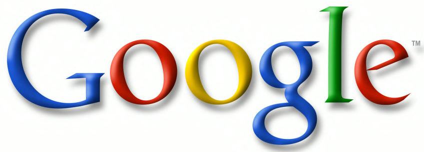

ΔΙΚΑΙΟΝ

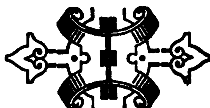
ΤΟΥ ΑΛΛΗΛΟΧΡΕΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ

ΥΠΟ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ.

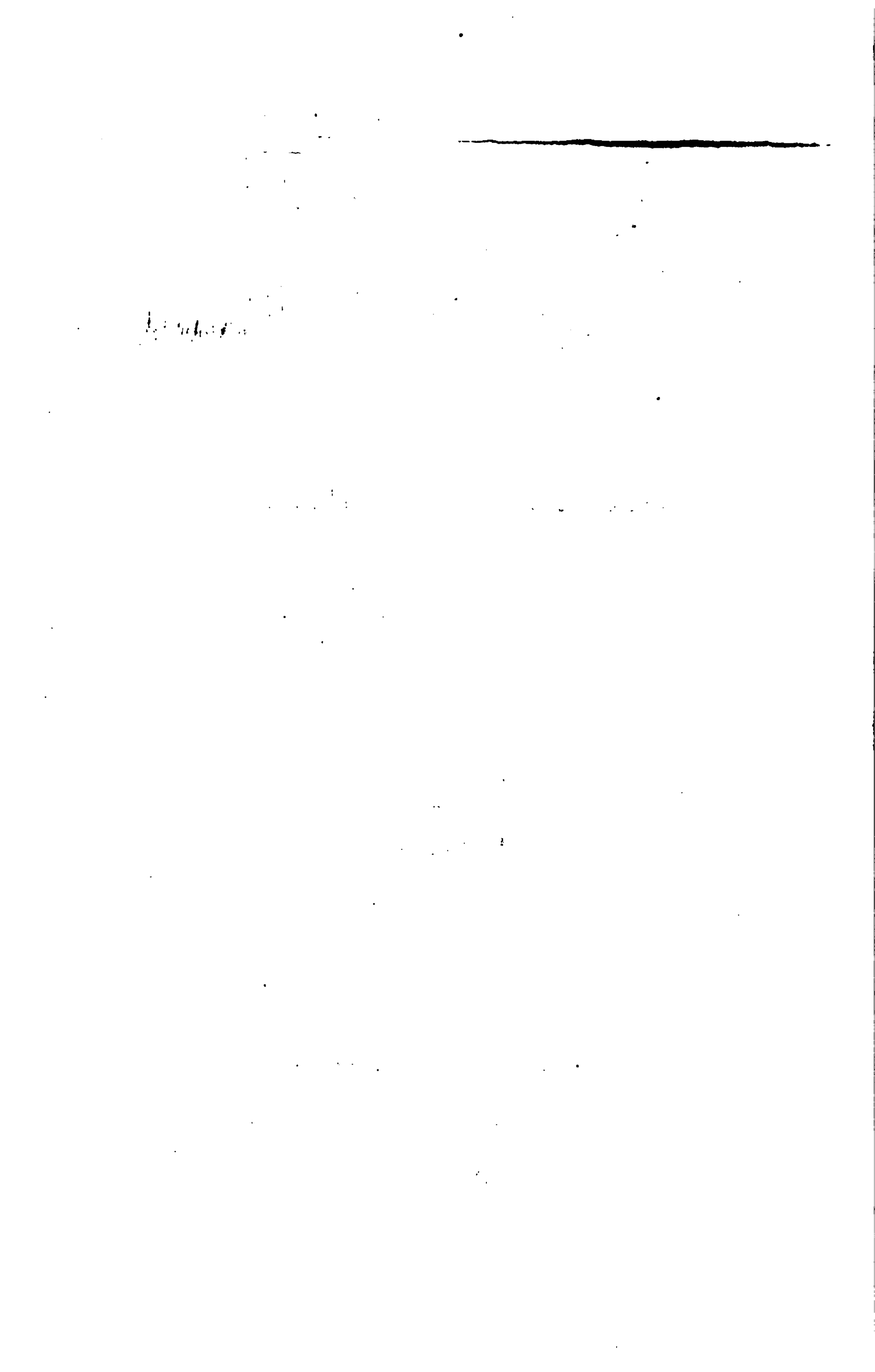
Dikaion tou allēlochreou logariasmou, hypo Emmanouēl S. Makrygiannēs

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ ΣΥΡΟΥ

ΤΥΠΟΙΣ ΡΕΝΙΕΡΗ ΠΡΙΝΤΕΖΗ

1903

ΤΩι

ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΔΑ ΓΗΝ ΕΝ ΤΗι ΞΕΝΗι ΤΙΜΩΝΤΙ

ΝΙΚΟΛΑΩι Γ. ΑΜΠΕΤ

ΔΙΚΗΓΟΡΩι ΠΑΡ' ΑΠΑΣΙ ΤΟΙΣ ΕΝ ΑΙΓΥΠΤΩι ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΙΣ

ΕΥΓΝΩΜΟΝΩΝ Ο ΓΡΑΨΑΣ

ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΣΥΓΓΡΑΦΗΝ

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ ΑΝΕΞΑΛΕΙΠΤΟΝ

ΑΝΕΘΗΚΕΝ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

(1). Οἱ ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὰς παραγράφους.

15. Ἡ ἀποστολὴ τῶν ἀξιῶν, δὲν ἀποτελεῖ αἵρεσιν, ἀλλ' αὐτὸ τοῦ λογαριασμοῦ τὸ ἀντικείμενον.
16. Ἀποτελεῖ ἐν τούτοις νομικὸν γεγονὸς ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς (animus-corpus).
17. Ἀντίφασις τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ Delamarre et Lepoitvin πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ συναλλάγματος.
18. Ὁ νόμος οὐδαμοῦ ὁρίζει τί εἶνε ὁ ἀλληλόχρεος. Τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον.
19. Ὁρισμός.
20. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
21. Ἡ ἔκφρασις ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ἢ τρεχούμενος, (courant) δὲν περιέχει ἀντιφατικοὺς ὅρους.
22. Εἶνε σχέσις ἀμφοτεροβαρής.
23. Τὸ ἐνδεχόμενον νὰ προκύψῃ ὑπόλοιπον, δὲν καθιστᾷ τὴν σχέσιν ἑτεροβαρῆ.
24. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
25. Δὲν εἶνε ἀναγκαία ἡ ἐπανάληψις τῆς συναινέσεως κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποστολῆς ἑκάστης ἀξίας.
26. Ὁ λογαριασμὸς εἶνε ἁπλοῦς, ἢ ἀμοιβαῖος.
27. Οὐδὲν κοινὸν ἔχει ὁ ἀλληλόχρεος πρὸς τὸν λογαριασμὸν διαχειρίσεως.
28. Ὁ λογαριασμὸς συνιστᾶται διὰ συναινέσεως ῥητῆς ἢ σιωπηρᾶς. Ἡμέτερον νομοσχέδιον.
29. Ἡ γραφὴ δὲν εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς σύστασιν τοῦ λογαριασμοῦ. — Χαρτόσημον. —

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Στοιχεῖα οὐσιώδη τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

Ὑποκείμενον.

30. Ὁ λογαριασμὸς συνιστᾶται μεταξὺ οἱωνδήποτε προσώπων ἐμπόρων ἢ μή.
31. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
32. Ἱκανὸς πρὸς σύναψιν λογαριασμοῦ, εἶνε ὁ ἔχων τὴν ἱκανότητα τοῦ συναλλάττεσθαι.

33. Ὡς πᾶσα σύμβασις, ὁ λογαριασμὸς προσβάλλεται λόγῳ δόλου, βίας, ἢ πλάνης.
34. Πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἱκανότητος, δέον ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὰς κατ' ἰδίαν σχέσεις, καὶ οὐχὶ εἰς τὸν λογαριασμὸν αὐτόν.
35. Ἱκανότης χειραφέτου ἀνηλίκου καὶ ὑπάνδρου γυναικός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

Ἀντικείμενον.

36. Εἰς τί συνίσταται τὸ ἀντικείμενον τοῦ λογαριασμοῦ.
37. Περὶ τίτλων εἰς τὸν κομιστήν.
38. Ἀποστολεύς, λήπτης.
39. Ἡ ἀποστολὴ δέον νὰ ᾖ πραγματική.
40. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
41. Καὶ δι' ἀτάκτου ὀπισθογραφήσεως, γίνεται ἀποστολὴ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ.
42. Ἐξ ἀδικήματος ἀπαίτησις.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Νόμιμοι συνέπειαι τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

ΤΜΗΜΑ Α΄.

Οὐσιώδεις συνέπειαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

Ἀνανέωσις.

43. Δύο εἰσὶ τ' ἀποτελέσματα τοῦ λογαριασμοῦ, οὐσιώδη καὶ ἐπουσιώδη.
44. Τινὲς ἠρνήθησαν ὅτι ἐπέρχεται ἀνανέωσις.
45. Ἀνασκευὴ ἐσφαλμένης θεωρίας.
46. Ἡ θεωρία ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶνε ἁπλοῦς πίναξ καθίστησι παράδοξον τὴν συνέπειαν τῆς ἀνανεώσεως.
47. Ὁ σκοπὸς τῆς ἀνανεώσεως ἔγκειται ἐν τῇ βουλήσει τῶν συμβαλλομένων.
48. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
49. Ὁ τύπος τῆς γραφῆς, δὲν εἶνε ἀπαιτούμενον τῆς ἀνανεώσεως.
50. Πρὸς ἀνανέωσιν, ἀρκεῖ ἡ ἐλευθέρα διάθεσις τῆς ἀποσταλείσης ἀξίας.

51. Τὴν ἀρχὴν ταύτην καθιέρωσεν ἡ νομολογία.
52. Ἀθέμιτος αἰτία.
53. Περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ τιμήματος τῆς ἐκποιήσεως δημοσίων χρεωγράφων.
54. Ὅ,τι δὲν δύναται νὰ ζητηθῇ δι' ἀγωγῆς, τοῦτο οὐδὲ εἰς τὸν ἀλληλόχρεον εἰσέρχεται. Δικαίωμα κολλυβιστοῦ.
55. Δικαιώματα συμβολαιογράφου, ἢ δικηγόρου.
56. Ἡ ἀνανέωσις ἐπέχει τόπον καταβολῆς. Παραδείγματα.
57. Ἐπίκρισις διακρίσεως Feitu.
58. Συνέπεια τῆς ἀνανεώσεως, εἶνε ὅτι πᾶν δικαίωμα καὶ πᾶσα ὑποχρέωσις ἐκ τῆς προτέρας ἐνοχῆς ἀποσβέννυται.
59. Ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρου 581 τοῦ Ἐμπορ. νόμου.
60. Τί ὅταν ὑφίσταται ἀλληλόχρεος λογαριασμός, μεταξὺ παραγγελέως καὶ παραγγελιοδόχου.
61. Ἀπόσβεσις πάσης παρακολούθου ἐνοχῆς.
62. Κατάργησις τῆς ἐνοχῆς τῶν συνυπευθύνων.
63. Δὲν ἀπαλλάσσονται ὅμως οὗτοι ὅταν ὁ κομιστὴς δὲν ἀποβλέπει πρὸς τοῦτο.
64. Διὰ τῆς ἀνανεώσεως ἡ ἀπαίτησις καθίσταται ἀσφαλεστέρα, ἅμα τὸ ὑπόλοιπον ἐξασφαλίζεται.
65. Περὶ παραγραφῆς τῆς ἐνοχικῆς σχέσεως.
66. Περὶ παραγραφείσης ἀπαιτήσεως.
67. Ἡ ἀστικὴ ἐνοχὴ μεταβάλλεται εἰς ἐμπορικὴν καὶ τανάπαλιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

Ποῖαι αἱ τῆς ἀνανεώσεως συνέπειαι.

ΤΙΤΛΟΣ Α'.

Μεταφορὰ κυριότητος τῶν ἀποστελλομένων ἀξιῶν. — Ὀπισθογράφησις.—Παράδοσις.—Ὅρος εἰσπράξεως.— Πτώχευσις.

68. Τρία εἶνε τ' ἀποτελέσματα τῆς ἀνανεώσεως, ὅτι ἐσφαλμένη πᾶσα ἄλλη διάκρισις.
69. Ἐσφαλμένη ἡ περὶ δανείου θεωρεία.
70. Πρὸς μετάθεσιν τῆς κυριότητος δὲν ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα συμφωνία.
71. Οὔτε ἐξ ἰδίου ἐθίμου ἐπέρχεται ἡ μετάθεσις τῆς κυριότητος.

72. Ἡ μετάθεσις τῆς κυριότητος εἶνε ἀναμφισβήτητος.
73. Ἡ μετάθεσις τῆς κυριότητος ταυτίζεται μετὰ τῆς ἀποστολῆς.
74. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
75. Ἡ νόμιμος αἰτία τῆς μεταθέσεως τῆς κυριότητος, εἶνε αὐτὴ ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.
76. Πρὸς ἀπόκτησιν τῆς κυριότητος ἀπαιτεῖται ἱκανότης πρὸς τοῦτο.
77. Ὁ εἰδικὸς προορισμὸς τῆς ἀξίας, ἀποκλείει τὴν μετάθεσιν τῆς κυριότητος.
78. Ὁ τύπος τῆς ὀπισθογραφήσεως οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἐνασκεῖ ἐπὶ τῆς μεταθέσεως τῆς κυριότητος. Ὅροι, εἰσπράξεως, ἀνέξοδος ἐπιστροφή.
79. Ἡ κυριότης δὲν μεταβιβάζεται, ἅμα ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἀνταποκριτοῦ ἐγένετο ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀξίας.
80. Ἐξαιροῦνται τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος, αἱ ῥητῶς ἢ σιωπηρῶς ἐξαιρεθεῖσαι ἀποστολαί.
81. Ἡ πρόδηλος διακοπὴ τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων, εἶνε κώλυμα πρὸς μεταβίβασιν κυριότητος.
82. Παράδοσις. Τίς ὁ λόγος τῆς παραδόσεως.
83. Πότε θεωρεῖται τετελεσμένη ἡ παράδοσις.
84. Ἡ παράδοσις εἶνε ἄμεσος ἢ ἔμμεσος.
85. Τρία τὰ στοιχεῖα δι' ὧν μεταβιβάζεται ἡ κυριότης. Βούλησις, νόμιμος αἰτία, καὶ παράδοσις.
86. Ἡ μεταβίβασις τῆς κυριότητος, ἐπάγεται τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως.
87. Δὲν δικαιοῦται ὁ λήπτης νὰ διαθέσῃ μείζονα ἀξίαν ἐκείνης, ἣν ἀντιπροσωπεύει ἡ πίστωσις.
88. Ὁ λήπτης εὐθύνεται διὰ τὰ τυχηρά, ἐκτὸς ἐὰν ὁ ἀποστολεὺς δύναται νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ζημίαν.
89. Ἀπόσβεσις τοῦ δικαιώματος τῆς διεκδικήσεως.
90. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
91. Ἡ συμφωνία περὶ μὴ μεταβιβάσεως κυριότητος, εἶνε ἄρνησις τοῦ ἀλληλοχρέου.
92. Ἐσφαλμένη ἡ διάκρισις μεταξὺ ὀνομαστικῶν καὶ ἀνωνύμων τίτλων.
93. Ἡ πίστωσις εἶνε τὸ ἀντάλλαγμα τῆς ἀποστολῆς.
94. Πῶς κανονίζεται ἡ ἀξία τῶν ἐμπορευμάτων.
95. Πῶς ἡ ἀξία τῶν τίτλων εἰς τὸν κομιστήν.

96. Περὶ τοῦ ὅρου τῆς εἰσπράξεως (sauf encaissement.)
97. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
98. Ἡ κυριότης δὲν ἀναστέλλεται μέχρι τῆς ἐξόδου τοῦ ὅρου, διότι ὁ ὅρος εἶνε διαλυτικός.
99. Τὸ δικαίωμα τῆς διαγραφῆς τῆς πιστώσεως λόγῳ τῆς μὴ εἰσπράξεως τοῦ τίτλου, διαχειρίζεται καὶ ὁ ἀποστολεύς;
100. Ἡ πίστωσις διατελεῖ ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως καὶ οὐχὶ ἡ κυριότης.
101. Ἡ ἐναντία δόξα ἀντίκειται εἰς τὸ τοῦ λήπτου δικαίωμα τῆς ἐπιλογῆς.
102. Ὅτι ἀδόκιμον τὸ ἐπιχείρημα τῆς ἰσότητος.
103. Τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὁ λήπτης εἶνε ἁπλοῦς κάτοχος τοῦ τίτλου, μέχρι τῆς εἰσπράξεως, εἶνε ἐσφαλμένον.
104. Ἐκ τοῦ ἄρθρου 580 τοῦ ἐμπορ. νόμου ἀντλοῦμεν ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς ἐκδοχῆς.
105. Ὁ λήπτης ἔχει τὸ τῆς ἐπιλογῆς δικαίωμα, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς τῆς ἐπιλογῆς, δὲν ὑπάγεται εἰς νομικοὺς κανόνας.
106. Ὁ κανὼν ὅτι ἡ πίστωσις ἀναγράφεται ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς, δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ ἀποστολῆς ἐμπορευμάτων πρὸς πώλησιν διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀποστολέως.
107. Ἀλλ' ἅμα ὁ λήπτης ἀναλάβῃ ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν εἴσπραξιν τοῦ τιμήματος, ἡ ἀναγραφεῖσα πίστωσις δὲν ἀναιρεῖται. Ἡ ὑπ' ἀριθ. 465 τοῦ 1890 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Πατρῶν.
108. Πότε θεωρεῖται πεπληρωμένος ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως. Τί ἕπεται ὅταν ἐνάγει ὁ λήπτης τὸν ἀποστολέα ὡς ὀπισθογράφον, τί ὅταν τοὺς προηγουμένους τοῦ ἀποστολέως ὀπισθογράφους.
109. Περίπτωσις καθ' ἣν ὁ λήπτης μετεβίβασε πρὸς τρίτους τὸν τίτλον.
110. Ἐὰν ὁ κομιστὴς ζητήσῃ τὴν πληρωμὴν παρὰ τοῦ ἀποστολέως;
111. Τί ὅταν ὁ κομιστὴς ἐνάγει τόν τε λήπτην καὶ τὸν ἀποστολέα.
112. Ἡ εἴσπραξις διὰ νὰ θεωρηθῇ γενομένη, δέον νὰ ᾖ ἀμετάκλητος.
113. Ἡ ἐκχώρησις τοῦ ὑπολοίπου, οὐδαμῶς κωλύει τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως λόγῳ μὴ εἰσπράξεως.
114. Ἡ λῆψις προεξοφλητικοῦ τόκου καὶ ἡ ἀναγραφὴ πιστώ-

σεως ἐλάσσονος τῆς πραγματικῆς ἀξίας τοῦ τίτλου, δὲν τεκμαίρεται παραίτησιν τοῦ δικαιώματος τῆς εἰσπράξεως.

115. Τί ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως τοῦ ἀποστολέως ἐνῷ δὲν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ λήπτου μεταβίβασις τοῦ τίτλου.

116. Ὁ λήπτης μετὰ τὴν πτώχευσιν τοῦ ἀποστολέως, δικαιοῦται νὰ χρεώσῃ τὴν πτώχευσιν αὐτοῦ μὲ τὰς δαπάνας τοῦ διαμαρτυρικοῦ.

117. Δὲν δικαιοῦται ὅμως νὰ πράξῃ τοῦτο διὰ τὰς δαπάνας τῆς ἀλληλογραφίας κλπ.

118. Ἐὰν ὁ λήπτης ἐνασκήσῃ κατὰ τῆς πτωχεύσεως τοῦ ἀποστολέως τὰ τοῦ κομιστοῦ δικαιώματα, δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως;

119. Ἐὰν ὁ λήπτης ἔλαβε μέρισμα παρὰ τῆς πτωχεύσεως ἑνὸς τῶν προηγουμένων τοῦ ἀποστολέως ὀπισθογράφων, δύναται νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν διὰ τὸ μὴ πληρωθὲν ὑπόλοιπον;

120. Ὁ λήπτης δικαιοῦται νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωπιν μετὰ τὴν πτώχευσιν τοῦ ἀποστολέως, ἅμα μετεβίβασε τὰς συναλλαγματικὰς πρὸς τρίτον, εἶτα δὲ ἐναχθεὶς ἐπλήρωσε πρὸς τὸν κομιστήν;

121. Λαβόντος τοῦ τρίτου κομιστοῦ τὸ ἐκ τῆς πτωχεύσεως τοῦ ἀποστολέως μερισμα, καὶ εἶτα ἐναγαγόντος τὸν λήπτην διὰ τὸ ὑπόλοιπον, δύναται οὗτος νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν διὰ τὸ πληρωθὲν τοῦτο ὑπόλοιπον;

122. Πτώχευσις ἀμφοτέρων. Ἡ πτώχευσις τοῦ λήπτου δὲν παραβλάπτει ἐπίσης τὸ τῆς διαγραφῆς δικαίωμα· ὅθεν καὶ μετὰ τὴν πτώχευσιν αὐτοῦ δικαιοῦνται οἱ σύνδικοι νὰ διαγράψωσι τὴν πίστωσιν διὰ τὸ ἐναπομένον ὑπόλοιπον μετὰ τὴν ἐπὶ τῆς πτωχεύσεως τοῦ ἀποστολέως πληρωμὴν τοῦ μερίσματος.

123. Τί ἀκολουθεῖ, ὅταν, ἀφοῦ ὁ λήπτης διεπραγματεύθη τὸν τίτλον περιέπεσεν εἶτα εἰς πτώχευσιν.

ΤΙΤΛΟΣ Β'.

Ἀδιαίρετον τοῦ λογαριασμοῦ.— Καταλογισμός.— Συμψηφισμός. — Ὑποθήκη, — Κατάσχεσις. — Πρόβλεψις. — Ἐξαιρέσεις.— Παυλιανὴ ἀγωγή.

124. Τίς ἡ ἔννοια τοῦ ἀδιαιρέτου καὶ αἱ συνέπειαι αὐτοῦ.

125. Συγκριτικὴ νομοθεσία.

ΤΜΗΜΑ Β΄.

Ἐπουσιώδεις συνέπειαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

Τόκοι.

151. Συγκριτική νομοθεσία.
152. Ὁ τόκος ὀφείλεται ἐπὶ πάσης πιστώσεως.
153. Ὁ τόκος ὀφείλεται ἀπὸ τοῦ χρόνου ἀφ' οὗ ὁ λήπτης δύναται νὰ διαθέσῃ τὴν ἀξίαν.
154. Ὅτι, ἀνεφάρμοστος ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 184 Ἐμπ. Ν.
155. Ποσὸν τοῦ τόκου. • 155 bis.
156. Τί ὅταν ὁ ἕτερος τῶν ἀνταποκριτῶν δὲν εἶνε ἔμπορος.
157. Εἶνε ἰσχυρὰ ἄνισος περὶ τόκων συμφωνία;
158. Ἡ συμφωνία τῆς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐνάρξεως τῶν τόκων ἐπίσης ἀνίσχυρος.
159. Ἡ ἀκυρότης δὲν ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου.
160. Τί ἕπεται ἐὰν ἡ πίστωσις ἀναγραφῇ ὑπὸ τὸ ἄρτιον τῆς ἀξίας τοῦ τίτλου.
161. Ὁ τόκος ὀφείλεται ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς πληρωμῆς καὶ οὐχὶ τῆς ἀποδοχῆς τῆς συναλλαγματικῆς.
162. Ἀνατοκισμός.
163. Ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται ὅπως ὁ λογαριασμὸς ᾖ ἀμοιβαῖος.
164. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
165. Κατὰ τίνας χρονικὰς περιόδους γίνεται ἡ συγκεφαλαίωσις;
166. Ὅταν ὁ λογαριασμὸς δὲν εἶνε ἐμπορικός;
167. Ἰσχύει ἐναντία συμφωνία κατ' ἀλληλόχρεον ἀστικὸν φέροντα χαρακτῆρα;
168. Ὅτι ἐφαρμοστέοι οἱ νόμοι τοῦ τόπου τῆς συστάσεως τοῦ λογαριασμοῦ καὶ αἱ ἐμπορικαὶ συνήθειαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

Δικαίωμα προμηθείας.

169. Θεωρία καὶ βάσις τῆς προμηθείας.
170. Κατὰ τὶ διαφέρει τοῦ τόκου.
171. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
172. Πότε ὁ ἀνταποκριτὴς δικαιοῦται εἰς προμήθειαν.
173. Εἰδικαὶ περιπτώσεις.
174. Δὲν δικαιοῦται ὁ πιστωτὴς εἰς προμήθειαν διὰ τὰ ποσὰ τῆς ὑποσχεθείσης πιστώσεως.
175. Ἡ ἀνανέωσις τῶν γραμματίων παρέχει δικαίωμα πρὸς προμήθειαν;
176. Χωρεῖ προμήθεια ἐπὶ τοῦ εἰς νέον λογαριασμὸν μεταφερομένου ὑπολοίπου; Ἡμέτερον νομοσχέδιον.

177. Ἡ περὶ προμηθείας συμφωνία, εἶνε ἰσχυρὰ καὶ ἄνευ προσφορᾶς ὑπηρεσιῶν;
178. Καὶ ὁ πιστοῦχος δικαιοῦται εἰς προμήθειαν.
179. Ποσὸν τῆς προμηθείας.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Πέρας τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

ΤΜΗΜΑ Α΄.

Πῶς λύεται ὁ ἀλληλ. λογαριασμός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

Ἐκουσία λῆξις τοῦ λογαριασμοῦ.

180. Θεωρία.
181. Ἡ ἐκκαθάρισις ἐνίοτε δὲν ἀποβλέπει εἰς τὸ οριστικὸν πέρας τοῦ λογαριασμοῦ.
182. Ἡ λῆξις ἐπέρχεται διὰ τῆς ῥητῆς ἢ τῆς σιωπηρᾶς βουλήσεως τῶν ἀνταποκριτῶν.
183. Τὸ δικαίωμα μονομεροῦς λύσεως τοῦ λογαριασμοῦ, δὲν κωλύει ἐναντίον ἔθιμον.
184. Τοὐναντίον ἡ συμφωνία. Ἡμέτερον νομοσχέδιον.
185. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
186. Εἶνε ζήτημα τῆς οὐσίας, πότε ἡ διακοπὴ τῶν διαπραγματεύσεων ἐπιφέρει τὴν λύσιν τοῦ λογαριασμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

Ἀναγκαία λῆξις τοῦ λογαριασμοῦ.

187. Θάνατος. Διάλυσις νομικῶν προσώπων.
188. Περίπτωσις ἐξαιρέσεως.
189. Ἀπαγόρευσις—Φρενοβλάβεια—Ἀφάνεια.
190. Ἀνάκλησις ἀδείας τοῦ χειραφέτου πρὸς τὸ ἐμπορεύεσθαι, καὶ τῆς ὑπάνδρου γυναικός.
191. Πτώχευσις.
192. Ἡ ἄγνοια δὲν δύναται νὰ προσδώσῃ κῦρος εἰς τὴν ἀποστολήν, οὔτε ἡ ἀκυρότης στηρίζεται εἰς τὴν εἰκαζομένην γνῶσιν.
193. Τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον.
194. Συγκριτικὴ νομοθεσία.

195. Ὁ λογαριασμὸς εἶνε σχέσις ἀμφοτεροβαρὴς καὶ ὡς τοιαύτη δὲν ὑποπίπτει εἰς τὴν ἀκύρωσιν τοῦ ἄρθρου 460 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου.
196. Ἡ πληρωμὴ τοῦ ὑπολοίπου δὲν εἶνε ἄκυρος ἐὰν γίνῃ ἄλλως ἢ τοῖς μετρητοῖς ἢ δι' ἐμπορικῶν γραμματίων.
197. Ὁ λογαριασμὸς ἐξακολουθεῖ ἀπρόσβλητος μέχρι τῆς πτωχεύσεως.
198. Ἐκ τῆς πτωχεύσεως δὲν παράγεται δικαίωμα ἀποζημιώσεως.
199. Μετὰ τὴν ἀναγκαίαν διάλυσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, συνεπείᾳ θανάτου πτωχεύσεως κλπ. ἡ ἀποσταλεῖσα ἀξία διεκδικεῖται.

ΤΜΗΜΑ Β'.

Ἐκκαθάρισις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ καὶ περὶ τοῦ ὑπολοίπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

Περὶ ἑκουσίας ἐκκαθαρίσεως.

200. Πότε ἄρχεται τὸ στάδιον τῆς ἐκκαθαρίσεως.
201. Ἡ ἐκκαθάρισις εἶνε ἑκουσία ἢ ἀκουσία.
202. Πῶς γίνεται ἡ ἑκουσία ἐκκαθάρισις. Ῥητὴ ἀποδοχή.
203. Σιωπηρὰ ἀποδοχὴ καὶ ὑπὸ ἐπιφύλαξιν.
204. Τὸ ἄρθρον 1326 ταῦ Γαλλικοῦ Ἀστυκοῦ Κώδηκος.
205. Δὲν εἶνε ἀναγκαία ἡ εἰς διπλοῦν σύνταξις.
206. Ἡ ἀποδοχὴ καίτοι μὴ κωλύουσα τὴν διόρθωσιν τοῦ λογαριασμοῦ, δεσμεύει οὐχ ἧττον τοὺς ἀνταποκριτὰς κατ' ἄλλα στοιχεῖα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

Περὶ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως.

207. Ἕκαστος εἶνε ἐνάγων καὶ ἐναγόμενος.
208. Ἡ ἀγωγὴ εἶνε γενικὴ ἢ εἰδική. Στοιχεῖα αὐτῆς.
209. Ἁρμοδιότης.
210. Δωσιδικία λόγῳ πτωχεύσεως ἀνύπαρκτος παρ' ἡμῖν.
211. Διαδικασία. Ὁ λογαριασμὸς μεταξὺ ἐμπόρων εἶνε ἐμπορικός.
212. Λογαριασμὸς μεταξὺ μὴ ἐμπόρων ἢ ἐμπόρου καὶ μή.
213. Τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον.
214. Ἁρμοδιότης μεταξὺ ἀλλοδαπῶν.

215. Μέσα ἀποδείξεως. Ἀπόδειξις τῆς συστάσεως τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου. — Ἀπόδειξις τῶν κεφαλαίων.
216. Ἡμέτερον νομοσχέδιον.
217. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
218 Ἐνστάσεις — Δεδικασμένον — Παραγραφή.
219. Μὴ ἀποδειχθείσης τῆς ὑπάρξεως ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἑκάστη ἀπαίτησις ἐνασκεῖται κατ' ἰδίαν.
220. Σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς.
221. Ἀγωγὴ εἰδικὴ — Ἀντικείμενον αὐτῆς.
222. Ἁρμοδιότης.
223. Ὁ ἐναγόμενος ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ τὴν ἐξαίρεσιν.
224. Ἡ πρότασις παραγραφῆς τῶν κατ' ἰδίαν κεφαλαίων εἶνε ἀπαράδεκτος.
225. Γνώμη Dietz.
226. Παρ' ἡμῖν δὲν ὑπάρχει ἰδία περὶ τόκων παραγραφή.
227. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
228. Τὸ δικαστήριον ἐξωθεῖ, ἢ ὑπολογίζει τὸ ἀμφισβητούμενον κεφάλαιον.
229. Δεδικασμένον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3.

Περὶ τοῦ ὑπολοίπου.

230. Τί εἶνε τὸ ὑπόλοιπον;
231. Ἐν περιπτώσει μὴ εἰσπράξεως τῆς ἀξίας τοῦ τίτλου, τὸ ὑπόλοιπον δὲν εἶνε ὁριστικόν.
232. Τί ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως.
233. Μετὰ τὴν ἑκουσίαν ἐκκαθάρισιν, γεννᾶται ἡ τοῦ ὑπολοίπου ἀπαίτησις.
234. Ὁ δανειστὴς δὲν δικαιοῦται νὰ ἐκδώσῃ συναλλαγματικὴν διὰ τὸ ὑπόλοιπον εἰς βάρος τοῦ ὀφειλέτου, ὅταν οὗτος δὲν εἶνε ἔμπορος.
235. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
236. Τὸ ὑπόλοιπον εἶνε τοκοφόρον. Τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον.
237. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
238. Ἡ περὶ τοῦ ἀνατοκισμοῦ συνήθεια, δὲν ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου, οὔτε ἡ συμφωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4.

Ἀγωγὴ πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου καὶ ἐξασφάλισις αὐτοῦ — Ὑποθήκη — Ἐγγύησις — Ἐνέχυρον — Παραγραφή.

239. Ἡ ἀγωγὴ αὕτη ταυτίζεται μετὰ τῆς ἀγωγῆς περὶ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως, ὅταν δὲν προηγήθη ἐξώδικος ἐκκαθάρισις.
240. Ἁρμοδιότης.
241. Βάσις τῆς ἀγωγῆς εἶνε ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ὑπολοίπου.
242. Ἐκ μόνου τοῦ ἄρθρου 157 τοῦ ἐμπορ. νόμου, δὲν ἕπεται ἐξ ἀντιδιαστολῆς, ὅτι ὁ δικαστὴς δύναται νὰ παραχωρήσῃ προθεσμίαν πρὸς τὸν ὀφειλέτην.
243. Ὅτι ἀνεφάρμοστος ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 709 Πολ. Δικον.
244. Πῶς ἐξασφαλίζεται τὸ ὑπόλοιπον.
245. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
246. Δὲν εἶνε ὀρθὴ ἡ ἐναντία γνώμη.
247. Πότε ἄρχεται τὸ δικαίωμα τῆς ὑποθήκης.
248. Τί κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ῥωμ. δικαίου.
249. Τί κατὰ τὸν περὶ ὑποθηκῶν νόμον.
250. Ἀπαιτεῖται πρὸς ἀπόδειξιν τῶν καταβολῶν δημόσιον ἔγγραφον;
251. Ἡ ὑποθήκη δὲν ἐκτείνεται πέραν τοῦ ἀρχικῶς ἐξασφαλισθέντος ποσοῦ.
252. Ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν ὑποθηκῶν, δέον νὰ δηλοῦται ὁ χρόνος τῆς διαρκείας τοῦ λογαριασμοῦ.
253. Ὁ τρίτος κομιστὴς γραμματίου ὑπὸ τοῦ πιστούχου ἐκδοθέντος, ἔχει τ' αὐτὰ, οἷα καὶ ὁ ἐκχωρήσας πιστωτὴς ὑποθηκικὰ δικαιώματα.
254. Ὁ κομιστὴς προτιμᾶται τοῦ πιστωτοῦ ὀπισθογράφου.
255. Διάφοροι κομισταὶ τοιούτων γραμματίων, κατατάσσονται συμμέτρως.
256. Ἡ ὑποθήκη ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τοὺς τόκους τοῦ ὑπολοίπου.
257. Ἀπαιτεῖται ῥητὴ μνεία ἐν τῇ ἐγγραφῇ, ὅτι τὸ ὑπόλοιπον εἶνε τοκοφόρον.
258. Διαρκοῦντος τοῦ λογαριασμοῦ, ἡ χορηγηθεῖσα ὑποθήκη ἐκτείνεται ἐπί τε τῶν προηγουμένων καὶ ἐπομένων καταβολῶν, ἡ δὲ ὑποθήκη, δὲν εἶνε ἄκυρος καίτοι χορηγηθεῖσα

ἐν τῷ ὑπόπτῳ χρόνῳ τοῦ ἄρθρου 449 τοῦ Ἐμπορ. Νόμου —Ἐξαίρεσις ἐν περιπτώσει δόλου.
259. Ἐξασφάλισις δι' ἐγγυήσεως.
260. Εἶνε ζήτημα πραγματικόν, ἂν ἡ ἐγγύησις περιλαμβάνει καὶ τὰς προγενεστέρας αὐτῆς καταβολάς.
261. Ὁ ἐγγυητὴς δὲν εὐθύνεται διὰ τὴν χρέωσιν, ἥτις σκοπεῖ τὴν ἀναίρεσιν ἀντιθέτου πιστώσεως (contrepassation).
262. Ἐξασφάλισις δι' ἐνεχύρου.
263. Ἡ δι' ὀπισθογραφήσεως μεταβίβασις τίτλου ἐπὶ σκοπῷ ἐνεχυριάσεως, εἶνε ἄκυρος, ἐὰν δὲν τηρηθῶσιν αἱ διατυπώσεις τοῦ περὶ ἐνεχύρου νόμου. Ἄλλως ἐν Γαλλίᾳ. Νεώτεροι νόμοι.
264. Παραγραφή.
265. Συγκριτικὴ νομοθεσία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5.

Μεταφορὰ τοῦ ὑπολοίπου εἰς νέον λογαριασμόν.

266. Διὰ τῆς μεταφορᾶς τοῦ ὑπολοίπου εἰς νέον λογαριασμόν, ἐπέρχεται ἀνανέωσις.
267. Δὲν ἐπέρχεται ἀνανέωσις, ὅταν ἡ ἐκκαθάρισις δὲν ἔχει σκοπὸν τὴν λῆξιν τοῦ λογαριασμοῦ.
268. Λύονται αἱ ἀσφάλειαι, ἤτοι ἐγγυήσεις ἐνέχυρα καὶ ὑποθῆκαι:
269- Μεταβολὴ τοῦ προσώπου τοῦ ὀφειλέτου. Α' περίπτωσις.
270. Ἑτέρα περίπτωσις.
271. Ἑτέρα περίπτωσις.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

Περὶ διορθώσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

272. Αἴτησις διορθώσεως. Πλάνη.— Δὲν ἐπιτρέπεται ὅμως ἡ διόρθωσις, ὅταν τὸ λάθος εἶνε ἀποτέλεσμα πλάνης περὶ τὴν νόμιμον βάσιν τοῦ ὑπολογισμοῦ.
273. Συγκριτικὴ νομοθεσία.
274. Ἡ αἴτησις περὶ πληρωμῆς τοῦ ὑπολοίπου ὡς πεπλανημένου, στρέφεται εἰς ἀναθεώρησιν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν διόρθωσιν.
275. Κατὰ τῆς ἀποφάσεως χωροῦσιν ὅλα τὰ ἔνδικα μέσα.
276. Τὸ δικαίωμα τῆς διορθώσεως, χωρεῖ καὶ μετὰ τὴν δόσιν ὅρκου ἐπακτοῦ.

277. Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναθεωρήσεως, δύναται νὰ ἐξετασθῇ οἴκοθεν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου;
278. Λόγοι δι' οὓς ἐπιτρέπεται ἡ διόρθωσις.
279. Οἱ διάφοροι λόγοι τοὺς ὁποίους ἀναφέρει τὸ ἄρθρον 714 εἶνε ἐνδεικτικοί.
280. Τίνα ἔννοιαν ἔχει ἡ φράσις «παραλείψεις περὶ τὸν λογαριασμόν.»
281. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἄρθρου 714 περιλαμβάνονται καὶ τὰ λάθη τῶν διαδίκων;
282. Ἀντίκρουσις γνώμης Ἀθανασιάδου.
183. Ἡ αἴτησις ἐπαναλαμβάνεται μέχρι τελείας τοῦ λογαριασμοῦ διορθώσεως.
284. Ἡ αἴτησις εἶνε καθ' αὑτὸ ἀγωγή.
285. Ἡ αἴτησις κοινοποιεῖται εἰς τὸν ἀντίδικον. Εἶνε ἔγκυρος ἡ εἰς τὸν πληρεξούσιον ἐπίδοσις;
286. Ἁρμοδιότης.
287. Ἡ αἴτησις κατ' ἀποφάσεως διαιτητικοῦ δικαστηρίου, ἐνώπιον τίνος δικαστηρίου εἰσάγεται;
288. Ἐπιτρέπεται ἐνώπιον τῶν Ἐφετῶν ἡ πρότασις, ὅπως περιληφθῇ ἐν τῷ λογαριασμῷ κεφάλαιον ὑπὸ τοῦ διαδίκου παραλειφθέν;
289. Πλάνη.
290. Ἐνστάσεις.
291. Συμβιβασμός.
292. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ὁ γενικὸς συμβιβασμός.
293. Τί ἐπὶ ἐνοχῆς ἀθεμίτου.
294. Δεδικασμένον.
295. Παραγραφή.
296. Χρόνος ἐνάρξεως παραγραφῆς.
297. Δόλος.—Ἀγωγή.
298. Ὁ ἄνευ συμφωνίας ἢ ἐθίμου ἀνώτερος τόκος τοῦ τῆς ὑπερημερείας εἶναι ἀθέμιτος; Νομολ. Ἀρ. Πάγου.
299. Ἁρμοδιότης.
300. Συμβιβασμός, παραίτησις, ἀναγνώρισις.
301. Δεδικασμένον.
302. Παραγραφή.
303. Προσωπικὴ κράτησις.

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὃν καλοῦσιν κοινῶς οἱ ἐμπορευόμενοι τρεχούμενον, δύναται νὰ θεωρηθῇ, ὡς ἡ ἀόρατος κινητήριος δύναμις τῆς ἀδιαλείπτου κυκλοφορίας τῶν ἐμπορικῶν κεφαλαίων, δι' ἧς δι' ἁπλοῦ νεύματος, ἀπὸ περάτων τοῦ κόσμου διαδηλουμένου, διὰ τῆς καταπληκτικῆς σήμερον συγκοινωνίας, ἐπιτελεῖται ἀπειρία ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, τῶν ὁποίων ἡ σύναψις ἤθελεν ἀπαιτῇ συνήθως μακρότατον χρόνον.

Ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, μολονότι μέχρι σήμερον, δὲν προεκάλεσε τὴν προσοχὴν πολλῶν νομοθετῶν, καὶ συνεπῶς παραμένει ἄνευ τῆς προστασίας εἰδικοῦ περὶ αὐτοῦ νόμου, ἐνεργεῖ ὅμως ἀνέκαθεν τῷ ἐφευρετικῷ τῶν ἐμπόρων πνεύματι, ὡς ὁ ἄξων, περὶ ὃν στρέφεται κατὰ μυστηριώδη τρόπον, ἅπας ὁ ἐμπορικὸς κόσμος, ἡ δὲ ἐμπορικὴ δραστηριότης ἀναπτύσσεται οὕτω θαυμασίως, διὰ μέσου ἁπλουστάτου καὶ ἀνεξόδου.

Εἶνε λέγουσι μειονέκτημα τοῦ ἀλληλοχρέου, ἡ ἐν αὐτῷ σύγχισις ἀνυπάρκτων κεφαλαίων, ἢ ἡ μεταβολὴ τῆς πιστώσεως εἰς χρέωσιν, καὶ τἀνάπαλιν, ἐμβάλλουσα εἰς ζημίαν πρόδηλον τοὺς συναλλασσομένους, καὶ ζημιοῦσα οὕτω τὴν ἐκ τῶν ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων ἰσότητα. Ἀλλ' ἀπέναντι τῆς ὑψίστης ἀποστολῆς τοῦ λογαριασμοῦ καὶ τῶν ἀπείρων πλεονεκτημάτων αὐτοῦ ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, οἱαδήποτε παρεισφρύουσα ἐν αὐτῷ ἀταξίᾳ περὶ τὴν εἰλικρίνειαν τῆς ὕλης, λόγῳ δόλου, πλάνης, ἢ ἀμελείας ὡς ἐκ τῆς πληθύος καὶ τοῦ τάχους, μεθ' οὗ τελοῦνται αἱ ἐμπορικαὶ διαπραγματεύσεις, καλύπτεται παρορωμένη. Τὸ ἐνδεχόμενον περὶ τὸν λογαριασμὸν λάθος, δὲν δύναται νὰ κατισχύσῃ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ν' ἀπαγορευθῇ ἡ σχέσις τοῦ

ἀλληλοχρέου, καὶ καταργηθῇ οὕτω συνήθεια ἐξ ἐμπορικῆς ἀνάγκης παραχθεῖσα, λεληθότως δὲ μορφωθεῖσα ἀπὸ τῆς καταβολῆς τοῦ θεμελίου λίθου τῆς ἐμπορικῆς δράσεως. Ἡ δικαιοσύνη, δὲν ἀνέχεται τὸ ἐκ τῶν λαθῶν σκότος, ὁσονδήποτε ἀδιάλυτον καὶ ἂν δείκνυται, ἐν παντὶ δὲ καιρῷ καὶ ἀνενδότως, ἐξομαλύνουσα τὸν κυκεῶνα τῶν ἀριθμῶν, προάγει τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸ φῶς διὰ παντὸς ἀποδεικτικοῦ μέσου.

Ἡ ἐνάσκησις τῆς ἐμπορίας, ἀπέναντι τῆς προβλεπομένης κερδοσκοπίας, ἐπιδίδεται ἀκατάσχετος εἰς πράξεις, αἵτινες, αὐταὶ καθ' ἑαυτάς, εἰσὶ τὰ μάλα ἐπικίνδυνοι, ἀλλ' ἄνευ τῶν ὁποίων, οὐδὲν πρὸς ἐμπορικὴν πρόοδον ἠθέλομεν ἀποτολμήσῃ, διότι ἐν τῷ κινδύνῳ ἔγκειται ἡ μεγάλη ὠφέλεια, ὁ δὲ κίνδυνος, εἶνε τὸ φυσικὸν στοιχεῖον, ἐξ οὗ προάγεται καὶ ἀναπτύσσεται ἡ ἐμπορία. Οὕτω ὡς ὁ Feitu παρατηρεῖ, ἡ πίστωσις τοῦ κεφαλαίου, εἶνε θυσία τοῦ παρόντος, γενομένη ἐπ' ἐλπίδι μελλούσης ἀπολαύσεως, διότι τὴν πίστωσιν πιθανῶς ἀκολουθήσῃ ἡ καθυστέρησις τῶν ὀφειλομένων, ἕνεκεν πολλῶν ἐν τῇ ἐμπορίᾳ ἀτυχημάτων, πτωχεύσεως ἢ δόλου τοῦ ὀφειλέτου, καὶ ἐν τούτοις ἡ ἔλλειψις τῆς πιστώσεως καθίσταται ἀδύνατος, ἡ δὲ κατάργησις αὐτῆς, εἶνε καθ' αὐτὸ καὶ τοῦ ἐμπορίου ἐξαφάνισις. Ὅπως τὸ ἐνδεχόμενον κακὸν τὸ ἐκ τῆς παροχῆς τῆς πιστώσεως δυνάμενον νὰ προκύψῃ, δὲν εἶνε φρόνιμον νὰ θυσιάσῃ τὰς ἐξ αὐτῆς σπουδαίας ὠφελείας, οὕτω καὶ ὁ ἐκ τῶν λαθῶν τοῦ ἀλληλοχρέου ἀπειλούμενος κίνδυνος τῆς βλάβης τῶν δικαιωμάτων τῶν συναλλασσομένων, παροραται, ἀπέναντι τῆς σπουδαιότητος τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ, δυνάμει τοῦ ὁποίου κυκλοφοροῦσιν ἄνευ ὑλικῆς μεταθέσεως, κολοσσιαῖα ἐν τῇ ἐμπορίᾳ κεφάλαια.

Μέγα καὶ πρακτικόν, τὸ ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ προκύπτον ὄφελος. Ἐνῷ ἀποφεύγομεν τὰς δαπάνας

τῆς μεταφορᾶς τῶν κεφαλαίων, καὶ τὸν κίνδυνον τῆς ἀπωλείας ἢ τῆς βλάβης αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου παρέχεται ἡ εὐχέρεια πρὸς τοὺς συμβαλλομένους, ὅπως καταβάλλωσι μεγάλας ἀξίας πρὸς ἀλλήλους, ἐξοφλοῦντες οὕτω τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν διὰ τῆς ἀμοιβαίας πιστοχρεώσεως, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ οἰκονομικὴ δυσχέρεια πρὸς ἐξεύρεσιν τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὴν πληρωμὴν ποσοῦ, ἤθελεν εἶσθαι ἀδιέξοδος. Οὕτω, ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ ἀλληλοχρέου, καὶ ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ, δύναται πᾶσα συναλλαγή, νὰ εὕρῃ ἀναπεπταμένον τὸ πεδίον πρὸς ἀποτελεσματικὴν ἐνέργειαν καὶ ἐκτέλεσιν οἱασδήποτε κερδοσκοπικῆς προθέσεως, ἡ δὲ γονιμότης καὶ ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν ἀξιῶν, εἶνε ἡ ἄμεσος συνέπεια τοῦ τρόπου, δι' οὗ ὁ λογαριασμὸς λειτουργεῖ ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, διότι μετ' ἀστραπιαίας ταχύτητος τὰ ἐμπορικὰ κεφάλαια μεταναστεύουσιν ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα. Ἀλλά, βάσις καὶ ἀφετηρία ὅλων τούτων τῶν μεγάλων ὠφελειῶν, ἐξ ὧν προάγεται ὁ ἰδιωτικὸς καὶ δημόσιος πλοῦτος εἶνε ἡ πίστωσις. Ἄνευ τῆς πιστώσεως, ἥτις προϋπόθεσιν ἔχει τὴν ἀμοιβαίαν πίστιν, ὅτι ὁ παραχωρῶν τὰ κεφάλαια αὐτοῦ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, δὲν τρέχει τὸν κίνδυνον ν' ἀπωλέσῃ αὐτά, καταρρέει ὁλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα τῆς σχέσεως ταύτης, ἀφ' ἧς ἀντλεῖ ὡς ἀπὸ διαυγῆ καὶ πλουσίαν πηγὴν, πᾶσαν ἰκμάδα πρὸς παραγωγὴν πλούτου, ὁ κύκλος τῶν μετερχομένων τὸ εὔφορον καὶ γλυκὺ τῆς ἐμπορίας ἐπάγγελμα. Πόσαι καὶ ποῖαι πράξεις συναλλακτικαί, ἐμπορικαὶ ἢ ἀστικαί, περιπλέκονται εἰς τὸ ἀχανὲς τοῦτο ταμεῖον τῆς παρακαταθήκης τῶν ἀξιῶν, ἐνῷ τὰ ἐκ τῶν διαφόρων ἐνοχῶν κεφάλαια περιοδεύουσιν ὡς ἀπὸ ἠλεκτρισμοῦ ἀπὸ σημείου εἰς σημεῖον, χωρὶς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ ἐναπομείνωσιν ἄγονα. Οὕτω αἱ δι' ἐπιταγῆς πληρωμαὶ πρὸς τὸν κομιστὴν (cheques) αἱ ἀντικαταστάσεις λεγόμεναι μεριδούχου (vire-

ment) *αἱ διὰ συμψηφισμοῦ πληρωμαί, ἤτοι οἱ Τραπεζιτικοὶ συμψηφισμοί, οἵτινες ἐνεργοῦνται μεταξὺ πελατῶν τῆς αὐτῆς Τραπέζης, εἴτε ἐν ἰδιαιτέρῳ τινὶ καταστήματι καλουμένῳ ἐκκαθαριστηρίῳ τῶν λογαριασμῶν* (Clearing house), *δι' ὧν κυκλοφοροῦσιν ὑπέρογκοι χρηματικαὶ ἀξίαι, βαίνουσιν ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅστις εἶνε ἡ μόνη μέθοδος πρὸς τὴν ἐμφανεστάτην τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης ἐκδήλωσιν. Διὰ τῆς σχέσεως ταύτης, ἀμείβεται ἔστω καὶ ἡ ἐλαχίστη ὑπηρεσία πρὸς ἀποστολὴν τῶν ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀξιῶν, ἥτις ἐκτὸς αὐτοῦ ἤθελεν παραμείνῃ ἄνευ ὑλικῆς ὠφελείας, ἡ δὲ σπουδὴ τῶν ἐμπορευομένων πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν κεφαλαίων, ἐντεινομένη διὰ τοῦ κέρδους τούτου, ὅπερ ἀποκαλεῖται προμήθεια, παρέχει μεγάλας ἐκδουλεύσεις εἰς τὸ ἐμπόριον.*

Ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τοῦ βιβλίου, θέλομεν ἐννοήσῃ βαθύτερον, τόν τε σκοπὸν καὶ τὴν χρησιμότητα τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἱστορία—Νόμοι—Χαρακτὴρ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

Συνοπτικὴ ἱστορία τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Δυσχερεστάτη ἀποβαίνει ἡ ἔρευνα περὶ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς πρωτοτύπου ἐννοίας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, διότι ὑπὸ τὸ σχῆμα, ὑφ' ὃ παρίσταται σήμερον καὶ λειτουργεῖ ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, δὲν ἐμφανίζεται τὸ πάλαι, ἤτοι ὡς σύνολον συγκλεῖον ἐν ἑαυτῷ κύκλον ποικίλλων συναλλαγῶν, ὑπὸ ὡρισμένον τύπον καὶ σύστημα. Γνωρίζομεν ὅμως, ὅτι ἡ σχέσις τῆς συναλλαγῆς ὑπὸ πίστωσιν, ἑπομένου συμψηφισμοῦ, δὲν ἦτο ἄγνωστος παρά τε τοῖς Ἕλλησι καὶ Ρωμαίοις, μολονότι εἰδικὴ μνεία περὶ αὐτῆς δὲν γίνεται ὑπὸ τῶν συγγραφέων, οὔτε περὶ τῶν διαπραγματεύσεων τῶν ἐμπόρων καὶ ἰδιωτῶν, ὡς ἀποτελουσῶν ἰδίαν μέθοδον εἰδικῆς σχέσεως, ἐννόμους συνεπείας ἀποφερούσης.

Κυρίως, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἐπέδρασαν αἱ τραπεζιτικαὶ ἐργασίαι, αἵτινες συνεδέθησαν στενῶς μετ' αὐτοῦ. Δι' αὐτοῦ, ἐμεθοδεύοντο εὐχερέστερον αἱ ἀμοιβαῖαι πιστοχρεώσεις καὶ ἐπεξετείνετο δραστηρίως ὁ ὁρίζων τῶν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν. Διὰ τοῦτο, βλέπομεν τὴν σχέσιν ταύτην καθιερουμένην τὸ πρῶτον μεταξὺ τῶν ἐν Ἀθήναις Τραπεζιτῶν ἢ ἀργυροπρατῶν, ἀλλ' ὑπὸ τύπον νομικῶς ἀσχημάτιστον.

Ἐν Ρώμῃ, σαφέστερον διακρίνεται ἡ παροχὴ ἀμοιβαίας πιστώσεως, ὡς οὖσα συνηθεστέρα παρὰ τοῖς ἀργυροπράταις *argentarii*, ἀλλ' ἀπετέλει ἄρα ἰδίαν σχέσιν, περιβεβλημένη τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα, ἢ τοὐναντίον περίπτωσιν ἀναγομένην εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀνωνύμων συναλλαγμάτων. Ἐκ μό-

νου τοῦ τεμαχίου τοῦ Παύλου (Πανδ. 19. 5.) δὲν δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν ἀσφαλὲς συμπέρασμα, διότι ὁ νομοδιδάσκαλος πραγματεύεται τὸ ζήτημα, ἂν χωρῇ ἡ ἐκ τῆς ἐντολῆς ἀγωγὴ καθ' ἣν περίπτωσιν συνεφωνήθη, σὺ μὲν νὰ εἰσπράξῃς παρὰ τοῦ ὀφειλέτου μου ἐν Καρχηδόνι, ἐγὼ δὲ παρὰ τοῦ ἰδικοῦ σου ἐν Ρώμῃ.

Ἐκ τῶν συνεπειῶν τῶν συναλλαγῶν μεταξὺ τῶν ἐν Ρώμῃ τραπεζιτῶν, κρίνοντες, συμπεραίνομεν ὅτι ἐνυπῆρχον ἐν αὐταῖς τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλληλ. λ/σμοῦ, διότι οἱ τραπεζῖται κλείοντες τοὺς λ/σμοὺς αὐτῶν, ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ συμψηφίζωσι τὰς ἀμοιβαίας πιστώσεις, καὶ νὰ ἀπαιτήσωσι τὸ ἐκ τοῦ συμψηφισμοῦ ἐναπομένον ὑπόλοιπον (Commentaire de Gaius § 64. 4.) Ἐνέκειτο ἄρα ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν ἀνταποκριτῶν ὁ συμψηφισμός, ἐπερχόμενος ὡς συνέπεια ἀρχικῆς συνομολογήσεως τῶν συναλασσόντων, δικαιουμένων εἰς τὴν τοῦ καταλοίπου ἀπαίτησιν, καὶ μόνον ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν ἐξηγεῖται ἡ ἀπόσβεσις τῶν ἀμοιβαίων πιστώσεων, καθόσον ἄλλως ἐν Ρώμῃ ὁ συμψηφισμὸς δὲν ἐθεωρεῖτο ὡς τρόπος ἀποσβέσεως τῶν ἀπαιτήσεων νόμῳ νὰ εἴπομεν συντελούμενος, ἀλλ' ἔδει νὰ διαταχθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ κατ' ἔνστασιν δόλου, αἱ δὲ ἑκατέρωθεν ὑποχρεώσεις ὑφίσταντο μέχρι τῆς δικαστικῆς ψήφου. (Πάρ. καὶ Feitu Du compte courant n. 13.)

Αἱ ἀμοιβαῖαι πιστώσεις, οὐδένα ἤθελον ἔχει λόγον ὑπάρξεως, ἐὰν ὑποτεθῇ, ὅτι δὲν ὑπῆρχε σκοπὸς ἀποσβέσεως αὐτῶν διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ. Πρὸς τί νὰ γίνεται λόγος περὶ τοιούτων πιστώσεων, ἐὰν αὗται ἔμελλον νὰ ἀποτελέσωσι διακεκριμμένας ὑποχρεώσεις ; Ἐν τῷ σκοπῷ τῶν συμβαλλομένων, ἐνυπῆρχεν ὁ ὅρος τοῦ συμψηφισμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο δέον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ ἀλληλ. λογαριασμὸς ἦτο γνωστὸς καὶ ἐν Ρώμῃ, ὡς τὸ μέσον πρὸς ἀκοπωτέραν ἐκτέλεσιν τῶν ἐκ τῶν συναλλαγῶν ὑποχρεώσεων, ἡ δὲ ἱστορία τῆς συνηθείας τοῦ ἀλληλοχρέου, συνέχεται μετὰ τῶν ἐργασιῶν τῶν ἀργυραμοιβῶν ἢ Τραπεζιτῶν, ἀμοιβαίως πιστοχρεουμένων, ἐξεφράζετο δέ, ἡ μὲν πίστωσις διὰ τοῦ ὅρου acceptum ferre, ἡ δὲ χρέωσις διὰ τοῦ expensum ferre. (Accarias Precis du droit comm. Τόμ. 2, ἀρ. 578 — Dalloz compte cour. ἀρ. 2.).

Τοῦτο ὅμως ὅπερ παραμένει ἀσαφὲς εἶνε, ἂν ὁ λογαριασμὸς ἐλάμβανε χώραν μετ' ἀνταποκριτοῦ ἑτέρας πόλεως. Ἐκ τοῦ χωρίου τῶν Πανδεκτῶν, οὗτινος ἐποιησάμεθα μνείαν, οὐδαμῶς ἐξάγεται τὸ ζητούμενον, διότι ἐκ τῆς ἐπινοίας τοῦ νομοδιδασκάλου, ἐφευρόντος θέμα ἀνωνύμου συναλλάγματος, δὲν ἕπεται ἡ χρῆσις τοιούτου γεγονότος. Συνήθως ὅμως μεταξὺ ἐμπόρων ἢ τραπεζιτῶν κατοικούντων εἰς διαφόρους πόλεις ἐν Ρώμῃ, ἐτελοῦντο ἀμοιβαῖαι ἀποστολαὶ, αἵτινες ἐκανονίζοντο κατόπιν διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ. (Dufour Rec. de l' Academie de legislation de Toulouse τ. 9. σελ. 188-189.) Lyon Caen et Renault. Precis ἀρ. 1420, σημ. 3 καὶ 1421).

Ἐπαισθητὰς ὅμως ἔλαβε διαστάσεις ἡ πρόοδος τοῦ ἀλληλοχρέου περὶ τὸν 10ον καὶ 11ον αἰῶνα. Ἐν Ἰταλίᾳ ἰδίως, ἔνθα ἡ ἐμπορία καταπληκτικῶς ἀνεπτύσσετο, συστηθεῖσα ἡ *Τράπεζα τῆς Ἑνετίας* περὶ τὸ ἔτος 1157, ἐπέδρασε σπουδαίως ἐπὶ τοῦ ἀλληλ. λογαριασμοῦ, καθόσον αἱ ἐργασίαι αὐτῆς ἐπὶ τοῦ λογαριασμοῦ ἐπερείδοντο καὶ προέβαινον, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς μάλιστα ταύτης, ὅτε ἀνεφάνη καὶ ἡ συναλλαγματική, ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ἐπέτυχε γονιμώτερον τὸ πεδίον πρὸς πορισμὸν τροφῆς, ἤτοι ἀποστολῶν ἀξιῶν, καὶ δὴ κατὰ τὸν 14 αἰῶνα, ὅτε συνεστήθησαν αἱ Τράπεζαι τῆς Βαρκελώνης, τῆς Γενεύης, τοῦ Ἀμστελοδάμου καὶ τοῦ Ἐδιμβούργου.

Ὅθεν δύναταί τις εἰπεῖν, ὅτι τράπεζαι καὶ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ἐταυτίζοντο κατὰ τὴν μέθοδον τῶν ἐμπορικῶν διαπραγματεύσεων. Καὶ μάλιστα ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ταμεῖον* ἀλληλοχρέων λογαριασμῶν, *Caisse* de comptes courants, ἱδρύθη ἐν ἔτει 1796 ἑτερόρρυθμος ἑταιρία, καταστᾶσα προϊόντος τοῦ χρόνου Τράπεζα Ἐθνική, ἥτις ἐστὶν αὐτὴ ἡ σήμερον καλουμένη Τράπεζα τῆς Γαλλίας, Banque de France.

Σήμερον αἱ τε δημόσιαι καὶ ἰδιωτικαὶ Τράπεζαι συναλλάσονται ἐν ἀλληλ. λογαριασμῷ, οἷον ἡ Credit foncier Comptoir d' escompte, Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, Ἠπειροθεσσαλίας, ἡ Τράπεζα τῶν Ἀθηνῶν κ.λ.π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

Τίνες αἱ νομικαὶ διατάξεις αἱ τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν διέπουσαι.

1. Ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, μολονότι σπουδαίαν κατέλαβε θέσιν ἐν τῷ δικαίῳ, δὲν ἐφείλκυσεν ἐν τούτοις τὴν προσοχὴν τοῦ νομοθέτου, οὐδεμία δὲ διάταξις εἰδικῶς διέπει τὰ περὶ αὐτῆς. Ὅθεν, ποῖοι οἱ κανόνες, καθ' οὓς δέον νὰ ῥυθμίζωνται τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ συνέπειαι τῆς νομικῆς ταύτης σχέσεως; Μόνον ἐν ἄρθρῳ 581, τοῦ Ἐμπορικοῦ νόμου, ὁ νομοθέτης ἐποιήσατο μνείαν περὶ αὐτοῦ, χωρὶς ὅμως ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης νὰ συνάγηται κανών τις ἀφορῶν εἰς τὸν ἀλληλόχρεον.

Παρὰ Γάλλοις, ἐγεννήθη τὸ ζήτημα τοῦτο, ἕνεκεν τοῦ τελευταίου ἐδαφίου τοῦ ἄρθρου 1107 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος. Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς· «Les regles particulières aux transactions commerciales sont etablies par les lois relatives aux commerce». Συμπεραίνουσιν ἄρα οἱ συγγραφεῖς, ὅτι ἡ διάταξις αὕτη, ἀποκλειστικὴ οὖσα, δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀστικοῦ νόμου, ἐν σιωπῇ τοῦ ἐμπορικοῦ, ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων, τὰς ὁποίας ὁ νόμος οὗτος προνοεῖ, ὡς ἐν ἄρθρῳ 18, ἢ ὁσάκις πρόκειται περὶ ἀστικῆς διατάξεως δημοσίας τάξεως. (Delamarre et Lepoitvin τ. 2. σελ. 51 καὶ ἑπόμ., τ. 3. σελ. 26 καὶ ἑπόμενα).

Τὸ δεύτερον ὅμως σύστημα, ὅπερ παραδέχονται οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων, δείκνυται ὀρθότερον. (Locré Esprit du Com. Avant-propos σελ. IV.—Massé n. 1440-1442. Bedarride Achats et ventes n. 11.—Alauzet n. 7. 8. 9. Dufour droit marit τ. 1. σελ. 68 καὶ ἑπόμ. Demangeat sur Bravard τ. 2. σελ. 402). Ὡς ὀρθῶς ὁ Boistel (n. 24) παρατηρεῖ, ὁ νομοθέτης διὰ τῆς τελευταίας περικοπῆς τοῦ ἄρθρου 1107 ἐν τῇ συντάξει τοῦ ἀστικοῦ κώδικος, εἶχεν ὑπ' ὄψει αὐτοῦ τέλειον ἐμπορικὸν κώδικα, περιέχοντα εἰδικὰς διατάξεις δι' ἑκάστην ἐμπορικὴν σχέσιν, ὡς συνάγεται καὶ ἐκ τῆς προεισαγωγικῆς ἐκθέσεως τοῦ ἀστικοῦ νόμου.

Ὁ ἀστικὸς νόμος εἶνε νόμος γενικός, ἐφαρμοζόμενος καθ' ἁπάσας τὰς νομικὰς σχέσεις, καθ' ἃς δὲν ὑπάρχει ἐξαίρεσις, ἀλλ' ὁ ἐμπορικὸς νόμος, ἀποτελεῖ εἰδικὸν δίκαιον, ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ δικαίου, ἐφ' ὅσον δὲ ὑπάρχει ἡ ἐξαίρεσις, περιστέλλεται τὸ ἀστικὸν δίκαιον, ἐνῷ καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὰ μέρη, ἔνθα εἰδικαὶ διατάξεις σιωπῶσι, λαμβάνει πλήρη τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ. Ὡς αἱ ἀστικαὶ τοῦ δικαίου ἀρχαί, ἐφαρμόζονται εἰς ὅσας σχέσεις ἀστικὰς δὲν ὑπάρχουσιν εἰδικαὶ διατάξεις, οὕτω καὶ ὁ ἀστικὸς νόμος ἐφαρμόζεται, ἐκεῖ ὅπου ὁ ἐμπορικὸς νόμος σιωπᾷ. Οὐδὲ εἶνε λογικόν, διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 1107, νὰ ὑποθέσωμεν ἀνατρεπόμενον σύστημα, ὅπερ ἀπορρέει ἐκ τοῦ λόγου τῆς ἀνάγκης καὶ τῆς ἰσότητος, ἵνα μὴ παραμένωσιν ἀπροστάτευτα συμφέροντα, περὶ ὧν εἰδικῶς ὁ νομοθέτης δὲν ἐπρονόησεν, ἀφοῦ ἔχομεν διὰ τοῦ ἀστικοῦ νόμου γενικὴν τὴν ἐπίβλεψιν αὐτοῦ, πολλὰς δὲ διατάξεις τοῦ ἐμπορ. νόμου, παραπεμπούσας πρὸς τὸν ἀστικὸν νόμον, ὡς ἡ τοῦ ἄρθρου 18 καὶ 92 τοῦ ἐμπορ. νόμου, ἐξ ὧν προκύπτει δῆλος ὁ τοῦ νομοθέτου σκοπός, ὅπως ὁ ἐμπορικὸς θεωρηθῇ συμπλήρωμα τοῦ ἀστικοῦ νόμου.

Ἀλλ' ὁ Feitu (ἀριθ. 20) πειρᾶται ν' ἀποδείξῃ τὴν γνώμην ταύτην ἐσφαλμένην. Ἐπειδὴ λέγει εἰς τὸν ἀστικὸν νόμον, εἶνε ἄγνωστος ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, οὐδαμοῦ δὲ γίνεται μνεία περὶ αὐτοῦ, εἶνε ἄσκοπος καὶ ἀλυσιτελὴς ἡ προσφυγὴ εἰς τὸν νόμον τοῦτον, ἀφοῦ οὗτος σιωπᾷ, καὶ οὐδὲν ἔχομεν νὰ ὠφεληθῶμεν. Λησμονεῖ ὅμως ὁ συγγραφεύς, ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, εἶνε μὲν σχέσις ἴδιον ἔχουσα χαρακτῆρα, ἀλλὰ δὲν ἀφίσταται παντάπασιν τῶν ἀπαρτιζόντων τὰ κοινὰ συναλλάγματα στοιχείων, καὶ συνεπῶς ἀπορρέουσιν ἐκ τούτου συνέπειαι καὶ ἔννομα ἀποτελέσματα, ἅτινα ἐν ἐλλείψει εἰδικοῦ κανονισμοῦ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, εἶνε ἐπάναγκες νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὸν κοινὸν νόμον. Οὕτω, ἐὰν ἀποδεχθῶμεν τὴν ἐκδοχὴν τοῦ *Feitu* δὲν ὑπάρχει κανὼν ὡρισμένος, ὅστις ἤθελε χρησιμεύσῃ πρὸς σχηματισμὸν τῆς δικαστικῆς κρίσεως, ἡ δὲ δικαιοσύνη ἤθελεν ἀπονέμεσθαι ἀνίσως, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀντιλήψεως τοῦ δικαστοῦ, πρός τε τὸ δίκαιον, τὴν καλὴν πίστιν, καὶ τὴν ἐπιείκειαν. Τοι-

αύτην γνώμην ἀπεφήνατο καὶ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας τῆς Γαλλίας τὴν 13 Δεκεμβρίου 1811, εἰπὸν τὰ ἑξῆς. «Les tribunaux de commerce doivent juger les questions particulières qui se presentent suivant leur conviction d' après les termes et l' esprit du Code, et en cas de silence de sa part, d' après le droit commun et les usages de commerce», τοιαύτας δὲ περίπου φράσεις, περιέχει καὶ ἡ αἰτιολογικὴ ἔκθεσις τοῦ ἀπὸ 23 Μαΐου 1863 νόμου, περὶ ἐμπορικοῦ ἐνεχύρου.

Τὸ Συμβούλιον τοῦτο, ὡς παρατηροῦμεν, προτάσσει τῶν ἐμπορικῶν ἐθίμων τὸ ἀστικὸν δίκαιον, ὡς ὅμως ὁ Boistel (n. 24) σκέπτεται, τοῦτο δὲν ἐγένετο ἐκ προθέσεως περιεσκεμμένης πρὸς λύσιν σχετικοῦ ζητήματος, ἀλλ' ἁπλῶς, πρὸς ἔκφανσιν τῆς γνώμης, ὅτι ἐν σιωπῇ τοῦ ἐμπορικοῦ κώδικος, δέον νὰ συμπληρόσωμεν τὸ κενόν, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων, τοῦ τε ἀστικοῦ νόμου καὶ τῶν ἐθίμων.

Παρ' ἡμῖν ἐλλειπούσης τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 1107 τοῦ Γαλλικοῦ κώδικος, τὸ ζήτημα δὲν εὑρίσκεται πρὸ κωλύματος, δυναμένου νὰ ἐγείρῃ ἀμφιβολίας. Ἅμα ὅμως ἡ ἐμπορικὴ ἀνάγκη, καθιέρωσεν ἔθιμα ἐπὶ ὡρισμένων ἐμπορικῶν σχέσεων, ἐν ἐλλείψει μάλιστα σχετικῆς διατάξεως, ἕπεται, ὅτι δὲν εἶνε ἐφαρμοστέον τὸ κοινὸν δίκαιον, διὰ τοῦτο, τοῦ ἀστικοῦ νόμου προτιμῶνται τὰ ἔθιμα, ἐν ἐλλείψει δὲ τούτων ἐπικαλούμεθα τὴν ἐπικουρίαν τῶν σχετικῶν διατάξεων. (Clement Etude jurid. sur le compte courant n. 6. — Boistel n. 880. — Lyon Caen et Renault Traité τ. 4. n.784.— Ῥάλλη Ἑρμ. Ἐμπορ. Δικαίου τ. 1. ἀριθ. 4.)

Κρίνομεν περιττὴν τὴν μνείαν, ὅτι πρωτίστως, ἡ βούλησις τῶν ἀνταποκριτῶν, δέον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν, ὁσάκις δὲν ἔχει τί τὸ ἐπιλήψιμον, ἤτοι νὰ προηγῆται καὶ τοῦ νόμου, πᾶσα σχετικὴ συμφωνία, ὅταν αὔτη δὲν ἀντίκειται εἰς τοῦτον.

Ὁ ἀλλοδαπὸς νόμος, φρονοῦμεν μετὰ τοῦ Dufour, (Droit maritime (n. 32) ὅτι δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸν δικαστὴν ὡς ὑπόδειγμα πρὸς ἐξομάλυνσιν τῆς διαφορᾶς, ὁσάκις ἐκ τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας, δὲν δύναται νὰ ἀρθῇ ἡ δυσχέρεια, ἀρκεῖ ὅτι δὲν ἐναντιούμεθα πρὸς τὸ ἐμπορικὸν πνεῦμα

καὶ τὴν καλὴν τῶν συμβαλλομένων πίστιν, βαδίζομεν δ' ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιεικείας, ἥτις ἔσεται ἡ βάσις τῆς ἀποφάσεως τοῦ δικαστοῦ, ἰδίως ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν ὑποθέσεων. Οἱ ἀληθεῖς κανόνες τοῦ δικαίου λέγει ὁ Cambacerés εἶνε οἱ τῆς καλῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιεικείας. (Παρβ. καὶ Boistel n. 26).

2. Ὁ Γερμανικὸς Ἐμπορικὸς Κῶδιξ τοῦ 1867, περιέχει διατάξεις τινὰς περὶ ἀλληλοχρέου, ἐν τρισὶν ἄρθροις αὐτοῦ 291, 374 § 1 καὶ 294. Ἐπίσης καὶ τὸ ἄρθρον 697 τοῦ Πρωσσικοῦ Κώδικος, εἶνε σχετικὸν πρὸς τὸν λογαριασμὸν (Παραβ. Gide Lyon Caen Flach et Dietz. Code de Commerce Allemand. ἐν ἄρθρῳ 291 σημ. 2 καὶ 3.) Ὁ Βελγικός, δὲν ὁμιλεῖ περὶ τοῦ ἀλληλοχρέου ὡς ὁ Γαλλικός, τὰ δὲ δικαστήρια ἐν Βελγίῳ, λύουσι τὰ ζητήματα κατὰ τὸ κοινὸν δίκαιον, ἀκολουθοῦντα τὰς ἀποφάσεις τῶν Γαλλικῶν δικαστηρίων (Namur C. Com. Belge τ. 2. n. 1567 καὶ ἀκόλ.) Ὁ Ἰταλικὸς Ἐμπορικὸς Κῶδιξ τοῦ 1881, διέπει τὰ τοῦ ἀλληλοχρέου ἐν τίτλῳ XI, Βιβλ. I. ἄρθρῳ 345 - 348, ὁ δὲ Ἱσπανικὸς τοῦ 1885 ποιεῖται λόγον, μόνον ἐν ἄρθροις 175, ἐδάφ. 9, καὶ 909 ἐδάφ. 6. Ὁ τῆς Πορτογαλίας τοῦ 1888 ἠκολούθησε τὸν Ἰταλικὸν Κώδικα, ἀρυσθεὶς πολλὰς ἐκ τούτου διατάξεις· πραγματεύεται δὲ περὶ τοῦ λογαριασμοῦ ἐν τίτλῳ VII βιβλ. II διὰ σειρᾶς ἄρθρων 344 - 350. Ἀκριβὴς μετάφρασις τοῦ ἄρθρου τοῦ Ἰταλικοῦ Κώδικος περὶ ἀλληλοχρέου, περιέχεται ἐν τῷ Κώδικι τῆς Ρουμανίας, ἄρθρῳ 370-373 ἅτινά εἰσι παρόμοια πρὸς τ' ἄρθρα 345-348 τοῦ Ἰταλικοῦ. Ὁ Ἑλβετικός, σχετικήν τινα περιέχει διάταξιν περὶ ἀνατοκισμοῦ, ὅντινα ἐπιτρέπει, καθ' ἃς περιπτώσεις ὑπάρχει ἐμπορικὴ συνήθεια, ἡ δὲ διάταξις αὕτη ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ὁ τοῦ Μεξικοῦ τοῦ 1889, ποιεῖται λόγον μόνον ἐν ἄρθρῳ 976. Διὰ τοῦ ἄρθρου τούτου ὁρίζεται, ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς, κλείεται πτωχεύσαντος τοῦ ἀνταποκριτοῦ, ἐπερχομένης ἀμέσως ἐκκαθαρίσεως.—Ὁ τὰς πλείονας ὅμως διατάξεις ἀφιερῶν περὶ ἀλληλοχρέου, εἶνε ὁ Ἐμπορικὸς Κῶδιξ τῆς Χιλῆς τοῦ 1865. Ὅλος ὁ τίτλος IX τοῦ βιβλ. II συγκείμενος ἐξ ἄρθρων 17, 602-619 καθορίζει τὰ τοῦ λογαριασμοῦ. Τὸν νόμον τῆς Χι-

λῆς ἠκολούθησε κατὰ τὸ πλεῖστον ὁ Ἐμπορικὸς Κῶδιξ τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας, ἄρθρον 771-797. Ὁ Αὐστριακὸς τοῦ 1863, ἠκολούθησε κατὰ πόδας τὸν Γερμανικὸν Κώδικα τοῦ 1867 παραλαβὼν τὰς αὐτὰς ἀκριβῶς διατάξεις. Ἐπίσης καὶ ὁ Οὐγγρικὸς τοῦ 1875, (ἀριθ. 285-287 καὶ 379).

Περὶ τῶν καθ' ἕκαστα τούτων διατάξεων τῆς ἀλλοδαπῆς νομοθεσίας, θέλομεν διαλάβῃ εἰς τὰ σχετικὰ μέρη τοῦ βιβλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3.

Περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

3. Ὅσον ἁπλῆ δείκνυται ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον ποικίλλει ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτῆς, παρέχει δὲ δυσχερείας ἡ κατάταξις εἰς κατηγορίαν τινὰ τῶν συμβάσεων.

Ὡς εἴρηται, οὐδαμοῦ τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, ὑπάρχει ἀναγεγραμμένος ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, ὡς ἰδία ἔννομος σχέσις ὑπὸ σύστημα ὡρισμένων συνεπειῶν, οὕτω δὲ ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων, εἶνε ἡ μόνη ὕλη, ἥτις ἀπαρτίζει τὸ περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ κεφάλαιον, αὕτη δ' ἑρμηνεύει τοὺς κανόνας, τοὺς ὁποίους ἡ χρῆσις τοῦ ἐμπορίου, καθιέρωσε μεταξὺ τῶν ἐν τῇ σχέσει ταύτῃ διατελούντων προσώπων. (Rubin de Cuder n. 82).

Διὰ τοῦτο ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ἀλληλοχρέου, ἐγένετο ἀντικείμενον ζωηρᾶς συζητήσεως παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, ὡς ἐκ τῆς ἰδιαζούσης παραστάσεως τῆς σχέσεως ταύτης ἐν τῷ δικαίῳ.

Πρῶτος ὁ Merlin (Repertoire, compte cour.) ἠσχολήθη περὶ τὴν ἔρευναν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου, ἀλλ' ὁ σχηματισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ὁρισμός, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον, ἐπέχυσε φῶς εἰς τὸ ἐρώτημα. Κατὰ τὸν Merlin, ὁ ἀλληλόχρεος, εἶνε ἁπλοῦς πίναξ πιστοχρεώσεων, ἐμφαίνων τὰς ἀμοιβαίας πιστώσεις δύο ἀνταποκριτῶν, καὶ ἐν γένει παριστῶν τὰς μεταξὺ αὐτῶν ὑπαρχούσας δοσοληψίας, ἤτοι τί ἕκαστος ὀφείλει πρὸς τὸν ἕτερον καὶ οὐδὲν πλέον. Τὸ σύστημα δὲ τοῦτο ἠκολού-

θησαν καὶ πλεῖσται ἀποφάσεις. (Ἐφετεῖον Lyon 2 Δ/βρίου 1829, Douai 10 Μαΐου 1836, Paris, 25 Μαρτίου 1862, Sous Cass. 26 Ἰουλίου 1865, Cass. 28 Ἰουνίου 1862, (Pandectes Francaises ἐν λέξει ἀριθ. 16).

Ἀλλ' ἐν ταῖς ἐκφράσεσι ταύταις, δὲν παρέχεται ὁ ζητούμενος ὁρισμός. Τὸ ζήτημα εἶνε τοῦτο. Ὁ πίναξ αὐτὸς, ὃν ἀποκαλοῦμεν ἀλληλόχρεον, ποίου εἴδους σχέσιν συνιστᾷ μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν. Διὰ τοῦ ἀνωτέρω ὁρισμοῦ, δίδεται ἡμῖν ἡ ἀπάντησις, ὅτι ὁ πίναξ οὗτος, εἶνε κατάλογος, ἐμφαίνων τὰ ἐν αὐτῷ ἐμφαινόμενα, ὅ ἐστιν, ὁ κύκλος εἶνε διάλληλος.

Οἱ συγγραφεῖς τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ Δικαίου, (Encyclopedie du droit. Le Sebire et Carteret. Compte courant. n. 24), δὲν παρεξέκλιναν τοῦ μνησθέντος ὁρισμοῦ, ἀλλ' ἐπειράθησαν νὰ ἐπεκταθῶσιν ἐπὶ μᾶλλον, ἐπεξηγοῦντες σαφέστερον, ὅπερ ἐκ τοῦ νόμου τούτου προκύπτει. Κατ' αὐτούς, ὁ λογαριασμός, εἶνε εἶδος λογιστικότητος (comptabilité), ἐπὶ σκοπῷ κανονισμοῦ τῶν μεταξὺ δύο προσώπων ὑφισταμένων σχέσεων, ἵνα ἐπὶ τέλους ὁρισθῇ τὸ δοῦναι καὶ τὸ λαβεῖν ἑκάστου ἀνταποκριτοῦ, ὁ δὲ τρόπος οὗτος τῆς λογιστικότητος, οὐδεμίαν ἐξασκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς φύσεως τῶν ἐν τῷ λογαριασμῷ περιεχομένων πιστοχρεώσεων.

Ἡ θεωρία αὕτη, ἐπιπολαίως ἁπτομένη τῆς ἐξετάσεως τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λογαριασμοῦ, παρορᾷ τὴν κατ' οὐσίαν ἔννοιαν αὐτοῦ, ἀποβλέπουσα εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους, ἐνῷ ἡ ἐξέτασις τῶν τύπων οὖσα ἐπιφανής, οὐδαμῶς ἔχει ἀνάγκην ἐρεύνης. Ὅ,περ λέγει ἡμῖν ὁ ὁρισμὸς οὗτος, ἵσταται πρὸ τοῦ ἁπλοῦ παρατηρητοῦ πασίδηλον. Καὶ αὐτὸς ὁ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων, ὑπάλληλος, παρατηρεῖ ὁ Feitu, ἐπικρίνων τὴν θεωρίαν ταύτην, δύναται ἀμέσως ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τύπου τοῦ λογαριασμοῦ, νὰ σχηματίσῃ τὴν σκέψιν, ὅτι ὁ λογαριασμός, εἶνε ἁπλοῦς πίναξ λογιστικότητος.

Ὁ λογαριασμὸς περιλαμβάνει κεφάλαια, προερχόμενα ἐκ διαφόρων αἰτιῶν. Οὕτω, δύναται νὰ περιέχῃ ἀποστολὰς χρημάτων, καταβολὰς κατ' ἐντολὴν τοῦ ἑτέρου, τίμημα πωλήσεων, ἀποστολὰς πιστωτικῶν τίτλων, ἐμπορευσίμων γραμ-

ματίων, ἐμπορευμάτων κλπ. συγχωνευομένων δὲ ἁπασῶν τῶν ἀξιῶν τούτων ἐν τῷ λογαριασμῷ, οὐδεμία μεταβολὴ τῆς πηγῆς ἑκάστης ἐπέρχεται, ἀλλ' ὁ νόμιμος λόγος, ἐξ οὗ ἕλκουσιν αἱ ἀποστολαὶ τὴν καταγωγὴν αὐτῶν, ἐξακολουθεῖ νὰ ᾖ ἡ νομιμοποίησις ὡς εἰπεῖν ἑκάστης ἀπαιτήσεως, πρὸς δικαστικὴν αὐτῆς ἀναγνώρισιν.

Τοιαύτης οὔσης τῆς ἐξωτερικῆς ἀπόψεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὡς περικλείοντος ἐν ἑαυτῷ ἀξίας ἐκ διαφόρων αἰτιῶν πηγαζούσας, καὶ ἐμφαίνοντος τὸν κατάλογον τῶν μεταξὺ ἐμπόρων δοσοληψιῶν, δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἁπλοῦς πίναξ πιστοχρεώσεων, ἀλλ' ὁ ὀνομάζων οὕτω αὐτόν, οὐδαμῶς ὁρίζει, τί ἐκ τῆς μεταμορφώσεως τῶν ἀμοιβαίων ἀποστολῶν προκύπτει, καὶ ποῖα τὰ στοιχεῖα τῆς νέας σχέσεως, τὴν ὁποίαν καθιδρύει ὁ ἁπλοῦς οὗτος πίναξ.

Ἡ περιώνυμος δίκη τοῦ Τραπεζίτου Mirès, ἔμελλε νὰ ἐμβάλῃ εἰς σκέψεις τοὺς νομοδιδασκάλους, περὶ τοῦ ὀρθοῦ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ ἀλληχρέου, ὡς ἀπεφήνατο τοῦτον ἡ ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐκδοθεῖσα ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Douai τῆς 21 Ἀπριλίου 1862. (Gazette des Tribunaux τῆς 21 καὶ 22 Ἀπριλίου 1862). Διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, παρέχεται μὲν νέον στάδιον πρὸς ἀκριβεστέραν ἔρευναν τοῦ ζητήματος, ἄνευ ὅμως πέρατος παραμένον, διότι μόνον συζητήσεις ἀτελευτήτους προεκάλεσεν, χωρὶς αὗται ν' ἀπολήξωσιν εἰς τὴν ὀρθὴν τῆς ἐννοίας τοῦ λογαριασμοῦ ἐκτίμησιν.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀπεφήνατο, ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος, ἔχει τὸν χαρακτῆρα ἀληθοῦς συμβολαίου, καὶ οὐχὶ λογιστικοῦ πίνακος. Δὲν ἤρκεσεν ὅμως ἡ σχετικὴ πρὸς τὰ λοιπὰ συστήματα ὀρθὴ αὕτη γνώμη τῆς ἀποφάσεως ταύτης, νὰ χαράξῃ ὁδόν τινα σταθερὰν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, καὶ ἰδοὺ βλέπομεν κατόπιν αὐτῆς, διασήμους νομοδιδασκάλους, καὶ εἰσαγγελεῖς ἀπὸ τῆς ἕδρας τοῦ δικαστικοῦ βήματος, ποιουμένους προτάσεις, ἐξ ὧν προκύπτουσιν ἀσαφεῖς ἔννοιαι, δημιουργοῦσαι τὴν σύγχισιν. Ἐνῷ ὁ Faustin Helie, ἐν τῇ ἀπὸ 28 Ἰουνίου 1862 ἐκθέσει αὐτοῦ κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς ἐν λόγῳ ὑποθέσεως, ἀποφαίνεται ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶνε προϊὸν ἢ ἔκφρασις συμβολαίου, αἴφνης μεταπίπτων ἀποτό-

μως εἰς τὸ ἀντίθετον σημεῖον, ἀποδυσπετεῖ ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτὸν ὡς ἴδιον συμβόλαιον, ὑποκείμενον εἰς ἰδίους κανόνας, ἐφαρμοζομένους καθ' ἁπάσας τὰς διαπραγματεύσεις ἃς περιλαμβάνει, καὶ ταὐτίζει μετὰ τῆς ἐντολῆς, τῆς παρακαταθήκης, τῆς πωλήσεως, καὶ ἐν γένει μετὰ πολλῶν ἄλλων συμβολαίων.

Ἡ ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ ἀντίφασις τοῦ Faustin Helie εἶνε κατάδηλος, διότι ἐὰν ὁ ἀλληλόχρεος εἶνε ἡ ἔκφρασις συμβολαίου, ἕπεται ὅτι, ἅπασαι αἱ ἐν αὐτῷ εἰσερχόμεναι νομικαὶ σχέσεις, ἀποβάλλουσι τὰς δι' ἑκάστην αὐτῶν οἰκείας νομίμους συνεπείας, καὶ συγχωνεύονται ἐν τῷ λογαριασμῷ, ὑποκείμεναι σύλλήβδην εἰς τοὺς κανόνους αὐτοῦ, τότε δὲ μόνον θέλομεν ἀπορρίψῃ τὸ γεγονὸς τῆς συγχωνεύσεως αὐτῶν, ὅταν εἴπομεν ὅτι ὁ λογαριασμὸς δὲν εἶνε συμβόλαιον, ὅτε βεβαίως, ἑκάστη τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων διαπραγματεύσεων, παραμένει ἄθικτος καὶ ἀκεραία ἐν τοῖς οἰκείοις ἀποτελέσμασιν αὐτῆς, ὁ δὲ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς θεωρητέος ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὡς ὁ πίναξ, ὁ περικλείων τὴν σημείωσιν τῶν ἀμοιβαίων τῶν ἐμπόρων δοσοληψιῶν.

Ἀλλὰ τὸ ἐξαγόμενον τοῦτο ὅπερ πηγάζει ἐκ τῆς ἀντιφάσεως, δὲν παραλείπει ὁ Faustin Helie νὰ διαλαλήσῃ μετὰ παρρησίας, σαφῶς συμπεραίνων, ὅτι εὐλόγως ὀφείλομεν νὰ θεωρήσωμεν τὸν ἀλληλόχρεον ὡς πίνακα, ἐν ᾧ παρουσιάζεται τὸ ἐξαγόμενον τῶν διαπραγματεύσεων χωρὶς αὗται ν' ἀποβάλλωσι τὸν ἴδιον ἑαυτῶν χαρακτῆρα, «Les conventions diverses qui y sont portées n' abdiquent point leur caractère.» Ἀλλὰ τότε ποῖον εἶνε τὸ παραγόμενον ἐκ τῶν τοιούτων πολλαπλῶν σχέσεων, ὅπερ ἀποκαλεῖται συμβόλαιον, ἀφοῦ αὗται δὲν ἀποβάλλουσι ποσῶς τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, ὁ δὲ λογαριασμὸς παρίσταται ὡς ἁπλοῦς πίναξ πιστοχρεώσεων ἀμοιβαίων; Ἠλίκος χυκεὼν σκότους καὶ συγχίσεως.

Συνοψίζοντες ὅσα κατὰ τῆς ὀρθότητος τοῦ συστήματος τούτου διελάβομεν, λέγομεν ὅτι εἶνε ἀκατάληπτος ἡ εἰς τὴν χορείαν τῶν συμβολαίων κατάταξις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἀφοῦ οὐδαμῶς ἡ θέσις τῶν συμβαλλομένων μεταβάλλεται, οὔτε ἐξασκεῖ ἐπιρροήν τινα ἐπὶ τῶν ἀμοιβαίων

διαπραγματεύσεων ὁ λογαριασμὸς, παραμένων ἁπλοῦς πίναξ.

Τοιαύτη σύγχισις ἰδεῶν ἀδιάλυτος, ἔδει νὰ διεγείρῃ τὴν ἔκπληξιν τῶν περὶ τὰ νομικὰ ἀσχολουμένων. Ἀλλ' ὡς ἐν πάσῃ ἐπιστήμῃ ἡ προσπάθεια πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ ἀληθοῦς, καὶ ἡ μελέτη τῶν διαφόρων προσπιπτόντων ἑκάστοτε ζητημάτων, δέον οὐχὶ ἀπολύτως νὰ ἐπιτιμᾶται, ἀλλ' ἐνίοτε ἐν σχέσει πρὸς περιστατικὰ συμπαρομαρτοῦντα, τῶν ὁποίων ἡ συσχέτισις μετριάζει τὴν ἔκπληξιν. Οὕτω ἐν προκειμένῳ, μετριάζεται ἡ ἐκ τῆς ἀντιφάσεως τῶν νομοδιδασκάλων ἐντύπωσις ἡμῶν, ἅμα ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἡ λύσις αὕτη, ἐδόθη ἐν τῇ κατὰ τοῦ Τραπεζίτου Mirés ποινικῇ δίκῃ ἐπὶ καταχρήσει ἐμπιστοσύνης, διὰ μετοχὰς κατατεθείσας παρ' αὐτῷ, καὶ συνεπῶς δὲν ἐγένετο λεπτομερὴς καὶ βαθεῖα ἀνάλυσις τοῦ ζητήματος, κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς ποινικῆς ὑποθέσεως, καθ' ἣν δὲν ἐπρόκειτο μόνον περὶ τοῦ ζητήματος τῆς κυριότητος τῶν μετοχῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ πλείστων ἄλλων ζητημάτων, πολυπλόκου οὔσης τῆς δίκης.

§ 4. Ἐπίσης ὁ Alauzet, (Journal de Palais τοῦ 1862 σελ. 785 καὶ ἀκόλ.) δυσκολεύεται νὰ εὕρῃ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ τὰ στοιχεῖα ἰδίας σχέσεως, λέγων ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶνέ τι τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων ἐργαζομένου, teneur. Ἐν γένει δὲ ἀρνεῖται ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶνε σχέσις τις ἰδία, ἣν ὁ νόμος δὲν προεῖδεν.

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον ἐπιχείρημα ὅπερ ἐπιφέρει πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτοῦ, εἶνε τὸ ἑξῆς· Ἐὰν λέγει διαπραγμάτευσίς τις ἐξωφληθῇ ἀμέσως ὑπὸ τῶν ἀνταποκριτῶν, δὲν ὑφίσταται, οὔτε δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀλληλόχρεος.

Ὑφισταμένου ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ δι' ἁπάσας τὰς ἀμοιβαίας ἀξιώσεις, ἕπεται ἡ συνέπεια, ὅτι πᾶσα συναλλαγὴ μεταξὺ αὐτῶν, οἷον ἀγοραπωλησία ἐντολή, προμήθεια κλπ. θέλει ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον πιστοχρεώσεως, ἤτοι οὐδέτερος τῶν συμβαλλομένων θέλει εἶσθαι ὀφειλέτης τοῦ ἑτέρου, διὰ τὰς ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας προκυπτούσας ἐνοχάς. Ὥστε ἐὰν ὁ Α. πωλήσῃ πρὸς τὸν τὸν Β. μεθ' οὗ διατελεῖ ἐν σχέσει λογαριασμοῦ, τὸ δεῖνα ἐμπόρευμα, ὁ δὲ Β. πληρώσῃ ἀμέσως τὸ ἀντίτιμον αὐτοῦ, ἐκ τοῦ γεγονότος καὶ μόνου τῆς

πληρωμῆς, δὲν ἕπεται ὅτι ἡ πώλησις αὕτη ἐξῃρέθη τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, διότι κατὰ τὴν συμφωνίαν τῶν ἀνταποκριτῶν, πᾶσα ἀποστολὴ ἀξίας, θέλει περιλαμβάνεσθαι ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἄρα ὁ Β. λαμβάνων τὸ ἐμπόρευμα ὡς ἀγοραστής, ὀφείλει νὰ πιστώσῃ τὸν Α., καταβάλλων δὲ τὸ τίμημα, τοῦ ἐμπορεύματος, ὀφείλει νὰ χρεώσῃ τὸν Α., διότι ἡ πληρωμὴ τοῦ τιμήματος θεωρητέα ὡς ἀποστολὴ ἀξίας, δίδουσα χάριν εἰς ἀναγραφὴν πιστώσεως. Καὶ οὕτω τελοῦνται δύο πράξεις, αἵτινες πρέπει νὰ ἀναγραφῶσιν ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἀφοῦ οὕτω ἀρχικῶς συνεφωνήθη, δὲν ἐξάγεται δὲ ἐκ τῶν περιστάσεων σαφῶς, ὅτι οἱ ἀνταποκριταί, ἠθουλήθησαν νὰ ἐξαιρέσωσι τοῦ λογαριασμοῦ τὴν σχέσιν ταύτην τῆς ἀγοραπωλησίας. Ὥστε δὲν ὑπάρχει φρονοῦμεν λόγος, νὰ ἐξαιρεθῇ ἡ πώλησις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, μόνον διότι τὸ τίμημα ἐπληρώθη ἀμέσως.

Ὁ Alauzet, ἀποῤῥίπτει τὴν δόξαν, ὅτι ὁ λογαριασμὸς μετέχει τοῦ δανείου τῆς ἐντολῆς, ἢ ὅλων ὁμοῦ τῶν συναλλαγμάτων, ὅσα ἀπηριθμήσαμεν ἀνωτέρω. Εὔλογος βεβαίως εἶνε ἡ ἄρνησις αὕτη, ὡς παρεδέχθημεν κ' ἡμεῖς, καὶ κατὰ τοῦτο συμφωνοῦμεν πληρέστατα πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τοῦ συγγραφέως, δὲν ἐννοοῦμεν ὅμως, πῶς ἀφοῦ δὲν ἀνάγεται εἰς νομικὴν σχέσιν ὁ λογαριασμός, ὑπόκειται μ' ὅλα ταῦτα εἰς ἰδίας νομικὰς συνεπείας. Δυνάμει τίνος μαγικῆς δυνάμεως παράγονται τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα, ἅτινα ἄνευ τοῦ πίνακος αὐτοῦ, ὃν οὕτω ἀποκαλεῖ, δὲν ἤθελον ἀκολουθεῖ; Ἀποτελεῖ προσθέτει (Traité du droit comm. n. 591) ἀνταλλαγὴν ὁ ἀλληλόχρεος, ἀμοιβαίως ἀνταλλασσομένων ἀξιῶν, ἀλλ' οἱοσδήποτε καὶ ἂν ἦνε ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ, ἡ κυριότης μεταβιβάζεται, ἥτις βεβαίως δὲν ἤθελε μετατεθῇ, ἂν δὲν εἶχε τὸν λόγον αὐτῆς εἰς τὴν βούλησιν τῶν ἀνταποκριτῶν. Ἐὰν δὲ εἴπωμεν ὅτι ὁ λογαριασμός, εἶνε τὸ ἐξαγόμενον συμβολαίου, προκύπτον ἐκ τῶν πολλαπλῶν τῶν συμβαλλομένων σχέσεων, ὡς ὁ Alauzet εἰδότως ἐκφράζεται, ἡ ἔννοια τῆς ἐκφράσεως ταύτης, εἶνε ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος, εἶνε σχέσις τις ἰδία, μεταρυθμίζουσα τὰς ἐννόμους συνεπείας τῶν ἐν αὐτῷ περιλαμβανομένων ἐνοχῶν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ μεταρύθ-

μισις αὕτη, ἀπαραίτητος εἶνε ἡ συνδρομὴ τῆς βουλήσεως ἐμπράκτως διὰ τῶν ἀποστολῶν ἐκδηλουμένης, καταρτίζουσα οὕτω τελείως τὸ συνάλλαγμα.

§ 5. Ὁ Pardessus (Droit commercial n. 475) ἠσχολήθη ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, κατὰ βάθος ἐξεταζόμενος, παρουσιάζει τὰ στοιχεῖα τοῦ δανείου, ὁ δὲ Massé ἀσπασθεὶς τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Pardessus, ἐποιήσατο ἐκτενεστέραν ἀνάπτυξιν. Οὕτω κατ' αὐτὸν ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, εἶνε συνάλλαγμα, δι'οὗ οἱ ἐμπορευόμενοι μετατρέπουσιν εἰς πιστώσεις τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαίας ἀποστολὰς ἀξιῶν, ἐξ ὧν γεννᾶται σχέσις δανειστοῦ καὶ ὀφειλέτου κατὰ τὸν χρόνον τῆς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ, ἤτοι ἐνόσῳ ὁ λογαριασμὸς διαρκεῖ, δὲν ὑφίστανται ἀμοιβαῖαι ἀπαιτήσεις, ἀλλὰ μόνον πίστωσις καὶ χρέωσις, δοῦναι, καὶ λαβεῖν, καὶ σχέσεις πιστώσεως καὶ χρεώσεως. (Droit comm. n. 2274.) Ἀλλ' ὁ ὁρισμὸς οὗτος ἀντίκειται εἰς τὴν βούλησιν τῶν συμβαλλομένων (Lyon Caen et Renault t. 4. n. 792.) Οὗτοι κανονίζοντες τὰς συναλλαγὰς αὐτῶν διὰ τοῦ λογαριασμοῦ, δὲν προτίθενται νὰ δανείσωσιν ἀλλήλους κατὰ τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τοῦ δανείου, ἤτοι καταστήσωσιν ἑαυτοὺς δανειστὰς καὶ ὀφειλέτας, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἵνα ἀποφύγωσι τὰς συνεπείας τοῦ δανείου, συμβάλλονται, ὅπως οὐδέτερος αὐτῶν, ἀπαιτῇ παρὰ τοῦ ἑτέρου τὴν ἀποστελλομένην ἀξίαν· οὔτε ἔγκειται ἐν τῇ ἐννοίᾳ καὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ἀλληλοχρέου, νὰ καταστῇ ὁ ἕτερος ὀφειλέτης τοῦ ὑπολοίπου μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, διότι ἡ ὑπέρβασις τῶν ἀξιῶν, ἡ τὸ ὑπόλοιπον ἀποφέρουσα εἶνε τυχαῖόν τι γεγονός, ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς περὶ τὴν ποσότητα διαφορᾶς τῶν ἀποστολῶν, καὶ ἑπομένως δὲν σχετίζεται πρὸς τὴν βούλησιν τῶν ἀνταποκριτῶν, ὡς ἀναγκαία τοῦ λογαριασμοῦ συνέπεια, ἢ στοιχεῖον αὐτοῦ ἀπαραίτητον, ἀλλ' εἶνε ἐνδεχόμενον ἀποτέλεσμα ἐκτὸς τοῦ λογαριασμοῦ ἀποκείμενον.

Αὐτὸς ὁ Massé, οἱονεὶ ἀναγνωρίζων καὶ ἀποδεχόμενος, ὅτι ὁ λογαριασμὸς δὲν εἶνε καθαρὸν καὶ ἁπλοῦν δάνειον, προσθέτει τοῦτο « Sans doute, les avances ou remises faites en compte courant, ne constituent pas des prêts

purs et simples car autrement il n' y auront pas compte courant.» Ἀλλ' οὐχ ἧττον ταὐτίζεται ἐπιλέγει πρὸς τὸ δάνειον, καθόσον μεταβιβάζεται διὰ τοῦ λογαριασμοῦ ἡ κυριότης τῶν ἀποστελλομένων ἀξιῶν.

Ἀλλ' ἐν τῷ δικαίῳ, τὸ εἶδος τοῦ δανείου εἶνε μοναδικὸν καὶ τοῦτο ἀναγνωρίζουσιν οἱ νόμοι, ὁρίζοντες τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ. Ὅταν ὁμιλοῦμεν περὶ δανείου, ἐννοοῦμεν τὴν παροχὴν κεφαλαίου, μεταβιβαζομένης τῆς κυριότητος τούτου πρὸς τὸν λήπτην, ἐνῷ οὗτος καθίσταται προσωπικῶς ὀφειλέτης, ἤτοι ὑποχρεοῦται νὰ καταστήσῃ τὸν δόντα κύριον παρομοίας χρηματικῆς ποσότητος. Ἀλλ' ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ, ναὶ μὲν ὑπάρχει ἡ μεταβίβασις τῆς κυριότητος, ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῷ δανείῳ, οὐδεὶς ὅμως καθίσταται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ἀνταποκριτῶν ὀφειλέτης. Βλέπων ὁ συγγραφεύς, ὅτι ὁ πρὸς τὸ δάνειον παραλληλισμός, δὲν εἶνε ἐπιτυχής, ὀνομάζει τὸν λογαριασμὸν δάνειον μέν, ἀλλὰ μὴ καθαρῶς τοιοῦτον, ἀλλ' ὅταν ἐλλείπωσιν ἀπὸ τοῦ ἀλληλοχρέου τινὰ ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ δανείου, πῶς δυνάμεθα ν' ἀποκαλέσωμεν δάνειον, σχέσιν, διαφόρους ἔχουσα τὰς νομικὰς αὐτῆς συνεπείας; Ἀλλ' ἀνευρίσκει ὁ Massé ποιάν τινα ὁμοιότητα πρὸς τὸ δάνειον ἐν τῷ ὑπολοίπῳ, ὅπερ ὀφείλεται πρὸς τὸν ἕτερον τῶν ἀνταποκριτῶν μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ λογαριασμοῦ. Εἴδομεν ὅμως ἀνωτέρω, ὅτι τὸ ὑπόλοιπον εἶνε ἐπακολούθημα ἐνδεχόμενον τοῦ λογαριασμοῦ, εἰς οὐδεμίαν διατελοῦν συνάφειαν, πρός τε τὴν οὐσίαν καὶ τ' ἀποτελέσματα αὐτοῦ.

Ἐὰν κατὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, αἱ ἀμοιβαῖαι πιστώσεις ἐξισώθησαν, καὶ οὐδὲν παραμένει ὑπόλοιπον, δὲν ἀνατρέπεται ὁλόκληρον τὸ σύστημα τοῦ Massé; Δὲν ἔγκειται ἄρα εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ἀλληλοχρέου, νὰ καταστῇ ὁ εἷς ὀφειλέτης τοῦ ἑτέρου, ἀλλ' ὁ σκοπὸς τοῦ μὴ γενέσθαι ἀμφοτέρους ὀφειλέτας, ἀλλ' ἀποσβεσθῆναι τὰς ἀμοιβαίας ἀπαιτήσεις διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ, εἶνε ἡ μόνη τῶν συναλλασσόντων βούλησις. (Παρβ. καὶ Clement n. 11. — Bravard Veyrières et Demangeat t. 3. n. 340. — Lyon Caen et Renault Traité t. 4. n. 792.)

§ 6. Τὸ σύστημα τοῦ Peigné, (σελ. 430 καὶ 434 dans

l' ouvrage de M. Monginot sur la terme des livres) εἶνε ἐπὶ μᾶλλον τοῦ προηγηθέντος ἀκατάληπτον. Συμφύρονται ἐν αὐτῷ στοιχεῖα δύο διαφόρων συμβάσεων, τοῦ τε δανείου καὶ τῆς ἐντολῆς. Ἄπορον ὅμως, πῶς μεθοδεύονται οἱ ὀπαδοὶ τοῦ συστήματος τούτου τὴν συγχρώτισιν στοιχείων ξένων ἐντελῶς πρὸς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. Ἔγκειται λέγουσιν σιωπηρὰ ἐντολὴ ἀμφοτέρωθεν. Ἀλλὰ πρὸς τί ἡ ἐντολή, ἐὰν ὑποθέσωμεν αὐτὴν προϋπάρχουσαν; Πέραν τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀξιῶν, εἰς τί ἤθελε χρησιμεύσῃ ἡ ἐντολή; Ἵνα τὴν ἀποσταλεῖσαν ἀξίαν διαθέσῃ ὁ λήπτης κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀποστολέως παραγγελίαν; Ἀλλ' ἀφοῦ τῆς ἀποσταλείσης ἀξίας, γίνεται κύριος ὁ λήπτης, εἶνε ἐλεύθερος νὰ διαθέσῃ αὐτὴν κατὰ τὸ δοκοῦν, ἡ δὲ ἐντολὴ τοῦ ἀνταποκριτοῦ δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως. (Lyon Caen et Renault t. 4. n. 792.)

Ἴσως οἱ τὸ σύστημα τοῦτο πρεσβεύοντες, ἐννοοῦσιν ὡς ἐνυπάρχουσαν τὴν ἐντολὴν εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ λήπτου, ὅπως λαμβάνων ἐνεργεῖ καὶ οὗτος ἀποστολὰς ἀξιῶν, ἀλλὰ τὸ νὰ δίδῃ τις ἵνα λάβῃ (do ut des) δὲν συνιστᾷ σχέσιν ἐντολῆς, ἀλλ' ἀνώνυμον συνάλλαγμα. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ λογαρισμὸς περιέχει ἀμοιβαῖα δάνεια, δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν, ὅτι περιέχει καὶ ἀμοιβαίας ἐντολάς. Ἡ συγχώνευσις τῶν ἐννοιῶν ἀμφοτέρων τῶν συναλλαγμάτων εἶνε ἀσυμβίβαστος. Ἄς παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμήν, ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ἀποτελεῖ σχέσιν ἀμοιβαίου δανείου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὁ εἷς δανείζει πρὸς τὸν ἕτερον καὶ τἀνάπαλιν τὰ ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀναγραφόμενα ποσά· ἀλλ' ἀφοῦ ἀμφότεροι δανείζουσι πρὸς ἀλλήλους, τοὐτέστιν ἐγὼ σοὶ ἀποστέλλω ἀξίαν διότι καὶ σὺ μοὶ ἀπέστειλες τοιαύτην, ὑπάρχει ἐκτέλεσις πιστώσεως ἐξ ὑπαμοιβῆς καὶ οὐχὶ ἐντολῆς ἣν ἔλαβον δῆθεν παρὰ σοῦ. Ἡ ἀντίφασις τῶν δύο συναλλαγμάτων εἶνε καταφανής. Ἑνώσατε ἐν τούτοις λέγουσι τὰ δύο συναλλάγματα τό τε δάνειον καὶ τὴν ἐντολήν, καὶ ἕξετε τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. Ἀλλ' ἐὰν ἑνώσομεν ἀμφότερα ταῦτα τὰ συναλλάγματα, ἐπέρχεται ἡ ἀναίρεσις συναλλήλως, καὶ οὐδὲν ὑπολείπεται.

§ 7. Ἕτεροι συγγραφεῖς διδάσκουσιν, ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος εἶνε συνάλλαγμα σύμμικτον, συγκείμενον ἐκ τοῦ δανείου, τῆς ἐντολῆς, τῆς παρακαταθήκης, τῆς ἐκχωρήσεως, τῆς παραγγελίας κλπ. (Dalloz repert. de legislation et de jurisprudence. Compte courant n. 6 καὶ ἀκόλουθα, καὶ Noblet com. cour. σελ. 60 καὶ ἀκόλ.) Οἱ λόγοι, οἵτινες ἐχρησίμευσαν πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ προηγηθέντος συστήματος, εἶνε οἱ δυνάμενοι νὰ ἐπιφέρωσι καὶ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ περὶ οὗ πρόκειται, καθιερώσαντος κυκεῶνα δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων συγκρουομένων ἀναμίξ. Ἡ ἀνεπιτυχὴς συνάφεια διαφόρων νομικῶν σχέσεων, καταδείκνυται ἐναργῶς, ἅμα αὗται δὲν ὁρίζονται ὑπὸ τῶν ἑρμηνευτῶν, ἀλλ' ἀορίστως ἀποφαίνεταί τις ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶνε κρᾶμα τῆς δεῖνα καὶ δεῖνα συμβάσεως καὶ λοιπῶν ἄλλων. Ὅταν δὲν ὁρίζομεν ποῖα εἶνε τὰ λοιπὰ ἄλλα συναλλάγματα πρὸς τὰ ὁποῖα ἐξομοιοῦται ὁ λογαριασμός, πῶς θέλομεν δυνηθῇ νὰ σχηματίσωμεν τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ.

Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ συστήματος τούτου ἀνέμιξαν τὰ κεφάλαια τοῦ ἀλληλοχρέου, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν τροφὴν αὐτοῦ, προερχόμενα δὲ ἐκ διαφόρων νομικῶν σχέσεων, οἷον δανείου, ἀγοραπωλησίας, προμηθείας, ἐντολῆς κτλ. πρὸς τὸν ἀλληλόχρεον, ὅστις εἶνε κατάστασίς τις ἰδία καὶ αὐτοτελής, τροποποιοῦσα ἁπάσας τὰς ἐν αὐτῇ περιεχομένας συμβάσεις, ὁπόθεν παράγεται σχέσις τις νομική, ἰδιάζουσα ἐν τῷ δικαίῳ, τῆς ὁποίας ὁ χαρακτηρισμός, οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν ἀπαρτιζούσας ποικίλλας συμβάσεις. Ἐὰν ταὐτίσωμεν τὸν λογαριασμὸν μετὰ τῶν διαφόρων τούτων συμβάσεων, οὐδένα χαρακτηρισμὸν ἀποδίδομεν, ἀλλ' ἁπλῶς ἐπαναλαμβάνομεν εἰς μάτην τὸ περιεχόμενον τοῦ λογαριασμοῦ, ὅπερ εἶνε τοῖς πᾶσι γνωστόν, ὡς ἐμφαῖνον τὴν νόμιμον αἰτίαν ἑκάστης πιστοχρεώσεως. Ἄρα τοῦτο εἶνε τὸ ζήτημα. Ποίου εἴδους νομικὴ σχέσις γεννᾶται ἐκ τῶν διαφόρων συμβάσεων, ὅσαι τὸν λογαριασμὸν ἀπαρτίζουσι. Καὶ εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἡ ἀπάντησις διὰ τοῦ προκειμένου συστήματος ἀστοχεῖ, μὴ πληροῦσα τὴν φιλοπεύθειαν τῆς ἐπιστήμης.

Δὲν εἶνε ἁπλοῦν συνάλλαγμα λέγουσιν ὁ λογαριασμός. Καὶ θέτοντες οὕτω γενικὸν κανόνα, ὑποστηρίζουσι γνώμην ἥτις θέλει ὑποστῇ τὴν πτῶσιν τῆς Ἔλλης, ἐὰν ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀποπείρας πρὸς ἀνασκευὴν αὐτῆς, ἐρωτήσωμεν τοῦτο. Ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, οὗτινος τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα κονδύλια, προέρχονται ἀπὸ ὁμοιομόρφου νομίμου αἰτίας, οἷον ἐκ δανείων φέρ' εἰπεῖν, ἢ πωλήσεων εἶνε συνάλλαγμα σύμμικτον ἐμπερικλεῖον ποικίλλων συμβάσεων στοιχεῖα; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ἐὰν ἡ ἀπάντησις ἔσεται καταφατική, αὕτη δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀληθής, ἐὰν δὲ ἀποφατική, ὅτι τουτέστι περιέχει μόνον στοιχεῖα δανείου ἢ ἀγοραπωλησίας, τότε ἡ γνώμη τῶν νομοδιδασκάλων, ὁρμᾶται ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ποικιλίας τῶν αἰτιῶν, ἐξ ὧν ἀπορρέουσιν αἱ ἀμοιβαῖαι πιστοχρεώσεις, ἀνακηρύσσουσα οὕτω τὸν λογαριασμὸν ὡς ἁπλοῦν πίνακα πιστοχρεώσεων, ἄνευ νομικῆς τινὸς σημασίας.

Ἐπὶ πᾶσι, παραθέτομεν τὰς φράσεις τῶν συντακτῶν τῶν Pandectes Francaises, οἵτινες ἀποκρούουσι τὰς ἐσφαλμένας περὶ τοῦ λογαριασμοῦ γνώμας διὰ τῶν ἑξῆς λίαν χαρακτηριστικῶν λέξεων. «Les obligations derivant de ces divers contrats, peuvent être comprises dans un compte courant, mais ces contrats ne sont pas le compte courant lui même» (n. 25). Παράβαλε καὶ Bravard—Veyrières et Demangeat t. 2. n. 484.—

§ 8. Τὸ ἐξόχως παράδοξον τῶν συστημάτων, ἐπεφυλάσσετο πρὸς τὸν διάσημον καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Toulouse, Dufour, ὅστις ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ ἀνευρίσκει τὴν ἰδιότητα τοῦ νομικοῦ προσώπου. (Recueil de l' Academie t. 9. σελ. 185 καὶ ἑπόμενα). Ἡ κυριαρχοῦσα ἔννοια τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ ἀλληλοχρέου κατὰ τὸν Dufour, ἔγκειται εἰς τοῦτο, ὅτι αἱ ἀμοιβαῖαι πιστώσεις μέχρι τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ, ἀποτελοῦσιν ὁμάδα συμπαγῆ καὶ ἀδιαχώριστον, τὴν ὁμάδα δὲ ταύτην, ἥτις σύγκειται ἐκ τῶν διαφόρων ἐνοχικῶν σχέσεων, ὅσαι περιέχονται ἐν τῷ λογαριασμῷ, λόγῳ τῆς ἰδιότητος ταύτης, τοῦ ἀδιαιρέτου, ἀναβιβάζει εἰς νομικὸν πρόσωπον.

Ἀλλ᾽ ὁ νομοδιδάσκαλος ὅπως δικαιολογήσῃ τὴν θεωρίαν αὐτοῦ, ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶνε αὐτοτελὲς πρόσωπον, ἴδιον, προσκολλᾶται ἐπὶ τοῦ ἀδιαιρέτου, ἀναμφισβητήτου αὐτοῦ ἰδιότητος, ὡς θέλομεν ἐξετάσῃ κατωτέρω. Τὸ ἀδιαίρετον ὅμως τοῦτο τοῦ ἀλληλοχρέου, δὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν περιουσίαν ἀμφοτέρων τῶν συμβαλλομένων, ἀλλὰ τοὐναντίον τὴν ἔννομον σχέσιν τοῦ λογαριασμοῦ, συνέχεται δὲ ἡ ἰδιότης αὕτη μετὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς ἐνοχῆς, ὅστις δὲν γεννᾶται πρὸ τοῦ πέρατος τοῦ ἀλληλοχρέου.

Ἐν τῷ ὁρισμῷ τούτῳ, ἐλλείπουσι τὰ οὐσιώδη τοῦ λογαριασμοῦ στοιχεῖα, ἤτοι ὁ συμψηφισμὸς καὶ ἡ μεταφορὰ τῆς κυριότητος τῶν ἀποστελλομένων ἀξιῶν, ὧν ἄνευ ἡ ἔννοια τοῦ λογαριασμοῦ ἐκλείπει παντελῶς, καθισταμένου ἁπλοῦ πίνακος, ἐμφαίνοντος τὰς ἀμοιβαίας τῶν ἐμπόρων δοσοληψίας. Ἀντὶ πάσης τοιαύτης οὐσιώδους μνείας, ὁ νομοδιδάσκαλος καταφεύγει εἰς ἔκφρασιν ἀποτελέσματος τοῦ λογαριασμοῦ, ὅπερ ἐξ ἀνάγκης οἱ ἔμποροι ἐπιδιώκουσιν. Οὕτω ἵνα μὴ παραμένῃ ἐπ᾽ ἀόριστον ὁ λογαριασμὸς ἀνοικτός, καὶ συνεπῶς ἡ θέσις τῶν ἐμπορευομένων ἀμφίβολος, ἡ κλεῖσις τοῦ λογαριασμοῦ δέον νὰ ἐπέλθῃ φυσικῶς, διότι οὐδὲν ἐν τῇ φύσει παραμένει ἄνευ πέρατος. Τί θὰ εἴπωμεν ἐὰν ὁ ἔμπορος παραιτηθῇ τῆς ἐμπορίας του, κηρυχθῇ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως ἢ ἀποβιώσῃ; Δὲν θέλει κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν, πρωτίστως ἐκκαθαρίσῃ τὸν λογαρισμόν, ἵνα πληροφορηθῇ ἂν ὀφείλῃ ἢ δικαιοῦται λαμβάνειν; Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν, οἱ σύνδικοι δὲν θέλουσι σπεύσῃ νὰ κανονίσωσι τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ πτωχεύσαντος, ἢ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν, δὲν θέλει ζητηθῇ ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ λογαριασμοῦ παρὰ τῶν κληρονόμων; Ἰδοὺ ὅτι ἡ λῆξις τοῦ λογαριασμοῦ, δὲν εἶνέ τι τῶν στοιχείων αὐτοῦ, ἀλλὰ γεγονός, μὴ ἀνῆκον μὲν εἰς αὐτόν, ἀναποφεύκτως ὅμως μέλλον ν᾽ ἀκολουθήσῃ.

Ὁ νόμος περὶ διαιρετικῆς ἀγωγῆς de tributoria actione (Πανδ. 14. 4.) ἐχρησίμευσεν ὡς ἀφετηρία, πρὸς κατάρτισιν τοιούτου περὶ νομικοῦ προσώπου συλλογισμοῦ, τὸν νόμον δὲ τοῦτον ἐπικαλεῖται ὁ νομοδιδάσκαλος. Τὸ τεμάχιον τοῦ Οὐλπιανοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς· «Ἐὰν ὁ δοῦλος δύο ἐμπορίας μετήρ-

χετο, οἷον σαγεμπορίαν καὶ λινεμπορίαν καὶ χωριστοὺς εἶχε πιστωτάς, φρονῶ ὅτι χωριστὰ καλοῦνται οὗτοι εἰς τὴν διαίρεσιν, διότι ἕκαστος αὐτῶν εἰς τὸ ἐμπόρευμα μᾶλλον ἢ εἰς τὸν δοῦλον ἐπίστωσεν. Ἀλλὰ καὶ ἂν δύο πωλητήρια τῆς αὐτῆς ἐμπορίας μετῆλθε (τουτέστι δύο καταστήματα καθίδρυσεν).... ἰσότατον θεωρῶ νὰ γίνῃ χωριστὰ ἡ διαίρεσις, ἵνα μὴ ἐκ πράγματος ἢ ἐμπορεύματος τοῦ ἑνὸς ἄλλοι ἀποζημιῶνται.

Ἐπειδὴ ὁ Οὐλπιανὸς διακρίνει τὴν ὁμάδα τῶν ἐμπορευμάτων, ἀφ' ὧν θέλουσι πληρωθῇ οἱ τῆς δεῖνα ἐμπορίας, ἢ τοῦ δεῖνα καταστήματος πιστωταί, ἕπεται, ὅτι τὸ πρὸς πληρωμὴν τῶν πιστωτῶν τῆς μιᾶς μερίδος προωρισμένον ἐμπόρευμα, εἶνε νομικὸν πρόσωπον, ἤτοι ὑποκείμενον δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων; Ἀλλ' ἅπασα ἡ περιουσία τοῦ ὀφειλέτου, ἥτις ὑπόκειται εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν χρεῶν του, διατί νὰ μὴ λάβῃ τότε τὴν ἰδιότητα τοῦ νομικοῦ προσώπου; Ποία ἡ οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ κτημάτων ὡρισμένων, ὑποκειμένων εἰς ὡρισμένους πιστωτάς, καὶ τῆς ὅλης περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου ὑποκειμένης γενικῶς πρὸς ὅλους τοὺς πιστωτὰς αὐτοῦ; Κατὰ τὴν ὀρθοτέραν ἀντίληψιν ὡς καὶ ὁ Feitu (n. 48) παρατηρεῖ, ὁ Οὐλπιανὸς ὁμιλεῖ περὶ προνομίου (gage) διότι ὁ δανειστὴς παρασχὼν δάνειον ἀπέβλεψεν εἰς τὸ ἐμπόρευμα πρὸς ἀσφάλειαν αὐτοῦ, θεωρήσας τοῦτο ὡς ἐνέχυρον, ὡς ὁ δανείζων ἐπὶ ὑποθήκῃ δανείζει τρόπον τινὰ τὸ ἀκίνητον. Ἐὰν ὑπολάβωμεν μετὰ τοῦ Dufour, ὅτι τὸ ἐμπόρευμα προσλαμβάνει οὕτω νομικὴν προσωπικότητα, πρέπει τὸ αὐτὸ νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τοῦ πρὸς τὸν παραγγελιοδόχον ἀποστελλομένου πρὸς πώλησιν ἐμπορεύματος, λόγῳ τοῦ προνομίου, ὅπερ κέκτηται οὗτος πρὸς ἀπόληψιν τῶν προκαταβολῶν αὐτοῦ.

Ὅθεν δὲν εἶνε ἀληθές, ὅτι χωριζομένου τοῦ ἐμπορεύματος, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Οὐλπιανοῦ πρὸς πληρωμὴν τοῦ δανειστοῦ, ἀποτελεῖ τοῦτο νομικὸν πρόσωπον, κατὰ βούλησιν τοῦ νομοθέτου, ἀλλὰ καὶ ἀληθὲς ἂν ὑποτεθῇ, πάλιν ἡ ἀξιουμένη σχέσις τοῦ παραδείγματος τούτου πρὸς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, δὲν εἶνε ἐπιτυχής, καθόσον ὁ ἀλ-

ληλόχρεος δὲν ἀποτελεῖ ἀντικείμενον περιουσίας ἀνεξάρτητον τῶν ἐν αὐτῷ διατελούντων προσώπων.

Ὑποδείξαντες τὸ θεωρητικῶς ἐσφαλμένον τῆς γνώμης τοῦ Dufour, εὑρισκόμεθα καὶ ἀπέναντι κωλυμάτων θετικωτέρων. Πρωτίστως, ἀντίκειται εἰς τὴν βούλησιν τῶν συμβαλλομένων ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ἀλληλοχρέου ὡς νομικοῦ προσώπου. Οὗτοί εἰσίν οἱ ἀμοιβαίως ὀφείλοντες τὰς ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀναγεγραμμένας ἀξίας, καὶ συνεπῶς ὁ λογαριασμὸς παριστᾷ τὴν τοιαύτην τῶν συμβαλλομένων σχέσιν, αἱ ἀμοιβαῖαι δὲ πιστώσεις σχηματίζουσιν ὁμάδα, μέλλουσαν νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἀμοιβαίαν ἀναίρεσιν τῶν χρεῶν, μεθοδευομένην οὕτω τρόπον ἐξοφλήσεως. Καὶ οὗτος εἶνε ὁ σκοπὸς τῶν ἀνταποκριτῶν, ὅθεν ἀντιφατικὴ ἤθελεν εἶσθαι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς εἶνε ὄν τι δικαίου ἴδιον καὶ αὐτοτελές.

Παραλείπομεν τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἀπαιτεῖται ἡ πρὸς τὸ κοινὸν γνωστοποίησις τοῦ νομικοῦ προσώπου, διότι οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχῃ σπουδαιότητα προκειμένου περὶ γεγονότος μὴ δυναμένου νὰ ὑψωθῇ εἰς πρόσωπον νομικόν, ἡ δὲ δημοσίευσις, σκοπὸν ἔχει νὰ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν κατάρτισιν τοῦ νομικοῦ προσώπου, ὑπάρχοντος πρὸ τῆς δημοσιεύσεως, εἴπομεν δὲ ὅτι, κατ' οὐσίαν δὲν εἶνε ἐπιδεκτικὸς ὁ ἀλληλόχρεος τοιούτου χαρακτηρισμοῦ.

Ἐν τῷ λογαριασμῷ, παρατηρεῖ ὁ Dufour, αἱ ἐν αὐτῷ περιεχόμεναι διαπραγματεύσεις διαφεύγουσι τὴν γενικὴν διοίκησιν, ἣν ἔχουσιν ἐφ' ὅλης αὐτῶν τῆς περιουσίας οἱ συμβαλλόμενοι (σελ. 196). Καὶ ἐν τούτῳ διορᾷ τὴν διάκρισιν τῶν περιουσιῶν, ὁπόθεν παράγεται τὸ νομικὸν πρόσωπον. Ἀλλὰ καὶ ἀληθὴς ἂν ὑποτεθῇ ἡ ἔλλειψις πάσης διοικήσεως, ὅπερ καθ' ἡμᾶς εἶνε θεωρία πεπλανημένη, τοῦτο εἶνε ἀποτέλεσμα τῆς ἀποσβέσεως τῶν ἀμοιβαίων ὑποχρεώσεων τοῦ λογαριασμοῦ διὰ τοῦ μέλλοντος κατὰ τὴν λῆξιν αὐτοῦ συμψηφισμοῦ, κατόπιν τοῦ ὁποίου εἶνε ἀδύνατος ἡ διοίκησις περιουσίας ἐκλειψάσης ἤδη. Ἀφοῦ διαρκοῦντος τοῦ λογαριασμοῦ, ἀπαίτησις βεβαίως δὲν ὑφίσταται, δὲν εἶνε λογικὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι λόγῳ ἐλλείψεως διοικήσεως, ἐχωρίσθη ἡ περι-

ουσία τοῦ λογαριασμοῦ ἀπὸ τῆς λοιπῆς περιουσίας τῶν ἀνταποκριτῶν. Αὐτὸς ὁ Dufour ἀναγνωρίζων ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο εἶνε ἐπισφαλές, λεληθότως πως ἀνομολογεῖ, ὅτι ἡ ἐνέργεια μ' ὅλον τοῦτο, τοῦ τοιούτου νομικοῦ προσώπου, συνέχεται ἐντὸς στενοτάτων ὁρίων (σελ. 228) Παρβ. καὶ Clement n. 11.)

§ 9. Ἐπὶ πολὺ ἐπέμειναν οἱ συγγραφεῖς εἰς τὴν γνώμην ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος δὲν εἶνε συνάλλαγμα. Οὕτω ὁ Dietz ἀναπτύσσων τὸ σύστημα τοῦ Merlin (de compte courant. σελ. 57 καὶ ἀκολ.) παραδέχεται, ὅτι δὲν πηγάζει ἐκ τῆς ἀμοιβαίας τῶν ἀνταποκριτῶν συναινέσεως, ἀλλ' εἶνε πίναξ λογιστικότητος, ἀκριβῶς ὡς ὁ λογαριασμὸς τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἐπιτρόπου ἢ τοῦ κηδεμόνος. Ὅτι οὐδὲν ἀποτέλεσμα παράγεται, ἂν ἐν ἑκάστῃ ἀποστολῇ ἀξίας δὲν προηγηθῇ ἡ συναίνεσις τῶν συμβαλλομένων, ἔστω καὶ σιωπηρῶς, ὅθεν πηγὴ τῶν ἀμοιβαίων ἀξιώσεων εἶνε ἡ προηγουμένη τῆς ἑκάστοτε ἀποστολῆς συναίνεσις, ὁ δὲ σκοπὸς τῶν συμβαλλομένων ἀποβλέπει εἰς τὸν κανονισμὸν τῶν ἀπαιτήσεων διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ.

Ἀλλ' ἡ παραβολὴ τοῦ ἀλληλοχρέου πρὸς τὸν λογαριασμὸν τῆς διαχειρίσεως, εἶνε τὰ μάλιστα ἀδόκιμος. Ὁ λογαριασμὸς τῆς διαχειρίσεως τοῦ κηδεμόνος, εἶνε κατάστασις ἐμφαίνουσα τὸ σημεῖον, εἰς ὃ εὑρίσκεται ἡ περιουσία τοῦ ἀνηλίκου μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν δαπανῶν καὶ τὴν προσθήκην τῶν ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας παραγομένων ὠφελημάτων. Ποῖα εἶνε τὰ δικαιώματα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις ἐν τῷ λογαριασμῷ τοῦ ἐπιτρόπου, ποῖα δὲ τὰ πρόσωπα τὰ συνδεόμενα ἐν ειδικῇ τινὶ σχέσει ὡς ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ, καὶ ποῖαι αἱ διάφοροι συμβάσεις τὰς ὁποίας περιέχει ἡ διαχείρισις τοῦ ἐπιτρόπου ἐν σχέσει πρὸς αὐτὸν τὸν ἐπίτροπον; Οὔτε πρόσωπα ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ ἀξιοῦντα ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ἀμοιβαίας πιστώσεις, οὔτε κεφάλαια ἐκ διαφόρων αἰτιῶν παραγόμενα μεταξὺ δύο ὡρισμένων προσώπων, ἀλλ' ἁπλῶς δι' αὐτοῦ δίδεται λόγος τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἐπιτρόπου, ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας. Ἀλλ' ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ, ἀπαιτοῦνται δύο πρόσωπα τοὐλά-

χιστον ἀντίθετα ἔχοντα συμφέροντα, ὅθεν οὐδεμία ὑφίσταται σχέσις μεταξὺ τῆς διαχειρίσεως τοῦ ἐπιτρόπου πρὸς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν.

Ὁ Dietz, δὲν ἀρνεῖται ἐπίσης τὰς ἐννόμους συνεπείας τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὡς τοιαύτας δὲ ἀναφέρει τὸν συμψηφισμόν, ὅστις εἶνε ὁ τελικὸς αὐτοῦ σκοπός, καὶ τὴν ἀνανέωσιν, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς συγχίσεως τῶν ἄρθρων τοῦ λογαριασμοῦ καὶ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἀπαιτητοῦ τῶν ἀμοιβαίων ἀξιώσεων, ὅτι δὲ ἡ σύγχισις αὕτη ἐπιφέρει σπουδαίαν τροποποίησιν τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων συμβάσεων.

Ἀλλὰ πῶς, ἀφοῦ ἀκολουθεῖ τὰς νομίμους συνεπείας τοῦ λογαριασμοῦ παρορᾷ τὴν αἰτίαν, ἐξ ἧς παράγονται αἱ ἐν λόγῳ συνέπειαι ; Ποία εἶνε ἡ πηγὴ τῶν συνεπειῶν τούτων ; Αἱ συνέπειαι αὗται κατὰ τὸν Dietz ἀποπελοῦσι τὴν οὐσίαν τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ νὰ παραβάλῃ τοῦτον πρὸς πάντα ἄλλον λογαριασμόν, ἤτοι ἐνῷ παραδέχεται ὅτι ὁ λογαριασμὸς δημιουργεῖ συνεπείας, ἀλλοίας τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων σχέσεων, δὲν πείθεται ὅτι εἶνε ἰδία τις σχέσις νομική. Οὕτω ἀντιφάσκων πρὸς ἑαυτόν, οὐδαμῶς ἐξυπηρετεῖ τὸν ἀγῶνα περὶ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Ἔργον τῆς ἐπιστήμης, εἶνε νὰ ἀνεύρῃ τοὺς λόγους, δι' οὓς ἐπέρχεται ἀναστάτωσις τῶν τακτικῶν συνεπειῶν, ἵνα μὴ παραμένῃ ἀνεξέταστος ἡ αἰτία ἑκάστης μεταβολῆς τῶν καθεστώτων, ἡ δὲ ἀνεύρεσις τῆς αἰτίας, ἥτις κατεργάζεται τοιαύτας μεταβολὰς ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ, οἷον τὴν τῆς μεταφορᾶς τῆς κυριότητος ἢ τοῦ συμψηφισμοῦ, ἐὰν δὲν εἶνε εὐχερὲς ἐξ ἄλλων φαινομένων νὰ προκύψῃ, δέον λογικῶς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων νὰ ἐρευνᾶται. Πῶς θέλει προστατεύσῃ ὁ δικαστής, τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος τῆς ἀποσταλλείσης ἀξίας, ἢ τὴν κατάργησιν τοῦ ἀπαιτητοῦ τῶν ἀξιώσεων, χωρὶς νὰ γνωρίσῃ ποία ἔσεται ἡ βάσις αὐτῆς. Μόνον ἀφοῦ πεισθῇ ὅτι τοιαύτη εἶνε τῶν συμβαλλομένων ἡ βούλησις, καὶ δὲν ἀντίκειται αὕτη εἰς ἀπαγορευτικοὺς νόμους. Ἀλλ' ἐὰν ὁ ἀλληλόχρεος δὲν μετέχει τῶν στοιχείων τοῦ συναλλάγματος, ἀλλ' εἶνε ἁπλοῦς πίναξ ἐμφαῖνον τὰς ἀμοιβαίας πι-

στώσεις, δὲν ἑδράζεται ἐπὶ τῆς βουλήσεως τῶν ἀνταποκριτῶν, καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν πρέπει νὰ τύχωσι τ' ἀποτελέσματα αὐτοῦ τῆς προστασίας τοῦ νόμου. (Παραϐ. καὶ Feitu n. 32.)

§ 10. Ἡ ἱστορία ἑκάστης συνηθείας, εἶνε μὲν ἀναγκαία πρὸς γνῶσιν τῶν λόγων, ἐξ ὧν προέκυψεν ἡ χρησιμότης αὐτῆς, ἵνα κρίνωμεν τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν τῶν συναλλασσόντων, δὲν εἶνε ὅμως καὶ ἀλάνθαστον μέσον πρὸς ἐκτίμησιν τοῦ περιεχομένου τῆς σχέσεως καὶ χαρακτηρισμὸν τῆς οὐσίας αὐτοῦ. Ἡ μὲν ἱστορία παρέχει ἡμῖν τὸ ἐνδόσιμον πρὸς ἐκτίμησιν τῆς πηγῆς, ἐξ ἧς ὁρμᾶται γεγονός τι, ἀλλὰ τοῦ γεγονότος τούτου ἡ ἐσωτερικὴ κατάληψις ἀνήκει πλέον εἰς τὴν ἐπιστήμην.

Διὰ τοῦτο δὲν θεωροῦμεν ὀρθὸν καὶ τὸ σύστημα τοῦ Fremery (Etudes du droit. com. σελ. 383), ὅπερ τὴν ἱστορίαν μόνην, ὡς δᾶδα φωτὸς ἐρχόμενον, ἀνευρίσκει τὴν διάκρισιν τοῦ ἀλληλοχρέου ἀπὸ παντὸς ἄλλου λογαριασμοῦ, εἰς τὸν διάφορον τῶν τόκων ὑπολογισμόν.

Ὁ Fremery, ἐπικαλεῖται τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν λογαριασμῶν μεταξὺ τῶν ἐμπόρων ὑφισταμένων.

Οὕτω δύο λογαριασμοὶ λέγει, ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ διεκρίνοντο. Ὁ μὲν ἐκαλεῖτο λογαριασμὸς ἐπὶ προθεσμία du tempe ou ad tempus, ὁ δὲ, ἀλληλόχρεος λογαριασμός, compte courant ἢ de numerato, ἡ διαφορὰ δὲ τῶν διὰ τούτων λογαριασμῶν ἦτο ἡ ἑξῆς, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἐγένετο ἡ καταχώρισις τῶν πιστώσεων τῶν δυναμένων νὰ προεξοφληθῶσιν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τῷ ἀλληλοχρέῳ καλουμένῳ, ἡ καταχώρισις τῶν τοκοφόρων πιστώσεων.

Ἐν Γαλλίᾳ, αἱ ἐμπορικαὶ πανηγύρεις ἦσαν συνήθεις, καθιερωμέναι δὲ ἐν κανονικοῖς χρονικοῖς διαστήμασιν. Οὕτω, κατ' ἔτος ἐν Λυών, ἐτελοῦντο τέσσαρες ἐμπορικαὶ πανηγύρεις, συχνότατα δὲ συνήπτοντο ἀγοραπωλησίαι ἐμπορευμάτων, ὑπὸ τῶν εἰς διαφόρους πόλεις διαμενόντων ἐμπόρων, ἔνθα ἐτελοῦντο τοιαῦται ἐμπορικαὶ πανηγύρεις, τὸ τίμημα δὲ τῶν πωλήσεων τούτων, συνεφωνεῖτο νὰ πληρωθῇ μετὰ τόσας φέρ' εἰπεῖν ἐμπορικὰς πανηγύρεις, αἵτινες ἐκαλοῦντο

κοινῶς πληρωμαί, οἷον αἱ πληρωμαὶ τῆς Λυών. (Pothier Change n. 16).

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τριμηνίαν ἐγένετο πανήγυρις, ἡ εἰς πέντε πληρωμὰς πώλησις, ἦτο ὑπὸ προθεσμίαν δέκα πέντε μηνῶν, ὑπῆρχε δὲ τόκος ὡρισμένος ἀπὸ τῆς μιᾶς πανηγύρεως εἰς τὴν ἐπομένην 2 1/2 ταῖς %, ὅθεν οἱ ἔμποροι πωλοῦντες τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν, ἔδει, ἐπειδὴ τὸ τίμημα ἔμελλε νὰ πληρωθῇ μετὰ προθεσμίαν τόσων λ.χ. πανηγύρεων, νὰ προστεθῇ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τοῦ τιμήματος καὶ ὁ μέχρι τῆς καταβολῆς τόκος, διὰ τοῦτο ἐπὶ τιμήματος καταβλητέου μετὰ πέντε πανηγύρεις, ὁ τόκος ἀνήρχετο εἰς 12 1/2 ταῖς % προστιθέμενος εἰς τὸ κεφάλαιον, ὁ ἀγοραστὴς ὅμως ἀπήλαυε τοῦ δικαιώματος νὰ πληρώσῃ τὸ τίμημα καὶ πρὸ τῆς λήξεως τοῦ χρόνου τῶν ὁρισθεισῶν πανηγύρεων, ὑποχρεουμένου ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τοῦ πωλητοῦ, ν' ἀφαιρέσῃ τὸν ἀνάλογον τόκον, ἤτοι ἐδικαιοῦτο οὗτος λαμβάνειν τόκον μέχρις μόνον τῆς ἡμέρας τῆς καταβολῆς. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς πωλήσεως, συνήθης ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, καλεῖται πώλησις ἐπὶ προθεσμίᾳ μὲ τὸ δικαίωμα τῆς προεξοφλήσεως.

Σημειωτέον, ὅτι τὴν βάσιν τῆς διακρίσεως τοῦ Fremery, ἀποτελεῖ τοῦτο, ὅτι οἱ τόκοι ἐπὶ τοῦ τιμήματος τῆς ἀγοραπωλησίας, ὑπερέβαινον κατὰ πολὺ τοὺς τόκους πάσης ἄλλης πιστώσεως, καὶ ἑπομένως πᾶσα ἄλλη πίστωσις, μὴ ἀποφέρουσα παρόμοιον τόκον, δὲν ἔπρεπε νὰ καταχωρῆται ἐν τῷ αὐτῷ οἵῳ καὶ τὸ τίμημα τῆς πωλήσεως λογαριασμῷ, πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως, ὅθεν αἱ λοιπαὶ πιστώσεις, ἀπετέλουν ἄρθρα ἑτέρου λογαριασμοῦ.

Ἡ διαφορὰ δὲ τῶν τόκων, δὲν ἦτο ἡ μόνη διάκρισις τῶν δύο τούτων λογαριασμῶν, διότι καὶ ὁ ὑπολογισμὸς τῶν τόκων διέφερε τοῦ κατὰ τὸν ἀλληλόχρεον. Ἐνῷ ἐπὶ τοῦ λογαριασμοῦ ὑπὸ προθεσμίαν, ἀφῃρεῖτο ὁ τόκος ὁλόκληρος ἢ μέρος αὐτοῦ ἐκ τῆς ποσότητος τῆς ἀποτελούσης τό τε κεφάλαιον καὶ τοὺς τόκους, τοὐναντίον ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, προσετίθετο πάντοτε ὁ τόκος εἰς τὸ κεφάλαιον. Ἰδοὺ αἱ διακρίσεις τῶν δύο τούτων λογαριασμῶν· α) ἡ διαφορὰ τῆς ποσότητος τοῦ τόκου, συνομολογουμένου ἐν ἀνω-

τέρῳ βαθμῷ ἐπὶ τοῦ τιμήματος τῆς ἀγοραπωλησίας καὶ 6) ὁ διάφορος τῶν τόκων ὑπολογισμός.

Ταῦτα εἶνε τὰ στοιχεῖα ἀφ' ὧν ἐμόρφωσε πεποίθησιν ὁ Fremery περὶ τοῦ συστήματος αὐτοῦ, μὴ ἀνευρὼν παντάπασι διαφοράν τινα οὐσιώδη μεταξὺ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καὶ παντὸς ἑτέρου ἐμπορικοῦ λογαριασμοῦ. Συνεπῶς φρονεῖ ὅτι ἂν ὁ τόκος ἀφαιρεθῇ ἐκ τοῦ μέσου, οὐδεμία ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἀλληλοχρέου καὶ τοῦ λογαριασμοῦ ὑπὸ προθεσμίαν, ἀλλὰ τοὐναντίον οὗτοι ἀποτελοῦσι κατὰ τὴν φράσιν αὐτοῦ deux branches du même compte. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη, στηριζομένη ἐπὶ τυπικῶν ὅλως καὶ ἐξωτερικῶν φαινομένων, δὲν διδάσκει ἡμᾶς, τίς εἶνε ἡ οὐσιαστικὴ διαφορά. Ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ἦτο ἐν χρήσει πολὺ πρὸ τῆς συνηθείας τῶν ἐν πανηγύρεσι πληρωμῶν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἀπὸ τοῦ 12ου αἰῶνος, διετηρήθη δὲ καὶ μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς συνηθείας ταύτης, ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι εἶχεν ἴδιόν τινα τύπον, ἐντελῶς διάφορον τοῦ λογαριασμοῦ ὑπὸ προθεσμίαν, διότι ἄλλως ἔμελλε νὰ μὴ γίνηται πλέον λόγος περὶ αὐτοῦ.

Εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἀπὸ σπαργάνων αὐτοῦ, ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, ὡς οὐσιῶδες στοιχεῖον αὐτοῦ, ἐνεῖχε τὸν συμψηφισμὸν τῶν ἀμοιβαίων ἀξιώσεων, καὶ εὐθὺ πρὸς τὸν συμψηφισμὸν τοῦτον ἀπέβλεπον τὰ συμβαλλόμενα πρόσωπα, τὴν ἔννοιαν δὲ ταύτην περιέχει καὶ ἡ ὀνομασία τοῦ λογαριασμοῦ τούτου, λογαριασμὸς τρέχων, compte courant, διότι μεταξὺ τῶν ἐμπορευομένων ὑφίσταται λογαριασμὸς ἀμφοτέρωθεν μὴ ὁριστικός, μέλλων νὰ κανονισθῇ κατ' ἀρέσκειαν.

Ὁ Fremery δὲν εὑρίσκει ἄλλην διαφορὰν ἐκτὸς τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ τόκου, διότι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ συμψηφισμοῦ δὲν εἶνε ἴδιον μόνον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἀλλὰ λαμβάνει χώραν καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης ἀπαιτήσεως, μὴ περιεχομένης ἐν αὐτῷ, ἄλλως ὁ συμψηφισμὸς ἐπέρχεται κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅτι δὲ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ μεταξὺ τοῦ Α καὶ τοῦ Β φερ' εἰπεῖν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅπερ ἐναπομένει εἰς χρέωσιν τοῦ Α δύναται

νὰ συμψηφισθῇ πρὸς ἀπαίτησιν τοῦ Α κατὰ τοῦ Β ἐκ τιμήματος πωλήσεως, πληρωτέου ὑπὸ προθεσμίαν ὡρισμένων πανηγύρεων, ἐὰν ὁ λογαριασμὸς κλεισθῇ πρὸ τῆς παρελεύσεως τῆς προθεσμίας τῶν πανηγύρεων. Ἀλλ' ὁ ἀξιούμενος οὗτος συμψηφισμὸς ἔχει νομικὴν τὴν ὑπόστασιν; Ἵνα ἐπέλθῃ συμψηφισμὸς ἀπαιτήσεων, δέον αὗται νὰ ὦσιν ἀπαιτηταὶ μὴ ὑποκείμεναι εἰς προθεσμίαν τινὰ καὶ ἐκκαθαρισμέναι, ἄρα, κατὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ὡς μὴ ἐχούσης τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ Α τὰ νόμιμα πρὸς συμψηφισμὸν στοιχεῖα, καθ' ὃ μὴ ληξάσης τῆς πρὸς πληρωμὴν προθεσμίας, ὁ συμψηφισμὸς ἀποκρούεται.

Ἡ ὑπὸ προθεσμίαν ὡρισμένην πίστωσις, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἀλληλόχρεον, διότι ὑποτίθεται ὅτι τὰ μέρη ἐξαιροῦσιν αὐτήν, ἀφοῦ ὁρίζουσι τὸν χρόνον τῆς πληρωμῆς. Ὥστε, δὲν εἶνε μόνον ὁ τόκος, ὅστις ἐπὶ πωλήσεως ἦτο ἀνώτερος τοῦ συνήθους, ἡ αἰτία τοῦ νὰ μὴ καταχωρισθῇ ἡ πίστωσις τοῦ τιμήματος εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἀλλ' ὁ σκοπὸς τῶν συμβαλλομένων, μὴ βουλομένων τὴν συγχώνευσιν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀμοιβαίων πιστώσεων, καὶ ὁ σκοπὸς οὗτος, ἐτεκμαίρετο διὰ τῆς ὑπὸ προθεσμίαν καταβολῆς τοῦ τιμήματος. Διὰ τοῦ ἀλληλ. λογαριασμοῦ ἐπήρχετο ἡ ἐξαφάνισις τῶν συνεπειῶν τῆς ἐνοχῆς, καὶ τρόπον τινὰ ἡ ἐξόφλησις τῆς ἐξ αὐτῆς ἀπαιτήσεως, ἄρα δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀναγραφῇ ἡ τῆς πωλήσεως πίστωσις εἰς τὸν ἀλληλόχρεον, καὶ συμψηφισθῇ οὕτω ἡ τοιαύτη ὑπὸ προθεσμίαν ἀπαίτησις.

Λέγομεν ὅθεν, ὅτι ἡ καταχώρισις ἐν τῷ ἀλληλ. λογαριασμῷ ἀπαιτήσεώς τινος, δὲν εἶνε ἐπιδεκτικὴ προθεσμίας, ἐὰν δὲ συνωμολογήθη προθεσμία, ἕπεται ὅτι ἡ πίστωσις αὕτη ἐξῃρέθη τοῦ ἀλληλοχρέου, μέλλουσα νὰ ἐκτελεσθῇ ἰδιαιτέρως. Διὰ τοὺς λόγους δὲ τούτους συμπεραίνομεν ὅτι ὁ λογαριασμός, ὑπὸ προθεσμίαν compte à terme καὶ ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, τοὺς ὁποίους ὁ Fremery συνέστησεν ὡς δύο βραχίονας τοῦ αὐτοῦ λογαριασμοῦ, εἰσὶ δύο διάφοροι λογαριασμοί, διακρινόμενοι κατ' οὐσίαν, καὶ οὐχὶ κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῶν τόκων (Feitu n. 35).

§ 11. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ὁ λογαριασμὸς παρουσιάζει ποιάν

τινα πλοκὴν ἐν τῇ συνθέσει αὐτοῦ, καὶ κατ' ἀκολουθίαν, δυσχέρειαν περὶ τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν τῆς ἐννοίας αὐτοῦ. Τοῦτο ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου, ἡ σκέψις ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος συνέχει ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ συναλλαγάς, ἑκάστη τῶν ὁποίων ὑπόκειται εἰς ἰδίας ἐννόμους συνεπείας, ἐκώλυσε τὴν μόρφωσιν ὡρισμένης πεποιθήσεως ἐπὶ μακρόν, ἂν οὗτος εἶνε συνάλλαγμα ἢ ἁπλοῦς λογαριασμός, μέχρις οὗ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπεκράτησεν ἡ δόξα, ὅτι ἀποτελεῖ συμβόλαιον, ἣν ὅμως ἡμεῖς ἀπολύτως δὲν ἀποδεχόμεθα ὡς ἀναπτύσσομεν κατωτέρω.

Ὁ Feitu (n. 53 καὶ ἀκολ.) ἀποδίδει τὴν διαφορὰν ταύτην τῶν γνωμῶν τῶν συγγραφέων, εἰς πλάνας προκληθείσας ἐξ ἐπιπολαίας ἐξετάσεως τῆς σχέσεως ταύτης. Κατ' αὐτὸν πρῶτος ἁψάμενος τῆς μελέτης τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ εἶνε ὁ Merlin, τοῦ ὁποίου ἡ γνώμη προσέκτα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους νομοθετικὸν κῦρος, διότι διατρίβων μᾶλλον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ δικαίου, ἥτις διαρκῶς ἀπησχόλει αὐτόν, ἐδυσχέρανε νὰ ἐκτιμήσῃ σχέσιν μὴ σχετιζομένην παντάπασι πρὸς τὴν ἱστορίαν ταύτην.

Ἴσως τὸ συμπέρασμα τοῦτο τοῦ Feitu ἐνέχει τινὰ κόκκον ἀληθείας, ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ τὸ μόνον ὅπερ τὸ αἴτιον τῆς πλάνης ἐξηγεῖ, διότι ἡ ἐκ τῶν σπλάγχνων τοῦ ἐμπορίου ἀνακύψασα αὕτη σχέσις, ἦτο φυσικὸν νὰ διατελῇ ἐπὶ πολὺ ἀνεξερεύνητος, μέχρις ὅτου διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ διαδοχικῆς ἐρεύνης τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λογαριασμοῦ καὶ τῆς ἑρμηνείας τῶν δικαστηρίων, παρουσιάσθη ὕλη πρὸς εὐρυτέραν ἀνάπτυξιν. Εὑρίσκετο ἄρα ὁ Merlin μόνος ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ἐρεύνης, ἄνευ τῆς συνδρομῆς προηγουμένων συζητήσεων ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, τὸ πρῶτον ἤδη αὐτὸς μέλλων νὰ δώσῃ τὸ σύνθημα τῆς προσοχῆς τῶν νομοδιδασκάλων, ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Εἶπον ἄλλοι, ὅτι ἡ ἀντίφασις αὕτη τῶν γνωμῶν καὶ συστημάτων, ἐπήγασεν ἐκ τῆς διχοστασίας, ἥτις ὑφίσταται περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν ὁ ἐμπορικὸς νόμος εἶνε τὸ συμπλήρωμα τοῦ ἀστικοῦ δικαίου. (Troplong Revue de la legislation et de jurisp. 1842. Τόμος 2ος, n. 71) ἢ τοὐναν-

τίον, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, χρησιμεύουσι τὰ ἔθιμα, αἱ γενικαὶ τοῦ δικαίου ἀρχαὶ καὶ οἱ κανόνες τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐπιεικείας, στοιχεῖα ἅτινα δὲν εἶνε ἀπαραίτητον νὰ περιέχωνται ῥητῶς ἐν τῷ κώδικι. Συνεπῶς φρονοῦσιν, ὅτι, οἱ παραδεχόμενοι τὸ πρῶτον σύστημα, ὅτι τουτέστιν ὁ ἐμπορικὸς νόμος συμπληροῦται ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ νόμου, κατέφευγον πρὸς τὸν νόμον τοῦτον, ὅπως ἐν αὐτῷ ἀνεύρωσι τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καὶ ἀφομοιόσωσι τοῦτον πρός τινα τῶν συμβάσεων, καὶ οὕτω ἄλλοι μὲν ἀπεφάνθησαν, ὅτι ὁ λογαριασμὸς ἔχει τὸν χαρακτῆρα τοῦ δανείου, ἄλλοι τῆς ἐντολῆς, καὶ ἄλλοι πολλῶν ὁμοῦ συναλλαγμάτων ὡς ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν.

Ἀλλ' ἐρωτῶμεν, ποῖον τὸ ἀποτέλεσμα περὶ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ ἀλληλοχρέου, ἅμα ὑποθέσωμεν ἐκλείπουσαν τὴν διαφορὰν τῶν συστημάτων τούτων, ὁμοφώνως δὲ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἐμπορικὸς νόμος, δὲν ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ ἀστικοῦ νόμου; Μὴ ἐκ τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, ἠδυνάμεθα νὰ ἀρυσθῶμεν τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀλληλοχρέου καὶ περὶ τοῦ χαρακτῆρος τούτου, μία ἤθελε προκύψῃ γνώμη; Ποῦ στηριζόμενοι ἐν τῷ ἐμπορικῷ νόμῳ, ἠθέλομεν ορισθῇ τί εἶνε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποκαλοῦμεν ἀλληλόχρεον, ἀφοῦ ἐν αὐτῷ, οὐδαμῶς ὁρίζεται ἡ σχέσις κατὰ τὰ στοιχεῖα αὐτῆς;

Ὅθεν διὰ τοὺς λόγους τούτους, δὲν φρονοῦμεν μετὰ τοῦ Feitu, ὅτι ὁ τῶν ἀντιθέτων καὶ πολλαπλῶν συστημάτων σχηματισμός, εἶνε τὸ καθ' αὑτὸ αἴτιον τῆς ποικιλίας τῶν διαφόρων γνωμῶν περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ὀφείλομεν ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐν τῇ ποικιλίᾳ ταύτῃ, οὐδὲν πρακτικὸν ἐνδιαφέρον παρουσιάζεται, διότι οὐδεὶς ἐκ τῶν συγγραφέων, ὅσοι διάφορον ἐξήνεγκον γνώμην, ἀρνεῖται ἐννόμους ἰδίας συνεπείας εἰς τὸν λογαριασμόν, εἴτε τὰ στοιχεῖα τοῦ δανείου εὑρίσκει ἐν αὐτῷ, εἴτε τῆς ἐντολῆς, εἴτε ἄλλης τινὸς σχέσεως.

Ἡ ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν ἀμοιβαίων ἀπαιτήσεων ἀπορρέουσα μοναδικὴ καὶ ἀδιαίρετος ἔννομος σχέσις, ἐμορφώθη ἐκ τῆς συνηθείας, οὔτε εἶνε δυνατὸν νὰ μεταβληθῶσιν αἱ

συνέπειαι αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἑρμηνευτοῦ τῆς ἐννοίας τῆς συνηθείας ταύτης. Ἡ συνήθεια καθορίζει αὐτὰς ταύτας τὰς συνεπείας, καὶ δὲν ἐπιδέχεται ἀνάμιξιν ἀλλοτρίων στοιχείων, ἐκεῖ ἔνθα αὕτη, κυβερνᾷ καὶ δεσπόζει. Διὰ τοῦτο, τί πρὸς τὸν ἀλληλόχρεον καὶ τ' ἀποτελέσματα αὐτοῦ, ἐὰν δυσχερὴς εἶνε ἡ ἐξομοίωσις αὐτοῦ πρός τινα τῶν συμβάσεων; Ἅμα τὰς συνεπείας τοῦ λογαριασμοῦ, πρὸς ἃς διευθύνεται ἡ βούλησις τῶν ἀνταποκριτῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ μεταβάλωμεν, ἡ ἀπασχόλησις διαφεύγει τὰ ὅρια πρακτικῆς σημασίας, ὅπερ εἶνε ὁ σκοπὸς τῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης.

Ὡς εἴδομεν, ποικίλαι ἐξυφάνθησαν γνῶμαι, περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία εὑρίσκεται ἐν τῷ δικαίῳ σύμβασις, τὰς αὐτὰς ἀθρόως ἔχουσα συνεπείας, ἐδημιουργήθη ἡ πληθὺς αὕτη τῶν διαφόρων συστημάτων. Τὰ ἔννομα ἀποτελέσματα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, οἷον ἡ μεταφορὰ τῆς κυριότητος, ἡ ἀνανέωσις, ὁ συμβιβασμός, ἀνήκουσιν εἰς διαφόρους συμβάσεις. Παρουσιαζόμενα ὅμως ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ σχέσει ἀθροιστικῶς, ἀποφέρουσι μικτόν τι νομικὸν γεγονός, τὰ δὲ στοιχεῖα ἐξ ὧν σύγκειται τὸ γεγονὸς τοῦτο, εἶνε ἀδιαχώριστα, διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχει συμβόλαιον ἐν τῷ δικαίῳ, ὅπερ νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ πανομοιότυπον. Ἀλλὰ διότι δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς ἕνα τῶν ἐν τῷ δικαίῳ γνωστῶν ἡμῶν συμβολαίων, ἕπεται ἄρα, ὅτι δὲν εἶνε συμβόλαιον ὁ λογαριασμός; Ἐὰν εὑρισκώμεθα ὑπὸ τὸ κράτος τῶν διατάξεων τοῦ ἀρχαίου δικαίου τῶν Ῥωμαίων, jus civile, ὅπερ ὡρισμένας μόνον σχέσεις ἀνεγνώριζεν, ἴσως ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος δὲν εἶνε συμβόλαιον, διότι τοιαύτη σχέσις ἐν τῷ δικαίῳ εἶνε ἄγνωστος. Σήμερον ὅμως οἱονδήποτε γεγονός, ἐξ οὗ παράγονται δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τακτέον, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν συμβάσεων, ὅταν δὲν ἀντίκειται εἰς τὸν νόμον ἢ τὰ χρηστὰ ἤθη.

Ἄσκοπος ἀποβαίνει πολλάκις ἡ ἔρευνα γεγονότος τινὸς νομικοῦ, ὁσάκις τοῦτο δὲν ἔχει τὴν πηγὴν αὐτοῦ ἐκ τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν τῶν προκυπτουσῶν ἐν παντὶ καιρῷ, ἀλλ' εἶνε προϊὸν ἐμμεσωτέρας ἀνάγκης, οἷον τῆς ἐν τῇ ἀνα-

πτυσσομένη ὁσημέραι ἐμπορίᾳ ἀπαιτουμένης οἰκονομίας τῶν ἐμπορικῶν διαπραγματεύσεων. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, δὲν εἶνε εὔλογον νὰ βαίνωμεν ἐπὶ ἐδάφους, ἐξ οὗ δὲν ἀνεβλάστησε τὸ γεγονὸς τοῦτο, διότι οὐδὲν θέλομεν ἀποκομίσῃ, ἐνῷ τοὐναντίον τοὺς ἀληθεῖς παράγοντας τοῦ γεγονότος τούτου ψηλαφοῦντες, δὲν θέλομεν ἀστοχήσῃ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ παραγομένου. Οὕτω, ἐὰν ὡς ἀφετηρίαν τῆς ἐρεύνης ἡμῶν ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος εἶνε ἐφεύρεσις ἐκ τοῦ ἐμπορίου προκύψασα, πρὸς τί ν' ἀναζητήσωμεν τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ ἐν τῇ γενικῇ τῶν συμβολαίων σφαίρᾳ, ἀφοῦ ταῦτα κατ' ἴδιον παντελῶς τρόπον παρήχθησαν, καὶ ἐξ ἰδιαζούσης ἀνάγκης ἐγκειμένης ἐν τῇ ἐμπορίᾳ; Ἀποχωροῦντες ὡς εἰς ἄσυλον, ἐν ἀμηχανίᾳ διὰ τὸ καινοφανὲς τῆς σχέσεως, εἰς τὰς γνωστὰς ἡμῖν συμβάσεις, ὅπως κατ' εἰκόνα τινὸς ἐξ αὐτῶν σχηματίσωμεν τὸν ἀλληλόχρεον, παρεισάγομεν ἐν αὐτῷ ἀλλότρια στοιχεῖα, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάμιξις ἐπιφέρει τὸ ἀδιέξοδον. Διὰ τοῦτο, πολὺ ὀρθῶς οἱ σοφοὶ συγγραφεῖς Lyon Gaen et Renault (Traité t. 4, n. 793) εἶπον, ὅτι ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ἐν τῇ ἐκφράσει αὐτοῦ, δύναται νὰ περιλάβῃ διαφόρους ἐννοίας, οἷον αὐτὴν τὴν σύμβασιν, τὴν εἰδικὴν λογιστικότητα ἣν ἀπεργάζεται ἡ σύμβασις αὕτη, τὸν πίνακα τῆς πιστοχρεώσεως, καὶ τὰς σχέσεις αὐτάς, τὰς ὑφισταμένας μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν τῶν ἐν σχέσει ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ διατελούντων.

Τίνος εἴδους λοιπὸν νομικὴ σχέσις εἶνε ὁ ἀλληλόχρεος; Οὔτε δάνειον εἶνε, οὔτε ἐντολή, οὔτε παρακαταθήκη, (Lyon Caen et Renanlt t. 4, n. 792. Delamarre et Lepoitvin t. 3, n. 315. Ἐφετ. Lyon τῆς 18 Ἰουνίου 1868.) Ἐν τούτοις εἶνέ τι ἴδιον δημιούργημα τῆς ἀμοιβαίας συναινέσεως, εἶνε σχέσις, sui generis, ἄρα ἐκτὸς τοῦ ἀλληλοχρέου, μάτην πειρώμεθα νὰ πορισθῶμεν ὁμοιότητας. Εὑρίσκομεν μὲν τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ ἐν πολλαῖς τοῦ δικαίου σχέσεσιν, οὐδέποτε ὅμως ἀθροιστικῶς εἰς κρᾶμα συμπαγὲς καὶ ἀδιαχώριστον. Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶνε δάνειον, διαρρηγνύομεν τὸν συμψηφισμόν, ὅτι μετέχει τῆς ἐντολῆς, ἀπαρνού-

μεθα τὴν μεταβίβασιν τῆς κυριότητος, ἐνῷ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἔγκειται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἀλληλοχρέου.

§ 13. Τοιαύτης φύσεως διαμάχη, διηγέρθη καὶ περὶ τῆς συναλλαγῆς, ὡς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς νομικῆς αὐτῆς ἰδιότητος. Οἱ συγγραφεῖς διῃρέθησαν εἰς δύο στρατόπεδα, καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ὅμως, ἐξεζήτησαν νὰ ἐφαρμόσωσι τινὰς ἐκ τῶν τοῦ δικαίου σχέσεων, εἰς τὸ συνάλλαγμα τῆς συναλλαγῆς, ὅθεν ἄλλοι μὲν ἐδίδασκον ὅτι ἡ συναλλαγὴ εἶνε δάνειον, ἄλλοι ὅτι εἶνε πώλησις, ἄλλοι μίσθωσις, καὶ τελευταῖον, ὅτι εἶνε σύμμικτον συνάλλαγμα. Ἡ συζήτησις ὅμως αὕτη, παρέμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐπισκοτίσασα μᾶλλον τὸ ζήτημα. Ἐπὶ τέλους ἐγένετο παραδεκτὴ ἡ τοῦ Scaccia ἑρμηνεία τοῦ συμβολαίου τούτου, ὅστις αὐθεντικῶς, οἱονεὶ ἐπιβάλλων τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἀπεφήνατο ὅτι ἡ συναλλαγὴ εἶνε συνάλλαγμα ἁπλοῦν sui generis, εἶνε ἡ συναλλαγὴ ἐν συνόλῳ, ὅπως ἡ πώλησις εἶνε πώλησις, ὅπως ἡ ἐντολὴ εἶνε ἐντολή. Ἡ συναλλαγματικὴ εἶπεν ὁ Raphael de Turri εἶνε ἡ συναλλαγματικὴ (Disp. 1 quest. 9 n. 23, 9. 10. n. 17 — 29. Παραβ. καὶ Feitu n. 55). Τοσοῦτον ἀπέριττος καὶ λογικὴ ἡ λύσις τοῦ ἐρωτήματος, ἦτο φυσικὸν νὰ τύχῃ τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας.

Ὅ,τι ὁ Raphael de Turri ἀπεφήνατο περὶ τῆς συναλλαγῆς, ἐπανέλαβε, προκειμένου καὶ περὶ τῆς ἐρεύνης τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου λ)σμοῦ. Τὸ ὄνομα λέγει τοῦ ἀλληλοχρέου λ)σμοῦ εἶνε ἀλληλόχρεος λογαριασμός, ἡ δὲ νομικὴ αὐτοῦ φύσις, εἶνε ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός.

Ἵνα λοιπὸν ἀποφανθῶμεν περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου, ἀρκεῖ ν' ἀναλύσωμεν τὴν σχέσιν κατὰ τὰ συστατικὰ αὐτῆς στοιχεῖα, λαμβάνοντες πρὸς ἐπικουρίαν τοὺς λόγους ἐξ ὧν παρήχθη ἡ σχέσις αὕτη, ἤτοι τὴν ἐμπορικὴν ἀνάγκην, καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς συνηθείας ταύτης.

§ 14. Ἀλλ' εἶνε καθαυτὸ συμβόλαιον ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ; Δὲν φρονοῦμεν, ὅτι πρὸς ἀπάντησιν, εἶνε πρωτίστως ἀναγκαία ἡ ἐξέτασις τῶν στοιχείων αὐτοῦ, ἅτινα ἐν τούτοις συμφύρουσιν οἱ συγγραφεῖς μετὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀλληλοχρέου, ἐνῷ τ' ἀποτελέσματα δέον

νὰ διακριθῶσι παντελῶς τῶν στοιχείων αὐτοῦ, ὡς καὶ τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον ὀρθῶς ἐποιήσατο (ἄρθρ. 5).

Ἵνα ὑπάρξῃ συνάλλαγμα, ἢ συμβόλαιον κατὰ τὴν νομικὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως, ἀπαιτεῖται ἡ ἐξ αὐτοῦ γένεσις δεσμοῦ δικαίου, προκύπτοντος ἐξ αὐτῆς ἀμέσως τῆς συναινέσεως τῶν συμβαλλομένων, ἤτοι ἡ ἐκτέλεσις τῆς συμφωνίας δέον νὰ ᾖ ὑποχρεωτική. Ἐκ τῆς συμβάσεως ἕπονται συνέπειαι ὑποχρεωτικαί, ὅθεν ὁ δεσμὸς τοῦ δικαίου, εἶνε ἡ ψυχὴ οὕτως εἰπεῖν τοῦ συμβολαίου, ἧς ἄνευ τοῦτο ἀπονεκροῦται.

Ἀλλ' ἅμα ἡ ἔκφρασις τῆς βουλήσεως πρὸς παραγωγὴν ἐννόμου τινὸς ἀποτελέσματος, ἀφεθῇ εἰς τὴν ἰδίαν προαίρεσιν, ἐπῆλθεν ἡ ἀναίρεσις τῶν συναρεσάντων.

Οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων, διδάσκουσι τὴν θεωρίαν, ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος εἶνε ἁπλοῦν συνάλλαγμα. Ἀποκρούοντες τοὺς ἀποκαλοῦντας τὸν λογαριασμὸν ἁπλοῦν πίνακα πιστοχρεώσεων, ἠκολούθησαν τὴν ἐναντίαν ὁδόν, μὴ διστάσαντες ν' ἀνακηρύξωσιν ὡς καθαρὸν συνάλλαγμα τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. (Boistel n. 880.—Feitu n. 57 καὶ ἀκόλ.—Da. n. 17. — Delamarre et Lepoitvin t. 3, σελ. 322.—Helbronner σελ. 10.—Lyon Caen et Renault traité t. 4, n. 792. — Clement n. 13. — Rubin de Couder compte cour. n. 3. — Sebire et Carteret C. cour n. 9. — Pajot de la clause sauf encaisement σελ. 97 καὶ 98.—Παρβ. καὶ Ἀθαν. n. 7—18.)

Ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καταρτίζεται βεβαίως διὰ τῆς ἀμοιβαίας συναινέσεως. Ἡ βούλησις δὲ αὕτη σκοπεῖ νὰ τροποποιήσῃ τὰς συνεπείας τῶν ἐκ διαφόρων αἰτιῶν ὀφειλομένων πρὸς ἀλλήλους ἀξιῶν, ὅπως οὕτως ἄλλαι συνέπειαι ὁμοιόμορφοι, ὡς πρὸς ὅλα τὰ κεφάλαια ἀκολουθήσωσιν. Εἶνε ἀναντίρρητον ὅμως, παραδέχονται δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντιφρονοῦντες, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν παραδεξαμένων τὴν τοιαύτην σχέσιν, θέλει εἶσθαι ὑπόχρεως εἰς ἀποστολὰς ἀξιῶν, ὅπως οὕτω πραγματοποιηθῇ ἡ συμφωνία.

Ἡ ἁπλῆ ἐκτέλεσις τῆς βουλήσεως τοῦ εἰσελθεῖν ἐν τῷ λογαριασμῷ πᾶσαν ἀξίαν, ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας παραγομένην, δὲν ἔχει ὡς νομικῶς ἀναγκαίαν τὴν συνέπειαν τῆς πλη-

ρώσεως τῶν ἀπαιτουμένων στοιχείων, ἐξ ὧν θέλει λάβῃ ὕπαρξιν ὁ ἀλληλόχρεος. Διὰ νὰ ἀναγνωρισθῇ ὁ λογαριασμὸς ὡς ἐπαγόμενος νόμιμα τὰ ἀποτελέσματα, ὅσα ἡ ἐμπορικὴ συνήθεια ἀπετύπωσε, πρέπει νὰ τεθῶσιν εἰς ἐνέργειαν παρὰ τῶν ἀνταποκριτῶν τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεως, ἤτοι αἱ ἀποστολαὶ ἀξιῶν, δι' ὧν ἡ συναίνεσις ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ ἐκφραζομένη καθίσταται ἀμετάκλητος, κυρουμένη ἐκ τῶν πραγμάτων. Ὅτι ἐπὶ τετελεσμένων γεγονότων λαμβάνει ὑπόστασιν ὁ ἀλληλόχρεος, καὶ ἔκτοτε παράγει ὑποχρεωτικὰς συνεπείας, ἅμα ἡ βούλησις πληρωθῇ διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀποστολῆς ἀξιῶν, πορίζόμεθα ἐκ τοῦ ἑξῆς. Ἐὰν μετὰ προηγουμένην δοσοληψίαν, δύο ἔμποροι συμφωνήσωσιν, ὅπως περιληφθῶσιν ἀπὸ τοῦδε ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ἅπασαι αἱ κατ' ἀλλήλων ἀξιώσεις, ὁ ἀλληλόχρεος ἔχει πλήρη τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ, αἱ δὲ ὑποχρεωτικαὶ συνέπειαι τῆς τοιαύτης συναινέσεως εἶνε ἄμεσοι, καθ' ὃ τῶν προϋποθέσεων τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ὄντων ἐν τῷ εἶναι, καθ' ἣν στιγμὴν συναντῶνται αἱ ἀμοιβαῖαι βουλήσεις, οὔτε ἐξαρτᾶται πλέον ἐκ τῆς ἀρεσκείας τῶν συμβαλλομένων ἡ ὕπαρξις τῶν ἀμοιβαίων καταβολῶν, ἀφοῦ αὗται προϋπάρχουσιν. Ἐνόσῳ ὅμως προηγεῖται ἡ βούλησις πρὸς ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἐνῷ εἰσέτι οὐδεμία διαπραγμάτευσις μεταξὺ τῶν ἐμπόρων ὑπάρχει, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς βουλήσεως αὐτῶν ἡ πραγματοποίησις τῆς ὑποσχέσεως, ἡ δὲ ὑπόθεσις ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος εἶνε συνάλλαγμα νομικῶς δὲν ὑποστηρίζεται.

Ἐὰν ὑπολάβωμεν τὸν ἀλληλόχρεον ὡς συνάλλαγμα, ἕπεται ὅτι ἀπὸ τῆς ἐκφράσεως τῆς συμφώνου βουλήσεως γεννᾶται δεσμὸς δικαίου, ἀλλὰ τοιοῦτον δεσμὸν οὐδαμοῦ διορῶμεν ἐφ' ὅσον ὁ σκοπὸς τῶν οὕτω πως συμβληθέντων δὲν ἐπραγματώθη, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ὁ τοιοῦτος δεσμὸς δὲν ἐκπορεύεται ὡς συνέπεια ἄμεσος τῆς βουλήσεως τοῦ διατελεῖν ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ἀλλ' ἔχει τὸν λόγον αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐθορμήτως ἀρχομένης πιστοχρεώσεως, συνεπείᾳ τῶν ἀρξαμένων ἀποστολῶν.

§ 15. Οὔτε αἴρεται τὸ ἄτοπον ὅπερ ἀπεργάζεται ἡ ἐναντία ἐκδοχὴ διὰ τῆς θεωρίας, ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος εἶνε συνάλ-

λαγμα ὑπὸ τὴν αἵρεσιν μελλουσῶν διαπραγματεύσεων. Ἡ τοιαύτη αἵρεσις ὡς ἐξουσιαστική, ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς ἀρεσκείας τῶν συμβαλλομένων, ἔσεται ψευδὴς αἵρεσις, καθιστῶσα τὸ συνάλλαγμα εἰς ὃ προσετέθη ἀνίσχυρον κατὰ τὰ κείμενα τῶν Ρωμαϊκῶν νόμων, τὸ δὲ κακὸν τοῦ ὁποίου τὴν θεραπείαν ἐπαγγέλλονται, ἐκλαμβάνοντες τὸν ἀλληλόχρεον ὡς αἱρετικὸν συνάλλαγμα, ἐξαφανίζει τὴν ἀνυπόστατον δόξαν, ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶνε καθαυτὸ σύμβασις.

Τὸ μέλλον γεγονὸς τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀξιῶν, ἀπαρτίζον αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ ἀλληλοχρέου, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς αἵρεσις, ἐξ ἧς ἤρτηται ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ. Ὁ λογαριασμὸς ὡς ἰδία καὶ ἀνεξάρτητος σχέσις λογιζομένη, καθ' ὃ τροποποιοῦσα τὰς συνεπείας πολλαπλῶν ἑτέρων σχέσεων, ἀπαραιτήτως χρήζει τῆς ὑπάρξεως τῶν τοιούτων στοιχείων, ὧν ἄνευ ἡ ἔννοια τούτου ἐκλείπει. Διὰ τοῦτο καθ' ἡμᾶς, δὲν δύναται ἐπιστημονικῶς νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι αἱ μέλλουσαι σχέσεις τῶν δοσοληψιῶν, εἰσὶν ἡ αἵρεσις τοῦ κύρους τοῦ ἀλληλοχρέου, διότι ἡ ἀποστολὴ τῶν ἀξιῶν, ἥτις κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀντιδοξούντων, εἶνε ἡ αἵρεσις, ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τούτου, ὅπερ ἐστὶν ἓν ἐκ τῶν οὐσιωδῶν στοιχείων τῆς συμβάσεως, ἀλλ' ὄντος ἀβεβαίου τοῦ ἀντικειμένου τῆς συμβάσεως, καὶ ἀνυπάρκτου καθ' ὃν χρόνον αὕτη βαίνει πρὸς κατάρτισιν, στερεῖται ἡ σύμβασις ἑνὸς τῶν ἀναγκαίων στοιχείων αὐτῆς, ἐκλαμβανομένου δὲ τοῦ στοιχείου τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀξιῶν ὡς ἐξωτερικοῦ τινος καὶ μὴ οὐσιώδους γεγονότος, πέραν τῶν ἀναγκαίων στοιχείων τῆς συμβάσεως, ἤτοι ὡς αἵρεσις, ἐκ τῆς ἐκβάσεως τοῦ ὁποίου ἡ σύμβασις ἐξηρτήθη, ἡ πλάνη εἶνε προφανής.

Ἐκ τῆς συγχίσεως ταύτης, πηγάζει ἡ ἀμηχανία τῶν ἀντιδοξούντων ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κατάταξιν τῆς αἱρέσεως ταύτης, ὑποστηριζόντων ἀτόπως, ὅτι ἡ αἵρεσις αὕτη, δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἐξαρτωμένων ἐκ τῆς βουλήσεως τῶν συμβαλλομένων.

Ὅθεν ἀποκρούοντες τὴν γνώμην ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος εἶνε συνάλλαγμα, κυρίως ἀπερειδόμεθα ἐπὶ τοῦ λόγου, ὅτι τὰ ἔννομα ἀποτελέσματα ἅπερ ἐπάγεται ὁ λογαριασμός, εἶνε

ἀπόρροια τετελεσμένων γεγονότων, ἐπελθόντων τῇ οἰκείᾳ καὶ αὐτοβούλῳ ἐνεργείᾳ τῶν ἀνταποκριτῶν, ἡ δὲ δικαστικὴ ἀναγνώρισις, εἶνε ἀναγκαία ὅπως οὐχὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑπεσχημένων ἐξαναγκάσῃ, ἀλλὰ τὴν ἤδη ἐκπληρωθεῖσαν ὑπόσχεσιν ἐπικυρώσῃ.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 80 τοῦ 1898 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν, μολονότι δὲν ἀσχολεῖται εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, φαίνεται παραδεχομένη τὴν θεωρίαν ταύτην, εἶνε δὲ ἡ μόνη ἐξ ὅσων γνωρίζω, ἥτις ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν ἐξετάζει τὴν σχέσιν· «Ἐπειδή, ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ἀπαρ«τίζεται ἀπὸ δύο *διακεκριμένα στοιχεῖα*, ἀπὸ τὴν ὕπαρξιν «τῆς συμβάσεως, δι' ἧς τὰ δύο συμβαλλόμενα μέρη συμφω«νοῦσιν, ὅπως ὑποβάλλωσι τὰς ἀμοιβαίας δοσοληψίας των «εἰς ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, καὶ τὰς κατὰ μέρος πράξεις «αἵτινες ἀποτελοῦσι τὰς μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων πιστο«χρεώσεις, προκειμένου ὅθεν κλπ.» (Θέμις ἔτος 9 σ. 198.) Μόνη λοιπὸν ἡ συναίνεσις, δὲν ἀρκεῖ ἄνευ τοῦ ἀντικειμένου πρὸς ὃ διευθύνεται, ν' ἀποτελέσῃ σύμβασιν, τὸ ἀντικείμενον δὲ τοῦτο εἶνε αἱ ἀμοιβαῖαι τῶν ἐμπόρων ἀποσταλαί. Ἑκάστης συμβάσεως τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα, εἶνε τὸ ὑποκείμενον, τὸ ἀντικείμενον καὶ τὸ γεγονός, ἤτοι ἡ νομικὴ αἰτία ὡς γενεσιουργὸς τοῦ δικαιώματος, οἷον δάνειον, μίσθωσις, ἐντολή, ἀγοραπωλησία κλπ. Ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ ὑποσχέσει πρὸς ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, παρουσιάζονται τὰ δύο ἐκ τῶν στοιχείων, ἤτοι τὸ ὑποκείμενον καὶ ἡ νομικὴ αἰτία, ἐνῷ τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς ἐλλείπει παντελῶς. Ὥστε καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι μολονότι δὲν εἶνε ὑποχρεωτικὴ ἡ συναίνεσις, ἐν τούτοις ὑπάρχει τέλειον τὸ συνάλλαγμα, πάλιν κατὰ τὴν σύναψιν αὐτοῦ ἐλλείπει πὸ ἀντικείμενον τοῦ συναλλάγματος, ἤτοι αἱ ἀποστολαὶ ἀξιῶν, ἐκ τῆς ἐλλείψεως δὲ ταύτης ποριζόμεθα τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν ὑπάρχει συνάλλαγμα.

Διὰ τοῦτο ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ συμφωνία τῶν μερῶν, περὶ ἀλληλοχρέου, δὲν εἶνε μὲν καθ' αὑτὸ ἀλληλόχρεος, εἶνε ὅμως ὑπόσχεσις περὶ συστάσεως ἀλληλοχρέου, ὡς λ. χ. ἡ περὶ δανείου ὑποσχεσις, ἀλλὰ καὶ πάλιν τοῦτο δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀκριβές, διότι ἡ περὶ συστάσεως ἀλληλο-

χρέου ὑποχρέωσις, ἤθελε προσκρούει εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν καὶ τὰς ἀνωμαλίας τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, ἕνεκεν τῶν ὁποίων ἡ ἀπαίτησις πρὸς ἐκπλήρωσιν τοιαύτης ὑποσχέσεως θὰ ἦτο ἐκ τῶν ἀδυνάτων. Διὰ τοῦτο ἡ συναίνεσις πρὸς σύστασιν ἀλληλοχρέου, οὐδένα τίκτει δεσμόν, ἐκτὸς τῆς πρὸς ἀποζημίωσιν ὑποχρεώσεως πρὸς τὸν ἕτερον τῶν συμβαλλομένων, ἅμα οὗτος δυνηθῇ ν' ἀποδείξῃ ζημίαν τινὰ ἐκ τῆς κατ' ἀρέσκειαν ἀθετήσεως τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης, ἀλλ' ἡ πρὸς ἀποζημίωσιν τοιαύτη ὑποχρέωσις, ἀπορρέει ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς συμφωνίας, λογιζομένου ὡς πράξεως ἐπενεγκούσης βλάβην εἰς τὰ συμφέροντα τρίτου τινός.

§ 16. Εἶνε ἐν τούτοις νομικὴ σχέσις ὁ λογαριασμός, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς βουλήσεως τῶν μερῶν. Τοῦτο φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ἀσυμβίβαστον πρὸς ὅσα εἴπομεν.

Πῶς ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς προκύπτουσι δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις ἐκ τοῦ ἀλληλογρέου λογαριασμοῦ, ἐν τούτοις δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ συνάλλαγμα;

Τὰ δικαιώματα ταῦτα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις δὲν ἀπορρέουσιν ἐκ τοῦ συναλλάγματος, ἀλλ' ἐκ τῆς συναινέσεως τῶν ἀνταποκριτῶν, ἥτις δὲν ἀρκεῖ πρὸς κατάρτισιν τοῦ ἀλληλοχρέου, ἐὰν δὲν ἐπακολουθήσῃ καὶ ἡ ἀποστολὴ τῶν ἀξιῶν. Λέγοντες ὅμως οὕτω, δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι εἶνε συνάλλαγμα ὁ λογαριασμός, πράγματι (re) συνιστάμενον, διότι ὡς συνάλλαγμα ἀφοῦ τὸ ἀποκρούομεν, δὲν δυναται νὰ γίνῃ λόγος ἂν ἦνε συναινετικὸν ἢ πραγματικόν.

Ἡ ἐνέργεια τῆς βουλήσεως δὲν γεννᾷ δικαιώματα, ἐὰν δὲν συντρέχῃ καὶ ἡ πραγματικὴ ἐκδήλωσις τῆς βουλήσεως ταύτης. Ὡς ἐν τῇ νομῇ ἔνθα δύο στοιχεῖα ἀπαιτοῦνται πρὸς ὕπαρξιν αὐτῆς, διάνοια (animus) καὶ κατοχὴ (corpus), οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, δέον νὰ συντρέχῃ ἡ ἀποστολὴ ἀξιῶν, ἤτοι ἡ ψηλάφισις μετὰ τῆς διανοίας ἀντιπροσωπευομένης ὑπὸ τῆς συναινέσεως. Διὰ τῆς ἀποστολῆς δὲ τῶν ἀξιῶν, τελεῖται ἡ κατοχὴ τοῦ πράγματος, ἐφ' οὗ ἀποκτῶσιν οἱ διατελοῦντες ἐν λογαριασμῷ δικαιώματα, ὡς τὸ τῆς κυριότητος καὶ τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως. Ὅθεν οὐδόλως παράδοξον, ἐὰν μολονότι ὑπάρχῃ ἀμοιβαία συναίνεσις,

ἐν τούτοις ὁ λογαριασμὸς δὲν εἶνε συνάλλαγμα, διότι ὡς βλέπομεν, παράγονται δικαιώματα ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ προσώπου χωρὶς νὰ γίνηται λόγος περὶ συμβάσεως.—Οἱ ἀντιδοξοῦντες καίτοι τὴν συμφωνίαν περὶ ἀλληλοχρέου, ἀναγνωρίζουσιν ὡς μὴ ἐκβιαζομένην, ἀνευρίσκουσιν ἐν τούτοις τὰ στοιχεῖα τοῦ συναλλάγματος. Διατί; διότι, εἶπον, ἡ βούλησις τῶν συμβαλλομένων ἀπευθύνεται εἰς ἀποτελέσματα νόμιμα ἐγκείμενα ἐν αὐτῇ. Εὑρισκόμενοι ὅμως ἀπέναντι τοῦ διλήμματος τούτου, καὶ βλέποντες ὅτι οὐδεὶς δεσμὸς τίκτεται, διδάσκουσιν ὅτι τὸ συνάλλαγμα εἶνε ὑπὸ τὴν αἵρεσιν μελλουσῶν διαπραγματεύσεων, συγχίζοντες τὸ ἀντικείμενον τῆς συμβάσεως πρὸς τὰ ἐπουσιώδη στοιχεῖα αὐτῆς, οἷον εἶνε ἡ αἵρεσις, ὅπερ μόνον ἡ βούλησις τῶν συμβαλλομένων καθιστᾷ οὐσιῶδες.

Ἐπαναλαμβάνομεν φρονοῦντες, ὅτι δύο στοιχεῖα ἀπαραιτήτως χρήζουσιν ὑπάρξεως ἐν τῷ λογαριασμῷ animus καὶ corpus, ἅμα δὲ ταῦτα συναντηθῶσιν, ὁ ἀλληλόχρεος εἶνε τετελεσμένος. Ἐκ τῆς σχέσεως ταύτης ἀμφοτέρωθεν γεννῶνται δικαιώματα, ἀλλὰ τὰ δικαιώματα ταῦτα παρέχονται ἅμα ἐπακολουθήσῃ ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἑτέρου στοιχείου, τοῦ τῆς κατοχῆς corpus, ἤτοι ἡ ἀποστολὴ τῶν ἀξιῶν.

Ἐν ἐλλείψει ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων τῆς τε συναινέσεως καὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀξιῶν, ἢ δὲν ὑπάρχει ἀλληλόχρεος λογαριασμός, ἢ ὡς παραδέχεται ὁ Pothier (Traité des obligation n. 7), ἔχομεν ἄλλου εἴδους συμβόλαιον.

§ 17. Λίαν βεβιασμένη οὖσα ἡ θεωρία περὶ τοῦ ὅτι ὁ λογαρισμὸς εἶνε συνάλλαγμα, ἀπολήγει εἰς ἀντιφάσεις. Οἱ Delamare et Lepoitvin (Traité de droit comm. τόμος 3 n. 329 καὶ ἀκόλ.) οὕτω πως ὁρίζουσι τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν· «Ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς εἶνε συμβόλαιον, «διὰ τοῦ ὁποίου ὁ εἷς τῶν συμβαλλομένων ἀποστέλλει πρὸς «τὸν ἕτερον, ἢ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ διαφόρους ἀξίας.» Ὡς παρατηροῦμεν ἐν τῷ ὁρισμῷ τούτῳ φαίνεται ἀπαιτουμένη ἡ συνδρομὴ τῆς τε συναινέσεως καὶ τῶν ἀμοιβαίων ἀποστολῶν, ἔκτοτε δὲ γεννᾶται ἡ ἐνοχικὴ σχέσις. Ἀλλ' ἀφοῦ

ἐκ μόνης τῆς συναινέσεως πρὸς σύστασιν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, διακρίνουσιν ἐν αὐτῷ τὰ στοιχεῖα τοῦ συναλλάγματος, ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοὐναντίον προκύπτει ἡ ἐκδοχή, ὅτι ἡ ἀποστολὴ τῶν ἀξιῶν παράγει τὰ ἔννομα ἀποτελέσματα, καὶ ὑπὸ τοιοῦτον ὅρον δύναται νὰ ὀνομασθῇ συμβόλαιον. Τὸν ὁρισμὸν τοῦτον ἀκολουθεῖ καὶ παραδέχεται ὁ Feitu (n. 60), σκεπτόμενος ἐπίσης, ὅτι διὰ μόνης τῆς συναινέσεως καταρτίζεται ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

§ 18. Ἐκ τῶν νόμων, δυνάμεθα νὰ ὁρισθῶμεν τὸ εἶδος τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ; Τοσοῦτον ἄγνωστον καὶ ἰδιόρρυθμον σχέσιν, ὁ νομοθέτης δὲν ἦτο εὐχερὲς νὰ ὑποβάλῃ εἰς ὡρισμένους κανόνας, καὶ διὰ τοῦτο οὐδαμοῦ τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου ἀναφαίνεται. Μόνον ἐν ἄρθρῳ 581 τοῦ νόμου τούτου, γίνεται μνεία περὶ αὐτοῦ, προκειμένου περὶ πτωχεύσεως, καθ' ἣν ἀπαγορεύεται ἡ διεκδίκησις τοῦ τιμήματος τῶν ἀποστελλομένων πρὸς πώλησιν ἐμπορευμάτων, ἐὰν τοῦτο κατεχωρήθη εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ πτωχεύσαντος καὶ ἀγοραστοῦ ἀλληλόχρεον λογαριασμόν.

Ὡς ἰδιάζουσα σχέσις ὁ ἀλληλόχρεος, μεταξὺ τῶν ἐμπόρων ὑποκειμένη, καὶ ἀφορῶσα εἰς ἰδίαν τινὰ μέθοδον ἐξοφλήσεως ἀμοιβαίων ἀπαιτήσεων, δὲν ἠδύνατο νὰ ἑλκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ νομοθέτου χωρὶς νὰ ἐκληφθῇ οὗτος ὡς ὁ αἴρων τὸν πέπλον τῆς μυστικότητος τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, πρὶν ἢ ἡ ἀδιάλειπτος καὶ συνεχὴς χρῆσις τῆς σχέσεως ταύτης, καταστήσῃ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἐμπορίου, ἀναγκαίαν τὴν παρέμβασιν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ κεφάλαιον ἐπὶ μακρὸν παρέμεινεν ἐν χερσὶ τῶν ἐθίμων καὶ τῆς νομολογίας τῶν δικαστηρίων, μέχρις οὗ αἱ πλεῖσται νομοθεσίαι τῶν ἐθνῶν, καθιέρωσαν ὡς ἀναφέρομεν κατωτέρω, σειρὰν σχετικῶν διαλέξεων.

Τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον, οὗτινος συντάκτης ὑπῆρξεν ὁ κ. Ἐμμανουὴλ Λυκούδης, εἷς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων ἐν Ἑλλάδι νομικῶν, καὶ ὅπερ εἰσέτι δὲν ἐψηφίσθη, ἐν ἄρθρῳ 1ῳ αὐτοῦ, μὴ ἀσχολούμενον εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὀνομάζει τοῦτον συνάλλαγμα· «Τὸ συνάλλαγμα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, διέπεται ὑπὸ τῶν

ἑξῆς διατάξεων.» (Ὅρα Θέμιδα Ἀγγελοπούλου, τόμος. 4ος σελ. 455.) Ὅθεν τὸ νομοσχέδιον καταπαύει μὲν τὴν ἀμφισβήτησιν, ἂν ὁ ἀλληλόχρεος εἶνε συνάλλαγμα, δὲν αἴρει ὅμως αὐτὴν ἐν τῇ καθαρῶς ἐπιστημονικῇ τοῦ ζητήματος ἀπόψει.

Ἀλλ' οὐχ ἧττον, ὅσον ἰδιάζουσα καὶ ἂν ἦνε ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καθὸ περὶ αὐτῆς ὁμιλοῦντες, ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ δώσωμεν τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ, συμφώνως πρὸς ὅσα εἴπομεν.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ πολυσχιδὲς τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, παρέχει δυσχερείας περὶ τὴν κατάρτισιν ὁρισμοῦ, περιεκτικοῦ τῶν ἐκτεταμένων ὁρίων τῆς ἐννοίας αὐτοῦ, διότι ὁ λογαριασμὸς δὲν ἐπάγεται ἀποτελέσματα ἰδιάζοντα εἰς ὡρισμένην σχέσιν, ὥστε νὰ θεωρηθῇ περιττὴ ἡ μνεία αὐτῶν. Διὰ τοῦτο φρονίμως ποιῶν ὁ σοφὸς συντάκτης τοῦ ἡμετέρου νομοσχεδίου ἀπέσχε νὰ ὁρίσῃ τὴν σχέσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

§ 19. Καθ' ἡμᾶς ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, εἶνε τὸ κατ' ἀμοιβαίαν συναίνεσιν γεγονὸς τῆς συγχωνεύσεως τῶν ἐκ διαφόρων νομικῶν αἰτιῶν ὀφειλομένων ἀξιῶν, δι' οὗ αὗται ἀποβάλλουσαι τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν ἀτομικότητα, ὑποβάλλωνται ἅπασαι εἰς ὁμοιομόρφους συνεπείας, μέλλουσαι ν' ἀναιρεθῶσι διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ, ὄντος τοῦ τελικοῦ σκοποῦ ὃν προτίθενται οἱ ἐνδιαφερόμενοι. (Ὅρα τοὺς διαφόρους ὁρισμοὺς τῶν διαφόρων συγγραφέων Noblet § 1,—Dufour IX, σελ. 199, —Recueil de l'Academie de legislation de Toulouse,— Helbronner com. cour. n. 10,—Da comp. cour. n 22, —Riviére Répét. ecrites sur le cod. comm. σελ. 514, — Lyon Caen et Renault Traité t. 4, n. 794,— Sacré Dict. comt. cour., — Pajot de la clause sauf encaissement en com. cour.,—Namur le code comm.,—Levé Etude de com. cour. σελ. 8, —Boistel Droit comm. n. 880,—Delamarre et Lepoitvin τ. 3, n. 239,—Pardessus τ. 1ος. n. 475,—Ἀθανασιάδης ἀριθ. 18,—Lyon Caen et R. Precis du droit comm. n. 1421,—Le Francois Traité du credit ouvert en compte cour. σελ. 10, —Da. du

contrat du compte courant σελ. 133,— Clement Etude sur le compte courant σελ. 81,—Trib, Lyon 30 9βρίου 1871,— Anney 12 9βρίου 1886,—Caen 1 Μαΐου 1850, —Bordeaux 5 Δβρίου 1787).

§ 20. Κατὰ τὸ ἄρθρον 375 τοῦ Ἐμπορικοῦ Κώδικος τῆς Βενεζουέλας, ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, εἶνε συμβόλαιον, δι᾽οὗ ὁ εἷς τῶν συμβαλλομένων, ἀποστέλλει τῷ ἑτέρῳ κατὰ κυριότητα χρηματικὰ ποσά, ἢ ἄλλας ἀξίας, ἢ λαμβάνει παρ᾽ αὐτοῦ, χωρὶς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κρατήσῃ διαθέσιμον ὅμοιον ποσὸν ἢ ἀξίαν, ἀλλ᾽ ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ πιστώσῃ τὸν ἀποστολέα διὰ τὰς ἀποστολάς του, ταύτας δέ, κατὰ συμπεφωνημένας ἐποχάς, νὰ ἐκκαθαρίζῃ διὰ συμψηφισμοῦ ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς χρεώσεως καὶ πιστώσεως καὶ νὰ καταβάλλῃ τὸ ὑπόλοιπον. Κατὰ τὸν Κώδικα τῆς Πορτογαλλίας (ἀριθ. 344), ὑπάρχει ἀλληλόχρεος λογαριασμός, ὁσάκις δύο πρόσωπα ὀφείλοντα ν᾽ ἀποστέλλωσιν ἀλλήλοις ἀξίας, ὑποχρεοῦνται νὰ μετατρέπωσι τὰς ἀπαιτήσεις αὐτων εἰς κονδύλια δοῦναι καὶ λαβεῖν, ὥστε τὸ ἐκ τῆς ἐκκαθαρίσεως αὐτῶν προκύπτον τελικὸν ὑπόλοιπον, νὰ ἦνε μόνον ἀπαιτητόν. Ἐπίσης τὸ νομοσχέδιον τῆς Ἀργεντινῆς, συνταχθὲν ὑπὸ Segovia καὶ ὁ Κώδηξ τῆς Χιλῆς ἄρθρον 602, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ λογαριασμὸς εἶνε ἀμφοτεροβαρὲς συμβόλαιον. Ὁμοίως οἱ Κώδικες Γουατεμάλας τῆς 20ῆς Ἰουλίου 1877 καὶ Ὀνδούρας τῆς 27ης Αὐγούστου 1880.

§ 21. Ἡ ἔκφρασις ἀλληλόχρεος λογαριασμός, εἶνε συνήθης ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, καθιέρωσε δὲ ταύτην ἡ ἐμπορικὴ γλῶσσα, ἥτις κοινότερον ἀποκαλεῖ τὸν λογάριασμὸν τοῦτον τρεχούμενον, παριστῶσα τὴν κυμαινομένην κατάστασιν αὐτοῦ. Ἡ ἔκφρασις αὕτη, ἐθεωρήθη ὡς περιέχουσα ἀντιφατικοὺς ὅρους, διότι ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν ἡ ἔννοια λογαριασμός, δηλοῖ κατάστασιν ὡρισμένην, ἐνῷ ἀφ᾽ ἑτέρου ἡ λέξις courant τρέχων, παριστᾷ ἀμφίβολον τὴν θέσιν τοῦ ἀνταποκριτοῦ ὡς ἐκκρεμῆ. Ἀλλ᾽ εὐστόχως οἱ Lyon Caen et Renault (Precis n. 1453) ἀπαντῶσιν, ὅτι ἡ λέξις λογαριασμός, δηλοῖ ὅτι ὑπάρχουσι τὰ ἀναγκαῖα στοιχεῖα, ὅπως ὁρίσωσι τὴν θέσιν τῶν συναλλαγῶν τῶν συμβαλλομένων, ἡ δὲ λέξις courant ἀνα-

φέρεται εἰς τὴν ἐκκρεμότητα τῆς καταστάσεως ταύτης, ἥτις τροποποιεῖται καὶ μεταβάλλεται ἀλληλοδιαδόχως διὰ νέων διαπραγματεύσεων.

§ 22. Οὐδὲν τὸ κωλῦον, ὅπως ὁ ἀλληλόχρεος, θεωρηθῇ σχέσις νομική, μολονότι στερεῖται τῶν στοιχείων καθαροῦ συμβολαίου ὡς εἴρηται, διότι ἐκ τῆς ἀμοιβαίας συναινέσεως παράγονται ἔννομα ἀποτελέσματα, ἐὰν ἐπακολουθήσῃ καὶ ἡ ἐκτέλεσις, ἤτοι λάβῃ ὕπαρξιν τὸ ἀντικείμενον πρὸς ὃ κατευθύνεται ἡ ἐκτέλεσις. Ἐκ τούτων ἀγόμεθα εἰς τὸ ἐρώτημα, ἂν ἡ νομικὴ αὕτη σχέσις ἦνε ἑτεροβαρὴς ἢ ἀμφοτεροβαρής. Διὰ τῆς παρὰ τοῦ ἑτέρου ἀποστολῆς ἀξιῶν, πιστοῦται ὁ ἀποστολεύς, ἡ δὲ πίστωσις αὕτη, ἀποτελεῖ τὸ ἀντάλλαγμα, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου χρεοῦται ὁ λήπτης, ἡ περίπτωσις δὲ αὕτη συνιστᾷ δόσιν ἀντὶ δόσεως do ut des, τίκτεται τουτέστιν ἡ ὑποχρέωσις τοῦ λήπτου, ἐμφαινομένη διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῆς πιστώσεως (Lyon Caen et Renault Traité t. 4ος, n. 787 καὶ 788, Precis t. 1ος, n. 1422, Faloise Traité des ouverture de credit n. 13.) Κυρίως εἰπεῖν, δὲν συνίσταται τὸ ἀντάλλαγμα εἰς τὴν παρὰ τοῦ λήπτου ἀποστολὴν ἑτέρας ἀξίας, διότι ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἀφορᾷ μᾶλλον τὸν συμψηφισμόν, ἀλλ' εἰς τὴν παρὰ τοῦ λήπτου πίστωσιν τοῦ ἀποστολέως, διὰ τοῦτο ὡς θέλομεν γνωρίσῃ ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, δύναται νὰ ᾖ ἀμοιβαῖος ἢ ἁπλοῦς, ὅτε ὁ ἕτερος μόνον τῶν ἀνταποκριτῶν ποιεῖται ἀποστολάς.

§ 23. Διαρκοῦντος τοῦ λογαριασμοῦ, τὰ δικαιώματα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις ἀργοῦσιν, ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἕπεται, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἀμφοτέρωθεν δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις ὥστε νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ λογαριασμὸς δὲν εἶνε ἀμφοτεροβαρὴς διότι αἱ ὑποχρεώσεις αὗται καίτοι ἀργοῦσαι, καὶ μὴ ἐκτελούμεναι κεχωρισμένως, ἐξοφλοῦνται ὅμως διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ, ἅμα δὲ συμψηφίζονται αἱ ἀμοιβαῖαι πιστώσεις, ἕπεται ὅτι ὑπάρχουσι πράγματι. Διότι ὅμως κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ λογαριασμοῦ, ὁ ἕτερος τῶν ἀνταποκριτῶν πρόκειται νὰ πληρώσῃ τὸ ὑπερβάλλον, δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ καὶ πάλιν ἡ ἰδιότης τοῦ ἀμφοτεροβαροῦς; Δυοῖν θάτερον, ἢ θέλει παραμείνῃ ὑπόλοιπον ἢ οὔ. Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιστώσει δυ-

νάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ λογαριασμός, δὲν εἶνε οὔτε ἑτεροβαρής, διότι οὐδεμία γεννᾶται ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὑποχρέωσις;

Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ὁ λογαριασμὸς δὲν εἶνε ἀμφοτεροβαρής, διότι τὸ ὑπόλοιπον βαρύνει τὸν ἕτερον τῶν συμβαλλομένων, θέλομεν ἐξ ἀνάγκης παραδεχθῇ, ὅτι μὴ παραμένοντος ὑπολοίπου, ὁ λογαριασμὸς δὲν εἶνε οὔτε ἑτεροβαρὴς σχέσις, ὅπερ ἄτοπον διότι ἀναγκαίως πᾶσα σύμβασις θέλει εἶσθαι ἢ ἑτεροβαρὴς ἢ ἀμφοτεροβαρὴς (Feitu n. 61). Ὅθεν ἡ ἰδιότης τοῦ ἀμφοτεροβαροῦς, ἔγκειται ἐν τῇ διόδῳ τοῦ λογαριασμοῦ, ἐφ' ὅσον οὗτος διαρκεῖ ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ τουτέστιν πιστώσει, ἡ δὲ ὑποχρέωσις πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου, οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, οὔτε ἐπιτρέπεται νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶνε ἀμφοτεροβαρὴς μὲν ἐν τῇ συστάσει πάντοτε, μονομερὴς δὲ ἐνίοτε ἐν τῇ ἐκτελέσει, διότι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὑποχρεώσεων, δὲν συνίσταται εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου, ὅπερ ἐνδεχόμενον ὡς εἴρηται νὰ προκύψῃ.

§ 24. Ὁ ἐμπορικὸς Κώδηξ τῆς Χιλῆς (ἄρθρον 602) ὁρίζων τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἀποκαλεῖ τοῦτον συνάλλαγμα ἀμφοτεροβαρές· «ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς εἶνε ἀμφοτεροβαρὲς καὶ ἀνταλλακτικὸν συμβόλαιον, δι' οὗ ὁ ἕτερος τῶν συμβαλλομένων ἀποστέλλει κλπ.» Ἐπίσης καὶ ὁ τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας (ἄρθρον 761.)

§ 25. Ἡ ἔκτασις τοῦ περιεχομένου τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὁρίζεται διὰ τῆς ἀμοιβαίας συναινέσεως. Ἐν αὐτῷ, περιλαμβάνονται πᾶσαι αἱ ἀμοιβαῖαι διαπραγματεύσεις, ὅσαι ρητῶς δὲν ἐξῃρέθησαν. Δὲν εἶνε ὀρθὸν καθ' ἡμᾶς, ὅπερ ὑπεστηρίχθη, ὅτι ἐν ἑκάστῃ ἀποστολῇ, ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις τῶν ἀνταποκριτῶν, ὅπως εἰσέλθῃ αὕτη ἐν τῷ λογαριασμῷ, καὶ ὅτι συνεπῶς, καὶ ἑκάστη ἀποστολὴ συνιστᾷ καὶ ἕνα ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, διότι ἡ τοιαύτη θεωρία ἀνατρέπει ἐντελῶς τὰ ἀρχῆθεν συμπεφωνημένα, ἐξαρτᾶται δὲ ἐκ τῆς μονομεροῦς βουλήσεως, ἡ κατάργησις τῆς συμφωνίας περὶ ἀλληλοχρέου, ἅμα ὁ ἀνταποκριτὴς δικαιοῦται ν' ἀρνηθῇ τὴν εἴσοδον τῆς ἀποστολῆς ἐν τῷ λογαριασμῷ. Ἐὰν δὲν

ὑπάρχῃ ἐναντία συμφωνία, δι' ἧς ἐξαιροῦνται τοῦ λογαριασμοῦ ὡρισμέναι σχέσεις, ἡ ἀρχικὴ δέον νὰ περιλάβῃ ἐν τῷ λογαριασμῷ ἁπάσας τὰς σχέσεις. (Lyon Caen et Renault, n. 803. Παρβ. καὶ Cass. 4 Αὐγούστου 1875 καὶ 12 Αὐγούστου 1873. (P. Fr. 267.).

Δὲν εἶνε λέγουσιν, (Clement, n. 36 καὶ Feitu, n. 107) ὑποχρεωμένος ὁ λήπτης νὰ δέχηται ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ὅσας ὁ ἀνταποκριτής του ἐνεργεῖ ἀποστολάς, διότι αἱ ἀποστολαὶ αὗται, πιθανὸν νὰ ὦσιν ἀσύμφοροι πρὸς τὸν λήπτην. Ἀπαντῶμεν ὅτι ὁ λήπτης, τότε μόνον δυνάμει τῆς γενικῆς συμφωνίας εἶνε ὑπόχρεως νὰ δεχθῇ εἰς λογαριασμὸν τὴν ἀποστολήν, ὁσάκις δὲν ἀποκρούει τὴν διαπραγμάτευσιν, διότι βεβαίως συμφωνοῦμεν μετὰ τῶν συγγραφέων, ὅτι εἶνε κύριος ν' ἀποκρούσῃ ἐπιβλαβῆ καὶ ἀσύμφορον συναλλαγήν, ἀλλ' ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, δὲν καθιστᾷ τοὺς ἀνταποκριτὰς ὑποχρέους νὰ συνάπτωσι παντὸς εἴδους διαπραγματεύσεις, καὶ νὰ καταχωρῶσιν ἐν αὐτῷ ταύτας, ἀλλ' ὑποχρεοῖ τούτους, ὅπως τὰς ἐκ τῶν συναλλαγῶν τούτων, ἃς ἤθελον συνάψει ἐνοχάς, ἀναγράφωσιν ἐν τῷ λογαριασμῷ. Ἄλλο ἡ βούλησις ἡ ἀπαιτουμένη κατὰ τὴν σύστασιν τῆς συναλλαγῆς, καὶ ἄλλο ἡ βούλησις ἥτις ἀφορᾷ εἰς τὴν σύστασιν τοῦ λογαριασμοῦ καὶ καταρτίζει αὐτόν. Ἵνα ὦμεν σαφεῖς, δέον νὰ εἴπωμεν τὸ ἑξῆς, ὅτι ὁ λογαριασμὸς δέον νὰ περιλαμβάνῃ ἐν ἑαυτῷ τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, αἵτινες δίδουσι χώραν πρὸς ἀπαίτησιν. Ἐὰν ὁ ἀνταποκριτὴς δικαιοῦται λαμβάνειν, γεννᾶται ἡ πίστωσις, ἀλλ' ἵνα δικαιωθῇ τις λαμβάνειν, προϋποτίθεται ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦτο, παρήχθη ἐξ ἀμοιβαίας συναινέσεως.

§ 26. Ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς διχάζεται εἰς ἁπλοῦν καὶ ἀμοιβαῖον. Καὶ ἁπλοῦς μὲν ἀποκαλεῖται, ὁσάκις ὁ ἕτερος μόνον τῶν ἀνταποκριτῶν ἐνεργεῖ ἀποστολὰς ἀξιῶν, μέχρις ὡρισμένης ποσότητος, ὅτε ὁ λήπτης τῶν ἀξιῶν, ἢ εἰδικώτερον ὁ πιστοῦχος, πιστώνει τὸν ἀποστολέα διὰ τοῦ ποσοῦ, ὅπερ λαμβάνει, καὶ χρεώνει ἑαυτόν, ἀποστέλλει δὲ διάφορα ποσὰ πρὸς ἐξόφλησιν τῆς ὀφειλῆς του μέχρις ἀποπληρωμῆς. Δὲν ἕπεται ὅμως, ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὁ λογαριασμὸς

εἶνε σχέσις ἑτεροβαρὴς (Lyon Caen et Renault Traité t. 4, n. 787), ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, διότι ἡ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ, ἐπαναλαμβάνομεν, προκύπτουσα ὑποχρέωσις τοῦ λήπτου, δὲν συνίσταται εἰς τὴν ἀποστολὴν ἀξίας πρὸς συμψηφισμὸν τῆς παρ' αὐτοῦ ληφθείσης, ἀλλ' εἰς τὴν πίστωσιν ἣν ἀναγράφει ὁ λήπτης (πιστοῦχος) ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως (πιστωτοῦ) ἴσης ἀξίας πρὸς τὴν ληφθεῖσαν.

Εἰς τὰς πράξεις ταύτας συνίσταται ὁ ὅρος τοῦ *do ut des*. Ἀποστολὴ καὶ πίστωσις, εἶνε τὰ δύο ἀλληλένδετα στοιχεῖα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ ἀμφοτεροβαρὲς τῆς σχέσεως τοῦ λογαριασμοῦ, αἱ ἀμοιβαῖαι δὲ πιστώσεις, συμψηφίζονται ἐν καιρῷ. Ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν, οὐδαμῶς δύναται νὰ γίνῃ διάκρισις μεταξὺ ἁπλοῦ καὶ ἀμοιβαίου λογαριασμοῦ, καὶ συνεπῶς καὶ ὁ ἁπλοῦς λογαριασμὸς εἶνε σχέσις ἀμφοτεροβαρής, διότι εἶνε ἀλληλόχρεος. (Lyon Caen et Ren. Traité 4ος, n. 787.—Noblet n. 17).

Τὸ ἀκυρωτικὸν τῆς Γαλλίας, διὰ τῆς ἀπὸ 2 Ἰουλίου 1890 ἀποφάσεώς του ἑρμηνεῦσαν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἀπεφήνατο, ὅτι τὸ ἀμοιβαῖον τῶν προκαταβολῶν δὲν ἀνήκει εἰς τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα τοῦ λογαριασμοῦ, διότι ὁ ἀλληλόχρεος ὑποθέτει ἀναγκαίως ἀμοιβαιότητα remises ἀποστολῶν. Ἡ ἀπόφασις διαστέλλει μεταξὺ avances καὶ remises· ἄλλο προκαταβολαί, καὶ ἄλλο ἀποστολαί. Διὰ μὲν τοῦ πρώτου ὅρου, ἐννοοῦμεν ἀποστολὰς ἀξιῶν, προερχομένων ἐξ ἰδίων τοῦ ἀποστολέως διαπραγματεύσεων, διὰ δὲ τοῦ δευτέρου remises, ἀποστολὰς ἀξιῶν, ὅπως δι' αὐτῶν καλυφθῇ ἢ συμψηφισθῇ τὸ πρὸς τὸν ἀνταποκριτὴν ὀφειλόμενον, ὡς λ. χ. ἡ ἀποστολὴ χρημάτων πρὸς τὸν πιστωτὴν παρὰ τοῦ πιστούχου, μεθ' οὗ ὑπάρχει ἁπλοῦς ἀλληλόχρεος λογαριασμός. Οὕτω καὶ ἡ τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1862 ἀπόφασις Ἐφετ. Alger, ἀποφαινομένη, ὅτι ὁ διακριτικὸς χαρακτὴρ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, εἶνε ἡ ἀμοιβαιότης περὶ τὴν πίστωσιν καὶ χρέωσιν. (Παράβαλε καὶ Cass. 2 Ἰουλίου 1890 καὶ τῆς 13 Ἰουλίου 1892. Pand. Franch. 123—126).

Ἀλλ' ὑπάρχει ἑτέρα τις διαφορά, μεταξὺ τοῦ ἁπλοῦ καὶ

τοῦ ἀμοιβαίου λογαριασμοῦ; Τὰ Ἐφετεῖα Bourges (τῆς 18 Δεκεμβρίου 1839) καὶ Orlean (τῆς 17 Φεβρουαρίου 1881), ἀνεῦρον τὴν ἑξῆς διάκρισιν, ὡς πρὸς τοὺς τόκους. Ὅτι ἐν τῷ ἁπλῷ ἀλληλοχρέῳ, ἡ ἀνακεφαλαίωσις τῶν τόκων, δὲν δύναται νὰ λάβῃ χώραν κατὰ τριμηνίαν ἢ ἑξαμηνίαν, ὅπως συμβαίνῃ ἐπὶ ἀμοιβαίου λογαριασμοῦ, ἀλλὰ κατ' ἔτος, διότι τὴν κατὰ τριμηνίαν ἢ ἑξαμηνίαν ἀνακεφαλαίωσιν, καθιέρωσεν ἡ ἐμπορικὴ συνήθεια, καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τοῦ μεταξὺ τραπεζιτῶν καὶ ἁπλῶν ἰδιωτῶν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἔνθα ἐλλείπει ἡ ἀμοιβαιότης τῶν διαπραγματεύσεων.

Ἡ διάκρισις ὅμως αὕτη, δὲν εὗρεν ἠχὼ παρά τε τῇ πλειονότητι τῶν συγγραφέων καὶ τοῖς δικαστηρίοις, διότι σταθερῶς ἡ νομολογία ἀπεφήνατο, ὅτι ἀμφότερα τὰ εἴδη τῶν λογαριασμῶν ὁλοσχερῶς ἐξομοιοῦνται. (Clement, n. 18.—Besson Traité de la taxe sur le revenu n. 18 Dutruc diction. ἐν λέξει ἀριθ 5.—Feitu n. 72).

Καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 1566 τοῦ 1890 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν ἔχουσα οὕτω· «Ἐπειδὴ ἡ ἑτέρα κατὰ τῆς ἐκκαλουμένης ἀποφάσεως αἰτίασις, ὅτι ἐσφαλμένως διετυπώθη ἐν τῷ θέματι τῆς ταχθείσης ἀποδείξεως ἰσχυρισμὸς ἀμοιβαίας ἀποστολῆς ἐμπορευμάτων, ἐνῷ τοῦτο δὲν ἰσχυρίσθη ὁ ἐνάγων, νόμιμος οὖσα, δεκτὴ καθίσταται, διορθουμένου κατὰ τοῦτο τοῦ θέματος, διότι ἡ αἴτησις αὐτοῦ, ὅπως ἀπορριφθῇ ὡς νόμῳ ἀβάσιμος ἡ ἀγωγή, μὴ οὔσης δυνατῆς τῆς ὑπάρξεως ἀλληλοχρέου, ἐφ' ὅσον δὲν πρόκεινται ἀμοιβαῖαι ἀποστολαὶ ἐμπορευμάτων, ἀπορριπτέα κρίνεται ὡς νόμῳ ἀστήρικτος, διότι, καίτοι κατὰ κανόνα ὁ ἀλληλόχρεος προϋποθέτει τὴν ὕπαρξιν ἀμοιβαίων ἐμπορικῶν ἐργασιῶν, ὅτε ἑκάτερος τῶν ἐν ἀλληλοχρέῳ τηρεῖ λογαριασμὸν ἴδιον διὰ τοῦ ἑτέρου, οὐχ ἧττον οὐδόλως ἀντιτίθεται πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀλληλοχρέου τὸ εἶναι τοῦτον ἑτεροσκελῆ, ὅτε τοῦ ἑνὸς μόνον περιοριζομένου εἰς ἀποστολὴν ἐμπορευμάτων, οὗτος καὶ μόνος ἀνοίγει λογαριασμὸν πρὸς τὸν ἕτερον». (Θέμις Ἀγγελ., τόμ. 1, σελ. 616).

§ 27. Ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, παρέχει εἰκόνα ἐν-

τελῶς διάφορον πρὸς τὴν τοῦ κοινοῦ λογαριασμοῦ τῆς διαχειρίσεως. Ἐνῷ ἐπὶ τοῦ κοινοῦ λογαριασμοῦ, ὑπάρχουσι κεφάλαια εἰσπράξεως καὶ δαπάνης, ὁ δὲ τὸ κεφάλαιον διαχειριζόμενος, δαπανᾷ ἐκ τῶν παρὰ τοῦ κυρίου τῆς ὑποθέσεως διαπεπιστευμένων αὐτῷ χρημάτων, καὶ εἰσπράττει κεφάλαια, ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου τοὐναντίον ἔνεστι στοιχεῖον τι ἐξαιρετικὸν καὶ ἰδιάζον, ὅπερ καθίστησι σχέσιν τινὰ νομικὴν μεταξὺ δύο προσώπων, τίκτουσαν ἴδια ἔννομα ἀποτελέσματα. Ἐπὶ τοῦ κοινοῦ λογαριασμοῦ διαχειρίσεως, οὐδεμία γεννᾶται ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου νέα ἐνοχικὴ σχέσις, ὁ δὲ διαχειρισάμενος οὐδεμίαν φέρει ὑποχρέωσιν, ἢ νὰ δικαιολογήσῃ τὰ κεφάλαια τῆς δαπάνης καὶ τῶν εἰσπράξεων, ἐνῷ τοιαύτη λογοδοσία, δὲν ἐνδιαφέρει τὸν ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαρισμῷ διατελοῦντα, διότι οὗτος πρόκειται νὰ γνωρίσῃ ἂν κατεχωρήθη τὸ ἀποσταλὲν εἰς πίστωσιν αὐτοῦ, καὶ ἐπομένως ὁ ἰσολογισμὸς ἐὰν ἦνε ἀκριβής. Κυρίως εἰπεῖν, ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος, δι' ὅπερ παρέχεται ἡ πίστωσις, οὐδεμίαν εὑρίσκομεν σχέσιν καὶ ὁμοιότητα πρὸς τὸν κοινὸν λογαριασμόν, ἀλλὰ τοὐναντίον προβάλλεται ἡμῖν οὐσιωδῶς διάφορος σχέσις ἔνδικος, μεθ' ἁπάντων τῶν ἀναγκαίων στοιχείων αὐτῆς. Ἄρα τὸ παραγόμενον ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῶν ἀμοιβαίως ἀποστελλομένων ἀξιῶν, ἤτοι τῶν δύο λογαριασμῶν, εἶνε νέον τι σύστημα μοναδικόν, ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ παραμένῃ ἐν τῷ δικαίῳ, ἄνευ ἐξαιρετικῆς διαρρυθμίσεως. Ὅ,τι λοιπὸν ἰδίως διακρίνει τὸν λογαριασμὸν διαχειρίσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, εἶνε ὅτι ἐν τῷ τελευταίῳ, αἱ ἀποστολαὶ φέρουσιν ὡς ἀντάλλαγμα τὴν *πίστωσιν*, ἡ δὲ μεταβίβασις τῆς κυριότητος εἶνε ἀπόλυτος. Ὁ λογαριασμὸς τῆς διαχειρίσεως παρέχει σχέσιν ἐντολῆς, διότι κατ' ἐντολὴν τοῦ κυρίου, ῥητὴν ἢ εἰκαζομένην, γίνεται ἡ διαχείρισις τῆς περιουσίας αὐτοῦ· διὰ τοῦτο, ὡς λέγουσιν οἱ συγγραφεῖς, ἡ λυδία λίθος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, εἶνε ἡ ἐκτίμησις τοῦ προορισμοῦ τῶν ἀποστολῶν, καὶ ἐὰν μὲν αὗται κατ' ἐντολὴν τοῦ κυρίου, λαμβάνουσιν εἰδικὸν προορισμόν, ἡ περίπτωσις αὕτη, διαφεύγει τὸν κύκλον τοῦ ἀλληλο-

χρέου λογαριασμοῦ. (Feitü, n. 88, 89 καὶ ἀκολ.—Helbronner n. 20.—Clement n. 30).

Ἐκ τούτων συνάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ λογαριασμὸς διαχειρίσεως πρὸς τὸν ἀλληλόχρεον, καθ' ὃν ὁ συμβαλλόμενος δὲν ἐνεργεῖ κατ' ἐντολὴν καὶ διὰ λογαριασμὸν ἄλλου, ἀλλ' ἐν ἰδίῳ αὐτοῦ ὀνόματι, διαχειριζόμενος διὰ τῆς μεθόδου τῶν ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων, ἰδίαν καὶ οὐχὶ ἀλλοτρίαν περιουσίαν, ὡς ἐπὶ τοῦ κοινοῦ λογαριασμοῦ.

§ 28. Ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς εἰς οὐδεμίαν οὐδέποτε ὑπεβλήθη διατύπωσιν. Ὅθεν δύναται νὰ καταρτισθῇ καὶ σιωπηρῶς, ἡ δὲ σιωπηρὰ συναίνεσις ἐξάγεται ἐκ τῶν γεγονότων. Οὕτω, ἐὰν ἀμφοτέρωθεν ποιοῦνται ἀποστολὰς οἱ ἀνταποκριταί, ἐνῷ ὁ λήπτης πιστώνει τὸν ἀποστολέα, καὶ τ' ἀνάπαλιν, ἢ ὡς συμβαίνει πολλάκις, ὅταν ὁ ἀνταποκριτὴς ποιεῖται προτάσεις πρὸς τὸν ἕτερον, ὅπως συναλλάσσηται μετ' αὐτοῦ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, οὗτος δὲ ἀποστέλλει ἀξίας χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ ῥητῶς εἰς τὴν πρότασιν. (Lyon Caen et Ren. T. 4, n. 798.—Da n. 61.—Boistel n. 881).=Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὁσάκις ἀποστολὴ χρημάτων λαμβάνει χώραν μεταξὺ τραπεζίτου τινὸς καὶ ἰδιώτου, ἄνευ ἰδιαιτέρας συμφωνίας περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. (Παρβ. καὶ τὴν ἀπὸ 25 Ἰουνίου 1851 ἀπόφασιν τοῦ Ἐφετείου Rouen. (P. Franch. ἀρ. 139).

Εἶνε ἀδύνατος ὅμως ἡ θέσις γενικοῦ κανόνος, ἑρμηνευτικοῦ τῆς προθέσεως τῶν ἀνταποκριτῶν. Διὰ τοῦτο τὰ δικαστήρια ἀπολαύουσι πλήρους ἐλευθερίας περὶ τὸν σχηματισμὸν τῆς πεποιθήσεως αὐτῶν, ἐκ διαφόρων τῆς ὑποθέσεως πραγματικῶν σημείων, λαμβάνοντα ὑπ' ὄψει τά τε ἐμπορικὰ ἔθιμα καὶ τὴν ἰδιότητα τῶν προσώπων. Ὅθεν οὔτε, ἡ τυπικὴ παράστασις τοῦ λογαριασμοῦ, οὔτε ἡ δήλωσις τοῦ ἀνταποκριτοῦ, ὅτι δὲν ἐσκόπει νὰ συνάψῃ ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, αὐταὶ καθ' ἑαυτάς, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἅμα ἕτερα γεγονότα ἀντίκεινται. (Seine, 13 Σεπτεμβρίου 1855.—Orlean, 17 Ἰανουαρίου 1860.—Aix, 28 Ἰουνίου

1861.—Cass., 27 Ἰουνίου 1870.—Seine, 20 Μαΐου 1874.—Cass., 14 Ἰανουαρίου 1878 καὶ 9 Αὐγούστου 1878.—Amiens, 27 Ὀκτωβρίου 1886.—Cass., 11 Ἰανουαρίου 1887.—Paris, 30 Ἰουλίου 1888.—Angers, 9 Ἀπριλίου 1891.—Nantes, 18 Ἀπριλίου 1891 καὶ 26 Δεκεμβρίου 1891. (P. Fr. 144 καὶ 159).=Ἐκ τῶν ἀποφάσεων τούτων ἡ ἀπὸ 28 Ἰανουαρίου 1861 τοῦ Ἐφετείου Aix ἀπεφήνατο ὅτι· ὅταν ὁ λογαριασμὸς ὑφίσταται μεταξὺ δύο ἐμπόρων, αἱ παρ' αὐτῶν ἀμοιβαῖαι ἀποστολαὶ θεωροῦνται γενόμεναι ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, καὶ ὑπόκεινται εἰς τὸν διὰ τοῦ λογαριασμοῦ ἐπιδιωκόμενον συμψηφισμόν. Οὕτω καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 244 τοῦ 1870 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Κερκύρας· «Ἐπειδή, πρὸς σύστασιν τῆς ἰδιογενοῦς περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ συμβάσεως, ἀπαιτεῖται ἡ ἑκατέρωθεν συναίνεσις τῶν μερῶν, συναγομένη εἴτε ἐκ ῥητῆς συμφωνίας, εἴτε ἐκ περιστατικῶν τοιούτων, ὥστε ἀναγκαίως νὰ ἐξάγηται καὶ ἡ τοιαύτη τῶν μερῶν σιωπηρὰ βούλησις, καθόσον ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ὡς ὁρίζεται ὑπὸ τῶν νομοδιδασκάλων εἶνε σύμβασις, δι' ἧς ὁ εἷς τῶν συμβαλλομένων μεταβιβάζει εἰς τὸν ἕτερον ἢ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ χρήματα ἢ ἀξίας ἐν πλήρει κυριότητι ἐπὶ τῇ ἁπλῇ ὑποσχέσει τῆς σχετικῆς πιστώσεως ἢ χρεώσεως καὶ τοῦ μεταβιβάζοντος ἢ λαμβάνοντος καὶ ἐφ' ὅρῳ συμβιβασμοῦ κατὰ τὸ προσῆκον, μεταξὺ τοῦ συνόλου τῆς πιστώσεως πρὸς τὸ τῆς χρεώσεως, ἐν καιρῷ κανονισμοῦ τοῦ λογαριασμοῦ». Ἡ ἀπόφασις ὅμως αὕτη δὲν παραδέχεται ὅτι τὸ γεγονὸς τῆς ὑποστάσεως τοῦ λογαριασμοῦ μεταξὺ ἐμπόρων, αὐτὸ καθ' ἑαυτό, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς σχέσεως ταύτης τελευτῶσα οὕτω· «Ἐντεῦθεν δὲ συνάγεται ὅτι ἡ ἁπλῆ ἐμπορικὴ ἰδιότης τῶν μερῶν, δὲν ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ τρεχουμένου, καθόσον αἱ τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων οὑτωσὶ καλούμεναι μερίδες, τουτέστιν οἱ πίνακες πιστοχρεώσεως τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀνταποκρινομένων ἐμπόρων, δὲν ἀποτελοῦσι τὸν κυρίως καὶ νομίμως λεγόμενον ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. (Ἐφημερὶς τῶν Δικαστηρίων, τόμος 3, σελὶς 168). Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη τῆς ἀποφάσεως, δείκνυται ὀρθοτέρα,

διότι τῷ ὄντι δὲν ἀρκεῖ ἡ ἰδιότης μόνον τοῦ ἐμπόρου, ὅπως σχηματίσῃ τὸ δικαστήριον πεποίθησιν περὶ τῆς συστάσεως ἀλληλοχρέου, ἄνευ προσθέτων περιστατικῶν ἐνισχυόντων τὸ τεκμήριον.—Ἐπίσης καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 684 τοῦ 1894 τοῦ Ἐφετείου Πατρῶν· «Ἡ τοῦ συμβολαίου περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ σύστασις, μὴ ὑποβαλλομένη εἰς ἐξωτερικὰς διατυπώσεις, καταρτίζεται καὶ διὰ σιωπηρᾶς συναινέσεως ἐξαγομένης ἐκ τῶν ἀμοιβαίων τῶν συμβαλλομένων πράξεων, τῶν ἐνδεικνυουσῶν τὴν τοιαύτην αὐτῶν βούλησιν, κατ' ἀκολουθίαν, μὴ βάσιμος ἐλέγχεται ἡ αἰτίασις τῆς ἐκκαλούσης κατὰ τοῦ δικάσαντος Πρωτοδικείου, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι παρέλιπε νὰ διατάξῃ ἀπόδειξιν καὶ περὶ τῆς ἀμφισβητηθείσης συστάσεως τοῦ διαληφθέντος συμβολαίου». (Νομική, τόμ. 2ος, σελ. 205, καὶ Θέμις, τόμ. 6ος, σελ. 43). Οὕτω καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 294 τοῦ 1894 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Κερκύρας· «Ἐπειδὴ διὰ τὴν ὕπαρξιν τῆς ἐννόμου σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ μεταξὺ δύο προσώπων, οὐδεμία πανηγυρικὴ διατύπωσις ἀπαιτεῖται, ὅθεν συναγαγὸν τὸ πρωτοβάθμιον δικαστήριον ἐκ τῶν ἐν τῇ πρώτῃ σκέψει τῆς ἐκκαλουμένης ἀποφάσεώς του δύο ἐγγράφων, ἅτινα οἱ ἐκκαλοῦντες ἀπέστειλαν πρὸς τὸν ἐκδότην τῶν συναλλαγματικῶν, καὶ ἐν οἷς εἰσὶν ἀναγεγραμμέναι αἱ ἀμοιβαῖαι πιστοχρεώσεις των, τὴν ὕπαρξιν τοιαύτης μεταξὺ αὐτῶν σχέσεως..... οὐδαμῶς ἥμαρτε». (Θέμις, τόμ. 6, σελ. 317). Καὶ κατὰ τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον (ἄρθρον 1ον) τὸ συνάλλαγμα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, δύναται νὰ καταρτισθῇ καὶ σιωπηρῶς.

§ 29. Ὑπεστηρίχθη ἐν τούτοις, ὅτι ἡ ἐν τοῖς βιβλίοις ἐγγραφὴ τῶν ἀμοιβαίων πιστώσεων, ἀποτελεῖ αὐτὸν τὸν ἀλληλόχρεον λογαρισμόν, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν ἀποδεικνύεται οὗτος, ἤτοι ὅτι ἡ τήρησις τῶν βιβλίων εἶνε τύπος πανηγυρικὸς τῆς πράξεως ad solenitatem. Τὴν θεωρίαν ταύτην ἐδίδαξεν ὁ Dietz, (σελ. 91) ὑπολαβὼν ὡς ἀπαραίτητον καὶ οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς συστάσεως τοῦ λογαριασμοῦ, τὴν διὰ τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων τυπικὴν αὐτοῦ παράστασιν, ἀλλ' ἡ δόξα αὕτη, ἀνερμάτιστος οὖσα, ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῆς

νομολογίας τῶν δικαστηρίων διὰ σειρᾶς ἀποφάσεων, δι' ὧν ἐγένετο δεκτόν, ὅτι ἀλληλόχρεος δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ δύο προσώπων, ὧν ὁ ἕτερος δὲν παρουσιάζει βιβλία πρὸς ἀπόδειξιν. (Cass., 10 Νοεμβρίου 1818, 25 Ἰουλίου 1853 καὶ 16 Μαρτίου 1857.—Rouen, 28 Ἰανουαρίου 1858.—Montpellier, 15 Μαΐου 1872, P. Fr. 49. Feitu n. 65).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Στοιχεῖα οὐσιώδη τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

Ὑποκείμενον.

§ 30. Δὲν εἶνε μὲν κυρίως συμβόλαιον ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, καθ' ὃ μὴ ἀκολουθούσης ἀπὸ τῆς συναινέσεως ὑποχρεώσεώς τινος πρὸς ἐκτέλεσιν, ἀλλ' οὐχ ἧττον, ἐπειδὴ διὰ τῆς ἀποστολῆς δηλοῦται ἐμπράκτως ἡ βούλησις, καὶ κατὰ συνέπειαν παράγονται ἔννομα ἀποτελέσματα, μεταμορφοῦνται δὲ αἱ ποικίλαι τῶν συμβαλλομένων σχέσεις, ἡ σχέσις αὕτη καθίσταται ἔνδικος, ὑπὸ προσωπεῖον ἰδιάζον καὶ πρωτότυπον, sui generis. Ὅθεν, ὡς ἐν πάσῃ συμβάσει, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ, ὑπόκεινται τὰ οὐσιώδη αὐτοῦ στοιχεῖα, ἤτοι τὸ *ὑποκείμενον* καὶ τὸ *ἀντικείμενον* αὐτοῦ. Ἐκεῖ ἔνθα ὑπάρχει ἐμπορικὴ συναλλαγή, ἡ σύναψις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ εἶνε ἀναγκαία, προϋποτιθεμένου ὅτι δὲν ἐλλείπει καὶ ἡ ἀμοιβαία πίστις. Ἔτι δὲ μᾶλλον καθίσταται ἀπαραίτητος ἡ σχέσις αὕτη, ὅταν τὰ ἐμπορευόμενα πρόσωπα διαμένουσιν εἰς διαφόρους πόλεις, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὑλικῆς μεταθέσεως τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν πρὸς τοῦτο δαπανῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἰδιαίτατα οἱ ἔμποροι εὑρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως τοιαύτης σχέσεως, ἐγνωρίσαμεν δέ, ὅτι ἐκ τῆς ἐμπορικῆς συνηθείας ἐγεννήθη ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός. Ἐκ τούτου ὅμως, δὲν ἕπεται ὅτι ὁ μὴ ἐμπορευόμενος δὲν εἶνε ἱκανὸς πρὸς σύναψιν ἀλληλοχρέου, διότι οὐδεὶς λόγος προβάλλεται ὡς κώλυμα πρὸς τοιαύτην ἐλευθερίαν, καθ' ἑαυτὸν δὲ ὁ λογαριασμὸς δὲν εἶνε πρᾶξις ἐμπορική, ἁπλῶς μόνον δημιουργοῦσα ἴδιον τρόπον ἐξοφλήσεως τῶν ἀμοιβαίων ἀπαιτήσεων, ἀδιάφορον ἂν αὗται εἰσὶν ἐμπορικαὶ ἢ οὔ. (Dalloz, 35, 36.—Sebire et Carteret Compt. cour. n. 13.—Ἀθανασ. ἀριθ. 24).

Ὅθεν ὁ λογαριασμὸς δύναται νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ οἱωνδήποτε προσώπων, ἐμπόρων ἢ μή, ἀτόμων ἢ ἑταιρειῶν, ἕνεκεν πάσης συναλλαγῆς ἐπιδεκτικῆς ν' ἀποτελέσῃ κεφάλαιον πιστώσεως καὶ χρεώσεως.

§ 31. Οἱ Ἐμπορικοὶ Κώδικες Ἱσπανίας (ἄρθρ. 179, 9), Πορτογαλλίας (ἄρθρ. 345), Χιλῆς (ἄρθρ. 604) καὶ Ἀργεντίνης (ἄρθρ. 773), ἀναγράφουσιν ὅτι, ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς δύναται ν' ἀφορᾷ εἰς ἁπάσας τὰς τῶν ἐμπόρων ἢ μὴ ἐμπόρων διαπραγματεύσεις, κατοικούντων ἐν τῇ αὐτῇ ἢ ἑτέρᾳ πόλει.

§ 32. Οἱ ἀνταποκριταὶ δέον νὰ ἔχωσι τὴν γενικὴν πρὸς τὸ συναλλάττεσθαι ἱκανότητα. Ὅθεν τίς εἶνε ἱκανὸς πρὸς σύναψιν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ; Ἱκανὸς εἶνε ὁ κατὰ τὸ ἀστικὸν δίκαιον κεκτημένος τὴν νομικὴν ἱκανότητα πρὸς ἐνέργειαν νομικῶν πράξεων, καὶ χαίρων ἀπολύτως τοῦ δικαιώματος τοῦ διατιθέναι τὰ ἑαυτοῦ.

§ 33. Ὡς πρὸς τὴν γνησιότησα τῆς βουλήσεως ἐφαρμοστέοι οἱ κοινοὶ κανόνες· ὅθεν δύναται ν' ἀκυρωθῇ ἡ σχέσις τοῦ λογαριασμοῦ λόγῳ δόλου, βίας ἢ πλάνης περὶ τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα. (Da n. 60, Lyon Caen et Ren. Traité T. 4., n. 798).

§ 34. Ἵνα κρίνωμεν ἂν ὑπάρχῃ ἡ ἀπαιτουμένη ἱκανότης πρὸς σύναψιν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ποία ἔσεται ἡ βάσις ἡμῶν, τ' ἀποτελέσματα αὐτοῦ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἤτοι αὐτὸς ὁ λογαριασμός, ἢ αἱ ἰδιαίτεραι σχέσεις ἃς οὗτος περιλαμβάνει;

Ἕνεκεν τοῦ ἀδιαιρέτου indivisibilité τοῦ λογαριασμοῦ, ἐν ᾧ συγχωνεύονται ἅπασαι αἱ ἀμοιβαῖαι ἀπαιτήσεις, ἠδύνατο ἴσως νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι, ἐὰν ὁ συμβαλλόμενος ἔχει τὴν ἱκανότητα πρὸς ἐπιχείρησιν πράξεων ἐπαγομένων μεταβίβασιν κυριότητος, θέλει εἶσθαι ἱκανὸς καὶ πρὸς σύναψιν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἤτοι, διότι τὸ ἀδιαίρετον εἶνε ἐκ τῶν κυριωτέρων τοῦ λογαριασμοῦ προσόντων, δὲν δύναται νὰ γείνῃ λόγος περὶ τῶν σχέσεων, ὅσαι τὴν ὕλην αὐτοῦ συνιστῶσιν.

Ὅσον ὅμως καὶ ἂν ἀπονείμωμεν εἰς τὸν λογαριασμὸν χα-

ρακτῆρα αὐτοτελοῦς σχέσεως, ἰδιαζούσης μάλιστα, λόγῳ τῆς μεταμορφώσεως, ἣν ὑφίστανται αἱ πολλαπλαῖ τῶν ἀνταποκριτῶν σχέσεις, φρονοῦμεν, ὅτι δέον ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὰς κατ' ἰδίαν σχέσεις, διότι αὗται εἰσὶ τὸ κύριον ἐλατήριον, δι' οὗ μορφοῦται ὁ λογαριασμός. Δὲν πρέπει χάριν τῆς μεθόδου τοῦ συμψηφισμοῦ, ἐν ᾧ ἐμπεριέχεται καὶ αὐτὴ ἡ μεταβίβασις τῆς κυριότητος καὶ ἡ ἀνανέωσις, νὰ θυσιάζηται αὐτὴ ἡ οὐσία. Αἱ διαπραγματεύσεις τοῦ προσώπου παρήγαγον τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, μὴ δυνάμεναι κατ' ἀκολουθίαν νὰ χωρισθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ. Πῶς λοιπὸν ταύτας θέλομεν θέσῃ ἐκποδὼν ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῆς ἱκανότητος τοῦ προσώπου; Οὐδαμῶς δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ συγχώνευσις τῶν ἐνδίκων σχέσεων ὑπὸ ἓν σύνολον ἀδιαχώριστον, δημιουργεῖ τὴν ἐξαφάνισιν αὐτῶν, διότι ἡ αἰτία ἑκάστου ἄρθρου τοῦ λογαριασμοῦ δὲν ἀπόλλυται, ἀλλὰ παραμένει ἐσαεὶ ὡς λόγος τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, μέλλουσα νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς νομιμότητος τῆς ἀξιώσεως, ἅμα αὕτη ἀμφισβητηθῇ.

Ἄλλως, ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ ἀδιαίρετον τοῦ λογαριασμοῦ, ἤτοι εἰς τὸν λογαριασμὸν αὐτόν, καὶ δὴ εἰς τὸν συμψηφισμόν, ὅστις εἶνε ἡ μόνη ἔννοια τοῦ ἀλληλοχρέου, οὐδεμίαν σπουδαιότητα ἔχει πλέον ἡ μεταφορὰ τῆς κυριότητος, καθόσον ἥ τε κυριότης καὶ ἡ ἀνανέωσις εἶνε στοιχεῖα ἐγκείμενα ἐν τῷ συμψηφισμῷ. Τί ἐστὶ συμψηφισμός; Ἀμοιβαίων ἀξιώσεων ἀναίρεσις. Τί ἐστὶν ἀξίωσις; Ὑποχρέωσις προσώπου τινὸς τοῦ καταστῆσαι κύριον ἕτερόν τινα ἀξίας τινός, τοῦ *ποιῆσαι τοῦτον δεσπότην*. Ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ἐπειδὴ ἀμφότεροι οἱ ἀνταποκριταὶ πρέπει νὰ ποιήσωνται δεσπότας ἀλλήλους τῶν ἀμοιβαίων ἀποστολῶν, συνομολογοῦσιν, ὥστε οὐδέτερος τούτων νὰ ποιήσηται δεσπότην τὸν ἕτερον, ἤτοι συμψηφίζουσι τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν. Ἐπίσης ἡ ἀνανέωσις εἶνε τοῦ ἐπιδιωκομένου συμψηφισμοῦ ἔννοια, διότι διὰ τούτου ἀναβάλλεται ἡ ἐκτέλεσις τῶν ὑποχρεώσεων, ὑποβαλλομένων εἰς ἄλλον τύπον ἐξοφλήσεως.

Ἀπὸ τῶν ἀπόψεων τούτων ἐξεταζομένου τοῦ ζητήματος,

φρονοῦμεν ὀρθοτέραν τὴν γνώμην ἣν οἱ Lyon, Caen et Ren. (Traité t. 4ος n. 802) καὶ οἱ σοφοὶ συντάκται τῶν Pandectes Franch., (n. 139) ἐν λέξει, διδάσκουσιν, ἤτοι ὅτι πᾶν πρόσωπον ἱκανὸν θεωρούμενον νὰ ἐνεργῇ τὰς ἐν τῷ λογαριασμῷ περιεχομένας πράξεις, εἶνε ἐπίσης ἱκανὸν νὰ συνάπτῃ διὰ τῶν πράξεων τούτων ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, τουτέστιν ἡ ἱκανότης τοῦ ἀνταποκριτοῦ, δέον νὰ ἐρευνᾶται πρὸς τὴν κατ᾽ ἰδίαν πρᾶξιν τὴν ἐν τῷ λογαριασμῷ περιεχομένην. Ὅθεν, ἐὰν ὁ συμβαλλόμενος δύναται νὰ θεωρηθῇ ἱκανὸς πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀναγεγραμμένης πράξεως, ἀρκεῖ τοῦτο καὶ μόνον, χωρὶς νὰ ἐξετασθῇ ἐὰν οὗτος ἦτο ἱκανὸς νὰ διαθέσῃ τὴν κυριότητα ἥτις ἀνήκει εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀλληλοχρέου.

§ 35. Ὁ χειράφετος ἀνήλικος, δύναται νὰ ἐπιχειρῇ πᾶσαν πρᾶξιν ἀναγομένην εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ νὰ δανεισθῇ, ἀπαιτεῖται νὰ λάβωσι χώραν αἱ διὰ τὸν ἀχειράφετον ἀνήλικον ὁρισθεῖσαι διατυπώσεις. (Ἄρθρ. 106 τοῦ περὶ ἐπιτρ. νόμου)

Εἴπομεν, ἐξετάζοντες τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅτι οὗτος δὲν μετέχει τοῦ δανείου ὡς ἀντικειμένου πρὸς τὴν σχέσιν ταύτην τοῦ σκοποῦ τῶν συμβαλλομένων, βουλομένων ὅπως μὴ γίνῃ ἑκάτερος τοῦ ἑτέρου δανειστής, ἀπεκρούσαμεν δὲ ἐν οἰκείῳ μέρει τὴν ἰδιότητα ταύτην. Συνεπεῖς λοιπὸν πρὸς τὴν γνώμην ἡμῶν, λέγομεν ὅτι, ὁ χειράφετος ἀνήλικος, δύναται ἄνευ τῶν κατὰ τὸ δάνειον ἀπαιτουμένων διατυπώσεων νὰ συνάπτῃ σχέσεις ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. (Clement, n. 28.—Boistel, n. 881).

Ὁ χειράφετος ἀνήλικος, πρὸς ὃν ἐχορηγήθη ἡ πρὸς τὸ ἐμπορεύεσθαι ἄδεια, κατὰ μείζονα λόγον θεωρεῖται ἀπολύτως ἱκανὸς πρὸς σύναψιν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ πρὸς ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ, διότι δύναται νὰ μετέρχηται ἀκωλύτως ὅλας τὰς ἐμπορικὰς πράξεις, αἵτινες δίδουσι συνηθέστερον χώραν πρὸς σύστασιν καὶ διατήρησιν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Ἡ ὕπανδρος γυνή, ἡ ἐμπορευομένη τῇ ἀδείᾳ τοῦ ἀνδρὸς

αὐτῆς, εἶνε ἱκανὴ πρὸς σύναψιν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. (Clement αὐτόθι, Boistel αὐτόθι).

Παρὰ Γάλλοις, ἔνθα ἡ σύζυγος δὲν δύναται νὰ συναλλαχθῇ ἄνευ τῆς ειδικῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀδείας, γίνεται λόγος περὶ ἱκανότητος αὐτῆς πρὸς σύστασιν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Παρ' ἡμῖν, ἔνθα δὲν ὑπάρχει ὁ περιορισμὸς οὗτος, ἐκλείπει πᾶσα σχετικὴ ἐξέτασις, ἀρκεῖ ὅτι ἡ σύζυγος ἔχει τὴν πρὸς τὸ ἐμπορεύεσθαι ἄδειαν.

Τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον, οὐδένα ποιεῖται λόγον περὶ τῶν προσώπων ἅτινα θεωροῦνται ἱκανὰ πρὸς σύναψιν τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καὶ τοῦτο, διότι ἐφαρμόζονται οἱ γενικοὶ περὶ ἱκανότητος κανόνες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

Ἀντικείμενον.

§ 36. Ὡς οὐσιῶδες στοιχεῖον πρὸς κατάρτισιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἄνευ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὁποίου ἡ συναίνεσις μόνη, εἶνε τις μονόπλευρος κατάστασις, ἀναμένουσα τὴν συμπλήρωσιν, εἶνε ἐκεῖνο ὅπερ καλοῦμεν *ἀντικείμενον* τοῦ λογαριασμοῦ.

Εἰς τί συνίσταται τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ;

Εἰς ἀποστολὴν παντὸς εἴδους χρηματικῆς ἀξίας, ἤτοι καταβολὴν νομισμάτων μεταλλικῶν ἢ τραπεζογραμματίων, παράδοσιν ἐμπορευμάτων, πιστωτικῶν τίτλων, γραμματίων ἢ συναλλαγματικῶν, εἰσπράξεις ἀξιῶν παρὰ τρίτων προσώπων κλπ. Μὴ ἐπιχειροῦντες ν' ἀπαριθμήσωμεν τὰς περιπτώσεις, αἵτινες δίδουσι χώραν πρὸς ἀναγραφὴν πιστώσεως ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, διὰ τὸ ποικίλον αὐτῶν, περιοριζόμεθα μόνον εἰς ἀπαρίθμησιν τῶν συνήθων περιπτώσεων πρὸς ἃς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ περιστρέφεται, καὶ δι' ὧν σχηματίζεται ἡ τροφὴ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Πᾶσα ἀπαίτησις δύναται ν' ἀποτελέσῃ ἄρθρον τοῦ λογαριασμοῦ, χωρὶς νὰ ἐρευνᾶται ἡ πηγὴ αὐτῆς, ἀρκεῖ ὅτι κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ λογαριασμοῦ, οἱ ἀνταποκριταὶ γενικῶς

ἐξεφράσθησαν, μὴ ἐξαιρέσαντες ἀξίας ἐξ ὡρισμένων συναλλαγῶν, τὸ δὲ ποσὸν τῆς ἀναγραφομένης πιστώσεως δύναται νὰ ᾖ ἀνώτερον ἢ καὶ κατώτερον ἐνίοτε τῆς ἀποστελλομένης ἀξίας, οἷον ἐὰν ὁ λήπτης προεξοφλῇ τὸν λογαριασμὸν ἢ συμβιβάζηται μετὰ τοῦ ἀποστολέως, ἀναλαμβάνων αὐτὸς τὴν εὐθύνην τῆς πληρωμῆς καὶ τὴν ἀφερεγγυότητα τοῦ ὀφειλέτου, ἢ ὁσάκις πρόκειται περὶ μετοχῶν ἑταιρειῶν, τῶν ὁποίων ἡ τρέχουσα ἀξία εἶνε ἀνωτέρα τῆς πραγματικῆς. (Ἐφετεῖον Rennes τῆς 27ης Μαΐου 1835.—Alger τῆς 20ῆς Ἰανουαρίου 1877.—Lyon Caen et Renaut Precis, n. 1424).

Σημειωτέον δέ, ὅτι ἡ αἰτία ἐξ ἧς ἡ ἀποστολή, δύναται νὰ μετέχῃ πάσης φύσεως ἀστικῆς ἢ ἐμπορικῆς.

§ 37. Ἠμφισβητήθη ἐν τούτοις, ἐὰν τίτλοι εἰς τὸν κομιστήν, ὡς αἱ ἀνώνυμοι μετοχαὶ actions au porteur, ἀποτελοῦσι κεφάλαιον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Τὸ ζήτημα ἐξητάσθη κατὰ τὴν περιώνυμον ἀποβᾶσαν δίκην τοῦ Mirés, ὡς ἐκ τοῦ προσώπου τούτου, τυγχάνοντος μεγάλου τραπεζίτου καὶ διευθυντοῦ τῆς ἑταιρείας ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Caisse des chemins de fer.» Ἐπρόκειτο ὡρισμένως περὶ τοῦ ἑξῆς· Ἐὰν ἀνώνυμοι μετοχαὶ ἀποσταλεῖσαι πρὸς τὸν τραπεζίτην, μεθ' οὗ ὁ ἀποστολεὺς διετέλει ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, εἰσέρχονται ἐν αὐτῷ, γενόμεναι τῆς κυριότητος τοῦ λήπτου.

Ἡ φύσις τῶν ἀξιῶν ἀνωνύμων μετοχῶν, εἶπον, ἀντίκειται εἰς τ' ἀποτελέσματα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καθόσον αἱ ἀξίαι τῶν τοιούτων τίτλων δὲν εἶνε σταθεραὶ ὡς παραλάσσουσαι κατὰ τὰς χρηματιστικὰς διακυμάνσεις, καὶ ὅτι συνεπῶς εἶνε ἀδύνατον ν' ἀκολουθῇ ὁ ἀλληλόχρεος τὰς ἀδιαλείπτους μεταπτώσεις τῆς τιμῆς αὐτῶν.

Ἡ θεωρία ὅμως αὕτη, ἥτις ἤθελεν εἶσθαι ὀρθή, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε τρόπος καθηλώσεως, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἀξίας τῶν τίτλων εἰς τὸν κομιστήν, δὲν ἴσχυσεν, ὥστε νὰ καθησυχάσῃ τοὺς ἐφευρέτας, καὶ διὰ τοῦτο ἀμέσως δραττόμενοι οὗτοι τοῦ μέσου τῆς θεραπείας τοῦ ἀτόπου, παραδέχονται ὅτι οἱ τίτλοι οὗτοι δύνανται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν λογαριασμόν, ὡς πι-

στώσεις, ἐὰν ἡ ἀξία αὐτῶν καθορισθῇ κατ' ἀμοιβαίαν συμφωνίαν. Ἀλλ' ὡς παρατηρεῖ ὁ Feitu, (n. 77) ἡ πρόθεσις τῶν συμβαλλομένων, τὴν ὁποίαν πρὸ παντὸς δέον νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει, θέλει ὁδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἀπόφανσιν, ἂν ἡ ἐν τῷ λογαριασμῷ εἴσοδος τοιούτων τίτλων, ἐνέκειτο εἰς τὸν σκοπὸν τῶν ἀνταποκριτῶν. Ὑπάρχοντος ὅμως ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, τεκμαίρεται ἡ ἐν αὐτῷ εἴσοδος πάσης ἀξίας μέχρις ἐναντίας ἀποδείξεως. Τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν γνώμην περὶ μὴ εἰσόδου ἐν τῷ λογαριασμῷ τῆς ἀξίας τῶν ἀνωνύμων μετοχῶν, ὑπεστήριξεν ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Mirés ὁ γενικὸς Εἰσαγγελεὺς ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου τῶν Παρισίων, ὅπερ κατεδίκασε τὸν Mirés εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ἀξίας τῶν μετοχῶν. Ἀλλὰ τὸ Ἀκυρωτικὸν ἀναιρέσαν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἐφετείου, παρέπεμψε τὴν ὑπόθεσιν ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου Douai, ὅπερ ὀρθῶς τὴν σχέσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἑρμηνεῦσαν, ἀπεφήνατο ὅτι ὁ τραπεζίτης, διατελῶν ἐν ἀλληλοχρέῳ μετὰ τοῦ ἀποστολέως, ἀπέκτησε τὴν κυριότητα τῶν μετοχῶν τούτων, καὶ συνεπῶς ἠδύνατο ἐγκύρως νὰ διαθέσῃ ταύτας, οὕτω δὲ ἀπηλλάχθη ὁ Mirés καὶ τῆς ἐπὶ καταχρήσει ἐμπιστοσύνης καὶ ἀπάτῃ κατηγορίας.

§ 38. Αἱ ἀμοιβαῖαι ἀξιώσεις καλοῦνται τεχνικώτερον ἀποστολαὶ (remises), καὶ ὁ μὲν δικαιούμενος λαμβάνειν καλεῖται ἀποστολεὺς (remettant), ὁ δὲ δεχόμενος καὶ ὀφείλων τὴν ἀξίαν καλεῖται λήπτης (recepteur).

Ἡ ἔννοια τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀξιῶν, εἶνε ἀπείρως εὐρεῖα. Τοῦτο μόνον ἀρκεῖ, ὅπως ὑπάρξῃ περίπτωσις, καθ' ἣν τίκτονται ἀμοιβαίως ὀφειλαὶ ἐκ διαφόρων διαπραγματεύσεων, ὅθεν ἡ διὰ παντὸς τρόπου νομίμου ἀπόκτησις ἀξίας τινὸς κρατουμένης διὰ λογαριασμὸν θατέρου τῶν συμβαλλομένων, συνιστᾷ ἀποστολήν, ἥτις δίδει χώραν εἰς ἀμοιβαίας πιστοχρεώσεις. Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου, ὡς ταυτιζομένης τῆς ἀποστολῆς μετὰ τῆς παραδόσεως, θέλομεν πραγματευθῇ βραδύτερον. (ἀριθ. 87).

§ 39. Ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀξίας, ὡς ἀποτελοῦσα τὸ ἀντικείμενον τῆς νομικῆς σχέσεως, εἶνε ἡ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς παρὰ τοῦ λήπτου γενομένης πιστώσεως. Ὅθεν,

ἐὰν ὁ λήπτης πιστώσῃ τὸν ἀποστολέα του ἄνευ ἀποστολῆς, οὐδὲν ἐγένετο, οὔτε ἀλληλόχρεος ὑπάρχει λογαριασμός, ὡς πρὸς τὸ ἀνύπαρκτον τοῦτο κεφάλαιον, ἡ δὲ περίπτωσις αὕτη δίδει χώραν εἰς διόρθωσιν τοῦ λογαριασμοῦ.

Ἀποστολὴ καὶ πίστωσις εἶνε δύο ἀλληλένδετα τοῦ λογαριασμοῦ στοιχεῖα, ἀπαρτίζοντα τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ. Ὅπως ἐν πάσῃ ἐνδίκῳ σχέσει, ἵνα ὑποχρεωθῇ τις ἀπαιτεῖται ἡ συνδρομὴ τῶν οὐσιωδῶν αὐτῆς στοιχείων, ὅσα σχηματίζουσι τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ ὀφείλει τὸ ἀντάλλαγμα ὁ ἀνταποκριτὴς ἅμα τὸ ἰσότιμον τῆς πιστώσεως ἀπεστάλη, περιελθὸν εἰς τὴν κυριότητα αὐτοῦ. Τὸ δὲ ἀντάλλαγμα τοῦτο εἶνε ἡ πίστωσις. Αἱ τῆς ἀποστολῆς τῆς ἀξίας καὶ τῆς παροχῆς τῆς πιστώσεως πράξεις, εἰσὶ συσχετικαί, ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταύταις ταῖς ἐνεργείαις, συνίσταται ἅπασα ἡ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ οἰκονομία.

Πᾶσα ἀποστολὴ ἀξίας, ὅταν προϋπάρχῃ περὶ ἀλληλοχρέου συναίνεσις, περιλαμβάνεται ἀνεξαιρέτως ἐν τῷ λογαριασμῷ, ὁ δὲ ἀνταποκριτὴς δὲν δύναται μονομερῶς νὰ ἐξαιρέσῃ τοῦ λογαριασμοῦ ἀξίαν περιλαμβανομένην ἐν τῇ φύσει τῶν πράξεων, ὅσαι κατὰ τὴν ἀρχικὴν συμφωνίαν ἔδει νὰ περιληφθῶσιν εἰς τὸν λογαριασμόν. Ἀλλὰ περὶ τούτου εἴπομεν τὰ εἰκότα. (§ 25).

Ἡ πίστωσις, οὖσα τὸ ἀντάλλαγμα τῆς ἀξίας, δέον ν' ἀκολουθῇ τὴν ἀποστολήν, διότι ἄλλως διαγράφεται, ἀκυρουμένη δι' ἔλλειψιν ἐννόμου αἰτίας. (Ἐφετεῖον Bordeaux τῆς 20ῆς Ἀπριλίου 1842). Ἡ ἔλλειψις δὲ τῆς αἰτίας, ὑπάρχει οὐ μόνον ὁσάκις ἀποστολὴ δὲν ἔλαβε χώραν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὡρίσθη ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων ὁ προορισμὸς τῆς ἀποσταλείσης ἀξίας, ὡς λ. χ. ἐὰν πρόκηται περὶ ἀποστολῆς ἐμπορευμάτων, ὑπὸ τὴν ῥητὴν ἐντολὴν νὰ πωλήσῃ ταῦτα ὁ λήπτης, καὶ κρατήσῃ τὸ τίμημα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀποστολέως. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, καθ' ὃ μὴ μεταβιβασθείσης τῆς κυριότητος τῆς ἀξίας εἰς τὸν λήπτην, δύναται νὰ γείνῃ διεκδίκησις αὐτῆς. (Ἐφετ. Rouen τῆς 28ης Ἰανουαρίου 1858 καὶ Dietz σελ. 171 καὶ ἀκόλουθα).

§ 40. Ὁ Ἐμπορικὸς Κῶδιξ τῆς Χιλῆς, ἀναγράφει ῥητὴν

περὶ τούτου διάταξιν. Κατὰ τὸ ἄρθρον 609, πᾶσα ἀποστολὴ ἀξίας, δι' ἣν συνεφωνήθη ειδικὴ χρῆσις, ἤ, ἣν παρηγγέλθη ὁ λήπτης νὰ κρατῇ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀποστολέως, δὲν ἀποτελεῖ κεφάλαιον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, οὔτε εἶνε ἐπιδεκτικὴ συμψηφισμοῦ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ. Οὕτω καὶ τὸ ἄρθρον 780 τοῦ Κώδικος τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας, ἀκολουθησάσης κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ λογαριασμοῦ, τὰς αὐτὰς τοῦ Κώδικος τῆς Χιλῆς διατάξεις.

§ 41. Ἐν τῷ λογαριασμῷ, δύναται νὰ εἰσέλθῃ πᾶσα οἱαδήποτε ἀξία, καὶ ὑπαχθῇ εἰς τὰ ἔννομα τῆς σχέσεως ταύτης ἀποτελέσματα, εἶνε δὲ ἀδιάφορον, ἐὰν ὁ ἐμπορεύσιμος τίτλος, ἐν ἄλλῃ περιστάσει, ἐκτὸς τουτέστι τοῦ λογαριασμοῦ διὰ λευκῆς ὀπισθογραφήσεως μεταβιβασθείς, δὲν ἤθελεν ἐκχωρηθῇ κατὰ κυριότητα. (Ἐφ. Rouen τῆς 27 9βρίου 1867.) Ὅθεν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι νόμιμος αἰτία ἀποκτήσεως τῆς κυριότητος τῆς ἀξίας, εἶνε αὐτὸς ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, καὶ συνεπῶς, ἐὰν ἐπὶ παραδείγματι ἀπεστάλη εἰς διαταγὴν γραμμάτιον, ἢ συναλλαγματική, δι' ἀτάκτου ὀπισθογραφήσεως, οὐχ ἧττον ἡ ἀξία τοῦ τίτλου τούτου, ἀπετέλεσε κεφάλαιον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, μεταβιβασθείσης τῆς κυριότητος αὐτοῦ πρὸς τὸν λήπτην, χωρὶς νὰ ἦνε ἀναγκαία πρὸς τὸ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα ἡ τακτικὴ ὀπισθογράφησις. (Delamarre et Lepoitvin τ. 3. σελ. 327. —Helbronner σελ. 44.)

§ 42. Εἴπομεν, ὅτι πᾶσα ἀπαίτησις, ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀλληλοχρέου· ὅθεν δὲν ἐξαιρεῖται καὶ ἡ ἐξ ἀδικήματος ἀπαίτησις. Οὕτω, ἀπόφασις καταδικάζουσα τὸν ἀνταποκριτὴν εἰς ἀποζημίωσιν ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου ἀνταποκριτοῦ, ἀνοίγει πίστωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, κατὰ τοῦ ὀφείλοντος τὴν καταδίκην.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Νόμιμοι συνέπειαι τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

ΤΜΗΜΑ Α'.

Οὐσιώδεις συνέπειαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

Ἀνανέωσις.

§ 43. Μέχρι τοῦ σημείου τούτου, ἐπραγματεύθημεν περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ καὶ τῶν στοιχείων αὐτοῦ, ὅσα συνιστῶσι τὴν σχέσιν. Εἴπομεν δὲ ὅτι τὰ στοιχεῖα τοῦ λογαριασμοῦ, εἰσὶ διάφορα τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ, ἤτοι τῶν ἐννόμων συνεπειῶν, ἡ δὲ ἀνάμιξις ἀμφοτέρων ἐπὶ τὸ αὐτό, ἐπιχέει σκότος, παρακωλύον τὴν διάκρισιν οὐσιωδεστάτων σημείων τοῦ λογαριασμοῦ. Λέγοντες τοῦτο, ὑπαινισσόμεθα τὸν Pothier, ὅστις πρῶτος θελήσας νὰ ὁρίσῃ τὰ συστατικὰ μέρη τοῦ ἀλληλοχρέου, πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος εἶνε συνάλλαγμα, ὑπέλαβεν ὡς στοιχεῖα χαρακτηρίζοντα (element caracteristiques) τὸν λογαριασμόν, καὶ τὰς συνεπείας τῆς σχέσεως ταύτης, ἤτοι τ' ἀποτελέσματα ἅτινα παράγονται, καταρτισθείσης ἤδη τῆς σχέσεως.

Δύο εἰσὶ τ' ἀποτελέσματα τοῦ ἀλληλοχρέου, ἐκ τούτων δέ, τὰ μὲν εἶνε οὐσιώδη ὡς ἡ ἀνανέωσις, τὰ δὲ ἐπουσιώδη ὡς ἡ πρὸς πληρωμὴν τόκων ὑποχρέωσις, ἢ ἡ προμήθεια. Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, δὲν γίνεται μνεία καὶ πολλῶν ἄλλων ἀποτελεσμάτων, ἅτινα διακεκριμένως οἱ συγγραφεῖς ἀναφέρουσι (Feitu n. 99, — Ἀθαν. n. 27), οἷον τοῦ τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος καὶ τοῦ ἀδιαιρέτου τοῦ λογαριασμοῦ. Ὁ λόγος εἶνε ὁ ἑξῆς. Ἐκεῖνοι μὲν ἐφρόνησαν ὅτι τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα εἰσὶ διακεκριμένα ἀλλήλων, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαρτήσεως, ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον φρονοῦμεν, ὅτι ἡ ἀνανέωσις, ὡς ἄμεσον τῆς θελήσεως τῶν ἀνταποκριτῶν

προϊόν, ἐπάγεται τὰ λοιπὰ ἀποτελέσματα ὡς ἀναγκαίας συνεπείας νομίμους. Τοὺς λόγους δὲ τῆς τοιαύτης ἡμῶν παρεκκλίσεως, θέλει ἀποδείξῃ αὕτη ἡ τῆς ὕλης πραγμάτευσις.

§ 44. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ἤτοι ἡ *ἀνανέωσις*, ἠμφισβητήθη ἐν τούτοις πολλαχῶς ὑπὸ τῶν συγγραφέων. Ἐπειδὴ εἶπον, τὸ παλαιὸν χρέος, ἀντικαθίσταται διὰ τῆς πιστώσεως, δὲν ὑπάρχει καθαυτὸ ἀνανέωσις, διότι ἀκολουθεῖ μόνον μία ἁπλῆ ἀντικατάστασις τῆς παλαιᾶς ὀφειλῆς διὰ νέας, ἡ δὲ ἀπαίτησις καὶ ἡ πίστωσίς, εἰσι δύο διάφορα στοιχεῖα, μὴ πρὸς ἄλληλα ταυτιζόμενα. Βλέποντες ὅμως ἀφ᾽ ἑτέρου τὸ ἄτοπον εἰς ὃ περιπίπτουσιν, ἀποκαλοῦσι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, *εἶδος* ἀνανεώσεως. (Pardessus com. courant.) Αἱ ἀντιρρήσεις αὗται, μακρὰν τοῦ ν᾽ ἀποκρούσωσι τὴν περὶ ἀνανεώσεως ἀναντίρρητον καθ᾽ ἡμᾶς θεωρίαν, τοὐναντίον μάχονται ὑπὲρ αὐτῆς, διότι ἐνῷ δὲν εὑρίσκουσιν ἀνανέωσιν ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἀφ᾽ ἑτέρου ὁμολογοῦσιν ὡς ὑπάρχοντα τὰ στοιχεῖα αὐτῆς. Καὶ τίνα ἄλλην ζῶσαν ὁμολογίαν προσδοκῶμεν θετικωτέραν, ὅταν παραδεχώμεθα, ὅτι καταργεῖται ἡ παλαιὰ ἐνοχὴ καὶ ἀντικαθίσταται διὰ νέας; Κατὰ τί διαφέρει ἡ πίστωσις παντὸς ἑτέρου χρέους οὗτινος δύναται νὰ ζητηθῇ ἡ ἐκτέλεσις; Βεβαίως μόνον κατὰ τὸ ἀπαιτητὸν αὐτοῦ, ἰδιότης, ἥτις ἀφοῦ ἐκλείψῃ ἔχομεν πίστωσιν.

Ὄντως διὰ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἐπέρχεται ἡ ἀντικατάστασις τῆς ὀφειλῆς ἐκ τῆς παλαιᾶς αἰτίας, διὰ τῆς ὁποίας ἡ πληρωμὴ μέλλει νὰ γίνῃ διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ. Ἡ πίστωσις ἄρα εἶνε καθαυτὸ ἐνοχή, διότι ἔχει τὴν νόμιμον αὐτῆς αἰτίαν, ἀποτελοῦσα ὀφειλὴν πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς καταργηθείσης, ὁπόθεν τελεῖται ἡ ἀνανέωσις καθ᾽ ἅπαντα αὐτῆς τὰ στοιχεῖα. Διὰ τῆς μεταβολῆς ἥτις διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως ἐπέρχεται, μεταβάλλεται ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῆς ὑποχρεώσεως, πᾶν δὲ ὅτι ἀντικαθίστησι ταύτην ὡς γνωρίζομεν, ἀποτελεῖ ἀλλοίωσιν καὶ συνεπῶς ἀνανέωσιν. (Παραβ. καὶ Καλλ. τόμος 3ος, ἀριθ. 516).

§ 45. Εἶπον ἐπίσης πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἀνανεώσεως, ὅτι ὁ ἀνταποκριτής, ὁ ἔχων λαμβάνειν ἐξ αἰτίας τινός, ἀποβάλλει μὲν τὸ δικαίωμα τῆς ἀγωγῆς διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῆς

πιστώσεως, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀπαίτησιν ταύτην δικαίωμα. (Rec. de l' Academie de legisl. τόμ. 3ος, σελ. 420). Ἀλλ' ἀπέναντι τοιαύτης ἀβασίμου ἀντιῤῥήσεως; ἡ ἀνασκευὴ αὐτῆς, τοσοῦτον τυγχάνει εὐχερής, ὥστε ἀφ' ἑαυτῆς προέρχεται. Ἐπειδὴ δὲν ἀποβάλλει ὁ πιστωτὴς τὸ πρὸς ἀπαίτησιν δικαίωμα, δὲν ὑπάρχει ἀνανέωσις. Ἀλλὰ μὴ ἐν τῇ ἀνανεώσει, ὁ δανειστὴς ἀποβάλλει κατ' οὐσίαν τὸ πρὸς τὴν παλαιὰν ἀπαίτησιν δικαίωμα; Ἀφοῦ ὡς αἰτία τοῦ νέου χρέους ὑπόκειται ἡ παλαιὰ ἐνοχή, ὁ δανειστὴς ἕλκει τὸ δικαίωμα αὐτοῦ ἐκ τοῦ παλαιοῦ χρέους, διότι τοῦτο εἶνε τὸ καθαυτὸ ὀφειλόμενον, ἐξαιτούμενος δὲ τὴν πληρωμὴν τοῦ νέου ἀπολαύει τὸ προγενέστερον. Ἀπόδειξις τοῦ ὅτι δὲν ἀποβάλλει ὁ δανειστὴς τὸ πρὸς τὸ παλαιὸν χρέος δικαίωμά του, ἔστω ὁ ἐν τῇ ἀνανεώσει ἀσάλευτος κανών, ὅτι ἡ ἀνανέωσις εἶνε ἀνίσχυρος, ἐὰν δὲν προϋπῆρχε χρέος ἐκ τοῦ ὁποίου ὁρμᾶται. Ὥστε δῆλον, ὅτι ἐν τῇ ἀνανεώσει δὲν ὑπάρχει ἀπώλεια τοῦ δικαιώματος τοῦ δανειστοῦ ὡς πρὸς τὴν προϋπάρχουσαν ὀφειλήν, ὡς φρονοῦσιν οἱ ἀντιδοξοῦντες, πειρώμενοι τὴν ἐσφαλμένην ταύτην γνώμην νὰ φέρωσιν ὡς ἀπόδειξιν κατὰ τῆς περὶ τῆς διὰ τοῦ ἀλληλοχρέου ἐπερχομένης ἀνανεώσεως βασίμου θεωρίας.

§ 46. Κατὰ τοὺς ὑπολαμβάνοντας τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν ὡς ἁπλοῦν πίνακα πιστοχρεώσεων, ἡ ἀνανέωσις, ἀνέκυψεν ἐπὶ μᾶλλον ὡς ἰδέα παράτολμος. Ἐπειδὴ κατ' αὐτούς, ὁ λογαριασμὸς εἶνε τρόπος λογιστικότητος, χωρὶς νὰ ἐνασκῇ οὐδεμίαν ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων διαπραγματεύσεων, ἡ περὶ ἀνανεώσεως θεωρία εἶνε δι' αὐτοὺς ἀκατάληπτος ἀντίφασις.

Ἀλλά, καὶ ἂν ἀρνηθῶμεν εἰς τὸν λογαριασμὸν τὴν ὕπαρξιν νομικοῦ τινὸς τύπου, δὲν δύναται νὰ παρέλθῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἀόρατος ἡ μεταμόρφωσις τῶν συνεπειῶν, τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων πράξεων. Καὶ αὐτοὶ οἱ μὴ παραδεχόμενοι τὸν λογαριασμὸν ὡς νομικὴν σχέσιν, δὲν ἀρνοῦνται ἔννομα ἀποτελέσματα ἀπὸ τούτου ἐκπορευόμενα, ἀλλ' ἀφοῦ τῆς παλαιᾶς ὀφειλῆς, μένει ἐκκρεμὴς ἡ ἐνάσκησις, ἱκανοποιουμένου τοῦ δανειστοῦ δι' ἄλλης μεθόδου, τὸ τοιοῦτον

εἶνε βεβαίως νόμιμον ἀποτέλεσμα τροποποιοῦν τὴν προτέραν σχέσιν.

§ 47. Κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχῦον Ρ. δίκαιον, πρὸς κατάρτισιν τῆς ἀνανεώσεως, ὡς ὁ Ἰουστινιανὸς διέταξεν, ἀπαιτεῖται ρητὴ δήλωσις περὶ καταργήσεως τῆς παλαιᾶς ἐνοχῆς « nisi ipsi specialiter remiserunt quidem priorem obli» gationem et hoc expresserint quod secundam magis » pro anterioribus elegerint.» (L. 8. de novat. (8. 42.) ΚϚ' δ'. 42. Καὶ Ἀρμενοπ. Γ. ε'. 84.) Ἀλλ' ἡ ἔννοια τῆς διατάξεως ταύτης, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν γνώμην, εἶνε ὅτι ἡ πρόθεσις τοῦ ἀνανεοῦντος πρέπει νὰ συνάγηται σαφῶς, τουτέστι, δέον νὰ δηλοῦται ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων, ὅτι αἰτία τῆς συστάσεως τῆς ἐνοχῆς, εἶνε προηγουμένη ἐνοχὴ καὶ ἀπὸ ταύτης ἀναχωροῦσιν, ἄρα ἡ βούλησις δέον νὰ προκύπτῃ δήλη, μὴ ἐπιτρεπομένων εἰκασιῶν. Πρὸς τὴν διάταξιν ταύτην εἶνε σύμφωνος καὶ ὁ Γαλλικὸς Κῶδηξ, ἄρθρ. 1273· «La novation ne se presume point, il faut que la volonté de l' operer resulte clairement de l'acte.»

Οὕτω τοῦ νόμου κελεύοντος, ἐρωτᾶται, πῶς δυνάμεθα νὰ βεβαιωθῶμεν ὅτι οἱ ἀνταποκριταὶ σκοποῦσι τὴν ἀνανέωσιν τῆς προγενεστέρας ὀφειλῆς;

Ἀναλύοντες τὸν λογαριασμὸν κατὰ τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ, καὶ ἐρευνῶντες τῶν συμβαλλομένων τὴν βούλησιν, ἀνευρίσκομεν ἐν αὐτῇ τὸν σκοπὸν τῆς ἀνανεώσεως. Δεδομένου ὄντος ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ λογαριασμοῦ, ἀφορᾷ εἰς τὴν κατάργησιν πασῶν τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀξιώσεων τῶν ἀνταποκριτῶν ἐξ οἱασδήποτε νομικῆς αἰτίας πηγαζουσῶν καὶ τὴν συγχώνευσιν αὐτῶν εἰς ἓν ὅλον συμπαγὲς καὶ ἀδιαίρετον, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅτι παράγεται νέα τις σχέσις τὰ πάντα συμφύρουσα καὶ μεταμορφοῦσα, ἡ περὶ ἀνανεώσεως πρόθεσις εἶνε σαφής, συνέχεται δὲ ἀδιασπάστως μετὰ τῆς ἐννοίας τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ὑποκειμένου ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἀργεῖ ἡ ἐνάσκησις τῶν ἀμοιβαίων δικαιωμάτων, διότι διὰ τῆς ἀντιστοίχου ἑκατέρου τῶν ἀνταποκριτῶν πιστώσεως, ὀφείλεται μὲν τὸ χρέος, ἀλλ' ἐξ ἄλλης αἰτίας, ἐνῷ πρόκειται περὶ τῆς αὐτῆς ἀπαιτήσεως, ἡ ἑτέρα δὲ πηγὴ ἢ αἰτία,

εἶνε αὐτὸς ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, ἤτοι ἡ ἀνανέωσις· ἐπειδὴ δὲ πρόκειται περὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀπαιτήσεως, ἢ περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ἀναγκαίως ἡ ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου ὀφειλή, ἀποκλείει τὴν ἐκ τῆς προγενεστέρας αἰτίας, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἔχομεν κατάργησιν τῆς παλαιᾶς ἐνοχῆς ἀναμφισβήτητον, καθ' ἃ ὀρθῶς καὶ τὸ 'Ακυρωτικὸν τῆς Γαλλίας διὰ τῆς ἀπὸ 29 'Ιουλίου 1888 ἀποφάσεώς του (Pand. Fr. n. 450) ἀπεφήνατο εἰπόν, ὅτι ἡ πρόθεσις τῆς ἀνανεώσεως συγχίζεται προδήλως μετὰ τῆς συναινέσεως περὶ εἰσόδου ἀπαιτήσεώς τινος εἰς τὸν λογαριασμόν, ἐξ οὗ δῆλον, ὅτι ἀποδέχεται προκύπτουσαν τὴν βούλησιν πρὸς ἀνανέωσιν, ὡσεὶ ἐκδηλωθεῖσαν ρητῶς, χωρὶς ν' ἀναζητήσωμεν ἄλλοθι τὴν ἀπόδειξιν τῆς βουλήσεως ταύτης.

'Αλλ' ἡ πρὸς ἀνανέωσιν πρόθεσις εἶνε ἀποδεδειγμένη, ἅμα πρόκειται περὶ καταχωρίσεως ἀπαιτήσεως ἐν λογαριασμῷ ἀλληλοχρέῳ. Λέγοντες οὕτως, ἐννοοῦμεν λογαριασμὸν γνήσιον, παρακολουθούμενον ὑφ' ὅλων τῶν συνεπειῶν, ἃς καθιέρωσεν ἡ ἐμπορικὴ συνήθεια. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ γίνῃ διάκρισις μεταξὺ λογαριασμοῦ καθαυτὸ ἀλληλοχρέου καὶ λογαριασμοῦ κατ' ἐπιφάνειαν τοιούτου, κατ' οὐσίαν ὅμως στερουμένου τῶν οἰκείων τοῦ ἀλληλοχρέου συνεπειῶν. Ὅθεν, ἐὰν μεταξὺ δύο ἀνταποκριτῶν συνέστη μὲν ἀλληλόχρεος, ἀλλ' οἱ συμβαλλόμενοι ἀπέβλεψαν εἰς τὴν εὐχερεστέραν ἐξομάλυνσιν καὶ διακανόνισιν τῶν διαπραγματεύσεων αὐτῶν, βεβαίως ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, δὲν τεκμαίρεται ἡ ἀνανέωσις. Διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν ἔκφρασιν τοῦ Feitu, ἡ ἀνανέωσις προκύπτει ἐκ πράξεων, αἵτινες τείνουσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πρώτης ὑποχρεώσεως (n. 206). Ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν καὶ τοῦ 'Ακυρωτικοῦ ἀπόφασις τῆς 29 Νοεμβρίου 1871, καὶ 'Εφετ. Lyon τῆς 30 Νοεμβρίου 1871 (Pand. Franc. 457.)

'Επὶ πᾶσιν, εἶνε ζήτημα πραγματικῆς ἐκτιμήσεως, ἐὰν ὑπάρχῃ ἀνανέωσις ἀξιώσεώς τινος, τοῦ ὁποίου ἡ λύσις ἀπόκειται εἰς τὸν δικαστήν. 'Επειδὴ δὲ τὸ animus novendi διὰ τῆς εἰσόδου κονδυλίου τινός, εἰς τὸν λογαριασμόν, κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν περὶ λογαριασμοῦ συμφωνίαν, καθίσταται

ἀναμφισβήτητον, μόνον δι' ἐναντίας ἀποδείξεως δύναται νὰ ἀνατραπῇ. Ἄρα, ἐὰν συνεφωνήθη νὰ ἐξαιρεθῇ τοῦ ἀλληλοχρέου ἡ δεῖνα ἀπαίτησις, δὲν ὑπάρχει ἀνανέωσις αὐτῆς, ἡ δὲ ἀπόδειξις τούτου ἐπίκειται βάρος εἰς τὸν ἐπικαλούμενον τὴν ἐξαίρεσιν ταύτην. (Cass. 29 Ἰουλίου 1868, — Pand. Franc. 450.)

Κατὰ τὸ ἄρθρον 5 τοῦ ἡμετέρου νομοσχεδίου, τὸ συνάλλαγμα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἐπάγεται ἀνανέωσιν τῆς προγενεστέρας ὀφειλῆς, ἐν ταῖς μεταξὺ τοῦ δότου καὶ τοῦ λήπτου σχέσεσιν.

§ 48. Ἡ παραδοχὴ ἀξιῶν, ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, κατὰ τὸν Ἐμπορικὸν Κώδικα τῆς Χιλῆς τοῦ 1865 ἄρθρ. 607, καὶ τὸν τῆς Ἀργεντίνης τοῦ 1890, ἄρθρ. 775, τῶν ὁποίων ὁ εἷς τῶν συμβαλλομένων ἦτο προηγουμένως ὀφειλέτης τοῦ ἑτέρου, ὑφ' οἱανδήποτε αἰτίαν, ἐπάγεται ἀνανέωσιν ἐκτὸς ἐναντίας ρητῆς συμφωνίας. Ὅθεν ἵνα μὴ θεωρηθῇ ἀξία τις ὡς εἰσαγομένη εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, οἱ νόμοι οὗτοι ἀπαιτοῦσι ρητὴν δήλωσιν, ἡ δὲ ἀπόδειξις περὶ σιωπηρᾶς συναινέσεως δὲν ἐπιτρέπεται, ἐνῷ ἐν Γαλλίᾳ καὶ παρ' ἡμῖν, ἄλλως λύεται τὸ ζήτημα.

§ 49. Ἵνα ὑπάρξῃ ἀνανέωσις, ἀπαιτεῖται νὰ λάβῃ χώραν καὶ ὁ τύπος τῆς γραφῆς ;

Οἱ Delamarre et Lepoitvin ὑπεστήριζαν ὅτι, ἵν' ἀκολουθήσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνανεώσεως, εἶνε ἐπάναγκες νὰ ἐμφαίνηται ἡ παράδοσις καὶ ἡ πίστωσις διὰ τῆς γραφῆς, (ecriture), ὡς τύπος συστατικὸς τοῦ λογαριασμοῦ. Ἤτοι ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς δὲν ὑπάρχει καὶ συνεπῶς δὲν ἀνανεοῦται ἐνοχή τις ἐκ πωλήσεως φέρ' εἰπεῖν, ὅταν δὲν ἐγένετο γραπτὴ σημείωσις ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν ἀνταποκριτῶν.

Ἡ θεωρία ὅμως αὕτη τῶν νομοδιδασκάλων εἶνε αὐθαίρετος, ἐὰν δὲ ἐπιδιώκῃ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς κατηγορίας τῶν Ρωμαίων, καθ' ἣν αἱ ἐνοχαὶ συνιστῶντο καὶ διὰ τῆς εἰς τὰ βιβλία τῶν Ρωμαίων καταχωρίσεως τῆς πράξεως litteris, ὁ τρόπος οὗτος τῆς συστάσεως τῶν ἐνοχῶν κατηργήθη, ἐνωρὶς περιπεσὼν εἰς ἀχρηστίαν, ὅθεν ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ ἐν τῷ ἰσχύοντι δικαίῳ, οὐδένα ἔχει λόγον ὑπὲρ ἑαυτοῦ.

Εἴπομεν ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος θεμελιοῦται ἐπὶ τῆς συναινέσεως, συμπληροῦται δὲ διὰ τῆς παραδόσεως τῶν ἀξιῶν, ἡ δὲ συναίνεσις καὶ ἡ ἐπακολουθοῦσα ἀποστολὴ συνιστῶσι τὴν σχέσιν. Ἅμα τελεσθείσης τῆς παραδόσεως, ἐκτελεῖται ἡ συναίνεσις τῶν ἀνταποκριτῶν, ἥτις ἀποβλέπει εἰς τὴν σχετικὴν πίστωσιν, καὶ οὕτω πιστοῦται ὁ ἀποστολεύς, διὰ δὲ τῆς πιστώσεως, ἐπέρχεται ἡ ἀνανέωσις τῆς προγενεστέρας ὀφειλῆς. Ὅθεν ἡ παράδοσις εἶναι στοιχεῖον καταρτίσεως τῆς σχέσεως ταύτης, ὡς ἡ ἐν τοῖς βιβλίοις σημείωσις τῶν Ρωμαίων ἀπετέλει συστατικὸν στοιχεῖον τοῖς γράμμασιν ἐνοχῆς. Ἡ ὑπόθεσις παραδόσεως, ἀποκλείει τὴν ὑπόθεσιν τῆς γραφῆς, δὲν δυνάμεθα δὲ ν'ἀποδεχθῶμεν ὅτι ὁ λογαριασμὸς συνίσταται διὰ τῆς γραφῆς, χωρὶς νὰ ἀποκλείσωμεν τὴν παράδοσιν, ἥτις ὅμως εἶναι ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα πρὸς κατάρτισιν τῆς ἀνανεώσεως. Ἡ γράμμασιν ἐνοχὴ βάσιν ἔχει τὴν σημείωσιν ἐν τοῖς βιβλίοις ποσοῦ τινὸς ὀφειλομένου, διότι ἐχορηγεῖτο πλήρης πίστις εἰς τὰς ἐγγράφους σημειώσεις τοῦ οἰκογενειάρχου, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ τιμὴ αὐτοῦ ἀπήτει, ὅπως ἑκάστη συναλλαγὴ φερομένη ἐν τοῖς βιβλίοις ᾖ γνησία καὶ ἀδολίευτος. Ὅπου ὅμως νόμος ἀπήτησε παράδοσιν πρὸς σύστασιν ἐνοχῆς, ἐκεῖ οὐδαμῶς ἐνδιέφερε πλέον ἡ ἐν τοῖς βιβλίοις σημείωσις, ἀλλὰ προσεῖχον εἰς τὴν παράδοσιν, διότι διὰ τοῦ στοιχείου τούτου κατηρτίζετο ἄλλου εἴδους συνάλλαγμα. Ἡ ἐναντία θεωρία δύναται νὰ φέρῃ εἰς τὸ ἑξῆς ἄτοπον. Ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ ἀγοραστὴς λησμονεῖ νὰ πιστώσῃ τὸν πωλητήν, ὁ δὲ πωλητὴς δολίως ἀπέχει νὰ χρεώσῃ τὸν ἀγοραστὴν ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα ἐπιδιώξῃ δι' ἀγωγῆς τὴν πληρωμὴν τοῦ τιμήματος. Κατὰ τοὺς ἀντιδοξοῦντας, δὲν ἐπῆλθε βεβαίως ἀνανέωσις, ὅθεν ὁ πωλητὴς δικαιοῦται νὰ ἐγείρῃ ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ. Εἶναι φυσικώτατον ὅμως, ὁ ἀγοραστὴς πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἀγωγῆς νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἀναγραφὴν τοῦ τιμήματος τῆς πωλήσεως ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτοῦ, οὕτω δέ, ἐξήρτηται ἐκ τῆς μονομεροῦς βουλήσεως τοῦ ἀνταποκριτοῦ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνανεώσεως ἤτοι δὲν πηγάζει ἐκ τῆς ἀμοιβαίας συναινέσεως. Ἐὰν δὲ ἄλλως εἴπομεν, ὅτι δέον νὰ γένηται ἡ καταχώρισις ἐν τοῖς βι-

βλίοις ἀμφοτέρων τῶν ἀνταποκριτῶν, τότε ἡ μὴ καταχώρισις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ ἑνὸς τούτων, θέλει δώσῃ χώραν εἰς διάλυσιν τῆς συμφωνίας αὐτῶν περὶ λογαριασμοῦ. Ὅθεν συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ γραφὴ δὲν εἶνε ἀναγκαῖον συστατικὸν τῆς ἀνανεώσεως, ὅτι ἡ ἀνανέωσις παράγεται ἀπ᾽εὐθείας ἐκ τῆς ἀμοιβαίας συμφωνίας, ἡ δὲ παράδοσις ἡ γενομένη brevi manu κατὰ τὴν ὀρθὴν γνώμην τοῦ Feitu (n. 214) διὰ τῆς πιστώσεως, ἐπιφέρει ἀνανέωσιν τοῦ ἐκ τῆς προηγουμένης ἐνοχῆς ὀφειλομένου, οἷον τοῦ ἐκ τῆς πωλήσεως τιμήματος. (καὶ n. 207 καὶ ἀκόλ. Παράβαλε καὶ Dietz n. 92.)

§ 50. Ἡ περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀνταποκριτοῦ κρίσις πρὸς ἀνανέωσιν, σχετίζεται μετὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀποστολέως ἐπὶ τῆς ἀποστελλομένης ἀξίας. Ἐὰν οὗτος ἔχῃ δικαίωμα διαθέσεως τῆς ἀξίας ταύτης, ἔχει καὶ τὴν ἱκανότητα πρὸς ἀνανέωσιν. Δὲν ἐννοοῦμεν διὰ τούτου, ὅτι δέον νὰ ᾖ ὁ ἀποστολεὺς κύριος τῆς ἀξίας, διότι δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ἡ παρὰ τῷ ἀποστολεῖ κυριότης αὐτῆς, ἵνα αὕτη ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Οὕτω, ἐὰν ἀποστείλλω σοι ἐμπορεύματα πρὸς πώλησιν, ἢ συναλλαγματικὴν πρὸς εἴσπραξιν, ἐνδεχόμενον εἶνε νὰ διατελῶ κύριος ἀμφοτέρων τούτων, ἅμα δὲ τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ἐπιτρέψω νὰ καταχωρίσῃς εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, μεταβιβάζω σοι τὴν κυριότητα αὐτῆς. Δὲν ἔχει ὅμως οὕτω ὅταν σὺ εἶ ὀφειλέτης ἀπ᾽ εὐθείας πρὸς ἐμὲ χρηματικῆς ποσότητος, ἢ ἀγοραστὴς ἐμπορευμάτων, διότι τῆς ὀφειλομένης μοι ποσότητος οὐκ εἰμὶ κύριος, ἔχων τὴν προσωπικὴν ἀγωγὴν κατὰ σοῦ, ἵνα μὲ καταστήσῃς δεσπότην τῆς ὀφειλομένης ἀξίας. Ἐὰν λοιπὸν ὀφειλόμενον χρέος καταχωρισθῇ εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, μολονότι τούτου δὲν εἶμαι κύριος εἰσέτι, ἐπέρχεται τούτου ἀνανέωσις, διότι ἔχω τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τοῦ ὀφειλομένου, ἥτις συνίσταται εἰς τὸ δικαίωμα νὰ δεχθῶ τὴν πληρωμὴν ἢ οὔ, ἤτοι νὰ γίνω ἢ νὰ μὴ γίνω κύριος.

Μόνη λοιπὸν ἡ ἐλευθέρα διάθεσις τῆς ἐν τῷ λογαριασμῷ περιεχομένης ἀξίας, ἀρκεῖ ὅπως νομιμοποιήσῃ τὴν ἀνανέω-

σιν. (Παρβ. καὶ τὴν ἀπὸ 25 Ἰουλίου 1853 ἀπόφασιν Ἀκυρωτικοῦ. (Pand. Franc. 465.)

§ 51. Τὴν ἀρχὴν ταύτην, ὅτι ἀναγκαία προϋπόθεσις τῆς ἀνανεώσεως εἶνε ἡ παρὰ τοῦ ἀποστολέως ἐλευθέρα διάθεσις τῆς ἀποστελλομένης ἀξίας, πλεῖσται ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων αὐστηρῶς καθιέρωσαν. Ἡ ἀκριβὴς ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος, τηρεῖ τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν ἐν ᾗ θέσει αἱ ἐμπορικαὶ συνήθειαι ἔταξαν, χωρὶς νὰ ἐπέρχηται μεταβολή τις εἰς τὴν καθ' αὐτὸ ἔννοιαν τοῦ ἀλληλοχρέου καὶ παρεκτρέπεται ὁ τῶν συμβαλλομένων σκοπός. Πῶς, ἀφοῦ ὁ εἷς δὲν ὀφείλει πρὸς τὸν ἕτερον, ὁ τελευταῖος θέλει πιστωθῇ δι' ἴσης πρὸς τὴν δῆθεν ὀφειλὴν πιστώσεως; Ὁ λογαριασμὸς δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μέσον δημιουργίας ἐνοχῶν ἀνυπάρκτων, ἀλλὰ τὰς γνησίας περισυλλέγων, τροποποιεῖ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο τὰ δικαστήρια τὸ ζήτημα τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως δέον ἐπιμελῶς νὰ ἐξετάζωσιν. Ὡς παράδειγμα ἀκριβοῦς ἐφαρμογῆς τοῦ κανόνος, ἂς λάβωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀπὸ 25 Ἰουλίου 1853 ἀπόφασιν τοῦ πολιτικοῦ τμήματος τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Γαλλίας. Ἐπρόκειτο περὶ συστάσεως προικὸς 15,000 φρ. δοθείσης ὑπὸ τοῦ πατρός, ἐν ἔτει 1826 πρὸς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, νυμφευθεῖσαν. Ἀλλὰ τὸ ποσὸν τοῦτο τῆς προικὸς μὴ καταβληθέν, κατεχωρίσθη εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ συζύγου ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. Θανόντος τοῦ πατρός, καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ μετά τινα χρόνον ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρός, ὁ σύζυγος ἤγειρεν ἀγωγὴν κατὰ τῶν κληρονόμων τοῦ πατρός, ἤτοι τῆς ἐπιζώσης θυγατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν τέκνων της, ὅπως πληρώσωσι πρὸς αὐτὸν τὸ ποσὸν τῶν 15,000 φράγκων ἐκ τοῦ ὁποίου ἀκριβῶς συνέκειτο τὸ ὑπόλοιπον μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ καὶ τοὺς τόκους τοῦ ποσοῦ τούτου Ἀλλ' οἱ κληρονόμοι οὗτοι, ἤτοι ἡ ἐπιζῶσα θυγάτηρ καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, ἀντέταξαν κατὰ τῆς ἀγωγῆς ὅτι, ἡ ἐπὶ πληρωμῇ ἀγωγὴ τὴν ὁποίαν ἐδικαιοῦτο νὰ ἐγείρῃ ὁ σύζυγος ὡς διοικητὴς (administrateur) τῆς περιουσίας μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου, μόνον ὑπὸ τῶν κληρονόμων τῆς γυναικὸς δύναται νὰ ἐγερθῇ, καὶ συνεπῶς ἔδη νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ

ἀπαίτησις αὕτη τῆς προικός, κατὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς κληρονομίας τοῦ ἀποβιώσαντος πατρός.

Τὸ Ἀκυρωτικὸν τῆς Γαλλίας εἰς ὃ εἰσήχθη ἡ ὑπόθεσις, μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἐφετείου Lyon τὴν ἀπορρίψασαν τοὺς βασίμους τούτους ἰσχυρισμούς, ὀρθῶς ἀπεφήνατο ἀπαράδεκτον τὴν ἀγωγὴν ἐκ μέρους τοῦ συζύγου, εἰπόν, ὅτι ὁ σύζυγος δὲν ἦτο προσωπικῶς κύριος τῆς ἀξίας τῆς προικός, ἐπειδὴ αὕτη ἐστηρίζετο εἰς σχέσιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν θυγατέρα αὐτοῦ σύζυγον τοῦ ἐνάγοντος, καὶ συνεπῶς δὲν δικαιοῦται οὗτος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ λογαριασμοῦ νὰ ζητήσῃ τὴν πληρωμήν, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς θανούσης συζύγου ὡς κληρονόμοι αὐτῆς. Ἡ ἔννοια τῆς ἀποφάσεως εἶνε ὅτι ὁ σύζυγος δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ τὴν φύσιν τῆς προικός, ἥτις ἀνήκει ἰδίως εἰς τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς κληρονόμους αὐτῆς, διὰ τῆς εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν συγχωνεύσεως αὐτῆς, καὶ ἀφομοιώσῃ πρὸς πᾶσαν πίστωσιν.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ παρίδωμεν ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ τὰς ἀντενστάσεις τοῦ ἐνάγοντος συζύγου. Ἰσχυρίσθη ὅτι τὴν κυριότητα τῆς ἀξίας τῆς προικὸς ἀπέκτησε διὰ τῆς εἰς τὸν λογαριασμὸν καταχωρίσεως αὐτῆς, συνεπείᾳ τῆς ἀνανεώσεως ἥτις ἐπῆλθε ἅμα τῆς εἰς τὸν λογαριασμὸν εἰσόδου τῆς ἀξίας ταύτης. Ὡς εἶνε εὐνόητον, ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος, ὑποθέτει τετελεσμένην τὴν ἀνανέωσιν, ἐνῷ περὶ τούτου ἀκριβῶς πρόκειται, ἂν ἐπῆλθεν ἀνανέωσις.

Ἤτοι τὸ ζήτημα εἶνε, ἂν ἡ εἴσοδος εἶνε νόμιμος. Δύναται νὰ γίνῃ δεκτὴ πρὸς καταχώρισιν ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀξία, τῆς ὁποίας ἐλευθέραν διάθεσιν δὲν ἔχει ὁ ἀποστολεύς, εἶνε δὲ ἀνίκανος λόγῳ ἐλλείψεως δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἀξίας νὰ συνάψῃ ἀνανέωσιν; Ἀνικάνου δὲ ὄντος τοῦ συζύγου πρὸς τοῦτο, ποῦ ἡ ἀνανέωσις ἥτις χορηγεῖ τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς προικός; Ἡ χορηγηθεῖσα πίστωσις ἄνευ αἰτίας, εἶνε ἀκυρωτέα, καὶ οὐδὲν παράγεται ἐξ αὐτῆς δικαίωμα. (Feitu n. 205. Συμφ. οἱ συγγραφεῖς τῶν Πανδεκτῶν n. 465. 466).

Ἰδοὺ διατὶ εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ λογαριασμὸς δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τὸ ὄργανον πρὸς πορισμὸν πλού-

του καὶ δημιουργίαν ἀνυπάρκτων δικαιωμάτων, ὁ λογαριασμὸς εἶνε μὲν σχέσις νομικὴ ἀλλὰ ζῇ καὶ τρέφεται ἐκ δικαιωμάτων προϋπαρχόντων, ὧν ἡ αἰτία πρέπει νὰ ἐρευνᾶται.

§ 52. Ἀφοῦ ἡ ἀνανέωσις ἕλκει τὴν ὑπόστασιν ἀπὸ παλαιᾶς ἐνοχῆς, ἕπεται ὅτι ἡ ἐνοχὴ αὕτη δέον νὰ ἦνε ἐπιδεκτικὴ ἀνανεώσεως, τοιαύτη δὲ εἶνε ἡ εἰς νόμιμον στηριζομένη αἰτίαν, ὅθεν ἐὰν ἡ αἰτία εἶνε ἀθέμιτος θεωρεῖται ἀνύπαρκτος, ἀθέμιτος δὲ εἶνε ἡ αἰτία, ὅταν ἀντίκειται εἰς νόμους δημοσίας τάξεως καὶ εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη. Pacta quæ contra leges vel bonos mores fiunt nullam vin habere indubitati juris est.» (L. 6. Cod. de pactis.)—Boistel n. 883.—Κατὰ ταῦτα, ἐνοχὴ ἐκ παιγνίου ὡς ἀπηγορευμένη εἶνε ἀνεπίδεκτος ἀνανεώσεως και συνεπῶς δὲν δύναται ν' ἀποτελέσῃ κεφάλαιον ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. (Laurent τ. 16, σελ. 245.—Cass. 5 Ἰουλίου 1876.)

§ 53. Ἐρωτᾶται ὅμως, ἂν πίστωσις πηγάζουσα ἐκ τῆς ὀφειλομένης διαφορᾶς ἐπὶ πωλήσεως δημοσίων χρεωγράφων, δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι, ἡ τοιαύτη σύμβασις marché à terme λεγομένη, εἶνε ἐφεύρημα τῶν νεωτέρων χρόνων, ἄγνωστος δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὁ δὲ Ρωμαῖος νομοθέτης δὲν ἠσχολήθη εἰδικῶς ἐπὶ συμφωνίας τοιούτου εἴδους, ἀλλ'οὐχ ἧττον οἱ γενικοὶ κανόνες περὶ παιγνίου καὶ στοιχήματος εἰσὶν ἐφαρμοστέοι καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, καὶ κατὰ τούτους λυτέα ἡ ἀπορία.

Βεβαίως παρὰ Ρωμαίοις δὲν ἀπηγορεύετο ἡ πώλησις μέλλοντος πράγματος, ὅπερ ἤδη ὁ πωλητὴς δὲν ἔχει ἐν τῇ κατοχῇ αὐτοῦ, μέλλει ὅμως νὰ παραδώσῃ κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ συνδόξαντος χρόνου, διότι ὁ σκοπὸς τῶν συμβαλλομένων τείνει εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ παραδοτέον πρᾶγμα, ὅπερ ἐὰν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ παραδοθῇ ἐν καιρῷ, τίκτεται ἡ περὶ πληρωμῆς τοῦ διαφέροντος ἀγωγή.

Ἀλλ' ἡ σήμερον λαμβάνουσα χώραν ἐν τοῖς χρηματιστηρίοις πώλησις χρεωγράφων, ἡ κυρίως καλουμένη marché à terme ἔχει παντελῶς διάφορον χαρακτῆρα, μεταστᾶσα εἰς ἀγοραπωλησίαν εἰκονικὴν (marché à fictif), διότι διὰ τῆς

συμβάσεως ταύτης, οὔτε ὁ ἀγοραστὴς προτίθεται νὰ παραλάβῃ, οὔτε ὁ πωλητὴς νὰ παραδώσῃ αὐτουσίους τοὺς τίτλους, ἀλλ' ὑπὸ τὴν πρόφασιν πραγματικῆς ἀγοραπωλησίας χρεωγράφων καλύπτεται περίδοσις (στοίχημα), ἡ δὲ συμφωνία συνίσταται εἰς τὴν διαφορὰν τῶν γνωμῶν, ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων περὶ τοῦ τίς ἔσεται ἡ ὁριστικὴ τιμὴ ὡρισμένων τίτλων, καθ' ὡρισμένον χρονικὸν σημεῖον. (Marechal «Les marchés à terme» n. 1.) Εἴτε ὅμως περὶ παιγνίου πρόκειται, εἴτε περὶ στοιχήματος, ἀναφερομένου ὅμως καὶ τοῦ τελευταίου τούτου εἰς παίγνιον, τὸ αὐτὸ ἕπεται, οἱ δὲ Ρωμαϊκοὶ καὶ Βυζαντινοὶ νόμοι εἶνε ῥητοὶ ἀπαγορεύοντες τὰς σχετικὰς συμβάσεις.

«Κωλύεταί τις παίζειν ἐπὶ χρήμασι πλὴν τοῦ κατ' ἀρετὴν » τρέχειν, ἢ πηδᾷν ἀκοντίειν, παλαίειν, μάχεσθαι. Ἐπὶ τού» τοις γὰρ συνθηκίζειν ἔξεστι, καὶ οὐ κωλύεται τὸ συνθηκί» ζειν ἐπὶ ταῖς δι' ἀρετὴν γυμνασίαις, ἐπὶ δὲ πάσῃ ἄλλῃ » αἰτίᾳ, ἐν ᾗ μὴ περὶ αὐταῖς φιλονεικοῦσί τινες οὐκ ἐπιτέ» τραπται συνθήκην τιθέναι.» (Βασιλ. Ν. β. γ. (60. 8.) — Παππαρηγ. Ἐνοχικ. Δίκαιον § 124.)

Ἐκ τοῦ νόμου τούτου σαφῶς προκύπτει, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται καὶ τὸ ἐν ἀπηγορευμένοις παιγνίοις στοίχημα, διότι ἄλλως ἤθελε ματαιοῦσθαι ἡ ἀπαγορευτικὴ περὶ παιγνίων διάταξις.

Ὁ Ἰουστινιανὸς μάλιστα παρὰ τὸν ἐπὶ αἰσχρᾶς αἰτίας turpis causa, ἐφαρμοζόμενον κανόνα, καθ' ὃν κρείσσων ἐστὶν ὁ νεμόμενος, μὴ ὑποκείμενος εἰς ἀγωγὴν περὶ ἀποδόσεως τῶν οὕτω ληφθέντων, ἐχορήγησεν ἀγωγὴν ἀχρεωστήτου κατὰ τοῦ λαβόντος ἐκ παιγνίου, (condictio indebiti) ἐντὸς πενταετίας, διατάξας συνάμα, ὅτι ἐπιτρέπεται τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως, καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τοῖς ἐπισκόποις, ἀνατρέπειν τὰ συναλλάγματα ταῦτα, καὶ ἐὰν μὴ βούληται ὁ καταβαλὼν ἀναζητεῖν, χορηγεῖ τὸ δικαίωμα εἰς αὐτοὺς νὰ ἀπαιτήσωσιν αὐτοὶ οὗτοι τὰ καταβληθέντα καὶ δαπανήσωσι ταῦτα εἰς ἔργα δημόσια τῆς πόλεως (L. 1. Cod. (3. 43.) L. 3. Κώδ. αὐτόθι. L. 4. § 3. Πανδ. (11. 5.)

Ὑπὲρ τῆς ἀκυρότητος ταύτης, ἐτάχθη καὶ ἡ Γαλλικὴ νο-

μολογία, διότι ὁ ἀστικὸς Κῶδιξ ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο συνεφώνει πρὸς τοὺς Ρωμαϊκοὺς νόμους, κατὰ τοῦτο μόνον διϊστάμενος, ὅτι δὲν ἐχορήγει τὴν sine causa ἀγωγὴν εἰς τὸν καταβαλόντα, ἐνῷ τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον, ὡς εἴπομεν, ἄλλως ἔπραττε κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ. (Cassat. 12 Ἀπριλίου 1854 - 4 Δεκεμβρίου 1854). La nullité, λέγει ὁ Troplong, des jeux de bourse est d'ordre puplic, d'ou notamment cette consequence, que l' exception peut et doit être relevée d'office par le juge. (Πρβ. καὶ Aubry et Rau τ. 5ος, § 386, σελ. 375. Laurent τ. 27, § 204. Rouben de Couder-Vente jeux de bourse. σελ. 82 καὶ 83. A. Bouchere, operations de bourse, ἀριθ. 502. — Bravard. Droit com. τ. 11, σελ. 155.)

Νεώτερος ὅμως νόμος, ψηφισθεὶς ἐν ἔτει 1885 μετά τινα ἐν Γαλλίᾳ ἐπελθοῦσαν χρηματιστικὴν κρίσιν (ἄρθρον 1), ρητῶς ἀνεγνώρισε τὸ κῦρος τῶν τοιούτων πωλήσεων marchès à terme, καί τοι ἡ πληρωμὴ συνίσταται μόνον εἰς τὴν διαφορὰν τῆς τιμῆς, οὕτω δὲ διὰ τοῦ νόμου τούτου, κατηργήθησαν τὰ ἄρθρ 421 καὶ 422 τοῦ Γαλλικοῦ Ποινικοῦ νόμου, ὅστις ἀπηγόρευσεν ἐπὶ ποινῇ τὰς συμβάσεις περὶ πωλήσεως ἢ παραδόσεως χρεωγράφων, ἅμα δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδειχθῇ ὅτι τούτων ἦτο κάτοχος ὁ πωλητὴς κατὰ τὸν χρόνον τῆς συμβάσεως, ἢ ὅτι ἔμελλε νὰ ἦνε κάτοχος κατὰ τὸν χρόνον τῆς παραδόσεως.

Ἡ καινοτομία αὕτη τοῦ νόμου, ἐπελθοῦσα οὕτω ἀποτόμως, καὶ ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν ἡ δικαιοσύνη σταθερῶς ἀπήγγελλε δι' ἐπανειλημμένων ἀποφάσεων ἀκυρότητα ἐπὶ τῶν τοιούτων εἰκονικῶν συμβάσεων, ἠνάγκασε μολοντοῦτο τὰ δικαστήρια, καίτοι πρὸ νόμου ρητοῦ εὑρισκόμενα, νὰ βαίνωσι καὶ ἐναντίον αὐτοῦ, ἐμμένοντα οὕτω εἰς τὴν πρὸ τοῦ νόμου νομολογίαν.

Τὸν λόγον τῆς τοιαύτης παλινοστήσεως τῆς νομολογίας, εἰς τὴν προτέραν περὶ ἀκυρότητος ἐκδοχήν, κατὰ παράβασιν ἐναντίου νόμου, ἐξηγεῖ ὡς ἑξῆς ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων καθηγητὴς τοῦ Ἐμπορικοῦ δικαίου E. Thaler ἐν τῇ ἐν ἔτει 1898 ἐκδοθείσῃ πραγματείᾳ αὐτοῦ περὶ Ἐμπορικοῦ δικαίου. «La seule raison de ce retour en arrière,

tient a ce que la magistrature est entrainée par un mouvement superieur a la teneur d' une loi positive, c' est à dire par la force même des choses. Il y a des patrimoines de tout repos qu' il faut garantir contre l' appât de la speculation. Quand la loi ne les protége point, une jurisprudence pretorienne s' en chargera. ("Ορα καὶ Ἐφετείου Παρισίων ἀποφ. 15 Δεκεμβρίου 1896, 19 Δεκεμβρίου 1896 καὶ 13 Φεβρουαρίου 1897.)

Ἀλλ' ἡ τοιαύτη δικαστικὴ ψῆφος μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐν λόγῳ νόμου, μὴ στέργουσα νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν βούλησιν τοῦ νομοθέτου, εἶνε καθ' ἡμᾶς ἀδικαιολόγητος, οὐδ' ἐπιτρέπεται εἰς τὸν δικαστὴν ὅσῳ καὶ ἂν ὁρμᾶται ἀπὸ σκοποῦ προστατευτικοῦ τῆς περιουσίας τοῦ ἀτόμου νὰ καταργήσῃ νόμον διὰ τῆς ἑρμηνείας, ὑπὸ τὴν πρόφασιν, ὅτι περισώζει συμφέροντα, περὶ ὧν ἀδιαφορεῖ ὁ νομοθέτης ἀπέναντι ἴσως γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος.

Ἡ ἐπιμονὴ ὅμως αὕτη τῶν δικαστηρίων ἐν Γαλλίᾳ, ἐμφαίνει τὴν εἰς τὰ τυχηρὰ παίγνια πείσμονα ἀποστροφὴν τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποστηρίζει τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ὀρθῆς γνώμης ἐν Ἑλλάδι κατὰ μείζονα λόγον, ἔνθα ὑπὸ τὸ κράτος τῶν παρ' ἡμῖν ἰσχυόντων Ρωμαϊκῶν καὶ Βυζαντινῶν νόμων, εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι ἡ προστασία τοῦ νόμου ἀτονεῖ, ἅμα ἡ πώλησις δημοσίων χρεωγράφων δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς παίγνιον ἢ καὶ στοίχημα, οὗτινος ὅμως ἡ ἔκβασις ἐξαρτᾶται καθαρῶς ἐκ τῆς τύχης.

Καὶ αὐτὸς ὁ Κανονισμὸς τοῦ παρ' ἡμῖν χρηματιστηρίου, ὡς μόνην συνέπειαν τῆς μὴ ἐκπληρώσεως τῶν ὑποχρεώσεων τῶν συμβαλλομένων, ὁρίζει τὴν ἐκ τοῦ χρηματιστηρίου ἔξωσιν τοῦ παραβάτου, ἢ τοῦ μεσίτου, ἐὰν οὗτος ἀρνῆται νὰ δηλώσῃ τὸν δι' οὗ ἐνήργει τὴν πώλησιν ἐντολέα του, ἐξ οὗ ἕπεται, κατὰ πόσον καὶ ἡ κοινὴ συνείδησις ἀποδοκιμάζει τὰς ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ὑποχρεώσεις.

Καὶ τὰ ἡμέτερα δικαστήρια, ὑπὲρ τῆς θεωρίας τῆς ἀκυρότητος ταχθέντα, ἀνέκαθεν ἐκήρυξαν ἀνισχύρους τὰς τοιαύτας συμβάσεις. Ἰδοὺ δὲ τὰ κείμενα τινῶν ἐκ τῶν ἀποφάσεων τούτων. (Ἐφετείου Ἀθηνῶν, ὑπ' ἀριθ. 827 τοῦ 1891,

Θέμις τ. Β', σελ. 487.) «'Επειδὴ ἡ κατὰ τῆς πρώτης τῶν ἐκκαλουμένων ἀποφάσεων αἰτίασις, ὅτι ἐσφαλμένως ἐτάχθη δι' αὐτῆς τὸ τῆς ἀποδείξεως θέμα, ἐρειδομένη εἰς τὸν λόγον, ὅτι οὐχὶ μόνον ἡ καλύπτουσα παίγνιον, ἐπὶ τῆς αὐξομειώσεως τῆς ἀξίας τῶν ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ διαπραγματευομένων τίτλων ὑπὸ προθεσμίαν ἀγοραπωλησία αὐτῶν εἶνε ἄκυρος, ἀλλὰ πᾶσα ἐν γένει ὑπὸ προθεσμίαν ἀγοραπωλησία αὐτῶν, (marché à terme) ἀπορριπτέα κρίνεται ὡς ἀβάσιμος, διότι ἡ ὑπὸ προθεσμίαν τοιαύτη σύμβασις, ὅταν εἶναι σπουδαία, ἐνέχουσα σκοπὸν πραγματικῆς ἀγοραπωλησίας, εἶναι καθ' ὅλα σύμβασις ἰσχυρὰ κατὰ τὰς διεπούσας ἡμᾶς διατάξεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ καὶ Βυζαντινοῦ νόμου, οὐδεὶς δὲ ὑφίσταται λόγος ὅπως εἰσαχθῇ διὰ τῆς ἑρμηνείας ἐξαίρεσις ἐπὶ τῆς ἀγοραπωλησίας χρεωγράφων, μετοχῶν καὶ λοιπῶν ἀναλόγων τίτλων, ἥτις ἐκρίθη ἰσχυρὰ καὶ παρὰ ταῖς νομοθεσίαις παρ' αἷς διὰ ῥητῶν διατάξεων κηρύσσονται ὡς πράξεις ἄκυροι, καὶ ἀξιόποινοι τὰ χρηματιστικὰ παίγνια, ἤτοι τὰ περὶ τῆς διαφορᾶς ἐπὶ ὑπερτιμήσει ἢ ὑποτιμήσει παίγνια (a la hausse ou a la baisse), ἅτινα ὑποκρύπτει πώλησις ἐπίπλαστος (marché fictif) (Dalloz-Tresor public. n. 1374 et suiv), ὀρθῶς ὅθεν ἡ μνησθεῖσα ἀπόφασις διέταξεν ἀπόδειξιν δρῶσαν τὴν σπουδαιότητα τῆς συμβάσεως ἐντολῆς πρὸς ἀγορὰν 100 μετοχῶν Λαυρίου, περὶ ἧς ἡ ὑπὸ κρίσιν ἀγωγή.

'Επειδὴ καὶ ὅταν ὁ ἀγοράζων ὑπὸ προθεσμίαν σκοπεῖ παίγνιον χρηματιστικὸν πρὸς τὸν ἐντολοδόχον αὐτοῦ μεσίτην τοῦ χρηματιστηρίου, δὲν δύναται ν' ἀντιταχθῇ ἡ τῆς ἀκυρότητος ἔνστασις, πλὴν ἂν οὗτος διετέλει ἐν γνώσει ὅτι πρὸς παίγνιον δίδεται ἡ πρὸς αὐτὸν ἐντολὴ τῆς ὑπὸ προθεσμίαν ἀγορᾶς. (Dutruc. Diction. du contrat commerc. ἐν λέξει jeu de bourse n. 51 καὶ agent de change, n. 139, καὶ ἀκόλ., Lyon Caen et Renault 1. 1523.) 'Επειδὴ προκύπτει μὲν ὅτι ἐπλήρωσεν ὁ ἐναγόμενος τὴν διαφορὰν τῆς ἀξίας τῶν μετοχῶν, ἀπὸ τῆς τιμῆς τῆς ἀγορᾶς, ἀλλ' ἡ διαφορὰ αὕτη, καθ' ἃ ἐπεξηγεῖται διὰ τῆς ἀπὸ 5 Μαΐου ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ, ἀπέβλεπε περιθώρια, ἤτοι οὐχὶ τὸ κέρδος τῆς διαφορᾶς, λυομένης οὕτω τῆς ἐνοχῆς ἐπὶ παραλαβῇ τῶν με-

τοχῶν, ἀλλὰ πραγματικὴν ἐξασφάλισιν, ὅτι θέλουσι παραληφθῇ αὗται κατὰ τὴν λῆξιν τῆς προθεσμίας. Ἡ δὲ περὶ μεταφορᾶς (report) συμβουλή, ἡ διδομένη παρὰ τοῦ ἐνάγοντος ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς 1ης Μαΐου, οὐδὲν ἀποδεικνύει περὶ παιγνίου, διότι αἱ μεταφοραὶ κατὰ κανόνα, γίνονται ἐπὶ τῶν περιπτώσεων πραγματικῆς πωλήσεως, ἣν τεκμηριοῖ ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ἡ ἐν τῇ ἐπιστολῇ φράσις, «ἂν θέλῃ νὰ τὰ κρατήσῃ·» τότε δὲ μόνον ἀποδεικνύουσι παίγνιον, ὅταν καὶ μετὰ τὴν μεταφοράν, αἱ ἀξίαι ἃς ἀφορᾷ, δὲν πρόκειται νὰ παραδοθῶσι πραγματικῶς κατὰ τὴν τῶν συμβαλλομένων βούλησιν, ἀλλ' ἁπλῶς πρόκειται καὶ αὕτη νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν πληρωμὴν τῆς διαφορᾶς (Mollot Report pagé 56, — Dalloz, Trésor public n. 1389 jeannotte Bozerian Bourse tome 1, n. 93.)»

Ἐπίσης καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 720 τοῦ 1892 (Θέμις Ἀγγελ. τ. Γ', σελὶς 251), τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν, τὰς αὐτὰς περιέχουσα σκέψεις.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 885 τοῦ 1900 ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν, δικάσαντος κατὰ παραπομπὴν τοῦ Ἀρείου Πάγου ἡ αὐτὴ καθιερώθη λύσις. «Ἐπειδὴ ὀρθῶς μὲν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 637 τοῦ 1890 ἀποφάσεως τὸ Ἐφετεῖον Ναυπλίου, ἀπεφήνατο, ὅτι τὸ θεμιτὸν ἢ μὴ τῆς αἰτίας, τῆς προκειμένης συμβάσεως, περὶ ἧς ἡ ὑπὸ κρίσιν ἀγωγή, δέον νὰ κριθῇ κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν νόμον καὶ οὐχὶ κατὰ τὸν Τουρκικόν, διότι κατὰ τὸ ἄρθρον 6ον τοῦ Ἀστικοῦ νόμου, αἱ ἐνοχαὶ ρυθμίζονται μὲν κατὰ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν ὑπὸ τοῦ νόμου, τοῦ τόπου ἔνθα πρόκειται νὰ ἐκτελεσθῶσιν, αἱ ἐνοχαὶ ὅμως ἐξ ἀδικημάτων, διέπονται πάντοτε ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ, οὐχ ὀρθῶς ὅμως ἀπεφήνατο ὅτι κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν νόμον, δὲν θεωρεῖται ὡς ἐξ ἀθεμίτου αἰτίας, τὸ περὶ οὗ ἡ ἀγωγὴ χρέος, καὶ ἂν ὦσιν ἀληθεῖς οἱ ἰσχυρισμοὶ τοῦ ἐναγομένου, ὅτι τοῦτο προέρχεται ἐξ ἀγοραπωλησίας χρεωγράφων τουρκικῶν, καθ' ἣν δὲν ἐσκοπεῖτο ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων ἡ παράδοσις τῶν πωλουμένων χρεωγράφων, ἀλλ' ἑκάτερος τούτων ὤφειλε νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν ἕτερον τὴν διαφορὰν τῆς ἀξίας αὐτῶν, κατὰ τὸν χρόνον τῆς παραδόσεως αὐτῶν πρὸς τὸ συμφωνηθὲν

τίμημα, διότι σύμβασις, καθ' ἣν σκοπὸς τῶν συμβαλλομένων δὲν εἶναι ἀγοραπωλησία σπουδαία καὶ πραγματικὴ χρεωγράφων, ἀλλὰ τὸ κέρδος τῶς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς συμπεφωνημένης τιμῆς καὶ τῆς αὐξηθείσης ἢ μειωθείσης, ἀποτελεῖ καθαρῶς χρηματιστικὸν παίγνιον, ἀπαγορευόμενον ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ νόμου.» (Θέμις τ. 11ος, σελὶς 115.)

Διὰ δὲ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1766 τοῦ 1899 ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν, ἐπεκυρώθη ἀπόφασις τοῦ Πρωτοδικείου ἥτις διέταξεν ἀπόδειξιν τῆς προταθείσης εἰκονικότητος τῆς ἀγοραπωλησίας μετοχῶν, ἤτοι ὅτι συνεφωνήθη νὰ πληρωθῇ ἡ διαφορά, καὶ οὐχὶ ἡ πραγματικὴ τῶν μετοχῶν ἀγοραπωλησία. «Ἐπειδὴ τοῦ ἐναγομένου ἰσχυρισθέντος πρωτοδίκως, ὅτι διὰ τῶν ἐν τῇ ἀγωγῇ ἀναφερομένων, ὡς κατ' ἐντολὴν καὶ λογαριασμόν του ἐνεργηθεισῶν παρὰ τοῦ ἐνάγοντος ἀγορῶν καὶ πωλήσεων μετοχῶν, αἵτινες αὗται καθ' ἑαυτάς, καὶ ὡς ἐν τῇ ἀγωγῇ ἐκτίθενται, οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἀθέμιτον, ἐσκοπεῖτο ἡ πληρωμὴ μόνης τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς ἀξίας τῶν μετοχῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀγορᾶς αὐτῶν καὶ ἐκείνης, ἣν ἤθελον ἔχει κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκτελέσεως τῆς συμβάσεως, οὐχὶ δὲ ἡ πραγματικὴ ἀγορὰ καὶ πώλησις αὐτῶν, ὀρθῶς τὸ Πρωτοδικεῖον ὑπεχρέωσεν αὐτὸν ν' ἀποδείξῃ τὴν εἰκονικότητα τῆς πρὸς ἀγορὰν μετοχῶν παραγγελίας του, ἤτοι ὅτι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐνάγοντος συνεφωνήθη, οὐχὶ ἡ πραγματικὴ τῶν μετοχῶν ἀγοραπωλησία, ἀλλ' ἡ πληρωμὴ μόνης τῆς ὡς ἄνω εἴρηται διαφορᾶς τῆς τιμῆς των, ἀπορριπτέον δὲ ὡς ἀβάσιμον τὸ περὶ κακῆς διατυπώσεως τοῦ περὶ τούτου θέματος τῆς ἐκκαλουμένης ἀποφάσεως παράπονον.» (Θέμις τ. 11, σελὶς 376.)

Οὕτω ἀπεφήνατο καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 5801 τοῦ 1900 ἀπόφασις τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν, διὰ τῆς ἑξῆς σκέψεως. «Ἐπειδὴ ὁ ἐναγόμενος διατείνεται ὅτι αἱ ἐν τῇ ὑπὸ κρίσιν ἀγωγῇ φορολογούμεναι ἀγοραπωλησίαι τῶν χρηματιστικῶν ἀξιῶν, εἰσὶν εἰκονικαί, ἤτοι ἐξετελέσθησαν τῇ ἐντολῇ του ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος, κατὰ συμφωνίαν ὅπως καταβληθῇ μόνον ἡ προκύψουσα διαφορὰ (a la hausse et a la baisse), καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῇ ὑποχρεώσει πραγματοποιήσεως τῆς παραλαβῆς καὶ

παραδόσεως τῶν σχετικῶν τίτλων, ἐπὶ καταβολῇ ἢ λήψει τοῦ ἀντιτίμου αὐτῶν, ὑπόχρεως ἐστὶ νὰ προσκομίσῃ τὴν σχετικὴν ἀπόδειξιν, ἐπὶ τῆς ρηθείσης συμφωνίας διὰ παντὸς νομίμου μέσου, πλὴν μαρτύρων κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου. Οὐσιώδης δὲ εἶνε ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος τοῦ ἐναγομένου, διότι αἱ τοιαῦται ἀγοραπωλησίαι (marché fictif) ἀνίσχυροι κηρύσσονται κατὰ τὸν παρ' ἡμῖν ἰσχύοντα Ρωμαϊκὸν καὶ Βυζαντινὸν νόμον, ὡς εἰκονικαὶ καὶ ἀθέμιτοι τὸ περιεχόμενον, καθ' ὃ καλύπτουσαι παίγνιον, καὶ συνεπῶς ἄκυρος ἀποβαίνει ἡ τοιοῦτον ἀντικείμενον ἔχουσα παραγγελία. (Lyon Caen et Renault n. 172 καὶ Καλλιγᾶ 'Ενοχ. § 27, ἐκδ. Β'. Κροκυδᾶ § 963).»

Ἡ ἀπόφασις αὕτη μετερρυθμίσθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1921 ἀποφάσεως τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν, κατὰ τοῦτο μόνον, ὅτι ἐπετράπη τὸ ἐμμάρτυρον μέσον πρὸς ἀπόδειξιν τῆς εἰκονικότητος, διότι πρόκειται περὶ ἀθεμίτου συμβάσεως, ἀλλ' ἡ ἐξέτασις τοῦ ζητήματος τούτου, διαφεύγει τὰ ὅρια τοῦ ἡμετέρου θέματος.

Κατ' ἀκολουθίαν τῆς λύσεως ταύτης ἣν ἀπεδέχθημεν, ἡ τοιούτου εἴδους σύμβασις, ὡς σκοποῦσα τὴν πληρωμὴν τῆς διαφορᾶς ἐπὶ τῆς αὐξομειώσεως τῶν τιμῶν τῶν χρεωγράφων, μετοχῶν ἢ ἄλλων παρομοίων τίτλων, καὶ οὖσα ἑπομένως ἀθέμιτος, βεβαίως δὲν δύναται ν' ἀποτελέσῃ ἄρθρον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, διότι ὡς ἀνύπαρκτος νόμῳ, εἶνε ἀνεπίδεκτος ἀνανεώσεως.

§ 54. Ἐπὶ πᾶσι, δέον νὰ θέσωμεν τὸν ἑξῆς γενικὸν κανόνα. Ὅ,τι δὲν δύναται νὰ ζητηθῇ δι' ἰδίας ἀγωγῆς, διότι δὲν ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου, τοῦτο εἶνε καὶ ἀνεπίδεκτον εἰσόδου ἐν τῷ λογαριασμῷ. Διὰ τοῦτο ὡς παραδέχεται ὁ Clement (n. 125) καὶ τὰ δικαστήρια, ἀπαίτησις πρὸς πληρωμὴν δικαιωμάτων κολλυβιστοῦ, μὴ διωρισμένου κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου, εἶνε ἀνίσχυρος, διότι ὁ Ἐμπορικὸς νόμος ἐν ἄρθρῳ 76 ἀπονέμει τὸ δικαίωμα τῆς μεσολαβήσεως εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῶν δημοσίων καὶ ἄλλων χρεωγράφων, μόνον εἰς τοὺς νομίμως ἐγκατεστημένους κολλυβιστάς. Συνεπῶς ἡ ἀναγραφὴ τοιαύτης πιστώσεως ἐν τῷ λο-

γαριασμῷ, οὐδὲν νόμιμον ἀποτέλεσμα ἐπάγεται, διότι ὁ κολλυβιστὴς δὲν ἔχει ἀπαίτησιν, μὴ δυνάμενος οὔτε τὴν προκαταβολὴν αὐτοῦ νὰ ζητήσῃ, οὔτε ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ κατεχομένων χρημάτων τοῦ ἐντολέως του ν' ἀποζημιωθῇ. Ἀνισχύρου οὔσης παντελῶς τῆς αἰτίας, αὕτη ἀκυρωτέα τυγχάνει, καὶ ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ, ὅθεν καὶ μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ ὑπολοίπου, ὁ ἐνάγων κολλυβιστὴς ἐκβάλλεται διὰ τῆς ἐνστάσεως. (Cass. 29 Μαΐου 1883, ἐναντία ἡ ἀπὸ 18 Μαρτίου 1891 τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου.) (P. Fr. 477). Ἡ ἀπαγόρευσις ὅμως αὕτη, ἰσχύει ὅπου ὑπάρχει χρηματιστήριον.

§ 55. Πᾶσα ἀπαίτησις εἰσάγεται εἰς τὸν λογαριασμόν, ἀρκεῖ ὅτι ἔχει νόμιμον αἰτίαν, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἀποκρούομεν ὡς ἐσφαλμένην τὴν δόξαν ὅτι τὰ ἐκ τῶν καθηκόντων τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου, οἷον τοῦ συμβολαιογράφου ἢ δικηγόρου, φέρ' εἰπεῖν δικαιώματα, δὲν δύνανται ν' ἀποτελέσωσι κεφάλαιον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Συμβολαιογράφος τις, ὅστις διατελεῖ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ μετὰ τραπεζίτου, καὶ ἔχει λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ χρηματικόν τι ποσόν, δύναται νὰ χρεώσῃ διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου τὸν ὀφειλέτην τραπεζίτην; Διὰ τῆς ἀπὸ 24 Ἰουλίου 1851 ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου Rouen, ὑπεστηρίχθη ἡ ἀποφατικὴ γνώμη, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἡ τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου ἀπαίτησις, θέλει παραγάγῃ αὐτοδικαίως τόκους, τοῦτο δὲ ἀντίκειται εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν, διότι ἤθελεν εἶσθαι ἄτοπον, ν' ἀναγνωρισθῇ εἰς τὸν συμβολαιογράφον τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ τόκους, ἐπὶ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν ἔργων τῆς ὑπηρεσίας του ὀφειλομένων δικαιωμάτων.

Ὁ Feitu (n. 204), φαίνεται μὴ ἐφησυχάζων εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην τοῦ Εἰσαγγελέως Jolibois, καὶ πειρᾶται νὰ εὕρῃ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἐκ τῆς ἑξῆς διακρίσεως. Ἐὰν λέγει, τὰ δικαιώματα ταῦτα εἶνε ἐλάχιστα, ὀφειλόμενα ἐκ πράξεων εὐαρίθμων, οὐδὲν ἄτοπον δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἡ ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀναγραφὴ αὐτῶν, καθ' ὃ ὑποτιθεμένου ὅτι ὁ συμβολαιογράφος ἐνήργησε καλῇ τῇ πίστει, ἁπλῶς ὅπως ἀποφύγῃ τὴν πρὸς πληρωμὴν αἴτησιν πρὸς ἐκεῖνον, μεθ' οὗ

διατελεῖ ἐν ἀλληλοχρέῳ, καὶ οὐχὶ ὅπως προσπορίσῃ ἑαυτῷ τὴν ἐκ τῶν τόκων ὠφέλειαν. Ἐὰν ὅμως αἱ πράξεις εἶνε πολυάριθμοι, ἐξάγεται δὲ ἡ πρόθεσις αὐτοῦ, ὅτι ἠθέλησε νὰ κερδοσκοπήσῃ διὰ τῆς ἐν τῷ λογαριασμῷ καταχωρίσεως, ἀνανέωσις δὲν ἐτελέσθη, τὰ δὲ δικαιώματα αὐτοῦ ἐξακολουθοῦσι διατηροῦντα τὴν ἀτομικότητα αὐτῶν.

Καθ' ἡμᾶς τὸ ζήτημα ἐξεταστέον ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως. Οἱ τόκοι δὲν εἶνε ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἡ δὲ ἔλλειψις τούτων, οὐδεμίαν μεταβολὴν οὐσιώδη ἐπάγεται. Διότι δὲ μία ἀπαίτησις δὲν εἶναι τοκοφόρος δὲν ἕπεται ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀλληλόχρεος. Εἶνε τὸ αὐτὸ ὡσεὶ κατ' ἀμοιβαίαν συμφωνίαν, πίστωσίς τις ἐν τῷ λογαριασμῷ δὲν εἶναι τοκοφόρος. Εἴτε ἐν τῷ νόμῳ ἢ τῇ συνηθείᾳ, ὑπάρχει ἡ ἀπαγόρευσις, εἴτε ἐν τῇ βουλήσει, ἡ πίστωσις παραμένει ἄτοκος ἐν τῷ λογαριασμῷ.

Ὅθεν τοῦτο εἶνε ἐξεταστέον. Ἔχει ἢ δὲν ἔχει δικαίωμα ὁ συμβολαιογράφος νὰ ζητήσῃ τὴν πληρωμὴν τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, δι' οἱουδήποτε θεμιτοῦ μέσου; Βεβαίως ἐὰν δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἀπολήψεως τόκων, κατὰ τοὺς ἀντιδοξοῦντας, τὸ ζήτημα δὲν ἤθελε γεννηθῇ, διότι ὁ ἀλληλόχρεος ἀποτελεῖ τρόπον ἐξοφλήσεως τῶν ἀμοιβαίων πιστώσεων, ὑφίσταται δὲ καὶ μεταξὺ τῶν ἰδιωτῶν, δυναμένων νὰ συνομολογήσωσι τὸ ἄτοκον τῶν πιστώσεων αὐτῶν. Ἀνεξαρτήτως λοιπὸν τοῦ τόκου, οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ εἰς τὸν συμβολαιογράφον τὴν ἐλευθερίαν τοῦ διαχειρίζεσθαι τὰ ἴδια, διότι ὁ λογαριασμός, εἶνε τρόπος διαχειρίσεως. Ἐὰν δὲ εἶνε ἀθέμιτον, νὰ λαμβάνῃ τόκον ἐπὶ τῆς ἐκ τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ πιστώσεως, τοῦτο δὲν δύναται ν' ἀκυρώσῃ τὴν ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀναγραφήν, εἰμὴ καθόσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς τόκους.

Διὰ τοῦτο φρονοῦμεν, ὅτι μόνον οἱ τόκοι δέον ν' ἀπαλειφθῶσιν ἐκ τῆς τοιαύτης πιστώσεως, ἐνῷ τὸ κεφάλαιον παραμένει ἀποτελοῦν ἄρθρον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

§ 56. Ἐγνωρίσαμεν, ὅτι ἡ ἀνανέωσις ἐπιφέρει τὴν κατάργησιν τῆς παλαιᾶς ἐνοχῆς, τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο τῆς καταργήσεως, εἶνε προαπαιτούμενον τῆς ἀνανεώσεως, καὶ δὴ τὸ ἔδαφος ἀφ' οὗ βλαστάνει ἡ νέα αὕτη σχέσις, ἀλλὰ τὴν ἐνο-

χὴν ἀπαλείφει ἡ καταβολὴ ἢ ἡ ἄφεσις, ἀφοῦ δὲ περὶ ἀφέσεως δὲν γίνεται λόγος, ὑπολείπεται ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ἡ ἀνανέωσις ἐπέχει τόπον καταβολῆς.

Ἐὰν ἀποστείλω σοι ἐμπορεύματα πρὸς πώλησιν, τὸ δὲ τίμημα καταχρατήσῃς καὶ ἀντ' αὐτοῦ μὲ πιστώσῃς, ἡ τῆς πωλήσεως πρᾶξις ἀπέβαλε τὰς ἐννόμους αὐτῆς συνεπείας, ἀντὶ δὲ τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ τιμήματος, ἔχω λαμβάνειν τοῦ λοιποῦ ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου, πᾶσα δὲ συνέπεια ἀκολουθοῦσα τὴν προτέραν ἐνοχὴν συναποσβέννυται μετὰ τῆς ἐνοχῆς, διὰ τοῦτο δὲν δύναμαι νὰ ζητήσω τὴν διάλυσιν τῆς πωλήσεως διὰ τὴν μὴ πληρωμὴν τοῦ τιμήματος. (Pardessus τόμ. 3. n. 1288.) Οὕτω καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 1770 τοῦ 1891 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν (ἐν Θέμιδι ἔτος Γ', σελὶς 72), ἥτις ἔχει ὡς ἕπεται· «Ἐπειδὴ . . . . . ἡ ἔκδοσις συναλλαγματικῶν ἢ γραμματίων ἐκ μέρους τοῦ ἑτέρου τῶν ἐν δεσμῷ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ διατελούντων, δὲν δημιουργεῖ ἔννομον ὑποχρέωσιν πληρωμῆς κατὰ τὴν λῆξιν . . . . ἡ δὲ πληρωμή, ἐπιδιώκεται μόνον ὡς ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ.»

Ἀλλ' ἐπέρχεται ἀνανέωσις τοῦ ὑπολοίπου, ὅπερ μετεφέρθη εἰς νέον λογαριασμόν, ἐὰν τοῦτο ἦνε συνέπεια λογαριασμοῦ ὑφισταμένου μεταξὺ τοῦ Α ἀφ' ἑνὸς καὶ Β καὶ Γ ἀφ' ἑτέρου, ἅμα οἱ τελευταῖοι οὗτοι εἶχον ὑποχρεωθῇ ἀλληλεγγύως εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου;

Δύο σύζυγοι ὑποχρεοῦντο εἰς ὁλόκληρον ἐξ ἀλληλοχρέου, ὑφισταμένου μεταξὺ αὐτῶν καὶ τρίτου τινός. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἑνὸς τῶν συζύγων, προέκυψεν ὑπόλοιπον, ὅπερ βεβαίως ὤφειλον νὰ πληρώσωσιν οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀποβιώσαντος, ἀλλ' ὁ δανειστὴς μετέφερε τοῦτο εἰς νέον λογαριασμὸν μετὰ τοῦ ἐπιζήσαντος. Τὸ Ἐφετεῖον Dijon διὰ τῆς ἀπὸ 23 Φεβρουαρίου 1876 ἀποφάσεώς του, (P. Fr. 456), ἀπεφήνατο ὅτι ὁ δανειστής, δὲν ἀπέβαλε τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν πληρωμὴν παρὰ τῶν κληρονόμων, ὅτι ἡ ἐπ' ἀρκετὸν χρόνον σιωπή, δὲν ὑποθέτει παραίτησιν, οἱ δὲ κληρονόμοι δὲν δύνανται νὰ ἰσχυρισθῶσιν, ὅτι αἱ πληρωμαὶ αἱ γενόμεναι ὑπὸ τοῦ ἐπιζήσαντος συζύγου, κατελογίσθησαν εἰς

πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου καὶ ἐπῆλθεν ὁ συμψηφισμὸς αὐτοῦ. Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη εἶνε σύμφωνος πρὸς τὸν Γαλ. Ἀστ. Κώδικα ἄρθρον 1275, ὅπερ ῥητῶς ἀπαιτεῖ ὅπως ὁ δανειστὴς ἐκφράζηται σαφῶς ὅτι ἀπαλλάσσει τὸν πρῶτον ὀφειλέτην δεχόμενον ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ. Παρ' ἡμῖν ὅμως, ἔνθα τοιαύτη διάταξις ἐλλείπει, δὲν δυνάμεθα ὑπὸ τὸ κράτος τῶν Ρ. νόμων νὰ παραδεχθῶμεν παρομοίαν λύσιν, διότι ἀρκεῖ ἐκ τῆς πράξεως ἐν γένει, προκειμένου περὶ ἀνανεώσεως, νὰ συνάγεται τὸ animus novandi, ὅθεν δέον νὰ εἴπωμεν ὅτι διὰ τῆς εἰς νέον λογαριασμὸν μεταφορᾶς τοῦ ὑπολοίπου μετὰ τοῦ ἐπιζήσαντος συζύγου, ἐπῆλθε τελεία ἀνανέωσις διὰ προσομολογήσεως, δηλώσαντος διὰ τῆς μεταφορᾶς ταύτης τὴν βούλησιν τοῦ νὰ συμψηφίσῃ αὐτὸς τὸ ὑπόλοιπον δι' ἀποστολῶν ἀξιῶν εἰς νέον λογαριασμόν, συναινοῦντος καὶ τοῦ ἑτέρου.

Ἐὰν ὅπερ δικαιοῦται λαμβάνειν παρ' ἐμοῦ, λόγῳ προμηθείας ὁ παραγγελιοδόχος, ἀναγράψω εἰς πίστωσιν αὐτοῦ, οὗτος δὲν ἔχει ἀγωγὴν πρὸς πληρωμὴν τοῦ ποσοῦ τούτου ἀποσβεσθεῖσαν, ἐνῷ ἀνακύπτει νέα ἐνοχὴ ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ διὰ τὸ ἐνδεχόμενον ὑπὲρ αὐτοῦ ὑπόλοιπον. Ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς, ἐνῷ ἀνανεοῖ ἀμοιβαίως τὰς ἐνοχάς, ἐπίσης ἀμοιβαίως ἐνεργεῖ πρὸς τὴν ἐξόφλησιν αὐτῶν. Ἐπὶ παραδείγματι. Ἐὰν μεταξὺ ἐμπόρου τινὸς καὶ παραγγελιοδόχου, ὑφίσταται ἀλληλόχρεος λογαριασμός, ἀπεστάλησαν δὲ παρὰ τοῦ πρώτου ἐμπορεύματα πρὸς πώλησιν, ὁ μὲν ἔμπορος θέλει πιστωθῇ παρὰ τοῦ παραγγελιοδόχου διὰ τὸ τίμημα τῶν ἐμπορευμάτων, ὁ δὲ παραγγελιοδόχος θέλει πιστωθῇ παρὰ τοῦ ἐμπόρου διὰ τὰς ἐκ τῆς παραγγελίας ἀπαιτήσεις του, οἷον προμήθειαν, προκαταβολὰς κτλ. (Clement n. 128). Διὰ τῆς ἀμοιβαίας ταύτης πιστώσεως, ἐπληρώθησαν ἀμφότεροι οἱ ἀνταποκριταί, ἀπαλειφθέντων τῶν ἀμοιβαίων ἀπαιτήσεων, τῶν ἐκ τῶν αἰτιῶν τῆς πωλήσεως καὶ τῆς παραγγελίας προερχομένων, κατ' ἀκολουθίαν καὶ αἱ σχετικαὶ ἀγωγαὶ περιστέλλονται εἰς μίαν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὑπολοίπου μέλλουσαν νὰ γεννηθῇ ἀγωγήν. (Πρβ. Bordeaux τῆς 3 Ἰουλίου 1838 καὶ 23 Ἰανουαρίου 1851.— Ἐμπορ. Bordeaux τῆς 8 Ἀπριλίου 1851. — Poitiers τῆς 10

Φεβρουαρίου 1857. — Rouen τῆς 26 Ἀπριλίου 1877. — Bordeaux τῆς 28 Αὐγούστου 1877 καὶ Ἐμποροδικεῖον Bordeaux τῆς 28 Αὐγούστου 1767. (Pand. Franch. 480).

§ 57. Ἡ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ἀναγραφὴ τῆς πιστώσεως, εἴτε κατὰ τὸν χρόνον τῆς διαπραγματεύσεως γίνεται, εἴτε μετὰ πάροδον χρόνου τινός, ἀποτελεῖ ἀνανέωσιν τῆς ἐκ τῆς διαπραγματεύσεως ταύτης ἐνοχῆς. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο εἶνε συνέπεια τοῦ κανόνος, ὅτι ἅμα περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ προηγηθῇ συμφωνία, πᾶσα ἀξία περιλαμβάνεται ἐν αὐτῷ, ἐκτὸς ἐὰν ὡς πρός τινας ἀπαιτήσεις, ὑπάρχῃ ἐναντία συμφωνία.

Τῆς ἀρχῆς ταύτης ὁ Feitu ποιεῖται καθ' ἡμᾶς ἐσφαλμένην ἐφαρμογήν, κατὰ τὴν ἑξῆς περίπτωσιν. Ὁ Πέτρος πωλεῖ ἐμπόρευμα ζακχάρεως πρὸς τὸν Παῦλον. Ἐὰν συμφωνηθῇ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς παραδόσεως νὰ γίνῃ καταχώρισις τοῦ τιμήματος εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, δὲν ὑπάρχει ἀνανέωσις, διότι τοῦτο δὲν ἐσκόπουν οἱ συμβαλλόμενοι, ἐν ὅσῳ ὑπάρχει πληρωμὴ τελεσθεῖσα ἀμέσως διὰ τῆς συστάσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ἀλλ' ἐὰν ἡ καταχώρισις τοῦ τιμήματος συνεφωνήθη κατόπιν τῆς πωλήσεως, τότε τελεῖται ἀνανέωσις, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀνανέωσις εἶνε τὸ ἀντάξιον πραγματικῆς πληρωμῆς ἢ πωλήσεως, ἔχομεν ἐκτέλεσιν τελείαν τοῦ συναλλάγματος, ἤτοι πραγματικὴν ἀνανέωσιν.

Ἀλλὰ καθ' ἣν περίπτωσιν συνομολογεῖται νὰ περιληφθῇ τὸ τίμημα ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, δύο τινὰ εἶνε ἐνδεχόμενα. Ἢ ἐγένετο προηγουμένη συμφωνία περὶ ἀλληλοχρέου, ὅτε τὸ τίμημα τῶν ἐμπορευμάτων αὐτοδικαίως εἰσέρχεται ἐν αὐτῷ, εἴτε κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ πωληθέντος, λαμβάνει χώραν συμφωνία περὶ καταχωρίσεως τοῦ τιμήματος ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ὅτε κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην ὑπόθεσιν, συνιστᾶται ἀλληλόχρεος λογαριασμός. Συνεπῶς γεννᾶται πίστωσις διὰ τὸ τίμημα τῆς πωλήσεως, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπληρώθη, ἐνῷ ἔδει νὰ πληρωθῇ. Ἀλλὰ διατί κατὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἡ χορηγηθεῖσα τοῦ τιμήματος πίστωσις, νὰ μὴ ἐπιφέρῃ ἀνανέωσιν τῆς ἐκ τῆς πω-

λήσεως ἐνοχῆς; Διότι λέγει ὁ Feitü ὑπάρχει μᾶλλον ἄμεσος πληρωμὴ (215 β΄). Ἀλλ' οὗτος εἶνε ὁ λόγος, δι' ὃν ἐπέρχεται ἡ ἀνανέωσις τῆς παλαιᾶς ἐνοχῆς ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ, διότι δὲ ἡ πίστωσις ὑποθέτει πληρωμήν, ἕπεται ὅτι κατηργήθη ἡ παλαιὰ ἐνοχή, ὡς ἐξοφληθεῖσα διὰ τοῦ εἰδικοῦ τούτου τρόπου τῆς ἐξοφλήσεως, ἤτοι τῆς πιστώσεως.

Ποίαν σημασίαν δύναται νὰ ἔχῃ εἰς τὴν ὕπαρξιν τῆς ἀνανεώσεως, ὁ χρόνος καθ' ὃν συνομολογεῖται ἡ ἐν τῷ λογαριασμῷ καταχώρισις τοῦ τιμήματος, εἶνε ἐκ τῶν ἀλλοκότων.

Ὁ Pardessus, τὴν λεπτολόγον ταύτην διάκρισιν οὐδαμῶς ποιεῖται, διδάσκων, ὅτι ἅμα τὸ τίμημα τῆς πωλήσεως ἀναγραφῇ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ἐπέρχεται ἀνανέωσις, ἡ δὲ ἐν τῷ λογαριασμῷ καταχώρισις, ἐκλαμβάνεται ἀντὶ πραγματικῆς πληρωμῆς.

§ 58. Ἐκ τῆς ἀνανεώσεως, ἕπεται ὅτι καὶ πάντα τὰ δικαιώματα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τῆς προτέρας ἐνοχῆς ἀποσβέννυνται. Τὸ Ἐφετεῖον Rennes (τῆς 27ης Μαΐου 1835) ἐκήρυξεν ἀπεσβεσμένον τὸ δικαίωμα πρὸς ἔφεσιν, κατ' ἀποφάσεως ἐπιδικαζούσης ἀπαίτησιν, διότι αὕτη ἀνεγράφη εἰς τὸν μεταξὺ τῶν διαδίκων ὑφιστάμενον λογαριασμόν, ὁπόθεν τεκμαίρεται ὁ ὀφειλέτης παραιτούμενος τοῦ δικαιώματος τοῦ ν' ἀμφισβητήσῃ τὸ νόμιμον τῆς καταδίκης, ἐφησυχάσας εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν ἀπόφασιν. Ἀλλ' οὔτε ὁ ἀνταποκριτὴς αὐτοῦ δανειστής, δύναται νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασιν ταύτην, διότι καὶ οὗτος θεωρεῖται πληρωθεὶς τὸ τίμημα τῆς καταδίκης, διὰ τῆς παρὰ τοῦ ὀφειλέτου παρασχεθείσης πιστώσεως. (Alger 20 Ἰανουαρίου 1877. (P. Fr. 482.) Καὶ Ἐφετείου Ἀθηνῶν ὑπ' ἀριθ. 1594 τοῦ 1891 ἀπόφασις ἔχουσα οὕτω. «Ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ τοῦ δικογράφου τῆς ἀνακοπῆς, αἱ ἀνακόπτουσαι προσβαλοῦσαι τὸ κῦρος τῆς ἐπιταγῆς ἰσχυρίσθησαν, ὅτι τὸ ἐκ τοῦ συμβολαίου ὅπερ ἐκοινοποιήθη αὐταῖς μετὰ τῆς ἐπιδίκου ἐπιταγῆς πηγάζον χρέος τοῦ παρ' αὐτῶν κληρονομηθέντος πατρός των, συμπεριελήφθη εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ πατρός των καὶ τοῦ καθ' οὗ ἡ ἀνακοπὴ συνηφθέντα ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ὁ ἰσχυρισμὸς δὲ οὗτος, ὅστις ἀπ' ἀρχῆς ἠμφισβητήθη, ἐξασκεῖ οὐσιώδη ἐπιρροὴν ἐπὶ

τῆς δίκης ταύτης, καθόσον ἂν ἀποδειχθῇ ἀληθής, ὁ ἀνακόπτων δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ δι' ἐπιταγῆς τὴν ἀπαίτησίν του, οὔτε νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ συμβολαίου, διότι διὰ τῆς ἀναγραφῆς ἀπαιτήσεώς τινος, ἔστω καὶ πολιτικῆς φύσεως καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκτελεστοῦ τίτλου στηριζομένης ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ἐπέρχεται ἀνανέωσις, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας εἶνε ἡ ἀπόσβεσις τῆς ἀρχικῆς ἀπαιτήσεως καὶ ἡ ἀντικατάστασις αὐτῆς, ἐντεῦθεν δ' ἕπεται ὅτι, ὁ δανειστής, οὗτινος ἡ ἀπαίτησις συμπεριελήφθη ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, δὲν διατηρεῖ τὰς ἐκ τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης πηγαζούσας ἀγωγάς, οὔτε δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν πληρωμὴν τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης ἰδιαιτέρως, ἀλλ' ἔχει μόνον τὴν ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἀγωγήν, ἂν τὸ ὑπόλοιπον τούτου δείκνυσιν αὐτὸν δανειστήν.» (Θέμις ἔτος Γ', σελ. 27).

Συνεπὴς πρὸς τὸν κανόνα εἶνε καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 1770 τοῦ 1891 ἀπόφασις τοῦ αὐτοῦ Ἐφετείου. Ὁ κομιστὴς συναλλαγματικῆς ἐκδοθείσης παρὰ τοῦ ἑνὸς ἀνταποκριτοῦ εἰς βάρος τοῦ ἑτέρου, μετεβίβασε ταύτην πρὸς τρίτον, οὗτος δὲ ἤγειρεν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ πωλητοῦ, ὅστις ὅμως ὀρθῶς προέτεινεν, ὅτι μεταξὺ τοῦ ἐκδότου καὶ αὐτοῦ ὑπῆρχεν ἀλληλόχρεος λογαριασμός, χωρὶς ν' ἀμφισβητηθῇ παντάπασιν οὗτος, ὑπό τε τοῦ παρεμβάντος καὶ τοῦ κομιστοῦ, διατελούντων ἐν γνώσει περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀλληλοχρέου κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὀπισθογραφήσεως. Ἡ ἀπόφασις αὕτη σκέπτεται ὡς ἑξῆς. «Ἐπειδὴ ἀμφισβητεῖται ἡ ὑποχρέωσις πρὸς πληρωμὴν τῆς συναλλαγματικῆς, ἀντιτασσομένων κατ' αὐτῆς ἐνστάσεων εὐλόγων, ὧν ἡ ὕπαρξις ἀποδίδεται εἰς γνῶσιν τοῦ ἐξ ὀπισθογραφήσεως κομιστοῦ, ἐν αἷς καὶ ὅτι, ἡ συναλλαγματικὴ αὕτη ἐξεδόθη εἰς ἐξυπηρέτησιν τοῦ μὴ ἀμφισβητουμένου κατὰ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ μεταξὺ τοῦ παρεμβαίνοντος καὶ τοῦ ἐφεσιβλήτου ἀλληλοχρέου, ὅτι δὲ ἐν γνώσει τούτου, μετεβιβάσθη τῷ κομιστῇ, ὅπως ματαιωθῇ ἡ ἔνστασις ἀπαραδέκτου τῆς ἐκ τῆς συναλλαγματικῆς ἀγωγῆς. Ἐπειδὴ ἀληθοῦς τυχὸν ὑπολαμβανομένης τῆς ἐνστάσεως ταύτης . . . . ἡ ἔκδοσις συναλλαγματικῶν ἢ γραμματίων, ἐκ μέρους τοῦ ἑτέρου τῶν ἐν δεσμῷ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ διατελούντων, δὲν

δημιουργεῖ ἔννομον ὑποχρέωσιν πληρωμῆς κατὰ τὴν λῆξιν, οὐδὲ δύναται τοιαύτη ἀγωγὴ νὰ ἐπιδιωχθῇ δι' ἀγωγῆς ἐξ αὐτῶν τούτων, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ μετὰ τὸ κλείσιμον αὐτοῦ. Ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν κλείεται ὁ λογαριασμός, ἂν μὲν αἱ συναλλαγματικαὶ ἢ τὰ γραμμάτια ἐξοφλοῦνται ἑκουσίως, πιστοῦται ἐν τῷ λογαριασμῷ ὁ ἐξοφλῶν, ἂν δὲ δὲν ἐξοφληθῶσιν, ἀφαιροῦνται ἐκ τῆς πιστώσεως, ὅπως ἐγγραφῶσιν εἰς χρέωσίν του, ἡ δὲ πληρωμὴ ἐπιδιώκεται μόνον ὡς ὑπόλοιπον, μετὰ τὸ κλείσιμον τοῦ λογαριασμοῦ.» (Massé n. 2275.— Dellamarre et Lepoitvin n. 335.— Alauzet n. 637.—Noblet Compte courant n. 120 καὶ ἀκόλουθα).» (Θέμις τ. Γ', σελ. 71-72).

Τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἀκολουθεῖ καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 294 τοῦ 1894 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Κερκύρας, προκειμένου περὶ συναλλαγματικῆς διαμαρτυρηθείσης, μεθ' ὃ ὁ λήπτης μὴ πληρωθεὶς ἐχρέωσε τὸν ἀποστολέα διὰ τοῦ ποσοῦ τοῦ τίτλου. «Ἐπειδὴ ἐκ τοῦ πρώτου τῶν λογαριασμῶν τούτων, καὶ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἀποφάσει ἐπιστολῶν τῶν ἐκκαλούντων, ἀποδεικνύεται ὅτι οὗτοι μετὰ τὴν διαμαρτύρησιν τῆς ἐκ δρ. 4000 συναλλαγματικῆς, ἐχρέωσαν τὸν ἐκδότην ταύτης μὲ τὸ ποσὸν αὐτῆς, ὅθεν ἐπελθούσης ἕνεκα τῆς ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ καταχωρίσεως τῆς κατ' ἐκείνου ἀπαιτήσεώς του, ἀνανεώσεως, συνέπεια τῆς ὁποίας εἶνε ἡ ἐκμηδένισις τῆς νομίμου φύσεως τῆς συναλλαγματικῆς, αἱ ἐκ ταύτης ἀγωγαὶ κατὰ τῶν ὑπευθύνων ἀπεσβέσθησαν κλπ.» (Θέμις τ. 6, σελ. 317).

Καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 392 τοῦ 1895 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Πατρῶν. «Ἐπειδὴ ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος οὐσιώδης ἐστὶν καὶ ἐξεταστέος ὡς τοιοῦτος, διότι ἄμεσον ἀποτέλεσμα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, κατά τε τὴν ἐμπορικὴν συνήθειαν καὶ κατὰ τὴν ἐνδεικτικὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 581 τοῦ Ἐμπ. νόμου, εἶνε ἀνανέωσις τῶν ἐν αὐτῷ καταχωριζομένων ἀπαιτήσεων, ἐπαγομένη ἀναγκαίως καὶ τὴν ἀπόσβεσιν τῶν ἁρμοζουσῶν αὐταῖς ἀγωγῶν, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας δὲν δύναται πλέον νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ πληρωμὴ μιᾶς ἑκάστης τῶν ἀπαιτήσεων, διὰ τῆς ἐκ τῆς ἀρχικῆς ἐνοχῆς ἀγωγῆς, ἀλλὰ τὸ μετὰ τὸ πέρας τοῦ λογαριασμοῦ ἐκ τοῦ συμψηφισμοῦ ὅλων ὁμοῦ

τῶν ἀμοιβαίων ἀπαιτήσεων προκύπτον ὑπόλοιπον, δύναται νὰ ζητηθῇ ὑπὸ τῶν ἀναδεικνυομένων τούτου δανειστῶν, διὰ τῆς ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου ἀγωγῆς.» (Θέμις τ. 6, σελ. 445).

§ 59. Μολονότι τὸν νομοθέτην δὲν ἀπησχόλησεν ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἐπὶ αἰῶνας μακρούς, ἐν τούτοις διὰ τὴν σπουδαιότητα τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ, δὲν ἐκρίθη ἀνάξιος μνείας εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις. Ἡ ἀνανέωσις τὴν ὁποίαν τίκτει ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, δὲν εἶνε φαινόμενον ἀδιάφορον, ἐν τῇ πρὸς ἄλλας σχέσεις ἐπιπλοκῇ αὐτοῦ, ἡ δὲ σημασία τῆς συναντήσεως τοῦ ἀποτελέσματος τούτου ἐν τῇ σφαίρᾳ τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, ἔδει νὰ καθορισθῇ, πρὸς ἄρσιν τῶν ἐνδεχομένων συγκρούσεων.

Τὴν σύγκρουσιν ταύτην ἐνωρὶς ὁ νομοθέτης ἀντιληφθείς, συνεδίβασε τὰ δικαιώματα τοῦ παραγγελέως πρὸς τὰ τοῦ ἀγοραστοῦ τῶν ἐμπορευμάτων, ὁρίσας διὰ τοῦ ἄρθρου 581 τοῦ Ἐμπορικοῦ νόμου, ὅτι [redacted] δύνανται νὰ διεκδικηθῶσιν, ἐνόσῳ ὑπάρχουσιν ἀναλλοίωτα καθόλου ἢ ἐν μέρει, ἐμπορεύματα, ἅτινα παρεδόθησαν πρὸς τὸν πτωχεύσαντα λόγῳ παρακαταθήκης, ἢ διὰ νὰ πωληθῶσι διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀποστολέως. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει, δύναται νὰ γίνῃ διεκδίκησις καὶ τοῦ τιμήματος τῶν εἰρημένων ἐμπορευμάτων, ἢ μέρος αὐτοῦ, ἂν εἰσέτι δὲν ἐπληρώθη διὰ χρημάτων ἢ ἄλλως, ἢ δὲν κατεχωρίσθη εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ πτωχεύσαντος καὶ τοῦ ἀγοραστοῦ ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἢ δὲν συνεψηφίσθη μεταξὺ αὐτῶν.

Περὶ τῆς ἐννοίας ταύτης τοῦ νόμου, ἠγέρθη σφοδρὰ διαμάχη. Ὁ Pardessus πρῶτος ἐφρόνησεν, ὅτι δὲν ἀρκεῖ νὰ ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ ἀγοραστοῦ καὶ τοῦ παραγγελιοδόχου ἀλληλόχρεος λογαριασμός, ἀλλ' ἀπαιτεῖται κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου, ὅπως ὁ παραγγελιοδόχος ἦνε ὀφειλέτης πρὸς τὸν ἀγοραστὴν κατὰ τὸν χρόνον τῆς πωλήσεως, ἵνα οὕτω ἀποσβεσθῇ ἡ τοῦ τιμήματος ὑποχρέωσις. Πρέπει, λέγει ὁ συγγραφεύς, μεταξὺ τοῦ ἀγοραστοῦ καὶ τοῦ παραγγελιοδόχου πτωχεύσαντος, νὰ ὑπάρχωσιν ἀμοιβαῖαι πιστώσεις καὶ χρεώσεις, ὅθεν ἐὰν ὁ λογαριασμὸς συνήφθη κατὰ τὴν πώλησιν,

ὁ πτωχεύσας ἦτο ἀμέσως δανειστὴς τοῦ τιμήματος καὶ δὲν ὑπάρχει εἰς χρέωσίν του ἀπαίτησίς τις, ἥτις νὰ ἐνεργήσῃ εἰς συμψηφισμόν, διότι τὸ πλάσμα τοῦ νόμου περὶ πληρωμῆς ὑποχωρεῖ ἀπέναντι τῆς ἀληθείας, ἤτοι ὅτι ὁ παραγγελιοδόχος πράγματι δὲν εἰσέπραξε τὸ τίμημα διὰ συμψηφισμοῦ, ὅστις ἀπαιτεῖ τὴν συνδρομὴν δύο ἀντιθέτων ἀξιώσεων. (n. 1221 τόμος 3ος).

Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἑρμηνεία τοῦ νόμου, ὑποθέτει τὸν νομοθέτην ἀγνοοῦντα τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅπερ δὲν ἔχεται ἀληθείας.

Ἡ συμφωνία περὶ λογαριασμοῦ, πραγματοποιεῖται διὰ τῆς ἀποστολῆς τῆς ἀξίας, ἥτις ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει εἶναι ἡ πίστωσις τοῦ τιμήματος, ἔστω καὶ ἂν ἀποτελῇ αὕτη τὸ πρῶτον κεφάλαιον, εἶνε δὲ ἀδιάφορον, ἐὰν ὑπάρχῃ ἀντίστοιχος ἀποστολὴ ἀξίας.

Ἡ ἑρμηνεία τοῦ Pardessus ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐπὶ ἁπλοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅτε τουτέστιν ἑτέρωθεν μόνον γίνονται ἀποστολαὶ ἀξιῶν, δὲν ἐπέρχεται ἀνανέωσις, καὶ ὅτι ὁ ἁπλοῦς ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ἐξαιρεῖται τῶν κανόνων τῶν διεπόντων τὸν ἀμοιβαῖον τοιοῦτον ἀλληλόχρεον, ἐνῷ ὡς γνωρίζομεν, οὐδεμία ὑπάρχει διάκρισις μεταξὺ ἁπλοῦ καὶ ἀμοιβαίου λογαριασμοῦ.

Ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Feitu (n. 219), ὁ νομοθέτης, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν ἀγοραστὴν νὰ πληρώσῃ δίς, ἐνῷ διὰ τοῦ λογαριασμοῦ ἐξετελέσθη ἡ πρὸς πληρωμὴν τοῦ τιμήματος ὑποχρέωσις. Ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ δικαιοῦται λαμβάνειν ὁ παραγγελιοδόχος τὸ ἀντάξιον τοῦ τιμήματος διὰ τῆς ἀναγραφείσης πιστώσεως, ὅπερ ἀντάξιον ἀνήκει εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῆς πτωχεύσεως αὐτοῦ, ὥστε ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς οἱ σύνδικοι τῆς πτωχεύσεως τοῦ παραγγελιοδόχου θέλουσιν ἐπιδιώξει τὴν πληρωμὴν τῆς ὑπὲρ τοῦ τιμήματος πιστώσεως, καὶ ὁ ἀγοραστὴς ἤθελεν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συμψηφίσῃ ταύτην διὰ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ πρὸς ἄλλας τοῦ παραγγελιοδόχου ὑποχρεώσεις, ἀφ' ἑτέρου ἡ τοῦ τιμήματος ὀφειλὴ ἤθελεν εἶσθαι ἀσάλευτος, ὁ δὲ παραγγελιοδόχος δικαιοῦχος αὐτῆς, ὅπερ ἄτοπον. Ὁ Pardessus, τὴν ἐκτεθεῖσαν

θεωρίαν παραδεχόμενος, ἀνατρέπει ἄρδην τ' ἀποτελέσματα τοῦ λογαριασμοῦ, μὴ διασπῶντος παντάπασι τὰς ἀμοιβαίας ἀξιώσεις, αἵτινες τείνουσιν ἀκατασχέτως εἰς συμψηφισμόν.

Ὁ νόμος ἀποβλέπει εἰς τὸν κατὰ συναίνεσιν ἐπιδιωκόμενον συμψηφισμόν, σεβόμενος δὲ τὴν βούλησιν τῶν ἀνταποκριτῶν, δὲν ἀποστερεῖ τὸν παραγγελιοδόχον τῶν ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου πηγαζόντων δικαιωμάτων, δυνάμενον, ὡς ἐνεργοῦντα ἐν ἰδίῳ ὀνόματι καὶ ὑπὸ ἰδίαν ἑαυτοῦ εὐθύνην, καθ' οἱονδήποτε βούλεται τρόπον, ν' ἀποδέχηται τὴν πληρωμὴν τοῦ τιμήματος τῶν ἐμπορευμάτων.

Ἡ ἀμφισβήτησις μᾶλλον ζωηροτέρα κατέστη, ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ νέου ἄρθρου τοῦ περὶ πτωχεύσεως νόμου 581, διότι ἐν αὐτῷ προσετέθη ἡ λέξις «συνεψηφίσθη».

Ἡ προσθήκη αὕτη τοῦ νόμου, ἔδωσε χώραν εἰς ἐκτενεστέραν συζήτησιν, διότι προσκολλώμενοι εἰς τὴν φράσιν ταύτην τοῦ νόμου (Dalloz faillites n. 1225. Badarride Traité des faillites n. 1138. Dufour σελ. 226. Namur t. 2, σελ. 570. Alauzet t. 4. n. 1906), ἠξίωσαν, ὅτι διὰ νὰ μάθωμεν ἐὰν τὸ δικαίωμα τῆς διεκδικήσεως ἐπιτρέπεται εἰς τὸν παραγγελέα, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν ποία εἶναι ἡ κατάστασις τοῦ ἀλληλληλοχρέου λογαριασμοῦ μεταξὺ τοῦ παραγγελιοδόχου καὶ τοῦ ἀγοραστοῦ, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ τίμημα τῆς πωλήσεως εἰσέρχεται ἐν τῷ λογαριασμῷ εἰς πίστωσιν τοῦ παραγγελιοδόχου, καὶ ἐὰν μὲν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐκ τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ, φαίνεται ὀφειλέτης ὁ παραγγελιοδόχος, ἡ ἐνοχὴ τούτου ἀπεσβέσθη διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ.

Ἀλλὰ πόθεν ἀρυόμεθα τὸ δικαίωμα τῆς κατὰ τὴν δίοδον τοῦ λογαριασμοῦ ἐκκαθαρίσεως αὐτοῦ, ἐνῷ ἡ ἀνανέωσις ἁπάσας τὰς ἐνοχὰς αὐτῶν συνέμιξεν εἰς ἓν ὅλον;

Ἵνα ἀνατραπῇ τοιαύτη ἔννομος κατάστασις, καὶ ἀκρωτηριασθῇ οὕτω ἡ ἀκεραιότης τοῦ λογαριασμοῦ, ἀπαιτεῖται ῥητὴ τοῦ νόμου ἐξαίρεσις ἐπὶ τῆς πτωχεύσεως τοῦ παραγγελιοδόχου, ἥτις οὐδεμίαν νὰ καταλείπῃ ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἐννοίας αὐτῆς. Ἐὰν ἀπαιτήσωμεν συμψηφισμὸν διαρκοῦντος τοῦ ἀλληλοχρέου, τοῦτο ἔσεται δύναμις, ἀντιτασ-

σομένη εἰς τὴν φύσιν τῆς σχέσεως ταύτης, διότι ὁ συμψηφισμὸς χωρεῖ κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἐν τῇ ἐξετάσει δὲ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναγραφῆς τοῦ τιμήματος, ἣν παραγγέλλουσιν οἱ ἀντιδοξοῦντες, πρόκειται κλεῖσις τοῦ λογαριασμοῦ εἰς χρόνον καθ' ὃν δὲν ἐπιτρέπεται.

Τοιαύτη τοῦ κανόνος ἐξαίρεσις, ἤθελεν εἶσθαι, οὐ μόνον ἄντικρυς εἰς τὴν φύσιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς γενικὰς περὶ ἐνοχῶν ἀρχάς, διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους.

Ὁ ἀλληλόχρεος μεθοδεύεται συμψηφισμόν, ἄρα ὁ συμψιφισμὸς περιέχεται ἐν τῇ βουλήσει τῶν μερῶν, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ὡς τροποποιοῦν τὰ δικαιώματα τῶν συμβαλλομένων, εἶνε καθαυτὸ δικαιοπραξία, ἅμα ὅμως ἡ τροποποίησις αὕτη τῶν δικαιωμάτων ἀναφέρεται εἰς τὸ μέλλον, ἔχει τὴν ἔννοιαν ὑποσχέσεως πρὸς ἐκτέλεσιν μελλούσης ὑποχρεώσεως. Ἐὰν λοιπὸν ἐπιτρέψωμεν τὸ δικαίωμα τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ τιμήματος ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, πράττομέν τι ἀντικείμενον εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τῶν ἀνταποκριτῶν, ὁ δὲ νόμος ἤθελεν ἐπιδράμῃ οὕτω ἐναντίον τῆς βουλήσεως αὐτῶν, ἀναιρῶν ἐκεῖνο ὅπερ σιωπηρῶς ἀναγνωρίζει.

Ἡ προστεθεῖσα φράσις «ἢ δὲν συνεψηφίσθη ἄλλως πως», ὑποδεικνύει μόνον, ὅτι ὅπως ὁ διὰ τοῦ ἀλληλοχρέου ἐπερχόμενος συμψηφισμός, ἀνατρέπει τὸ δικαίωμα τῆς διεκδικήσεως, οὕτω καὶ ὅταν κατ' ἄλλον τρόπον συνεψηφίσθη τὸ τίμημα, ἡ διεκδίκησις ἀπαγορεύεται.

Οὕτω ἑρμηνευομένου τοῦ νόμου, ἕπεται ὅτι καὶ ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τοῦ ἀλληλοχρέου, ἅμα ὅ τε ἀγοραστὴς καὶ ὁ παραγγελιοδόχος συνεψήφισαν τὰς ἀμοιβαίας αὐτῶν ἀπαιτήσεις, ἐπέρχεται ἡ ἀπαγόρευσις, καθ' ὃ μὴ ὀφειλομένου τοῦ τιμήματος.

Ἐὰν ἐκ τῆς τελικῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ, ἐν ᾧ τὸ τίμημα τῆς πωλήσεως κατεχωρίσθη, προκύψῃ ὑπόλοιπον εἰς βάρος τοῦ ἀγοραστοῦ, ἡ ἀπαγόρευσις ἰσχύει, διότι ἡ ἐκ τῆς πωλήσεως ὀφειλὴ συγχωνευθεῖσα ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἀνενεώθη διὰ τῆς πιστώσεως, ἡ δὲ ἐνοχὴ ἐκ τοῦ ὑπολοίπου εἶνε ἰδία καὶ ἀνεξάρτητος ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου παραγομένη, μὴ

ταυτιζομένη δὲ παντάπασιν πρὸς τὴν ἐκ τοῦ τιμήματος ἐνοχήν.

§ 60. Εἶπον ἐν τούτοις, ὅτι ὁ περὶ πτωχεύσεως νόμος, δὲν ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐνδεχομένης περιπτώσεως, καθ' ἣν δὲν ἐπληρώθη τὸ τίμημα ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ, οὔτε συνεψηφίσθη ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ὑπάρχει δὲ ἀλληλόχρεος μεταξὺ τοῦ παραγγελέως καὶ τοῦ παραγγελιοδόχου. Ἐκ τούτου δὲ συμπεραίνουσιν ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς διεκδικήσεως εἶνε ἀπόλυτον, ὁ δὲ λογαριασμὸς μεταξὺ αὐτῶν, οὐδεμίαν δύναται νὰ ἐνασκήσῃ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας ταύτης τοῦ παραγγελέως. Ἡ ὕπαρξις τοιούτου λογαριασμοῦ μεταξὺ παραγγελέως καὶ παραγγελιοδόχου, λέγει ὁ Pardessus (n. 1283), δὲν μεταβάλλει ποσῶς τὸ δικαίωμα τοῦ παραγγελέως, τοῦ νὰ διεκδικήσῃ τὸ τίμημα, ἅμα ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ ὀφείλεται, ὅτι δὲ ὁ παραγγελεὺς διατηρεῖ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐξαιρέσει τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς ἀπαγορεύει τὴν διεκδίκησιν ὁ νόμος. Αἱ περιπτώσεις δὲ αὗταί εἰσιν· α) ὅταν ὁ ἀγοραστὴς ἐπλήρωσε τὸν παραγγελιοδόχον καὶ β) ὅταν κατεχωρίσθη τὸ τίμημα εἰς τὸν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ παραγγελιοδόχου ἀλληλόχρεον λογαριασμόν.

Νομίζομεν ὅτι ἐκ τῆς σιωπῆς τοῦ νόμου, δὲν γεννᾶται τοιοῦτον ζήτημα, ἤθελε δὲ ὑποπέσῃ εἰς περιττολογίαν ὁ νομοθέτης, ἐὰν προέβλεπε θέμα, τοῦ ὁποίου ἡ ἐξέτασις ὑπόκειται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν γενικῶν περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ συνεπειῶν.

Ἀφοῦ ἡ ἐν τῷ λογαριασμῷ καταχώρισις τοῦ τιμήματος εἰς πίστωσιν τοῦ παραγγελέως, ἐπάγεται ἀνανέωσιν καὶ δὲν ὑφίσταται πλέον τοιαύτη ἐκ τῆς παραγγελίας ἐνοχή, εἶναι νομικῶς σόλοικον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὁ παραγγελεὺς διατηρεῖ δικαίωμα διεκδικήσεως τοῦ τιμήματος.

Ὁ παραγγελιοδόχος, λογίζεται πληρωθεὶς τὸ τίμημα παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ καὶ καταβαλὼν αὐτὸ πρὸς τὸν παραγγελέα διὰ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ ἀναγραφείσης πιστώσεως ἐν τῷ λογαριασμῷ, ὥστε ὁ παραγγελεὺς ἀπώλεσε τὸ ἐπὶ τοῦ τιμήματος δικαίωμά του, λαβὼν ὡς ἀντάλλαγμα τὴν πίστωσιν. Τὴν ἀξίαν λοιπὸν τὴν ὁποίαν ἐδικαιοῦτο νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ παραγγελιοδόχου, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν κατὰ κυριότητα, καὶ

οὕτω, ἔπαυσε πλέον ἡ τοῦ παραγγελιοδόχου ὑποχρέωσις πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐκ τῆς παραγγελίας ἰδίας αὐτοῦ ὑποχρεώσεως.

Διὰ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὑποτίθεται ἀκολουθήσας τὴν πίστιν τοῦ παραγγελιοδόχου καὶ κατὰ συνέπειαν θέλει θεωρηθῇ δανειστής, μέλλων νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν πτώχευσιν τοῦ παραγγελιοδόχου, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ αὐτοῦ δανεισταί. (Delamarre et Lepoitvin t. 3, n. 221. Feitu n. 222. Da n. 3. Lyon Caen et Renault Precis n. 1447, Boistel n. 885. Helbronner n. 92 καὶ Ἀθαν. ἀριθ. 53.)

Δι᾽ ὃν λόγον ἀπαγορεύεται ἡ διεκδίκησις τοῦ τιμήματος, ἐὰν τὸ τίμημα τοῦτο συνεψηφίσθη εἰς ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν μεταξὺ τοῦ ἀγοραστοῦ καὶ τοῦ παραγγελιοδόχου, λόγῳ τοῦ ὅτι δὲν ὑπάρχει ὑποχρέωσις τοῦ ἀγοραστοῦ, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δέον ἐπίσης ν᾽ἀπαγορευθῇ ἡ διεκδίκησις, διότι δὲν ὑπάρχει δικαίωμα τοῦ παραγγελέως. Εἰς τὴν λύσιν ταύτην ὁδηγούμεθα καὶ ἐκ τῆς σκέψεως, ὅτι ὁ παραγγελεὺς ἐξαιρετικῶς ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς διεκδικήσεως τοῦ τιμήματος εἰς χεῖρας τοῦ ἀγοραστοῦ, δυνάμει εἰδικῆς διατάξεως τοῦ περὶ πτωχεύσεως νόμου. Ὁ ἀγοραστὴς κατὰ τὰς γενικὰς περὶ παραγγελίας ἀρχάς, ὀφείλει τὸ τίμημα πρὸς τὸν παραγγελιοδόχον, ὅθεν δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι διὰ τῆς λύσεως ἣν ὑποστηρίζομεν, στερεῖταί τινος δικαιώματος ὁ παραγγελεύς, ἐνῷ οὐδὲν ἔχει κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ δικαίωμα.

Ὁ νόμος ὡς μόνην βάσιν διεκδικήσεως λογίζεται τὸ ὑφιστάμενον δικαίωμα τοῦ παραγγελέως πρὸς ἀπαίτησιν τοῦ τιμήματος, ὅταν ὅμως τοῦτο ἀπεσβέσθη ἀνανεωθέν, οὐδεὶς δύναται νὰ γίνῃ λόγος.

Ἡ ἐναντία ἐκδοχὴ ἣν ὁ Pardessus ὑποστηρίζει, εἶναι ἀδικαιολόγητος ἀνατροπὴ τῆς ὅλης οἰκονομίας τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

§ 61. Ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἀνανεώσεως, ἐπέρχεται καὶ ἡ ἀπόσβεσις παντὸς τῆς ἐνοχῆς παρακολουθήματος.

Οὕτω, ὁ ἐγγυητὴς ἐνοχικῆς ὑποχρεώσεως, ἀποτελεσάσης κεφάλαιον τοῦ λογαριασμοῦ, ἀπαλάσσεται τῆς εὐθύνης αὐτοῦ, ἐκτὸς ἐὰν συνωμολογήθη ῥητῶς ἢ σιωπηρῶς νὰ ἐνέχηται διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ προκύψοντος ὑπολοίπου. (Ἐφετ.

Douai 7 Μαρτίου 1846.—Cass. 18 Μαΐου 1847, 16 Μαρτίου 1857. — Ἐφετ. Besancon 22 Ἰουνίου 1864. (P. Fr. 496 καὶ 497).— Boistel n. 885.— Rubin de Couder n. 44.—Dietz σελ. 100 καὶ ἀκόλ.—Da. n. 54.—Lyon Caen et Ren. τ. 4. n. 825.)

Ἐπίσης τὸ δικαίωμα τῆς διαλύσεως τῆς ἀγοραπωλησίας, λόγῳ τῆς μὴ πληρωμῆς τοῦ τιμήματος, ἀπόλλυται διὰ τὸν πωλητήν, ἅμα ἡ περὶ τοῦ τιμήματος ἀπαίτησις, εἰσέλθῃ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ. (Ἐφετ. Rouen 18 Δ/βρίου 1856, καὶ Ἐμπορ. Μασσαλίας τῆς 4 Δεκεμβρίου 1863.)

Τὰ προνόμιον τοῦ ἐκμισθωτοῦ ἐπὶ τῶν εἰσκομισθέντων διὰ τὸ μίσθωμα ἀποσβέννυται, ἐὰν ἡ ἐκ τοῦ μισθώματος ἀπαίτησις καταχωρισθῇ εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ ἐκμισθωτοῦ καὶ μισθωτοῦ ὑφιστάμενον ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. (Ἐφετείου Douai τῆς 21 Ἰανουαρίου 1886.)

Οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ ἰδιότης τῆς παλαιᾶς ἐνοχικῆς σχέσεως, αὕτη μεταμορφοῦται, ἀποβάλλουσα πᾶσαν ἰδίαν συνέπειαν. Οἱ τόκοι κεφαλαίου τινός, ἀναγραφόμενοι ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ἀποβάλλουσι τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, ἀποτελοῦντες κεφάλαιον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀναγραφῆς, καὶ συνεπῶς ἀποκτῶσι καὶ οὗτοι προνόμιον ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ ὑποθηκικοῦ κτήματος (ἄρθρον 31 τοῦ περὶ Ὑποθ. νόμου). Ἐφετ. Douai 10 Φεβρουαρίου 1853.—Besancon 22 Ἰουνίου 1864. (P. Fr. 495, 498).

§ 62. Ὡς ἡ μετά τινος τῶν συνυπευθύνων ἀνανέωσις τῆς κοινῆς ὑποχρεώσεως, ἀποσβεννύει τὴν ἐνοχὴν καὶ ὡς πρὸς τοὺς λοιπούς, οὕτω καὶ ὅταν ὁ κομιστὴς τῆς συναλλαγματικῆς ἢ γραμματίου εἰς διαταγήν, μὴ πληρωθέντος κατὰ τὴν λῆξιν, διατελεῖ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ μετὰ τοῦ ἐκδότου. Ὑπαρχούσης συμφωνίας περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ μεταξὺ κομιστοῦ καὶ ἐκδότου, ἀκολουθεῖ, ὅτι πᾶσα μέλλουσα νὰ γεννηθῇ ὑποχρέωσις αὐτῶν, ἀνήκει αὐτοδικαίως ὡς ἀποστολὴ εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, διὰ τοῦτο εὐθὺς ὡς παρέλθῃ ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἡ συναλλαγματικὴ ἔμελλε νὰ πληρωθῇ καὶ δὲν ἐπληρώθη, ἡ δὲ πρὸς πληρωμὴν ὑποχρέωσις ἐγεννήθη ἤδη κατὰ τοῦ ἐκδότου, οὗτος χρεοῦται ἀμέσως

ὑπὸ τοῦ κομιστοῦ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ, ἐνῷ συνάμα ἕπεται καὶ ἡ ἐλευθέρωσις τοῦ τε πληρωτοῦ καὶ τῶν ὀπισθογράφων καθ' ὃ ἀνανεωθείσης τῆς ἐκ τῆς συναλλαγματικῆς ἐνοχῆς.

Τὸ αὐτὸ ἕπεται ἅμα ἡ τῆς συναλλαγματικῆς ἀξία, καταχωρισθῇ εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ κομιστοῦ καὶ τοῦ πληρωτοῦ ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἤτοι ἐξαλείφεται ἡ τοῦ ἐκδότου καὶ ἁπάντων τῶν ὀπισθογράφων εὐθύνη. (Παρ. καὶ Feitu n. 225 καὶ 'Αθαν. ἀριθ. 53.)

§ 63. Ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν συνυπευθύνων προσώπων, δέον νὰ ἀπορρέῃ ὡς ἄμεσος συνέπεια τῆς βουλήσεως τοῦ κομιστοῦ, ἐγκειμένη ἐπακριβῶς ἐν αὐτῇ, ὅθεν ἀπαιτεῖται μεγίστη προσοχὴ πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς βουλήσεως ταύτης, διότι ἴσως ὁ κομιστὴς δὲν ἠννόησε νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς συνυπευθύνους, ἀλλὰ μόνον νὰ κανονίσῃ τὰς σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἐκδότου ἢ τοῦ πληρωτοῦ.

Ὁ σκοπὸς ὅμως τῆς ἀνανεώσεως, καὶ ἑπομένως τῆς ἀπαλλαγῆς, τεκμαίρεται ἢ ἐκ τῆς προϋπαρχούσης περὶ ἀλληλοχρέου συμφωνίας, καθ' ἣν περιλαμβάνεται καὶ ἡ τῆς μὴ πληρωμῆς τοιούτου τίτλου ἀπαίτησις τοῦ κομιστοῦ κατὰ τοῦ ἐκδότου, ἢ ἐκ τῆς κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς τοιαύτης καταχωρίσεως ἐκδηλώσεως τῆς συναινέσεως αὐτοῦ. Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν σκοπὸς ἀνανεώσεως δὲν εἰκάζεται, ὁ κομιστὴς διατηρεῖ τὰς κατὰ τῶν συνυπευθύνων ἀγωγὰς αὐτοῦ πρὸς πληρωμὴν τῆς συναλλαγματικῆς ἢ τοῦ γραμματίου εἰς διαταγήν. (Feitu αὐτόθι. — Massé t. 4, n. 2217 καὶ 2219. — Lyon Caen et Renault Precis n. 1445.—Clement n. 133. —'Εφετεῖον Rennes τῆς 1 Φεβρουαρίου 1864.)

§ 64. Ἡ ἐξασφάλισις τοῦ ὑπολοίπου, δύναται νὰ δοθῇ νῦν τὸ πρῶτον, οὐχὶ ὡς διαφύλαξις ἐγγυήσεως ἢ ὑποθήκης προϋπαρχούσης ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου τῶν συμβαλλομένων, ἐπὶ ὡρισμένης ἀπαιτήσεως εἰσερχομένης ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ. Ὅθεν ἡ ἀνανέωσις ἐνίοτε καθίσταται ἀσφαλεστέρα, ἐὰν παραχωρηθῇ ἡ ὑποθήκη διὰ τὸ ἐνδεχόμενον ὑπόλοιπον ἐπὶ ἀποστολῆς ἀξίας στηριζομένης μόνον εἰς ἔγγραφον ἀπόδειξιν, (Feitu 229) οἷον ἐὰν ἀπαίτησίς τις ἦτο ἀνέγγυος, εἰσήχθη δὲ εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἐνῷ τὸ ὑπόλοιπον τὸ

εἰς βάρος τοῦ ὀφειλέτου τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης προκύψον, ἐξησφαλίσθη δι' ὑποθήκης.

Ὑπὸ τοιούτους ὅρους, ἡ ἀνέγγυος ὀφειλὴ κατέστη ὑπέγγυος, ἐὰν περισωθῇ ὑπόλοιπον, διὰ τῆς ἐπερχομένης ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ἀνανεώσεως.

§ 65. Τῆς ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἐνοχῆς οὔσης ἀδιαιρέτου καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐν αὐτῷ κεφαλαίων, οὐδεμιᾶς διακρίσεως ὑφισταμένης, ἅπασαι αἱ ἀμοιβαῖαι ὑποχρεώσεις συγχωνεύονται. Ὅθεν ἡ αὐτὴ τριακονταετὴς παραγραφὴ τρέχει ὡς πρὸς ἁπάσας τὰς ἀξιώσεις. Συνεπῶς ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι ἡ ἀξία γραμματίου τινὸς ὑποκειμένου εἰς πενταετῆ παραγραφὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸν λογαριασμόν, τὸ ὑπόλοιπον ὑπόκειται εἰς τὴν κοινὴν παραγραφήν. (Boistel n. 885.—Lyon Caen et Renault t. 4, n. 825.—Cassat. 12 Δβρίου 1838.—Ἐφετ. Orlean 9 Μαρτίου 1852.—Paris 26 9βρίου 1859. — Ἐμποροδ. Seine 9 7βρίου 1862.—Ἐφετ. Paris 4 Μαρτίου 1875. — Rennes 24 Ἰουλίου 1886. (P. Fr. 503 καὶ 504.)

Οὐδεμίαν σχέσιν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ λογαριασμὸς πρὸς ἁπάσας τὰς ἐν αὐτῷ περιεχομένας ἀξιώσεις, ἅμα αὗται εἶχον λάβει πραγματικὴν ὕπαρξιν, οὔτε ἡ παραγραφὴ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ λογαριασμοῦ, εἶνε συνέπεια τῆς τῶν διαφόρων ὑποχρεώσεων τῶν ἀνταποκριτῶν παραγραφῆς, διὰ τοῦτο καὶ ἂν δὲν ὑπόκειται εἰς οὐδεμίαν παραγραφὴν ἀπαίτησίς τις, διὰ τῆς ἐν τῷ λογαριασμῷ εἰσόδου αὐτῆς, ὑποβάλλεται εἰς τὴν τριακονταετῆ τοῦ ἀλληλοχρέου παραγραφήν. (Ἐφετ. Paris τῆς 4 Μαρτίου 1875. (P. Fr. 503.)

§ 66. Τὸ αὐτὸ λέγομεν καὶ ὁσάκις ἔχει ἤδη συμπληρωθῇ ἡ παραγραφὴ ἀπαιτήσεώς τινος, εἰσέρχεται δὲ ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἐν γνώσει ὅμως τοῦ ὀφειλέτου, διότι οὗτος ὑποτίθεται παραιτούμενος τοῦ κεκτημένου τῆς παραγραφῆς δικαιώματος. (Dietz σελ. 106). Ἅμα ὅμως ἐν ἀγνοίᾳ τῆς παραγραφῆς γίνεται ἡ καταχώρισις, ἡ πίστωσις δέον νὰ ἐξαλειφθῇ, ἐπειδὴ δὲ ὁ κατὰ πλάνην συναινέσας εἰς τὴν καταχώρισιν θεωρεῖται καταβαλὼν πρὸς τὸν δανειστήν του, ἔχει τὴν ἀγωγὴν ἀχρεωστήτου κατ' αὐτοῦ, περὶ ἄρσεως τῆς ὑποχρεώ-

σεως ταύτης. Οὔτε ἡ φυσικὴ ἐνοχὴ δύναται ν' ἀντιταχθῇ, διότι πᾶσα ἐκτέλεσις, οὖσα προϊὸν πλάνης, ἐνῷ ἡ ἐνοχὴ δὲν ἦτο ἐναγώγιμος, δὲν δύναται νὰ διεκδικήσῃ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν προστασίαν τοῦ νόμου. (Παρ. καὶ Καλλιγᾶ τ. 1, περὶ παραγραφῆς, ἀριθ. 329, καὶ Pandect. Fr. 503 καὶ ἑπόμ.)

§ 57. Ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων μεταβολῶν ἃς ὑφίσταται ἡ παλαιὰ ἐνοχή, εἶναι καὶ ἡ ἀπὸ ἀστικοῦ εἰς τὸν ἐμπορικὸν χαρακτῆρα μετάστασις αὐτῆς. (Ἐφετ. Bordeaux 18 Δβρίου 1874), ὅθεν καὶ τόκοι ἐμπορικοὶ ἔκτοτε τρέχουσιν, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου διαφορὰ ὑπάγεται εἰς τὴν ἐμπορικὴν διαδικασίαν. (Cass. 8 Μαρτίου 1853.—Ἐφετ. Rouen 18 Δεκεμβρίου 1856. (Paris Fr. 515-516).

Ἀλλὰ καὶ τἀνάπαλιν δύναται νὰ συμβῇ, ὅπερ ὅμως εἶναι σπανιώτερον, ὥστε ἐμπορικὴ ἀπαίτησις νὰ μεταβληθῇ εἰς πολιτικὴν ἅμα καταχωρισθῇ εἰς ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν ἀστικῆς φύσεως. (Ἐφετ. Orleans 14 Ἰουλίου 1847.—Lyon Caen et Renault Precis n. 1445.—Dietz σελ. 63 καὶ 72.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

Ποῖαι αἱ τῆς ἀνανεώσεως συνέπειαι.

ΤΙΤΛΟΣ Α'.

Μεταφορὰ κυριότητος τῶν ἀποστελλομένων ἀξιῶν.— Ὀπισθογράφησις.—Παράδοσις.—Πίστωσις.— Ὅρος εἰσπράξεως.—Πτώχευσις.—

§ 68. Τὸ κύριον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἔννομον ἀποτέλεσμα, εἶναι ἡ ἀνανέωσις, ἐξ αὐτῆς δὲ παράγονται πολλαπλαῖ συνέπειαι, ὡς τὰ ἀπαραίτητα τῆς ἀνανεώσεως στοιχεῖα, ἐγκείμενα ἐν αὐτῇ καὶ ἀπὸ ταύτης ἕλκοντα τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν, οἷον ἡ *μεταβίβασις* τῆς *κυριότητος* καὶ τὸ *ἀδιαίρετον τοῦ λογαριασμοῦ*, ἐξ ὧν ἕπεται ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ τε καταλογισμοῦ τῶν πληρωμῶν, καὶ τοῦ συμψηφισμοῦ.

Καθ' ἡμᾶς, μοναδικὸν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λογαρια-

σμοῦ, ἡ *ἀνανέωσις*, διότι πᾶσα ἄλλη συνέπεια ἀκολουθεῖ ἀναγκαίως τὴν ἀνανέωσιν. Διὰ τῆς καταργήσεως τῆς παλαιᾶς ἐνοχῆς, ἕπεται ἡ ἐλευθέρα διάθεσις τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐνοχῆς ταύτης παρὰ τοῦ ὀφειλέτου, τουτέστιν οὗτος, ἀποκτᾷ τὴν κυριότητα τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἀντὶ δὲ τῆς ἐλευθέρας ταύτης διαθέσεως, ἡ ἐν τῇ ἀνανεώσει ὑπόσχεσις ἔρχεται πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆς παλαιᾶς ἐνοχῆς, ἡ δὲ ἀποστολὴ τῆς ἀξίας, εἶνε αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐνοχῆς, τοῦ ὁποίου ἡ κυριότης μεταβιβάζεται ἀντὶ τῆς ὑπὸ τοῦ λήπτου παρεχομένης πιστώσεως ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως.

Τούτου δοθέντος, δὲν εἶνε τὶ ἰδιαίτερον ἀποτέλεσμα ἡ μετάθεσις τῆς κυριότητος, διακρινόμενον τῆς ἀνανεώσεως χωρὶς ἀπὸ ταύτης ν' ἀπορρέῃ. Διὰ τοῦτο θεωροῦμεν ἐσφαλμένην τὴν διάκρισιν τῶν ἀποτελεσμάτων εἰς ἀνανέωσιν, μεταβίβασιν κυριότητος καὶ ἀδιαίρετον τοῦ λογαριασμοῦ, καθόσον ταῦτα ὡς θέλομεν ἀναπτύξῃ καὶ ἐν τοῖς καθέκαστα περὶ τούτων κεφαλαίοις, εἰσὶν ἐπακόλουθα τῆς ἀνανεώσεως.

§ 69. Ὁ λόγος ἐν τούτοις, δι' ὃν ἐπέρχεται ἡ μεταβίβασις κυριότητος, συζητεῖται πολυτρόπως. Ὁ Massé (τ. 4ος, n. 2274) καὶ Dietz (σελ. 109 καὶ 198), ὀπαδοὶ τοῦ συστήματος, καθ' ὃ ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς συνιστᾷ δάνειον ἀμοιβαῖον, ἀνευρίσκουσιν *ἐν τῷ δανείῳ* τὴν μεταβίβασιν τῆς κυριότητος. Ἀφοῦ λέγουσιν δὲν εἶναι παρακαταθήκη ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, ἀναγκαίως εἶναι δάνειον, διότι ἑκάστης ἀποστολῆς γίνεται κύριος ὁ λήπτης, πιστόνων τὸν ἀποστολέα διὰ τῆς ἀξίας αὐτῆς.

Ἀλλ' ἡ ἰδιότης τοῦ δανείου ἐπαρκῶς ἀπεκρούσθη, διότι ἡ γνώμη αὕτη τῶν νομοδιδασκάλων ἀναχωρεῖ ἐξ ἐσφαλμένης ἀρχῆς. Ὁ λογαριασμὸς εἶνε γεγονὸς νομικόν, διάφορον τοῦ δανείου ἔχον σκοπόν, καὶ ἀπὸ ἄλλης ὁρμώμενον αἰτίας. Ἄρα ἐν τῷ λογαριασμῷ αὐτῷ τούτῳ, δέον ν' ἀνεύρωμεν τὸν λόγον τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος.

§ 70. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις οἱ φρονοῦντες, ὅτι καίτοι ἡ μεταβίβασις τῆς κυριότητος, εἶνε ἴδιον τῆς οὐσίας τοῦ λογαριασμοῦ στοιχεῖον, ἐν τούτοις πρὸς μετάθεσιν αὐτῆς ἀπαιτεῖται ἰδιαιτέρα περὶ αὐτῆς συμφωνία. (Da n. 14, 63 καὶ

ἑπόμ.) Στηρίζουσι δὲ τὴν γνώμην αὐτῶν, εἰς τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι οἱ συμβαλλόμενοι δὲν εἶνε ὑπόχρεοι πρὸς ἀλλήλους εἰς ἀμοιβαίας ἀποστολὰς ἀξιῶν, καὶ συνεπῶς ὅτι ἐν τῇ συμφωνίᾳ καὶ μόνῃ περὶ ἀλληλοχρέου, δὲν ἔγκειται ἡ μεταβίβασις τῆς κυριότητος. Ἀλλ' ἡ σκέψις αὕτη, μακρὰν τοῦ νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἐπιχείρημα, τοὐναντίον οὔτε σχέσιν τινὰ δύναται νὰ ἔχῃ πρὸς τὸ προκείμενον, διότι ἐφ' ὅσον οἱ συμβαλλόμενοι δὲν ἐνεργοῦσιν ἀποστολάς, δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἀποτελεσμάτων τοῦ λογαριασμοῦ, ἅτινα ἄρχονται ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς ἀξιῶν, ἀφ' ὅτου ὅμως αἱ ἀποστολαὶ τεθῶσιν εἰς ἐνέργειαν, ἔκτοτε ὑπάρχει τετελεσμένη ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου, ἀπὸ δὲ τοῦ σημείου τούτου, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα ποῖος ὁ λόγος τῆς μεταθέσεως τῆς κυριότητος. Τουτέστιν, ναὶ μὲν οἱ συμβαλλόμενοι, δὲν εἶνε ὑπόχρεοι ἐκ τῆς περὶ ἀλληλοχρέου συμφωνίας, πρὸς ἀποστολὰς ἀξιῶν, ἀλλ' ἀφοῦ ἅπαξ ἀποστείλωσιν ἀξίας, διατί μεταβιβάζεται ἡ κυριότης αὐτῶν;

Ὁ Da, φαίνεται λησμονήσας τὸ ἀπαραίτητον στοιχεῖον πρὸς τέλεσιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἤτοι τὴν ἀποστολὴν τῶν ἀξιῶν, προσκολληθεὶς μόνον εἰς τὴν προηγηθεῖσαν περὶ λογαριασμοῦ συμφωνίαν, ἥτις μόνη οὐδαμῶς συνίστησι τὴν σχέσιν τοῦ ἀλληλοχρέου.

Ἀλλ' ἡ ἀποστολή, ὡς ἀντιπροσωπεύουσα τὴν παράδοσιν ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ἀπαιτεῖται πάντως κατὰ τοὺς γενικοὺς κανόνας τοῦ δικαίου, πρὸς μεταβίβασιν τῆς κυριότητος καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης ἐνδίκου σχέσεως. Οὕτω τὰ ἐμπορεύματα πρέπει νὰ παραδοθῶσιν πρὸς τὸν ἀγοραστὴν ὅπως οὗτος κτήσηται τούτων τὴν κυριότητα, ὡς ἐπίσης διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως μεταβιβάζονται τὰ εἰς διαταγὴν γραμμάτια καὶ αἱ συναλλαγματικαί. (Lyon Caen et Ren. Precis n.1431.—Delamarre et Lepoitvin t. 3, n. 337.—Cass. 20 Μαΐου 1873,-20 Ἰουλίου 1846,-15 Ἀπριλίου 1859,-14 Μαΐου 1862, -2 Αὐγούστου 1862. —Ἐφετ. Crenoble 8 Μαρτίου 1872.—Paris 27 1850. (P. Fr. 395.) Ἡ παράδοσις ἄρα εἶναι ὁ ἐξωτερικὸς τύπος τῆς νομιμοποιήσεως τῆς κυριότητος, ἡ δὲ πηγὴ αὐτῆς εἶναι ἡ νόμιμος αἰτία *justa causa*. Ὡς λοιπὸν διὰ τῆς παραδόσεως ἐν πάσῃ

σχέσει, μεταβιβάζεται ἡ κυριότης, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ἀπαιτεῖται ἡ παράδοσις, πρόκειται δὲ νὰ γνωρίσωμεν ποία ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ἡ justa causa τῆς μεταφορᾶς τῆς κυριότητος.

§ 71. Ἄλλοι, ὡς πηγὴν τῆς μεταφορᾶς τῆς κυριότητος, προβάλλουσι τὴν ἐμπορικὴν συνήθειαν, ἀλλ' ἐπικαλούμενοι τοιαύτην, ἐπικαλοῦνται αὐτὴν τὴν συνήθειαν τῶν ἐμπόρων, τὴν διαμορφώσασαν τὴν σχέσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, διότι ἡ παραδοχὴ ἰδίου ἐθίμου, ἔχοντος ὡς θέμα τὴν μεταφορὰν τῆς κυριότητος ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἀποβαίνει ματαία καὶ ἀλυσιτελής. Πρὸς τί ἰδιαιτέρα περὶ μεταθέσεως κυριότητος ἐμπορικὴ ἕξις, καὶ τίς ἡ ἀνάγκη τῆς μορφώσεως τοιούτου ἐθίμου, ἀφοῦ ὁ λογαριασμὸς μεθοδεύεται ἀναγκαίως τὸ ἔννομον τοῦτο ἀποτέλεσμα; Ἀλλὰ καὶ οἱ ἰσχυριζόμενοι τοῦτο οὐδαμῶς ἠδυνήθησαν ν' ἀναπτύξωσι τὴν ὕπαρξιν σχετικοῦ ἐθίμου, καθαρῶς διακρινομένου τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ διὰ δικαστικῶν ἀποφάσεων, τοῦτο ἀναγνωριζουσῶν, ἡ δὲ μοναδικὴ ἀπόφασις ἣν ἐπικαλοῦνται τοῦ Πρωτοδικείου Λυὼν τῆς 30 9βρίου 1871, οὐδαμῶς ἀποδεικνύει τὴν ὕπαρξιν ἐθίμου, ἐνῷ στηρίζεται ἐπὶ δεδομένων χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ παραδείγματα, ἀφ' ὧν συνάγεται τοῦτο. (Παρ. καὶ Boistel n. 882).

Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος, ἔγκειται ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῆς φύσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, σκοποῦντες ἐκτὸς αὐτοῦ, ν' ἀνεύρωμεν τὸν λόγον τῆς μεταφορᾶς τῆς κυριότητος, εἰς τὴν καθ' ἕξιν ἐκπεφρασμένην βούλησιν τῶν συμβαλλομένων, ἐκτρεπόμεθα τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ὁπόθεν ἐν ἀμηχανίᾳ ψηλαφοῦντες τὰ πέριξ, ἐκ τῶν ἀνυπάρκτων δὲν ἀντλοῦμεν ἐπιχειρήματα.

§ 72. Ἐν τούτοις τὸ γεγονὸς τῆς μεταθέσεως τῆς κυριότητος εἶνε ἀναμφισβήτητον, ἡ δὲ δικαστικὴ ἑρμηνεία ἀνέκαθεν ἀνεγνώρισε τοῦτο. (Cass. 20 Μαΐου 1878,-2 καὶ 3 Αὐγούστου 1882.) Κατὰ τὴν τελευταίαν μάλιστα ἀπόφασιν, τοσοῦτον σεβαστὴ ἐθεωρήθη ἡ ἀρχὴ αὕτη, ὥστε ἐκρίθη ἔγκυρος καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ λήπτου μετὰ τὴν πτώχευσιν αὐτοῦ καλῇ τῇ πίστει διάθεσις τῶν πρὸς αὐτὸν ἀποσταλέντων ἐμπορευ-

μάτων. (Πρβ. Seine τῆς 11 Δβρίου 1869.—Crenoble τῆς 8 Μαρτίου 1872.—Paris τῆς 27 'Απριλίου 1850.—Nantes τῆς 15 'Ιουνίου 1867.—Cass. 20 Μαΐου 1873,-20 'Ιουλίου 1846,-15 'Απριλίου 1859,-14 Μαΐου 1862.— Rouen τῆς 19 Φεβρουαρίου 1877.—Paris 15 'Ιουλίου 1881.— Cass. 5 Αὐγούστου 1874. (P. Fr. 392-399 καὶ ἑπόμενα.)

§ 73. Διότι ὅμως ἡ εἰς τὸν λογαριασμὸν εἴσοδος, ἢ ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀξίας γίνεται ὑπὸ ὅρον τινά, ὡς ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως ἐπὶ συναλλαγματικῶν ἢ γραμματίων, οὐδαμῶς ἕπεται ὅτι δὲν ταὐτίζεται ἡ ἀποστολὴ μετὰ τῆς μεταφορᾶς τῆς κυριότητος, ὡς ἐσφαλμένως φρονεῖ ὁ Labbé. 'Η ἀποστολὴ ἔχει ὡς ἄμεσον ἐπακόλουθον, ταὐτόχρονον μάλιστα, τὴν παρὰ τοῦ λήπτου ἀπόκτησιν τῆς ἀποστελλομένης ἀξίας, ὁ δὲ ὅρος τῆς εἰσπράξεως ἀποτελεῖ αἵρεσιν διαλυτικὴν τῆς ἀποκτήσεως τῆς κυριότητος. Ὁ λόγος, ὅτι ἐπειδὴ ἐνίοτε ἀποστέλλεται ἀξία τις ὑπὸ αἵρεσιν, ἡ εἴσοδος αὐτῆς ἐν τῷ λογαριασμῷ, δὲν ταὐτίζεται μετὰ τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος, δὲν δείκνυται ἡμῖν εὔλογος.

Εἰς τοῦτο πρέπει νὰ προσέχωμεν, λέγουσιν ὀρθῶς οἱ Lyon Caen καί Renault, ὅτι οἱ ἀνταποκριταὶ εἰσὶν ὑποχρεωμένοι ἐκ τοῦ συναλλάγματος, νὰ δέχωνται ἀμοιβαίως ἀποστολάς, συνεπῶς ἡ παράδοσις θέλει θεωρεῖσθαι ὡς λαμβάνουσα χώραν ἀπὸ τοῦ σημείου, ἀφ' οὗ διαφεύγει ἡ ἀξία, τῶν χειρῶν τοῦ ἀποστολέως, διότι ὁ λήπτης δὲν δύναται ν' ἀρνηθῇ τὴν λῆψιν. (Precis n. 1431, — Παράβ. καὶ Feitu n. 111 καὶ 112.—Delamarre et Lepoitvin t. 4, n. 327.)

Τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον, διὰ τοῦ 5 ἄρθρου αὐτοῦ, ἀναγνωρίζει ὡς ἕνα τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀλληλοχρέου, τὴν μεταβίβασιν κυριότητος, ἐπαγόμενον οὕτω· «ὁ λογαριασμὸς μεταβιβάζει τὴν κυριότητα τῆς ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ἀναγραφομένης πιστώσεως, ὑπὸ τοῦ λήπτου, ὅστις χρεοῦται δι' αὐτῆς.

§ 74. Ὁ 'Ιταλικὸς 'Εμπορικὸς Κῶδιξ (ἄρθρ. 345.—1), καὶ ὁ τῆς Πορτογαλλίας (ἄρθρ. 346. 1 καὶ 2), ποιοῦνται μνείαν περὶ τῆς μεταφορᾶς τῆς κυριότητος, ὡς ἀμέσου ἀποτελέσματος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

§ 75. Ἀλλὰ τίς δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ νόμιμος αἰτία τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος;

Ἐν πάσῃ δικαιοπραξίᾳ, ἡ ἐξέτασις τῆς νομίμου αἰτίας, ἐξ ἧς προέκυψε νομικόν τι γεγονὸς ἢ ἀποτέλεσμα, εἶνε ἐκ τῶν ἀπαραιτήτων, ἡ αἰτία δὲ αὕτη ἔγκειται συνήθως ἐν αὐτῇ τῇ νομικῇ σχέσει, ἢ μᾶλλον, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι αὐτὴ ἡ αἰτία κατονομάζει καὶ τὴν νομικὴν σχέσιν.

Ἐὰν ἐν τῷ λογαριασμῷ ὑπῆρχον στοιχεῖα προσιδιάζοντα καθαρῶς ἐν ἄλλῃ συμβάσει, ἡ ἐξέτασις τούτων ἤθελεν ἐπιβάλλεσθαι, διότι ἤθελε κριθῇ καὶ ὁ ἀλληλόχρεος ἐν τοῖς νομίμοις αὐτοῦ ἀποτελέσμασιν. Ὡς παρεδέχθημεν ὅμως, ὁ λογαριασμὸς πρὸς οὐδεμίαν δύναται νὰ ἐξομοιωθῇ νομικὴν σχέσιν, ἀλλ' ἀποτελεῖ σχέσιν sui generis, διὰ τοῦτο δέον ἐν αὐτῷ νὰ ἀνεύρωμεν τὴν πρόθεσιν μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος. Ἐρευνῶντές τὴν φύσιν τοῦ λογαριασμοῦ καὶ τοὺς λόγους ἀφ' ὧν παρήχθη, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παραιτήσεως ἀπὸ παντὸς δικαιώματος τῶν ἀνταποκριτῶν κατ' ἀλλήλων ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας, ἀντὶ τῆς παροχῆς ἀντιστοίχου πιστώσεως, διορῶμεν τὴν justa causa τῆς κυριότητος ἐν αὐτῷ τῷ λογαριασμῷ, ταὐτιζομένῳ μετ' αὐτῆς. Ἀλληλόχρεος λοιπὸν λογαριασμὸς καὶ αἰτία μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος, εἶνε μία καὶ ἡ αὐτὴ πηγή, ἐξ ἧς ἀποβάλλει τὴν κυριότητα ὁ ἀποστολεύς. Ἅμα λοιπὸν ἡ αἰτία τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀξιῶν, εἶνε ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, καὶ οὐχὶ ἄλλη τις, οἷον δάνειον, ἢ παρακαταθήκη, ἢ ἐντολή, ὁ λογαριασμὸς εἶνε ἐκεῖνος ὅστις μεταβιβάζει τὴν κυριότητα τῶν ἀξιῶν.

Οὔτε ὁ νομοθέτης ἄλλο τι προσδοκᾷ ἐκτὸς τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅπως ἀπαγορεύσῃ τὴν διεκδίκησιν ἐν ἄρθρ. 580. Ἡ διάταξις αὕτη οὖσα νεωτέρα, ἀντεκατέστησε τὴν προγενεστέραν τοῦ ἄρθρου 584, καθ' ἣν ἀτόπως ἐπετρέπετο ἡ διεκδίκησις τῶν ἐμπορικῶν γραμματίων ἢ λοιπῶν πιστωτικῶν τίτλων ἐπὶ τῆς πτωχεύσεως λήπτου, θεωρηθέντος ἁπλοῦ δανειστοῦ τοῦ ἀποστολέως τῆς ἀξίας τῶν γραμματίων. Τὸ ἄρθρον 580 (Γαλ. Κωδ. 574), ὁρίζει, ὅτι ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως, δύνανται νὰ διεκδικηθῶσι τὰ μήπω πληρωθέντα ἐμπορικὰ γραμμάτια ἢ ἄλλα χρεώγραφα, ἅτινα

ἤθελον εὑρεθῇ αὐτούσια ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ τοῦ πτωχεύσαντος κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς κηρυττούσης τὴν πτώχευσιν ἀποφάσεως, ἐὰν ἀποσταλῶσιν ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου πρὸς τὸν πτωχεύσαντα μὲ ἁπλῆν ἐντολὴν νὰ ἐξαργυρώσῃ καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν ἀξίαν αὐτῶν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀποστολέως, ἢ ἐὰν ἦσαν εἰδικῶς προωρισμένα ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου, ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς ρητὰς πληρωμάς.

Δὲν ἐπιτρέπεται λοιπὸν ἡ διεκδίκησις, ἅμα ἐτέθησαν εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ ἀποστολέως καὶ τοῦ πτωχεύσαντος ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. Ἡ τροποποίησις αὕτη τοῦ Κώδικος, ἐγένετο τῇ εἰσηγήσει τοῦ βουλευτοῦ Sevin-Moreau διὰ πειστικωτάτων ἐπιχειρημάτων ὑποστηρίξαντος, ὅτι ὁ λήπτης καθίσταται ἰδιοκτήτης τῆς ἀποσταλείσης ἀξίας. (Πρβ. Lyon Caen et Renault. Traité t. 4, n. 807.— Feitu n. 103.)

Ἡ μετάθεσις ἄρα τῆς κυριότητος, ἐνεδρεύει ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀλληλοχρέου, ὡς τὸ συμφυὲς αὐτοῦ στοιχεῖον. Par tout ou il y a compte courant il a transmission de la proprieté, et par tout ou il n'y a pas transmission de la proprieté, il n' y a pas compte courant. (Da n. 17). Τὴν ἐξαίρεσιν ὅμως τοῦ κανόνος τούτου, θέλομεν γνωρίσῃ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀποστολῆς ἐμπορευμάτων πρὸς πώλησιν.

§ 76. Ὡς ὁ ἀποστολεὺς δέον νὰ ἔχῃ τὴν ἱκανότητα πρὸς ἀπαλλοτρίωσιν, οὕτω καὶ ὁ λήπτης, δέον νὰ ἔχῃ τὴν ἱκανότητα πρὸς ἀπόκτησιν τῆς κυριότητος. Ἡ ἱκανότης δέον νὰ ὑπάρχῃ καθ' ὃν χρόνον γίνεται ἡ ἀποστολή. Οὕτω, ἐὰν ἀποσταλῶσι γραμμάτια ἢ συναλλαγματικαὶ πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν μου, καταφθάσωσι δὲ οἱ τίτλοι οὗτοι μετὰ τὸν θάνατον, τὴν πτώχευσιν ἢ τὴν ἀπαγόρευσιν αὐτοῦ, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι αἱ ἀξίαι τούτων ἀπετέλεσαν κεφάλαιον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καθ' ὃ μηδέποτε ἀποκτήσαντος τοῦ πτωχεύσαντος τὴν ἀξίαν αὐτῶν κατὰ κυριότητα. Ὁ ἀποστολεὺς λοιπὸν παραμένει κύριος τῶν ἀξιῶν τούτων καὶ δύναται νὰ διεκδικήσῃ τοὺς ἀποσταλέντας τίτλους εἰς χεῖρας τῶν συνδίκων τοῦ πτωχεύσαντος. Κατὰ τοῦτο συμφωνοῦμεν πληρέστατα πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς 20 Ἰουλίου 1844, χωρὶς νὰ συμμερισθῶμεν καὶ τὰς σκέψεις

αὐτῆς. Ἐπειδή, σκέπτεται ἡ ἀπόφασις αὕτη, ἑκάστη πρᾶξις τοῦ λογαριασμοῦ συνιστᾷ ἀμφοτεροβαρῆ καὶ συναλλακτικὴν σύμβασιν, *bilateral contral* μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν, καταρτίζονται δὲ διὰ τῆς συναινέσεως ἀμφοτέρων, διὰ τοῦτο ἡ κυριότης μεταβιβάζεται ἅμα ἀμφότεροι ἔχουσι τὴν ἱκανότητα ταύτην τοῦ ἐκδηλοῦν ἐλευθέρως τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν βούλησιν. Ἀλλὰ μὴ ἡ ἀμοιβαία συναίνεσις δὲν εἶναι ἀναγκαία πρὸς σύναψιν πάσης σχέσεως καὶ δὴ τῆς ἑτεροβαροῦς; Τάχα ἐπὶ δωρεᾶς, δὲν εἶνε ἀπαραίτητος ἡ ἱκανότης τοῦ δωρεοδόχου πρὸς δήλωσιν συναινέσεως πρὸς ἀποδοχήν;

Τὸ αὐτὸ ἕπεται, καὶ ἅμα ὁ λήπτης ἀποβιώσῃ πρὸ τῆς λήψεως τῆς ἀποσταλείσης ἀξίας, ἤτοι ὁ ἀποστολεὺς ἔχει δικαίωμα διεκδικήσεως.

§ 77. Ἡ κυριότης τῆς ἀξίας, δὲν μεταβιβάζεται, ἅμα αὕτη ἀπεστάλη ὑπὸ τὴν ειδικὴν ἐντολὴν νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ὡρισμένον σκοπὸν. (Παράβ. καὶ Pajot. Μονογραφίαν «sauf encessement», σελ. 106. — Cass. 4 Ἀπριλίου 1865. — Comm. Seine 30 Μαρτίου 1852. — Cass. 12 Ἀπριλίου 1876. (P. Fr. 220.) Διὰ τοῦτο, ὡς εἴδομεν, καὶ ὁ Ἐμπορ. νόμος ἐν ἄρθρῳ 574 ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἀποστολῆς τῆς ἀξίας, ἐπιτρέπει τὴν παρὰ τοῦ ἀποστολέως διεκδίκησιν εἰς χεῖρας τῶν συνδίκων τῆς πτωχεύσεως τοῦ λήπτου. Πρὸ παντὸς δὲ ἀμφισβητουμένου τινὸς ἄρθρου τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὡς μὴ ἀνήκοντος εἰς τὸν λογαριασμόν, ἀπαιτεῖται ἡ ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, ὁ ἐπικαλούμενος δὲ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἀξίας εἶνε ὑπόχρεως εἰς ἀπόδειξιν. (Bordeaux 20 Ἀπριλίου 1842.—Rouen 28 Ἰανουαρίου 1859. (P. Fr. 183 καὶ 184).—Σύμφωνος καὶ ὁ Dietz σελ. 71 καὶ ἀκόλουθα.—Ἡ ἀπόδειξις δὲ αὕτη δύναται νὰ προσκομισθῇ διά τε τῶν βιβλίων, τῆς ἀλληλογραφίας τῶν ἀνταποκριτῶν, καὶ τῶν λοιπῶν νομίμων μέσων. Ὀφείλει τουτέστιν ν' ἀποδείξῃ ὅτι κατέστησε γνωστὴν τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ, ὅπως ἡ ἀποσταλεῖσα ἀξία χρησιμεύσῃ πρὸς τὸν δεῖνα ἢ δεῖνα σκοπόν. (Ἐφετεῖον Rennes τῆς 28 Ἰανουαρίου 1858.)

Ἡ διαγραφὴ τῆς πιστώσεως, καθ' ἣν περίπτωσιν δὲν ἐπληρώθη ὁ τίτλος, ἐπιφέρει τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, διότι ανα-

καλεῖται ἡ κυριότης τοῦ τίτλου διὰ τοῦ διαλυτικοῦ ὅρου τῆς μὴ εἰσπράξεως, ἡ δὲ ἀξία αὐτοῦ ἐκβάλλεται τοῦ λογαριασμοῦ, συνεπῶς ὁ λήπτης ἐὰν θελήσῃ νὰ ἐνασκήσῃ τὴν ἐκ τοῦ γραμματίου ἀπαίτησιν, πράττει πλέον τοῦτο ὡς ἐντολοδόχος τοῦ ἀποστολέως, ὑποκείμενος εἰς ὅσας ἐνστάσεις ὑπόκειται καὶ ὁ ἀποστολεύς. (Potiers τῆς 14 Φεβρουαρίου 1889. — Cass. 19 9βρίου 1888. (P. Fr. 401). Δύναται ὅμως ἐὰν προτιμᾷ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸν τίτλον εἰς τὸν ἀποστολέα.

§ 78. Τῶν γραμματίων ἢ συναλλαγματικῶν ἡ κυριότης, μεταβιβάζεται διὰ τακτικῆς ὀπισθογραφήσεως, ἡ δὲ ἄτακτος καθιστᾷ τὸν κομιστὴν ἁπλοῦν ἐντολοδόχον πρὸς εἴσπραξιν. Ἐὰν ὅμως διὰ τῆς τακτικῆς ὀπισθογραφήσεως μεταβιβάζεται ἡ κυριότης, ἐκ τούτου δὲν ἕπεται ὅτι ἡ ἀξία εἰσῆλθε καὶ εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἄνευ τῆς πρὸς τοῦτο συναινέσεως, διότι δύναται τῆς εἰσπραχθείσης ἀξίας νὰ ὁρισθῇ ἡ χρῆσις ὑπὸ τοῦ ἀποστολέως ὀπισθογράφου. Ὡς δὲ ἐπὶ τῆς τακτικῆς ὀπισθογραφήσεως δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ ἡ ἐν τῷ λογαριασμῷ εἴσοδος, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἀτάκτου, δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ ἡ ἐντολή, ὁ δὲ λήπτης δικαιοῦται ν' ἀποδείξῃ ὅτι τῆς ἀξίας τοῦ γραμματίου ἐγένετο κύριος διὰ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. (Paris 24 Δεκεμβρίου 1888.) Ὁ τύπος τῆς ὀπισθογραφήσεως ὡς λέγει ὁ Feitu (n. 106), δὲν δύναται νὰ κατασχύσῃ τῆς θελήσεως τῶν ἀνταποκριτῶν.

Ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, εἶνε τίτλος μεταβιβαστικὸς κυριότητος, ὅθεν ἐὰν ἡ ἀξία μετεβιβάσθη δι' αὐτοῦ ὡς μέσου καὶ νομίμου αἰτίας, ὁ τύπος τῆς ὀπισθογραφήσεως, οἱοσδήποτε καὶ ἂν ἦνε, οὐδαμῶς λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν. Εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς ἐὰν οὐδεμία ἐγένετο ὀπισθογράφησις ἐν γραμματίῳ τὸ ὁποῖον ἀπεστάλη πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν μου, ὅπως παρουσιάσῃ οὗτος αὐτὸ εἰς τὸν ὀφειλέτην πρὸς πληρωμήν, ἐνῷ τὸ εἰσπραχθὲν ποσὸν συνεφωνήθη νὰ κρατήσῃ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ.

Δὲν προδικάζει ὅθεν τὸ ζήτημα περὶ ὑπάρξεως ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὡς πρὸς τὴν τοῦ γραμματίου ἢ τῆς συναλλαγματικῆς ἀξίαν, τὸ εἶδος τῆς ὀπισθογραφήσεως, ἀλλὰ προσέχομεν εἰς τὴν βούλησιν τῶν ἀνταποκριτῶν. (Delamarre

et Lepoitvin t. 3, σελ. 327. — Helbronner σελ. 44. — Ἐφετ. Rennes 27 9βρίου 1867. — Lyon 17 9βρίου 1863. (P. Fr. 185, 176). Ἐκ τοῦ ἄρθρου μάλιστα 580, ποριζόμεθα ἀσφαλῶς παρομοίαν ἐκδοχήν. Τὸ ἄρθρον τοῦτο, ἀποτρέπον τὴν διεκδίκησιν, οὐδεμίαν ποιεῖται περὶ ὀπισθογραφήσεως διάκρισιν, ἀλλὰ γενικῶς ὁμιλεῖ περὶ οἱουδήποτε γραμματίου ἢ ἑτέρου χρεωγράφου, ἀποσταλέντος μετὰ τῆς ἐντολῆς πρὸς εἴσπραξιν, ἢ ὅπως χρησιμεύσῃ εἰς ὡρισμένας πληρωμάς, διὰ τοῦτο, καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ τακτικὴ ὀπισθογράφησις τῶν γραμματίων, καὶ τότε ἐπιτρέπεται ἡ διεκδίκησις, ἅμα πράγματι ὑπάρχει ἐντολὴ πρὸς εἴσπραξιν μόνον, ὡς ὀρθῶς ἑρμηνεύει τὸ ἄρθρον τοῦτο ἡ ἀπὸ 12 Μαρτίου 1867 ἀπόφασις τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Γαλλίας. Ἐξετάζεται λοιπὸν ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια καὶ οὐχὶ ὁ τύπος τῆς ὀπισθογραφήσεως. Ὅθεν κατὰ τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἄρθρου τούτου, οὐδὲν ἀποδεικνύει ἡ τακτικὴ ὀπισθογράφησις, οὐδὲ κωλύει τὴν διεκδίκησιν, ἐὰν δὲν συντρέχῃ καὶ ἡ βούλησις πρὸς μεταβίβασιν κυριότητος διὰ τοῦ λογαριασμοῦ, ἡ δὲ ἄτακτος ἐπίσης, δὲν προϋποθέτει ἐντολήν, ἅμα ὄντως ἡ ἀξία τοῦ τίτλου πρόκειται ν' ἀναγραφῇ εἰς τὸν λογαριασμόν.

Ὁ ὅρος τῆς ἀνεξόδου ἐπιστροφῆς, ὁ ἐν τῷ γραμματίῳ περιεχόμενος, οὐδεμίαν ἐνασκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος, διότι μόνον τὸν κομιστὴν ἀπαλάσσει τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ συντάξαι διαμαρτυρίαν κατὰ τὴν λῆξιν. (Παρβ. καὶ Feitu n. 112).

§ 79. Εἴπομεν καὶ ἄλλοτε, ὅτι διαφέρει ἡ συναίνεσις πρὸς σύναψιν συναλλαγῆς, δυναμένης ν' ἀποτελέσῃ κεφάλαιον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, τῆς συναινέσεως πρὸς σύστασιν λογαριασμοῦ. Διὰ τοῦτο δὲν συμφωνοῦμεν μετὰ τῆς ἀπὸ 18 Φεβρουαρίου 1861 ἀποφάσεως τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Γαλλίας. Ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἑξῆς περιπτώσεως.

Ὁ ὑπάλληλος τοῦ ἀνταποκριτοῦ μου, κατώρθωσε δολίως ν' ἀποσπάσῃ παρ' ἐμοῦ ἀξίαν τινά, ἣν ἀπέστειλα αὐτῷ διὰ λογαριασμὸν τοῦ προϊσταμένου του, καὶ ἣν ἀξίαν ὁ ὑπάλληλος οὗτος καταχρατήσας, δὲν παρέδωσε πρὸς τὸν μεθ' οὗ διετέλουν ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ἀνταποκριτήν μου.

Τὸ Ἀκυρωτικὸν ἀπεφήνατο ὅτι, ἐὰν ἡ ἀξία αὕτη, κατεχωρίσθη πρὸς πίστωσιν ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἀπετέλεσεν ἄρθρον τοῦ λογαριασμοῦ, ἤτοι, ὅτι μετεβιβάσθη ἡ κυριότης αὐτῆς, πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν μου.

Ἰδοὺ ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη, διαβλέπει ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ διαπραγμάτευσιν, ἀνήκουσαν κατὰ συναίνεσιν τῶν συμβαλλομένων, ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ. Ἀλλὰ ποῦ ἡ συναίνεσις τοῦ ἀνταποκριτοῦ, πρὸς παραδοχὴν τῆς συναλλαγῆς, ἧς τὸ ἀντικείμενον ζητεῖται ν' ἀναγραφῇ εἰς τὸν ἀλληλόχρεον; καὶ ἀφ' ἑτέρου ποῦ ἡ παράδοσις πρὸς αὐτὸν τῆς ἀξίας, ὅρος ὅστις ἐστὶν ἀπαραίτητος, ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ; Μὴ γινώσκοντος τοῦ ἀνταποκριτοῦ τὴν ἀποστολήν, ἕπεται ὅτι δὲν θεωρεῖται κάτοχος αὐτῆς, καὶ δὴ νομεὺς τῆς ἀξίας, διότι ὁ ἀγνοῶν δὲν νέμεται, οὔτε εἶχεν ὁ ὑπάλληλος τὴν ἐντολὴν ἐπὶ τῆς ειδικῆς ταύτης περιπτώσεως, νὰ λάβῃ τὴν ἀξίαν διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀνταποκριτοῦ, ὥστε νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐνέμετο ὁ ὑπάλληλος ἐπ' ὀνόματι τοῦ προϊσταμένου αὐτοῦ. (Παρβ. Caresse Note dans S. V. 1861 Ἰουλίου 418 καὶ Feitu n. 105). Ὁ ὑπάλληλος μάλιστα ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει, κατεκράτησε δολίως τὴν ἀξίαν, παρασιωπήσας τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν.

Ὥστε φρονοῦμεν μετὰ τοῦ Feitu ὅτι, ἐπειδὴ ἐλλείπει ἡ κοινὴ τῶν συμβαλλομένων συναίνεσις, διότι ἡ ἀποστολὴ ἐγένετο συνεπείᾳ δολίων παραστάσεων, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἑτέρου τῶν συμβαλλομένων, δὲν ἔχομεν τὴν βούλησιν τούτου πρὸς ἀπόκτησιν κυριότητος.

Ὅτι δὲ ἡ διαπραγμάτευσις ἐνέκειτο εἰς τὴν φύσιν τῶν συναλλαγῶν, ἃς συνεφώνησαν νὰ ἐπιχειρῶσιν οἱ συμβαλλόμενοι, τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν, διότι δὲν ἀρκεῖ νὰ περιέχηται ἡ πρᾶξις ἐν τῇ προκαταρκτικῇ συμφωνίᾳ, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ καὶ ἐκ μέρους τοῦ ἀνταποκριτοῦ ἡ βούλησις, τοῦ νὰ συνάψῃ τὴν τοιούτου εἴδους σχέσιν, ἐξ ἧς ἡ ἀποστολή, καθόσον, ναὶ μὲν οἱ ἀνταποκριταί, δύνανται διὰ τῆς συμφωνίας αὐτῶν νὰ ὁρίσωσι τὴν φύσιν τῶν πράξεων, ὅσαι θέλουσιν ἀποτελέσῃ τ' ἄρθρα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἀλλ' οὐχ ἧττον, δὲν εἶνε ὑπόχρεοι νὰ μετέχωσι συναλλαγῶν, ἃς

δὲν ἔχουσιν ἐπιθυμίαν καὶ συμφέρον νὰ συνάψωσιν. Οἷον, ἐὰν ὁ Β. δώσῃ τὴν ἐντολὴν εἰς τὸν ἀνταποκριτήν του, ὅπως εἰσπράξῃ τὴν ἀξίαν συναλλαγματικῆς καὶ πιστώσῃ αὐτόν, ὁ ἕτερος ἀνταποκριτής, δύναται, μολονότι ἐν τῇ φύσει τῶν πράξεων τῶν ἀποτελουσῶν τὸν λογαριασμόν, ἔγκειται ἡ ἐντολή, ν'ἀρνηθῇ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς ταύτης. Εἰς τοῦτο καὶ μόνον ἐκ τῆς περὶ ἀλληλοχρέου συμφωνίας, στρέφεται ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἀνταποκριτοῦ, ὅπως οὗτος ἀφοῦ *παραδεχθῇ* τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς, καταχωρίσῃ εἰς πίστωσιν τοῦ ἐντολέως τὴν εἰσπραχθεῖσαν ἀξίαν.

Εἴπομεν ὅτι ἡ ἐν τοῖς βιβλίοις ἐγγραφὴ τῆς πιστώσεως, δὲν εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς σύστασιν τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο οὐδεμία συνέπεια ἕπεται ἐκ τοῦ τυπικοῦ τούτου γεγονότος, ὅθεν διότι ὁ ὑπάλληλος ἀνέγραψε τὴν σχετικὴν πρὸς τὴν ἀποστολὴν πίστωσιν, ἣν κατεκράτησε, δὲν ἕπεται ὅτι αἱ ἀξίαι αὗται ἀποτελοῦσι κεφάλαιον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Ὡς φαίνεται, ἡ μνησθεῖσα ἀπόφασις συγχίζει τὴν κατὰ τὸν Γαλ. Ἀστ. Κώδικα εὐθύνην τοῦ κυρίου, διὰ τὰς πράξεις τῶν ὑπαλλήλων αὐτοῦ. Ἀλλ' ἄλλο εὐθύνη, ἐξ ἧς πηγάζει ἀποζημίωσις, καὶ ἄλλο ἀποστολὴ ἀξίας, συνεπείᾳ ἐννόμου τινὸς σχέσεως, δίδουσα χώραν εἰς πιστοχρέωσιν ἐν ἀλληλοχρέῳ. Ἐὰν ὁ προστήσας εἶναι ὑπεύθυνος πρὸς ἀποζημίωσιν, διὰ τὰς ἐπιβλαβεῖς πράξεις τοῦ πράκτορος αὐτοῦ, τοῦτο χορηγεῖ δικαίωμα ἐκείνου πρὸς ἀποζημίωσιν, οὐδαμῶς ὅμως τίκτει ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ἀπαίτησιν.

Οὐδὲν κοινὸν ἔχει ἡ εὐθύνη τοῦ κυρίου πρὸς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ὅστις ὑφίσταται κατ' ἰδίους κανόνας καὶ τύπους, ἀντλῶν τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ ἐκ δύο οὐσιωδῶν στοιχείων, τῆς τε συναινέσεως καὶ τῆς παραδόσεως τῆς ἀξίας.

Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ρ. δικαίου περὶ προστήσαντος, οὗτος εὐθύνεται διὰ τὰς πράξεις τῶν πρακτόρων αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκεν, ἠρωτήθη, ἐὰν τοὐλάχιστον, δύναται ὁ πιστωτής, ἤτοι ὁ ἀποστολεύς, νὰ καταχωρίσῃ εἰς χρέωσιν τοῦ κυρίου, τὸ ποσὸν τῆς ζημίας, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν οὗτος, διὰ τοῦ πράκτορος αὐτοῦ.

Ἀλλὰ πῶς δυνάμεθα νὰ συμβιβάσωμεν τὸ ἀναγκαῖον στοιχεῖον τῆς κοινῆς συναινέσεως πρὸς τὴν αὐθαίρετον τοῦ ἀποστολέως ἐγγραφὴν τοιαύτης χρεώσεως; Ἡ ἔλλειψις τῆς ἀμοιβαίας συναινέσεως, εἶναι τὸ μόνον κώλυμα πρὸς τὴν καταφατικὴν λύσιν.

Κατ' ἀκολουθίαν, καὶ ἡ παρὰ τρίτου τινὸς δοθεῖσα ἐγγύησις, ὑπὲρ τοῦ κυρίου τῶν ὑποθέσεων, δὲν ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὴν ἐκ τῆς πράξεως τοῦ ὑπαλλήλου προκύψασαν εὐθύνην κατὰ τοῦ πρώτου, διότι ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ἐγγυητοῦ, ἡ ἐπέκτασις ἀντίκειται εἴς τε τὰς κοινὰς περὶ συμβάσεων ἀρχὰς καὶ τὰς τῆς ἐγγυήσεως. (Feitu n. 105).

§ 80. Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ εἰδικοῦ προορισμοῦ ἀξίας τινός, εἶναι πραγματική. Ἐν γένει ὅμως, ὅτε οὐδεμία ἰδία συνεννόησις λαμβάνει χώραν μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν κατὰ τὴν ἀποστολὴν ἀξίας τινός, εἰκάζεται ἡ προσχώρησις εἰς τὴν προηγηθεῖσαν συμφωνίαν περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καὶ αἱ ἀποστελλόμεναι ἀξίαι εἰσέρχονται ἐν αὐτῷ, ἐὰν πρόκειται περὶ σχέσεων τὰς ὁποίας προεῖδον καὶ ὥρισαν οἱ συμβαλλόμενοι. Ἐκ τῆς σιωπῆς λοιπὸν τῶν ἀνταποκριτῶν, δέον νὰ συναγάγωμεν τὴν συναίνεσιν αὐτῶν πρὸς τὴν ἐν τῷ λογαριασμῷ εἴσοδον τῆς ἀξίας.

Παράδειγμα ἐφαρμογῆς τοῦ κανόνος τούτου, ὅτι εἰκάζεται ἡ συναίνεσις τοῦ λήπτου, ἐὰν δὲν συνομολογῆται ἕτερος προορισμὸς τῆς ἀξίας, παρέχει ἡμῖν ἡ ἀπὸ 4 Αὐγούστου 1857 ἀπόφασις τοῦ Πρωτοδικείου τῆς Χάβρης, τὴν ὁποίαν ἐπεκύρωσε τὸ Ἐφετεῖον Rennes διὰ τῆς ἀπὸ 28 Ἰανουαρίου 1858 ἀποφάσεώς του. Ὁ Παῦλος εἶχεν ἀποστείλει πρὸς τὸν Πέτρον γραμμάτια εἰς διαταγήν, διὰ μέσου προσώπου τινός, ὅπερ παρέδωκε ταῦτα πρὸς τὸν Πέτρον, τὴν 24 Ἀπριλίου, περὶ τὴν 6ην ὥραν τῆς ἑσπέρας. Ὁ Πέτρος μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς 24 Ἀπριλίου, ἐξετέλει τὰς πληρωμὰς αὐτοῦ τακτικῶς, καὶ ἀπέστελλε μάλιστα καὶ χρήματα διὰ τὰς πληρωμὰς τῆς ἐπαύριον. Ἐν τούτοις τὴν ἐπαύριον 25 Αὐγούστου, ἐτράπη εἰς φυγήν, ἀμέσως δὲ ἐκηρύχθη ἡ πτώχευσις αὐτοῦ, καὶ ὡρίσθη ἡμέρα τῆς παύσεως τῶν πληρωμῶν ἡ 25 Ἀπριλίου. Τῶν γραμματίων τούτων ἐζητήθη ἡ ἀποκατά-

στασις παρὰ τοῦ Παύλου, διὰ τὸν λόγον ὅτι τὴν πρωΐαν τῆς 25 Ἀπριλίου τὰ γραμμάτια εὑρίσκοντο εἰσέτι εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Πέτρου, καὶ δὲν εἶχε γίνει οὔτε ἡ ἐν τῷ λογαριασμῷ καταχώρισις, οὔτε ἡ ἀποδοχὴ αὐτοῦ, ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὸν λογαριασμόν. Ὀρθῶς αἱ ἀποφάσεις αὗται παρεδέχθησαν ὅτι, ἀφοῦ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Πέτρος διετέλουν ἐν σχέσει ἀλληλοχρέου πρὸ πολλοῦ, ἡ δὲ ἀποστολὴ ἐγένετο κατὰ τὰ συμπεφωνημένα καὶ κατὰ τοὺς ἐν χρήσει ὅρους, ἡ κατοχὴ τῶν γραμματίων παρὰ τοῦ Πέτρου κατὰ τὴν 24 Ἀπριλίου, ἀποδείκνυσι τὴν βούλησιν, ὅπως εἰσέλθωσι ταῦτα εἰς τὸν λογαριασμόν, καὶ τελεσθῇ ἡ ἐν τῇ συμφωνίᾳ ἐγκειμένη διαπραγμάτευσις, ὁ δὲ λόγος ὅτι δὲν εἶχε γίνει ἀμέσως ἡ ἐγγραφὴ ἐν τοῖς βιϐλίοις, ἀποκρούεται ἐπίσης ὑπὸ τῶν ἀποφάσεων τούτων, θεωρουμένου τοῦ τύπου τούτου ὡς μέσου ἀποδείξεως.

§ 81. Ἡ διακοπὴ τῶν σχέσεων τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καὶ συνεπῶς ἡ λῆξις αὐτοῦ, ἐπέρχεται, ὡς θέλομεν γνωρίσει κατωτέρω, οὐ μόνον ἀναγκαστικῶς διὰ τῆς πτωχεύσεως, ἀλλὰ καὶ ἑκουσίως, οἷον ἅμα ὁ ἀνταποκριτὴς ἐγκαταλείψῃ τὰς ὑποθέσεις αὐτοῦ ἀποδράς. Ἐὰν ἀπεστάλησαν πρὸς αὐτὸν ἀξίαι τὴν 5 Αὐγούστου, φέρ' εἰπεῖν, ὅστις ὅμως ἐτράπη εἰς φυγὴν τὴν 4 Αὐγούστου, αἱ ἀξίαι αὗται δὲν ἐγένοντο τῆς κυριότητος αὐτοῦ, διότι οὔτε ἡ συναίνεσις αὐτοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐδηλώθη, οὔτε τῆς ἀξίας ἐγένετο κάτοχος, τοὐναντίον μάλιστα διὰ τῆς φυγῆς ἐδήλωσε σαφῶς ὅτι, διακόπτει τὰς μετὰ τοῦ ἀνταποκριτοῦ ἐμπορικὰς αὐτοῦ σχέσεις. Ἡ περίπτωσις αὕτη, δίδει χώραν πρὸς διεκδίκησιν τῶν ἀξιῶν. (Πρϐ. καὶ ἀπόφ. Πρωτοδικείου Aix, ἣν ἐπικαλεῖται ὁ Feitu n. 109).

§ 82. Ὅπως μεταϐιϐασθῇ ἡ κυριότης, εἶνε ἀναγκαία ἡ παράδοσις τῆς ἀξίας, εἴπομεν δὲ ὅτι ἡ νόμιμος αἰτία, ἤτοι ὁ μεταϐιϐαστικὸς τῆς κυριότητος τίτλος, εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός.

Ἡ παράδοσις εἶναι ἐκ τῶν ἀναγκαίων στοιχείων πρὸς κατάρτισιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἀμφισϐητεῖται ὅμως ἡ δικαιολογικὴ αὐτῆς βάσις. Ποῖος ὁ λόγος, λέγουσι,

τῆς παραδόσεως; Ἐὰν εἴμεθα ὀπαδοὶ τῆς γνώμης, ὅτι ὁ λογαριασμὸς μετέχει τοῦ χαρακτῆρος τοῦ δανείου, ἠθέλομεν συμφωνήσῃ ἴσως μετὰ τῶν Massé καὶ Noblet, οἵτινες ἀνευρίσκουσιν ἐν τῷ δανείῳ τὴν παράδοσιν ἀναγκαίαν. Ὅπερ ὅμως συνετέλεσε πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς γνώμης ὅτι ἐκ τοῦ δανείου ὁρμᾶται ἡ αἰτία τῆς παραδόσεως ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ, εἶνε ἡ διάταξις τοῦ Γαλλικοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος (ἄρθρ. 1138).

Κατὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο, ἡ κυριότης μεταδιβάζεται καὶ διὰ μόνης τῆς συναινέσεως, ἐξαιρεῖται ὅμως τὸ δάνειον, πρὸς κατάρτισιν τοῦ ὁποίου ἀπαιτεῖται παράδοσις ὡς ἐκ τῆς ἰδιαζούσης φύσεως αὐτοῦ (ἄρθρ. 1892 καὶ 1893).

Εἶπον τουτέστιν, ὡς ὁ Dalloz (compte courant n. 44 καὶ 45), ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ἀφοῦ μεταβιβάζει κυριότητα διὰ μόνης τῆς παραδόσεως, κατὰ νόμον δὲ μόνον ἐπὶ δανείου ἀπαιτεῖται παράδοσις, ἄρα δικαιολογικὴ αἰτία τῆς παραδόσεως εἶνε τὸ δάνειον.

Οἱ Delamarre καὶ Lepoitvin (t. VII n. 86) τουναντίον φρονοῦσιν, ὅτι ὁσάκις οἱ κανόνες τοῦ ἀστικοῦ δικαίου δὲν εὑρίσκονται εἰς ἁρμονίαν πρὸς τοὺς κανόνας καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐμπορίου, εἶνε ἐξεταστέα αὕτη καθ' ἑαυτὴν ἡ σχέσις συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τούτους, καὶ συνεπῶς παραδέχονται ὅτι ἡ κυριότης, μεταβιβάζεται διὰ τῆς παραδόσεως, τελειοποιοῦσα τὸν λογαριασμόν, ὁ δὲ λογαριασμὸς ὡς οὖσα σχέσις ἐμπορική, δὲν παρέχει ἡμῖν τὸ ἐνδόσιμον πρὸς ἐξέτασιν αὐτοῦ ὑπὸ ἀστικὴν ἔποψιν, ὥστε νὰ ἐφαρμώσωμεν ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅ,τι γίνεται καὶ ἐπὶ δανείου.

Παρ' ἡμῖν, ἔνθα ἰσχύουσιν αἱ διατάξεις τῶν Ρωμαϊκῶν καὶ Βυζαντινῶν νόμων, ἡ παράδοσις εἶνε τὸ οὐσιῶδες συστατικὸν πρὸς μεταβίβασιν κυριότητος, συνεπείᾳ τοῦ ὁποίου τὸ πᾶν τελειοῦται καὶ καταρτίζεται.

Σκοπὸς τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, εἶνε κυρίως οὗτος. Ἑκάτερος τῶν συμβαλλομένων, νὰ μὴ ζητήσῃ καὶ πληρωθῇ παρὰ τοῦ ἑτέρου τὰς ἀμοιβαίας ἐκ διαφόρων διαπραγματεύσεων ἀπαιτήσεις. Ἀλλ' ἐὰν δὲν γίνῃ ἡ ἐξόφλη-

σις τούτων καὶ ἐπέλθῃ ὁ προσδοκώμενος συμψηφισμὸς τί γίνονται αἱ ἀξιώσεις αὗται; Βεβαίως κατακρατοῦνται παρὰ τῶν ἀνταποκριτῶν μὴ καταβαλλόμεναι, ἀντὶ δὲ τῆς κατακρατήσεως ταύτης, ὡς ἀντάλλαγμα παραχωρεῖται ἡ σχετικὴ πίστωσις ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὀφειλομένης νὰ συμψηφισθῇ ἀξίας κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ λογαριασμοῦ.

Ἄρα οὔτε ἡ πίστωσις ἔχει τὸν λόγον αὐτῆς ἄνευ τῆς παραδόσεως, οὔτε ἡ παράδοσις δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἀποτέλεσμα ἄνευ τῆς πιστώσεως. Οἱ δύο οὗτοι ὅροι εἰσὶν συσχετικοὶ καὶ σχηματίζουσι τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. Ἐὰν δὲν δυνηθῇ ὁ ἀνταποκριτής μου νὰ ἔχῃ εἰς τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν αὐτοῦ ἀξίαν τινά, δὲν θέλει πιστώσῃ ἐμέ, διότι δὲν ὑπάρχει ἡ παραγωγὸς αἰτία, ἄλλως πράττων, ποιεῖται δωρεάν.

Ἀλλ' ὅπως ἔχῃ τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τοιαύτης ἀξίας, τί ἀπαιτεῖται;

Ἀπαιτεῖται, ἵνα ὁ ἀνταποκριτής του ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ καταλάβῃ ἀξίαν ἀνήκουσαν εἰς ἐκεῖνον, εἰς τὴν κατάληψιν δὲ ταύτην, συντελεῖ ὡς τὸ μόνον μέσον ἡ παράδοσις.

Ἡ παράδοσις λοιπὸν ἀνήκει εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καὶ ἀπὸ τούτου ὁρμᾶται ὡς τίτλου μεταβιβαστικοῦ κυριότητος, ὡς δὲ πρὸ πάσης παραδόσεως, ἀπαιτεῖται νὰ προϋπάρχῃ justa causa τῆς παραδόσεως πρὸς ἀπόκτησιν κυριότητος, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ προϋπάρχοντος τούτου ὡς νομίμου αἰτίας, μεθέπεται ἡ παράδοσις συνιστῶσα τὴν σχέσιν.

§ 83. Ἡ προηγηθεῖσα περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ συμφωνία, χρησιμεύει ὡς τίτλος πρὸς ἀπόκτησιν τῆς κυριότητος, ἐπέρχεται δὲ ἡ μεταφορὰ αὐτῆς, ἅμα τεθῶσιν εἰς ἐνέργειαν τὰ μέσα, δι' ὧν ἐμφαίνεται ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀξίας. Δὲν εἶνε ἀνάγκη τουτέστιν ὁ λήπτης νὰ καταλάβῃ τὴν ἀξίαν, ὅπως γίνῃ κύριος, ἀρκεῖ ὅτι ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ ἀνταποκριτοῦ, ἔχει δὲ ὁ λήπτης τὴν ἱκανότητα νὰ καταλάβῃ αὐτήν, καθ' ἣν στιγμὴν ἤρξατο ἡ ἀποστολή. Ἀφ' ὅτου ὁ ἀποστολεὺς ἀπέβαλε τὴν ἀξίαν, στερούμενος τῆς ἐλευθέρας

διαθέσεως αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου μετεβιβάσθη ἡ κυριότης.

Ἡ συμφωνία περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καὶ ἡ ἐξ ὑπαρχῆς βούλησις τοῦ λήπτου πρὸς ἀπόκτησιν τῆς κυριότητος πάσης ἀποσταλησομένης ἀξίας, συνδυαζομένη μετὰ τῆς γενομένης ἤδη ἀποστολῆς, ἀποτελεῖ τὴν παράδοσιν. (Lyon Caen et Ren. Precis n. 1341).

§ 84. Ὡς ἐκ τῶν πολυπλόκων τῶν ἐμπόρων συναλλαγῶν, τὰς ὁποίας ἐνδεχόμενον νὰ περιέχῃ ὁ ἀλληλόχρεος, καθίσταται ποικίλος καὶ ὁ τρόπος τῆς παραδόσεως τῶν ἀξιῶν.

Ἡ παράδοσις τῆς ἀξίας θεωρεῖται τετελεσμένη, οὐ μὴν ὁσάκις ἀπ' εὐθείας ἀποστέλλεται αὕτη πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐμμέσως πραγματοποιῆται ὁ τοιοῦτος σκοπός. Διὰ τοῦτο ἡ παράδοσις θέλει εἶσθαι *ἄμεσος* ἢ *ἔμμεσος*.

Καὶ ἄμεσος μὲν παράδοσις ὑπάρχει, ὅταν ὁ εἷς λαμβάνῃ παρὰ τοῦ ἑτέρου ἀξίαν τινά, χωρὶς νὰ μεσολαβήσῃ ἑτέρα τις πρᾶξις, οἷον ἀποστέλλονται χρήματα ἢ ἄλλα ἀντικείμενα ἀξιῶν, ἐμπορεύματα, συναλλαγματικαὶ ἢ γραμμάτια εἰς διαταγήν, ἔμμεσος δέ, ὅταν ἀντικειμένου τινὸς δὲν ἐγένετο ἀπ' εὐθείας ἡ ἀποστολή, ἀλλὰ προηγήθη πρᾶξίς τις πρὸς προπαρασκευήν, ὡς ἐὰν ἐκτελῶν παραγγελίαν τοῦ ἀνταποκριτοῦ μου καταβάλλω πρὸς τὸν δανειστὴν αὐτοῦ τὴν ὀφειλομένην ποσότητα, ἢ ὁπωσδήποτε ἄλλως πρὸς τρίτον πρόσωπον ἀξίαν τινά, πρὸς ὄφελος καὶ διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἰδίου. (Lyon Caen et Renault αὐτόθι 1417, σημ. 2. — Ἀθαν. ἀριθ. 29).

Τὸ αὐτὸ ἕπεται, καὶ ὅταν εἰσπράττω ἀπαίτησίν τινα παρὰ τοῦ ὀφειλέτου τοῦ ἀνταποκριτοῦ μου, διότι διὰ τοῦ τρόπου τούτου, πιστόνω διὰ τοῦ εἰσπραχθέντος ποσοῦ τὸν ἀνταποκριτήν μου, ὅστις θεωρεῖται ἀποστείλας μοι ἐμμέσως τὸ ποσὸν τοῦτο.

Νομικῶς, οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν ἡ διάκρισις τῆς παραδόσεως εἰς ἄμεσον καὶ ἔμμεσον, ὡς ἀφορῶσα μόνον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν γίνεται ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀξίας, ὅθεν εἶνε ζήτημα πραγματικὸν ἡ ἐκτίμησις τοῦ γε-

γονότος τῆς ἀποστολῆς, διαφεύγον τὸν ἔλεγχον τοῦ Ἀρείου Πάγου.

§ 85 Ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς εἶνε νόμιμος τίτλος ἴδιος, παρέχων ἅπαντα τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα δι' ὧν μεταβιβάζεται ἡ κυριότης. Ὡς κυρία βάσις ὑπόκειται ἡ συναίνεσις τῶν ἀνταποκριτῶν, πρὸς σύναψιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἥτις ἐνέχει ἐν ἑαυτῇ τὴν νόμιμον αἰτίαν τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος, ἐπερχομένης κατόπιν τῆς παραδόσεως. Ὥστε βούλησις, νόμιμος αἰτία, καὶ παράδοσις, εἰσὶ τὰ τρία στοιχεῖα, δι' ὧν καταρτίζεται ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, ἤτοι μεταβιβάζεται ἡ κυριότης τῶν ἀποστελλομένων ἀξιῶν, καὶ ἅτινα εἰσὶ κοινὰ ἐν πάσῃ σχέσει, σκοπούσῃ τὴν μεταβίβασιν τῆς κυριότητος.

§ 86. Ἡ μεταβίβασις τῆς κυριότητος, ἐπάγεται τὸ δικαίωμα τῆς ὑπὸ τοῦ λήπτου ἐλευθέρας διαθέσεως τῆς ἀποσταλείσης ἀξίας (Lyon Caen et Ren. Precis n. 1432 καὶ Traité 4 τ. 807). Πρωτίστως δέ, τοῦτο εἶναι ἐξεταστέον, τίνα σκοπὸν ἔχει ἡ γενομένη ἀποστολή, ν' ἀναγραφῇ ἀντ' αὐτῆς πίστωσις εἰς τὸν λογαριασμὸν ἢ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀξίαν ὁ λήπτης εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀπόστολέως; Κατὰ τὴν τελευταίαν περίπτωσιν ἤτοι ἅμα ἡ ἀποστολὴ ἐγένετο ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ ἀπολλοτρίωσις τῆς ἀξίας δὲν ἐγένετο, καὶ οὐδαμῶς ὁ λήπτης ἀπολαύει τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἀκολουθεῖ ἐπίσης, ὅταν ἡ ἀποστολὴ ἐγένετο ἐπὶ σκοπῷ παρακαταθήκης, ἢ ἐνεχύρου.

Ὁσάκις δὲν ὁρίζεται τοιαύτη εἰδικὴ χρῆσις τῆς ἀξίας, τότε αὕτη κατὰ τὴν ἀμοιβαίαν συναίνεσιν τὴν ἐκδηλωθεῖσαν ἐκ τῶν προτέρων περὶ συστάσεως ἀλληλοχρέου, εἰσέρχεται ἐν τῷ λογαριασμῷ ὡς ὀρθῶς τὸ Ἀκυρωτικὸν τῆς Γαλλίας ἀπεφήνατο διὰ τῆς ἀπὸ 5 Ἀπριλίου 1859 ἀποφάσεώς του. (P. Franch. n. 405).

Ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἑξῆς περιπτώσεως. Ὁ Α. ἀπέστειλε πρὸς τὸν Β. συναλλαγματικὴν ὀπισθογραφηθεῖσαν πρὸς αὐτὸν ὅπως ἐκ τῆς εἰσπράξεως ταύτης πληρωθῶσι χρέη τοῦ Α. Ἐν πρώτοις, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ ἀποστολὴ ἐγέ-

νετο πρὸς ὡρισμένον σκοπὸν ἐκτρεπόμενον τοῦ ἀλληλοχρέου, ἐπειδὴ ὅμως πράγματι διαταχθείσης ἀποδείξεως, ἀπεδείχθη ὅτι τῆς συναλλαγματικῆς ταύτης ἐγένετο ἀμοιβαίως καταχώρισις ἐν τῷ λογαριασμῷ πιστωθέντος τοῦ ἀποστολέως, τὸ δικαστήριον ἀπεφήνατο, ὅτι ἀπέκτησεν ὁ λήπτης τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ οὐδεμία κατάχρησις τῶν ὅρων τῆς ἐντολῆς. Ὅπερ ἀληθῶς παρατηροῦμεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τῆς ῥηθείσης ἀποφάσεως, εἶνε ὅτι ὁ ἀποστολεὺς χρεώσας τὸν λήπτην, προδήλως μετέβαλε γνώμην (Feitu n. 119) διότι διὰ τῆς ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀναγραφῆς χρεώσεως τοῦ λήπτου παρὰ τοῦ ἀποστολέως καὶ τανάπαλιν ἐπανῆλθον πάλιν οἱ ἀνταποκριταὶ εἰς τὴν ἀρχικὴν συμφωνίαν περὶ καταχωρίσεως τῶν τίτλων τούτων εἰς τὸν λογαριασμόν.

Ἐπίσης ζήτημα σπουδαῖον περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς διαθέσεως τῶν ἀποσταλέντων πρὸς τὸν ἀνταποκριτὴν τίτλων εἰς τὸν κομιστήν, παρουσιάζει ἡ ἐπὶ τῆς μνησθείσης ὑποθέσεως τοῦ τραπεζίτου Mirés (σελ. 34) ἐκδοθεῖσα ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Douai τῆς 21 Ἀπριλίου 1862, εἰς ὃ παρεπέμφθη ἡ ἐκδίκασις τῆς ὑποθέσεως ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου τῆς Γαλλίας δικαστηρίου, μετ᾽ ἀναίρεσιν γενομένην κατὰ τῆς ἀπὸ 29 Αὐγούστου 1861 ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου τῶν Παρισίων τῆς ἐπικυρωσάσης τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πρωτοδικείου. Αἱ δύο τελευταῖαι ἀποφάσεις, τοῦ τε Πρωτοδικείου καὶ τοῦ Ἐφετείου, παρεδέξαντο ὅτι εἰς τὸν τραπεζίτην Mirés εἶχον ἀποσταλῇ οἱ τίτλοι λόγῳ ἐνεχύρου, ἵνα ἀπέναντι τούτων λαμβάνωσιν οἱ ἀνταποκριταὶ αὐτοῦ προκαταβολάς. Ὁριστικῶς ὅμως ἀπεφασίσθη διὰ τῆς μνησθείσης ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου Douai, ὅτι οὗτος διὰ τῆς ἀποστολῆς ἐγένετο κύριος καὶ ἐδικαιοῦτο ἐλευθέρως νὰ τὰς διαθέσῃ.

Ἡ μόνη μομφὴ ἥτις ἠδύνατο νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸν τραπεζίτην Mirés, λήπτην τῶν ἀνωνύμων μετοχῶν, εἶνε ὅτι οὗτος ἀπέστελλε προκαταβολὰς καὶ ὑπελόγιζε τόκους τῶν μετοχῶν εἰς πίστωσιν τοῦ ἀποστολέως, ἐπὶ τῆς ἀξίας ἣν εἶχον αὗται κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποστολῆς, ἐνῷ τὰς διέθετε κατόπιν ὑπὸ ηὐξημένην τιμήν, οὕτω δέ, δὲν ἦτο ἀντίστοι-

χος ἡ παρεχομένη πίστωσις ὑπὸ τοῦ τραπεζίτου πρὸς τὴν ἀποστολὴν τῆς ἀξίας τῶν ἀνωνύμων μετοχῶν, διότι οὗτος ἐλάμβανε πλείω ἐκείνων ὅσα ἀπέστελλε πρὸς τοὺς ἀνταποκριτὰς αὐτοῦ, ὅπερ ἀντίκειται εἰς τὴν φύσιν τοῦ λογαριασμοῦ καὶ τὴν καλὴν τῶν συμβαλλομένων πίστιν, ἡ δὲ ἐν τῷ λογαριασμῷ πίστωσις, δέον νὰ παρέχηται ἰσότιμος πρὸς τὴν ληφθεῖσαν ἀξίαν, ἵνα οὗτος παριστᾷ ἐπακριβῶς ἀντιστοίχους καὶ ἰσαξίους πιστώσεις, ἑπομένως ἤθελε προκύψῃ κατώτερον ἐνεργητικὸν ἐκ τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως τῶν μετοχῶν κατὰ λόγον τῆς διαφορᾶς τοῦ τιμήματος τῆς πωλήσεως τῶν μετοχῶν, πρὸς τὴν ἀξίαν τὴν ὁποίαν εἶχον αἱ μετοχαὶ αὗται κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν.

Δὲν ἐξετάζομεν ἂν ὑπῆρχε δολία πρόθεσις κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τοῦ Mirés, διότι τοῦτο ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ δικάσαντος δικαστηρίου. Ὑποκειμένου ὅμως ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ μεταξὺ δύο ἀνταποκριτῶν, καὶ γενομένης ἀποστολῆς τοιούτων τίτλων πληρωτέων εἰς τὸν κομιστήν, τὸ πρωτεῦον εἶνε ἐὰν ὁ ἀποστολεύς, ἠννόει, νὰ μεταβιβάσῃ τὴν κυριότητα τῆς ἀξίας τῶν μετοχῶν, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει γενόμενος κύριος ὁ τραπεζίτης εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως, οὔτε δόλος ἠδύνατο ν' ἀποδοθῇ εἰς αὐτὸν ἀναφερόμενος εἰς κατάχρησιν ἐμπιστοσύνης. (Ἐπίσης καὶ ἡ ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1885 ἀπόφασις τοῦ Πρωτοδικείου Amiens, οὕτω ἀποφαινομένη ἐπὶ σχετιτικοῦ ζητήματος).

§ 87 Τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως, δύναται μὲν νὰ θεωρηθῇ ἀπόλυτον, ἀλλ' ἐφ' ὅσον σχετίζεται πρὸς τὴν πίστωσιν, περιορίζεται ἐνίοτε ἐν τῇ πραγματικῇ τοῦ ἀποσταλέντος ἀξίᾳ.

Τουτέστιν, δὲν δύναται ὁ λήπτης νὰ διαθέσῃ μείζονα ἀξίαν ἐκείνης, ἣν ἀντιπροσωπεύει ἡ πίστωσις. Ὁ ὅρος ὅμως οὗτος ἔγκειται ἐν τῇ συμφωνίᾳ τῶν συμβαλλομένων, ὁσάκις συνομολογοῦσιν ὅτι ἡ τιμὴ τῆς πωλήσεως τῶν ἐμπορευμάτων θέλει ὁρίσῃ τὸ μέγεθος τῆς πιστώσεως, ὅθεν ἐὰν ἀποσταλῇ ἐμπόρευμα πρὸς πώλησιν ἵνα καταχωρισθῇ τὸ

τίμημα εἰς τὸν λογαριασμόν, ὁ λήπτης ὑποχρεοῦται νὰ φέρῃ εἰς πίστωσιν τὸ τίμημα ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς πωλήσεως τοῦ ἐμπορεύματος, εἶνε δὲ ὑπεύθυνος οὗτος καθ' ὃ παραβὰς τὴν περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ συμφωνίαν, ἐὰν πιστώσῃ τὸν ἀποστολέα ἀντὶ τιμήματος ἐλάσσονος τοῦ ἀληθοῦς, (Cass. τῆς 26 Ἰουλίου 1865) ἤτοι ὀφείλει ν' ἀποδώσῃ τὴν πλεονάζουσαν τῆς πιστώσεως πραγματικὴν ἀξίαν.

Τὴν διαφορὰν ὅμως ταύτην τῆς ἀξίας, δύναται ὁ ἀποστολεὺς νὰ ἀναγράψῃ εἰς χρέωσιν τοῦ λήπτου, ἐν τῷ μεταξὺ αὐτῶν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ;

Οὐδὲν ἀντίκειται πρὸς τοιοῦτον δικαίωμα ἅμα φέρῃ τὸν χαρακτῆρα ἐκκαθαρισμένης καὶ ἐναγωγίμου ἀπαιτήσεως. (Παρβ. ἐπὶ σχετικοῦ θέματος καὶ τὴν ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1895 ἀπόφασιν τοῦ Ἐφετείου Aniens. (P. fr. n. 412).

§ 88 Ὁ λήπτης ὡς κύριος, φέρει καὶ τὴν εὐθύνην τῶν τυχηρῶν. Ἀλλ' ἂν τοῦτο εἶνε ἀληθές, ἐπειδὴ πρόκειται περὶ σχέσεως βάσιν ἐχούσης τὴν προστασίαν τῶν ἀμοιβαίων συμφερόντων, δέον ἵνα ὁ ἀποστολεὺς μετέλθῃ πᾶν μέσον ἐφικτὸν αὐτῷ, ὅπως συντελέσῃ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀπολεσθείσης ἀξίας. Ὅθεν, ἐὰν πρόκειται περὶ ἀξιῶν δυναμένων ν' ἀναπληρωθῶσιν εὐχερῶς, ὡς ἐὰν ὁ τίτλος ἐκάῃ ἢ ἀπωλέσθη, ὁ ἀποστολεὺς ὀφείλει νὰ ἐπιμεληθῇ τὴν παρὰ τοῦ ὀφειλέτου προμήθειαν νέου τίτλου (Dalloz Rec. periodiq. 1847. Μέρος 1ον — Feitu n. 126 bis), διότι ὁ λήπτης δὲν ὑποχρεοῦται νὰ ὑποστῇ τὴν ζημίαν, ἅμα ὁ ἀποστολεὺς δύναται ν' ἀποτρέψῃ αὐτήν.

Ἐν γένει δὲ ὁ ἀποστολεὺς, ὑποχρεοῦται ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν ζημίαν, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ αἱ περιστάσεις (Dietz σελ. 132—133—Helbronner n. 47—Da. n. 76 καὶ 78. — Boistel n. 882. — Delamarre et Lepoitvin T. 3. n. 366).

§ 89. Ἐκ τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος, ἕπεται καὶ ἡ συνέπεια τῆς ἀποσβέσεως τοῦ δικαιώματος τῆς διεκδικήσεως τῆς ἀποστελλομένης ἀξίας. Ἡ ἀμοιβαία συναίνεσις περὶ ἀλληλοχρέου, καὶ ἡ ἐπακολουθοῦσα παράδοσις τῶν ἀξιῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς συμφωνίας, ἀφοῦ δημιουργεῖ τίτλον

μεταβιβαστικὸν κυριότητος, ἔκτοτε δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ τοῦ ἀποστολέως ὡς κυρίου, ἀλλ' ὡς ἁπλοῦ πιστωτοῦ δικαιουμένου πρὸς συμψηφισμὸν τῆς πιστώσεως ταύτης εἰς ἀντίστοιχον χρέωσιν, διὰ τοῦτο ὑποχρεοῦται ὁ λήπτης εἰς ἐπιστροφὴν τῆς ἀποσταλείσης ἀξίας, ὅταν αὕτη ἀπεστάλη τίτλῳ ἐνεχύρου, ὅτε τὴν κυριότητα δύναται ν' ἀποκτήσῃ συμμορφούμενος πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ 'Αστικοῦ νόμου καὶ τῆς Πολ. Δικονομίας, ἢ τίτλῳ παρακαταθήκης ὅτε ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτούσιον τὸ ληφθὲν (Da n. 90). 'Εκτὸς τῶν περιπτώσεων τούτων, πᾶσα ἀξία ἀποστελλομένη, εἰσέρχεται εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἅμα περὶ τούτου ὑπάρχει ρητὴ ἢ σιωπηρὰ συμφωνία συναγομένη ἐκ τῶν γεγονότων.

Τὸ δικαίωμα λοιπὸν τῆς διεκδικήσεως, ἀνήκει εἰς ἐκεῖνον, ὅστις δὲν ἀπέβαλε τὴν κυριότητα ἐπὶ τοῦ ἀποσταλέντος, ἀλλ' ἐσκόπει νὰ συνάψῃ σχέσιν ἀποκλείουσαν τὴν ἀπαλλοτρίωσιν.

Ὅταν ὅμως ὁ ἐν σχέσει ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ διατελῶν ἀνταποκριτὴς περιπέσῃ εἰς πτώχευσιν, ὁπόθεν ἐπέρχεται ἡ λῆξις τοῦ λογαριασμοῦ, λόγῳ τῆς ἀνικανότητος τοῦ ἀνταποκριτοῦ πρὸς τὸ συναλλάττεσθαι, τότε καὶ ἡ ἱκανότης αὐτοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐκ τῆς ἐντολῆς, τῆς παρακαταθήκης ἢ τοῦ ἐνεχύρου παραγομένων ὑποχρεώσεων αὐτοῦ ἀπόλλυται, καὶ τὰ ἀντικείμενα τῶν συμβάσεων τούτων παραμένουσιν ἐν χερσὶ τοῦ πτωχεύσαντος, μὴ δυναμένου νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ συμπεφωνημένα.

Κατέχει ὅθεν ἀντικείμενα περιουσίας, ἀνήκοντα εἰς τοὺς κυρίους αὐτῶν, ἀλλ' ἐπίσης κατέχει καὶ ἀντικείμενα ἀξίας, ἀποσταλλέντα ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, τῶν ὁποίων ἐγένετο κύριος.

Συμφύρονται λοιπὸν ἐν χερσὶν αὐτοῦ διάφοροι ἀξίαι, διάφορον ἔχουσαι ἀποστολήν.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους, ὁ νόμος προβλέπει περὶ τῆς τύχης τῶν διαφόρων τούτων ἀξιῶν, μόνον ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως. Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἄρθρου 584 τοῦ Γαλλικοῦ 'Εμπορικοῦ Κώδικος, ἠγέρθησαν πολυσχιδεῖς συζητήσεις

περὶ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐστηρίζετο ἐπὶ βάσεων ἀντικειμένων εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ κατηργήθη ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1838 ἀντικατασταθὲν διὰ τοῦ νῦν ἰσχύοντος ἄρθρου 575 (580 ἡμετέρου). Κατὰ τὴν διάταξιν αὐτοῦ, ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως, ἐπιτρέπεται ἡ διεκδίκησις τῶν μήπω πληρωθέντων ἐμπορικῶν γραμματίων ἢ ἄλλων χρεωγράφων, ἅτινα ἤθελον εὑρεθῇ αὐτούσια ἐν τῷ χαρτοφυλακείῳ τοῦ πτωχεύσαντος κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς κηρυττούσης τὴν πτώχευσιν ἀποφάσεως, ἐὰν ἀπεστάλησαν παρὰ τοῦ ἰδιοκτήτου πρὸς τὸν πτωχεύσαντα μὲ ἁπλῆν ἐντολὴν νὰ ἐξαργυρώσῃ καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν ἀξίαν αὐτῶν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀποστολέως, ἢ ἂν ἦσαν εἰδικῶς προωρισμένα ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ῥητὰς πληρωμάς, κατὰ δὲ τὸ ἑπόμενον ἄρθρ. 581, καὶ ὅταν ὑπάρχωσιν ἀναλλοίωτα ἐμπορεύματα, ἅτινα παρεδόθησαν πρὸς τὸν πτωχεύσαντα λόγῳ παρακαταθήκης.

Πάσης ἄλλης ἀξίας εἰσελθούσης πρὸ τῆς πτωχεύσεως εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἀπαγορεύεται ἡ διεκδίκησις, διότι αὕτη μετεβιβάσθη πρὸ τῆς πτωχεύσεως εἰς τὸν πτωχεύσαντα ἀνταποκριτήν, ὁ δὲ ἀποστολεύς, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ πλείονα δικαιώματα τῆς ὁμάδος τῶν πιστωτῶν, διότι ἀκολουθήσας τὴν πίστιν αὐτοῦ, παρέδωκε τὴν ἀξίαν, παραδεχθεὶς ὡς ἁπλοῦν ὀφειλέτην τὸν λήπτην προσωπικῶς καὶ κατετάχθη οὕτω οἰκείᾳ βουλήσει εἰς τὴν τάξιν τῶν λοιπῶν τῆς πτωχεύσεως πιστωτῶν. (Παρβ. καὶ Feitu n. 118).

Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς διεκδικήσεως, ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ γεγονότος τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος. Ἄρα καὶ ἡ διεκδίκησις τοῦ ἀποσταλέντος γραμματίου ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως δὲν ἐπιτρέπεται, (ὅρα ἀριθ. 96 καὶ ἑπόμ.) διότι ἡ κυριότης μετεβιβάσθη ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς, μέλλουσα ν' ἀνακληθῇ ἂν ἡ εἴσπραξις ματαιωθῇ. (Cass. 14 Μαΐου 1862) (P. Franch. 264καὶ 265).

Οὔτε, ὁ ἐν τῷ τίτλῳ τεθεὶς ὅρος ἀνεξόδου ἐπιστροφῆς τῆς συναλλαγματικῆς, χορηγεῖ δικαίωμα εἰς τὸν ἀποστολέα πρὸς διεκδίκησιν τοῦ τίτλου μὴ γενομένης εἰσπράξεως, (ἀριθ. 78) διότι ἡ ῥήτρα αὕτη σκοπεῖ μόνον ν' ἀπαλλάξῃ τὸν κο-

μιστὴν τῶν συνεπειῶν τῆς παραλείψεως τῶν νομίμων διατυπώσεων, ἐὰν ἡ συναλλαγματικὴ δὲν πληρωθῇ κατὰ τὴν λῆξιν. (Ἐφετ. Paris 15 Ἰανουαρίου 1881) (P. Franc. 420).

§ 90. Κατὰ τὸν Ἰσπανικὸν Ἐμπορ. Κώδικα, ὑπάρχει ἀναγεγραμμένη ἡ ἀρχὴ τῆς διεκδικήσεως κατὰ τὰς ἄνω περιπτώσεις (ἄρθρ. 909 ἐδαφ. 6).

§ 91. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μεταφορᾶς τῆς κυριότητος, δὲν εἶνε τί ἴδιον καὶ ἀνεξάρτητον στοιχεῖον, δυνάμενον ν' ἀφαιρεθῇ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ λογαριασμοῦ, οὐδὲ κατὰ τὴν βούλησιν τῶν συμβαλλομένων, διότι ἀρνουμένων τούτων ὡς συνέπειαν τὴν ἀπόκτησιν τῆς κυριότητος, ἐπέρχεται ἄρνησις τοῦ ἀλληλοχρέου καὶ ἀνατροπὴ συνεπῶς τῶν συμπεφωνημένων, ἐὰν προϋπῆρχε συμφωνία περὶ ἀλληλοχρέου, ἤ, οὐδεμία σχέσις λογαριασμοῦ καταρτίζεται ἤδη. Ὅθεν οὐδεὶς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ναὶ μὲν ἀλληλόχρεος ὑπάρχει λογαριασμός, ἀλλ' ὁ λήπτης δὲν ἐγένετο κύριος τῶν ἀποστολῶν. Ἀπέναντι τοιούτου ἰσχυρισμοῦ, ἵσταται ἡ καθ' ἕξιν ἐκπεφρασμένη συνήθεια τῶν ἐμπόρων, ἣν ἐκύρωσεν ἀνέκαθεν καὶ ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων, δι' ἧς ἐμορφώθη ἡ σχέσις τοῦ λογαριασμοῦ μετὰ τοῦ οὐσιώδους αὐτῆς χαρακτῆρος τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος, ἀποτελούσης αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, διὰ τοῦτο ἡ συμφωνία δι' ἧς ἡ κυριότης παραμένει παρὰ τῷ ἀποστολεῖ, εἶνε ἀλλοτρία τῆς σχέσεως ταύτης, ματαιοῦσα τὴν κατάρτισιν αὐτοῦ. (Ἐφετ. Grenoble 8 Μαρτ. 1872) (P. Fr. 295).

§ 92. Πᾶσα ἀποστελλομένη ἀξία εἰσέρχεται εἰς τὸν λογαριασμόν, ἅμα δὲν ἐξῃρέθη αὐτοῦ. Ἐγεννήθη ζήτημα μολοντοῦτο ἐνώπιον τῶν τῆς Γαλλίας δικαστηρίων, προκειμένου περὶ ἀποστολῆς τίτλων, εἰς τὸν κομιστὴν ἢ ὀνομαστικῶν. Τὸ Ἀκυρωτικόν τῆς Γαλλίας, διὰ τῆς ἀπὸ 23 Φεβρουαρίου 1874 ἀποφάσεώς του, παρεδέξατο ὅτι ἐὰν ἀπεστάλη τίτλος εἰς τὸν κομιστὴν valeur au perteur. δὲν δύναται νὰ γίνῃ διεκδίκησις παρὰ τοῦ ἀποστολέως, οὔτε τῶν ἀξιῶν τούτων οὔτε τοῦ τιμήματος, διότι ὁ τρίτος πρὸς ὃν ἀπεστάλη ὁ τίτλος δὲν ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ τὸν ἰδιοκτήτην, εἰσῆλθε δὲ ἡ ἀξία αὐτοῦ εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν.

Τὸ ἀντίθετον ἐὰν ἀπεστάλη τίτλος ὀνομαστικός. Κατὰ τοιαύτην περίπτωσιν, θεωρεῖται ὁ λήπτης ὡς ἐντολοδόχος τοῦ ἀποστολέως, ἐνεργῶν διὰ λογαριασμὸν αὐτοῦ, γνωστοῦ ὄντος τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ τίτλου τούτου. (Ἐφετ. Paris 14 Δεκεμβρίου 1866 Sous Cass. 16 9βρίου 1869 - Orleans 9 Ἰουλίου 1870. (P. Fr. 423).

Ἐπιτραπείτω ἡμῖν νὰ διαφωνήσωμεν πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Ἀκυρωτικοῦ. Ἡ διάκρισις ἣν ποιεῖται τὸ δικαστήριον μεταξὺ τίτλων εἰς τὸν κομιστὴν καὶ ὀνομαστικῶν οὐδαμοῦ τῶν κανόνων, οἵτινες διέπουσι τὸν ἀλληλόχρεον ἐρείδεται. Καθ' ἡμᾶς, μόνον εἰς τὴν βούλησιν τῶν συναλασσόντων, δέον ν' ἀποβλέψωμεν, καὶ ἐὰν ἐξ αὐτῆς προκύπτῃ, ὅτι ἡ ἀξία δέον ν' ἀποτελέσῃ ἄρθρον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, οὐδεμία δύναμις ἰσχύει ν' ἀφαιρέσῃ αὐτὴν ἐξ αὐτοῦ. Τὸ ζήτημα εἶνε πραγματικόν, ἔχων δὲ ὁ δικαστὴς ἀποδεδειγμένον τὸν σκοπὸν ὃν ἀρύεται ἐκ τῶν περιστάσεων, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ λογαριασμοῦ, ἐκ περιστατικῶν ἀσχέτων πρὸς τὰ στοιχεῖα, τὰ τὸν λογαριασμὸν δημιουργοῦντα, οἷον ἐὰν ὁ τίτλος εἶνε ἀνώνυμος ἢ ὀνομαστικὸς, καὶ τί σκέπτεται περὶ αὐτοῦ ὁ τρίτος, ὅπως σχηματίσωμεν κανόνας διακρίσεως.

Ὅθεν ἡ διεκδίκησις κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἀπαγορεύεται, ἀρκεῖ ὅτι ὁ μὲν ἀποστολεὺς ἠννόει νὰ πιστωθῇ, ὁ δὲ λήπτης νὰ χρεώσῃ ἑαυτὸν διὰ τῆς ἀξίας τῶν τίτλων, εἴτε συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχικὴν περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ συμφωνίαν, εἴτε κατὰ τὴν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποστολῆς γενομένην.

§ 93. Ἡ σχέσις τοῦ λογαριασμοῦ, εἴπομεν ὅτι εἶνε ἀμφοτεροβαρής, διότι ἑκατέρωθεν τίκτονται δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις καθαυτὸ δὲ ἀνταλλακτικὴ οὖσα, δὲν δύναται νὰ περιλαμβάνῃ ἐν ἑαυτῇ δικαίωμα, ἄνευ τῆς ἀντιστοίχου παροχῆς. Ἀποκτῶν ὁ λήπτης τὴν κυριότητα τῆς ἀποσταλείσης ἀξίας, δὲν ἀποκτᾷ ἄνευ βάρους ἀποτιμωμένου εἰς τὸ ἀντάξιον. Ἐνόσῳ ὁ ἀποστολεύς, δὲν προώρισεν ἄλλως τὴν χρῆσιν τῆς ἀποσταλείσης ἀξίας, ἢ δὲν προετίθετο δωρεὰν οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος, ὅπως ἀπέναντι τῆς κυριότητος,

τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν ὁ λήπτης οὐδὲν καταβάλλει. Ὁ ἀποστολεύς, ἀποβάλλει, διὰ τῆς ἐν τῷ λογαριασμῷ εἰσόδου τῆς ἀξίας, τὴν κυριότητα ὁριστικῶς, μὴ δυνάμενος ν' ἀνακαλέσῃ αὐτὴν ἔκτοτε, ἐκ δὲ τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως τῆς ἀξίας, ἧς ὁ λήπτης γίνεται ἀπόλυτος κύριος, πηγάζει ἡ ὑποχρέωσις αὐτοῦ πρὸς ἀποζημίωσιν, ὅπερ σημαίνει ὅτι τὸ ἀντάλλαγμα τῆς ἀποστελλομένης ἀξίας, δέον νὰ παραχωρηθῇ ὑπὸ τοῦ λήπτου, τὸ δὲ ἀντάλλαγμα τοῦτο, εἶνε ἡ πίστωσις.

Ἀποστολὴ ὅθεν καὶ πίστωσις, ἀποτελοῦσι τὰ στοιχεῖα τοῦ συμψηφισμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός.-

§ 94. Ἡ ἀποστολὴ ὅμως καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη, δὲν δύναται νὰ καθορίσῃ καὶ τὸ ποσὸν τῆς πιστώσεως, διότι ἡ πίστωσις ἀντιπροσωπεύει ἀξίαν τινά, διὰ τοῦτο ἡ ἀξία αὕτη, ἥτις εἶνε ἡ νόμιμος τῆς πιστώσεως αἰτία, πρέπει νὰ ᾖ ὡρισμένη καὶ βεβαία.

Καὶ ὁσάκις μὲν πρόκειται περὶ ἀποστολῆς χρημάτων, ἐπειδὴ ταῦτα ἔχουσιν ὡρισμένην ἀξίαν, ἀμέσως ἡ πίστωσις ἀναγράφεται ὑπὸ τὸ ἀντίστοιχον ποσὸν, καὶ οὐδεμία δυσχέρεια παρουσιάζεται.

Ἐρωτᾶται ὅμως, τί γίνεται ὅταν ἀποστέλλωνται ἄλλα κινητὰ πράγματα, οἷον ἐμπορεύματα, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία δὲν εἶνε ὡρισμένη;

Ἡ περὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ τιμήματος τῶν ἐμπορευμάτων συμφωνία δέον νὰ τηρῆται, ἅμα ἔλαβε χώραν μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν, τοιαύτης ὅμως σχετικῆς συμφωνίας μὴ ὑπαρχούσης, γεννᾶται ἡ ἀπορία ποία ἡ τιμὴ τῶν ἀντικειμένων τούτων καὶ ποῖον τὸ τῆς πιστώσεως μέγεθος.

Ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, ἔνθα συχνάκις ἐπαλαμβάνονται ὁμοιόμορφοι πράξεις, ἡ καθιέρωσις τῶν ἐμπορικῶν συνηθειῶν εἶνε ἀναπόφευκτος, διότι δι' αὐτῶν ἐξομαλύνεται πᾶσα δυσχέρεια περὶ τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγάς, τὴν ὁποίαν δὲν ἀνέχεται ἡ ἐμπορία. Τούτου ἕνεκεν, ἐὰν δὲν ὡρίσθη ἡ τιμὴ κατ' ἀμοιβαίαν συναίνεσιν, ἢ ἄλλως πως, δὲν προκύπτει ἡ ἀξία τῶν ἐμπορευμάτων ἐκ τῶν βιβλίων τῶν διαφερομένων, ἐκ τῶν τιμολογίων ἢ ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας, ὀφείλομεν νὰ

παραδεχθῶμεν, ὅτι οἱ ἀνταποκριταὶ ἀπέβλεψαν εἰς τὴν ἀξίαν τὴν ὁποίαν εἶχον τὰ ἐμπορεύματα ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἀποστολῆς, ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχῃ ἐμπορικὴ συνήθεια καθορίζουσα ποία ἡ τιμὴ ἐν σιωπῇ τῶν ἀνταποκριτῶν, ἥτις συνήθεια δέον νὰ προτιμηθῇ, διότι οἱ συμβαλλόμενοι ὑποτίθενται διὰ τῆς σιωπῆς των, ὑποβαλλόμενοι εἰς τὸ ἐμπορικὸν ἔθιμον (Παρβ. καὶ Feitu n. 128). Ἐν ἐλλείψει δὲ τῶν τοιούτων στοιχείων, εἶνε ἀναγκαία ἡ προσφυγὴ εἰς πραγματογνώμονας ἐκτιμητάς. Ἡ διὰ τοῦ μέσου ὅμως τούτου ἐκτίμησις τῆς ἀξίας, ἀποτελεῖ περίπτωσιν ὁπωσδήποτε σπανίαν.

§ 95. Ἀλλ' ἐὰν ἡ ἀξία τοῦ ἀποσταλέντος, εἶνε ἀβεβαία καὶ εὐμετάβολος; Ὑπάρχουσιν ἀντικείμενα ἅτινα δυνάμενα ν' ἀποτελέσωσιν ἄρθρον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, δὲν ἔχουσιν σταθερὰν τὴν ἀξίαν, ὑποκείμενα εἰς αὐξομειώσεις. Τοιαύτης φύσεως ἀξίαι, εἶνε οἱ τίτλοι εἰς τὸν κομιστὴν titres au porteur περὶ ὧν συμφέρει ν' ἀπασχοληθῶμεν.

Εἴπομεν, ὅτι ἡ πίστωσις δέον νὰ ᾖ ἄμεσος καὶ ὁριστική. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ τοιούτων τίτλων, κατὰ ποῖον χρόνον πρέπει νὰ γείνῃ ἡ ἀναγραφὴ τῆς πιστώσεως καὶ διὰ ποῖον ποσόν, ἐὰν δὲν ἐγένετο οὐδεμία περὶ τούτου δήλωσις τῶν ἀνταποκριτῶν;

Δύο συστήματα ἐνδείκνυνται ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

Κατὰ τὸ πρῶτον, ὁ λήπτης ὑποχρεοῦται νὰ χορηγήσῃ πίστωσιν, συμφώνως πρὸς τὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ τίτλος καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκκαθαρίζεται ὁ λογαριασμός, χωρὶς νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν ἡ τιμή, ἥτις ἐλήφθη κατὰ τὴν διαπραγμάτευσιν τοῦ τίτλου, διαρκοῦντος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Κατὰ τὸ δεύτερον σύστημα, ὁ λήπτης ὑποχρεοῦται ν' ἀναγράψῃ ἀμέσως πίστωσιν, ἡ δὲ πίστωσις αὕτη δέον νὰ ἐξισοῦται πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ τίτλου, τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἔχει κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀποστολῆς, συμφώνως πρὸς τὴν τοῦ χρηματιστηρίου διατίμησιν.*

Ποῖον τῶν δύο τούτων συστημάτων εἶνε τὸ ὀρθότερον, εὐχερῶς κατανοοῦμεν.

Τὸ πρῶτον, εἶναι πάντῃ ἀλλότριον πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ

ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, διότι διὰ τούτου παρέχεται τὸ δικαίωμα εἰς τὸν λήπτην, νὰ διαθέσῃ ἐλευθέρως τὸν ἀποσταλέντα τίτλον, καθιστάμενος ἀπόλυτος κύριος αὐτοῦ, δὲν εἶνε δὲ ὀρθὸν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἀξία τοῦ τίτλου τούτου καὶ ἑπομένως τῆς πιστώσεως, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ, διότι διὰ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης; ὁ λήπτης κατέχει τὸν τίτλον τοῦτον ὡς θεματοφύλαξ, καὶ ἡ ἀποστολὴ θεωρεῖται γενομένη λόγῳ παρακαταθήκης μᾶλλον, ἢ τίτλῳ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Ἀλλ' οὐδὲ τὸ δεύτερον σύστημα δύναται νὰ ἔχῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπόλυτον τοῦ ὀρθοῦ τὸ κῦρος, καὶ εἶνε μὲν σύμφωνον δύναταί τις εἰπεῖν πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, διότι καθιεροῖ τὸν κανόνα, καθ' ὃν ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς τῆς ἀξίας ἐπακολουθεῖ ἡ πίστωσις τοῦ ἀποστολέως, ἀλλ' ἡ τοιαύτη πίστωσις δὲν ἀντιπροσωπεύει ἐπακριβῶς τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τοῦ τίτλου, τὴν ὁποίαν λαμβάνει ὁ λήπτης διαπραγματευόμενος αὐτόν.

Ὅθεν διὰ νὰ ἔχωμεν τὴν ἐφαρμογὴν πλήρη τῆς τοιαύτης ἀρχῆς, ἥτις ἐνυπάρχει ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, δέον νὰ γνωρίζομεν ἐκ τῶν προτέρων τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τοῦ τίτλου, ἥτις περιῆλθεν εἰς τὸν λήπτην, ὅπως ἀντ' αὐτῆς οὗτος προσφέρει διὰ τῆς πιστώσεως τὸ ἰσότιμον ἀντάλλαγμα. Ἀγνώστου ὅμως οὔσης τῆς ἀξίας, ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἀπαιτεῖ, ἵνα τὸ ποσὸν τῆς πιστώσεως, διατελεῖ ἐν ἐκκρεμότητι μέχρι τῆς διαπραγματεύσεως τοῦ τίτλου, ἤτοι μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ λήπτης διαθέτει τὴν ἀξίαν τοῦ τίτλου, διότι ἡ πίστωσις συνέχεται μετὰ τῆς διαθέσεως.

Ὁ Feitu (n, 129) εὑρίσκει ἐνταῦθα ἐφαρμοστέους τοὺς κανόνας τῆς ἀνωμάλου παρακαταθήκης, λέγων ὅτι ὡς ἐπὶ τοιαύτης παρακαταθήκης, ὁ θεματοφύλαξ χρεοῦται ἀπέναντι τοῦ θεματοδότου ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἀφ' ἧς ἤθελε τρέψῃ εἰς ἰδίαν χρῆσιν τὰ κατατεθέντα, οὕτω καὶ ἐπὶ ἀποστολῆς τίτλων εἰς τὸν κομιστὴν ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ἡ χρέωσις τοῦ λήπτου, δέον ν' ἄρχηται ἀπὸ τῆς πωλήσεως τοῦ τίτλου ὅτε ὁ λήπτης διαθέτει τὴν ἀξίαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Οὕτω

ὅμως ἑρμηνεύων τὸ γεγονός, ἀρνεῖται τὴν κατὰ τὸν χρόνον τῆς μεταβιβάσεως τοῦ τίτλου ἀπόκτησιν τῆς κυριότητος ὑπὸ τοῦ λήπτου, ἐνῷ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο εἶνε ἀναμφισβήτητον. (ἀριθ. 98).

Διὰ τοῦτο τὸ ζήτημα δέον νὰ λυθῇ οὕτως.

Ἐν πρώτοις ἁρμόζει νὰ διαχωρίσωμεν τὰ ὅρια τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος ἀπὸ τὰ τῆς διαθέσεως τῆς ἀξίας, διότι τὰ σημεῖα ταῦτα διΐστανται ἀλλήλων. Διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ τίτλου, ἅμα οἱ ἀνταποκριταὶ συναινοῦσι νὰ εἰσέλθῃ οὗτος ἐν τῷ λογαριασμῷ, ὁ λήπτης ἀποκτᾷ τὴν κυριότητα τῆς ἀξιας, ἀορίστου ὅμως κατὰ ποσόν, οὐχ᾽ ἧττον ἐκείνης τὴν ὁποίαν θέλει ἀποδείξει ἡ πώλησις, τούτου δὲ δοθέντος, τὸ ποσὸν τῆς πιστώσεως εἶνε ἄγνωστον, τὸ ἄδηλον ὅμως τοῦτο, δὲν ἕπεται ὅτι πρέπει νὰ θορυβήσῃ ἡμᾶς, διότι ἡ πίστωσις ὑπάρχει μὲν πράγματι ἐνῷ εἶνε ἀόριστος μόνον κατὰ ποσόν, ἀλλ᾽ ἡ πώλησις ἐπελθοῦσα, ὁρίζει τὸ ποσὸν τῆς ἀξίας τῆς μεταβιβασθείσης κατὰ κυριότητα, ταυτοχρόνως δὲ καθορίζεται καὶ τὸ ποσὸν τῆς πιστώσεως. Ἤτοι ὁ χρόνος καθ᾽ ὃν δύναται ὁ λήπτης νὰ διαθέσῃ ἐλευθέρως τὴν ἀποσταλεῖσαν ἀξίαν, ὑποχρεοῖ αὐτὸν εἰς ἀναγραφὴν τῆς πιστώσεως, μολονότι ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς ἐγένετο κύριος τῆς ἀξίας ταύτης, διότι οὐδὲν κοινὸν ἔχει ἡ κυριότης πρὸς τὴν πρόσκαιρον ἀδυναμίαν τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως.

Ἡ ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν λύσις τοῦ ζητήματος εἶνε καθ᾽ ἡμᾶς ὀρθοτέρα, διότι στερεῖ τὸν ἀποστολέα τοῦ δικαιώματος ν᾽ ἀνακαλέσῃ τὴν ἀποστολὴν ζητῶν τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ τίτλου, ὅπερ ἤθελεν ἀντίκεισθαι εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἐνῷ τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς ἀνακλήσεως τῆς ἀποστολῆς διὰ τῆς περὶ παρακαταθήκης θεωρίας τοῦ Feitu, ἕπεται ὡς ἄμεσος ταύτης συνέπεια, βαίνουσα ἐναντίον τῶν ἀρχῶν, ὑφ᾽ ὧν διέπεται ἡ σχέσις αὕτη.

§ 96. Τὸ ἑπόμενον ὅμως θέμα ἐγένετο ἀντικείμενον ζωηρᾶς συζητήσεως. Ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν γραμματίων ἢ συναλλαγματικῶν, ἔχομεν μὲν ὡρισμένον τὸ ποσὸν τῆς ἀπαιτήσεως, δὲν εἴμεθα ὅμως βέβαιοι καὶ περὶ τῆς κατὰ τὴν λῆξιν εἰσπράξεως. Ἡ πίστωσις δέον ν᾽ ἀντιπροσωπεύῃ τὴν ἀποσταλεῖσαν

ἀξίαν, ἀλλὰ τάχα ἡ ἀξία αὕτη θεωρεῖται ἀποσταλεῖσα καίτοι δὲν εἰσεπράχθη κατὰ τὴν λῆξιν, ἡ δὲ πίστωσις συνεπῶς ὁριστικὴ καὶ ἀμετάκλητος;

Ἡ βούλησις τῶν συμβαλλομένων, εἶνε ὁ κανονιστικὸς νόμος τῶν σχέσεων αὐτῶν, ὅταν αὕτη νομίμως ἐκδηλοῦται. Ὅθεν, ἐὰν συνεφώνησαν οἱ ἀνταποκριταὶ, ὅπως ἡ πίστωσις διατελῇ ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς εἰσπράξεως, ἡ ἔρις δὲν ἀναφαίνεται, ὡς ἐπίσης καὶ ἐὰν τὸν ὅρον τοῦτον ἐξηφάνισαν, τὴν πίστωσιν ὁριστικὴν διὰ μεταγενεστέρας συναινέσεως ἀνακηρύξαντες. (Lyon Caen et Ren. Traité t. 4ος. n. 810 — Pajot sauf encaissement σελ. 117).

Ὅταν ὅμως δὲν ἐξεφράσθησαν οἱ ἀνταποκριταὶ σιωπήσαντες, ἐνῷ γίνεται ἡ ἀποστολὴ τοιούτων τίτλων; Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἄρχεται ἡ σφοδρὰ συζήτησις ἐπελθούσης διχοστασίας μεταξὺ τῶν διαφόρων δικαστηρίων, διότι ἐνῷ τὰ Ἐμποροδικεῖα παρεδέξαντο ἀδιστάκτως, ὅτι ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως ἐξυπακούεται, ἡ νομολογία τῶν Ἐφετείων ἐπὶ πολὺ ἐκυμαίνετο, μέχρις οὗ σταθερὰ ἐδόθη ἐπὶ τοῦ ζητήματος λύσις, καθιερώσασα κανόνα, ὅστις ὅμως ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτοῦ δὲν βαίνει ἄνευ περιπλοκῶν.

Εἶπον ὅτι ἡ παραδοχὴ τοῦ ὅρου τῆς εἰσπράξεως ὡς ὑπονοουμένου, ἀντίκειται εἰς τὸ ἄρθρον 136 τοῦ Ἐμπορικοῦ νόμου, ὅπερ ὁρίζει ὅτι διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως μεταβιβάζεται ἡ κυριότης, ὅτι συνεπῶς ὁ λήπτης τῶν συναλλαγματικῶν γίνεται ἀμέσως κύριος διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως, καὶ δέν δύναται ἡ πίστωσις νὰ διατελῇ ὑπὸ ὅρον τινὰ, ἀλλ' εἶνε ὁριστικὴ καὶ ἀμετάκλητος.

Ὅσῳ ὅμως ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ παρατήρησις αὕτη δείκνυται βάσιμος, ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τῇ ἐρεύνῃ αὐτῆς παρίσταται ὁλοσχερῶς ἄνευ νομικῆς σπουδαιότητος.

Βεβαίως ἡ κυριότης μεταβιβάζεται διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως. Καὶ εἶνε μὲν κύριος ὁ λήπτης ἢ ὁ κομιστὴς τοῦ γραμματίου καὶ ἀκολουθοῦσιν ὅλαι αἱ τῆς ὀπισθογραφήσεως συνέπειαι, ἀλλ' ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ὁ ὁποῖος παριστᾷ τὰς ἀμοιβαίας ἀποστολὰς τῶν ἀξιῶν, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ περικλείῃ ἀποστολὰς μὴ πραγματοποιουμένας. Πρόκειται λοι-

πόν ἀκριβῶς ἐνταῦθα περὶ τοῦ πίνακος ἐκείνου, τοῦ περιέχοντος τὰ διάφορα κεφάλαια καὶ ἐκφράζοντος τὴν ἀμοιβαίαν θέσιν τῶν ἀνταποκριτῶν, ἐκ δὲ τοῦ καθορισμοῦ τῶν πραγματικῶν καταβολῶν, ἐπέρχεται ὁ διὰ τοῦ λογαριασμοῦ ἐπιδιωκόμενος συμψηφισμός. Ὅτι δὲ ἔχει ἀναγωγὴν κατὰ τοῦ ὀπισθογράφου ἀποστολέως ὁ λήπτης τῶν συναλλαγματικῶν, δὲν ἕπεται ὅτι ὁ λογαριασμὸς πρέπει νὰ περιλάβῃ ὁριστικῶς ἀξίαν, ἥτις δὲν εἰσεπράχθη παρὰ τοῦ ὀφειλέτου τῆς συναλλαγματικῆς.

Ὁ λήπτης τὴν αὐτὴν πάντοτε κατέχει θέσιν, καὶ ἀπέναντι τοῦ ὀφειλέτου καὶ ἀπέναντι τοῦ ὀπισθογράφου, δικαιούμενος νὰ ἐπέλθῃ κατ' ἀμφοτέρων ἐκλεκτικῶς ἢ ἀθρόως, ἑπομένως κατὰ πάσας τὰς περιπτώσεις, πρόκειται περὶ εἰσπράξεως, ἥτις παρ' οἱουδήποτε γενομένη, ἐπιφέρει τὴν πραγματικὴν ἀποστολὴν τῆς ἀξίας, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας παρέχεται ὁριστικῶς ἡ πίστωσις. Ὥστε δὲν ἔχει ἀξίαν τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ λήπτης στρέφεται κατὰ τοῦ ἀποστολέως ὡς ὀπισθογράφου, διότι εἶνε τὸ αὐτὸ ὡσεὶ ἀντιτάσσουσιν οἱ ἀντιδοξοῦντες, ὅτι ἀφοῦ πρόκειται νὰ στραφῇ κατὰ τοῦ ὀφειλέτου αἰτούμενος τὴν πληρωμὴν τοῦ τίτλου, ἡ πίστωσις δέον νὰ διατελῇ ἄνευ τῆς αἱρέσεως τῆς εἰσπράξεως.

Ἀλλ' ὁ αὐτὸς κίνδυνος τῆς μὴ εἰσπράξεως, μὴ δὲν ἐπαπειλεῖται καὶ ἐκ μέρους τοῦ ἀποστολέως ὀπισθογράφου;

Ὡς ὀρθότατα σκέπτεται ὁ Noblet (Compte courant n. 96) διαφέρει πολὺ τὸ ζήτημα τῆς μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος, τὴν ὁποίαν ἀποκτᾷ ὁ λήπτης διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως, τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν πρόκειται νὰ κατασταθῇ οὗτος ὀφειλέτης ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ἑκάστη πίστωσις, πρέπει ν' ἀνταποκρίνηται πρὸς μίαν πραγματικὴν καταβολὴν ἀξίας, διότι ἄλλως ἡ πίστωσις στερεῖται τῆς νομίμου αἰτίας, καὶ δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως. Διὰ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ σκοπεῖται ἡ ἀπόσβεσις τῶν ἀμοιβαίων ἀξιώσεων, διὰ τῆς μεθόδου τοῦ συμψηφισμοῦ, δὲν εἶνε δὲ δυνατὸν νὰ ἀξιώσῃ ὁ ἀποστολεὺς παρὰ τοῦ λήπτου ἀπαίτησιν, τῆς ὁποίας τὴν κυριότητα δὲν μετεβίβασεν εἰς αὐτόν, καθ' ὃ μὴ ἀποστείλας τὴν ἀξίαν τῆς συναλλαγματικῆς.

Ὑπὸ τοιούτους ὅρους μὴ εἰσπράξεως τῆς ἀξίας τοῦ τίτλου, ἤθελεν εἶσθαι ψευδὴς ἡ πίστωσις, καθ' ὃ παριστῶσα ἀπαίτησιν τοῦ ἀποστολέως ἀνύπαρκτον.

Εἰς οὐδένα λοιπὸν εὑρίσκεται δεσμὸν ἡ διὰ τοῦ τίτλου γενομένη ὀπισθογράφησις πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, διότι ἡ μὲν ὀπισθογράφησις τοῦ τίτλου, δὲν ἀποτελεῖ καθ' αὑτὸ ἀποστολὴν ἀξίας καὶ μεταβίβασιν κυριότητος, ἀλλὰ τὸ μέσον ἢ τὸ ὄργανον πρὸς μεταβίβασιν τῆς κυριότητος, ὅπως διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως ἐπιτευχθῇ ἡ εἴσπραξις τῆς ἀξίας τοῦ τίτλου, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου διὰ νὰ εἰσέλθῃ ἀξία τις ἐν τῷ λογαριασμῷ, εἶνε ἀναπόφευκτος ἡ κατ' οὐσίαν ἀποστολὴ αὐτῆς, καὶ οὐχὶ ἡ χορήγησις τοῦ μέσου πρὸς εἴσπραξιν ἀπαιτήσεως (Παραβ. Pajot σελ. 127. Sauf encaissement. Feitu n 139).

Ὁ ἀλληλόχρεος περιλαμβάνει διαφόρους διαπραγματεύσεις, αἵτινες δὲν παραμένουσιν, εἰσερχόμεναι εἰς τὸν λογαριασμὸν ἀναλλοίωτοι. Τ' ἀποτελέσματα αὐτῶν μεταμορφοῦνται ὑποχωροῦντα εἰς τὰ τοῦ ἀλληλοχρέου, ἐνῷ ἡ ἐνοχικὴ αἰτία ἑκάστης διαπραγματεύσεως σώζεται ἄθικτος, χρησιμεύουσα ὡς ἡ βάσις πρὸς νομιμοποίησιν.

Πῶς λοιπὸν δυνάμεθα, παρορῶντες τοὺς κανόνας τοῦ λογαριασμοῦ, νὰ ἐξαιρέσωμεν αὐτῶν τὴν ὀπισθογράφησιν, ἥτις ἐστὶν ἁπλῆ διαπραγμάτευσις, τελεσθεῖσα ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. Ὑποστηρίζοντες τὴν θεωρίαν ταύτην, ταυτίζομεν τὸν ἁπλοῦν χάρτην τοῦ τίτλου, πρὸς τὴν ἀξίαν τῆν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει οὗτος, ἐνῷ ἡ ἀπόκτησις τῆς ἀξίας ταύτης εἶνε ἀβεβαία. Εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς εἰ ἤθελεν ἀποσταλῇ ὑπὸ τοῦ ἀνταποκριτοῦ ἀντικείμενόν τι ὡς δῆθεν ἔχον ἀξίαν τινά, ἐνῷ κατόπιν ἀποδεικνύεται ὅτι τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν. Ἐὰν κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἡ πίστωσις εἶνε ἀναιρετέα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ ἡ μὴ εἴσπραξις τοῦ τίτλου, δὲν δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὴν πίστωσιν.

Οὐδαμῶς λοιπὸν δύναται ν' ἀνατρέψῃ τὰς βάσεις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἡ ὀπισθογράφησις, οὐδὲ νὰ κατισχύσῃ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ν' ἀκολουθήσωμεν τ' ἀποτελέσμα-

τα αὐτῆς, ἐπαναλαμβάνομεν δὲ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τὴν σοφωτάτην τοῦ Massé παρατήρησιν ὃν καὶ ὁ Feitu ἐπικαλεῖται (αὐτόθι) ὁμοδοξῶν μετ' αὐτοῦ, ὅτι ἡ ὀπισθογράφησις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη, συνιστᾷ διαπραγμάτευσιν τελείαν, ἐὰν ὅμως ἡ ὀπισθογράφησις ἐγένετο πρὸς τὸν σκοπόν τοῦ νὰ εἰσέλθῃ ἡ ἀξία τοῦ γραμματίου ἢ τῆς συναλλαγματικῆς εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἀποτελεῖ πλέον αὕτη στοιχεῖον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὑποκείμενον εἰς τοὺς κανόνας αὐτοῦ.—(Revue de Legislation année 1846)

Τὸ ἀσθενέστερον ὅμως τῶν ἐπιχειρημάτων ὅσα προβάλλουσιν οἱ ἀντιλέγοντες, εἶνε τὸ ἐκ τῆς σιωπῆς τῶν ἀνταποκριτῶν κατὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ τίτλου,· ἀντλούμενον. Ἐὰν ἐβούλοντο οὗτοι, λέγουσιν ὅπως ἡ πίστωσις διατελῇ ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως ἤθελον ἐκφρασθῇ περὶ τούτου. Ἀλλ' ἐκ τῆς σιωπῆς δὲν δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν συμπέρασμα ἀσφαλές, ὅταν ἐκ τῆς φύσεως τῆς ὑποθέσεως, ἐξυπακούεται ὅρος τις ἀλαλήτως, δὲν εἶνε δὲ εὔλογον ν' ἀποκρούσωμεν αὐτόν, διότι ῥητῶς δὲν συνωμολογήθη. Συνάπτοντες οἱ ἀνταποκριταὶ ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν, συναινοῦσιν ὅπως αἱ ἀξίαι αἵτινες κατὰ τὰς διαφόρους διαπραγματεύσεις αὐτῶν ἤθελον περιέρχεσθαι εἰς τὴν κατοχὴν αὐτῶν, ἀναιρεθῶσιν ἀμοιβαίως διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ, τούτου δὲ τεθέντος, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῶν ἀνταποκριτῶν καὶ ἐν τῇ βουλήσει αὐτῶν ἔγκειται ἡ ἀπόλαυσις τῆς ἀξίας, διότι ἄνευ αὐτῆς ὁ συμψηφισμὸς δὲν ἐπιτυγχάνεται. Ἡ βούλησις πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀποβλέπουσα, δημιουργεῖ τὴν ἰδιάζουσαν σχέσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὁποίου δὲν ὑπάρχει πίστωσις ἄνευ ψηλαφήσεως ἴσης ἀξίας. Ἀλλ' ἡ ψηλάφησις αὕτη πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ γενομένη ἄνευ τῆς εἰσπράξεως τῆς ἀξίας τοῦ τίτλου ;

Διὰ τοῦτο ἡ σιωπὴ τῶν ἀνταποκριτῶν οὐδεμίαν ἐνασκεῖ ἐπὶ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος ἐπιρροήν.

Σχετικὸν θέμα ὑπεβλήθη ἐνώπιον τῶν Ἐφετῶν Nancy καὶ Douai. Ὁ ἀποστολεὺς, προέβαλε τὴν ἔνστασιν, ὅτι ἡ πίστωσις κατέστη ὁριστικὴ ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς τοῦ γραμ-

ματίου, διότι δὲν ἐγένετο ῥητὴ ἐπιφύλαξις τῆς εἰσπράξεως, ἀλλά τὸ δικαστήριον ὀρθῶς σκεψάμενον, ἀπεφήνατο διὰ τῆς ἀπὸ 10 Δβρίου 1842 ἀποφάσεώς του, ὅτι αἱ τοιαῦται ἐπιφυλάξεις, δὲν εἶνε ἐν χρήσει ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, καθ' ὃ προσβάλλουσαι τὴν καλὴν πίστιν ἐκείνου παρ' οὗ ἀποστέλλονται οἱ τίτλοι, ἐπικαλεῖται δὲ καὶ τὸ ἄρθρον 1160 τοῦ Γαλλ. 'Αστικοῦ Κώδηκος, ὅπερ ἀναγράφει ὅτι οἱ κατὰ συνήθειαν ὑπονοούμενοι ἐν τοῖς συμβολαίοις ὅροι, δύνανται ν' ἀναπληρωθῶσιν, μολονότι δὲν ἐξεφράσθησαν.

Οὔτε τὴν πίστιν τοῦ ἀποστολέως θεωρεῖται ἀκολουθήσας ὁ λήπτης· διότι ῥητῶς δὲν ἐπεφύλαξε τὸν τῆς εἰσπράξεως ὅρον. Συνεπῶς δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ παραιτηθεὶς τοῦ ὅρου τούτου, οὗτινος δὲν εἶνε ἀναγκαία ἡ ἐκπεφρασμένη παραίτησις. Ὁ λογαριασμὸς κατὰ τύπους, εἶνε πίναξ ἐμφαίνων τὰς ἀξίας ἃς ἕκαστος παραλαμβάνει παρὰ τοῦ ἑτέρου, κατ' ἀκολουθίαν, ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι μολονότι δέν ἔλαβεν ἀξίαν τινὰ ὁ λήπτης, οὐχ ἧττον ἐπίστωσε τὸν ἀποστολέα ἀκολουθήσας τὴν πίστιν αὐτοῦ, ἀναιρεῖ αὐτὸς οὗτος τὴν σχέσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν χορηγηθεῖσαν ἄνευ καταβολῆς πίστωσιν καὶ ὡς πρὸς τὴν πίστωσιν ταύτην δὲν ὑπάρχει ἀλληλόχρεος λογαριασμός, καὶ διὰ τοῦτο ὁ λήπτης δικαιοῦται εἰς τὴν διαγραφὴν ὡς θέλομεν ἴδῃ, τῆς τοιαύτης πιστώσεως. Δὲν ὑπάρχει δὲ ἀλληλόχρεος ὡς πρὸς τὴν ἄνευ αἰτίας πίστωσιν, διότι ἐν τῷ λογαριασμῷ δὲν πρόκειται νὰ λάβῃ ὁ λήπτης διὰ τοῦ γραμματίου ἀξίαν ἀπέναντι ἄλλης ἀξίας, τὴν ὁποίαν ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἀποστολέα οἷον ἐμπορεύματα, ἀλλ' ἁπλῶς νὰ πιστώσῃ τὸν ἀποστολέα διὰ τῆς νῦν ἀποστελλομένης ἀξίας, ἤτοι ν' ἀποδώσῃ τὸ ἀντάλλαγμα διὰ τῆς πιστώσεως, ἡ δὲ ἀποστολὴ τοῦ γραμματίου πρὸς εἴσπραξιν ἐξετάζεται ὡς μεμονωμένη πρᾶξις μὴ σχετιζομένη πρὸς προηγουμένην, μέλλουσαν δὲ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν.

Ὑπὸ τοιοῦτον πνεῦμα καὶ ὁ 'Αρ.Πάγος ἀπεφήνατο διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 299 τοῦ 1901 ἀποφάσεώς του, («Θέμις» ΙΓ' - σελ. 179. «Ἐπειδὴ ὁ ἀναιρεσείων ἰσχυρίσθη ἐνώπιον τοῦ 'Εφετείου, καθ' ἃ ἐκ τῶν προσαγομένων προτάσεων αὐτοῦ ἀπο-

δεικνύεται ὅτι ὁ Γ. Σ. ὤφειλεν αὐτῷ φράγκα 536,789 καὶ 25/00 προερχόμενα ἐκ τιμήματος σιτοφορτίων, τὰ ὁποῖα κατὰ παραγγελίαν του ἐκ Γιουργέβου τῆς Ρουμανίας τῷ ἀπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐξ ἄλλων δαπανῶν, τὰς ὁποίας ὡς παραγγελιοδόχος ὑπὲρ τοῦ εἰρημένου παραγγελέως ἐποίησεν, ὅτι πρὸς πληρωμὴν τοῦ χρέους τούτου ὁ Γ. Σ. ἔδωκεν ἐντολὴν τῳ ἀναιρεσείοντι, ἵνα διὰ λογαριασμὸν αὐτοῦ ἐκδώσῃ συναλλαγματικὰς φράγκων 225.000 εἰς βάρος τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Μ. Σ. καὶ τοῦ ἐν Λονδίνῳ Δ. Σ. ὅτι αἱ συναλλαγματικαὶ αὗται ἐξεδόθησαν πράγματι, ἀλλὰ μὴ πληρωθεῖσαι ὑπὸ τῶν ἀποδεκτῶν κατὰ τὴν λῆξιν, εἰμὴ μόνον κατὰ τὸ ποσὸν 80,000 φράγκων, ἐπεστράφησαν καὶ οἱ κομισταὶ αὐτῶν ἐστράφησαν κατὰ τοῦ ἐκδότου ἀναιρεσείοντος, δι' ὃ καὶ οὗτος διέγραψε κατὰ τὸ μὴ πληρωθὲν μέρος ἐκ τοῦ τρεχουμένου μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Γ. Σ. λογαριασμοῦ τὴν πίστωσιν, ἣν ὑπὲρ αὐτοῦ ἅμα τῇ ἐκδόσει τῶν συναλλαγματικῶν εἶχεν ὑπογράψει δι' ἀντιθέτου ἐν τῷ λογαριασμῷ χρεώσεως, ἐν τούτοις τὸ Ἐφετεῖον παρῆλθεν ἐν σιγῇ μηδαμῶς αἰτιολογῆσαν τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον τοῦ ἀναιρεσείοντος, ἐνῷ προδήλως τὸ προταθὲν γεγονὸς τῆς πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑφισταμένου χρέους τοῦ Γ. Σ. ἐκδόσεως τῶν συναλλαγματικῶν, ἤσκει οὐσιώδη ἐπιῤῥοήν, διότι κατ' οὐδεμίαν τοῦ νόμου διάταξιν ἡ πρὸς πληρωμὴν ὑπάρχοντος χρέους ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου δόσις τῶν συναλλαγματικῶν εἰς τὸν πιστωτὴν ἐπάγεται πρὸ τῆς εἰσπράξεως τῶν συναλλαγματικῶν κατάργησιν τοῦ ἀρχικοῦ χρέους, ἐκτὸς ἐὰν ἤθελε συμφωνηθῇ ἀνανέωσις, ὅτε ἡ περὶ αὐτῆς πρόθεσις δέον νὰ προκύπτῃ ἰδιαιτέρως ἐκ τῆς συμβάσεως (Ν. 8. Κώδ. 8. 42). οὕτω δὲ ἀναιρετέαν τὴν ἑαυτοῦ ἀπόφασιν κατέστησε τὸ Ἐφετεῖον.»

Διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἀναιρεῖται ἡ ὑπ' ἀριθ. 1572 τοῦ 1900 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν.

Ἄλλο τὸ ζήτημα ἐὰν πρόκειται περὶ ἀποστολῆς ἐμπορευμάτων διὰ τὴν ἀξίαν τῶν ὁποίων ἀπεστάλη πρὸς τὸν ἀνταποκριτὴν γραμμάτιον εἰς διαταγήν. Ὁ ἀποστολεὺς τῶν ἐμπορευμάτων, ἐπειδὴ τὸ γραμμάτιον ἀπεστάλη αὐτῷ πρὸς

πληρωμὴν αὐτῶν, δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τῷ ὄντι ἠκολούθησε τὴν πίστιν τοῦ ἀποστολέως τοῦ τίτλου μὴ πληρωθεὶς τὴν ἀξίαν τῶν ἐμπορευμάτων, ἀλλὰ πιστώσας τὸν ἀποστολέα διὰ τοῦ ποσοῦ τῆς ἀξίας αὐτοῦ ὡς ἀπεφάνθησαν καὶ τὰ δικαστήρια (Παρβ. τὴν ἀπὸ 5 Μαρτίου 1845 ἀπόφασιν τοῦ Ἐφετείου Douai) (καὶ Feitu n. 184).

Κατὰ γενικὸν κανόνα, ὑποτίθεται ὅτι ὁ λήπτης ἀκολουθεῖ τὴν πίστιν τοῦ ἀποστολέως, ἅμα τὰ γραμμάτια ἢ αἱ συναλλαγματικαί, ὑπογράφονται πρὸς ὄφελος τοῦ λήπτου ὑπὸ τοῦ ἀποστολέως; διότι ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἔχομεν χρέος ὑπὸ προθεσμίαν.

Τὸ αὐτὸ καὶ ἐὰν ἡ ἐκχώρησις τῶν τίτλων τούτων ἐγένετο ἐπὶ τιμήματι ἐλάσσονι τῆς ἀληθοῦς ἀξίας, διότι εἰκάζεται ἐὰν συντρέχωσι καὶ ἕτεραι περιστάσεις, ὅτι ὁ λήπτης ἀνέλαβε τὸν κίνδυνον τῆς εἰσπράξεως, (Noblet n. 96 καὶ 101. —Feitu n. 141. — Daloz Compte Cour. n. 58 — Ἀθανασιάδης ἀριθ. 35.)

Ἐκ πάντων τούτων πειθόμεθα ὅτι, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ καὶ τῇ βουλήσει τοῦ συναλλάσσοντος, ἔγκειται ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως ὑπονοούμενος. Ὅθεν ἡ καταχώρισις τῶν γραμματίων ἢ τῶν συναλλαγματικῶν διατελεῖ πάντοτε ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως, ἐνόσῳ δὲν ὑπάρχει παραίτησις ῥητὴ ἢ σιωπηρὰ συναγομένη ἀσφαλῶς ἐκ τῶν περιστάσεων, ἐὰν δὲ ἡ ἀπαίτησις ἡ ἐπὶ τοῦ τίτλου στηριζομένη δὲν εἰσπραχθῇ κατὰ τὴν λῆξιν, ἡ ἀναγραφεῖσα πίστωσις αἴρεται. Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη γενικῶς ἐπεκράτησε, τὸ δὲ Ἀκυρωτικὸν τῆς Γαλλίας σταθερῶς μετὰ τῶν κατωτέρων δικαστηρίων ἠσπάσατο αὐτήν, μετὰ τὴν κυμαινομένην νομολογίαν τῶν Ἐφετείων. (Cass. 15 Ἰανουαρίου 1823 – Douai 5 Μαρτίου 1845. — Trib. com. Seine 14 Αὐγούστου 1848 — Paris 2 Μαΐου 1849 — Cass. 15 Μαΐου 1850 — Trib. com. Seine 30 Μαρτίου 1852 — Cass. 16 Ἰουλίου 1852 — 10 Αὐγούστου 1852—13 Μαρτίου 1854 — Rouen 17 Μαρτίου 1855 — Trib. com. Bordeaux 25 Μαΐου 1856 — Bordeaux 22 Μαΐου 1857 — Trib. com. Nantes 23 Μαρτίου 1859 —

Bordeaux 3 Ἰανουαρ. 1850—Trib. com. Seine 25 Ἀπριλίου 1861—Douai 21 Ἰουνίου 1861—Aix 2 Ἰανουαρ. 1862—4 Ἰανουαρίου 1862—Trib. com. Havre 11 Ἰανουαρίου 1862—Cass. 14 Μαΐου 1862 — Paris 26 Ἰουνίου 1863—Rennes 27 9βρίου 1867— Gand 17 Δβρίου 1868 — Caen 14 Μαρτίου 1871 — Bordeaux 19 Δβρίου 1871—Cass. 10 Ἰανουαρίου 1872— Crenoble 8 Μαρτίου 1872—Gand 11 Ἀπριλίου 1872—Trib. com. Seine 16 Ἀπριλίου 1874 — Trib. com. Bordeaux 23 Ἰουλίου 1874—Rouen 19 Φεβρουαρίου 1877—Poitiers 28 Ἰανουαρίου 1878—Alger 11 Φεβρουαρίου 1878— Trib. com. Marseille 17 9βρίου 1881— Trib. com. Havre 19 Ἀπριλίου 1882—Nancy 3 Μαρτίου 1885 — Bruxelles 23 Δβρίου 1886—Cass. 18 Ἰανουαρίου 1887— Caen 1 Φεβρουαρ. 1888—Nancy 29 Μαΐου 1888—Cass. 19 9βρίου 1888—Annecy 3 Ἰανουαρ. 1889— Grenoble 22 Ἰουνίου 1889—Trib. com. Seine 11 Ἰανουαρίου 1890 — Dijon 8 Ἰουνίου 1890—Paris 18 Ἰουνίου 1891—Cour Soupreme just. Luxembourg 3 Ἰουλίου 1891 — Cass. 9 Μαΐου 1892—Rouen 4 9βρίου 1892—Trib. Gien 5 Ἰανουαρίου 1393—(P. Franch. n. 248.) Παραβ. Massé droit comm. n. 2316—Feitu n. 145 καὶ Demangeat T. 2 σελ. 439. —Da n. 93 καὶ ἀκόλ. — Delamarre et Lepoitoin T. 3 n. 336—Boistel n. 883— Clement n. 55 — Dietz σελ. 188— Helbronner 62 — Pajot σελ. 128.) Ἰδοὺ καὶ τὸ σκεπτικὸν ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοδικείου Ἠλείας ὑπ' ἀριθ. 1451 τοῦ 1894. «Ἐπειδὴ ὁ 11 ὅρος τοῦ μεταξὺ τῆς ἑταιρίας Ἀδελφοὶ Ρ. καὶ τοῦ Δ. Π. ὑπ' ἀριθ. 33080 συμβολαίου τοῦ συμβολαιογράφου Πειραιῶς Σ. Κ. «τὰς συναλλαγματικὰς ἢ ἐμπορικὰ γραμμάτια ἃ θὰ λαμβάνῃ ὁ Δ. Π. ἐκ τῆς ἐπὶ πιστώσει πωλήσεως ἐμπορευμάτων πρὸς τρίτους, ὀφείλει ὁ Δ. Π. ἀμέσως, αὐθημερὸν νὰ μεταβιβάζῃ εἰς τὴν διαταγὴν τῆς ἑταιρίας, ἥτις θὰ πιστώνῃ τὴν μερίδα του, ὑπ' εὐθύνην του ὅμως πάντοτε διὰ τὴν τυχὸν μὴ εἴσπραξιν αὐτῶν κατὰ τὴν λῆξιν των» ὀρθῶς ἑρμηνευόμενος, οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, εἰμὴ ὅτι οἱ συμβαλλόμενοι ἠννόησαν

νὰ ἐφαρμόσωσι διὰ ῥητῆς συμφωνίας ἐν τῷ μεταξὺ αὐτῶν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ τὴν κοινῶς ἐν τῇ ἐμπορίᾳ κρατοῦσαν συνήθειαν, καθ' ἣν τὰ εἰς ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν εἰσγραφόμενα ἐμπορικὰ γραμμάτια καὶ συναλλαγματικαὶ λογίζονται ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως, (Sauf encaissement), ἡ δὲ ἔννοια τοῦ ὅρου τούτου εἶνε ὅτι, ἐν περιπτώσει μὴ εἰσπράξεως τῶν τίτλων τούτων θέλει λογίζεσθαι ὡς διαλυθεῖσα ἡ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ γενομένη διὰ τῶν τίτλων τούτων πίστωσις ἀναβιούσης τῆς παλαιᾶς χρεώσεως.» («Θέμις» Τ. 5. σελὶς 269.)

Ὅθεν ὁ λήπτης γραμματίων ἢ συναλλαγματικῶν μὴ πληρωθέντων κατὰ τὴν λῆξιν, μετὰ τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως, θεωρεῖται ὡς θεματοφύλαξ τῶν τίτλων τούτων, μὴ δυνάμενος νὰ μετέλθῃ ἐναντίον τοῦ ἀποστολέως τὰ τοῦ κομιστοῦ δικαιώματα (Ἐφετ. Bordeaux 17 Ἰουνίου 1858.) Διαγραφομένης τῆς πιστώσεως, ὁ λήπτης δὲν εἶνε πλέον ὀφειλέτης τῆς ἀξίας τοῦ γραμματίου ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως, ὥστε ἀποβάλλει τὸ δικαίωμα νὰ εἰσπράξῃ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ πρὸς ἀπόληψιν τῶν ὅσων εἶχε πιστώσει τὸν ἀποστολέα, διὰ τοῦτο ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν τίτλων πρὸς τὸν ἀποστολέα, οὔτε νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν πληρωμὴν ἐνάγων τοὺς ἐνεχομένους. Ἑπομένως τὸ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὑπόλοιπον ὀφείλει νὰ πληρώσῃ πρὸς τὸν ἀποστολέα, οἷον περισώζεται μετὰ τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως. (Bordeaux 12 Μαΐου 1857. (P. Fr. n. 379. 380.)

Ὑπάρχουσι μολοντοῦτο ἀποφάσεις, παραδεξάμεναι ὅτι καὶ μετὰ τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως, ὁ λήπτης διατηρεῖ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ ὡς κομιστής, καὶ δύναται νὰ ἐνασκήσῃ τὴν κατὰ τῶν ὀπισθογράφων ἀγωγήν. (Cass 27 9βρίου 1867—Bourges 11 Φεβρ. 1829—Rouen 19 Φεβρ. 1877—Ἐπίσης καὶ αἱ Cass. 27 9βρίου 1827 καὶ 5 Φεβρ. 1861.) ἀλλ' ἡ ἐκδοχὴ αὕτη εἶνε παντελῶς ἐσφαλμένη.

Τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον ἐν ἄρθρῳ 5ῳ ὁρίζει ὡς ἕνα τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀλληλοχρέου, καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ ἀναγραφὴ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ἐμπορευσίμων γραμ-

ματίων, ἢ ἄλλων πιστωτικῶν τίτλων, λογίζεται γενομένη ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως, ἐπιτρεπομένης τῆς ἀποδείξεως ἐναντίας συμφωνίας.

§ 97. Οὕτω καὶ αἱ νομοθεσίαι ξένων Ἐπικρατειῶν. Ἐμπορ. Κῶδιξ Ἰταλίας ἄρθρ. 345, § 1—Πορτογαλλίας ἄρθρ. 346 § 5—«Ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως ἐξυπακούεται πάντοτε, ἡ δὲ ἀναγραφεῖσα πίστωσις διαγράφεται ἐὰν δὲν ἐγένετο πληρωμὴ κατὰ τὴν λῆξιν.»

§ 98. Διότι ὅμως ἡ πίστωσις διατελεῖ πάντοτε ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως, ἕπεται ὅτι ἡ κυριότης ἀναστέλλεται καὶ μέχρις ἐξόδου τοῦ ὅρου τούτου, ὁ δὲ λήπτης δὲν γίνεται κύριος πρὸ τῆς εἰσπράξεως;

Ἀκολουθοῦντες τοὺς κανόνας τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καθ' οὓς ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς μεταβιβάζεται ἡ κυριότης τῆς ἀποσταλείσης ἀξίας, λέγομεν ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἀκολουθεῖ ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς τοῦ τίτλου, καὶ τοῦτο διότι τοιαύτη εἶνε ἡ βούλησις τοῦ ἀποστολέως, τοῦ ν' ἀποβάλῃ τὴν κυριότητα, τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τοῦ λήπτου τοῦ ν' ἀποκτήσῃ αὐτήν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ τίτλος παρεδόθη μέν, δὲν ἀποτελεῖ ὅμως οὗτος τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀξίας, ἀλλὰ τὸ μέσον πρὸς εἴσπραξιν αὐτῆς, ἡ κυριότης δὲν δύναται νὰ γίνῃ καταληπτὴ ἄνευ τῆς παραδόσεως τῆς ἀξίας, ἀφ' ἧς ὁ λήπτης ὀφείλει τὸ τίμημα ὡς τὸ ἀντάλλαγμα τῆς κυριότητος, συνεπῶς ἐὰν τὸ γραμμάτιον δὲν εἰσπραχθῇ κατὰ τὴν λῆξιν, ἡ ἀξία δὲν παρεδόθη, καὶ ὁ λήπτης ἀπαλλάσσεται πάσης ὑποχρεώσεως, ἵνα μὴ ὁ λογαριασμὸς καταστῇ ὄργανον ζημίας.

Ὅθεν ἡ ἀποτυχία τῆς εἰσπράξεως, ἐπιφέρει τὴν ἀνάκλησιν τῆς περὶ ἀλληλοχρέου συμφωνίας τῶν ἀνταποκριτῶν, διαγραφομένης τῆς πιστώσεως.

§ 99. Τὸ δικαίωμα τῆς διαγραφῆς τῆς πιστώσεως λόγῳ τῆς μὴ εἰσπράξεως τοῦ τίτλου, διαχειρίζεται ἄρα καὶ ὁ ἀποστολεύς;

Ὁ λήπτης δὲν ὀφείλει πρὸς τὸν ἀποστολέα τὴν ἀξίαν τοῦ τίτλου, ἐὰν δὲν ἀποκτήσῃ πραγματικῶς τὴν ἀξίαν ταύτην, δι' ἣν παρεχώρησε τὴν πίστωσιν. Ὁ λήπτης ἄρα εἶνε ὀφει-

λέτης τῆς ἀξίας τοῦ τίτλου, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου εἶνε δικαιοῦχος τῆς αὐτῆς ἀξίας ἐκ τῆς πιστώσεως, ἡ ὀφειλὴ δὲ αὕτη εἶνε ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως. Ἐν τῷ ὅρῳ τούτῳ ἐπίκεινται ἀμοιβαῖαι ὑποχρεώσεις, καὶ πρόκειται περὶ συμβάσεως ἰδίας τὴν ὁποίαν οἱ Ρωμαῖοι ἀποκαλοῦσιν ἀνώνυμον do ut des, ὅπερ εἶνε ὁ τύπος, καὶ ἡ οὐσία τῆς τοιαύτης σχέσεως τῆς ἀποστολῆς τοῦ γραμματίου. Πιστόνω τὸν ἀποστολέα, τουτέστιν ὑπόσχομαι πρὸς αὐτὸν νὰ πληρώσω διὰ συμψηφισμοῦ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ ὑποχρέωσίν μου, ἐὰν καὶ καθόσον ὁ ἀποστολεὺς θέλει ἐκπληρώσει τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ὑποχρέωσιν καταβάλλων τὸ ἀντίτιμον τῆς πιστώσεως.

Δὲν πρόκειται καθαυτὸ περὶ ὅρου, ἤτοι περὶ γεγονότος μὴ ἀναφερομένου εἰς τὴν ἀντίστοιχον παροχὴν τοῦ ἀποστολέως, ἀλλ' ἀκριβῶς περὶ γεγονότος, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν ἐκ τῆς σχέσεως ὑποχρέωσιν αὐτοῦ. Ἡ πληρωμή, εἶνε αὐτὸ τοῦτο ὅπερ ὑποχρεοῦται νὰ πράξῃ ὁ ἀποστολεύς, ἀφοῦ ὁ λήπτης ἐξεπλήρωσε τὴν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὑποχρέωσίν του πιστώσας τὸν ἀποστολέα.

Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἀληθοῦς αἱρέσεως, τὸ γεγονὸς αὐτῆς ἤθελεν ἀποτελεῖ τὸ τρίτον μέρος νὰ εἴπωμεν τῆς σχέσεως ταύτης, ἤτοι ἠθέλομεν ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ λήπτου πρὸς πίστωσιν, δεύτερον τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ ἀποστολέως νὰ παραδώσῃ τὴν ἀξίαν, καὶ τρίτον τὸ γεγονὸς ἐκ τοῦ ὁποίου ἤθελεν ἐξαρτηθῇ ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀξίας, ἀλλὰ τοιοῦτον γεγονὸς εἶνε ἀνύπαρκτον, ἐνῷ τουναντίον εἶνε καθαρὰ ἄνευ αἱρέσεως ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἀποστολέως νὰ καταβάλῃ τὴν ἀξίαν τῆς πιστώσεως, μὴ καταβαλλομένης δὲ ταύτης ὑπὸ τούτου, ὑπάρχει ἀθέτησις τῆς ἐκτελέσεως τῆς συμβάσεως καὶ οὐχὶ ματαίωσις ὅρου ὑφ' ὃν δῆθεν ἀνεγράφη ἡ πίστωσις.

Καταχρηστικῶς ὅθεν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὠνομάσθη ὅρος ἡ πρὸς ἀποστολὴν τῆς ἀξίας ἐνοχὴ τοῦ ἀποστολέως, καὶ διὰ τοῦτο, οἱ εἰπόντες ὅτι, καὶ ὁ ἀποστολεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς διαγραφῆς τῆς πιστώσεως (Cour de Paris 23 Φεβρ. 1850), ἐπλανήθησαν ὑπολαβόντες τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ ἀποστολέως ὡς αἵρεσιν, διότι δὲν πρόκειται περὶ ἐξόδου διαλυτικῆς αἱρέσεως, ὑφ' ἣν μετεβιβάσθη ἡ κυριότης

τοῦ γραμματίου, ἀλλὰ περὶ μὴ ἐκτελέσεως τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ἀποστολέως, ἕνεκεν τῆς ἐλλείψεως τῆς ·ὁποίας ἀπόκειται εἰς τὸν ἕτερον τῶν συμβαλλομένων νὰ ζητήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς, ἢ νὰ θεωρήσῃ διαλελυμένην τὴν σύμβασιν, διότι τοιαύτη εἶνε ἡ εἰκαζομένη βούλησις τῶν ἀνταποκριτῶν, τὸ δὲ τεκμήριον τοῦτο εἶνε καθιερωμένον ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν ἐθίμων, ἤτοι πρόκειται καθαυτὸ περὶ ὅρου διαλυτικοῦ τῆς πιστώσεως.

Διὰ τοῦτο ὁ λήπτης μόνον δικαιοῦται πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ, ὑπὲρ οὗ ἐτέθη ὁ ἀδοκίμως καλούμενος ὅρος τῆς πληρωμῆς νὰ ζητήσῃ τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως, ἐὰν δὲν προτιμᾷ νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν πληρωμὴν τοῦ τίτλου ὡς κομιστὴς αὐτοῦ, οὐδέποτε ὅμως ὁ ἀποστολεύς, ὅστις ἐξ ἰδίου αὐτοῦ παραπτώματος περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἰδίας ἐνοχῆς, δὲν δύναται νὰ προσπορίσῃ ἑαυτῷ δικαίωμα, ὅπως ἀνακαλέσῃ τὴν πρᾶξιν ἣν οὗτος πρῶτος ἐξετέλεσεν ἀποστείλας πρὸς τὸν λήπτην γραμμάτιον, τοῦ ὁποίου οὗτος ἐγένετο οριστικῶς κύριος διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως. (Cass. 5 Φεβρουαρίου 1861—14 Μαΐου 1862 —Lyon 17 9βρίου 1863 — Colmar 3 Αὐγούστου 1864—Grenoble 8 Μαρτίου 1872 —Rouen 19 Φεβρ. 1877 — Nancy 29 Μαΐου 1858 — Caen 18 Δ/βρίου 1865 — Paris 22 Ἰανουαρίου 1851 καὶ Trib. com. Havre 21 Δβρίου 1861 (P. Franch 244, 283-285). Ἡ τελευταία τῶν ὁποίων ἐπὶ λέξει ἀποφαίνεται ὅτι, ὁ ἀποστολεὺς ἐμπορευσίμων τίτλων ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ δὲν εἰσακούεται διεκδικῶν τούτους ἐν τῇ πτωχεύσει τοῦ λήπτου, διότι μόνος ὁ λήπτης δικαιοῦται νὰ μεταβάλλῃ τὴν πίστωσιν εἰς χρέωσιν τοῦ ἀποστολέως ἐν περιπτώσει μὴ πληρωμῆς. (Clement n. 58 καὶ Ἀθαν. ἀρ. 46).

§ 100. Κατ' ἀκολουθίαν δὲν θεωροῦμεν ὀρθὴν καὶ τὴν ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1849 ἀπόφασιν τοῦ Ἐφετείου Παρισίων, ἥτις παραδέχεται ὅτι ὁ λήπτης ἀποδέχεται τὰ γραμμάτια ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς πληρωμῆς, καὶ ὅτι ἐπομένως ἡ κυριότης αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου. Δὲν εἶνε ὀρθόν, ὅτι ἡ κυριότης μεταβιβάζεται εἰς τὸν λήπτην ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς πληρωμῆς, ἀλλὰ τὸ διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως

ἐπερχόμενον ἀποτέλεσμα, καὶ ἄλλαι αἱ ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἀκολουθοῦσαι συνέπειαι. Ἡ ὀπισθογράφησις ὑπὸ οὐδένα ἐξαρτᾶται ὅρον, ἀλλ' εἶνε ὁριστική, ὁ δὲ λήπτης γενόμενος κύριος δύναται νὰ ἐνασκήσῃ τὰς ἀγωγὰς αὐτοῦ κατὰ τῶν τρίτων ἐκ τοῦ γραμματίου ὑποχρέων, ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ. Τοῦτο μόνον, ὅπερ εἶνε ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς πληρωμῆς εἶνε ἡ πίστωσις καὶ οὐχὶ ἡ κυριότης. (Cass. 14 Μαΐου 1862 (P. Franch. 284).

Οὕτω ἐὰν διακρίνωμεν, δὲν κινδυνεύομεν νὰ συγχίσωμεν πίστωσιν καὶ κυριότητα, ἤτοι δύο ἀποτελέσματα ἀπὸ ἄλλης ὁρμώμενα πηγῆς ἕκαστον, διότι ἡ μὲν κυριότης εἶνε συνέπεια τῆς ὀπισθογραφήσεως, ἡ δὲ πίστωσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, οὐδὲν κοινὸν δὲ ἔχει ἡ κυριότης τοῦ τίτλου πρὸς τὴν πίστωσιν. Διὰ τοῦτο λέγομεν ὅτι ἡ πίστωσις διατελεῖ ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως, καὶ οὐχὶ ἡ κυριότης, ὡς ἐσφαλμένως ἀπεφήνατο ἡ μνησθεῖσα ἀπόφασις.

§ 101. Διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως, ὁ λήπτης ἀποκτᾷ δικαίωμα ἀπόλυτον ἐπὶ τοῦ τίτλου, δικαιοῦται δὲ νὰ ποιήσηται χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου κατὰ τὸ μέτρον τοῦ συμφέροντος αὐτοῦ, καὶ δὴ ἐὰν μὲν προβλέπῃ βεβαίαν καὶ ἀσφαλῆ τὴν πληρωμήν, δύναται νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ἀπαιτήσεως, εἴτε κατὰ τοῦ ἀποστολέως, εἴτε κατὰ τῶν λοιπῶν ὑπευθύνων, ἐὰν δὲ ἄλλως ὁ κίνδυνος ἐκ τῆς ἀφερεγγυότητος εἶνε ἐπικείμενος, δύναται διαγράφων τὴν πίστωσιν καὶ χρεόνων τὸν ἀποστολέα διὰ τῶν γενομένων δαπανῶν νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ γραμμάτια πρὸς τὸν ἀποστολέα, εἰδοποιῶν συνάμα αὐτὸν περὶ τῆς γενομένης διαγραφῆς.

Ἀφοῦ εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅτι ὁ λήπτης κέκτηται τὸ δικαίωμα τοῦτο τῆς ἐπιλογῆς, ἡ ὑπόθεσις ὅτι τὸ εὐεργέτημα τῆς εἰσπράξεως ἀνήκει καὶ εἰς τὸν ἀποστολέα, καὶ ὅτι οὗτος δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ματαίωσιν τῆς αἱρέσεως, εὑρίσκεται εἰς ἀσυμβίβαστον ἀντίφασιν πρὸς τὰ δικαιώματα τοῦ λήπτου, ἅμα οὗτος θελήσῃ νὰ ἐναγάγῃ τὸν ἀποστολέα ὀπισθογράφον, ἐνασκῶν τὰ τοῦ κομιστοῦ δικαιώματα.

§ 102. Ἀλλ' ἄλλο ἐπιχείρημα τῶν ἀντιδοξούντων, εἶνε ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν δέον νὰ ὑπάρχῃ ἰσότης, απο-

λαμβάνουσι δὲ ἀμφότεροι τὰ αὐτὰ δικαιώματα. Καὶ τίς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἡ ἰσότης εἶνε ἡ κυριαρχοῦσα ἀρετὴ παντὸς συμβολαίου, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον καὶ ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, οὗτινος ἡ καλὴ πίστις εἶνε τὸ πρωτογενὲς ἔδαφος ἐξ οὗ βλαστάνει καὶ τρέφεται. Ὁ λογαριασμὸς περικλείει ἐν ἑαυτῷ διαφόρους σχέσεις νομικάς, ἐν ἑκάστῃ δὲ τῶν νομικῶν τούτων σχέσεων, ὑπάρχει δανειστὴς καὶ ὀφειλέτης, ἤτοι ἑκάστη σχέσις περιλαμβάνει ἓν δικαίωμα καὶ μίαν ὑποχρέωσιν. Τοῦτο τὸ δικαίωμα τὸ ἐν τῇ εἰδικῇ σχέσει ἐγκείμενον, πῶς εἶνε δυνατὸν ν' ἀπονεμηθῇ εἰς ἀμφοτέρους, ἐνῷ τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ἀναίρεσις τῆς σχέσεως ταύτης; Ὅταν ἐγὼ δικαιοῦμαι νὰ ἐξαλείψω τὴν πίστωσιν ἐὰν δὲν πληρωθῶ, ἕπεται ὅτι καὶ νὰ παραιτηθῶ τοῦ δικαιώματος τούτου δύναμαι. Λέγοντες ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνήκει καὶ εἰς τὸν ἀποστολέα οὐδὲν ἄλλο πράττομεν, ἢ ἀφαιροῦμεν τὸ δικαίωμα τῆς διαγραφῆς ἀπὸ τὸν λήπτην. Ἰσότης ἄρα δικαιωμάτων δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ κατὰ τὴν αὐτὴν διαπραγμάτευσιν ἐν τῷ λογαριασμῷ, διότι εἶνε τὶ ἀντιφατικὸν πρὸς αὐτὴν τὴν συναίνεσιν τῶν ἀνταποκριτῶν, ἥτις καταρτίζει τὴν σύμβασιν τῆς ἀποστολῆς τῶν τίτλων. Ἡ ἰσότης, δέον νὰ νοηθῇ ὅτι ὑπάρχει ἐν τῷ λογαριασμῷ κατὰ τὰς διαφόρους διαπραγματεύσεις, ἤτοι κατὰ τὰς περιπτώσεις τῶν ἀμοιβαίων ἀποστολῶν ἀξιῶν. Οἷον ἐγὼ μὲν ἀπέστειλα πρὸς τὸν Β. συναλλαγματικὴν ἢ γραμμάτιον ἀξίας δρ. 1000, οὗτος δὲ ἐπίστωσεν ἐμὲ διὰ τῆς ἀξίας αὐτοῦ, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως. Ὁ λήπτης Β. δικαιοῦται νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν ἐὰν δὲν γίνῃ ἡ πληρωμή, ἐγὼ δὲ ὑποχρεούμενος εἰς τὴν πληρωμὴν ὑφίσταμαι τὰς συνεπείας τῆς διαγραφῆς. Ἐὰν ὅμως ὁ αὐτὸς λήπτης Β. ἀπέστειλεν εἰς ἐμὲ ἐπίσης τοιοῦτον τινὰ τίτλον καὶ ἐπίστωσα αὐτόν, τότε ἐγὼ δικαιοῦμαι εἰς τὴν πληρωμήν, ὁ δὲ Β. ὡς ἀποστολεύς, ὑποχρεοῦται νὰ ἐνεργήσῃ τὴν καταβολήν, ἤτοι τὴν πραγματικὴν ἀποστολὴν τῆς ἀξίας. Ἰδοὺ ὅτι κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀμοιβαίας ἀποστολάς, ἐνυπάρχει ἡ ἰσότης τῶν δικαιωμάτων, διότι ὡς λήπτης ἐγὼ ἀπολαμβάνω τὰ αὐτὰ δικαιώματα ὅσα καὶ ὁ Β. ὡς λήπτης, ὡς ἀποστολεὺς δὲ τὰς

αὐτὰς ὑποχρεώσεις ἐκ τῆς μὴ εἰσπράξεως, ὅσας καὶ ὁ Β. ὡς ἀποστολεύς.

Οὐδεὶς λοιπὸν δύναται ν' ἀρνηθῇ τὴν ἰσότητα ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἀλλ' οὐχὶ ὑφ' οἵαν βούλονται οἱ ἀντιδοξοῦντες ἔννοιαν.

§ 103. Ἀποχωροῦντες τῆς γνησίας ἐννοίας τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, περιπίπτομεν ἀπὸ ἀτόπου εἰς ἄτοπον. Δὲν γίνεται λέγουσιν κύριος τοῦ γραμματίου ὁ λήπτης ἀπὸ τῆς ἐπισθογραφήσεως, ἀλλ' εἶνε ἁπλοῦς κάτοχος αὐτοῦ μέχρι τῆς πληρωμῆς. (Paris 23 Φεβρ. 1850.— (P. Franch n. 282). Ἡ σκέψις αὕτη, ἀντιμάχεται πρὸς τὴν θεωρίαν, ἣν αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἀντιδοξοῦντες διδάσκουσιν, ὅτι ἡ κυριότης λύεται αὐτοδικαίως μὴ γενομένης πληρωμῆς. Ἡ πρὸς ἑαυτοὺς ἀντίφασις εἶνε ἀδιάλυτος. Ἐνῷ εἶνε ἁπλοῦς κάτοχος ὁ λήπτης κατὰ τὸ διάμεσον διάστημα, πῶς εἶνε δυνατόν, νὰ ἦνε καὶ κύριος ἐξ ὑπαρχῆς, μέλλων ν' ἀποβάλῃ τὴν κυριότητα ἅμα ἀτονίσῃ ἡ αἵρεσις τῆς εἰσπράξεως;

Ἀπέναντι τοῦ ἐρωτήματος τούτου, εἶνε προφανὴς ἡ ἀμηχανία εἰς ἣν περιπλεκόμεθα.

§ 104. Μὴ ὑπάρχοντος νόμου διέποντος τὴν σχέσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, δυνάμεθα νὰ ἀντλήσωμεν ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς γνώμης, ἐκ τοῦ ἄρθρου 580 τοῦ περὶ πτωχεύσεως νόμου;

Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀπαγορεύει τὴν διεκδίκησιν τῶν μὴ πληρωθέντων ἐμπορικῶν γραμματίων ἢ ἄλλων τίτλων ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως τοῦ λήπτου, ἐκτὸς ἐὰν ἀπεστάλησαν παρὰ τοῦ ἰδιοκτήτου πρὸς τὸν πτωχεύσαντα μὲ ἁπλῆν ἐντολὴν νὰ ἐξαργυρώνῃ καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν ἀξίαν αὐτῶν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀποστολέως, ἢ προωρίσθησαν νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ῥητὰς πληρωμάς. Κατὰ τὰς ἐξαιρέσεις λοιπὸν ταύτας ἐπιτρέπει ὁ νόμος τὴν διεκδίκησιν, ἀλλὰ προκειμένου περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καθ' ὃν ἡ ἀξία δὲν φυλάσσεται εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀποστολέως, οὔτε προωρίσθη εἰς ῥητὴν πληρωμήν, ἀλλὰ τοὐναντίον κατακρατεῖται ὑπὸ τοῦ λήπτου ἐπὶ πιστώσει τοῦ ἀποστολέως, ἡ διεκδίκησις δὲν ἐπιτρέπεται. Ὁ λόγος δὲ τῆς τοιαύτης ἀπαγορεύσεως

τοῦ νόμου, εἶνε ὅτι ὁ λήπτης ἐγένετο κύριος τῶν γραμματίων διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως ὁριστικῶς. Πῶς λοιπὸν θέλει ἐπιτραπῇ πρὸς τὸν ἀποστολέα νὰ ζητήσῃ τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως δι' ἔλλειψιν πληρωμῆς ; Ἐὰν καθιερώσωμεν τοιοῦτον τοῦ ἀποστολέως δικαίωμα, ἐπιτρέπομεν καθαυτὸ τὴν διεκδίκησιν, διότι συνέπεια τῆς διαγραφῆς θέλει εἶσθαι ἡ ἀποκατάστασις τοῦ τίτλου (Παρβ. Feitu n. 187). Καὶ σταθερὰν νομολογίαν τῶν δικαστηρίων (Cour de Paris τῆς 22 Ἰανουαρίου 1851.— Cour de Cass. τῆς 5 Φεβρ. 1861 —Cour de Lyon τῆς 17 9βρίου 1863.—Cour de Rennes τῆς 27 9βρίου 1867 καὶ Helbronner n. 82.)

§ 105. Ἡ αἵρεσις τῆς πληρωμῆς εἶνε δικαίωμα ἀνῆκον ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν λήπτην (Cass. 5 Φεβρ. 1861. P. Franch n. 283.) καὶ δύναται νὰ ἐνασκήσῃ τοῦτο κατ' ἐκλογήν, ἐὰν δὲν προτιμᾷ νὰ μετέλθῃ τὰ μέσα, ἅτινα παρέχονται αὐτῷ διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως. Ἐκλέξας ὅμως ἅπαξ τὴν μίαν ὁδόν, δὲν δύναται ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ἑτέραν, διότι ἔκτοτε, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἐπιλογῆς, γεννᾶται δικαίωμα ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως.

Εἶνε δυσχερὲς ὅμως νὰ ὑπαχθῇ ἡ ἐκτίμησις τοῦ γεγονότος τῆς ἐκλογῆς εἰς κανόνας νομικούς, διότι εἶνε πραγματικόν, ἐγκείμενον εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ λήπτου, τὴν ὁποίαν τὰ δικαστήρια εἶνε ἁρμόδια λαμβάνοντα ὑπ' ὄψιν τὰς περιστάσεις τῆς ὑποθέσεως νὰ ἐξακριβώσωσιν. Οὕτω τὸ Ἐφετεῖον τῆς Nantes (τῆς 23 9βρίου 1867) ἀπεφήνατο ὅτι, καίτοι παρέλειψεν ὁ λήπτης νὰ ἐνεργήσῃ τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως, καὶ ἐπέστρεψε τὰ γραμμάτια εἰς τὸν ἀποστολέα, ἐν τούτοις καὶ πάλιν δὲν ὑποχρεούμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὑπάρχει ὁριστικὴ τοῦ δικαιώματος τῆς εἰσπράξεως παραίτησις, ἅμα ἐξ ἄλλων γεγονότων δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν τὸ ἐναντίον.

Τοῦτο μάλιστα δέον νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει ὁ δικαστής, ὅτι προκειμένου ν' ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τοῦ διαδίκου δικαίωμα, ὅπερ οὗτος ἀποβάλλει οἰκείᾳ μόνον βουλήσει διὰ τῆς παραιτήσεως, καὶ δὴ δικαίωμα ὡς τὸ τοῦ ὅρου τῆς εἰσπράξεως, τοῦ ὁποίου ἡ στέρησις δύναται νὰ ἐμβάλῃ εἰς σπουδαίαν ζη-

μίαν τὸν λήπτην, ὁσάκις μάλιστα πρόκειται περὶ πιστώσεω μεγάλης ἀξίας, δὲν εἶνε εὐχερής ἡ ἐκ τεκμηρίων συναγωγὴ συμπεράσματος περὶ παραιτήσεως, ἅμα ταῦτα δὲν εἶνε ἱκανῶς ἰσχυρά, ὅπως ἐκλείψῃ καὶ ἡ ἐλαχίστη περὶ παραιτήσεως τοῦ δικαιώματος ἀμφιβολία.

Μὴ πληρωθέντος τοῦ γραμματίου ἢ τῆς συναλλαγματικῆς κατὰ τὴν λῆξιν, ὁ λήπτης ἔχει τὸ ἐκλεκτικὸν δικαίωμα ἢ νὰ ἐνασκήσῃ τὰς ἀγωγὰς κατὰ τῶν ὑποχρέων ἐκ τῆς συναλλαγματικῆς ἢ τοῦ γραμματίου, ἢ ν' ἀποστείλῃ τοὺς τίτλους τῷ ἀποστολεῖ, διαγράφων τὴν ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως πίστωσιν. Τὸ δικαίωμα τοῦτο καθιεροῖ καὶ ἀναγνωρίζει ἡ ὑπ' ἀριθ. 1451 τοῦ 1894 ἀπόφασις τοῦ Πρωτοδικείου Ἠλείας. Πρόκειται περὶ ἀποστολῆς γραμματίων καὶ συναλλαγματικῶν παρὰ τοῦ ἑνὸς τῶν ἀνταποκριτῶν πρὸς τὴν μετ' αὐτοῦ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ διατελοῦσαν ἑταιρίαν, πτωχεύσαντος τοῦ ἀποστολέως, ἡ δὲ ἀπόφασις σκέπτεται ὡς ἑξῆς. «Ἐπειδὴ ἐν περιπτώσει μὴ ἐγκαίρου ἐγέρσεως τῶν ἀγωγῶν, ἡ ἑταιρία οὐδεμίαν ἀπαίτησιν ἐκ τοῦ συναλλαγματικοῦ δικαίου δύναται νὰ ἔχῃ κατὰ τῆς ὁμάδος, ἀλλ' ὑπολείπεται αὐτῇ δυαδικὸν ἐπιλεκτικὸν δικαίωμα, μὴ φέρον ὅμως τὰ στοιχεῖα ἀπαιτήσεως ἐκ τοῦ συναλλαγματικοῦ δικαίου, εἴτε κρατοῦσα τοὺς ἐπιδίκους τίτλους νὰ στραφῇ αὐτὴ κατὰ τῶν ἐκ τούτων ὑποχρέων, καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν κατορθώσῃ τὴν πλήρη εἴσπραξιν αὐτῶν, νὰ μετάσχῃ τῆς ὁμάδος διὰ τὰ μὴ εἰσπραχθέντα ποσά, κατατασσομένη ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν τῇ πτωχεύσει δι' ὁλόκληρον τὸ ἐκ τῶν τίτλων ποσόν, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἀναβλητικὴν αἵρεσιν τῆς μὴ εἰσπράξεως τῶν τίτλων, ἤτοι ἐπαληθευομένου τοῦ πιστώματος αὐτῆς ὡς αἱρετικοῦ καὶ μειουμένου μετὰ τὴν ἔκβασιν τῆς αἱρέσεως κατὰ τὸ ὑπὸ τῆς ἑταιρίας εἰσπραχθὲν ἐκ τῶν τίτλων ποσόν, τοῦ δὲ ὑπολοίπου πληρωνομένου ἐκ τῶν χρημάτων τῆς πτωχεύσεως μερισματικῶς, εἴτε ἀποδίδουσα τοὺς τίτλους τῇ ὁμάδι, ἥτις θέλει εἰσπράξῃ τούτους παρὰ τῶν ὑποχρέων, κατατασσομένη ἡ ἑταιρία δι' ὁλόκληρον αὐτῆς τὸ πίστωμα καθαρῶς ἀπὸ τοῦδε ἐν τῇ ὁμάδι. Ἡ δὲ ἐπιλογὴ ἀνήκει τῇ ἑταιρίᾳ, διότι ἡ ἄνω μνησθεῖσα ῥήτρα τοῦ συμβο-

λαίου, ἐφ' ἧς τὸ ἐπιλεκτικὸν δικαίωμα στηρίζεται, κεῖται ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας, ἑπομένως ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν ἀποδειχθῇ ἡ ἔγκαιρος τῶν ἀγωγῶν ἔγερσις, δέον ὅπως ἡ ἑταιρία δηλώσῃ διὰ τῶν προτάσεων αὐτῆς, τίνα τῶν δύο τούτων ὁδῶν ἐπελέξατο.» («Θέμις» Τ. 5. σελὶς 270.)

§ 106. Εἴπομεν ὅτι ἡ κυριότης τῶν ἀποστελλομένων ἀξιῶν, μεταβιβάζεται ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς, ἀλλ' ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν δύναται νὰ τύχῃ ἐφαρμογῆς, ὁσάκις ἀποστέλλονται ἐμπορεύματα πρὸς πώλησιν διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀποστολέως, διότι ἡ φύσις τοῦ συναλλάγματος τῆς παραγγελίας, εὑρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ἡ ἀποστολὴ ἐμπορευμάτων πρὸς πώλησιν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶνε σχέσις, ἐξ ἧς παράγεται ἄμεσος ἡ παράδοσις ἀξίας ἐν ἀλληλοχρέῳ, ἀλλὰ συνιστᾷ ἐντολὴν πρὸς ἐνέργειαν πράξεως διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀποστολέως.

Εἶπον ἐν τούτοις, ὅτι ὁ πρὸς ὃν ἀποστέλλονται τὰ ἐμπορεύματα πρὸς πώλησιν ἀποκτᾷ ἀμέσως τὴν κυριότητα τῆς ἀξίας αὐτῶν, δυνάμενος νὰ διαθέσῃ ταύτην ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῶν ἐμπορευμάτων, διότι δὲ ὁ λήπτης χρεοῦται ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς, συμπεραίνουσιν οἱ Pardessus (n. 475) καὶ Delamarre et Lapoitvin (T. 3.) ὅτι καθίσταται καὶ κύριος τῆς ἀξίας αὐτῶν. Οἱ ἰσχυριζόμενοι τοῦτο παρορῶσι τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς ἐγένετο ἡ ἀποστολὴ τῶν ἐμπορευμάτων. Τῷ ὄντι ἅμα τὰ ἐμπορεύματα ἀποστέλλονται πρὸς πώλησιν, παρακατατίθενται ἐν χερσὶ τοῦ λήπτου, καὶ μέχρι τοῦ χρόνου τῆς πωλήσεως, ἔχομεν παρακαταθήκην ἁπλῆν, ὁ δὲ ἀποστολεὺς παραμένει κύριος τῶν ἐμπορευμάτων ἐν τῷ διαμέσῳ χρόνῳ. Ἀφ' ἑτέρου ὁ λήπτης, μέλλει ὁριστικῶς νὰ γείνῃ ὀφειλέτης ὅταν πωληθῇ τὸ ἐμπόρευμα (Boistel n. 882) ὑπέχει δὲ εὐθύνην διὰ τὸ τίμημα, ὅπερ ἔλαβε ἢ μέλλει νὰ λάβῃ ὡς ἐκ τῆς ἐντολῆς, ἥτις τῷ ἐχορηγήθη, ὅπως διαπραγματευθῇ τὴν πώλησιν. Ὅθεν οὐδαμῶς δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἀποστολὴ τῶν ἐμπορευμάτων, ὡς ἀποστολὴ ἐνεργουμένη πρὸς στοιχείωσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἀλλ' ὡς μέσον πρὸς πώλησιν τῶν ἐμπορευμάτων. Ὅθεν λέγομεν ὅτι ἡ ἀποστολή, οὐδαμῶς ληπτέα ὡς βάσις τῆς πιστώσεως ἀπὸ τοῦ νῦν,

διότι εἶνε τὸ αὐτὸ ὡσεὶ παρηγγέλλετο ὁ ἀνταποκριτής μου εἰσπράξῃ τὸ ἐκ τῆς πωλήσεως τίμημα ἐμπορευμάτων μου, πωληθέντων παρ' ἐμοῦ ἢ παρὰ τρίτου, ὅτε ἀπὸ τῆς εἰσπράξεως πρόκειται ν' ἀναγραφῇ ἡ πίστωσις, καὶ ἐν τούτοις πιστόνει ἐμὲ ἀπὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἔλαβε τὴν ἐντολὴν πρὸς εἴσπραξιν. Ὡς ὁ ἀγοραστὴς ὀφείλει τὸ τίμημα ἀπὸ τῆς ἀγορασίας, οὕτω καὶ ὁ θεματοφύλαξ ὀφείλει τοῦτο ἀπὸ τῆς πωλήσεως, ὁ δὲ λήπτης τῶν πρὸς πώλησιν ἐμπορευμάτων, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἁπλοῦς θεματοφύλαξ, ὡς ὀρθῶς παρεδέξαντο αἱ ἀκόλουθοι ἀποφάσεις. (Ἐμποροδ. Havre τῆς 2 Ἰουλίου 1866—Rouen 14 Φεϐρ. 1867 — Cass. 26 Νοεμϐρίου 1872).

Οὔτε εἶνε ἀληθὲς ὅπερ λέγουσιν, ὅτι ὁ λήπτης τῶν πρὸς πώλησιν ἐμπορευμάτων, ἔχει τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τῆς ἀξίας, ἀφοῦ μέλλει νὰ κρατήσῃ αὐτὴν ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ. Ὁ ἀποστολεὺς διατηρεῖ πάντοτε τὸ δικαίωμα τῆς ἀνακλήσεως τῆς ἐντολῆς πρὸς πώλησιν, καὶ συνεπῶς μέχρι τῆς πωλήσεως οὐδεμία ἀποστολὴ ὑπάρχει, ὥστε νὰ δώσῃ χώραν εἰς ἀναγραφὴν πιστώσεως.

Ἡ ἀποστολὴ ἄρα τοιαύτης ἀξίας, δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ πίστωσιν ἄμεσον, διότι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐκποιήσεως τῶν ἐμπορευμάτων, διὰ τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ λήπτης τῶν ἐμπορευμάτων γίνεται κύριος ἀπὸ τῆς παραδόσεως αὐτῶν. Ὁ λήπτης γίνεται κύριος ἀπὸ τῆς ἐκποιήσεως, ἤτοι τῆς ἐκτελέσεως τῆς παραγγελίας, οὕτω δὲ καὶ ἡ πίστωσις καθίσταται ὁριστικὴ ἀπὸ τοῦ γεγονότος τούτου. (Da. n. 90).

Τί δέον νὰ εἴπωμεν, ὅταν ἡ παραγγελία δὲν ἐξετελέσθη καὶ ἡ ἐκποίησις τῶν ἐμπορευμάτων δὲν ἐγένετο ; Ὅτι ἡ δοθεῖσα ἐντολὴ πρὸς πώλησιν ἐματαιώθη, ἀλλὰ τούτου τεθέντος, πῶς θέλομεν παραδεχθῇ, ὅτι ἡ σχέσις τῆς παραγγελίας πρὸς ἐκποίησιν ἐμπορευμάτων δύναται νὰ δώσῃ χώραν εἰς πίστωσιν ὁριστικήν, ἤτοι μεταϐίβασιν κυριότητος τοῦ ἀποσταλέντος ἐμπορεύματος ; Ὀρθοτάτην εἰκόνα τῶν λόγων τῆς ὀρθῆς λύσεως, παρέχει ἡμῖν ἡ ὑπ' ἀριθ. 1566 (τοῦ 1890) ἀπόφασις τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν, εἰσηγουμένου τοῦ κ. Ἐμμ.

Λυκούδη, μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν ἐπιστημονικῆς σαφηνείας, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενὸν μεταφέρομεν ἐνταῦθα. «Ἐπειδὴ ἡ κατὰ τῆς ἐκκαλουμένης ἀποφάσεως αἰτίασις, ὅτι ἀτελῶς καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὅλως ἀλυσιτελῶς ἐτάχθη τὸ τῆς ἀποδείξεως θέμα, ἁπλῶς διατασσομένης ἀποδείξεως, ὅτι οἱ διάδικοι διετέλουν ἐν σχέσει ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, χωρὶς νὰ ὁρίζηται κατ' εἶδος ἡ δικαιοπραξία εἰς ἐξυπηρέτησιν τῆς ὁποίας συνεφωνήθη ὁ ἀλληλόχρεος, νόμιμος οὖσα δεκτὴ καθίσταται, ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ νὰ συμπληρωθῇ τὸ θέμα τῆς ταχθείσης ἀποδείξεως διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους. Μόνη ἡ ἀπόδειξις τῆς συμφωνίας ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, δὲν καθιστᾷ τὸν ἕτερον ὀφειλέτην τῶν εἰς χρέωσιν αὐτοῦ κονδυλίων, ἕνεκεν τῆς εἰς αὐτὸν ἀποστολῆς ἐμπορευμάτων, εἰμὴ ἐὰν ταῦτα ἀπεστέλλοντο δι' ἴδιον αὐτοῦ λογαριασμόν, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει, μόνον ἀπὸ τῆς ἐκποιήσεως τῶν πρὸς ἐκποίησιν διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀποστολέως πεμπομένων καθίσταται ὀφειλέτης. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲ τοῦτο καθίσταται ἔτι μᾶλλον ἀναγκαῖον, τῆς ἐκκαλούσης ἀμφισβητούσης, ὅτι τὰ ἐμπορεύματα ἐστέλλοντο αὐτῇ δι' ἴδιον λογαριασμόν, καὶ ἰσχυριζομένης ὅτι ἀπεστέλλοντο αὐτῇ ὡς πρότερον πρὸς ἐκποίησιν διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἐφεσιβλήτου. Καθόσον ἡ δόξα, καθ' ἣν ἐν παντὶ ἀλληλοχρέῳ ὑπάρχει ἀναγκαία μεταβίβασις κυριότητος τῶν ἀποστελλομένων ἐμπορευμάτων (Pardessus n. 475 —Massé n. 2274— Noblet com. cour. n. 63—Feitu n. 161 καὶ ἀκόλ.) ἀντιτίθεται πρὸς τὴν φύσιν πολλῶν δικαιοπραξιῶν, καθιστᾷ δὲ εἰς πολλὰς τοιαύτας ἀδύνατον τὴν χρῆσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ διὰ τοῦ οὐχὶ ὀρθοῦ δόγματος ὅτι «ὅπου ἀλληλόχρεος ἐκεῖ καὶ μεταβίβασις κυριότητος», ὅπου δὲ δὲν ὑπάρχει τοιαύτη δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀλληλόχρεος (Da. du comp. cour. n. 17), διότι εἷς ἔμπορος, εἷς βιομήχανος, δύνανται νὰ πωλῶσι τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν διὰ πρακτόρων, οὗτοι δὲ πάντοτε ἐν τῇ πρακτικῇ συνάπτουσι σχεδὸν ἀλληλόχρεον. Ἀλλ' εἶνε προφανές, ὅτι τῶν ἀποστελλομένων ἐμπορευμάτων ἐκ τῆς τοιαύτης σχέσεως, δὲν γίνεται κύριος ὁ εἰς ὃν ἀποστέλλονται, οὐδ' ὀφείλει τὸ ἰσότιμον αὐτοῦ, πρὶν πωληθῶ-

σιν. Εἶνε ἀληθές, ὅτι κατὰ πᾶσαν ἀποστολὴν ἐμπορευμάτων, ὁ εἰς ὃν ἀποστέλλονται χρεοῦται ἀμέσως διὰ χρηματικῆς ποσότητος, διότι μόνον διὰ χρηματικῶν ἀξιῶν καὶ οὐχὶ ἀνομοίων ἀντικειμένων, δύναται νὰ γίνεται πιστοχρέωσις καὶ ἰσολογισμός. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον δὲν συνεφωνήθη ἡ διὰ λογαριασμὸν τῶν εἰς ὃν ἀποστέλλονται ἀποστολὴ τῶν ἐμπορευμάτων, ὅπερ εἶνε ἑκάστοτε ζήτημα πραγματικῆς ἐκτιμήσεως, ἡ τοιαύτη πιστοχρέωσις εἶνε πιστοχρέωσις ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς πωλήσεως τῶν ἐμπορευμάτων, ἄνευ τῆς ἐξόδου, τῆς ὁποίας ὁ ἀποστολεὺς τηρεῖ τὴν ἐπ' αὐτῶν κυριότητα. Διότι ἡ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ καταχώρισις τῶν διαφόρων δικαιοπραξιῶν, κατὰ τοῦτο μόνον ἔχει ἀνανεωτικὸν ἀποτέλεσμα, ὅτι μεταβάλλει σχέσεις αὐτοτελεῖς εἰς κονδύλια μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς σχέσεως, δὲν δύναται ὅμως νὰ μεταβάλῃ τὴν ἐσωτέραν φύσιν τῶν δικαιοπραξιῶν καὶ νὰ μεταβάλῃ τοιούτῳ τρόπῳ τὸν ἀγοραστὴν εἰς ἐντολοδόχον, ἢ τὸν ἐντολοδόχον εἰς ἀγοραστήν. (Boistel juridique du compte cour. σελὶς 17.)» («Θέμις» Τόμος Α. σελ. 646).

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν λεχθέντων, θεωροῦμεν ἐσφαλμένην τὴν ὑπ' ἀριθ. 90 τοῦ 1897 ἀπόφασιν τοῦ Πρωτοδικείου Σύρου. Ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἑξῆς περιπτώσεως. Ὁ Α. ἔλαβεν ἐντολὴν παρὰ τοῦ Β. μεθ' οὗ διετέλει ἐν σχέσει ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἵνα πωλῇ διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀποστολέως καὶ ἐπὶ προμηθείᾳ, τὰ παρ' αὐτοῦ ἀποστελλόμενα ἐμπορεύματα, μέρος δὲ τούτων μετὰ τὴν πτώχευσιν τοῦ πρώτου, εὑρέθη ἐν ταῖς ἀποθήκαις αὐτοῦ μὴ ἐκποιηθέν. Ὁ ἀποστολεὺς ᾐτήσατο τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐμπορευμάτων τούτων, οἱ δὲ σύνδικοι τῆς πτωχεύσεως ἀπέκρουσαν τὴν ἀγωγήν, ἰσχυρισθέντες ὅτι τὸ τίμημα τῶν ἐμπορευμάτων τούτων ἀπετέλεσε κεφάλαιον τοῦ μεταξὺ τοῦ ἀποστολέως καὶ τοῦ πτωχεύσαντος ὑφισταμένου ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ὡς εἶνε προφανές, ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος τῶν συνδίκων ἦτο ἀβάσιμος, διότι ὡς εἴπομεν τὸ τίμημα τῶν ἐμπορευμάτων εἰσέρχεται εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν μετὰ τὴν ἐκποίησιν αὐτῶν, ἄρα τοῦ μὴ πωληθέντος μέρους τῶν ἐμπορευμάτων μέχρι τῆς πτωχεύσεως, ὅτε ἔκλεισεν ὁ λογαρια-

σμὸς δὲν ἐγένετο ἡ ἀποστολή, καὶ συνεπῶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναγραφῇ πίστωσις τοῦ τιμήματος ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ἀφοῦ ὁ πτωχεύσας δὲν εἰσέπραξε τὴν ἀξίαν αὐτῶν. Ἐν τούτοις ἡ ῥηθεῖσα ἀπόφασις δεχθεῖσα τὴν ἔνστασιν ταύτην τῶν συνδίκων ἐσκέφθη ὡς ἑξῆς. «Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἄρθρον 581 τοῦ Ἐμπορ νόμου, δύνανται νὰ διεκδικηθῶσιν οὐ μόνον τὰ ἐμπορεύματα, ἅτινα παρεδόθησαν διὰ νὰ πωληθῶσι διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀποστολέως, ἐνόσῳ ὑπάρχουσιν ἀναλλοίωτα, ἀλλὰ καὶ τὸ τίμημα αὐτῶν, ἂν εἰσέτι δὲν ἐπληρώθη διὰ χρημάτων ἢ ἄλλως, ἢ δὲν κατεχωρίσθη εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ πτωχεύσαντος καὶ τοῦ ἀγοραστοῦ ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἢ δὲν συνεψηφίσθη μεταξὺ αὐτῶν, ἐν προκειμένῳ ὅθεν ἰσχυριζομένων τῶν συνδίκων ὅτι τὸ τίμημα τῶν διεκδικουμένων, κατεχωρήθη ὑπὸ τοῦ ἐνάγοντος εἰς τὸν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πτωχεύσαντος ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἐπάναγκες καθίσταται ν' ἀποδειχθῇ τοῦτο, ὑποχρεουμένων τῶν συνδίκων πρὸς τοῦτο πλὴν μαρτύρων.»

Ἡ ἀπόφασις κατὰ τοῦτο εἶνε ἐσφαλμένη, καθόσον οἱ σύνδικοι δὲν ἰσχυρίσθησαν ὅτι ὑπῆρχε ἰδιαιτέρα συμφωνία ὅπως καταχωρηθῇ τὸ τίμημα ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς τῶν ἐμπορευμάτων, ἀλλ' ἁπλῶς, ὅτι ὑπάρχοντος ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, τὸ τίμημα θεωρεῖται ἀποτελοῦν ἄρθρον αὐτοῦ καὶ πρὸ τῆς ἐκποιήσεως τῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀποσταλέντων ἐμπορευμάτων.

Καθ' ὃ προκειμένου περὶ ἐντολῆς ὁσάκις γίνεται παραγγελία πρὸς πώλησιν ἐμπορευμάτων, δέον νὰ ἐφαρμοσθῶσιν οἱ περὶ ἐντολῆς κανόνες εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ λήπτου ἐντολοδόχου, ὀφείλει τουτέστιν ὁ λήπτης νὰ τηρήσῃ τοὺς ὅρους τῆς ἐντολῆς, ἄλλως εἶνε ὑπεύθυνος καὶ ὀφείλει νὰ πιστώσῃ τὸν ἀποστολέα διὰ τοῦ ποσοῦ τῆς ζημίας.

§ 107. Ἐνώπιον ὅμως τῶν Ἑλληνικῶν δικαστηρίων παρουσιάσθη ζήτημα σχετικόν, ἄξιον προσοχῆς.

Ἡ ἑταιρία Β. . . καὶ Σα διετέλει ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ μετὰ τοῦ Α, ὁ Α. ἀπέστειλε πρὸς τὴν ἑταιρίαν ταύτην 1767 σάκκους σταφιδοκάρπου τῆς ἐσοδείας Ἠλείας ὅπως πωληθῶσι διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀποστολέως, ἡ δὲ ἑ-

ταιρία, παραλαβοῦσα τὸ φορτίον τοῦτο ἐπώλησε τὴν 15 Μαρτίου 1888 πρὸς 58 φράγκα τὸ ἑκατόλιτρον καὶ ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως παραδοθῇ πρὸς τὸν ἀγοραστὴν τὸν ἑπόμενον μῆνα Ἀπρίλιον, εἰδοποιήσασα περὶ τούτου διὰ τηλεγραφήματος καὶ ἐπιστολῶν της τὸν παραγγελέα, ὃν παρεκάλει νὰ ἐγκρίνῃ ἐγκαίρως τὰ γενόμενα, διὰ διαφόρων δὲ ἐπιστολῶν του πρὸ τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ ἐδήλωσε ὅτι τὸ τίμημα εἰσεπράχθη, κατὰ δὲ τὴν ἐκκαθάρισιν αὐτοῦ ἐν τῷ ἰσολογισμῷ εὑρίσκετο κατακεχωρημένον τὸ τίμημα εἰς πίστωσιν τοῦ παραγγελέως.

Ἐρωτᾶται, ἡ πίστωσις διατελεῖ ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως τοῦ τιμήματος τοῦ ἐκποιηθέντος ἐμπορεύματος, ἀφοῦ ὁ λήπτης τούτου ἀπεδέχθη τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιφυλάξεως ;

Ὡς εἴπομεν, προκειμένου περὶ ἐντολῆς διδομένης πρὸς πώλησιν ἐμπορευμάτων, ἡ μεταβίβασις τῆς κυριότητος ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐκποιήσεως, ἤτοι ἀπὸ τῆς εἰσπράξεως τοῦ τιμήματος, ἔκτοτε δὲ ἀναγράφεται καὶ ἡ πίστωσις, ἀλλ' ὅταν ἡ πώλησις συνετελέσθη καίτοι τὸ τίμημα δὲν κατεβλήθη, ὑποτίθεται ὅτι ὁ παραγγελιοδόχος ἀνέλαβεν ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην τὴν πληρωμὴν τοῦ τιμήματος, ὁ δὲ ὅρος τῆς εἰσπράξεως δὲν ἐξυπακούεται ἄνευ ῥητῆς ἐπιφυλάξεως γενομένης ἐν ἁρμοδίῳ χρόνῳ, κατὰ τὴν προκειμένην δὲ περίστασιν τουναντίον ὁ παραγγελιοδόχος ἀποστείλας πρὸς τὸν παραγγελέα τὸν λογαριασμόν, ἐν ᾧ ἐφέρετο εἰς πίστωσιν τοῦ ἀποστολέως τὸ τίμημα τῶν ἐμπορευμάτων, καὶ ἀνεδεικνύετο ὁ παραγγελιοδόχος δικαιοῦχος ὑπολοίπου μόνον 1700 φράγκων, ἀπεσιώπησε νὰ δηλώσῃ συγχρόνως ὅτι τὸ τίμημα δὲν κατεβλήθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ, καὶ συνεπῶς ὅτι διατελεῖ ἡ πίστωσις ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως. Ἀντὶ πάσης ἄλλης εὐρυτέρας ἀναπτύξεως τοῦ ζητήματος καὶ τῶν διαφόρων λόγων ὧν ἕνεκεν ἡ δοθεῖσα λύσις θεωρεῖται ὀρθή, παραθέτομεν ἐνταῦθα ὁλόκληρον τὸ αἰτιολογικὸν τῆς ὑπ' ἀριθ. 465 τοῦ 1890 ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου Πατρῶν, ἐν ᾧ περιέχεται ἐν πλάτει νομικωτάτη ἀνάλυσις τῶν ἐκδοχῶν, ὅσαι ἐκ τῆς ἰδιοτρόπου φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλ-

ληλοχρέου λογαριασμοῦ ἀπορρέουσιν, ἐν σχέσει πρὸς τὸ συνάλλαγμα τῆς παραγγελίας, ἐκ τῆς μελέτης τῆς ὁποίας πειθόμεθα, ὅτι ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἀποφάσεως ταύτης κ. Δ. Ποταμιάνος ἐπελήφθη τοῦ ζητήματος μετ' ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας ἐξαντλούσης τὴν συζήτησιν, τιμώσης δὲ τὴν ἀστυκὴν δικαιοσύνην. Ἔχει δὲ ὡς ἀκολούθως. «Ἐκ τούτων δὲ (δηλαδὴ τῶν πραγματικῶν περιστατικῶν ὅσα ἀποτελοῦσι τὸ ἱστορικὸν τῆς ὑποθέσεως) ἀφ' ἑνὸς μὲν συνάγεται ἄνευ ἐνδοιασμοῦ, ἔστω καὶ ἐλαχίστου, ὅτι ἡ ἀρχικὴ μεταξὺ τῶν διαδίκων ἐνοχικὴ σχέσις, ἣν ἡ τῆς ἐμπορικῆς ἐντολῆς, ἤτοι τῆς παραγγελίας, καὶ ὅτι τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς συνεφωνήθη ὅπως περιληφθῶσιν ἐν ἀλληλοχρέῳ, καὶ ἀφ' ἑτέρου παράγονται φυσικῶς τὰ ἑξῆς ζητήματα, ἅτινα ἀσκοῦσιν οὐσιώδη ἐπὶ τῆς ἐπιδίκου διαφορᾶς ἐπιρροήν, ὡς ἐπαγόμενα τὴν ὁριστικὴν αὐτῆς διάλυσιν, καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἐξέτασις δέον ἐπιμόνως νὰ ἀσχολήσῃ κατ' ἀνάγκην τὸ δικαστήριον, ἤτοι α'.) ἐὰν ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς περατωθεὶς δι' ἰσολογισμοῦ, ἀποτελεῖ ἀνανέωσιν, καθιστῶσαν ἀνύπαρκτον τὴν προϋπάρχουσαν ἐνοχήν, β'.) ἐὰν ὑπόκειται εἰς ἀνάκλησιν, γ'.) ἐὰν ἐν τῇ περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, διὰ ῥητῆς ἢ σιωπηρᾶς τῶν συμβαλλομένων συναινέσεως συναπτομένῃ συμβάσει, ὑπονοεῖται ἡ αἵρεσις τῆς πληρωμῆς καὶ ἐπὶ παραγγελίας, καὶ ἐπὶ πάσης ἐν γένει χορηγήσεως, ἢ μόνον ὅταν ὁ λογαριασμὸς ἀφορᾷ πιστώσεις, αἵτινες κατὰ τὸν χρόνον τοῦ ἰσολογισμοῦ αὐτοῦ, δὲν εἶχον καταστῇ ληξιπρόθεσμοι; δ'.) ἐὰν καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου δύναται νὰ ὑπονοηθῇ ὁ διαλυτικὸς οὗτος τῆς συμβάσεως ὅρος καὶ ε'.) καθ' ἣν περίπτωσιν θεωρηθῇ ὅτι ὁ τῆς 16 Μαΐου ἀλληλόχρεος δὲν εἶνε ἀμετάκλητος, ἐὰν ἡ ἐκκαλοῦσα ἑταιρία περιωρίσθη ἐντὸς τῶν τεθέντων αὐτῇ ὁρίων τῆς ἐντολῆς ἢ τὰ ὑπερέβη καὶ ἀμελήσασα εὐθύνεται ἀπέναντι τοῦ ἀποστολέως.

Ἐπειδὴ ἡ περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ σύμβασις, ἥτις ὡς ἐρρήθη καταρτίζεται τῇ ῥητῇ ἢ καὶ σιωπηρᾷ τῶν συμβαλλομένων συναινέσει ἐκτὸς τῆς καταβολῆς ἢ ἀποστολῆς χρηματικῆς ἀξίας (valeur), ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἀντικείμενον ἀλληλοχρέου, περιέχει καὶ τὰ ἑξῆς ἔτι στοι-

χεῖα, ἅτινα καὶ οὐσιώδη εἰσί, καὶ ἀποτελοῦσι τὰ συστατικὰ οὕτως εἰπεῖν τοῦ συναλλάγματος μέρη, ἤτοι 1) ὅτι ὁ λήπτης τῶν καταβαλλομένων χρηματικῶν χορηγήσεων γίνεται ἀμέσως καὶ αὐτοδικαίως κύριος, δυνάμενος νὰ διαθέτῃ αὐτὰ κατὰ βούλησιν. 2) ὅτι ὑποχρεοῦται νὰ χρεώσῃ αὐτὸν καὶ νὰ πιστώσῃ τὸν ἀποστολέα, διὰ τοῦ τιμήματος τῶν ληφθεισῶν ἀξιῶν καὶ 3) ὅτι ἅπασαι αἱ καταβολαὶ συμψηφίζονται κλειομένου τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ μόνον τὸ διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ τῶν ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων προκύπτον ὑπόλοιπον (solde), ἀποτελεῖ τὴν ἐπιδιωκτέαν ἀπαίτησιν καὶ ἀναδεικνύει τὸν ἀληθῆ δανειστὴν καὶ ὀφειλέτην. (Delamarre Traité du compte de commis. Tom. 2. n. 49 καὶ ἑπομ. —Dalloz compte cour. ἀριθ. 33.) Ἐντεῦθεν δὲ συνάγεται ἀριδήλως, ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν συναλλαξαμένων προϋπάρχουσα ἐνοχικὴ σχέσις ἐξαφανίζεται, ὡς ὅλως πρὸς τὴν ἰδιάζουσαν τοῦ νέου συναλλάγματος φύσιν καὶ τὰς ἐννόμους αὐτοῦ συνεπείας ἀσυμβίβαστος, ἀντικαθισταμένη ὑπὸ τῆς ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ παραγομένης τοιαύτης δι᾿ ἀνανεώσεως, ἥτις ὡς ἄμεσος καὶ ἀναπόσπαστος τοῦ ἀλληλοχρέου συνέπεια, δὲν ἀπαιτεῖται νὰ συνομολογῆται ῥητῶς, καὶ ἡ ὁποία ἅμα καταβληθῇ τῷ λήπτῃ ἡ χρηματικὴ παροχὴ (ὡς λ. χ. ἐπὶ παραγγελίας ὅταν εἰσπραχθῇ τὸ τίμημα τῶν πρὸς πώλησιν ἀποσταλεισῶν πραγματειῶν) εἰσέρχεται αὐτοδικαίως (Dalloz. 42 καὶ 43. καὶ Boistel σελ. 599. Παραβ. καὶ Feitu Rev. prat. Tom. 22. σελὶς 500. § 143), ἐξ ὧν ἕπεται ὅτι ὁ ἀναφαινόμενος δανειστὴς δύναται μὲν νὰ ἐναγάγῃ τὸν ἀπομείναντα ὀφειλέτην διὰ τῆς ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου ἀγωγῆς, ἀλλὰ στερεῖται τοῦ δικαιώματος ὅπως ποιήσηται χρῆσιν τῆς ἐκ τῆς προϋπαρξάσης καὶ καταργηθείσης ἐνοχικῆς σχέσεως παραγομένης, καὶ ἀφ᾿ ἑτέρου ὅτι μετὰ τὸν συμψηφισμὸν τῶν ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων καὶ τὸ δι᾿ ἐξισώσεως ἐπερχόμενον πέρας ὁ ἀλληλόχρεος καθίσταται ὁριστικὸς καὶ ἀμετάκλητος δι᾿ ἀμφοτέρους μὲν τοὺς πιστοχρεωμένους ἐμπόρους, ἐὰν ἀπεστάλη παρὰ τοῦ ἑνὸς καὶ ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ ἑτέρου; ἄλλως δὲ διὰ μόνον τὸν συντάξαντα καὶ ἰσολογίσαντα αὐτόν, ὅστις τουντεῦθεν δύναται νὰ γίνῃ

ἀντικείμενον ἐρεύνης μόνον ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀναθεωρήσεως λογιστικῶν λαθῶν, οὐχὶ δὲ καὶ περὶ διορθώσεως τῶν ὑπαρχόντων τυχὸν ἐν αὐτῷ ἁμαρτημάτων, ὅπερ ἐνισχύεται ἔτι μᾶλλον, ἐκτὸς τῶν μέχρι τοῦδε ἀναπτυχθέντων καὶ ἐκ τοῦ ὅτι α'.) ἐὰν τὸ πρὸς ἐξίσωσιν ὑπόλοιπον δὲν καταβληθῇ, ὁ πιστωτὴς δικαιοῦται νὰ ἐκδώσῃ εἰς βάρος τοῦ ὀφειλέτου συναλλαγματικήν, β'.) ἐκ τοῦ ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται ἡ τῆς ἀπαιτήσεως παραγραφὴ καὶ γ'.) καὶ ὅτι τὸ ὑπόλοιπον ἀπὸ τῆς ἐξισώσεως καθίσταται αὐτοδικαίως τοκοφόρον (Couger et Merger ἐν λέξει τρεχούμενος λογαριασμός. 'Ακυρ. Γαλλίας 12 Δ/βρίου 1838), ὅθεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἡ ὑπὸ συζήτησιν ἀνταγωγή, δι' ἧς ἡ ἐνάγουσα ἑταιρία ἀνακαλοῦσα μονομερῶς καὶ αὐτοβούλως τὸν ἀπὸ 16 Μαΐου ἀλληλόχρεον (ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τοῦ περὶ οὗ πρόκειται σταφιδοκάρπου, ὁ ἀγοραστὴς δὲν ἐξεπλήρωσε τὰς ἑαυτοῦ ὑποχρεώσεις, ὅτι τούτου ἕνεκεν ἐνηργήθη δυνάμει ἀποφάσεως τοῦ 'Εμποροδικείου Μασσαλίας ἡ πρὸς τρίτους διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀγοραστοῦ πώλησις τοῦ σταφιδοκάρπου, καὶ ὅτι ἐντεῦθεν ἠλαττώθη σπουδαίως τὸ ποσόν, δι' οὗ ἐπιστοῦτο ὁ παραγγελιοδόχος) ἐν τῷ ὡς εἴρηται λογαριασμῷ αἰτεῖται, ὅπως ὁ ἐφεσίβλητος ὑποχρεωθῇ εἰς καταβολὴν δραχμῶν 60,830 ἀντὶ τῶν 1700 χρυσῶν φράγκων, δι' ὧν ἐχρεοῦτο διὰ τοῦ ἀλληλοχρέου τῆς 16 Μαΐου, ἀποβαίνει κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα ἀποῤῥιπτέα ὡς ἐρειδομένη ἐπὶ ἐσφαλμένης νομικῆς βάσεως. Καθόσον ὁ λογαριασμὸς οὗτος, συντεταγμένος καθ' ὃν αἱ ἐμπορικαὶ συνήθειαι διαγράφουσι τρόπον, περατωθεὶς δι' ἐξισώσεως, καὶ ἀποδεχθεὶς ὅσον ἀφορᾷ τὸ εἰσπραχθὲν τίμημα, καὶ πολλὰ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ κεφαλαίων ὑπὸ τοῦ ἀποστολέως, ὅστις ἠμφισβήτησε μόνον τὴν ἀκρίβειαν κονδυλίων τινῶν τῶν γενομένων δαπανῶν, τυγχάνει ὁριστικός, καὶ δὲν δύναται ν' ἀνακληθῇ ὑπὸ τῆς ἐκκαλούσης ἑταιρίας, ἥτις στερεῖται συμφώνως πρὸς τὰ ἐν ταῖς ἡγουμέναις αἰτιολογίαις ἀναπτυσσόμενα τοῦ δικαιώματος, οὐ μόνον νὰ συντάξῃ νέον διὰ τὴν αὐτὴν παραγγελίαν λογαριασμὸν καὶ νὰ ποιήσηται χρῆσιν ἑτέρας ἐκτὸς τῆς ἐντεῦθεν παραγομένης ἀγωγῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ ζητῇ δικαστικῶς τὴν

καταβολὴν ποσοῦ μείζονος τοῦ εἰς χρέωσιν τοῦ ἐφεσιβλήτου ἐν τῷ λογαριασμῷ τῆς 16 Μαΐου περιληφθέντος, καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ἐνίοτε κατ᾽ ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ κανόνος, καθ᾽ ὃν ἡ πίστωσις εἶνε ἄμεσος καὶ ὁριστική, ἡ ὑπὸ τοῦ λήπτορος διαφόρων ἀξιῶν ἀναγραφομένη ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως πίστωσις, θεωρεῖται ἔχουσα ὕπαρξιν ἐκτὸς ἐναντίας ῥητῆς συμφωνίας ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς εἰς αὐτὸν καταβολῆς τοῦ τιμήματος, ἀλλ᾽ ἐντεῦθεν, οὐδόλως ὠφελεῖται ἡ τὴν αἵρεσιν ταύτην ἐπικαλουμένη ἐνάγουσα ἑταιρία, καθόσον ὁ τῆς μὴ πληρωμῆς ὅρος (sauf encaissement) ἐπάγεται μὲν τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἀναγραφομένης πιστώσεως, καὶ καθίστησιν ἀνακλητέον τὸν περατωθέντα λογαριασμόν, ἀλλὰ δὲν ἀποτελεῖ κανόνα, καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ῥητὴ περὶ τούτου συμφωνία συνυπακούεται μόνον ὡς δέχονται καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ οἱ συγγραφεῖς καὶ ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων ἐφ᾽ ὡρισμένων περιπτώσεων, ἤτοι ὅταν αἱ ἐκχωρηθεῖσαι ἀξίαι εἶνε ὑλικῶς ἀδύνατον νὰ καταχωρηθῶσι κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ἀλληλοχρέου (ὡς λ. χ. ὅταν ἀνατίθεταί τινι ἡ εἴσπραξις γραμματίων ἢ συναλλαγματικῶν μερισμάτων μετοχῶν ἢ καταθέσεων χρηματικῶν, αἵτινες ἐν γνώσει τοῦ ἀποστολέως καὶ πιστουμένου, δὲν ἠδύναντο νὰ εἰσπραχθῶσι καθ᾽ ὃν χρόνον κατηρτίσθη καὶ ἐξισώθη ὁ ἀλληλόχρεος, καὶ τοῦτο διότι ἡ καταβολὴ πρέπει ὡς ἐρρήθη νὰ ᾖ πλήρης, ὥστε ὁ πιστωθεὶς μεταβιβάζων τὴν κυριότητα τῶν τοιούτων δικαιογράφων πρὸς τρίτους νὰ μὴ διατρέχῃ κινδύνους ἀναγωγῆς, ἐνῷ διὰ τῆς ἐναντίας ἐκδοχῆς ὁ τὴν ἰσότητα τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τῶν ἀμοιβαίων τῶν συμβαλλομένων σχέσεων σκοπῶν ἀλληλόχρεος, ἤθελε καταστῇ ἀναμφισβητήτως ὄργανον ἀπάτης), οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ τίτλων ἐχόντων ἐνεστῶσαν ἀξίαν, καὶ πάσης ἐν γένει χορηγήσεως, ἥτις εἶχε καταστῇ ληξιπρόθεσμος ἢ ἠδύνατο νὰ ἦνε τοιαύτη κατὰ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀλληλοχρέου, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ λήπτης, δηλοῖ ῥητῶς καὶ ἀνεπιφυλάκτως, ὅτι εἰσέπραξε τὸ τίμημα ὅπερ ἤθελεν ἀποτελεῖ τελείαν τῶν περὶ ὁμολογίας ὁρισμῶν τοῦ δικαίου ἀνατροπήν. Ἐπὶ δὲ τοῦ προκειμένου, ἐν τῷ ἀπὸ 16 Μαΐου 1888 ἀλληλοχρέῳ δὲν δύναται νὰ ὑπονοηθῇ ἡ περὶ πληρωμῆς

αἵρεσις, α΄.) διότι ἡ τοιαύτη αἵρεσις, ἀποτελοῦσα ὡς ἐρρήθη ἐξαίρεσιν, δὲν ἐφαρμόζεται ὅταν δὲν πρόκειται περὶ τίτλων μὴ ἐνεχόντων ἐνεστῶσαν ἀξίαν, β΄.) διότι πρόκειται περὶ ἀντιτίμου ἐμπορευμάτων, ὅπερ ἠδύνατο καὶ ὤφειλε κατὰ τὰ συμπεφωνημένα νὰ ἦνε καταβεβλημένον ὅτε συνετάγη ὁ ἀλληλόχρεος, γ΄.) διότι διὰ τοῦ ἐξεταζομένου λογαριασμοῦ, ἡ ἐκκαλοῦσα δηλοῖ ῥητῶς καὶ ἀνεπιφυλάκτως, ὅτι εἰσεπράχθη τὸ τίμημα τοῦ σταφιδοκάρπου, ὅπερ ἐνισχύετο ἔτι μᾶλλον καὶ 1) ἐκ τῆς ἀπὸ 16/28 Μαρτίου 1888 ἐπιστολῆς, δι' ἧς ἡ ἑταιρία εἰδοποιεῖ τὸν ἀποστολέα, ὅτι ἡ παράδοσις τοῦ πωληθέντος θὰ γίνῃ τὸν Ἀπρίλιον κλπ. (Ἐνταῦθα παρατίθενται καὶ ἕτεραι ἐπιστολαί, ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι ἡ πώλησις τοῦ σταφιδοκάρπου ἦτο ὁριστική, καὶ ὅτι συνεπῶς ἡ παραγγελία ἐπερατώθη ὁριστικῶς, ἡ δὲ καταβολὴ τοῦ τιμήματος ἀνεγνωρίσθη ῥητῶς καὶ ἀνεπιφυλάκτως.)

Ἐπειδὴ τὰ ὑπὸ τῆς ἐκκαλούσης λεγόμενα, ὅτι ἡ ἐν τῷ ἐκκαλουμένῳ λογαριασμῷ ἀναγραφὴ τῆς ἀνακληθείσης πιστώσεως, ἐγένετο ἕνεκα τῆς ἀδιασείστου καὶ δεδικαιολογημένης πεποιθήσεως, ἣν ἐσχημάτισεν ὁ παραγγελιοδόχος, ὅτι ὁ σταφιδόκαρπος ἤθελε παραληφθῇ ἐγκαίρως ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ, καὶ ὅτι ἑπομένως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀμετάκλητος στεροῦνται ὡς παρατηρεῖ ὀρθῶς καὶ ὁ ἐφεσίβλητος ἀξίας οἱασδήποτε, καθόσον ἡ τοιαύτη ἐκ κακῆς ἐκτιμήσεως περὶ τῆς τιμιότητος καὶ τοῦ ἀξιοχρέου τοῦ ἀγοραστοῦ πεποίθησις (ἧς αἱ ἐπιβλαβεῖς συνέπειαι δὲν βαρύνουσι κατὰ νόμον τὸν παραγγελέα), ἠδύνατο μὲν νὰ ἐξαναγκάσῃ τὴν ἐνισταμένην νὰ ἐγγυηθῇ ὑπὲρ τῆς πληρωμῆς τῆς ἀναγραφομένης πιστώσεως, ἀλλὰ δὲν ἀποτελεῖ κατὰ τοῦ δικαστηρίου τὴν κρίσιν πλάνην πραγματικήν, ὡς ἐννοεῖ αὐτὴν ὁ νόμος, ὅστις ἀναγνωρίζει μὲν πλάνην περὶ τὸ πρόσωπον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ περὶ τὰς διαφόρους αὐτοῦ ἰδιότητας, δυναμένην νὰ πείσῃ τὴν ἑταιρίαν, ὅτι παρεδόθη ὁ μήπω παραδοθεὶς σταφιδόκαρπος, καὶ ὅτι κατεβλήθη τὸ τίμημα χωρὶς νὰ καταβληθῇ, καὶ δικαιολογοῦσαν ὁπωσδήποτε τὴν ἀναγραφὴν τῆς ἐν λόγῳ πιστώσεως.

Ἐπειδὴ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐν τῷ ἐξεταζομένῳ λογαριασ-

σμῷ ἀναφέρει ῥητῶς, ὅτι τὸ πρὸς ἐξίσωσιν ὑπόλοιπον καθίσταται ἀπαιτητὸν ἀπὸ τῆς 19 Μαΐου, ἤτοι πέντε ἡμέρας μετὰ τὴν σύνταξιν καὶ ἀποστολὴν τοῦ ἀλληλοχρέου, δὲν ἀποδεικνύει ποσῶς ὡς ἰσχυρίζεται ἡ ἐκκαλοῦσα, καὶ ὅτι ἡ ἀναγραφὴ τῆς πιστώσεως ἐγένετο ὑπὸ τὸν διαλυτικὸν τῆς πληρωμῆς ὅρον, οὔτε δύναται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, διότι κατὰ τὴν 18 Μαΐου, οὐ μόνον δὲν προσεδοκᾶτο ἡ καταβολὴ τοῦ τιμήματος ὅπως ὑποτεθῇ, ὅτι ἡ κατ' αὐτὴν ἐξίσωσις τοῦ ἀλληλοχρέου ἐγένετο πρὸς τοιοῦτον σκοπόν, καὶ ὅτι ἐντεῦθεν τεκμηριοῦται ἡ ἐπικαλουμένη αἵρεσις, ἀλλὰ τουναντίον ἦν πλέον ἢ βεβαιωμένον, ὅτι τοιαύτη καταβολὴ δὲν θὰ ἐλάμβανε χώραν, (ἐνταῦθα ἀναφέρονται τὰ πραγματικὰ περιστατικὰ ἐξ ὧν συνάγει τὴν σκέψιν ταύτην τὸ δικαστήριον).

Ἐπειδὴ ἐκτὸς τούτων καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν ὑποτεθῇ, ὅπερ ἀποκρούει ἀπολύτως τὸ δικαστήριον, ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος τῆς 16 Μαΐου δὲν εἶνε ἀμετάκλητος, ὅτι κατηρτίσθη ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς πληρωμῆς, καὶ ὅτι μὴ καταβληθέντος ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ τιμήματος, δικαιοῦται ἡ ἐκκαλοῦσα καὶ νὰ συντάξῃ νέον λογαριασμόν, καὶ νὰ χρεώσῃ τὸν παραγγελέα διὰ ποσοῦ μείζονος, πάλιν ἀπομένει ἐξεταστέον, ἐὰν ἡ ἐνάγουσα ἑταιρία ἐνήργησεν ἐντὸς τῶν διαγραφέντων αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ἐντολέως ὁρίων καὶ συμφώνως πρὸς τὰς περὶ ἐντολῆς ἀρχὰς τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος πολιτικοῦ δικαίου (αἵτινες ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἀφοῦ ἐπὶ ἐμπορικῆς ἐντολῆς αἱ μεταξὺ παραγγελέως καὶ παραγγελιοδόχου δοσοληψίαι εἰσὶν ἁπλαῖ ἐντολέως πρὸς ἐντολοδόχον σχέσεις) καὶ ἂν ἑπομένως δὲν θεωρεῖται ἀμελήσασα ὁπότε καὶ μόνον κατὰ νόμον ἀπαλάσσεται πάσης εὐθύνης διὰ τὴν ἀνεπιτυχῆ τῆς ἐντολῆς ἔκβασιν, δικαιουμένης εἰς ἀποζημιώσεως ἀπόληψιν.

Ἐπειδὴ ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἀπὸ 16/28 Μαρτίου ἐπιστολῆς, οἱ ὅροι ὑφ' οὓς τῇ μεταγενεστέρᾳ τοῦ παραγγελέως ἐγκρίσει, δοθείσῃ διὰ τῆς ἀπὸ 26 Μαρτίου 1888 ἐπιστολῆς αὐτοῦ, κατηρτίσθη ἐπὶ τοῦ προκειμένου τῆς παραγγελίας τὸ συνάλλαγμα, καὶ οἱ ὁποῖοι ὡς ἀφορῶντες εἰδικὴν καὶ σα-

φῶς ἐκπεφρασμένην ἐντολήν, ἔδει συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν τῶν νόμων 40 τῶν Πανδεκτῶν (17. 1.) καὶ Κώδ. 24. (2. 19.) νὰ τηρηθῶσιν ἀπαρεγκλίτως, εἰσὶ κατὰ τοῦ δικαστηρίου τὴν κρίσιν οἱ ἑξῆς 1) ὅτι τὸ καταβληθησόμενον τίμημα θὰ ἀνήρχετο εἰς 58 φράγκα δι' ἕκαστον κουϊντάλιον. 2) ὅτι ἡ παράδοσις τοῦ πωληθέντος θὰ ἐγίνετο τὸν 'Απρίλιον τοῦ 1888 καὶ θὰ ἦτο πραγματικὴ καὶ 3) ὅτι τὸ τίμημα θὰ κατεβάλλετο ἅμα τῇ παραδόσει τοῦ πωληθέντος, ὁπότε καὶ θὰ ἀπεστέλλετο καὶ ἡ ἐκκαθάρισις. 'Εντεῦθεν δὲ συνάγεται ἄνευ ἐνδοιασμοῦ ἐλαχίστου, ὅτι ὡς διατυποῦνται καὶ διὰ τοῦ δικογράφου τῆς ἀνταγωγῆς, καὶ διὰ τῶν ἐγγράφων τῆς ἐκκαλούσης προτάσεων, τὰ πραγματικὰ περιστατικά, ἡ ἐνάγουσα ἑταιρία κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς περὶ ἧς πρόκειται ἐντολῆς δὲν ἐπεδείξατο ἐπιμέλειαν καὶ περίσκεψιν οὔτε ἀγαθοῦ οἰκοδεσπότου, οὔτε ἐμπόρου φίλου τῆς τάξεως, α'.) διότι παρὰ τὴν ῥητῶς ἐκφρασθεῖσαν βούλησιν τοῦ ἀποστολέως, παρέσχε νέαν πρὸς παραλαβὴν καὶ πληρωμὴν τιμήματος τοῦ πωληθέντος προθεσμίαν, ἐνῷ ὤφειλε κατὰ καθῆκον ἅμα ὁ ἀγοραστὴς ἠρνήθη τὴν ἐμπρόθεσμον τοῦ ἐμπορεύματος παραλαβήν, νὰ προβῇ ἀμέσως εἰς τὴν ἐκποίησιν τοῦ σταφιδοκάρπου, ἀφοῦ αἱ ἀγοραῖαι τίμαὶ ἔμενον αἱ αὐταὶ μέχρι τῆς 14 Μαΐου, ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ταυτοχρόνου ἐπιστολῆς αὐτῆς, β'.) διότι καὶ ἐὰν ὑπῆρχε τοιαύτη ἐν τῇ ἀγορᾷ Μασσαλίας συνήθεια, ἔδει πάντως νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ἀποστολέα καὶ διὰ τῆς ἐπιστολῆς δι' ἧς ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ παράδοσις θὰ γίνῃ τὸν 'Απρίλιον καὶ βραδύτερον, ὅτε ἐζητήθη ἡ παράτασις, ἐνεργήσασα δὲ ἄνευ τῆς τοιαύτης εἰδοποιήσεως, καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἐντολέως, θεωρεῖται ὡς ὑπερβᾶσα τῆς ἐντολῆς τὰ ὅρια, διότι ἔδει πρὶν ἐνεργήσῃ νὰ εἰδοποιήσῃ ἐπίσης τὸν ἀποστολέα, ὅτι ἡ παράδοσις θέλει εἶσθαι διττή, καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι οὗτος διετέλει ἐν γνώσει τῶν τοιούτων τοπικῶν συνηθειῶν καίτοι τὰ περὶ τῆς γνώσεως αὐτῆς ἐκτίθενται ὅλως ἀορίστως, καὶ δ'.) διότι καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὑποχρεοῦται νὰ παράσχῃ ἀνὰ δέκα ἡμερῶν προθεσμίαν (ἂν καὶ ὡς διατυποῦνται οἱ σχετικοὶ ἰσχυρισμοί, φαίνεται ὅτι τοῦτο δὲν ἐπιβάλλεται ὡς ὑποχρέωσις) πρὸς τυ-

πικὴν καὶ πραγματικὴν παράδοσιν ὡς καὶ πρὸς καταβολὴν τοῦ τιμήματος, καὶ νὰ ἐκποιήσῃ διὰ δικαστικῆς ἀδείας, πάλιν ὤφειλε α΄.) νὰ παράσχῃ δέκα μὲν ἡμερῶν προθεσμίαν διὰ τὴν τυπικὴν καὶ ἑτέραν δέκα διὰ τὴν πραγματικήν, ἤτοι μέχρι τῆς 20 Μαΐου. β΄.) ἐὰν κατὰ τὴν 21 Μαΐου δὲν ἐλάμβανεν ὁπωσδήποτε χώραν πραγματικὴ παράδοσις νὰ μὴ παράσχῃ καὶ νέαν πρὸς πληρωμὴν προθεσμίαν, ἥτις κατὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς αὐτῆς τῆς ἐκκαλούσης, παρέχεται μόνον ὅταν γίνῃ ἡ πραγματικὴ παράδοσις καὶ γ΄.) νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδειαν τῆς ἐκποιήσεως τὴν 11 μὲν Μαΐου, ἐὰν ὁ ἀγοραστὴς ἠρνεῖτο νὰ παραλάβῃ τυπικῶς ἢ ἐὰν ἐγένετο τοιαύτη παράδοσις τὴν 21 ὁπότε ἔδει νὰ γίνῃ ἡ πραγματικὴ καὶ ἡ καταβολὴ τοῦ τιμήματος καὶ αἱ τιμαὶ ἔμενον ἀναλλοίωτοι ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἀπὸ 14 Μαΐου ἐπιστολῆς, ἢ ἐπὶ τέλους τὴν 31 Μαΐου, καὶ οὐχὶ νὰ παράσχῃ προθεσμίαν πρὸς παραλαβὴν μέχρι τέλους Μαΐου καὶ νὰ κινηθῇ δικαστικῶς κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτῆς ἰσχυρισμοὺς τὸν Ἰούλιον, ὁπότε καὶ αἱ τιμαὶ τῆς σταφίδος εἶχον μειωθῇ οὐσιωδῶς, ὡς διατείνεται, ὅπερ βεβαίως δὲν θὰ ἔπραττε ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἰδίων ὑποθέσεων ἡ ἐκκαλοῦσα, ἥτις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπεδείξατο κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου οὐ μόνον ἀμέλειαν μὴ ἀπαντῶσαν συνήθως ἐν ταῖς ἐνεργείαις τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος παραγγελιοδόχων, ἀλλὰ καὶ ἀδεξιότητα χονδροειδῆ καὶ ἀνωτέραν παντὸς συναγωνισμοῦ, ἀφοῦ διὰ σειρᾶς ἀτελευτήτων σφαλμάτων καὶ ἀπερισκεψιῶν ἐγένετο παραίτιος ζημίας τῶν ζητουμένων 60,000 δραχμῶν, διὰ τὴν μὴ ἀπροφάσιστον καταβολὴν τῶν ὁποίων, κακίζεται ὁ παραγγελεὺς ἐπὶ ἀγνωμοσύνῃ, ὅθεν ἡ ὑπὸ συζήτησιν ἀνταγωγὴ καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ ὁριστικῶς περατωθεὶς ἀλληλόχρεος, δύναται ν' ἀνακληθῇ, καὶ ὅτι ἡ ἐκκαλοῦσα δικαιοῦται νὰ ἐγείρῃ τὴν ἐκ τῆς ἀρχικῆς ἐνοχῆς ἀγωγὴν ἢ νὰ συντάξῃ νέον λογαριασμόν, πάλιν ἀποβαίνει ἀπορριπτέα, καθόσον ἡ ἐντεῦθεν ἐπελθοῦσα ζημία καὶ ἡ ἄμεσος συνέπεια τῆς μὴ ἐκτελέσεως τῆς δοθείσης ἐντολῆς, ἀφορᾷ κατὰ νόμον (τοὺς ὅρους τῆς ἐντολῆς, ἤτοι προτροπῆς δεῖ φυλάττειν ἐπιμελῶς ὁ γὰρ μὴ πληρώσας ἐνέχεται. (Βασιλ. 5. 14. 1.) οὐχὶ τὸν

παραγγελέα, ἀλλὰ τὸν παραγγελιοδόχον, ὅστις ἕνεκεν τῆς τοιαύτης ἀμελείας καὶ δὲν δικαιοῦται εἰς ἐπιστροφὴν τῶν καταβληθέντων λόγῳ ἀποζημιώσεως.» («Θέμις» Τόμος Β΄. σελὶς 56 καὶ ἀκόλ.)

§ 108. Πότε θεωρεῖται πεπληρωμένος ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως; Ὁ λήπτης δὲν εἶνε ἀνεύθυνος διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς εἰσπράξεως, ἐφ' ὅσον δύναται ν' ἀποδοθῇ ἀμέλεια εἰς αὐτόν. Διὰ τοῦτο ὀφείλει νὰ μετέλθῃ πᾶν μέσον πρὸς ἔγκαιρον τῆς ἀξίας εἴσπραξιν. Ὅθεν δέον νὰ συντάξῃ τὸ νόμιμον περὶ μὴ πληρωμῆς διαμαρτυρικὸν κατὰ τὴν λῆξιν, νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ἀποστολέα περὶ τῆς ἀρνήσεως τῆς πληρωμῆς καὶ ν' ἀποστείλῃ τοὺς τίτλους πρὸς αὐτόν. Ταῦτα πράττων, διαφυλάσσει εἰς ἑαυτὸν τὸ εὐεργέτημα τῆς αἱρέσεως καὶ δικαιοῦται νὰ προβῇ εἰς τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως. (Feitu n. 143. Ἀθαν. ἀρ. 37.)

Τί γίνεται ὅμως ὅταν ὁ λήπτης θελήσῃ νὰ ἐνασκήσῃ τὰ τοῦ κομιστοῦ δικαιώματα; Ὁ διαλυτικὸς τῆς μὴ εἰσπράξεως ὅρος θεωρεῖται κατὰ τοιαύτην περίπτωσιν ἐξελθών, διότι δὲν ἐγένετο ἡ πραγματικὴ πληρωμὴ κατὰ τὴν λῆξιν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ λήπτης, προτιμᾷ νὰ ἐκβιάσῃ τὴν πληρωμήν, ἐνασκῶν τὰ τοῦ κομιστοῦ δικαιώματα, ἤτοι ἐγείρων ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἐκχωρητοῦ, φρονοῦμεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ Feitu (n. 144) καὶ Ἀθανασιάδου (ἀριθ. 37), ὅτι δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ κανὼν καθ' ὃν ὁ ἔχων ἀγωγήν, ἔχει καὶ τὸ διὰ τῆς ἀγωγῆς ἐπιδιωκόμενον, «qui actionem habet ad rem recuperandam rem ipsam habere videtur.»

Διὰ τῆς ἀγωγῆς μάλιστα ὁ λήπτης, δείκνυσιν ὅτι θεωρεῖ τὴν πίστωσιν ὁριστικήν, παραδεχόμενος ὡς ἔγκυρον τὴν ὀπισθογράφησιν, ἥτις ὀπισθογράφησις ἐγένετο ἀντὶ τῆς ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ἀναγραφείσης πιστώσεως, ἀποτελεσάσης τὸ ἀντίτιμον τῆς μεταβιβάσεως. Ἐνόσῳ λοιπὸν ὁ λήπτης ἐνάγει τὸν ἀποστολέα, δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν διάλυσιν τῆς πιστώσεως, διότι τοῦτο ἀντίκειται εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, ζητοῦντος τὴν πληρωμὴν ἐκείνου, ὅπερ κατέβαλεν, ἤτοι τὴν πίστωσιν.

Ἐὰν ὅμως διαγράψῃ τὴν πίστωσιν διότι ἡ εἴσπραξις δὲν

ἐγένετο; Διαγραφείσης τῆς πιστώσεως, ἐπέρχεται ἡ διάλυσις τῶν γενομένων, ἤτοι ἡ ἀποστολὴ τῶν συναλλαγματικῶν ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ματαιοῦται, ἐπανερχομένου τοῦ πρώην καθεστῶτος, διότι ἡ διαγραφὴ τῆς πιστώσεως ἡ γενομένη διὰ τὸν λόγον, ὅτι δὲν εἰσέπραξε τὴν ἀξίαν ὁ λήπτης, προϋποθέτει ἀνάκλησιν τῆς ὀπισθογραφήσεως τῆς συναλλαγματικῆς (ὅρα καὶ ἀπόφασιν τῆς 26 Μαΐου 1891 τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας. (Ἐν «Θέμιδι» ἔτος Γ΄. σελ. 234.), ἥτις ἀπεδέξατο ἀγωγὴν τῶν συνδίκων τῆς πτωχεύσεως τοῦ ἀποστολέως περὶ παραδόσεως τῶν συναλλαγματικῶν κατὰ τὴν ἑξῆς περίπτωσιν. Ὁ Α. διετέλει ἐν σχέσει ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ μετὰ τοῦ Β, ἀπέστελλε δὲ πρὸς τοῦτον πολλὰς ἀποδεδεγμένας συναλλαγματικὰς ἀναγραφείσας εἰς πίστωσιν αὐτοῦ (ἤτοι τοῦ Α.) Ἀφοῦ ὅμως ὁ Α. ἔπαυσε τὰς πληρωμὰς αὐτοῦ, ἐδήλωσε ὁ Β. ὅτι κλείει τὸν λογαριασμόν, ἀλλ' εἶτα ἀνήγγειλεν ὁ Β. πρὸς τὸν Α. ὅτι πάλιν μετέγραψε ταύτας εἰς χρέωσιν αὐτοῦ. Κατόπιν ἐκηρύχθη ἡ πτώχευσις τοῦ Α., ἐν ᾗ ὁ Β. ἀνηγγέλθη διὰ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ, κρατήσας αὐτὸς τὰς συναλλαγματικάς. Οἱ σύνδικοι τῆς πτωχεύσεως τοῦ Α. ᾐτήσαντο τὴν παράδοσιν τῶν συναλλαγματικῶν, ἰσχυρισθέντες ὅτι διὰ τῆς διαγραφῆς τῆς πιστώσεως, ἥτις ἐπῆλθε διὰ τῆς μετέπειτα χρεώσεως τῆς ἀξίας τῶν συναλλαγματικῶν (contrepassation) ἐκλείπει ὁ λόγος τῆς παρακρατήσεως αὐτῶν. Τὸ Πρωτοδικεῖον ὅμως καὶ τὸ Ἐφετεῖον ἀπέρριψαν τὴν ἀγωγήν, ἐνῷ τὸ Ἀκυρωτικὸν ὀρθῶς ἀνήρεσε τὰς ἀποφάσεις ταύτας.

Ἐνάγων ὅμως ὁ λήπτης τοὺς προηγουμένους τοῦ ἀποστολέως ὀπισθογράφους, δὲν ἀποβάλλει τὸ δικαίωμα τῆς ἐξαλείψεως τῆς πιστώσεως, διότι τούτων μὴ δικαιουμένων νὰ στραφῶσι κατὰ τοῦ ἀποστολέως δι' ἔλλειψιν ἀναγωγῆς, ὁ ἀποστολεὺς δὲν θεωρεῖται ἐναχθεὶς ὑπὸ τοῦ λήπτου, καὶ συνεπῶς ὁ ὅρος τῆς μὴ εἰσπράξεως ἐξῆλθε. Ἐὰν λοιπὸν δὲν πληρωθῇ παρὰ τῶν ἐναχθέντων ὀπισθογράφων, δικαιοῦται εἰς τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως, ἀφοῦ ἀποδείξῃ ὅτι μετεχειρίσθη τὰ νόμιμα μέσα πρὸς πληρωμὴν τῆς συναλλαγ-

ματικῆς καὶ ἀποστείλῃ ταύτην πρὸς τὸν ἀποστολέα. (Feitu αὐτόθι).

Ὑπὸ τοιούτους ὅρους διαγραφομένης τῆς πιστώσεως, ὁ λήπτης δικαιούμενος εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν ἐξόδων τῆς διαμαρτυρίας καὶ τῶν δικαστικῶν, δικαιοῦται νὰ χρεώσῃ τὸν ἀποστολέα διὰ τοῦ ποσοῦ τούτων.

§ 109. Ἀφοῦ ὁ λήπτης μεταβιβάσῃ τοὺς τίτλους πρὸς τρίτους, ἕπεται ἄρα ὅτι ἡ πίστωσις καθίσταται ὁριστική, περιαιρουμένης τῆς αἱρέσεως : Ὑπεστηρίχθη ἡ καταφατικὴ λύσις, ἀλλὰ δι᾽ ἐπιχειρημάτων ἀσθενῶν. Ἐπειδὴ ὁ λήπτης εἴπον, διαπραγματεύεται τοὺς τίτλους, εἰσπράττων τὴν ἀξίαν, δείκνυσι διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ὅτι θεωρεῖ ἀμετακλήτως ἰδίους τοὺς τίτλους, ἀπὸ τῆς διαπραγματεύσεως δὲ ἡ πίστωσις γίνεται ὁριστική, οὐδενὸς μεταγενεστέρου γεγονότος ἰσχύοντος πρὸς ἀνάκλησιν αὐτῆς.(Cour de Cass. της 15 Μαρτίου 1848.) Ἡ θεωρία ὅμως αὕτη, ἀντιστρατεύεται ζωηρῶς εἰς τὴν πραγματικὴν ἐκτίμησιν τοῦ ζητήματος, καὶ διὰ τοῦτο ἐγκατελείφθη ἀπὸ πολλοῦ, διότι ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν πρὸς πληρωμὴν τοῦ μεταβιβασθέντος τίτλου ὑποχρέωσιν τοῦ λήπτου ὡς ὀπισθογράφου πρὸς τὸν κομιστήν, ἔχομεν πίστωσιν, τῆς ὁποίας τὸ ἀντίτιμον ἐλήφθη μέν, ἀλλ᾽ ἡ λῆψις αὕτη δὲν εἶνε ἀμετάκλητος, ἀφοῦ ἐνδέχεται ὁ λήπτης νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ ληφθέντα. Ἡ πίστωσις λοιπὸν ἐξακολουθεῖ διατελοῦσα ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς ὁριστικῆς καὶ ἀμετακλήτου εἰσπράξεως, καὶ δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ τὴν φύσιν αὐτῆς ἡ προσωρινὴ ἀπόλυσις τῆς ἀξίας τῆς συναλλαγματικῆς. Ἐπιστρέφων ὁ λήπτης πρὸς τὸν κομιστὴν ἐνάγοντα τὴν ἀξίαν τῆς συναλλαγματικῆς, δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῆς, ἐπανερχόμενος οὕτω εἰς ἣν θέσιν ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν διεπραγματεύετο τὴν συναλλαγματικήν, καὶ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν, χρεόνων τὸν ἀποστολέα διὰ πᾶσαν καταβληθεῖσαν δαπάνην.

§ 110. Ἐὰν ὁ τρίτος κομιστὴς ἐναγάγῃ μόνον τὸν ἀποστολέα; Ὁ ἀποστολεὺς εἶνε ὑπόχρεως πρὸς πληρωμὴν τῆς συναλλαγματικῆς, καταβαλὼν δὲ τὴν ἀξίαν αὐτῆς, δὲν ἔχει ἀναγωγὴν κατὰ τοῦ λήπτου, οὕτω δὲ ὁ λήπτης πληρω-

θεὶς τὴν συναλλαγματικήν, δὲν εὑρίσκεται ἔκτοτε εἰς τὸν κίνδυνον νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ ληφθέντα καὶ συνεπῶς ἡ πίστωσις κατέστη ὁριστική, διότι ἐξῆλθεν ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως.(Massé droit. com. σελ. 394. Ἀθαν. ἀρ. 38.)

§ 111. Τῶν ἀποτελεσμάτων ἀμφοτέρων τούτων τῶν περιπτώσεων, μετέχει καὶ ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν ἀμφότεροι ὅ τε λήπτης καὶ ὁ ἀποστολεύς, ἐνήχθησαν ὑπὸ τοῦ κομιστοῦ τῆς συναλλαγματικῆς. Καθ' ὅσον μὲν μέρος, ἐπλήρωσεν ὁ λήπτης, κατὰ τοσοῦτον δέον νὰ περιορισθῇ ἡ πίστωσις, κατὰ δὲ τὸ ὑπόλοιπον καθίσταται ὁριστική, ἐὰν δὲ ὁ αὐτὸς ἐπλήρωσε τὸ ὅλον τῆς ἀπαιτήσεως ἡ πίστωσις διαγράφεται, ἐὰν δὲ τουναντίον ὁ ἀποστολεὺς τὸ ὅλον, διατηρεῖται ὡς πληρωθέντος τοῦ ὅρου τῆς εἰσπράξεως. (Feitu n. 145. Massé αὐτόθι. — Ἀθαν. αὐτόθι.)

§ 112. Ἐκ τῶν ῥηθέντων συνάγεται, ὅτι ἡ εἴσπραξις διὰ νὰ θεωρηθῇ τετελεσμένη, δέον νὰ ᾖ ἀμετάκλητος. Θέλει δὲ εἶσθαι τοιαύτη ἡ εἴσπραξις, ἅμα ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ὁ λήπτης θέλει ὑποχρεωθῇ τοῦ λοιποῦ εἰς ἐπιστροφὴν τῆς ληφθείσης ἀξίας ὁλοκλήρου ἢ ἐν μέρει, οὔτε ὑπόκεισθαι εἰς ἀγωγὴν ἐκ μέρους τοῦ κομιστοῦ.

Τὸ ἀμετάκλητον τῆς εἰσπράξεως, δυνατὸν ν' ἀναφέρηται καὶ εἰς μέρος τῆς πιστώσεως, ὅτε ἡ αἵρεσις θεωρεῖται ἐξελθοῦσα κατὰ τὸ μέρος τοῦτο, τοῦ δὲ ὑπολοίπου αὐτῆς ἐπέρχεται ἡ ἐξάλειψις. Ἵνα δὲ δώσωμεν σαφῆ καὶ ἀκριβῆ ἔννοιαν τοῦ ὅρου τῆς εἰσπράξεως ἐν περιπτώσει διαπραγματεύσεως τοῦ τίτλου, προσθέτομεν μετὰ τοῦ Feitu, ὅτι εἴσπραξις εἶνε ἡ ὁριστικὴ διαπραγμάτευσις τοῦ τίτλου, ἄνευ κινδύνου καταδιώξεως πρὸς ἐπιστροφὴν τῆς ληφθείσης ἀξίας.

§ 113. Ὡς θέλομεν γνωρίσει, τὸ ὑπόλοιπον τὸ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ προκύπτον, εἶνε ἀπαίτησις τοῦ ὑπὲρ οὗ τοῦτο προέκυψε, ἀποχωριζόμενον τοῦ λογαριασμοῦ καὶ ἀποτελοῦν διακεκριμένην ὕπαρξιν. Ὅθεν τὴν ἀπαίτησιν ταύτην δύναται νὰ ἐκχωρήσῃ ὁ ὑπὲρ οὗ προκύπτει τὸ ὑπόλοιπον ἀνταποκριτὴς ὡς πᾶσαν ἄλλην ἀπαίτησίν του. Τούτου γενομένου, δικαιοῦται ὁ λήπτης, ἐὰν μετὰ τὴν ἐκχώρησιν ἐγένετο διαγραφὴ τῆς πιστώσεως, ν' ἀντιτάξῃ τὴν διαγραφὴν ταύτην

πρὸς τὸν ἐκδοχέα πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ χρέους του, ἢ περιορισμὸν αὐτοῦ;

Ἐγνωρίσαμεν ἤδη, ὅτι ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως, εἶνε συμφυὴς πρὸς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἄνευ δὲ τῆς ἐννοίας τοιούτου ὅρου, ἡ ὑπὸ τοῦ λήπτου παρασχεθεῖσα πίστωσις, χωρὶς προηγουμένως οὗτος νὰ λάβῃ τὴν ἀξίαν αὐτῆς παρὰ τοῦ ἀποστολέως, εἶνε προσωρινὴ καὶ ὑπόκειται εἰς ἀνάκλησιν. Καθ' οἱονδήποτε συνεπῶς χρόνον καὶ μεθ' οἱονδήποτε γεγονός, καὶ ἂν πρόκηται νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἀνάκλησις τῆς πιστώσεως, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαγραφῆς προβαίνει ὡς φυσικὴ καὶ νομικὴ τοῦ λογαριασμοῦ συνέπεια.

Ἐπὶ πτωχεύσεως τοῦ ἀποστολέως ἢ καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἀνταποκριτῶν, ἡ κατάστασις τοῦ λογαριασμοῦ οὐδαμῶς μεταβάλλεται, ἀλλ' αἱ συνέπειαι αὐτοῦ προβαίνουσι καὶ μετὰ τὴν πτώχευσιν. (ἀριθ. 231.232). Τοῦτ' αὐτὸ κατὰ μείζονα λόγον λέγομεν καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος, διότι τὸ ὑπόλοιπον τὸ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ἀπορρέον, δέον νὰ προκύπτῃ ἐκ τοῦ ἰσολογισμοῦ τῶν ἀμοιβαίων πραγματικῶν ἀξιῶν. Ἐὰν δὲ ὁ λήπτης, δὲν ἔλαβε τὸ ἀντίτιμον τῆς ἀναγραφείσης πιστώσεως, δὲν δύναται νὰ χωρήσῃ συμψηφισμὸς στηριζόμενος ἐπὶ εἰκαζομένων καταβολῶν. (Παραβ. Feitu n. 196.)

Ὁ λήπτης ἄρα, δικαιοῦται νὰ προτείνῃ κατὰ τοῦ τρίτου τὴν διόρθωσιν τοῦ λογαριασμοῦ, ὃ ἐστὶν ὁ τρίτος ἐκδοχεύς, δύναται νὰ εὑρεθῇ δικαιοῦχος ἀπαιτήσεως ἀνυπάρκτου, διότι καθ' αὐτὸ περὶ τοιαύτης ἀπαιτήσεως πρόκειται Οὔτε ἡ ἐκ μέρους τοῦ λήπτου ἀναγνώρισις τοῦ ὑπολοίπου, ἀποστερεῖ τοῦτον τοῦ ἐν λόγῳ δικαιώματος, ἐφ' ὅσον ὁ λήπτης δὲν συνάγεται θετικῶς, ὅτι διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως ἐφρόνησε νὰ παραιτηθῇ τῆς διαγραφῆς τῆς πιστώσεως.

§ 114. Ὁ λήπτης, δύναται ν' ἀποδεχθῇ τὸ γραμμάτιον, ἀντὶ ἐλάσσονος τῆς ἀξίας αὐτοῦ ποσοῦ, ἀφαιρῶν τὸν προεξοφλητικὸν λεγόμενον τόκον καὶ ἀναγράφων πίστωσιν ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως, ἴσην πρὸς τὸ ὑπέλαττον τοῦτο ποσόν.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, ὑπάρχει πίστωσις κατ' ἀμοιβαίαν συμφωνίαν μικροτέρα τοῦ ποσοῦ, ὅπερ ἀντιπροσωπεύει ὁ τίτλος. Ἡ ὠφέλεια αὕτη τὴν ὁποίαν προσπορίζεται ὁ

λήπτης, δύναται νὰ γεννήσῃ τὴν ἑξῆς ἀπορίαν. Ἐσκόπει ἄρα ὁ λήπτης, διότι ἀπολαμβάνει τὴν ὠφέλειαν ταύτην, νὰ χορηγήσῃ τὴν πίστωσιν ὁριστικῶς ἀπὸ τοῦδε καὶ παραιτηθῇ τοῦ δικαιώματος νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν, ἐὰν δὲν πληρωθῇ κατὰ τὴν λῆξιν;

Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, ἡ ἀπάντησις ἔσεται ἀπόρροια οὐσιαστικῆς ἐξετάσεως, οὐδὲ δύναταί τις ἐκ τῶν προτέρων, ἐνόσῳ δὲν ἔχει ἐνώπιον αὐτοῦ τὸ σύνολον τῶν τῆς διαφορᾶς στοιχείων, νὰ ἐκφράσῃ γνώμην, καὶ διὰ τοῦτο εἴπομεν προηγουμένως (ἐν ἀριθμῷ 95 σελὶς 155) ὅτι ἡ παραίτησις εἰκάζεται ἐὰν συντρέχωσι καὶ ἕτεραι περιστάσεις. Οὐχ ἧττον, τὸ γεγονὸς μόνον τοῦτο ἐκτιμῶντες, ἤτοι τὸ τῆς ἐλαττώσεως τῆς πιστώσεως, συμφωνοῦμεν πληρέστατα μετὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ τε Ἐφετείου τῶν Παρισίων (τῆς 27 Αὐγούστου 1850) καὶ τοῦ Ἐφετείου Orlean (τῆς 4 Αὐγούστου 1850) τῆς ἐπικυρωθείσης ὑπὸ τῆς ἀπὸ 16 Μαρτίου 1858 ἀποφάσεως τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Γαλλίας, ὅτι ἡ λῆψις προεξοφλητικοῦ τόκου καὶ ἡ ἐλάττωσις τῆς πιστώσεως, δὲν ὑποθέτουσι παραίτησιν τοῦ δικαιώματος τοῦ ὅρου τῆς εἰσπράξεως. Ὁ προεξοφλητικὸς τόκος εἶνε δικαίωμα νόμιμον εἰθισμένον ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, ἀπολαμβάνοντος τοῦ λήπτου τὸν τόκον τῶν χρημάτων αὐτοῦ, ὅντινα τόκον καταβάλλει οὗτος ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πιστώσεως ἐπὶ τῆς πιστώσεως ταύτης, ὥστε δὲν ὑπάρχει ἐξαιρετική τις ὠφέλεια, ἵνα ὑποτεθῇ θυσία ἐκ μέρους τοῦ λήπτου τοιούτου δικαιώματος. (Παρβ. καὶ Clement σελ. 66.—Da σελ. 118 καὶ 130—Dietz σελ. 153 —Lyon Caen et Ren. n. 1442.)

Μολοντοῦτο κατά τινας ἀποφάσεις, ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως δὲν ὑπονοεῖται, διότι ἡ μεταβίβασις τοῦ τίτλου δέον νὰ θεωρηθῇ ὁριστικὴ κατὰ τὴν περίπτωσιν τῆς προεξοφλήσεως. (Paris 2 Μαΐου 1849 καὶ 23 Φεβρουαρίου 1850 (P. Franch. 274.

Εἴπομεν ὅτι πότε ὑπάρχει παραίτησις, ἀπόκειται εἰς τὸν δικαστὴν τῆς οὐσίας. Οἱ Lyon Caen et Renault (αὐτόθι) παραδέχονται ὅτι ἡ παραίτησις τῆς διαγραφῆς τῆς πιστώσεως ἐξάγεται, ὅταν ὁ τίτλος ἐσημειώθη ἐν τῷ λογαριασμῷ

διὰ ποσὸν κατώτερον τῆς ὀνομαστικῆς του ἀξίας. Καθ' ἡμᾶς τὸ γεγονὸς δὲν περιέχει ἰσχυρὸν τεκμήριον παραιτήσεως, ἅμα ὡς εἴρηται δὲν συντρέχουσι καὶ ἕτεραι περιστάσεις. (Παρβ. Feitu n. 184—198.)

§ 115. Ἑρμηνεύσαντες τὴν ἔννοιαν τοῦ ὅρου τῆς εἰσπράξεως, καὶ πότε οὗτος θεωρεῖται πεπληρωμένος, ὑπολείπεται νὰ ἐξετασθῇ, τίνες αἱ συνέπειαι ἐπελθούσης πτωχεύσεως τοῦ ἑτέρου ἢ καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἀνταποκριτῶν.

Καὶ δή, τί ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως τοῦ ἀποστολέως, ὑποτιθεμένου πρῶτον, ὅτι δὲν εἶχε διαπραγματευθῇ τοὺς τίτλους ὁ λήπτης.

Ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, τὰ δικαστήρια παρασυρθέντα ἐκ τῶν σπουδαίων συνεπειῶν, ἃς ἐπάγεται ἡ πτώχευσις, ἤτοι τὴν ἀνικανότητα τοῦ πτωχεύσαντος, καὶ τὴν ἀξιουμένην ἰσότητα τῶν δανειστῶν, εἶπον ὅτι τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως, δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ ὁ λήπτης πρὸς βλάβην τῆς ὁμάδος τῶν δανειστῶν τοῦ πτωχεύσαντος ἀποστολέως, προέβαλον δὲ τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ἡ ὁμὰς τῶν δανειστῶν εἶνε τρίτον πρόσωπον, μετὰ δὲ τὴν πτώχευσιν εἶνε ἄκυρος πᾶσα πληρωμή, καὶ ὁ συμψηφισμὸς ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ περὶ πτωχεύσεως νόμου, ὅτι ὀφείλομεν νὰ προσέχωμεν εἰς τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐκηρύχθη ἡ πτώχευσις καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον νὰ ἐξετάσωμεν τὴν κατάστασιν τοῦ λογαριασμοῦ. (Cass. 9 Ἰανουαρίου 1838 — Rouen 13 Δεκεμβρίου 1841 καὶ 18 Ἰουνίου 1845—Paris 27 Ἀπριλίου 1850 καὶ 22 Ἰανουαρίου 1851.)

Ἀλλά, διὰ τῆς πτωχεύσεως, τὰ δικαιώματα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ πτωχεύσαντος μεταβαίνουσιν εἰς τοὺς δανειστὰς αὐτοῦ, οὗτοι δὲ ἐνασκοῦσι ταῦτα διὰ τῶν συνδίκων, ὅθεν δὲν εἶνε ὀρθὴ ἡ ἐκδοχὴ ὅτι ἡ ὁμὰς τῶν δανειστῶν εἶνε τρίτος, διότι οἱ δανεισταὶ τοῦ πτωχεύσαντος ὑπεισέρχονται εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ, ἵνα ἐπὶ τῆς ἐνεστώσης περιουσίας αὐτοῦ, πληρωθῶσι τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν, ὅθεν ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ αὐτὸ τοῦτο τοῦ πτωχεύσαντος τὸ πρόσωπον, ὅπερ κωλυόμενον ὑπὸ τοῦ νόμου νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐμπορικὰς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις καὶ τὴν διαχείρισιν τῆς

περιουσίας αὐτοῦ, ὀφείλει νὰ διανείμῃ τὴν ὑπολειπομένην περιουσίαν εἰς τοὺς δανειστάς.

Οὐδεὶς ἀντιλέγει, ὅτι εἰς ὡρισμένας περιστάσεις οἱ δανεισταὶ τοῦ πτωχεύσαντος δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τρίτοι, οἷον ὅταν ὑπάρχῃ δόλος ἢ νόμιμον τεκμήριον δόλου ἐκ μέρους τοῦ πτωχεύσαντος κατὰ τὸ ἄρθρον 449 καὶ ἑπόμενα Ἐμπορ. νόμου, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ ὕπαρξις τοῦ δόλου ἀποκλείεται, διότι ὁ πτωχεύσας ἀποστολεὺς τοῦ γραμματίου συνηλλάξατο καλῇ τῇ πίστει, συνάψας σχέσιν ὑπὸ ὅρον, ὅστις μετὰ τὴν πτώχευσιν ἠτόνησεν.

Ἄλλως ἔχει ὁ ἀποστολεὺς τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσῃ τὴν διατήρησιν τῆς πιστώσεως ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀφοῦ ἡ εἴσπραξις δὲν ἐγένετο; Ἀναντιρρήτως οὐχί. Συνεπῶς οὔτε ἡ ὁμὰς τῶν δανειστῶν δύναται νὰ ἔχῃ πλείονα τούτου δικαιώματα.

Ἡ ἀντίθετος λύσις ἤθελε προστατεύσῃ τὴν κακὴν πίστιν τοῦ πτωχεύσαντος ἀποστολέως, πρὸς βλάβην τῶν δανειστῶν αὐτοῦ, διότι ἐὰν ὁ ἀποστολεύς, εἶνε βέβαιος ὅτι ὁ λήπτης μετά τὴν πτώχευσιν ἐκείνου, δὲν δικαιοῦται νὰ ἐνασκήσῃ τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως, δύναται συνεννοούμενος μετὰ τοῦ ὀφειλέτου τοῦ γραμματίου ἢ τῆς συναλλαγματικῆς νὰ πληρωθῇ τὴν ἀξίαν τοῦ τίτλου, καὶ οὕτω ἐνῷ περιῆλθεν εἰς τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἡ ἀξία αὕτη, οὐχ ἧττον δὲν προστίθεται μετὰ τῆς ὅλης περιουσίας τῆς πτωχεύσεως, καὶ συνεπῶς ὠφελεῖται παρανόμως ὁ πτωχεύσας, ἀποκρύψας τὰ δολίως ληφθέντα, τὸ γεγονὸς δὲ τοῦτο παραβλάπτει ἐπίσης καὶ τὸ συμφέρον τοῦ λήπτου, διότι οὗτος ὀφείλει ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ τὸ ἀντάξιον τοῦ τίτλου, καίτοι μὴ γενομένης πληρωμῆς πρὸς αὐτόν, ἅμα δὲν δικαιωθῇ μετὰ τὴν πτώχευσιν τοῦ ἀποστολέως κατὰ τὴν ἐσφαλμένην ἐκδοχὴν νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν.

Ἰσχυρίσθησαν ἐν τούτοις ὅτι ὁ κομιστὴς θέλει εὑρίσκεσθαι εἰς κρείττονα θέσιν τῶν λοιπῶν δανειστῶν, ἐὰν χορηγηθῇ τῷ λήπτῃ τὸ δικαίωμα τῆς διαγραφῆς, διότι διὰ τῆς διαγραφῆς, ἕπεται ὅτι ἀπολαμβάνει τὴν ἀξίαν τοῦ τίτλου, ἱκανοποιούμενος οὕτω προνομιακῶς πρὸς βλάβην τῆς ὁμάδος. Ἀλλ' ἵνα ἀκριβολογήσωμεν, δὲν πρόκειται περὶ πληρωμῆς ἀπαιτήσεως παρὰ τοῦ πτωχεύσαντος γενομένης, ἀλλὰ περὶ ὑποσχέσεως

πληρωμῆς δανείου, ὅπερ δάνειον δὲν ἔλαβε χώραν, καὶ συνεπῶς ἀντιτάσσεται παρὰ τοῦ λήπτου ἡ ἔνστασις τῆς ἀναργυρίας exceptio non numeratae pecuniae, ἤτοι κατὰ τὸν τεχνικὸν ὅρον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὑπόκειται πίστωσις ὑπὸ ὅρον, δὲν παρεδοθη δὲ ἡ ἀξία τῆς πιστώσεως ὑπὸ τοῦ πτωχεύσαντος ὡς ὑπεσχέθη οὗτος νὰ πράξῃ, ἄρα ἡ ἀπαίτησις τοῦ λήπτου ἡ ἐκ τῆς πιστώσεως, φέρει ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀπόσβεσιν, εἶνε δὲ παρὰ τὴν στοιχειώδη ἀρχὴν τοῦ δικαίου νὰ ὑποχρεωθῇ ὁ λήπτης εἰς συμψηφισμόν, ἤτοι νὰ θεωρηθῇ πληρωθεὶς ἀξίαν, ἣν δὲν παρέλαβε. Οἱ ἀντιδοξοῦντες προσποιοῦνται ἴσως ὅτι δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴν ἀνισότητα ταύτην, ἤτοι ὅτι ὁ λήπτης συμψηφίζει διὰ τοῦ λογαριασμοῦ ἀξίαν, ἣν δὲν ἔλαβε, περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τὴν ἀπειλουμένην δῆθεν ἀνισότητα των δανειστῶν, ἥτις καθ' ἡμᾶς εἶνε φαντασιώδης. Δικαίως παρατηρεῖ ὁ Feitu, ὅτι ὁ λήπτης δὲν ζητεῖ, ἐπικαλούμενος τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως, νὰ λάβῃ τὶ ἀνὰ χεῖρας, ἀλλὰ ζητεῖ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ὑποχρεώσεως.

Τελευταῖον ἐπικαλοῦνται τὸ ἐπιχείρημα τοῦ συμψηφισμοῦ. Μετὰ τὴν πτώχευσιν προβάλλουσι, δὲν ἐπιτρέπεται συμψηφισμός, ἡ δὲ ἐξάλειψις τῆς πιστώσεως μετὰ τὴν πτώχευσιν (contrepassation) περιέχει τοῦ συμψηφισμοῦ τὰ στοιχεῖα, καὶ τὴν θεωρίαν ταύτην ἀπεδέχθησαν πολλαὶ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων (Cour de Rouen τῆς 13 Δεκεμβρίου 1841 — Cour de Paris τῆς 27 'Απριλιου 1850 — τῆς 22 'Ιανουαρίου 1851).

'Αλλ' ἡ ἐξάλειψις τῆς πιστώσεως λόγῳ τῆς μὴ εἰσπράξεως, εἶνε ἀποτέλεσμα νόμιμον τῆς ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον ἀναγραφῆς τῆς πιστώσεως, ὅθεν ὁ λήπτης διαγράφων τὴν πίστωσιν δὲν ποιεῖται συμψηφισμόν, διότι ἡ διὰ τῆς διαγραφῆς ἀναγραφὴ νέας πιστώσεως ἴσου ποσοῦ ὑπὲρ τοῦ λήπτου, δὲν ἀντιπροσωπεύει πραγματικὴν ἀποστολὴν ἀξίας ἐκ μέρους τοῦ λήπτου πρὸς τὸν πτωχεύσαντα, ἀλλ' εἶνε συνέπεια τῆς μὴ πληρωμῆς τοῦ τίτλου καὶ μέθοδος, δι' ἧς ἐπέρχεται ἡ διόρθωσις τοῦ λογαριασμοῦ. Τί ἠθέλομεν εἴπει περὶ πάσης ἄλλης διορθώσεως τοῦ λογαριασμοῦ, ἥτις θὰ ἦτο ἀναγκαία

ἕνεκεν πλάνης μετὰ τὴν πτώχευσιν, πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ παρεισφρύσαντος λάθους; Βεβαίως οὔτε ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται τοιαύτη διόρθωσις, οὔτε ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ συμψηφισμόν. (Massé σελ. 392. Ἀθανασ. ἀριθ. 40. Cour de Douai τῆς 5 Μαρτίου 1845 καὶ τῆς 21 Ἰουνίου 1861 -- Cour de Nancy τῆς 25 Φεβρ. 1850.)

Τῆς τελευταίας τὸ σκεπτικὸν ἔχει ὡς ἑξῆς. «Ἐπειδὴ ὅταν ὁ ἀλληλόχρεος παύσῃ διὰ τῆς πτωχεύσεως, ἡ διόρθωσις τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων κεφαλαίων, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ κατ' οὐδένα τρόπον ὡς νέα τις διαπραγμάτευσις καὶ συμψηφισμὸς ἀπαγορευόμενος ἐν τῇ πτωχεύσει, ὅτι ἡ διόρθωσις εἶνε τουναντίον ἡ αὐστηρὰ ἐκτέλεσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ πτωχεύσεις ὀφείλουσι νὰ ὑποκύψωσιν, ὡς ἤθελον ὑποκύψῃ οἱ πτωχεύσαντες αὐτοί, ἐὰν διετήρουν τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτῶν.»

Ὅθεν φρονοῦμεν, ὡς ἀναντιρρήτως ὀρθόν, ὅτι ἡ πτώχευσις τοῦ ἀποστολέως, οὐδεμίαν δύναται νὰ ἐνασκήσῃ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν καλῇ τῇ πίστει μετὰ τρίτων συναφθεισῶν σχέσεων τοῦ πτωχεύσαντος, ἀλλ' ἡ θέσις ἀμφοτέρων τῶν ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ διατελούντων, παραμένει οὖσα ἡ αὐτὴ καὶ μετὰ τὴν πτώχευσιν, οὐδὲ οἱ δανεισταὶ ἔχουσι περισσότερα δικαιώματα τοῦ πτωχεύσαντος, ὁ δὲ λήπτης δικαιοῦται μετὰ τὴν πτώχευσιν νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μὴ ἔξοδον τοῦ ὅρου τῆς εἰσπράξεως καὶ θεωρηθῇ ἀπηλλαγμένος τῆς ἀναγραφείσης πιστώσεως. (Cass. 10 Μαρτίου 1852 καὶ 10 Αὐγούστου 1852 —Douai 21 Ἰουνίου 1861 — Cass. 25 Ἰουνίου 1862 — Poitiers 28 Ἰανουαρίου 1878—(P. Fr. 259).—Pardessus n. 1218 — Feitu n. 147 καὶ ἀκόλ.—Clement n. 63.— Boistel n. 883. a.—Lyon Caen et Ren. n. 1436.— Da n. 99.—Rubin de Couder n. 25.—Le Francois n. 17.)

§ 116. Ἐκ τῆς μὴ πληρωμῆς τῆς συναλλαγματικῆς, προκύπτουσι δαπάναι διαμαρτυρίας κλπ. Ἐρωτᾶται, δύναται ὁ λήπτης μετὰ τὴν πτώχευσιν τοῦ ἀποστολέως ἀφοῦ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν, ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τῆς συναλλαγματικῆς, νὰ χρεώσῃ τὸν ἀποστολέα καὶ διὰ τὰς δαπάνας τοῦ διαμαρτυρικοῦ;

Αἱ δαπάναι αὗται εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μὴ ἐκτελέσεως τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ἀποστολέως, τῆς μὴ εἰσπράξεως τουτέστιν, ἤτοι πράξεως προϋπαρχούσης τῆς πτωχεύσεως, οὐδὲν δὲ κωλύει, ὅπως προβῶσι μετ' αὐτὴν αἱ συνέπειαι. Δὲν εἶνε νέα τις ἀπαίτησις παραχθεῖσα ἐξ ἰδίου λόγου ἀσχέτου πρὸς τὴν μὴ πληρωμὴν τῆς συναλλαγματικῆς, ἀλλὰ τουναντίον ἄμεσος συνέπεια τῆς μὴ εἰσπράξεως. Διὰ τῆς πτωχεύσεως δὲ τοῦ ἀποστολέως, δὲν εἶνε δίκαιον ν' ἀπολέσῃ ὁ λήπτης τὴν ἀσφάλειαν, πρὸς ἀπόληψιν τῶν δαπανῶν του, οὔτε ἀντίκειται καὶ ἐνταῦθα ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ συμψηφισμοῦ. Ἡ ἐξαφάνισις τῆς ἀναγραφείσης ὑπὸ τοῦ λήπτου πιστώσεως, ἤτοι ἡ διόρθωσις τοῦ λογαριασμοῦ, γενομένη διὰ τὴν μὴ εἴσπραξιν τῆς ἀξίας τοῦ τίτλου, συνεπιφέρει καὶ τὰς δαπάνας τοῦ διαμαρτυρικοῦ, καὶ τούτου ἕνεκεν δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν αὗται ὡς ἰδιαίτεραι καὶ αὐτοτελεῖς ἀπαιτήσεις γεννηθεῖσαι μετὰ τὴν πτώχευσιν, ὧν αἰτεῖται δῆθεν συμψηφισμός. Ἐν τῇ ἐκτάσει τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ἀποστολέως, τὴν ὁποίαν ἀναλαβὼν δὲν ἐξεπλήρωσε, ἐμπεριέχεται καὶ ἡ συμπαρομαρτοῦσα ταύτην ζημία. Ὅταν μάλιστα ὁ λήπτης, μὴ πληρωθέντος τοῦ τίτλου, δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς σύνταξιν διαμαρτυρικοῦ, ὢν ἐκ τοῦ νόμου ὑπόχρεως, ἕπεται ὅτι τὸ γεγονὸς τῆς πτωχεύσεως δὲν προσβάλλει τὰ δικαιώματα αὐτοῦ. Ἔγκειται ἄλλως ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν συμβαλλομένων, ἡ πρὸς ἀπόδοσιν τῆς δαπάνης εὐθύνη τοῦ ἀποστολέως, οὔτε εἶνε ὀρθὸν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι διὰ τὴν μὴ ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποχρεώσεως αὐτοῦ, ἡ εὐθύνη διὰ τὰς συνεπείας θέλει ἐπιπέσῃ εἰς τὸν λήπτην. Τοσοῦτον δὲ στενῶς συνέχεται ἡ μεταβίβασις τοῦ τίτλου πρὸς εἴσπραξιν μετὰ τῶν δαπανῶν ὡς συνεπειῶν, ὥστε δέον νὰ θεωρήσωμεν ἀμφότερα ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πρᾶξιν, μὴ διαχωριζομένην. Ἡ ὑποχρέωσις, ἣν φέρει ἀδόλως ὁ ἀποστολεὺς ὡς συνέπεια τῆς μὴ ἐκτελέσεως τῆς ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ἐνοχῆς, δὲν δύναται ν' ἀναιρεθῇ λόγῳ τῆς πτωχεύσεως, οἱ δὲ δανεισταὶ ὑποχρεοῦνται δι' οὓς λόγους ἀνεπτύξαμεν καὶ ἀνωτέρω, νὰ καταλογίσωσι εἰς τὸ παθητικὸν τοῦ ἀποστολέως τὴν χρέωσιν ταύτην τὴν ἀναγραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ λήπτου, διότι ὁ λή-

πτης δικαιοῦται ν' ἀναγράψῃ μετὰ τὴν πτώχευσιν εἰς χρέωσιν τοῦ ἀποστολέως κεφάλαιον τῶν δαπανῶν του, μηδόλως ὑποχρεούμενος νὰ συντρέξῃ μετὰ τῶν λοιπῶν δανειστῶν τῆς πτωχεύσεως, ὅπως λάβῃ μέρισμα τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης. Feitu n. 152.—'Αθαν. ἀρ. 41.) Τὴν ἐναντίαν γνώμην παραδέχονται οἱ Massé. (T. 4 n. 2310)—Helbronner (σελ. 73. 74) Rubin de Couder (n. 37 ἐν λέξει compte cour.) Dietz (σελ. 158 καὶ 159) — Da (n. 103) Clement (n. 65.) καὶ Lyon Caen et Renault (n. 1437.) ἤτοι ὅτι ὁ λήπτης δὲν δικαιοῦται μετὰ τὴν πτώχευσιν νὰ χρεώσῃ τὸν ἀποστολέα διὰ τὰς δαπάνας καὶ συμψηφίσῃ οὕτω αὐτὰς διὰ τῶν πρὸς τὸν ἀποστολέα ὀφειλομένων ποσοτήτων, ἀλλὰ νὰ παρασταθῇ μόνον ὡς δανειστὴς εἰς τὴν πτώχευσιν τοῦ ἀποστολέως καὶ λάβῃ μέρισμα μετὰ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ δανειστῶν.

§ 117. Ἡ δαπάνη τῆς ἀλληλογραφίας, ἡ γενομένη πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς εἰσπράξεως τῆς ἀξίας τοῦ τίτλου, δὲν συμπεριλαμβάνεται εἰς τὰς δαπάνας ἕνεκεν τῆς μὴ εἰσπράξεως, ὡς ὀρθῶς ἀπεφήνατο τὸ Ἐφετεῖον Bourges διὰ τῆς ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου 1851 ἀποφάσεώς του (P. Franch 250). Τοιαύτη δαπάνη ἔγκειται ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπαγγέλματος, διαφεύγουσα τὸν εἰδικὸν κύκλον τῶν νομίμων, ὅσαι ἀκολουθοῦσι τὴν μὴ πληρωμὴν τῆς συναλλαγματικῆς, ὡς τοιαύτη δὲ, δὲν δύναται ν' ἀποτελέσῃ κεφάλαιον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἄνευ ρητῆς συμφωνίας.

§ 118. Εἴπομεν ἀνωτέρω (ἀριθ. 108), ὅτι κατὰ τοῦ ἀποστολέως μὴ πτωχεύσαντος ἡ ἐνάσκησις τῆς ἀγωγῆς παρὰ τοῦ λήπτου, ἀποστερεῖ αὐτὸν τοῦ δικαιώματος νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν, διότι θεωρεῖται οὕτω πεπληρωμένος ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως, κατὰ τὸν κανόνα, καθ' ὃν ὁ ἔχων ἀγωγήν, ἔχει καὶ τὸ διὰ τῆς ἀγωγῆς ἐπιδιωκόμενον. Ἐν περιπτώσει ὅμως πτωχεύσεως τοῦ ἀποστολέως, τί δέον νὰ παραδεχθῶμεν; Οὐδαμῶς κωλύει ἡ πτώχευσις τὴν ἐφαρμογὴν τῆς αὐτῆς θεωρίας, διότι ὁ ἀποστολεὺς πτωχεύσας, ἀπέναντι τοῦ μεθ' οὗ συναλλάσσεται εὑρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν οἵαν καὶ πρὸ τῆς πτωχεύσεως αὐτοῦ θέσιν, καθ' ὃ ἀντιπροσωπευόμε-

νος ὑπὸ τῶν δανειστῶν αὐτοῦ διὰ τῶν συνδίκων, ἐναντίον τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἐνασκηθῇ ἡ ἀξίωσις τοῦ λήπτου. (Cass. 25 Ἰουνίου 1862 — 10 Μαρτίου 1852 — 10 Αὐγούστου 1852 — Douai 21 Ἰουνίου 1861 — Poitiers 28 Ἰανουαρίου 1878 (P. Fr. 266). Παρβ. καὶ Pardessus n. 1218. — Massé. t. 4. n. 2308 — Clement n. 63. — Lyon Caen et Ren. n. 1436 Da n. 99 καὶ ἑπόμ.) Ὅθεν ἐὰν ὁ λήπτης ἀντὶ νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν παρουσιασθῇ ὡς δανειστὴς εἰς τὴν πτώχευσιν ὑποτίθεται πληρωθεὶς τὸ γραμμάτιον καὶ ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως ἐξῆλθε. (Feitu n. 153.) Οὔτε δύναται λαβὼν μέρισμα ἐκ τῆς πτωχεύσεως, νὰ ἐνεργήσῃ τὴν διαγραφὴν τοῦ ὑπολοίπου ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ, διότι αἱ ἐνέργειαι αὗται ἀντιφάσκουσι πρὸς ἀλλήλας (ὅρα καὶ ἀριθ. 105 περὶ ἐπιλογῆς).

Ὁ αὐτὸς ἄρα κανὼν δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως, ἤτοι ὅτι ἡ ἐνάσκησις τῆς ἐκ τοῦ τίτλου ἀπαιτήσεως κατὰ τῆς πτωχεύσεως τοῦ ἀποστολέως, καθιστᾷ ἐξιόντα τὸν τῆς εἰσπράξεως ὅρον, τὴν δὲ πίστωσιν ἑπομένως ὁριστικήν.

§ 119. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα περιπλέκεται, ὅταν προηγηθῶσι τοῦ λήπτου πλείονες ὀπισθογράφοι, διατελοῦντες ἐν πτωχεύσει, ὁ δὲ λήπτης ἔλαβε παρὰ τοῦ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν μέρισμα. Ἤτοι δύναται ὁ λήπτης, νὰ ἐνεργήσῃ τὴν διαγραφὴν τοῦ ὑπολειπομένου μετὰ τὸ μέρισμα ποσοῦ, τοῦ μὴ πληρωθέντος;

Ὁ μᾶλλον σφοδρότερος ὑπέρμαχος τῆς ἀρνητικῆς λύσεως εἶνε ὁ Dietz. Δύο δικαιώματα λέγει ὁ συγγραφεὺς ἔχει ὁ λήπτης, δύναται ἢ νὰ ἐνασκήσῃ τὴν ἀπαίτησιν αὐτοῦ ὡς κομιστής, ἢ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως, καὶ μεταξὺ τῶν δικαιωμάτων τούτων ἔχει τὴν ἐπιλογήν, ἐνασκῶν δὲ τὴν ἀγωγὴν ὡς κομιστής, παραδέχεται ἑαυτὸν κύριον τοῦ γραμματίου καὶ συνεπῶς δὲν δύναται εἶτα ἀντιφάσκων πρὸς ἑαυτόν, νὰ ἀρνηθῇ τὴν κυριότητα τοῦ τίτλου διαγράφων τὴν πίστωσιν.

Ἀλλ' αἱ σκέψεις αὗται τοῦ Dietz ἀφίστανται παντάπασιν τῆς ἀληθείας. Ὁ λήπτης, ὅστις ἔλαβε τὸ γραμμάτιον ὑπὸ

τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως δὲν ἐγένετο, δὲν εἶνε ὀφειλέτης τῆς ἐγγραφείσης ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως πιστώσεως, ἐνασκῶν δὲ κατὰ τοῦ τρίτου τὸ ἐκ τοῦ γραμματίου δικαίωμά του, καὶ λαμβάνων μέρος τῆς ἀξίας αὐτοῦ, παρίσταται ὡς δανειστής, διότι δικαιοῦται λαμβάνειν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὡς ἐκ τῆς πιστώσεως τὴν ὁποίαν παρεχώρησε πρὸς τὸν ἀποστολέα πρὸ τῆς πραγματικῆς καταβολῆς τῆς ἀξίας.

Ὁ Feitu (n. 154) μαχόμενος ὑπὲρ τῆς καταφατικῆς λύσεως, λαμβάνει ὡς ἐπιχείρημα, διάκρισιν μεταξὺ τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ καὶ τῆς διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως τοῦ τίτλου τελουμένης μεταβιβάσεως. Τὴν θέσιν λέγει τοῦ λήπτου πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν του ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ, δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν πρὸς τὴν τοῦ λήπτου ὡς πρὸς τοὺς τρίτους ὑπογραφεῖς τοῦ τίτλου τούτου. Ἡ ὀπισθογράφησις δὲν μεταβάλλει ποσῶς τὰς συνεπείας αὐτῆς, διότι ἐγένετο ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ καταχωρισθῇ ἡ ἀξία τοῦ τίτλου εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. Ὁ λήπτης ὡς ὀπισθογράφος, θεωρεῖται πάντοτε κύριος τοῦ τίτλου, ἀπέναντι τῶν τρίτων ὑποχρέων, ἀλλ' ἡ μεταβίβασις τοῦ τίτλου, ἐπειδὴ ἐγένετο ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως, παρήγαγεν ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ὑποχρέωσιν τοῦ ἀποστολέως ὅπως τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀναγραφεῖσαν πίστωσιν, καταστήσῃ πραγματικήν, καταβάλλων ὁλόκληρον τὴν ἀξίαν αὐτῆς.

Παρουσιάζει λοιπὸν ἡ ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως μεταβίβασις χαρακτῆρα διπλοῦν, ἐκεῖνον ὅστις γεννᾶται ἐκ τῆς μεταβιβάσεως ἁπλῶς, καὶ ἐκεῖνον ὅστις γεννᾶται ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Διὰ τοῦτο ὀρθότατα προσθέτει ὁ αὐτὸς συγγραφεύς, ὅτι ἡ ἐκχώρησις τῆς συναλλαγματικῆς, παράγει δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις νέας, ἐὰν ἐγένετο ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, καὶ τὰ νέα ταῦτα δικαιώματα καὶ αἱ νέαι αὗται ὑποχρεώσεις, ἐνασκοῦνται μεταξὺ τῶν ἐν σχέσει λογαριασμοῦ διατελούντων προσώπων, οἱ δὲ τρίτοι εἰσὶ ξένοι ἐντελῶς πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ ἀλληλοχρέου.

Ἡ διάκρισις αὕτη ἣν ποιεῖται ὁ Feitu, εἶνε καθ' ἡμᾶς ἡ ἀφετηρία τῆς ὀρθῆς λύσεως τοῦ ζητήματος.

Ὁ λήπτης ἀπέναντι τῶν τρίτων διατηρεῖ πᾶν δικαίωμα αὐτοῦ, λογιζόμενος κύριος διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως, ἐνασκῶν δὲ τὴν ἀγωγὴν κατ' αὐτῶν, δὲν θεωρεῖται εἰσπράξας τὸ τίμημα, ὡς θὰ ἐθεωρεῖτο τοιοῦτος, ἐὰν ἤθελεν ἐγείρῃ ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἀποστολέως. Δὲν δύναται λοιπὸν νὰ μεταβάλῃ τὴν σχέσιν τοῦ λήπτου πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν του ἡ ἔγερσις τῆς ἀγωγῆς κατὰ τοῦ τρίτου, ἐνῷ ὁ ἀποστολεὺς εἶνε ὑπόχρεος πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὅρου τῆς εἰσπράξεως δυνάμει τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Ἡ κατὰ τρίτων ἐνάσκησις τῆς ἀγωγῆς, εἶνε δικαίωμα ἀποκλειστικὸν τοῦ λήπτου, ὅπερ ἀποκτᾷ διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως, ἄπορον δὲ πῶς θέλει ἔχῃ τὴν ἰσχὺν νὰ ἐξουδετερώσῃ τὰ δικαιώματα τὰ ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ πηγάζοντα. Ἐὰν τοῦτο εἶνε ἀληθές, ἔδει ἐν τῷ λογαριασμῷ νὰ περιλαμβάνωνται κεφάλαια ἐξ ἀμέσων καταβολῶν ἀπορρέοντα, οὐχὶ δὲ καὶ κεφάλαια, τῶν ὁποίων τὸ ἀντικείμενον μέλλει νὰ εἰσπραχθῇ παρὰ τρίτων ὡς ἐπὶ τῶν γραμματίων εἰς διαταγὴν ἢ τῶν συναλλαγματικῶν, ἤτοι ἤθελε καταστῇ ἄχρηστος ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, τοῦ τόσον ἐν τούτοις ἀναγκαίου καὶ ἀπαραιτήτου εἰς τὴν ἐμπορίαν.

Ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ἡ ἀγωγὴ τοῦ λήπτου κατὰ τῶν τρίτων, καταργεῖ τὰς ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου ἰδιαζούσας σχέσεις τῶν ἀνταποκριτῶν, εἶνε αὐτόχρημα ἄρνησις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Ἀλλὰ διότι ἐζήτησε τὸ ὅλον, παρατηροῦσι, διὰ τῆς ἀγωγῆς, δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν διὰ τὸ ὑπόλοιπον. Ἐὰν ὅμως διὰ τῆς πτωχεύσεως ἔλαβε μέρισμα ὁ λήπτης ἐπὶ τοῦ ὅλου, εἶνε τὸ αὐτὸ ὡσεὶ διὰ τὸ ἀνέφικτον τῆς ἐκτελέσεως ἐπὶ τοῦ ὅλου, ἔλαβε μέρος ὁ λήπτης παρὰ τοῦ τρίτου, ὅστις δὲν διετέλει ἐν πτωχεύσει, ἀλλ' ἐν ἀπορίᾳ λόγῳ ἐλλείψεως περιουσίας. Οὕτω ὁ ζητῶν τὸ ὅλον καὶ ἀπολαμβάνων μέρος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πληρωθεὶς ὁλοσχερῶς. Ἀλλὰ τίς εἶνε ὁ ὑπόλογος, ἐὰν τὸ ὅλον δὲν κατεβλήθη εἰς τὸν λήπτην ; Ἀναμφιβόλως ὁ ἀποστολεύς, ὅστις ἔλαβε πίστωσιν ἐν τῷ λογαριασμῷ ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ καταβάλῃ τὸ ὅλον τῆς παρασχεθείσης πιστώσεως. Τότε μόνον θέλει ἔχει

πλήρη ἐφαρμογὴν ὁ κανών, ὅτι ὁ ἔχων ἀγωγὴν ἔχει καὶ τὸ δι' αὐτῆς ἐπιδιωκόμενον, ἅμα ὁ λήπτης ἐστράφη κατὰ τοῦ ἀποστολέως ὀπισθογράφου τοῦ γραμματίου, διότι οὕτω πράττων, θεωρεῖται παραιτηθεὶς τοῦ δικαιώματος τῆς διαγραφῆς τῆς πιστώσεως. (ἀριθ. 110.)

Δύο ἰδιότητας συνεπῶς ὁ λήπτης, δὲν ἀντιτάσσει πρὸς τὸν ἀποστολέα, διότι ὡς πρὸς τοῦτον ἡ ἰδιότης τοῦ λήπτου ὡς κομιστοῦ, οὐδαμῶς ἀντετάχθη, ἂν τοῦτο δὲ ἐγένετο πρὸς τοὺς τρίτους, οὐδεμίαν ἐνασκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ σχέσεων αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀποστολέως.

Διαβλέπων οὐχ ἧττον ὁ Dietz δύο ἰδιότητας ἀντιτασσομένας εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀποστολέως, παραδέχεται ὅτι ὁ λήπτης δικαιοῦται νὰ προβῇ εἰς τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον ν' ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸν ἀποστολέα ὅ,περ μέρισμα ἔλαβεν ἐκ τῆς πτωχεύσεως τοῦ τρίτου, καὶ τοῦτο ἵνα θεωρηθῇ παραιτηθεὶς τοῦ δικαιώματος τῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ ὡς κομιστοῦ, καὶ ὠφεληθῇ οὕτω τοῦ εὐεργετήματος τοῦ ὅρου τῆς εἰσπράξεως. Ἀλλ' εἴπομεν ὅτι ἡ ἐνάσκησις τῆς ἀγωγῆς κατὰ τοῦ τρίτου, δὲν περιέχει παραίτησιν τοῦ ὅρου, διότι αὕτη κινεῖται κατὰ τοῦ τρίτου, καθ' οὗτινος διατηρεῖ ὁ λήπτης ἐκ τῆς ὀπισθογραφήσεως πᾶν δικαίωμά του, εἴπομεν δὲ ἐπίσης ὅτι ἡ ὀπισθογράφησις θεωρεῖται ὡς ἰδία τις καὶ διακεκριμένη διαπραγμάτευσις μὴ συγχεομένη μετὰ τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων τῶν ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ πηγαζόντων.

Ἡ ἀποκατάστασις ἄρα τοῦ ληφθέντος ποσοῦ ὑπὸ τοῦ λήπτου εἶνε ἀξίωσις μὴ ἔχουσα νομικόν τινα λόγον. Ἀπόλλυσι λέγουσιν ὁ ἀποστολεὺς ἐκεῖνο, ὅπερ θὰ ἐλάμβανεν ἐὰν ἀπ' εὐθείας αὐτὸς οὗτος ἐζήτει νὰ πληρωθῇ παρὰ τῆς πτωχεύσεως. Ἀλλ' ἡ σκέψις τῆς ἀπωλείας εἶνε φανταστική, καθόσον ἅμα εἰσπραχθέντος τοῦ ποσοστοῦ τῆς ἀπαιτήσεως λ. χ. 1000 δραχμαί, ἀντὶ τῶν 1800 (τῆς πραγματικῆς τοῦ γραμματιου ἀξίας), ὁ ἀποστολεὺς ἐθεωρήθη καταβαλὼν 1000 δραχμὰς καὶ κατὰ τὸ ποσὸν τοῦτο ἡ πίστωσις κατέστη οριστική, ὅθεν εἶνε τὸ αὐτὸ ὡσεὶ ἔλαβεν εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὸ ποσὸν τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἦτο ὑπόχρεως ν' ἀποστείλῃ πρὸς τὸν

λήπτην. Ἐὰν δὲ οὗτος κατόπιν διαγράψῃ τὴν πίστωσιν κατὰ τὸ ὑπολειπόμενον, τίνα σχέσιν ἔχει ἡ διαγραφὴ αὕτη τῆς πιστώσεως, ματαιωθείσης δι' ἔλλειψιν καταβολῆς, πρὸς τὴν πίστωσιν τῶν 1000 δραχμῶν, ἥτις ἐγένετο ὁριστικὴ καὶ ἀμετάκλητος. Αἱ 1000 δραχμαὶ ἀντιπροσωπεύουσιν ἐπακριβῶς ὅπερ ποσὸν ἤθελε λάβῃ ὁ ἀποστολεὺς παρὰ τῆς πτωχεύσεως τοῦ τρίτου, καὶ συνεπῶς οὐδεμία βλάβη ἐπῆλθεν εἰς αὐτόν. Ἅμα ὁ λήπτης ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς εἰσπράξεως λόγῳ τῆς ὀπισθογραφήσεως, οὐδέποτε δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς εἰσπραχθείσης ἀξίας, διότι ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Feitu, οὗτος ἐνεργεῖ ὡς ἰδιοκτήτης καὶ οὐχὶ ὡς ἐντολοδόχος τοῦ ἀποστολέως. Βεβαίως ἤθελεν ὑποχρεωθῇ εἰς ἀποκατάστασιν ὁ λήπτης τῆς εἰσπραχθείσης ἀξίας, ἅμα αὕτη εἰσεπράχθη ὁλόκληρος, καλύψασα τὴν πίστωσιν, ὁ δὲ λήπτης βούλεται νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν, διότι ναὶ μὲν οὗτος καὶ πάλιν ἐνήργησεν ὡς ἰδιοκτήτης, ἀλλ' ὅμως ζητῶν νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν ὑποτίθεται ἀρνούμενος νὰ καταχωρίσῃ τὴν ληφθεῖσαν ἀξίαν ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ. Ἐὰν ὅμως ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ εἴσπραξις εἶνε μερική, ἐκ τῆς διαγραφῆς τῆς πιστώσεως τοῦ ὑπολοίπου, δὲν ἕπεται ὅτι ὁ λήπτης δὲν συναινεῖ εἰς τὴν ἀρχικὴν περὶ λογαριασμοῦ συμφωνίαν, ἀφοῦ ἡ διαγραφὴ ἀφορᾷ μέρος τοῦ ἀλληλοχρέου, παραμεῖναν ἀνεκτέλεστον.

Ἢ διαγραφὴν τοῦ ὅλου, ἢ εἴσπραξιν τοῦ ὅλου, φαίνεται παραδεχόμενος ὁ Dietz. Ἐὰν λέγει δεχθῶμεν εἴσπραξιν ἐν μέρει καὶ διαγραφὴν ἐν μέρει παραβιάζομεν τὴν ἰσότητα, ἥτις πρέπει νὰ κυριαρχῇ κατὰ πάσας τὰς περιπτώσεις. Ποῦ ὅμως διαβλέπει ὁ συγγραφεὺς τὴν παραβίασιν τοῦ πολυτίμου τούτου τῆς ἰσότητος δώρου;

Εἶνε προφανές, ὅτι ἀφοῦ ἡ πίστωσις ἐκαλύφθη διὰ τῆς εἰσπράξεως κατὰ τὸ μέτρον αὐτῆς, ἡ εἰσπραχθεῖσα ἀξία καὶ ἡ ἀντίστοιχος περὶ αὐτῆς πίστωσις, ἡ ὁριστικὴ καταστᾶσα διὰ τῆς εἰσπράξεως εἶνε ἰσότιμοι, οὐδεμία δὲ διαφορὰ ὑπάρχει κατ' ἀξίαν ὡς πρὸς τὸν ἀποστολέα, ἐὰν ἀντὶ νὰ πιστωθῇ ὁριστικῶς, παρελάμβανε εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὸ εἰσπραχθὲν ποσόν.

Περὶ οὐδεμιᾶς ἄρα βλάβης τοῦ ἀποστολέως πρόκειται. Οὗτος εἶνε ὑπόχρεως ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ νὰ καταβάλῃ πραγματικῶς ὁλόκληρον τὴν ἀξίαν τῆς πιστώσεως, τὴν ὁποίαν παρήγαγεν ἡ ἀποστολὴ τοῦ τίτλου, ἡ δὲ καταβολὴ τοῦ ὅλου τότε πληροῦται, ἅμα ὁ λήπτης εἰσπράξῃ πράγματι τὸ ὅλον. Δὲν πρόκειται νὰ προσπορισθῇ κέρδος ὁ λήπτης διαγράφων τὴν πίστωσιν κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τὸ μὴ εἰσπραχθέν, ἀλλὰ νὰ λάβῃ ἐκεῖνο, ὅπερ ἔδωκε διὰ τῆς πιστώσεως, ἤτοι ζητεῖ διὰ τῆς διαγραφῆς τοῦ ὑπολοίπου, ν' ἀποτρέψῃ ἐπικειμένην βλάβην, ἐνῷ τοῦ ἀποστολέως ἡ θέσις παραμένει οὖσα ἡ αὐτή, μὴ ζημιουμένου ἐκ τῆς διαγραφῆς τοῦ ὑπολοίπου, διότι οὐδὲν ἀπέναντι τούτου κατέβαλε. Ὅτι ἔχει τὸ δικαίωμα ὁ λήπτης νὰ μὴ προβῇ εἰς τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως, ἐὰν προτιμᾷ, ἀλλὰ νὰ ἐνασκήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις του κατὰ τοῦ τρίτου, τοῦτο εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὡς παρεδέξατο καὶ τὸ Ἀκυρωτικὸν διὰ τῆς ἀπὸ 5 Φεβρ. 1861 ἀποφάσεώς του, ἀλλ' ἐκ τούτου οὐδαμῶς ἕπεται ὅτι ἀποβάλλει καὶ τὸ δικαίωμα τῆς διαγραφῆς τοῦ μέρους ἐκείνου, ὅπερ δὲν ἔλαβε καίτοι ἐπιδιώξας τὴν πληρωμὴν παρὰ τοῦ τρίτου. Ἡ ἐνάσκησις τῆς ἀπαιτήσεως ἂν καὶ γενομένη διὰ τὸ ὅλον, θεωρεῖται γενομένη διὰ τὸ ληφθὲν ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅστις ἀπαιτεῖ ὁλοσχερῆ καταβολὴν τῆς ἀξίας, ἣν ἀντιπροσωπεύει ἡ πίστωσις, ἐπομένως ὡς πρὸς τὸ μὴ πληρωθὲν μέρος, θεωρεῖται, ὅτι οὐδέποτε ἐγένετο τούτου ἀπαίτησις καὶ ἡ διαγραφὴ τῆς ἀντιστοίχου πιστώσεως ἐπιβάλλεται Ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως εἶνε δικαίωμα τοῦ λήπτου, ταχθεὶς πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ, μόνη δὲ ἡ παρ' αὐτοῦ γενομένη παραίτησις, δύναται νὰ ἀποσβέσῃ, ἀλλ' ἐκ τῆς μερικῆς εἰσπράξεως δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν γενικὴν τοῦ ὅλου παραίτησιν;

Ἀποδεχόμενοι λοιπὸν τὴν καταφατικὴν γνώμην, λέγομεν ὅτι ὁ λήπτης λαβὼν μέρος τοῦ τιμήματος παρὰ τῆς πτωχεύσεως τοῦ προηγουμένου τοῦ ἀποστολέως ὀπισθογράφου, δικαιοῦται νὰ προβῇ ὡς πρὸς τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἀξίας εἰς τὴν διαγραφὴν τῆς πιστώσεως. (Helbronner σελ. 67 — Da σελ. 116—Lyon Caen et Ren. Precis n. 1441.)

§ 120. Ἐξετάσωμεν νῦν τὸ ζήτημα, τί γενήσεται ἐὰν ὁ λήπτης μετεβίβασε τὰς συναλλαγματικὰς πρὸς τρίτους, κατόπιν δὲ ἐναχθεὶς ἐπλήρωσε πρὸς τὸν κομιστήν. Δικαιοῦται ἄρα νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν μετὰ τὴν πτώχευσιν τοῦ ἀποστολέως;

Ὁ Massé (Droit com. σελ. 395.) ἀντετάχθη κατὰ τῆς ὀρθῆς λύσεως, εἰπὼν ὅτι τοιοῦτον δικαίωμα δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ λήπτης, διότι ἀντίκειται ὁ συμψηφισμός. (Παραβ. καὶ Cass. 15 Μαρτίου 1848. (P. Fr. 252.). Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ὁρμώμενοι, δὲν εἶνε δυσχερὲς ν' ἀνασκευάσωμεν τὴν γνώμην ταύτην, καθόσον μάλιστα αὐτὸς οὗτος ὁ συγγραφεὺς ἀνεκάλεσεν, ἀναγνωρίσας τὸ ἐσφαλμένον αὐτῆς. Διὰ τοῦτο οἱ λόγοι, οὓς μέλλομεν νὰ προτείνωμεν κατὰ τῆς ἐναντίας ἐκδοχῆς, εἶνε αὐτοὶ οὓς ἀντέταξεν ὁ Massé, μαχόμενος κατὰ τῆς προτέρας αὐτοῦ γνώμης. Ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως δὲν πληροῦται ἅμα ὁ τίτλος μετεβιβάσθη ὑπὸ τοῦ λήπτου, διότι δὲν εἶνε ὁριστικὴ ἡ εἴσπραξις, ἀφοῦ ὁ λήπτης παραμένει ὑπεύθυνος πρὸς πληρωμὴν ὡς ὀπισθογράφος. Ἡ εἴσπραξις ἄρα εἶνε προσωρινή, ἔμελλε δὲ νὰ καταστῇ ὁριστικὴ μετὰ τὴν παρὰ τοῦ ὀφειλέτου ἐξόφλησιν τοῦ τίτλου. Τοιαύτη πληρωμή, οὐδὲν ἀποτέλεσμα δύναται νὰ ἔχῃ, οὐδὲ ἡ πτώχευσις ἠδύνατο νὰ ἐξασκήσῃ ἐπιρροήν τινα, καθιστῶσα αὐτὴν ὁριστικήν. Ἡ εἴσπραξις αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῇ εἴσπραξις ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς παρὰ τοῦ ὀφειλέτου πληρωμῆς τῆς συναλλαγματικῆς, ταύτης δὲ μὴ γενομένης, ὁ ὅρος ἠτόνισε, ἡ δὲ εἴσπραξις ἐματαιώθη, ὅπως λοιπὸν ἡ πίστωσις ἤθελεν ἐξαλειφθῇ ἐὰν δὲν ἐγένετο ἡ μεταβίβασις τοῦ τίτλου, οὕτω δέον τὸ αὐτὸ νὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ ἐὰν ἔλαβε μὲν ὁ λήπτης τὸ ἀντίτιμον τοῦ τίτλου, ἀλλὰ τοῦτο ἐπέστρεψε, διότι θεωρεῖται κατὰ τοιαύτην περίπτωσιν ὡς μηδὲν λαβών. (Παρβ. καὶ Helbronner σελ. 67, 74, 75 καὶ ἀκόλ. — Lyon Caen et Ren. n. 66.)

§ 121. Κατὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ λήπτης μετεβίβασε τὸν τίτλον εἰς τρίτον, ἀναφαίνεται ἡ ἑξῆς ἀπορία. Λαβόντος τοῦ τρίτου κομιστοῦ τὸ ἐκ τῆς πτωχεύσεως τοῦ ἀποστολέως μέρισμα, καὶ εἶτα ἐναγαγόντος τὸν λήπτην διὰ

τὸ ὑπόλοιπον, δύναται οὗτος νὰ χρεώσῃ τὸν ἀποστολέα διὰ τοῦ πληρωθέντος ὑπολοίπου, ἤτοι νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν κατὰ τὸ πληρωθὲν πρὸς τὸν κομιστὴν μέρος;

Οἱ αὐτοὶ λόγοι οὓς ἀνεπτύξαμεν πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς γνώμης τοῦ Massé, ἣν καὶ αὐτὸς ὡς εἴρηται ἀπεδοκίμασεν, θέλουσιν χρησιμεύσῃ καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος. Εἶνε ἀναντίρρητον, ὅτι ὁ λήπτης ἅμα ἐπιστρέψῃ τὰ ληφθέντα παρὰ τοῦ τρίτου, οὐδὲν προσεπορίσατο εἰς τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἡ δὲ εἴσπραξις αὕτη ἐματαιώθη, καὶ θεωρεῖται ὡσεὶ μηδέποτε λαβοῦσα χώραν, ὁ δὲ ὅρος τῆς εἰσπράξεως δὲν ἐξῆλθε, δικαιοῦται δὲ ὁ λήπτης μετὰ τὴν πτώχευσιν τοῦ ἀποστολέως, νὰ διορθώσῃ τὸν λογαριασμὸν διαγράφων τὴν πίστωσιν, ἤτοι χρεόνων τὸν ἀποστολέα δι' ἴσου ποσοῦ. Ὁ λογαριασμὸς τῷ ὄντι κλείεται διὰ τῆς πτωχεύσεως, καὶ δέον νὰ μὴ εἰσχωρήσῃ ἐν αὐτῷ νέον τι ἄρθρον μεταβάλον τὴν κατάστασιν αὐτοῦ, ἣν εἶχε κατὰ τὴν πτώχευσιν. Ἀλλὰ μὴ ἡ μετὰ τὴν πτώχευσιν διαγραφὴ τῆς πιστώσεως εἶνε νέα τις ἀξίωσις τοῦ λήπτου; Μὴ λαβὼν ὁ λήπτης τὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη διὰ τῆς πιστώσεως, ἐπιδιώκει τὴν ἀπαλλαγήν του ὡς ὀφειλέτου, ἤτοι ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν ὀφείλει τὸ διὰ τῆς πιστώσεως ἐμφαινόμενον; Ἡ διαγραφὴ αὕτη ἢ διόρθωσις τοῦ λογαριασμοῦ, ἔγκειται ἐν αὐτῷ τῷ λογαριασμῷ, ὡς συνέπεια ἄμεσος αὐτοῦ καὶ ἀναγκαία, καὶ ἑπομένως ἡ κατάστασις τοῦ λογαριασμοῦ οὐδαμῶς μεταβάλλεται, ἀλλὰ τουναντίον ἔχομεν πρὸ ἡμῶν μετὰ τὴν διόρθωσιν αὐτὸν τὸν λογαριασμόν, οἷος ἔδει νὰ ἦνε.

Ἐν τούτοις εἶνε ἀναγκαία ἡ ἐξέτασις τῶν λόγων δι' οὓς ὑπεστηρίχθη ἡ ἀποφατικὴ γνώμη. Γνωρίζομεν ἤδη, ὅτι ἐὰν ὁ κομιστὴς πληρωθῇ ὁλοσχερῶς ὑπὸ τοῦ ἀποστολέως, ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως ἐξῆλθεν, διότι δὲν θέλει ὑποχρεωθῇ ὁ λήπτης εἰς ἐπιστροφήν. Ἀλλ' ἐὰν πληρωθῇ κατὰ μέρος ὑπὸ τῆς πτωχεύσεως τοῦ ἀποστολέως, πρόκειται νὰ μάθωμεν τὸ ὑπὸ τοῦ λήπτου πληρωθὲν πρὸς τὸν κομιστὴν ὑπόλοιπον, θεωρεῖται ὡς μηδέποτε εἰσπραχθὲν καὶ συνεπῶς εἶνε διαγραπτέα κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τοῦτο ἡ πίστωσις;

Τὴν ἀρνητικὴν γνώμην ὑπεστήριξαν οἱ συντάκται τοῦ Journal du Palais. Ὁ ἀποστολεὺς εἶπον, ἐπλήρωσε διὰ τοῦ νομίσματος τῆς πτωχεύσεως αὐτοῦ, καὶ δὲν εἶνε δίκαιον νὰ πληρώσῃ δὶς, ἑπομένως ὁ λήπτης θεωρεῖται πληρωθεὶς κατὰ τὸ ὅλον τῆς ἀξίας τοῦ τίτλου, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἀναγνωρίζουσιν ὅτι τοῦτο εἶνε ἀτύχημα διὰ τὸν λήπτην, ζημιούμενον, ἀλλ' ὅμως ὅτι πρέπει νὰ ὑποστῇ τὰς συνεπείας τῆς πράξεώς του, ἀφοῦ ἐπροτίμησε νὰ διαπραγματευθῇ τοὺς τίτλους.

Ὁ πρῶτος λόγος ὅτι δὲν δύναται νὰ πληρώσῃ δὶς τὰ χρέη αὐτοῦ ὁ ἀποστολεὺς, εἶνε ἀδόκιμος. Καὶ πάλιν ἀναγκαζόμεθα νὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀναγνώστου τὴν διάκρισιν, ἥτις δέον γενέσθαι μεταξὺ τῆς διαπραγματεύσεως τοῦ τίτλου καὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ἂν ὁ ἀποστολεὺς ἀπέναντι τοῦ κομίστου ἐπλήρωσε τὸ χρέος αὐτοῦ καθ' ὁλοκληρίαν διὰ τοῦ νομίσματος τῆς πτωχεύσεως, ἐξετέλεσεν ἄρα καὶ τὸ μετὰ τοῦ λήπτου συμβόλαιον, πρὸς ὃν ὑπεσχέθη νὰ τῷ καταβάλῃ πράγματι τόσην ἀξίαν, ὅσην ἀντιπροσωπεύει ἡ πίστωσις; Οὐχί. Ὁ ἀποστολεὺς ὀφείλει νὰ ἐκτελέσῃ τὰς ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ὑποχρεώσεις του, διότι ἄλλη εἶνε ἡ σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν του καὶ ἄλλη ἡ πρὸς τὸν κομιστήν, ἥτις παρήχθη ἐκ τῆς ἀποστολῆς τοῦ γραμματίου πρὸς τὸν λήπτην.

Ἄλλως δὲν πρόκειται ἐνταῦθα νὰ ἐνασκήσῃ ἀπαίτησιν ὁ λήπτης κατὰ τοῦ ἀποστολέως, ὡς ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ Feitu, ἤτοι δὲν ἔχει ἀγωγὴν περὶ ἀποδόσεως ἀξίας, ἀλλ' ἁπλῶς ζητεῖ διὰ τῆς διαγραφῆς ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ χρέους, ἤτοι νὰ μὴ εἶνε ὀφειλέτης, διότι ὀφειλέτης θέλει θεωρεῖσθαι ἐνόσῳ ἡ πίστωσις εἶνε ὁριστική.

Δὲν ζητεῖ συνεπῶς ὁ λήπτης διὰ τῆς διαγραφῆς ὅπως ὁ ἀποστολεὺς πληρώσῃ καὶ ἐκ δευτέρου τὸ αὐτὸ χρέος, ἀλλ' ὅπως ἀπαλλαχθῇ τῆς ὑποχρεώσεώς του, ἥτις συνωμολογήθη ἄνευ αἰτίας, sine causa. Ἀπέναντι δὲ τοῦ κομιστοῦ, ἠλευθερώθη μὲν ὁ ἀποστολεὺς διὰ τῆς πτωχεύσεως, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀπέναντι τοῦ λήπτου, διότι μεταξὺ αὐτοῦ ὑφίσταται ἑτέρα τις σχέσις πάντῃ ἀνεξάρτητος τῆς πρώτης, τῆς ὁποίας αἱ ὑποχρεώσεις δέον νὰ ἐκτελεσθῶσιν εἰς ἀκέραιον.

Ἑαυτὸν πρέπει νὰ αἰτιᾶται ὁ λήπτης λέγουν οἱ συντάκται τοῦ Journal du Palais, διότι ἐδέχθη τίτλους ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς ἄρθρα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ καὶ ἐν τούτοις διεπραγματεύθη αὐτούς. Ἀλλὰ τίς θέλει ἀφαιρέσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ λήπτου πρὸς διαπραγμάτευσιν τοῦ τίτλου ;

Ἡ μεταβίβασις δὲν ἀποστερεῖ τὸν λήπτην τοῦ δικαιώματος νὰ διαγράψῃ τὴν πίστωσιν, ἐνόσῳ δὲν ἐγένετο ἀμεταχλήτως ἡ εἴσπραξις ὁλοκλήρου τῆς ἀξίας.

§ 122. Ὁμιλήσαντες περὶ τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν ὁ ἀποστολεὺς μόνον διατελεῖ ἐν πτωχεύσει, μέλλομεν νὰ ἐξετάσωμεν ποῖαι εἰσὶν αἱ συνέπειαι αἱ ἐπακολουθοῦσαι ὅταν ἀμφότεροι οἱ ἀνταποκριταὶ ἐπτώχευσαν.

Ἡ πτώχευσις τῶν ἀνταποκριτῶν οὐδαμῶς παραβλάπτει τὰς συνεπείας τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, οὔτε νὰ μεταβάλῃ δύναται τὸ ἀπ' ἀρχῆς ὑπάρχον καὶ μετὰ τὴν πτώχευσιν προβαῖνον εἰς τὰς συνεπείας αὐτοῦ. Ὅθεν, ἐὰν ὁ λήπτης δὲν ἐπληρώθη τὸ γραμμάτιον κατὰ τὴν λῆξιν, δικαιοῦται νὰ χρεώσῃ τὸν ἀποστολέα διὰ ποσοῦ ἴσου πρὸς τὸ τῆς πιστώσεως, προσθέτων καὶ τὰς τοῦ διαμαρτυρικοῦ καὶ λοιπὰς ἀναγκαίας δαπάνας. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνῆκον εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, δὲν στερεῖται καὶ ἡ πτώχευσις τοῦ λήπτου, καὶ συνεπῶς οἱ σύνδικοι ἐνασκοῦσι τὰ δικαιώματα τοῦ πτωχεύσαντος, ἅτινα ἤθελον ἔχει ἐὰν διετήρει τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ. (ἀριθ. 116.) (Clement n. 64. Feitu n. 171.)

Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, τὴν συνᾴδουσαν πρὸς τὰς ἀρχὰς ἐν γένει τὰς ὁποίας ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω, ὁ λήπτης λαβὼν μέρος τῆς πιστώσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς πτωχεύσεως τοῦ τρίτου, δύναται ὡς πρὸς τὸ ὑπόλοιπον ὅπερ στερεῖται νομίμου αἰτίας, νὰ ἐνεργήσῃ τὴν διαγραφὴν καὶ μετὰ τὴν πτώχευσιν αὐτοῦ, διότι ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, δέον νὰ ἐκτελέσῃ ὁ ἀποστολεὺς τὰ ὑπεσχημένα καὶ ἀποστείλῃ ὁλόκληρον τὴν ἀξίαν τῆς πιστώσεως, ἤτοι διατελεῖ ὁ ἀποστολεὺς εἰς σχέσιν τοιαύτην μετὰ τοῦ λήπτου λόγῳ τοῦ λογαριασμοῦ, ἥτις δὲν δύναται νὰ συγχωνευθῇ μετὰ τῆς πρὸς τρίτους σχέσεως

τῆς ἐκ τῆς ὀπισθογραφήσεως τοῦ τίτλου ἐκπορευομένης.

§ 123. Σπουδαιότερον ἀποβαίνει τὸ ἐρώτημα, ἐὰν ἀφοῦ ὁ λήπτης διεπραγματεύθη τὸν τίτλον, περιέπεσεν εἶτα εἰς πτώχευσιν.

Ὁ τρίτος κομιστὴς τοῦ γραμματίου εὑρίσκεται πρὸ δύο πτωχεύσεων, τῆς τοῦ λήπτου καὶ τῆς τοῦ ἀποστολέως. Κατὰ τὸ ἄρθρον 551 τοῦ Ἐμπορ. νόμου, δύναται νὰ παρασταθῇ ὁ τρίτος κατ' ἀμφοτέρας τὰς πτωχεύσεις καὶ λάβῃ παρὰ τούτων τὸ δοτέον μέρισμα. Ἐὰν λοιπὸν παρὰ τῆς πτωχεύσεως τοῦ ἀποστολέως λάβῃ μέρισμα, προσέλθῃ δὲ κατόπιν καὶ λάβῃ ἐπίσης μέρισμα εἰς τὴν πτώχευσιν τοῦ λήπτου, ἀμφότεροι οὗτοι ὅ τε λήπτης καὶ ὁ ἀποστολεὺς ἀπαλλάσσονται τοῦ χρέους αὐτῶν ἀπέναντι τοῦ κομιστοῦ πληρώσαντες διὰ τοῦ νομίσματος τῆς πτωχεύσεως αὐτῶν. Πρέπει ὅμως νὰ προσέξωμεν εἰς τὴν θέσιν τοῦ λήπτου, χωρὶς νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ ἀποστολεὺς ἐκπληρώσας τὸ καθ' ἑαυτὸν, θεωρεῖται ἀπαλλαχθεὶς τοῦ ὅλου τῆς ὑποχρεώσεως αὐτοῦ, διότι δὲν εἶνε ὀρθὸν νὰ κατισχύσῃ ἐνταῦθα τὸ πλάσμα, καθ' ὃ ὁ πτωχεύων ἐξοφλεῖ ἐντελῶς τὰ χρέη αὐτοῦ διὰ τῆς πληρωμῆς καὶ μέρους αὐτῶν, ἤτοι διὰ τοῦ συμβιβασμοῦ ἢ τῆς ἑνώσεως, τοῦ κανόνος, ὅστις ἀξιοῖ ὅπως ἐν τῷ λογαριασμῷ λαμβάνει χώραν παρὰ τοῦ ἀποστολέως ἡ καταβολὴ τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει ἡ πίστωσις. Τότε δὲ μόνον θεωρεῖται πραγματικῶς καταβαλὼν ὁ ἀποστολεὺς τὴν ἀξίαν ταύτην, ἅμα ὁ λήπτης διαπραγματευθεὶς τὸν τίτλον, δὲν ὑπόκειται εἰς τὴν ἀγωγὴν τοῦ κομιστοῦ, ὅπερ συμβαίνει ὅταν ἐπληρώθη ὑπὸ τοῦ ἀποστολέως ἢ τοῦ ὀφειλέτου ἡ ἀξία τοῦ τίτλου πρὸς τὸν κομιστήν. Ἡ μερικὴ ὅμως αὐτῆς πληρωμὴ ὑποχρεοῖ τὸν λήπτην εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου, ὅπερ καταβάλλων οὗτος ἐπιστρέφει μέρος τῆς ληφθείσης ἀξίας καὶ οὕτω ἡ πίστωσις κατὰ τὸ μέρος τοῦτο δὲν εἶνε ὁριστική. Διὰ νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ συμφωνία τῶν συμβαλλομένων καὶ ἀπαλλαχθῇ τοῦ πρὸς τὸν ἀποστολέα χρέους του ὁ λήπτης, ἀπαιτεῖται ἀπαραιτήτως ἡ διαγραφὴ τῆς πιστώσεως κατὰ λόγον τοῦ πληρωθέντος μερίσματος, διότι ἡ εἴσπραξις τοῦ ποσοῦ, ὅπερ καταβάλλει ἡ πτώχευσις τοῦ λήπτου,

δὲν ἐγένετο, καὶ ἐπομένως οὔτε ἀποστολὴ ἔλαβε χώραν.

Μέχρις οὗ ἀναγνωρισθῶσιν αἱ ἀρχαὶ αὗται, ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων ἐκυμαίνετο κατὰ τὴν κρίσιν πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἐννοίας τοῦ λογαριασμοῦ, ὁσάκις ὑπέκειντο ζητήματα πτωχεύσεως. Τὸ Ἐφετεῖον τῆς Nimes διὰ τῆς ἀπὸ 4 Μαρτίου 1847 ἀποφάσεώς του ἐπέμεινεν εἰς τὴν θεωρίαν, ὅτι ἡ πτώχευσις ἵνα δικαιωθῇ εἰς τὴν διαγραφὴν τοῦ πληρωθέντος μερίσματος πρέπει ν' ἀποκαταστήσῃ τοὺς τίτλους εἰς τὴν πτώχευσιν τοῦ ἀποστολέως, ἀλλὰ τοῦτο πῶς δύναται νὰ πράξῃ, ἀφοῦ δὲν ἔχει εἰς χεῖρας αὐτῆς τοὺς τίτλους, καθ' ὃ μὴ πληρωθέντας ὁλοσχερῶς; Τὴν γνώμην ταύτην ἐπαρκῶς ἀπεκρούσαμεν. Ἀρκεῖ νῦν ἡ μνεία ἀποφάσεώς τινος τοῦ Ἐμποροδικείου Bordeaux, ἥτις μὴ παραδεχομένη τὴν ἀνάγκην τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν τίτλων, λέγει ὅτι ἡ διαγραφὴ annulation τῆς πιστώσεως, δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀποστολῆς τοῦ τίτλου πρὸς τὸν ἀποστολέα, ἀλλ' ἐκ τῆς μὴ πληρωμῆς. Ἀναμφισβητήτως ὁ τίτλος πλέον ἐγένετο τῆς κυριότητος τοῦ λήπτου διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως, ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀξίας αὐτοῦ δὲν ἀπεστάλη ἐνόσῳ ἡ πληρωμὴ δὲν ἐπηκολούθησε, ἐπειδὴ δὲ ἡ πληρωμὴ εἶνε ἀναγκαία διὰ νὰ νομιμοποιήσῃ τὴν πίστωσιν, ἕπεται ὅτι εἰς τὴν πληρωμὴν καὶ μόνην προσέχομεν.

Ἑτέρα σκέψις τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου Nimes, τὴν ὁποίαν φέρει ὡς ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ἐναντίας γνώμης, εἶνε ὅτι ὁ ἀποστολεὺς θεωρεῖται πληρώσας ὁλόκληρον τὴν ἀξίαν τῆς συναλλαγματικῆς διὰ τοῦ μερίσματος.

Κατὰ τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου ἀρκεῖ νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι, ναὶ μὲν ὁ ἀποστολεὺς κατέβαλε τὸ ὅλον διὰ τοῦ μερίσματος, ἀλλ' οὐχ ἧττον ὁ λήπτης ὑπόκειται εἰς τὴν ἀγωγὴν τοῦ κομιστοῦ.

Ἀλλ' ἀντίκειται πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς διαγραφῆς τὸ ἄρθρον 552 τοῦ Ἐμπορ. νόμου;

Τὸ ἄρθρον τοῦτο, ἀπαγορεύει τὴν ἀναγωγὴν ἕνεκα τῶν πληρωθέντων μερισμάτων εἰς τὰς πτωχεύσεις τῶν συνοφειλετῶν πρὸς ἀλλήλας. Κατὰ τοὺς ἀντιδοξοῦντας, ἐπειδὴ ἡ ἀναγωγὴ ἀπαγορεύεται, ὁ λήπτης πληρώσας τὸ μέρισμα

πρὸς τὸν κομιστὴν δὲν δύναται νὰ διαγράψῃ κατὰ τὸ ποσὸν τοῦτο τὴν πίστωσιν, διότι θεωρεῖται ἐνάγων τὸν ἀποστολέα διὰ τὸ ποσὸν τοῦτο. Ἀλλ᾽εἴπομεν, ἀναγκαζόμεθα δὲ νὰ ἐπαναλάβωμεν, ὅτι διὰ τῆς διαγραφῆς, δὲν ἐπιδιώκει ἀπαίτησιν ὁ λήπτης, ἤτοι δὲν ζητεῖ νὰ πληρωθῇ παρὰ τοῦ ἀποστολέως τὸ καταβληθὲν μέρισμα, ὅπερ ἤθελε τῷ ὄντι ἀντίκεισθαι εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ νόμου, ἀλλὰ ἐπιδιώκει τὴν ἀπαλλαγήν του ὡς ὀφειλέτου; τουτέστι νὰ μὴ θεωρηθῇ πιστωτὴς ὁ ἀποστολεὺς τοῦ ποσοῦ, ὅπερ ὁ λήπτης καθ᾽ ὃ πληρώσας πρὸς τὸν κομιστὴν, θεωρεῖται πράγματι μὴ λαβών.

Αὗται εἶναι αἱ ὑγιεῖς ἀρχαὶ τὰς ὁποίας πρέπει ν᾽ ἀκολουθῶμεν κατὰ τὴν λύσιν τῶν ἀναφυομένων ζητημάτων. (Ὅρα καὶ ἀποφ. Cour de Nancy τῆς 10 Δεκεμβρ. 1842 —Bordeaux τῆς 25 Φεβρ. 1850 ἐπικυρωθείσης ὑπὸ τοῦ Ἐφετείου.) Ἡ ἀπὸ 13 Ἰανουαρίου 1860 τοῦ Ἐφετείου Bordeaux ἐκφράζεται ὅτι διὰ τοῦ ὅρου τῆς εἰσπράξεως, πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ὁλοσχερῆ πληρωμήν, δι᾽ ἧς δύναται νὰ ἐλευθερωθῇ τελείως ὁ λήπτης τῆς ἀγωγῆς ἐκείνων, πρὸς οὓς μετεβίβατε τὸν τίτλον. (Παρβ. καὶ Ἐμπορ. Μασσαλίας τῆς 5 Νοεμβρίου 1858 — Bruxelles 10 Φεβρουαρίου 1847 — Gand τῆς 21 Ἰουλίου 1848 — Cour de Bordeaux τῆς 4 Μαρτίου 1852 - Cass. 10 Μαρτίου 1852 καὶ 10 Αὐγούστου 1852 καὶ 25 Ἰουνίου 1862 — Cour de Rouen 17 Μαρτίου 1855 — Ἐμποροδικεῖον Seine 27 Σεπτεμβρίου 1858 καὶ Ἐμποροδ. Havre 11 Ἰανουαρίου 1852. (Feitu n. 171—183.)

ΤΙΤΛΟΣ Β΄.

Καταλογισμός.—Συμψηφισμός.—Ὑποθήκη.—

Κατάσχεσις.—Πρόβλεψις.—Ἐξαιρέσεις.—

Παυλιανὴ ἀγωγή.—

§ 124. Ἵνα ἐκπληροῦται ὁ σκοπὸς τοῦ ἀλληλοχρέου καὶ ἐπιτευχθῇ ὅπερ οἱ συμβαλλόμενοι ἠβουλήθησαν, ἅμα τὴν κα-

τάρτισιν τοῦ λογαριασμοῦ συνεφώνησαν, ἦτο ἐπάναγκες, ὅπως ἡ ἑνότης τῶν διαφόρων ἐνοχικῶν σχέσεων παραμένει ἀδιάλυτος. Τῇ ἀληθείᾳ, ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τοὺς λόγους, εἵτινες ἐχρησίμευσαν ὡς ἡ ἀφετηρία πρὸς ἐπινόησιν μέσου ἀνακουφίσεως τῶν ἐκ τοῦ ἐμπορίου παραγομένων βαρυτάτων ὑποχρεώσεων, θέλομεν γνωρίσῃ ὅτι ὁ τρόπος περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἀπαλλάττεσθαι τοὺς ἐμπόρους τῶν ἀμέσων συνεπειῶν τῶν συναλλαγῶν διὰ τῆς παροχῆς ἀμοιβαίων πιστώσεων μέχρις ἀποσβέσεως αὐτῶν διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ, εἶνε ὁ μόνος ἀγών, καὶ πᾶσα προσπάθεια περὶ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐστράφη. Καὶ τὴν πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν μέθοδον, εὐφυῶς ἐπενόησαν ἔκπαλαι, διότι αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἐμπορίου διαρκῶς πολλαπλασιαζόμεναι, ἐπέβαλον τὴν ταχεῖαν τῶν διαπραγματεύσεων ἐξοικονόμησιν.

Ἐν τῇ ἐφευρέσει δὲ τῆς μεθόδου ταύτης, ἤτοι τῆς διὰ τοῦ ἀλληλοχρέου ἐκτελέσεως τῶν ἐμπορικῶν ὑποχρεώσεων, διὰ τῆς ἐπερχομένης ἀνανεώσεως, ἐδημιουργήθη τὸ ἀδιαίρετον indivisibilitè πάσης ἐνοχικῆς ὑποχρεώσεως, καὶ ἡ συγχώνευσις αὐτῶν ὑπὸ μοναδικὴν μορφὴν καὶ ἑνιαῖον σχῆμα, ἵνα ἕκαστος τῶν ἀνταποκριτῶν εὑρίσκεται ἔκτοτε ὑπὸ τὸ βάρος τῆς εὐθύνης τῆς ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ πηγαζούσης ὑποχρεώσεως. Ὁ σκοπὸς δὲ τῶν συμβαλλομένων πληροῦται, ἅμα ἀπὸ τοῦ λογαριασμοῦ δὲν ἀφαιρέσωμεν τὴν ἰδιότητα ταύτην (Lyon Caen et Ren. Precis n. 1446, Traité n. 886 — Boistel n. 884 — Clement n. 140— Massé et Dutruc. C. cour. n. 32—Bravard—Veyriéres et Demangeat T. 2. σελ. 491 καὶ Ἐφετ. Bordeaux 23 Ἰανουαρίου 1851—Cass. 10 Μαΐου 1865—Douai 30 Δεκεμβρίου 1873—Alger 18 8βρίου 1874— Cass. 8 Δεκεμβρίου 1875 — Alger 12 Ἰουνίου 1879 — Sous Cass. 8 Μαρτίου 1882 — Trib. com. Nantes 17 Ἰουνίου 1882— Rennes 11 Μαΐου 1883 — Cass. 22 Ἀπριλίου 1884 — Douai 15 Ἰανουαρίου 1885—Amiens 22 Ἰανουαρίου 1885 (P. Franch. 518.)

Τίς λοιπὸν ἡ ἔννοια τοῦ ἀδιαιρέτου;

Ἡ ἔννοια τοῦ ἀδιαιρέτου, εἶνε αὐτὴ αὕτη ἡ ἔννοια τοῦ ἀλ-

ληλοχρέου λογαριασμοῦ. Λέγοντες ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἐννοοῦμεν σύνολον συμπαγές, συγκείμενον ἐκ διαφόρων νομικῶν αἰτιῶν, πολυσύνθετον καὶ μικτόν, τοῦ ὁποίου συνόλου ἡ κατὰ μέρος διαίρεσις, ἐπάγεται αὐτοδικαίως τὴν διάλυσιν τοῦ λογαριασμοῦ.

Ἐγνωρίσαμεν ἤδη τίς ἡ φύσις καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἐξ ὅσων ἐν προηγηθεῖσι διελάβομεν. Ἀλλ' ἵνα ἐννοήσωμεν κάλλιον τὰ ἐνδότερα τοῦ λογαριασμοῦ τούτου, πρέπει ν' ἀναλύσωμεν αὐτὸν κατὰ τὰ ἐξ ὧν συνίσταται μέρη.

Ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς εἶνε ὁ πίθος ἐν ᾧ συμφύρονται ἀναμὶξ διάφοροι οὐσίαι, ἰδίαν ἔχουσαι ἑκάστη πηγήν. Ἀκριβῶς εἰπεῖν, ἀμφοτέρωθεν γίνονται ἀποσταλαὶ ἀξιῶν, τῶν ὁποίων ὅμως τὸ ἀντίτιμον δὲν καταβάλλεται, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ παρέχεται πίστωσις πρὸς τὸν ἀποστολέα. Ἔχομεν λοιπὸν κατὰ τοῦτο, πίνακα ἐμφαίνοντα διαφόρους πιστώσεις καὶ χρεώσεις, καὶ συγκείμενον συνεπῶς ἐκ δύο στηλῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν παριστᾷ τὴν πίστωσιν, ἡ δὲ τὴν χρέωσιν τοῦ ἀνταποκριτοῦ. Καὶ ἐνόσῳ ὁ λογαριασμὸς διαρκεῖ, ἐξακολουθεῖ καὶ ἡ τῆς ἀμοιβαίας πιστοχρεώσεως κατάστασις, χωρὶς οὐδέτερος τῶν ἀνταποκριτῶν νὰ ἔχῃ δικαίωμα πρὸς ἀπαίτησιν. Αἱ διάφοροι διαπραγματεύσεις διαδέχονται ἀλλήλας, ἐνῷ εἶνε ἄγνωστον τίς εἶνε ὁ ὀφειλέτης.

Διαρκοῦντος δὲ τοῦ λογαριασμοῦ, ἐὰν θελήσωμεν νὰ καθορίσωμεν τὴν θέσιν ἑκάστου ἀνταποκριτοῦ, ἂν ἦνε παθητικὴ ἢ ἐνεργητική, δέον νὰ παραβάλωμεν τὰ διάφορα τῆς πιστοχρεώσεως ἄρθρα, ἵνα ἐξαγάγωμεν τὸ ζητούμενον. Ἀλλ' ἐπιτρέπεται τοῦτο, ὅπερ ἀποτελεῖ αὐτόχρημα ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἅμα ἡ βούλησις τῶν ἀνταποκριτῶν ἀντίκειται, ἡ δὲ λῆξις τοῦ λογαριασμοῦ μέλλει νὰ γίνῃ καθ' ὡρισμένην ἐποχήν;

Πρὸ τοῦ κωλύματος τούτου εὑρισκόμενοι, δὲν ἐπιχειροῦμεν νὰ ἀκρωτηριάσωμεν τὸ ὅλον, ὅταν ἡ ἔννοια τοῦ ὅλου πρόκειται νὰ ἐξαφανισθῇ. Διὰ τοῦτο τὸ ζήτημα ἐὰν ἡ ἰδιότης τοῦ ἀδιαιρέτου ἐν τῷ λογαριασμῷ εἶνε ἀποκλειστικὴ καὶ κατὰ πάσας τὰς περιπτώσεις ἀναφαίρετος, κατέστη ἀντι-

κείμενον ἐνδιαφερούσης συζητήσεως. (Boistel n. 884)

Τεθείσης τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἀδιαιρέτου, εἶνε ἐπάναγκες ὅπως καθορισθῶσι τίνες αἱ ἀκολουθοῦσαι τὴν ἰδιότητα ταύτην συνέπειαι. Ἐν τῇ μελέτῃ δὲ τῶν συνεπειῶν τούτων θέλομεν διεξέλθῃ τὰ ἐπιχειρήματα, ἅτινα προβάλλονται πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐσφαλμένης θεωρίας, καὶ πειραθῇ τὴν ἀπόδειξιν τῆς σαθρότητος αὐτῶν.

Αἱ συνέπειαι δὲ αὗται εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι.

α΄.) Ὅτι οἱ περὶ καταλογισμοῦ τῆς πληρωμῆς κανόνες εἶνε ἀνεφάρμοστοι.

β΄.) Ἐπίσης οἱ περὶ συμψηφισμοῦ.

γ΄.) Ὅτι ἡ ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀναγραφεῖσα ἀξία δὲν δύναται ν' ἀποσπασθῇ ἀπὸ τοῦ συνόλου καὶ ληφθῇ κεχωρισμένως.

δ΄) Ὅτι ἀνεφάρμοστος ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 449. ἐδάφ. 2 τοῦ Ἐμπορικοῦ νόμου.

ε΄. Ὅτι τροποποιοῦνται τὰ δικαιώματα τοῦ κομιστοῦ ἐπὶ τῆς προβλέψεως.

§ 125. Διὰ τῶν ἄρθρων 350 τοῦ Ἐμπορικοῦ Κώδικος τῆς Πορτογαλλίας τοῦ 1888, 605 καὶ 608 τοῦ τῆς Χιλῆς τοῦ 1865, καὶ 774 καὶ 776 τοῦ τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας τοῦ 1890, ῥητῶς ἀναγράφεται ὅτι τὸ κύριον ἀποτέλεσμα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, εἶνε ὅτι αἱ ἀμοιβαῖαι ἀξιώσεις εἰσερχόμεναι εἰς τὸν λογαριασμόν, ἀποτελοῦσι κεφάλαια πιστώσεως καὶ χρεώσεως, ὁ δὲ δανειστὴς ἀποβάλλει τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτήσῃ τὴν πληρωμὴν αὐτῶν, εἶνε δὲ ἀνεπίδεκτοι καταλογισμοῦ, καὶ διαρκοῦντος τοῦ λογαριασμοῦ οὐδέτερος τῶν ἀνταποκριτῶν εἶνε δανειστὴς ἢ ὀφειλέτης.

§ 126. Γενομένης παρὰ τοῦ ὀφειλέτου καταβολῆς πρὸς τὸν δανειστὴν χρηματικοῦ τινος ποσοῦ μὴ ἱκανοποιοῦντος ἁπάσας τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ, ποία ἐξ αὐτῶν θεωρεῖται ἐξοφλουμένη;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπαντᾷ ὁ παρ' ἡμῖν ἰσχύων Ρ. νόμος.

Ἐν πρώτοις ἀπόκειται εἰς τὸν ὀφειλέτην νὰ ὁρίσῃ εἰς ποῖον

χρέος προτιμᾷ νὰ καταλογισθῇ τὸ καταβαλλόμενον, ἐν σιωπῇ δὲ τοῦ ὀφειλέτου, ὁ δανειστὴς ὀφείλει νὰ καταλογίσῃ τοῦτο εἰς τὸ ἐπαχθέστερον τῶν χρεῶν, ἤτοι δὲν καταλογίζει εἰς χρέος οὗτινος ὁ καταβαλὼν εἶνε ἐγγυητὴς ἢ τὸ χρέος διατελεῖ ὑπὸ αἵρεσιν ἢ προθεσμίαν, ἢ εἶνε ἐκ τῶν ἀμφισβητουμένων. (L. 1. 3. de solut. et liberat. (46. 3.) Cod. VIII. 43. (42). Βασιλ. XXVI. 5.) Ἀλλ' ἅμα οὐδέτερος τούτων ἐξήσκησε τὸ τοῦ καταλογισμοῦ δικαίωμα, ὁ νόμος ἔρχεται εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς ἀπορίας, κελεύων τὰ ἀκόλουθα.

Ὀφειλομένου κεφαλαίου καὶ τόκων, εἰς τοὺς τόκους καταλογίζεται κατὰ πρῶτον τὸ καταβληθέν, τὸ δὲ περίσευμα εἰς τὸ κεφάλαιον.

Μεταξὺ δὲ πολλῶν χρεῶν, προτιμῶνται αἱ ἀναμφισβήτητοι καὶ ἐμπρόθεσμοι ἀπαιτήσεις. Ὑπαρχόντων ὅμως πολλῶν ἐμπροθέσμων χρεῶν, ὁ καταλογισμὸς γίνεται πρῶτον εἰς τὸ ὑπὸ βραχυτέραν προθεσμίαν χρέος, καὶ εἶτα εἰς τοὺς τόκους αὐτοῦ. Μεταξὺ δὲ χρεῶν ἐπαχθῶν καὶ μή, προτιμῶνται τὰ ἴδια χρέη τῶν ὀφειλομένων ἕνεκεν ἐγγυήσεως ὑπὲρ ἄλλου τινός. (L. 1. 3. 5. 89. 97. 103 de solut.) (46.3.) Ἐὰν δὲ δὲν δύναται νὰ γίνῃ διάκρισις τοιούτων χρεῶν, ὁ καταλογισμὸς γίνεται εἰς τὸ ἀρχαιότερον, καὶ τοιούτου μὴ ὑφισταμένου, τὸ καταβληθὲν καταλογίζεται συμμέτρως εἰς ἅπαντα τοῦ ὀφειλέτου τὰ χρέη. (Παρ. καὶ Γαλλ. Κώδικος ἄρθρ. 1256.)

Οἱ κανόνες οὗτοι περὶ καταλογισμοῦ ἴδωμεν ἂν εἶνε ἐφαρμοστέοι ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Οἱ συγγραφεῖς τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ δικαίου (Encyclopedie du droit) παρεδέξαντο ὅτι, ὁ καταλογισμὸς δὲν δύναται νὰ μὴ ἔχῃ ἐφαρμογὴν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅτι δὲ οἱ περὶ καταλογισμοῦ κανόνες εἶνε ἐφαρμοστέοι. Εὑρισκόμενοι ὅμως πρὸ τοῦ λαβυρίνθου, τὸν ὁποῖον παρουσιάζει ἡ ἡμαρτημένη αὐτῶν δόξα, ἀναγκάζονται νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι δέον κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κανόνων τούτων, νὰ συνδυάσωμεν τὰς περιστάσεις, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει καὶ τὴν πρόθεσιν τῶν συμβαλλομένων. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἀκριβῶς πρόκειται. Ἐὰν προσέξωμεν εἰς τὴν βούλη-

σιν τῶν ἀνταποκριτῶν, αὕτη ἀντίκειται εἰς τὸν νόμιμον τῶν καταβολῶν ὑπολογισμὸν, ἡ δὲ τοιαύτη τῶν ἀνταποκριτῶν πρόθεσις δηλοῦται σαφῶς, διὰ τῆς περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ συμφωνίας, οὗτινος ὁ χαρακτὴρ περιέχει τὴν ἔννοιαν τῆς μὴ ἐξοφλήσεως τῶν ἀμοιβαίων ὑποχρεώσεων, μέχρις ὁριστικοῦ πέρατος τοῦ λογαριασμοῦ.

Τὸ σύστημα τοῦτο, τὸ ἀνατρέπον ἀπὸ θεμελίων τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν παρεδέξαντο καὶ αἱ ἀπὸ 21 Μαΐου 1838 τοῦ Ἐφετείου Rouen καὶ 3 Ἀπριλίου 1839 ἀποφάσεις (De la chambre des requètes) ἐξ ὧν ἡ τελευταία ἐπεκύρωσε τὴν πρώτην, εἰποῦσα ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ὑπόκειται εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ Κώδικος διαγραφομένους κανόνας τοῦ λογαριασμοῦ, ὅθεν ἐὰν μεταξὺ τῶν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ πηγαζουσῶν ἀξιώσεων ὑπάρχουσιν ἀρχαῖαι καὶ ἐπαχθεῖς, τὰς ὁποίας ὁ ἀνταποκριτὴς ἔχει συμφέρον νὰ ἐξοφλήσῃ, αἱ ἀποστολαὶ ἃς ἐποιήσατο πρὸς τὸν δανειστήν του, συνεπείᾳ τῶν διαπραγματεύσεων, δέον νὰ καταλογισθῶσιν πρὸς ἐξόφλησιν τῶν ἀξιώσεων τούτων. Ὡς βλέπομεν ἡ ἀπόφασις αὕτη φαίνεται προστατεύουσα τὸ συμφέρον τοῦ ἀνταποκριτοῦ, ὠθουμένη ἐκ φιλανθρωπίας ὅπως σώσῃ ἐκεῖνον ὅστις συνομολογήσας ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν παρῃτήθη καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ ἐξαιρεθῇ τοῦ λογαριαριασμοῦ ἡ ὀφειλὴ αὕτη καὶ ἐξοφληθῇ κεχωρισμένως, καίτοι ἡ παραίτησις αὕτη ἔγκειται εἰς τὴν σχέσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Τὴν ὅλην ὅμως οἰκονομίαν περὶ τὴν ἐνάσκησιν τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων ἣν μεθοδεύεται ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς, καὶ ἥτις ἑδραιοῦται ἐπὶ τῆς εἰς ἓν ἀδιαίρετον σῶμα συνόδου τῶν ἀμοιβαίων καταβολῶν, ἠθέλομεν ἐξαφανίσῃ, ἐὰν ἐγένετο ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ἀποδεκτή.

Διαρκοῦντος τοῦ λογαριασμοῦ, δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι ὑπάρχει ὀφειλέτης ἢ δανειστής; Ἐὰν αἱ ἰδιότητες τοῦ δανειστοῦ καὶ τοῦ ὀφειλέτου μέλλουσι ν' ἀναφανῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι κατὰ τὸ πέρας τοῦ λογαριασμοῦ, ἐν τίνι δικαιώματι ὁ ἀνταποκριτὴς θέλει ζητήσῃ καταβάλλων ἀξίαν τινὰ,

ὅπως αὕτη χρησιμεύσῃ πρὸς πληρωμὴν ἑτέρας ἀξίας ἀποσταλείσης πρὸς αὐτόν.

Ὁ νόμος ὁρίζων τοὺς περὶ καταλογισμοῦ κανόνας ἀπαιτεῖ, ὅπως ἡ καταβολὴ γίνεται πρὸς πληρωμὴν χρέους, χρέος δὲ δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ, ἄνευ τῆς βεβαιότητος, ὅτι πρὸς πληρωμὴν αὐτοῦ θέλει ἐξαναγκασθῇ θᾶττον ἢ βράδιον ὁ ὀφειλέτης. Ἐπὶ τοῦ λογαριασμοῦ ὅμως, οὐδαμῶς ὑπόκειται ὀφειλή τις, κατὰ δὲ τὸ πέρας αὐτοῦ, εἶνε ἐνδεχόμενον, ὁ νῦν ὀφειλέτης νὰ ἀναδειχθῇ δανειστὴς τοῦ ὑπολοίπου. Οὔτε δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ ὁ ὀφειλέτης εἰς πληρωμήν, ἐνόσῳ διαρκεῖ ἡ σχέσις τοῦ λογαριασμοῦ, ὁ ἐστὶν ὁ λογαριασμὸς εἶνε ἀδιαίρετος, καὶ ἀνεπίδεκτος ἐφαρμογῆς τῶν ὁρισμῶν τοῦ καταλογισμοῦ. (Παρ. καὶ Feitu n. 234. Cass. 10 Μαΐου 1865. Douai 30 Δ)βρίου 1873 — Perpignan 30 Ν)βρίου 1885 — Aix 14 Μαΐου 1886.) Τὴν γνώμην ταύτην παραδέχονται καὶ οἱ συγγραφεῖς τῶν Pandéctes Francaises.

§ 127. Ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ καταλογισμοῦ ὡς συνέπεια τοῦ ἀδιαιρέτου, νομοθετικῶς ἐκυρώθη ὑπὸ τῶν Ἐμπορικῶν Κωδίκων Πορτογαλλίας, Χιλῆς καὶ Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας, ὡς ἐμνήσθημεν παρὰ πόδας τῆς προηγουμένης παραγράφου.

§ 128. Ὁ συμψηφισμὸς αἴρων τὰς ἀμοιβαίας ὑποχρεώσεις εἶνε τρόπος καταβολῆς, ἐξοφλοῦνται δὲ ἀμφοτέρωθεν αἱ ἀπαιτήσεις διὰ τῆς μεθόδου ταύτης. Ἀλλ' εἴπομεν ὅτι συνέπεια τοῦ ἀδιαιρέτου indivisibilité τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, εἶνε ὅτι δὲν δύναται νὰ χωρήσῃ συμψηφισμὸς ἐπὶ τῆς σχέσεως ταύτης διαρκοῦντος αὐτοῦ.

Τοὺς λόγους, οἵτινες ὑποστηρίζουσι τὴν συνέπειαν ταύτην, μέλλομεν ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ.

Οἱ συντάκται τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ δικαίου (Compte Cour. n. 35 — 41) κατ' ἀρχὴν παραδέχονται μὲν ὅτι οἱ περὶ συμψηφισμοῦ κανόνες δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου, ἀλλ' ἐξαιροῦσι περιπτώσεις τινάς, καθ' ἃς ἡ ἀρχὴ αὕτη δύναται νὰ τροποποιηθῇ, διότι οἱ συναλλασσόμενοι δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι προετίθεντο ν' ἀνοίξωσι μεταξὺ αὐτῶν πιστώσεις καὶ χρεώσεις, αἵτινες μόνον μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν

τοῦ λογαριασμοῦ θέλουσιν εἶσθαι ὡρισμέναι καὶ ἀπαιτηταὶ, καὶ συνεπῶς ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην θέλει εἶσθαι δεκτὸς ὁ συμψηφισμός. Ἀφ' ἑτέρου ἡ ὑπὲρ ἑνὸς τῶν ἀνταποκριτῶν πίστωσις, δύναται κατὰ δοθέντα χρόνον νὰ ἔχῃ κατὰ τὴν φύσιν τῶν διαπραγματεύσεων χαρακτῆρα οὐσιωδῶς διάφορον. Καὶ ὁτὲ μὲν ἡ πίστωσις θέλει εἶσθαι πράγματι ἀληθὴς ὀφειλὴ εἰς βάρος τοῦ ἀνταποκριτοῦ, καὶ τότε ὁ συμψηφισμὸς δύναται νὰ ἐπέλθῃ πρὸς τὰς ἐκκαθαρισμένας καὶ βεβαίας ἀπαιτήσεις αὐτοῦ, τὰς ὁποίας θέλει ἔχει κατὰ τοῦ ἑτέρου ἀνταποκριτοῦ, ὁτὲ δὲ ἡ πίστωσις αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῇ, εἴτε ὡς παρακαταθήκη, εἴτε ὡς ἐξαγόμενον ἐντολῆς, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν λαμβάνει χώραν συμψηφισμός. Κατὰ συνέπειαν συμπεραίνουσαν οἱ συγγραφεῖς οὗτοι, ὅτι ἡ λύσις τοῦ ζητήματος, πρέπει νὰ ἀποφασίζηται κατὰ τοὺς κοινοὺς τοῦ συμψηφισμοῦ κανόνας συνδυαζομένους πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἐργασιῶν καὶ τὴν εἰκαζομένην τῶν ἀνταποκριτῶν πρόθεσιν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Alauzet (τομ. 1ος n. 86) φαίνεται παραδεχόμενος ὅτι, ἐὰν ὁ ὀφειλέτης ἔχῃ συμφέρον ὅπως προτιμηθῇ ἡ ἀπόσβεσις χρέους τινὸς αὐτοῦ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ καταλογισμὸς, καὶ ὁ συμψηφισμὸς δὲν εἶνε ἀποκρουστέος, ἐπίσης καὶ οἱ Dufour (σελ. 216 καὶ ἀκόλ.) καὶ Sebire et Carteret.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τοιοῦτον σύστημα, προσκρούει εἰς τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Εἶνε δυσχερὲς καὶ ἐπιστημονικῶς ἀνακόλουθον, νὰ διαρρήξωμεν τὴν σχέσιν χάριν ὑποτιθεμένου τοῦ ἀνταποκριτοῦ συμφέροντος, ὅπερ δὲν δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ διακεκριμένως ἐν τῷ ἀδιασπάστῳ συνδέσμῳ τῶν ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων. Πῶς θέλομεν θέσῃ κανόνα γενικὸν, ὅστις ἁρμόζει πάντοτε εἰς τὴν ἐκτίμησιν ἑκάστης νομικῆς σχέσεως, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου δίδομεν τὸ δικαίωμα εἰς τὸν συναλλαχθέντα ν' ἀνατρέψῃ τὰς βάσεις ἐφ' ὧν ὁ λογαριασμὸς ἐρείδεται, καὶ τὰς ὁποίας αὐτὴ ἡ τοῦ ἀνταποκριτοῦ βούλησις, ἐμόρφωσε κατ' οἰκείαν προαίρεσιν;

Συνελόντι εἰπεῖν, τὸ ἐκτιθέμενον σύστημα οὐδαμοῦ τῆς ἐπιστήμης ἑδράζεται, ἀλλ' εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε, φερόμενον κατὰ τὰς συμφεροντολογικὰς ἐμπνεύσεις τῶν διαφερομένων, στερεῖται σημείων ἀφ' ὧν ὁρμωμένη ἡ διακανόνισις τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ, δύναται νὰ τύχῃ ἐπιδοκιμασίας.

Οὔτε καταλογισμοῦ πληρωμῆς, οὔτε συμψηφισμοῦ ζήτημα ἐγείρεται κατὰ τὴν ὀρθὴν γνώμην τῆς πλειονοψηφίας τῶν συγγραφέων. Ὅπου δὲ ζήτημα δὲν δύναται νὰ γεννηθῇ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἐν τούτοις τίθεται τοιοῦτον ἐπὶ τοῦ τάπητος τῶν συζητήσεων, τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε ὅτι ἑδραιοῦται ἡ περὶ τοῦ ἐναντίου πεποίθησις καὶ παγιοῦται ἐπὶ μᾶλλον πρὸς τὴν κατάληψιν τοῦ ὀρθοῦ καὶ λελογισμένου.

Ὅσα ἐπιχειρήματα προβάλλουσιν ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτῶν οἱ ἀντιδοξοῦντες, πίπτουσιν ἀνεπανορθώτως ὑπὸ τὴν διαμαρτυρίαν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Τῷ ὄντι, ὁ λογαριασμὸς, συνίσταται, ἐξ ἀξιῶν πηγαζουσῶν ἐξ ἀμοιβαίων ἀποστολῶν, ἤτοι ὑπάρχουσιν ἀμφοτέρωθεν δικαιώματα, ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἀντιπροσωπεύουσι καὶ ἀμοιβαίας ἀξιώσεις διαρκοῦντος τοῦ λογαριασμοῦ, χρέη δὲ ὡς πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς ἀνταποκριτὰς δὲν ὑπάρχουσιν ἐνῷ ὁ συμψηφισμὸς ἐνεργῶν ὡς τρόπος καταλύσεως τῶν χρεῶν, περιέχει πληρωμὴν χρέους. Ἀλλὰ ποῖον χρέος μέλλει νὰ ἀποσβεσθῇ διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ, ἐνῷ τοιοῦτον δὲν ὑφίσταται;

Μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν δὲν ὑπάρχουν αἱ σχέσεις δανειστοῦ καὶ ὀφειλέτου καθωρισμέναι κατὰ χρόνον καὶ κατὰ ποσὸν, ὅτε ἠδύνατο βεβαίως νὰ χωρήσῃ συμψηφισμὸς, διότι αἱ σχέσεις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ δὲν παραμένουσιν ἀναλλοίωτοι ὡς ἐπερχομένης διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων διαπραγματεύσεων διακυμάνσεως νὰ εἴπωμεν τῶν πιστώσεων καὶ χρεώσεων, καὶ ἡ κατάστασις αὕτη διατηρεῖ τοὺς συμβαλλομένους ἐν ἀγνοίᾳ τῆς πρὸς ἀλλήλους θέσεως, ποῖος τουτέστιν εἶνε ὀφειλέτης ἢ δανειστὴς, μόνη δὲ ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ λογαριασμοῦ θέλει ἀναδείξῃ δανειστὴν τὸν ἕτερον τῶν ἀνταποκριτῶν. Οὐδὲν εἶνε ὡρισμένον λέγει ὁ Pardessus ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἀπέναντι δὲ τοιαύτης τῶν πραγμάτων κατα-

στάσεως ἔνθα ἐπικρατεῖ ἡ σύγχυσις καὶ ἡ ἀοριστία, ὁ συμψηφισμὸς εἶνε ἀνέφικτος διότι ἀγνοοῦμεν τί ὡρισμένως ὀφείλεται.

Ἄλλως, πῶς ἤθελεν εἶσθαι δυνατὸν, αἱ γενόμεναι ἀποστολαὶ νὰ ὑποτεθῶσιν ὡς καταβολαὶ, πρὸς πληρωμὴν τῆς παρὰ τοῦ ἀνταποκριτοῦ μου ἀποσταλείσης ἀξίας, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς ἄρχεται νὰ τρέχῃ τόκος ὑπὲρ ἐμοῦ; Ὁ τόκος ὑποθέτει κεφάλαιον κατεχόμενον παρὰ τοῦ συμβαλλομένου, ἐὰν δὲ τὸ κεφάλαιον τοῦτο θεωρήσωμεν ὅτι χρησιμεύσει πρὸς ἐξόφλησιν χρέους μου, ἀπὸ τοῦ συμψηφισμοῦ παύεται ἔχον πλέον ὕπαρξιν καὶ ὁ τόκος εἶνε ἀδικαιολόγητος. Τόκου λοιπὸν παρεχομένου, ἕπεται ὅτι τὸ κεφάλαιον ἀνήκει εἰς τὴν ἐλευθέραν διαχείρισιν τοῦ λήπτου, καὶ δὲν δύναται τοῦτο ν' ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ὅπως χρησιμεύσῃ πρὸς πληρωμὴν τῆς παρὰ τοῦ λήπτου πρὸς ἐμὲ ἀποσταλείσης ἀξίας.

Ἀλλ' εἰς τὸν λογαριασμὸν λέγουσιν, ὑπάρχουσιν ἀμοιβαῖαι ἀπαιτήσεις, ὁ δὲ συμψηφισμὸς ἐπὶ ἀμοιβαίων ἀπαιτήσεων χωρεῖ. Τὸ δεύτερον εἶνε ἀληθὲς, ἐνῷ τὸ πρῶτον οὐχί. Ἐν τῷ λογαριασμῷ, ὑπάρχουσιν ἀμοιβαῖα δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις, οὐχὶ ὅμως καὶ ἀμοιβαῖαι ἀπαιτήσεις. Τὰ δικαιώματα ταῦτα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις διατελοῦσιν ἐκκρεμῆ, ἐξαρτωμένης τῆς ποσότητος αὐτῶν ἐκ τοῦ χρόνου καθ' ὃν θέλουσιν παύσῃ αἱ ἐν τῷ λογαριασμῷ διαπραγματεύσεις, ὅτε αἱρομένης τῆς συγχύσεως τῶν διαφόρων τούτων δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, θέλει ἀνακύψῃ ἓν καὶ μόνον δικαίωμα καὶ μία ἀντίστοιχος ὑποχρέωσις. Ἄλλο λοιπὸν ἀμοιβαῖα δικαιώματα καὶ ἄλλο ἀμοιβαῖαι ἀπαιτήσεις, διότι αἱ ἀπαιτήσεις ὑποθέτουσι τὴν πρὸς πληρωμὴν ἄμεσον ὑποχρέωσιν τῶν συμβαλλομένων, ἀλλ' οὔτε πρὸς πληρωμὴν ἐξαναγκασμὸς χωρεῖ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ λογαριασμοῦ, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀργεῖ πᾶσα ὑποχρέωσις ἀμφοτέρωθεν ἐπικειμένη, καὶ μοναδικὴ ἀναφαίνεται ἡ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ λογαριασμοῦ προκύπτουσα.

Τοῦ συστήματος τούτου τὸ ἄτοπον, οὐδ' αὐτοὶ οἱ ὀπαδοὶ

αὐτοῦ ἠδυνήθησαν νὰ ἄρωσιν ἐκ τοῦ μέσου. Εἴδομεν ὅσα οἱ συγγραφεῖς τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ δικαίου πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας αὐτῶν ἀντέταξαν. Ἡ σύγχυσις ὅμως εἰς ἣν περιπίπτουσιν ὁρμᾶται ὡς καὶ ὁ Ἀθανασιάδης ὀρθῶς φρονεῖ ἀπὸ τῆς δόξης αὐτῶν, ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶνε ἁπλοῦς λογιστικὸς πίναξ. Μὴ ἐχόμενοι δὲ ὡρισμένης ἰδέας, ἀφ' ἧς νὰ ἐκπορεύηται ἡ ἔρευνα τοῦ ζητήματος, παρεμβάλλουσιν ἐν τῷ λογαριασσῷ στοιχεῖα ἑτερογενῆ, ἅτινα δὲν δύνανται ν' ἀποτελέσωσιν κεφάλαια ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Οὕτω δύναται λέγουσιν ἡ πίστωσις, ὁτὲ μὲν νὰ θεωρηθῇ ὡς ὀφειλὴ ἀληθὴς τοῦ ἑτέρου ἀνταποκριτοῦ, καὶ τότε χωρεῖ ὁ συμψηφισμὸς, ὁτὲ δὲ ὡς παρακαταθήκη ἢ ἐξαγόμενον ἐντολῆς, ὅτε εἶνε ἀνεφάρμοστος ὁ συμψηφισμός. Ἀρκεῖ κατὰ τῆς θεωρίας ταύτης νὰ μεταφέρωμεν τὴν διὰ τῶν ἑπομένων ἐκφράσεων ἐκδηλουμένην ἔκπληξιν τοῦ Feitu λέγοντος. «Oue d' erreurs de detail ou de point obscurs, nous pourrions relever dans le passage que nous citon ! Ainsi qu' est ce qu' un credit consideré comme depot. (n. 235 σημ. 1.),

Δυοῖν θάτερον, ἢ συμψηφισμὸν τῶν ἀμοιβαίων ἀξιώσεων θέλομεν παραδεχθῇ, ἢ τὸν συμψηφισμὸν ἐκεῖνον ὅστις ἐξισοῖ τὰς ἀμοιβαίας πιστοχρεώσεις κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ λογαριασμοῦ. Ἡ παραδοχὴ τοῦ ἑνὸς ἀποκλείει τὸν ἕτερον, διότι εἶνε δύο ἔννοιαι ἀποκλείουσαι ἀλλήλας. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἐγὼ ἀποστέλλων πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν μου ἐμπορεύματα ἢ γραμμάτιον εἰς διαταγὴν, προτίθεμαι διὰ τῆς ἀξίας αὐτῶν νὰ ἐξοφλήσω τὰς πρὸς ἐμὲ ἀποστολὰς τοῦ λήπτου, ἕπεται ὅτι διὰ τὰς διαπραγματεύσεις ταύτας, οὔτε πίστωσις ὑπάρχει οὔτε χρέωσις, τούτου δὲ δοθέντος ὁ τελικὸς συμψηφισμὸς εἶνε ἀδύνατος δι' ἔλλειψιν ἀντικειμένου. Ἐὰν δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου οἱ ἀνταποκριταὶ ἐμμένουσιν εἰς τὴν πρόθεσιν ὅπως αἱ ἀμοιβαῖαι αὐτῶν πιστώσεις συμψηφισθῶσι, κατὰ τὸν χρόνον τῆς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ, τότε εἶνε ἀδύνατον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι διαρκοῦντος τοῦ λογαριασμοῦ ἐπέρχεται ἐξόφλησις δι' εἰδικοῦ συμψηφισμοῦ, διότι ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ

ἀντιφάσκει πρὸς τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἀλληλοχρέου, ἤτοι πρὸς τὸν γενικὸν συμψηφισμόν. Ἄρα ἐκτὸς ἐναντίας τῶν ἀνταποκριτῶν συμφωνίας, δὲν ἐξαιρεῖται τοῦ λογαριασμοῦ ἀξία τις, εἰς ὃν ὑπάγονται ἅπαντα τὰ ἐν αὐτῷ εἰσερχόμενα κεφάλαια, ἐξαιρουμένη δὲ ἐξέρχεται τῆς δικαιοδοσίας τῆς σχέσεως ταύτης καὶ ἀποτελεῖ ἀπαίτησιν ἰδίαν. Ὁ λογαριασμὸς ὡς ὁ Dietz προσφυῶς παρατηρεῖ, δύναται νὰ ὁρισθῇ ὡς «μία κατ' ἀμοιβαίαν συμφωνίαν παρέκτασις τοῦ συμψηφισμοῦ» τοιαύτης δὲ οὔσης τῆς προθέσεως τῶν συμβαλλομένων, πῶς θέλομεν ἡμεῖς ἀναιροῦντες σήμερον ταύτην νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ συμψηφισμός, δέον ἀπὸ τοῦδε νὰ συντελεσθῇ ἀναλόγως τοῦ συμφέροντος τοῦ δικαιούχου ἀνταποκριτοῦ; Τοῦτο πράττοντες ἀρνούμεθα τὴν ὕπαρξιν τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ παραχωροῦμεν τὸ δικαίωμα πρὸς τοὺς συμβαλλομένους, κατὰ τὴν ὄψιν τοῦ συμφέροντος αὐτῶν, νὰ ἀθετῶσι τὰ συμπεφωνημένα διὰ τῆς μεθόδου τῆς μερικῆς ἐξαιρέσεως τῶν ἀξιῶν, οὕτω δὲ θέλομεν εὑρεθῇ ἀπέναντι ὁλοσχεροῦς ἐκλείψεως τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ ἵνα μεταχειρισθῶμεν αὐτὴν τὴν φράσιν τοῦ Dietz ὁ λογαριασμὸς θέλει καταρρεύσῃ κατὰ τεμάχια ἐξαφανιζόμενος «piéce en piéce» (Παρ. καὶ Dijon 23 9)βρίου 1876 Paris 10 Μαρτίου 1846—Cass 11 Δ)βρίου 1848—Nantes 2 Φεβρ. 1861 — Lyon 8 Μαΐου 1868 — Ἐμπορ. Nantes 17 Ἰουνίου 1882—Cass. 22 Ἀπριλίου 1884—Amiens 22 Ἰανουαρίου 1885—Cass. 2 Μαΐου 1893 (P. Franc. 561, 569.).

Ἡ δὲ ἀπὸ 16 Μαρτίου 1892 ἀπόφασις τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Γαλλίας ἀποφαίνεται οὕτω. Ἐπὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ οἱ διέποντες τὸν συμψηφισμὸν κανόνες τοῦ κοινοῦ δικαίου δὲν ἔχουσιν ἐφαρμογὴν ὅταν ἐν τῷ λογαριασμῷ τούτῳ περιλαμβάνονται διάφορα στοιχεῖα, ἅτινα καθ' ὅσον ἀποβλέπουσιν τὸν ὁριστικὸν κανονισμὸν εἰς ὃν μέλλουσι νὰ καταλήξωσιν, ἀποτελοῦσι ἓν καὶ μόνον σύνολον, ἐξ οὗ οὐδὲν δύναται νὰ ληφθῇ μεμονωμένον, διότι ὅλα ὁμοῦ πρέπει νὰ συντρέξωσιν εἰς τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα, δηλαδὴ εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ καταλοίπου, δι' οὗ καὶ μόνον ὁρίζονται αἱ ὑ-

ποχρεώσεις καὶ τὰ δικαιώματα ἑκάστου τῶν ἐνδιαφερομένων» (Θέμις Τ. 5 σελ. 62 κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Παπαδοπούλου, Ἀρεοπαγίτου).

Οἱ κανόνες οὗτοι οἵτινες ἀπορρέουσιν ἐκ τοῦ ἀδιαιρέτου τοῦ ἀλληλοχρέου ἀκολουθοῦσιν, καὶ παραμένουσιν ἀμετάβλητοι καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τοῦ λογαριασμοῦ καὶ ἐνόσῳ ὑφίσταται οὗτος, ὅθεν οὔτε ἡ παῦσις τῶν πληρωμῶν ἤτοι ἡ κατ' οὐσίαν πτώχευσις τοῦ ἀνταποκριτοῦ ἐξασκεῖ ἐπιρροήν τινα, διότι ὁ ἀλληλόχρεος λύεται μόνον ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐκδόσεως τῆς περὶ πτωχεύσεως ἀποφάσεως.

§ 129. Ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ ἀντλήσωμεν ἐπιχείρημα ἐκ τοῦ ἄρθρου 581 τοῦ Ἐμπορικοῦ νόμου ὑπὲρ τῆς ἀντιθέτου δόξης; Οἱ ἀντιφρονοῦντες ἐστηρίχθησαν ἐπὶ τῆς τελευταίας περικοπῆς τοῦ ἄρθρου τούτου, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν λέξιν «συνεψηφίσθη.» Τὸ ἄρθρον τοῦτο τελευτᾷ ὡς ἑξῆς. «Δύναται νὰ γίνῃ διεκδίκησις τοῦ τμήματος τῶν ἐμπορευμάτων ἐὰν δὲν κατεχωρίσθη εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ πτωχεύσαντος καὶ τοῦ ἀγοραστοῦ ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν ἢ δὲν συνεψηφίσθη μεταξὺ αὐτῶν».

Ἀπρὶξ ἐχόμενοι τῆς λέξεως «συνεψηφίσθη» εἶπον ὅτι ὁ συμψηφισμὸς δύναται νὰ λάβῃ χώραν μεταξὺ τῶν κεφαλαίων τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Εἴπομεν ὅμως (ἄρ. 59) ἑρμηνεύοντες τὴν ἔννοιαν τούτου, ὅτι ἡ περίπτωσις τοῦ συμψηφισμοῦ τὴν ὁποίαν ἐννοεῖ ὁ νόμος διὰ τῆς φράσεως «ἢ συνεψηφίσθη» εἶνε ἰδιαιτέρα τις, καθ' ἣν πρόκειται περὶ συμψηφισμοῦ ἰδίου, μὴ ἔχοντος σχέσιν πρὸς τὸν διὰ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἐπιδιωκόμενον.

§ 130. Ἐκ τοῦ ἀδιαιρέτου τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ὁρμώμενοι καὶ τὴν ἰδιότητα ταύτην ἔχοντες ὡς μόνην βάσιν περὶ τὴν λύσιν τῶν ἀναφυομένων δυσχερειῶν, πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ἀκόλουθον ζήτημα.

Ποία ἔσεται ἡ τύχη τῆς ὑποθήκης ἅμα αὕτη ἐχορηγήθη ὑπὸ τοῦ ἀνταποκριτοῦ, πρὸς τὸν ἕτερον διὰ χρέος συναφθὲν μεταξὺ αὐτῶν διατελούντων ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ;

Ὑπεστηρίχθη ἡ γνώμη ὅτι αἱ κατόπιν γενόμεναι ἀποστο-

λαὶ πρὸς τὸν δανειστὴν, δύνανται νὰ καλύψωσι τὸ ἐπὶ ὑποθήκῃ χρέος, ὡς τὸ ἀρχαιότερον καὶ ἐπαχθέστερον. Ἀλλ' ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ἀπέχει παντάπασιν τῆς ἀληθείας. Ἡ ὑποθήκη οὐδεμίαν δυσχέρειαν μέλλει νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὴν λύσιν, διότι τὸ πραγματικὸν τοῦτο δικαίωμα ὡς παρακολούθημα τῆς κυρίας ἀπαιτήσεως, ἀκολουθεῖ τὴν τύχην αὐτῆς. Ποία δὲ εἶνε ἡ τύχη τῆς ὑποθηκικῆς ἀπαιτήσεως; Ὅτι ἡ ἀπαίτησις αὕτη συγχωνεύεται μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, μέλλουσα νὰ συμψηφισθῇ κατὰ τὴν λῆξιν αὐτοῦ, ὥστε ἡ ἐνυπόθηκος ὀφειλὴ δύναται νὰ μὴ ὑφίσταται κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο, ἐνῷ ἀντιθέτως ἴσως μέλλει νὰ προκύψῃ χρέος τοῦ ἐνυποθήκου δανειστοῦ πρὸς τὸν ὀφειλέτην. Ὁ σκοπὸς δὲ τῶν συμβαλλομένων οὕτω δι' ὑποθήκης, εἶνε ὅπως ἡ ὑποθήκη αὕτη ἐξασφαλίσῃ τὸ ὑπόλοιπον, τοῦτο δὲ εἶνε καὶ τὸ συμφέρον τοῦ δανειστοῦ, ἀποδεχομένου τὴν συγχώνευσιν τοῦ δανείου αὐτοῦ ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἵνα ἐὰν ἀναφανῇ ὁ ὀφειλέτης, καὶ τοῦ ὑπολοίπου ὀφειλέτης, τὸ ὑπόλοιπον τοῦτο ἐξασφαλίζει ἡ δοθεῖσα ἀρχῆθεν ὑποθήκη. (Παρβ. καὶ Cour Grenoble 6 Φεβρουαρίου 1847 ἐπικυρωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Cour Chambre de requétes τῆς 14 Δεκεμβρίου 1848.)

§ 131. Ἐὰν ἡ ὑποθήκη παρεχωρήθη παρὰ τρίτου πρὸς ἐξασφάλισιν ἀπαιτήσεώς τινος τοῦ λογαριασμοῦ, οὐδὲ παρὰ τούτου εἶνε δεκτὸς προτεινόμενος ὁ συμψηφισμὸς, διότι ὁ τρίτος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ περισσότερα τοῦ πρωτοτύπου δικαιώματα. Ἡ ἀπὸ 17 Ἰανουαρίου 1849 ἀπόφασις τοῦ ἀνωτάτου τῆς Γαλλίας δικαστηρίου, ἀποφαίνεται ὀρθῶς, ὅτι ὁ συμψηφισμὸς οὐ μόνον εἶνε ἀδύνατος μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν σχέσει πρὸς τρίτους. ἐὰν π. χ. ἐδόθη ὑποθήκη μέχρις ὡρισμένου ποσοῦ, ὁ τρίτος οὗτος ἀκολουθεῖ τὴν θέσιν τοῦ ὀφειλέτου, ὅστις ὑποχρεοῦται μόνον πρὸς πληρωμὴν τοῦ ἐνδεχομένου ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὑπολοίπου, καὶ δὲν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ ἐξασφαλισθεῖσα ἀπαίτησις ἐξωφλήθη διὰ τῶν μετὰ τὴν σύστασιν τῆς ὑποθήκης ἢ τῆς ἐγγυήσεως γενομένων ἀποστολῶν τοῦ ὀφειλέτου. (P. Fr. n. 570.)

§ 132. Τί ἕπεται, ὅταν προσεφέρθη ἐγγυητὴς πρὸς ἐξασφάλισιν ἀπαιτήσεως εἰσερχομένης ἐν τῷ λογαριασμῷ ;

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ ἐγγυηθεὶς περὶ χρέους τινὸς ὅπερ ἀπεσβέσθη, ἐνῷ ἀνεβίωσε κατόπιν δι' ἰδιαιτέρας συμφωνίας δὲν εὐθύνεται ἐὰν δὲν συνήνεσε κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπερώτησιν. Τὴν ἀρχὴν ταύτην τῶν νόμων, φαίνεται ἐπικαλουμένη ἀπόφασίς τις τοῦ Ἐφετείου Bordeaux, ἥτις ἀποφαίνεται ὅτι, ἐὰν δὲν ἐφαρμώσωμεν τοὺς κανόνας τοῦ συμψηφισμοῦ ἐπὶ τῆς ἐγγυήσεως, ὁ λογαριασμὸς δύναται νὰ ἐξακολουθῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον, νὰ παραμένῃ δὲ ὁ ἐγγυητὴς ὑπόχρεως περὶ χρέους τὸ ὁποῖον ἅπαξ πληρωθὲν, ἀναζῇ ἐν τούτοις διὰ τῆς συνεχίσεως τῶν διαπραγματεύσεων καὶ ἀποστολῶν.

Ἀλλ' ὅμως, δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἀνανεώσεως χρέους ἀποσβεσθέντος, διότι δὲν βλέπομεν πότε ἐπληρώθη ἡ ἀπαίτησις αὕτη. Ἐπαναφέροντες εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀναγνώστου ὅσα προσφάτως ἐξεθέσαμεν, λέγομεν καὶ πάλιν ὅτι αἱ ἀποστολαὶ τῶν ἀξιῶν δὲν ἐξοφλοῦν ἀλλήλας ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἑκάστη δὲ ἀπαίτησις παραμένει ἀκεραία μέχρι τοῦ πέρατος τοῦ ἀλληλοχρέου, ἐπομένως ἀφοῦ οὐδέποτε ἐπληρώθη ἡ ἐγγυηθεῖσα ἀπαίτησις, δὲν δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὁ ἐγγυητὴς ὅτι καθίσταται ὑπεύθυνος εἰς νέαν ἀπαίτησιν ἐνῷ αὐτὴ αὕτη ἡ ἀπαίτησις ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη, καὶ μέλλει ὁ ἐγγυητὴς νὰ ἐξασφαλίσῃ ὁλόκληρον τὴν ἀπαίτησιν ἢ μέρος αὐτῆς, κατὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἐὰν ὁ ὀφειλέτης ἀναδειχθῇ τοιοῦτος καὶ ἐν τῷ ὑπολοίπῳ.

Ἐν γένει ὅ,τι εἴπομεν περὶ ὑποθήκης ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ ἐγγυήσεως. Ἐὰν ὁ ὀφειλέτης εἶνε ὑπόχρεως νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸ ἀδιαίρετον τοῦ λογαριασμοῦ, ἐπίσης καὶ ὁ ἐγγυητὴς τὴν αὐτὴν φέρει ὑποχρέωσιν, οὐδὲ δύναται νὰ χωρισθῇ ἡ ἐγγύησις τῆς κυρίας ἀπαιτήσεως, τὴν ἰδιότητα δὲ τοῦ ἀδιαιρέτου ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ ἐγγυητὴς γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων τὸ εἶδος τῆς ἐνοχῆς ὅπερ πρόκειται νὰ ἐξασφαλίσῃ (Feitu n. 242 Cour de Bordeaux τῆς 8 Ἀπριλίου 1842 Cour de Cass. 8 Μαΐου 1868.)

Τῆς τελευταίας ἀποφάσεως λυούσης ζήτημα ἐνεχύρου ὅπερ οὐδαμῶς παραλλάσσει τοῦ προκειμένου, μεταφέρομεν τὸ σκεπτικὸν ἔχον ὡς ἑξῆς. «Ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου δοθὲν ἐνέχυρον πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν του μεθ' οὗ διατελεῖ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν διαπραγματεύσεων, καὶ προώρισται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ὑπόλοιπον καὶ οὐχὶ τὰ ὀφειλόμενα κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐνεχυριάσεως ποσὰ ἐκτὸς ἐναντίας ρητῆς συμφωνίας. Ὅτι οἱ τακτικοὶ περὶ καταλογισμοῦ καὶ συμψηφισμοῦ κανόνες, δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅτι ὁ λογαριασμὸς συνίσταται ἐκ σειρᾶς ἀλλεπαλλήλων διαπραγματεύσεων, ἀποτελουσῶν ἐνεργητικὸν καὶ παθητικὸν μέρος, ἑκάστη δὲ πληρωμὴ εἶνε ἀδύνατον νὰ κανονισθῇ κατ' ἰδίαν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ δὲν δύναται νὰ προκύψῃ ἢ μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἐκκαθάρισιν ἥτις θέλει ἐπέλθῃ μεταξὺ τῆς ἐνεργητικῆς ὁμάδος τῶν πιστώσεων καὶ τῆς παθητικῆς, συνεπῶς συμψηφισμὸς δὲν δύναται νὰ λάβῃ χώραν ἐπὶ τῶν ἀμοιβαίων ἀποστολῶν.»

Τὰς σκέψεις τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐθέμεθα συνοπτικῶς ἐνταῦθα ὅπως χρησιμεύσωσιν ὡς τὸ σύνολον καὶ τὸ συμπέρασμα τὸ ἐκ τῶν προρρηθέντων συναγόμενον.

Ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι, ὅσα εἴπομεν ἑρμηνεύοντες τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀδιαιρέτου, δὲν ἔχουσιν ἐφαρμογὴν ὁσάκις συνομολογεῖται ὅπως ἐπέλθῃ συμψηφισμὸς μεταξὺ ὡρισμένων καταβολῶν. Οὕτω ἐὰν ἀποστείλω πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν μου ἐμπορεύματα ὅπως τὸ τίμημα αὐτῶν ἐκ τῆς πωλήσεως χρησιμεύσῃ πρὸς ἐξόφλησιν κεφαλαίου τινὸς τοῦ λογαριασμοῦ, συναινέσῃ δὲ πρὸς τοῦτο ὁ λήπτης τῶν ἐμπορευμάτων, ὁ συμψηφισμὸς ἕπεται. Ἐνταῦθα ὅμως δὲν πρόκειται περὶ συμψηφισμοῦ ἐφαρμοζομένου ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἀλλὰ περὶ ἀξίας ἐξερχομένης αὐτοῦ. Ἐκ τούτου δὲ ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ συμψηφισμὸς, εἶνε στοιχεῖον ἀλλότριον ἀποδιωκόμενον αὐτοδικαίως ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὡς τὰ ἑτερογενῆ ἐκεῖνα σώματα ἅτινα γεννώμενα ἐν τῇ σαρκὶ ἀπωθοῦνται ὑπὸ τῆς

φύσεως πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν ἵνα ἐξαφανισθῶσιν, μὴ ἀνεχομένης αὐτά.

§ 133. Ὡς συνέπεια τοῦ ἀδιαιρέτου ἀκολουθεῖ καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς κατασχέσεως τῶν παρὰ τοῦ ἀνταποκριτοῦ ὀφειλομένων ποσοτήτων. Εἴπομεν ὁμιλοῦντες περὶ ἀδιαιρέτου, ὅτι δὲν ὑπάρχει δικαίωμα ἀπαιτητὸν καὶ ἑπομένως ὀφειλή, ἀλλὰ μόνον πίστωσις καὶ χρέωσις. Ὁ ἀνταποκριτής μου λοιπὸν δὲν δικαιοῦται νὰ ἀφαιρέσῃ ἀξίαν τινα ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ καὶ ζητήσῃ δικαστικῶς τὴν πληρωμὴν αὐτῆς χωρὶς νὰ προσβάλῃ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ πρᾶξιν καθ᾽ ὃ συμφωνήσας εἰς τὴν σύναψιν τοῦ ἀλληλοχρέου καὶ δὴ παραδεχθεὶς συνεπῶς τὸ ἀδιαίρετον αὐτοῦ. (Helbronner n. 112 — Da n. 39—Clement σελ. 143 — Lyon Caen et R. Precis n. 1447, Traité n. 828—Bordeaux 23 Ἰανουαρίου 1851 —Besancon 6 Φεβρουαρίου 1884 (P. Fr. n. 534).

Διὰ τοῦτο καὶ ἂν δικαστικὴ ἀπόφασις ἀναγνωρίσῃ τὴν σχέσιν, ἥτις ἀποτελεῖ ἄρθρον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, δὲν δύναται νὰ ἀκολουθήσῃ ἐκτέλεσις, οὔτε δυνάμει αὐτῆς νὰ ἐνεργηθῇ κατάσχεσις (Alger 20 Ἰανουαρίου 1877. (P. f. n. 535).

Ἀφοῦ ὁ ἀνταποκριτὴς δὲν ἔχει ἀπαίτησιν κατὰ τοῦ ἄλλου, καὶ ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι διαρκοῦντος τοῦ λογαριασμοῦ καὶ ἐν δεδομένῳ χρόνῳ ὁ λογαριασμὸς ἐκκαθαριζόμενος ἀποφέρει ὑπόλοιπον εἰς βάρος τοῦ ἑτέρου τῶν ἀνταποκριτῶν, ἐπειδὴ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ λῆξις τοῦ λογαριασμοῦ ἀλλ᾽ οὗτος ἐξακολουθεῖ τρέχων, τὸ ὑπόλοιπον τοῦτο θέλει καλυφθῇ ὑπὸ τῶν παρὰ τοῦ ὀφειλέτου ἀποσταλησομένων ἀξιῶν, καὶ οὐδεμία ὀφειλὴ παρ᾽ αὐτοῦ ἀπαιτητὴ καὶ ἐκκαθαρισμένη ὑφίσταται.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ τρίτος δανειστὴς τοῦ ἀνταποκριτοῦ, δὲν δύναται νὰ κατάσχῃ ἀξίαν τινὰ ὡς ὀφειλομένην πρὸς τὸν ὀφειλέτην αὐτοῦ ἀνταποκριτήν. Ὁ δανειστής τοῦ ἀνταποκριτοῦ, δὲν ἔχει πλείονα δικαιώματα τοῦ ὀφειλέτου αὐτοῦ ἐν ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἐνεργεῖ. Ἐνόσῳ λοιπὸν ὁ τελευταῖος δὲν ἔχει ἀπαίτησιν κατὰ τοῦ ἀνταποκριτοῦ του,

διότι οὐδὲν εἰς αὐτὸν ὀφείλεται, ὁ δὲ ἀνταποκριτὴς οὗτος δὲν ὑποχρεοῦται εἰς πληρωμὴν, ὁ τρίτος δανειστὴς εὑρίσκεται πρὸ ἀπαιτήσεως ἀνυπάρκτου. (Rubin de Couder n. 47—Da n. 42. Feitu n. 245. Lyon Caen et Ren. t. 4. n, 428. — Seine 6 Μαρτίου 1875 καὶ 6 Ἀπριλίου 1878 —καὶ Royer—Traité de la saisie arret n. 224 bis).

Ὡς ἐκ τῆς φύσεως λοιπὸν τοῦ λογαριασμοῦ, κατάσχεσις εἰς χεῖρας τοῦ ἀνταποκριτοῦ δὲν δύναται νὰ ἐπιτραπῇ, τὸ δὲ ἀδιαίρετον, πρὸ τοῦ ὁποίου οἱ συμβαλλόμενοι φρουρούμενοι συνεργάζονται ἀδόλως, χρησιμεύει πρὸς ἀπόκρουσιν ἀλλοτρίας χειρὸς ζητούσης νὰ διασπάσῃ τὴν ἑνότητα. (Παρβ. καὶ Demangeat t.2.σελ. 443. Da n. 42. Ἀθαν. ἀριθ.59.) Οὕτω καὶ ἡ ἀπόφασις Ἐφετείου Πατρῶν ὑπ' ἀριθ. 1042 τοῦ 1898, ἥτις ἔχει ὡς ἑξῆς. «Ἐπειδὴ...... ὀρθῶς ἐθεωρήθη ὅτι οἱ Κ... διετέλουν ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ μετὰ τοῦ δηλώσαντος Χ... συμφώνως δὲ πρὸς τὰς περὶ ἀλληλοχρέου ἀρχὰς καθ' ἃς ὁ ἀλληλόχρεος παριστᾷ ἀμοιβαίας πιστώσεις, οὐχὶ δὲ ἀπαιτήσεις αἵτινες λαμβάνουσιν ὕπαρξιν μετὰ τὴν λῆξιν αὐτοῦ, ἤτοι τὸ κλείσιμον κοινῶς λεγόμενον αὐτοῦ, ὀρθῶς ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου ὅτι ὁ καθ' οὗ ἡ ἀνακοπὴ Χ. δὲν ἦτον ὀφειλέτης πρὸς τοὺς ὀφειλέτας τοῦ ἀνακόπτοντος Κ. διὰ χρέη τῶν ὁποίων ἐγένετο ἡ κατάσχεσις εἰς χεῖρας τοῦ Χ. ἕνεκα τῆς πρός τὸν Χ. ἀποστολῆς σταφιδοκάρποῦ ἐκ μέρους τοῦ Κ, πρὸς πώλησιν, ἀφοῦ καὶ οὗτος ὁ σταφιδοκαρπὸς ἀπετέλει μέρος τοῦ ἀλληλοχρέου.

Ἐπειδὴ προκύπτοντος ἐκ τοῦ κατασχετηρίου ἐγγράφου, ὅτι ἡ κατάσχεσις ἐγένετο εἰς χεῖρας τοῦ τρίτου Χ. ὡς ὀφείλοντος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ Κ. ἀπὸ ἀντίτιμον 300 χιλιάδων λιτρῶν σταφιδοκαρποῦ, καὶ οὐχὶ ἐξ ὑπολοίπου ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ κλεισθέντος, ἡ διὰ τῆς ἀνακοπῆς φερομένη ἔνστασις τοῦ ἀνακόπτοντος κατὰ τῆς δηλώσεως, ἡ στηριζομένη εἰς τὸν λόγον ὅτι ὁ Χ. ἐξεκαθάρισε τὸν μετὰ τῶν Κ. λογαριασμὸν καὶ ἔμειναν ὀφειλέται τοῦ κατασχεθέννος ποσοῦ μὴ περιλαμβανομένη εἰς τὸ κατασχετήριον ἀπαράδεκτος ἐστί.» («Θέμις» ἔτος 10 σελ. 413.).

Ἐν Γαλλίᾳ νόμος εἰδικὸς τῆς 24 (Germinal) Ἀπριλίου 1803 ἀπηγόρευσε τὴν κατάσχεσιν τῶν εἰς τὰς Τραπέζας ἀποστελλομένων ἀξιῶν ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, (ἄρθρ. 33) (Dufour σελ. 196—Royer n. 321 — Dalloz Saisie arret n. 161—Bordeaux 23 Ἰανουαρίου 1851—Cour de Paris 27 Ἰανουαρίου 1855.

Τὴν λύσιν ἣν ἀποδεχόμεθα, ἠκολούθησαν τὰ Γαλλικὰ δικαστήρια μετὰ τὴν ἔκδοσιν μάλιστα τοῦ νόμου τούτου, ἐφαρμόσαντα τὴν ἀπαγόρευσιν γενικῶς ἐπὶ ἀλληλοχρέου (Lyon Caen et Reu. T. 4 n. 828—Dietz σελ. 89—Do n. 45—Boistel n. 884).

Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης τοῦ Γαλλικοῦ νόμου, ἴσως ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι ἐπὶ τῶν μεταξὺ ἰδιωτῶν λογαριασμῶν ἐπιτρέπεται ἡ κατάσχεσις, ἀφοῦ ὁ νόμος ὁμιλεῖ μόνον περὶ Τραπεζῶν, ἐὰν δὲν προσέκρουεν ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἰς τὴν σκέψιν, ὅτι ὁ νόμος πρόκειται νὰ κυρώσῃ τὸν κανόνα τοῦ ἀδιαιρέτου, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν Τραπεζῶν διὰ τὴν σπουδαιότητα τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν.

§ 134. Κατὰ τὸν Ἐμπορικὸν Κώδικα τῆς Χιλῆς ἄρθρ. 610 καὶ Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας ἄρθρ. 781, διαρκοῦντος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἡ κατάσχεσις τῶν ἐν αὐτῷ ἀξιῶν ἀπαγορεύεται ὡς καὶ ἡ παρακατάσχεσις ἐκ μέρους τοῦ ὀφειλέτου ἀξίας τινὸς, τὰ μέσα δὲ ταῦτα τῆς ἐκτελέσεως ἐπιτρέπονται μόνον ὡς πρὸς τὸ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ λογαριασμοῦ ὑπόλοιπον κατὰ τοῦ ὀφείλοντος αὐτό.

§ 135. Τοῦ ὑπολοίπου διαρκοῦντος τοῦ λογαριασμοῦ ἐγκύρως γίνεται συντηρητικὴ κατάσχεσις ; Ὡς ἡ εἰς χεῖρας τοῦ ὀφειλέτου γενομένη κατάσχεσις δέον ν' ἀφορᾷ εἰς περιουσίαν ἀνήκουσαν εἰς τὸν ὀφειλέτην, οὕτω καὶ ἡ εἰς χεῖρας τοῦ τρίτου εὑρισκομένη κινητὴ περιουσία δέον ν' ἀνήκῃ κατὰ δικαίωμα εἰς τὸν ὀφειλέτην τοῦ κατασχόντος δανειστοῦ. Ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ ὅμως οὐδέτερος τῶν ἀνταποκριτῶν εἶνε ὀφειλέτης μέχρι τοῦ σκοπουμένου τελικοῦ συμψηφισμοῦ, ὁ δὲ δανειστὴς, κατάσχων εἰς χεῖρας τοῦ ἀνταποκριτοῦ τὸ ὑπόλοιπον, ἀκύρως ἐνεργεῖ, διότι δὲν ὑπάρχει ἀντικείμενον κα-

τασχέσεως. Ἄλλο τὸ ζήτημα, ἂν ἡ κατασχετέα ἀπαίτησις διατελεῖ ὑπὸ ὅρον ἢ προθεσμίαν, ὅτε βεβαίως ἐπιτρέπεται ἡ κατάσχεσις (Carré. 1924 δὶς — Royer ἄρθρ. n. 176 178.) Τὸ ὑπὸ ὅρον δικαίωμα, εἶνε πάντοτε δικαίωμα μέλλον νὰ λάβῃ τὴν ὁριστικὴν αὐτοῦ ἰσχὺν ἅμα ὁ ὅρος ἐξέλθῃ, οὕτως ὥστε ἡ κατάσχεσις, ναὶ μὲν, ἀναφέρεται εἰς δικαίωμα τοῦ ὁποίου ἡ ὕπαρξις εἶνε ἀμφίβολος, ἀλλὰ τοῦ ὅρου ἡ ἐκπλήρωσις, ἰσχυροποιεῖ ἀναδρομικῶς τὸ δικαίωμα τοῦτο ἡ δὲ κατάσχεσις γίνεται ἐπὶ ὡρισμένης ἀπαιτήσεως. Ἐπίσης καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ προθεσμίαν δικαιώματος, μόνον ἡ ἐνάσκησις ἀναβάλλεται. Προκειμένου ὅμως περὶ ὑπολοίπου ἐξ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τὸ αὐτὸ, διότι ὁ ἀνταποκριτὴς δὲν εἶνε ὑπὸ ὅρον ὀφειλέτης, ἀλλ' ἐνδέχεται νὰ γίνῃ τοιοῦτος κατὰ τὸ πέρας τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου εἶνε ὀφειλέτης. Διότι ὅμως εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ γίνῃ ὀφειλέτης, δὲν ἕπεται ὅτι διαρκοῦντος τοῦ λογαριασμοῦ; εἶνε καὶ ὑπὸ ὅρον ὀφειλέτης, ἀφοῦ διὰ τῶν συνεχῶν διαπραγματεύσεων, ἐξοφλεῖ τὰς πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν του ὀφειλὰς ἐν τῷ λογαριασμῷ. Ἐὰν ἐπρόκειτο μόνον περὶ τῆς ἀοριστίας τοῦ ποσοῦ τοῦ ὑπολοίπου, καὶ ἐὰν τοῦτο μόνον ἤθελεν εἶσθαι τὸ κώλυμα πρὸς τὴν κατάσχεσιν, τὸ κακὸν θεραπεύεται, διότι εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ δικαστηρίου ἐναπόκειται νὰ ὁρίσῃ τὸ κατασχετέον ποσὸν, ἀλλὰ τὴν διάταξιν ταύτην, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπικαλεσθῶμεν πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀντιθέτου γνώμης ὡς πράττουσιν οἱ ἀντιδοξοῦντες (Royer n. 234 ἐν τῷ περὶ κατασχέσεως συγγράμματι αὐτοῦ) διότι ἀφορᾷ εἰς τὸν κατὰ ποσὸν προσδιορισμὸν τῆς κατασχετέας ἀπαιτήσεως, ἥτις πρέπει νὰ ὑφίσταται ὡς ἀπαίτησις νόμῳ, μέλλουσα νὰ ἐπιδιωχθῇ δικαστικῶς. Δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν τὸ μὴ ἀπαιτητὸν ἔτι τοῦ δικαιώματος πρὸς τὸ μέλλον ἴσως νὰ προκύψῃ δικαίωμα, ἅμα τοῦτο ἀπὸ τοῦδε δὲν ἔχει νόμιμον ὑπόστασιν. Δὲν διατελεῖ ὑπὸ ὅρον τὸ δίκαίωμα πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου, διότι ὑπὸ ὅρον τότε λέγομεν ὅτι ὑπάρχει δικαίωμα, ὅταν συνωμολο-

γήθη μὲν ἀπὸ τοῦδε, μέλλει ὅμως νὰ ματαιωθῇ μὴ ἐξελθόντος τοῦ ὅρου.

Οἱ ἀντιφρονοῦντες, συγχέουσι τὸ γεγονὸς τοῦ συμψηφισμοῦ πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ ὅρου, καὶ τὸ ἐκ τοῦ συμψηφισμοῦ πλεονάζον, ὑπολαμβάνουσιν ὡς ὅρον τῆς ὀφειλῆς τοῦ ὑπολοίπου. Ἀλλὰ πρὸς ὕπαρξιν αἱρέσεως, εἶνε ἀπαραίτητος ἡ ὑπόθεσις, ὅτι τὸν ὅρον ἀποτελεῖ γεγονός τι διακρινόμενον τοῦ γεγονότος τῆς καταρτίσεως τοῦ δικαιώματος, ἤτοι ἐπὶ δικαιώματος ὑπὸ ὅρον ἔχομεν δύο γεγονότα τὸ γεγονὸς τῆς καταρτίσεως τοῦ δικαιώματος, καὶ τὸ γεγονὸς ὑφ᾽ οὗ ἐξαρτᾶται ἡ ἐνάσκησις τοῦ δικαιώματος τούτου, ὅπερ σχηματίζει τὴν αἵρεσιν ἢ τὸν ὅρον.

Ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, οὔτε δικαίωμα ὑπάρχει συναφθὲν ἐκ τῶν προτέρων, καὶ ἑπομένως οὔτε ὅρος τις ἀφ᾽ οὗ τοῦτο ἤρτηται εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ.

Καὶ οἱ Γάλλοι συγγραφεῖς δέχονται τὴν εἰς χεῖρας τρίτου κατάσχεσιν, ἅμα ἡ κατασχετέα ἀπαίτησις εἶνε κατὰ ποσὸν ἀόριστος, ἐνῷ ὑφίσταται ὡς ἀπαίτησις (Dalloz. 47. 140,) ἀποκρούοντες μάλιστα αὐτὴν ὅταν διατελῇ ὑπὸ αἵρεσιν ἢ προθεσμίαν αὐστηρότεροι δεικνύμενοι ἡμῶν, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον προκειμένου περὶ ὑπολοίπου ἐνδεχομένου, ὅπερ εἶνε ἁπλῆ προσδοκία.

Ἡ κατάσχεσις προϋποθέτει περιουσίαν ἀνήκουσαν εἰς τὸν ὀφειλέτην, εὑρισκομένην δὲ εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἢ εἰς χεῖρας τρίτου. Ὅθεν διακρίνεται ἡ κατάσχεσις εἰς χεῖρας τοῦ ὀφειλέτου τῆς εἰς χεῖρας τρίτου κατασχέσεως. Ἐὰν δὲ ἐνίοτε ἐπιτρέπεται ἡ συντηρητικὴ κατάσχεσις, τοῦτο λαμβάνει χώραν καὶ εἶνε ἀναγκαῖον, καθ᾽ ἃς περιπτώσεις ὁ δανειστής, δὲν ἔχει εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἐκτελεστὸν δικαιόγραφον ὅπως προβῇ εἰς ἀναγκαστικὴν κατάσχεσιν, ἵνα μὴ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δικαστικοῦ ἀγῶνος ὁ ὀφειλέτης ἀπαλλοτριώσῃ δολίως τὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Ἡ κατάσχεσις λοιπὸν εἰς χεῖρας τρίτου, καὶ ἂν πρόκειται περὶ ἀπαιτήσεως ἐξαρτωμένης ὑπὸ αἵρεσιν ἢ προθεσμίαν, ὅτε ἐπιτρέπεται κατὰ τὴν γνώμην τῶν δοκιμωτέρων συγγραφέων (Carré 1924 δὶς Royer 176 178

Οἰκονομ. § 208 σημ. 2) δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ συντηρητική, ἀλλ' εἶνε καθ' αὑτὸ κατάσχεσις ἀπαιτήσεως εἰς χεῖρας τρίτου ὑφισταμένη κατὰ νόμον, οὐδὲ δύναται νὰ γίνῃ διάκρισις κατὰ τὴν ἄνω ἑρμηνείαν τῆς ἐννοίας τῆς συντηριτηκότητος μεταξὺ συντηρητικῆς καὶ ἀναγκαστικῆς κατασχέσεως εἰς χεῖρας τρίτου γενομένης, διότι τὸ ἐξαναγκαστὸν νὰ εἴπωμεν τῆς κατασχέσεως κρίνεται κατὰ τὸ εἶδος τοῦ δικαιογράφου τοῦ δανειστοῦ, ἂν τοῦτο εἶνε ἢ οὔ ἐκτελεστόν.

Ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῆς εἰς χεῖρας τρίτου κατασχέσεως οἱ συγγραφεῖς διαφωνοῦσιν, ἡ δὲ νομολογία κυμαίνεται, διότι οἱ μὲν παραδέχονται ὅτι ἡ κατάσχεσις αὕτη εἶνε μέσον ἐκτελέσεως, ἤτοι ἀναγκαστικὴ mesure d' execution, οἱ δὲ ὅτι εἶνε συντηρητική, ἄλλοι δὲ μικτήν τινα θεωρίαν διδάσκουσιν, λέγοντες ὅτι κατὰ μὲν τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐπιβάλλεται ἡ κατάσχεσις αὕτη, εἶνε συντηρητική, κατὰ δὲ τὴν ἔγερσιν τῆς ἀγωγῆς ἢ κατ' ἄλλους μετὰ τὴν τελεσιδικίαν τῆς ἀποφάσεως τῆς ἐπικυρούσης τὴν κατάσχεσιν καθίσταται ἀναγκαστικὴ (Royer n. 28—Dalloz ἐν λέξει Saisie—arret n. 7).

Φρονοῦμεν ὅτι αἱ διακρίσεις αὗται στεροῦνται εὐλόγου βάσεως, διότι, ἀφοῦ ἡ εἰς χεῖρας τρίτου κατάσχεσις, ἀπευθύνεται κατὰ τῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου τοῦ κατασχόντος, ἐνεργεῖται δὲ ἐπὶ τῇ προϋποθέσει ἐγκύρου ἀπαιτήσεως τούτου, εἶνε πάντοτε ἀναγκαστική, τὸ ζήτημα δὲ ὅτι δέον πρῶτον ν' ἀποδειχθῇ δικαστικῶς ὅτι ὁ τρίτος ὀφείλει πρὸς τὸν ὀφειλέτην τοῦ δανειστοῦ, καὶ διὰ τοῦτο δέον νὰ θεωρηθῇ συντηρητική, δὲν δύναται νὰ προσδώσῃ τοιοῦτον χαρακτῆρα εἰς τὴν κατάσχεσιν. (Περὶ τῆς φύσεως τῆς εἰς χεῖρας τρίτου κατασχέσεως, ὅρα περισπούδαστον διατριβὴν τοῦ δικηγόρου καὶ ὑφηγητοῦ κ. Γεωργίου Διοβουνιώτου ἐν ἐφημερίδι Ἑλλ. καὶ Γαλλ. Νομολογίας Σ καὶ Α. Μπαλάνου).

§ 136. Ἐσυζητήθη ἂν ὁ δανειστὴς πιστούχου, ὅστις διατελεῖ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ μετὰ τοῦ πιστωτοῦ, δύναται νὰ κατάσχῃ τὴν πίστωσιν, εἰς χεῖρας τοῦ πιστωτοῦ.

Πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, ἐξεταστέον, ἐὰν ὁ πι-

στοῦχος ἔχῃ δικαίωμα νὰ ζητήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πιστώσεως. Ἡ ὑπόσχεσις δανείου βεβαίως ἀποτελεῖ σύμβασιν, ἐξ ἧς ὁ πιστοῦχος δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, ἄρα ὁ δανειστὴς οὗτος ἔχει ὅσα καὶ ὁ ὀφειλέτης αὐτοῦ δικαιώματα. Ὁ Ἀθανασιάδης ἀπαντᾷ ἀποφατικῶς, λέγων ὅτι ἡ χρῆσις τῆς πιστώσεως ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ πιστούχου, (ἀριθμ. 60) καὶ ὅτι ἑπομένως δὲν εἶνε κύριος πρὸ τῆς λήψεως. Ἀλλὰ μὴ καὶ ἡ ἐνάσκησις παντὸς δικαιώματος, δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ κεκτημένου αὐτό; Ἀλλ' ἂν αἱ σκέψεις αὗται εἶνε λόγος κωλύων τὴν κατάσχεσιν, κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν τὸ σύστημα τῆς εἰς χεῖρας τρίτου κατασχέσεως ἔδει νὰ ματαιωθῇ, διότι πάσης ἀπαιτήσεως ὁ δανειστὴς δὲν εἶνε κύριος, πρὸς τοῦτο δὲ δίδεται ἡ προσωπικὴ ἀγωγή, δι' ἧς ἀπαιτεῖ ὁ ἐνάγων ὅπως ποιήσηται ὁ ἐναγόμενος δεσπότην ἐκεῖνον, «dare γάρ ἐστι τὸ ποιῆσαι δεσπότην» κατ' ἀντίθεσιν τῶν πραγματικῶν ἀγωγῶν, δι' ὧν ζητεῖται τὸ ἴδιον. Δεδομένου ἄρα ὄντος, ὅτι ἡ ὑπόσχεσις δανείου εἶνε ὑποχρεωτική, ἡ κατάσχεσις κατὰ θεωρίαν ἔμελλε νὰ ἐπιτραπῇ, ἀλλ' ἄλλο εἶνε τὸ κώλυμα.

Ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ πιστωτοῦ ἐκτελέσεως τῆς ὑποσχέσεως τοῦ δανείου, τὸ δικαίωμα τοῦ πιστούχου, μεταβάλλεται ἀμέσως εἰς ὑποχρέωσιν ἐκ τοῦ δανείου, καὶ δὲν ὑπάρχει συνεπῶς ἀπαίτησις εἰς χεῖρας τοῦ χορηγήσαντος τὴν πίστωσιν, ἀποσβεσθεῖσα διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῆς πιστώσεως ὑπὸ τοῦ πιστούχου. Ἡ παρὰ τοῦ πιστωτοῦ ἐκτέλεσις τῆς ὑποσχέσεως, συνέχεται μετὰ τῆς ἀναγραφῆς τῆς πιστώσεως ἐκ μέρους τοῦ πιστούχου, ἡ δὲ σχέσις ἀμφοτέρων εἶνε ἀδιάρρηκτος. Ἐπιτρέποντες τὴν κατάσχεσιν, ἐκβάλλομεν τοῦ λογαριασμοῦ τὴν ἀξίαν τῆς χορηγηθείσης πιστώσεως κωλύοντες οὕτω τὴν ἐκτέλεσιν τῆς περὶ ἀλληλοχρέου συμφωνίας τῶν συναλλαχθέντων. Τὴν γνώμην ταύτην ἀποδέχονται οἱ Royer (Saisie-arret n. 324) καὶ Caronnet (Cours de Procedure civile T. 3 σελ. 712).

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ προκειμένου περὶ τῆς ἀκολούθου περιπτώσεως ὁ ἐν Πάτραις ἔγκριτος δικηγόρος κ.

Γούναρης ἐξέφρασεν ἐναντίαν γνώμην. Ἡ ἑταιρία Α. συμβληθεῖσα μετὰ τῶν ἀδελφῶν Β. ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ χορηγήσῃ αὐτοῖς ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, κατὰ τὰς ἑκάστοτε ἀνάγκας μέχρις ὡρισμένης ἐποχῆς δραχ. 30,000 ἀποδοτέας ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Β. ἓν ἔτος μετὰ τὴν λῆξιν τῆς προθεσμίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐδικαιοῦντο οὗτοι νὰ ζητήσωσι καὶ λάβωσι τὸ ἀνωτέρω ποσὸν τῶν 30,000 δραχμῶν. Πρὸς ἐξασφάλισιν δὲ τῆς ἀπαιτήσεώς της ταύτης ἡ ἑταιρία Α. ἐνέγραψε καὶ τὴν παραχωρηθεῖσαν αὐτῇ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Β. ὑποθήκην ἐπὶ διαφόρων κτημάτων αὐτῶν, μεθ' ὃ ἡ ἑταιρία Α. κατέβαλε τοῖς ἀδελφοῖς Β. δρ. 20,000 ὁ δὲ Γ. δανειστὴς τῶν ἀδελφῶν Β. κατέσχεν εἰς χεῖρας τῆς ἑταιρίας Α. τὰς ὑπολοίπους 10,000 δραχμὰς ὡς ὀφειλομένας ὑπ' αὐτῆς τοῖς ἀδελφοῖς Β. οἵτινες μετὰ τὴν τελεσίδικον ἐπικύρωσιν τῆς κατασχέσεως ἐπτώχευσαν, ἐξετάζει δὲ τὸ ζήτημα ἐὰν εἶνε ἔγκυρος ἡ κατάσχεσις αὕτη.

Εἶνε ἀληθές, ὅτι πρόκειται περὶ ἁπλοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἐὰν ἐξετάσωμεν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης τὴν σχέσιν ταύτην μεταξὺ τῆς ἑταιρίας Α. καὶ τῶν ἀδελφῶν Β. εἴδομεν δὲ ὅτι ὁ ἁπλοῦς ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς κατ' οὐδὲν διαφέρει ἐν τῷ δικαίῳ τοῦ ἀμοιβαίου, τὴν αὐτὴν κατέχον μετὰ τούτου θέσιν. Ἡ ἑταιρία Α. ὑποσχεθεῖσα νὰ παράσχῃ τοῖς ἀδελφοῖς Β. πίστωσιν 30,000 δραχ. ὀφείλει ταύτας ἀσφαλῶς, ὁ δὲ Β. θεωρεῖται πλέον λαβὼν τὸ ποσὸν τοῦτο, ὅπερ ὀφείλει δι' ἀποστολῶν ἀξιῶν νὰ συμψηφίσῃ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ. Διὰ τῆς τοιαύτης σχέσεως, κατηρτίσθη ἀδιαίρετός τις κατάστασις μέλλουσα ν' ἀκολουθήσῃ τὰς συνεπείας τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ὅσῳ καὶ ἂν ἀποδώσωμεν εἰς τὴν σχέσιν ταύτην τῆς ἀνοιγομένης πιστώσεως τὸν χαρακτῆρα ὑποσχέσεως δανείου, δὲν δυνάμεθα νὰ παρίδωμεν ὅτι ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἕπονται ἰδιογενεῖς τῷ ὄντι συνέπειαι. Οὕτω ἐνδεχόμενον εἶνε τὸ ἑξῆς. Ἐπειδὴ ὁ πιστοῦχος ἔχει ἐξησφαλισμένην τὴν παροχὴν τῆς πιστώσεως τῶν 30,000 δραχμῶν, ἀποστέλλει μεγαλείτερα ποσὰ πρὸς συμψηφισμόν,

ἤτοι ἐνῷ παρὰ τοῦ πιστωτοῦ ἔλαβε μέχρι σήμερον δρ. 20, 000, ἀπέστειλεν ἐν τούτοις ποσότητας ὑπερβαινούσας τὸ ποσὸν τοῦτο, καὶ συνεπῶς ἐὰν καθ' ὡρισμένον τινὰ χρόνον ἰσολογίσωμεν τὸν λογαριασμὸν, οὗτος δύναται νὰ παριστᾷ τὸν πιστωτὴν ὀφειλέτην τοῦ πιστούχου. Δὲν δικαιούμεθα ὅμως νὰ προβῶμεν εἰς τοιαύτην τοῦ λογαριασμοῦ ἐκκαθάρισιν, ἵνα μὴ διασπάσωμεν τὴν ἑνότητα τοῦ ἀδιαιρέτου. Τούτου τεθέντος, πῶς δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὸν πιστωτὴν ὑπόχρεων πρὸς καταβολὴν τῶν 10,000 δραχμῶν καὶ νὰ κατάσχωμεν τὴν ἀπαίτησιν ταύτην; Ἐὰν ὁ πιστωτὴς καταβαλὼν τὰς 20,000 ἔλαβε μέχρι τοῦδε 25,000 ὀφείλει νὰ ἐκτελέσῃ τὴν πίστωσιν μόνον ὡς πρὸς τὰς ὑπολειπομένας 5000 δραχμὰς, οὕτω δὲ ἡ κατάσχεσις καὶ δι' ἔλλειψιν ἀντικειμένου ἀποβαίνει ματαία. Ταῦτα ὅμως λέγομεν ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ ἀνασύρωμεν τὸν πέπλον τοῦ ὑπὸ τὸ ἀδιαίρετον καλυπτομένου λογαριασμοῦ καὶ νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἔνδον αὐτοῦ. Δεδομένου ὅμως ὄντος, ὅτι ἡ τοιαύτη ἐνέργεια ὑμῶν εἶνε ἀπηγορευμένη, εὑρισκόμεθα πρὸ ἀνυπάρκτου ἀπαιτήσεως τοῦ πιστούχου, καὶ ἡ κατάσχεσις στερεῖται ἀντικειμένου.

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον ἐπιχείρημα ὅπερ προβάλλει ὁ κ. Γούναρης εἶνε ὅτι, ἡ κατάστασις τοῦ τρεχουμένου ὡς ὑπόλοιπον τοῦ ὁποίου κατεσχέθησαν αἱ 10,000 δραχμαὶ οὐδαμῶς μετεβλήθη μέχρι τῆς ἐπακολουθησάσης πτωχεύσεως τῶν ἀδελφῶν Β. ἐξ ἧς προέκυψε νομικὴ ἀδυναμία συνεχίσεως τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ συνεπῶς ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι τὸ κατασχεθὲν ποσὸν τῶν 10,000 δραχ. ἀποτελεῖ ὁριστικὸν ὑπόλοιπον τοῦ τρεχουμένου, ὡς πρὸς τὸ ὁποῖον θεωρεῖ ἔγκυρον τὴν κατάσχεσιν, ὅπερ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑστέρων, κρίνων τὸ ζήτημα καὶ διότι θὰ ὑπῆρχε καὶ κατὰ τὴν κλεῖσιν τοῦ λογαριασμοῦ διὰ τῆς πτωχεύσεως ὑπόλοιπον παραδέχεται ὡς ἔγκυρον τὴν κατάσχεσιν, καθ' ὃν χρόνον δὲν ὑπάρχει ἀπαίτησις ὡς μὴ λήξαντος τοῦ λογαριασμοῦ.

Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ ἐννοήσωμεν, τίνα σημασίαν δύναται νὰ ἔχῃ ἡ ἐπακολουθήσασα πτώχευσις, ἀφοῦ μετ' αὐτὴν,

ὁ πιστωτὴς δὲν ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ παράσχῃ τὸ ὑπόλοιπον τῆς πιστώσεως, πᾶσα δὲ ἀξία ἀποσταλεῖσα διεκδικεῖται, διότι ἐξέλειψεν ἡ ἱκανότης πρὸς διαχείρισιν, ὁ δὲ λογαριασμὸς ἔληξεν.

Εἰς τὸ ζήτημα τοῦ ἐγκύρου ἢ μὴ τῆς κατασχέσεως προσθέτει ὁ ἔγκριτος δικηγόρος, ὅτι οὐδεμίαν δυσχέρειαν παρουσιάζει τὸ περιστατικὸν, ὅτι ἡ πτώχευσις στερεῖ τὸν ὀφειλέτην τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας του, διότι ἡ ἐκτέλεσις ἔχει συμπληρωθῇ πρὸ τῆς πτωχεύσεως διὰ τῆς τελεσιδικίας τῆς περὶ κύρους τῆς κατασχέσεως ἀποφάσεως ἥτις κατέστησε τὸν κατασχόντα ἐκδοχέα τῆς κατασχεθείσης ἀπαιτήσεως, ὑφισταμένης ἔκτοτε ἐν τῇ ἐκτάσει εἰς ἣν κατεσχέθη, διὰ δὲ τῆς πτωχεύσεως ἐβεβαιώθη ἁπλῶς, ὅτι δὲν δύναται πλέον νὰ ὑποστῇ μείωσιν ὁριστικῶς βεβαιωθεῖσα, ὡς ἔχουσα τὴν ὑπὸ τοῦ κατασχόντος ἀξιουμένην ἔκτασιν.

Οὐδεὶς ἀντιλέγει ὅτι οὐδεμίαν δυσχέρειαν παρουσιάζει ἡ πτώχευσις, τοὐναντίον δὲ καθ' ἡμᾶς ἡ ὕπαρξις τῆς πτωχεύσεως οὐδὲ σχέσιν ἔχει κἂν πρὸς τὸ ζήτημα, διότι πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν τὸ κῦρος τῆς κατασχέσεως πρὸ τῆς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ, ἡ δὲ μετὰ τὴν κατάσχεσιν ἐπερχομένη λῆξις αὐτοῦ διὰ τῆς πτωχεύσεως, δὲν δύναται νὰ ἀποφασίσῃ ἂν εἶνε ἔγκυρος ἡ κατάσχεσις λόγῳ τοῦ ὅτι καὶ κατὰ τὴν πτώχευσιν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ, εὑρίσκεται ὂν τὸ αὐτὸ οἷον κατὰ τὸν χρόνον τῆς κατασχέσεως. Ἀλλ' ὁ κ. Γούναρης εὑρίσκει ὅτι ἡ πτώχευσις δὲν ἐπηρεάζει τὴν καταφατικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ὅτι τουτέστιν ἐπιτρέπεται ἡ κατάσχεσις, διότι ἡ ἐκτέλεσις ἔχει συμπληρωθῇ διὰ τῆς τελεσιδικίας τῆς περὶ κύρους τῆς κατασχέσεως ἀποφάσεως! Ὅπερ ταυτὸν ὅτι ἡ κατάσχεσις ἐπιτρέπεται, διότι τὸ δικασήριον παρεδέχθη αὐτὴν πρὸ τῆς πτωχεύσεως καὶ ἡ ἀπόφασις κατέστη τελεσίδικος, ὅ ἐστιν ὁ κύκλος εἶνε διάλληλος.—(Νομικὴ τ. 2 σελ. 15 γνωμοδότησις ὑπ' ἀριθ. 4).

Εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ παραχώρησις πιστώσεως ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐξοφληθῇ αὕτη διὰ μερικῶν καταβολῶν μέχρις ὡρισμένης ἐποχῆς, ὅτε θέλει ζητηθῇ τὸ ὑπόλοιπον συνιστᾷ

ἀλληλόχρεον ἁπλοῦν λογαριασμὸν, ὑποκείμενον εἰς ὅλους τοὺς κανόνας καὶ τὰς συνεπείας τοῦ ἀμοιβαίου ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, οὐδὲ ὑπάρχει καθὰ ἐν οἰκείῳ τόπῳ ἐξεθέσαμεν διάκρισίς τις μεταξὺ αὐτῶν. Ὅθεν ἡ θεωρία ἣν παρεδέξατο ἡ μειοψηφία τῆς ὑπ' ἀριθ. 727 τοῦ 1895 ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου Πατρῶν ὅτι ἡ σύστασις δανείου ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ἐξασφαλισθέντος δι' ὑποθήκης, ὑπὸ προθεσμίαν, καθ' ἣν ἤθελε κλεισθῇ ὁ λογαριασμὸς, ἀποτελεῖ καθ' αὐτὸ δάνειον καὶ δύναται τοῦτο νὰ κατασχεθῇ, εἶνε ἐσφαλμένη, ἡ δὲ σκέψις ἐφ' ἧς ἐρείδεται στρέφεται ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς ἐκδοχῆς. «Εἰ καὶ ἠδύνατό τις, τελευτᾷ ἡ ἀπόφασις αὕτη, ἀμφιβάλλων νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι διὰ τοῦ εἰρημένου συμβολαίου συνέστη σύμβασις δανείου τελεία, τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ὁποίου ὀφειλόμενον παρὰ τῶν δανειστῶν Σ. δύναται ἐγκύρως νὰ κατασχεθῇ παρὰ τῶν δανειστῶν τοῦ δικαιουμένου εἰς λῆψιν τοῦ δανείου, διότι τὸ δάνειον τοῦτο συνέστη ἐπὶ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, καὶ κατὰ τὰς περὶ ἀλληλοχρέου ἀρχὰς, ὁ χορηγήσας τὸ δάνειον ἀντὶ τῆς δοθείσης ὑποθήκης πρὸς ἐξασφάλισιν αὐτοῦ, θεωρεῖται χρεωμένος ἐν τῷ λογαριασμῷ καὶ συνεπῶς ὑπόχρεως, καὶ δὲν ἀπητεῖτο νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ ἀλληλόχρεως καὶ δι' ἄλλων πράξεων, ὥστε ἐκ τῶν ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων νὰ μένῃ τοῦ ὑπολοίπου τούτου ὀφειλέτης, καθόσον καὶ διὰ μιᾶς πράξεως συνιστᾶται ἀλληλόχρεως ὡς ἐν προκειμένῳ—». Ἰδοὺ ὅμως τὸ κείμενον τῆς πλειοψηφίας, ὅπερ ἀποτελεῖ πιστὴν εἰκόνα τῶν ὀρθῶς παραδεδεγμένων περὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. «Ἐπειδὴ ἡ κατὰ τὰ ἄρθρα 919 καὶ 935 τῆς Πολ. Δικ. ἐνεργουμένη παρὰ τρίτῳ τινὶ κατάσχεσις, προϋποτίθησιν ὀφειλὴν τούτου πρὸς τὸν ὀφειλέτην τοῦ κατασχόντος δανειστοῦ, λογιζομένην κατὰ τὴν νομικὴν αὐτῆς ἔννοιαν, (ἤτοι ὡς ἀποτελοῦσαν περιουσιακόν τι τοῦ ὀφειλέτου δικαίωμα) καὶ δυναμένην νὰ ἐπιδιωχθῇ δικαστικῶς πρὸς πληρωμὴν τῷ κατασχόντι δανειστῇ ἀντὶ τῷ ὀφειλέτῃ εἰς ὃν πρὸ τῆς κατασχέσεως ἀνῆκε. Ἐπειδὴ ἐν προκειμένῳ, ὁ κατασχὼν δανειστὴς Π. ἀνακόπτων τὴν δήλωσιν τῆς ἑταιρίας Σ. εἰς

χεῖρας τῆς ὁποίας ἐπεβλήθη ἡ κατάσχεσις, καὶ διαφιλονεικῶν τὴν ἀκρίβειαν τῆς δηλώσεως, διατείνεται ὅτι ἡ ἑταιρία αὕτη εἶνε ὀφειλέτις τοῦ ὀφειλέτου του Κ. δρ. 10,000 τῆς ὀφειλῆς ταύτης προερχομένης ἐκ τῆς διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 34925 συμβολαίου καταρτισθείσης ἀμφοτεροβαροῦς περὶ παροχῆς δανείου πρὸς αὐτὸν συμβάσεως. Ἐπειδὴ τὸ περιεχόμενον τοῦ συμβολαίου τούτου ἔχει ἐπὶ λέξεσιν οὕτω. Ἡ ἑταιρία Σ. χορηγεῖ πρὸς τὴν ἑταιρίαν Κ. εἰς τρεχούμενον ἐμπορικὸν λογαριασμὸν δάνειον ἐκ δραχ. 30,000 ἐντόκως πρὸς 9)00 ἐτησίως ἐξ ὧν 20,000 ὡμολόγησαν οἱ ὀφειλέται ὅτι ἔλαβον ἀμέσως, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῶν δραχ. 10,000 ἤθελε ληφθῇ παρ' αὐτῶν κατόπιν κατὰ τὰς ἀνάγκας των, ὅτι οἱ ὀφειλέται χαίρουσι τὸ δικαίωμα νὰ καταβάλλωσιν ἀπέναντι τοῦ δανείου ὅσον ποσὸν εὐκολύνονται, τὸ δὲ παρ' αὐτῶν ἑκάστοτε καταβληθησόμενον θέλει λογίζεσθαι ἐπίσης τοκοφόρον πρὸς 9)00, ὅτι οἱ ὀφειλέται ὑπόσχονται καὶ ὑποχρεοῦνται νὰ παραδίδωσιν εἰς τὴν δανείστριαν ἑταιρίαν τὸν παρ' αὐτῶν ἀγοραζόμενον σταφιδοκαρπὸν ἐπὶ προμηθείᾳ, τὸ δὲ ἀντίτιμον τούτου θέλει χρησιμεύει εἴτε πρὸς συμψηφισμὸν τοῦ χρέους, εἴτε πρὸς πληρωμὴν εἰς τοὺς ἰδίους ὀφειλέτας κατὰ τοὺς ἐν τῷ συμβολαίῳ ὅρους, ὅτι τὸ δάνειον ἐξασφαλισθὲν δι' ὑποθήκης δὲν δύναται νὰ ἐκβιασθῇ πρὸ πληρωμὴν πρὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1896. Ἐπειδὴ ἀνεξαρτήτως τῆς ἐξετάσεως τοῦ ζητήματος ἐὰν ἡ ἑταιρία Κ. μήπω ἐκπληρώσασα τὰς ἐν τῷ συμβολαίῳ ὑποχρεώσεις της, καὶ κυρίως τὰς περὶ παραδόσεως τοῦ παρ' αὐτῆς ἀγοραζομένου σταφιδοκάρπου, ἐδικαιοῦτο νὰ ζητήσῃ τὸ ὑπόλοιπον τῶν δρ. 10,000 καὶ ἂν τὸ ποσὸν τοῦτο ἀποτελῇ ἁπλῶς ὑπόσχεσιν πρὸς παροχὴν δανείου κατὰ τοῦτο ἐναγώγιμον, οὐχὶ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν δανειστῶν αὐτοῦ μὴ δυναμένων ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐπιδίκῳ σχέσει νὰ ἐνασκήσωσι τὴν ἐκ τοῦ ἄρθρου 1025 τῆς Πολ. Δικ. ἀγωγὴν, ἐκ τῶν ἐκτεθέντων πρόδηλον πρωτίστως καθίσταται, ὅτι συνέστη δάνειον ἐπὶ τρεχουμένῳ ἐμπορικῷ λογαριασμῷ κατὰ τὴν ἐν τῷ συμβολαίῳ σαφῆ καὶ ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως ῥήτραν, οὗ ἡ

πρώτη καταβολὴ τῶν δρ. 20,000 ἀμέσως γενομένη, ἀρκεῖ ἵνα θεωρηθῇ οὗτος ὡς τελείως καὶ ὁριστικῶς καταρτισθείς· τὸ δὲ ποσὸν τῶν δρ. 10,000 ἀποτελεῖ κονδύλιον τοῦ ἀλληλοχρέου εἰς πίστωσιν τῆς ἑταιρίας Κ. ἀναγραφέν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐν τοιαύτῃ σχέσει διατελούντων ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἀλληλοχρέου καὶ τοῦ ἀδιαιρέτου τῶν πιστοχρεώσεων, δὲν εἶνε γνωστὸν ἐκ τῶν προτέρων τίς εἶνε ὁ ὀφειλέτης καὶ τίς ὁ δανειστής, οὐδὲ ὑπάρχει.ὀφειλὴ ἀμέσως ἀπαιτητὴ παρὰ θατέρου τῶν οὕτω συναλλαξαμένων, ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ὁ ἀλληλόχρεος, μόνον δὲ ὅταν ὁ λογαριασμὸς κλείσῃ ἀναφαίνεται ὁριστικῶς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ, ὅπερ χαρακτηρίζει τὸν ὀφειλέτην. Συνέπεια τῶν εἰρημένων εἶνε, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται κατάσχεσις ἐπὶ κονδυλίου τοῦ ἀλληλοχρέου ὑπὸ δανειστοῦ τινὸς τοῦ πιστούχου, ἅτε ἀγνώστου καὶ ἀβεβαίας οὔσης τῆς ὀφειλῆς, ἄλλως δὲ ὁ ἀνοίξας τὴν πίστωσιν, εἶνε δανειστὴς καὶ οὐχὶ ὀφειλέτης τοῦ πιστούχου, εἴρηται δὲ ἀνωτέρω οἷος πρέπει νὰ ἦνε ὁ τρίτος καὶ ὁποῖον τὸ ὀφειλόμενον, ἵνα ἐπιβληθῇ ἔγκυρος καὶ ἀποτελεσματικὴ εἰς χεῖρας αὐτοῦ κατάσχεσις, ἑπομένως τούτων τιθεμένων, ὀρθῶς τὸ δικάσαν Πρωτοδικεῖον ἐδέχθη διὰ τῆς ἐκκαλουμένης ἀποφάσεώς του, εἰ καὶ δι' ἕτερον λόγον ὅτι ἡ ἐπίδικος ἀνακοπὴ κατὰ τῆς δηλώσεως εἶνε μὴ βάσιμος, τῆς δηλωσάσης ἑταιρίας μὴ δυναμένης νὰ θεωρηθῇ ἐκ τῆς ἐπικαλουμένης σχέσεως ὀφειλέτιδος τῶν ὀφειλετῶν τοῦ ἀνακόπτοντος ἀδελφῶν Κ.»— («Θέμις» Τ. 6 σελ. 667).

§ 137. Ἡ αὐτὴ λύσις ἔσεται κατὰ μείζονα λόγον ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ἐὰν οἱ δανεισταὶ τοῦ πιστωτοῦ, δικαιοῦνται νὰ κατάσχωσιν εἰς χεῖρας τοῦ πιστούχου, τὴν εἰς τὸν πιστωτὴν ὀφειλομένην ποσότητα, ἡ λύσις δὲ αὕτη εἶνε ἁπλῆ συνέπεια τοῦ ἀδιαιρέτου, δι' οὗ διὰ τῆς ἐν τῷ λογαριασμῷ εἰσόδου τῶν ἀξιῶν, ὁ ἀποστολεὺς δὲν ἔχει δικαίωμα ἀπαιτήσεως πρὸ τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ, μεθ' ἣν κανονίζεται ἡ θέσις δανειστοῦ καὶ ὀφειλέτου.

§ 138. Οὐδεὶς ἀμφιβάλλει, ὅτι τὸ μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἐναπομένον ὑπόλοιπον δύναται, νὰ κατα-

σχεθῇ παρὰ τῶν δανειστῶν τοῦ ἀνταποκριτοῦ ἐκείνου ὅστις ἤθελεν ἀναδειχθῇ δανειστὴς (Carré 1924 δὶς 1926. ('Αθαν. αὐτόθι).

§ 139. Ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων παρουσιάσθη πολλάκις τὸ ἑξῆς ζήτημα.

Ὡς γνωστὸν, ὁ κομιστὴς τῆς συναλλαγματικῆς, καίτοι μὴ ἀποδεχθείσης, κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην ἔχει προνόμιον ἐπὶ τῆς προβλέψεως, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ματαιώσῃ οὔτε ἡ κατάσχεσις τῶν πιστωτῶν τοῦ ἐκδότου, οὔτε ἡ πρὸ τῆς λήξεως τῆς συναλλαγματικῆς πτώχευσις αὐτοῦ οὔτε ἡ ἔκδοσις ἑτέρων συναλλαγματικῶν (Pardessus n. 392 — Uincens t. 2ος σελ. 362 — Boistel n. 772 — καὶ Cass. 20 Αὐγούστου 1873—Dijon 27 Δ)βρίου 1871 Ράλλης ἀριθ. 541.) Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἐκδότης καὶ ὁ πληρωτὴς εὑρίσκωνται ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, δύναται ὁ κομιστὴς τῆς συναλλαγματικῆς, μὴ ἀποδεχθέντος τοῦ πληρωτοῦ τὴν συναλλαγματικὴν, νὰ διεκδικήσῃ τὸ ποσὸν ἐκεῖνο τοῦ ὁποίου τυχὸν ἤθελεν εὑρεθῇ ὀφειλέτης ὁ πληρωτὴς κατὰ τὴν λῆξιν τῆς συναλλαγματικῆς ;

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἀνεφύη λόγῳ τοῦ ἀδιαιρέτου τοῦ λογαριασμοῦ, ἡ δὲ λύσις αὐτοῦ ἡ ὀρθὴ καθ' ἡμᾶς εἶνε συνέπεια τῆς ἰδιότητος ταύτης, ἀφ' ἧς δὲν δυνάμεθα ν' ἀποχωρήσωμεν. Ὁ Dietz ὑπεστήριξεν, ὅτι ὁ κομιστὴς δικαιοῦται νὰ ἐξετάσῃ τὸν λογαριασμὸν, καὶ ἐὰν προκύπτῃ ὑπόλοιπον ὑπὲρ τοῦ ἐκδότου, τοῦτο ἀποτελεῖ πρόβλεψιν.

Τὸ Ἐφετεῖον Rouen (τῆς 7 Φεβρ. 1836) ἀκολουθῆσαν τὴν γνώμην ταύτην, ἀπεφήνατο ὅτι διὰ νὰ ὑπάρξῃ πρόβλεψις, δὲν εἶνε ἐπάναγκες ὅπως ὁ λογαριασμὸς ἐκκαθαρισθῇ ὁριστικῶς, ἀλλ' ἀρκεῖ ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς λήξεως τῆς συναλλαγματικῆς, ὁ πληρωτὴς τυγχάνει ὀφειλέτης ποσοῦ τοὐλάχιστον ἴσου πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς συναλλαγματικῆς. Καὶ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐπεκύρωσε τὸ Ἀκυρωτικὸν διὰ τῆς ἀπὸ 9 Ἰουνίου 1847 ἀποφάσεώς του. (Παρβλ. Cass. 27 Δ)βρίου 1852 (P. Fran. 576 577) καὶ Da n. 48) ὅστις παραδέχεται μὲν ὅτι δὲν ὑπάρχει πρόβλεψις κατὰ τὴν λῆξιν

τῆς συναλλαγματικῆς, ἀλλ' ὅμως ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως τοῦ ἐκδότου, ὁ κομιστὴς δικαιοῦται νὰ πληρωθῇ ἐπὶ τῆς πτωχεύσεως ὡς δανειστὴς τοῦ ἐκδότου προνομιακῶς τὸ παρὰ τοῦ πληρωτοῦ ὀφειλόμενον ποσὸν κατὰ τὴν λῆξιν τῆς συναλλαγματικῆς.

Ἀλλ' ἡ θεωρία αὕτη, εἶνε σύμφωνος πρὸς τὰς ἀρχὰς αἵτινες διέπουσι τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν ;

Ἡ μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου ἀφορῶσα μόνον εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν, δὲν δύναται νὰ χορηγήσῃ δικαίωμα εἰς τὸν τρίτον ὅπως ἐπωφεληθῇ οὗτος τῶν ἀποστολῶν, καὶ προορίσῃ αὐτὰς εἰς πληρωμὴν τῆς συναλλαγματικῆς. Ἀφοῦ οἱ ἀνταποκριταὶ οὐδεμίαν ἀξίαν προώρισαν πρὸς ἐξόφλησιν τῆς συναλλαγματικῆς, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ὁ ἀποστολεὺς ἐκδότης, δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἀπέστειλε ἀξίαν τινὰ ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς πρόβλεψις, πῶς εἶνε δυνατὸν ὁ τρίτος κομιστὴς νὰ κηρύξῃ αὐθαιρέτως τὴν παῦσιν τοῦ λογαριασμοῦ καὶ ποιήσηται τὴν ἐκκαθάρισιν, ἵνα ἀποσπάσῃ ἀξίαν τινὰ πρὸς πληρωμὴν αὐτοῦ ; Ὁ ἐκδότης δὲν εἶνε δικαιοῦχος τοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς λήξεως τῆς συναλλαγματικῆς τυχὸν ὑπερβάλλοντος, διότι τοῦτο θέλει ἐξαφανίσῃ ἡ συνέχεια τῶν διαπραγματεύσεων, ὁ δὲ πληρωτὴς ἐπίσης οὐδὲν ὀφείλει πρὸς ἐκεῖνον, ἑπομένως χρέος δὲν ὑφίσταται οὔτε θεωρεῖται ἡ ἀποστελλομένη ἀξία ὡς ἀφορισμένη εἰς πρόβλεψιν τῆς ἐκδοθείσης συναλλαγματικῆς, ἐφ' ὅσον τοιαύτη συμφωνία δὲν ἐγένετο. Ὁ λογαριασμὸς εἶνε res inter allios acta, τὴν ὁποίαν οὐδεὶς δικαιοῦται νὰ διαρρήξῃ πρὸς ἴδιον ὄφελος ἐνόσῳ δὲν ὑπάρχει δόλος τῶν συμβαλλομένων πρὸς βλάβην τῶν τρίτων.

Πότε ὑπάρχει κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον πρόβλεψις. Τὸ ἄρθρον 116 τοῦ ἐμπορ. νόμου ἔχει ὡς ἑξῆς. «Ἐὰν κατὰ τὴν προθεσμίαν τῆς συναλλαγματικῆς, ἐκεῖνος πρὸς τὸν ὁποῖον αὕτη ἐξεδόθη, χρεωστεῖ πρὸς τὸν ἐκδότην, ἢ . . ποσότητα τοὐλάχιστον ἴσην μὲ τὴν ἀξίαν τῆς συναλλαγματικῆς».

Οἱ ἀπαιτούμενοι οὗτοι ὅροι, πρὸς στοιχείωσιν τῆς προβλέψεως, οὐδαμοῦ τῆς προκειμένης περιπτώσεως ἀναφαίνονται.

Ὁ πληρωτὴς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς λήξεως τῆς συναλλαγματικῆς, καὶ ἐὰν τὸ κονδύλιον τῆς χρεώσεως τοῦ λογαριασμοῦ του, εἶνε ἀνώτερον τοῦ τῆς πιστώσεως, δὲν εἶνε πραγτικῶς ὀφειλέτης, οὐδὲ δύναται ὁ ἐκδότης νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν πληρωμὴν αὐτοῦ, πρὸ τοῦ ὁριστικοῦ πέρατος τοῦ λογαριασμοῦ, ἄρα δὲν χρεωστεῖ ὡς βούλεται ὁ νόμος ποσότητα τινὰ πρὸς τὸν ἐκδότην, καὶ ἑπομένως δὲν ὑπάρχει πρόβλεψις ἐκ μέρους αὐτοῦ, δυναμένη νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἐκ τῆς συναλλαγματικῆς ἀπαίτησιν τοῦ κομιστοῦ.

Ἴσως ἤθελεν ἀντιτάξῃ τις, ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται ὅπως τὸ ὀφειλόμενον πρὸς τὸν ἐκδότην ποσὸν ᾖ ἀπαιτητὸν κατὰ τὴν λῆξιν τῆς συνναλαγματικῆς, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸ μὴ ἀπαιτητὸν τῶν ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀξιῶν, δὲν εἶνε λόγος κωλύων τὸν κομιστὴν νὰ θεωρήσῃ αὐτὴν ὡς πρόβλεψιν.

Διαφέρει ὅμως τὸ μὴ ἀπαιτητὸν τοῦ χρέους, ἀπὸ τοῦ ἀνυπάρκτου ἐντελῶς αὐτοῦ. Ἐὰν τὸ χρέος εἶνε ὑπὸ προθεσμίαν, οὐχ ἧττον εἶνε πάντοτε χρέος, ἐνῷ τὰ τοῦ λογαριασμοῦ κεφάλαια δὲν παριστῶσιν ὀφειλάς, ἀλλ' ἁπλῶς ἄρθρα πιστώσεως καὶ χρεώσεως, καὶ ἐπὶ τέλους τελευτῶσιν εἰς ἀμοιβαίαν ἀναίρεσιν. Ἡ κατ' οἰκείαν προαίρεσιν κλεῖσις τοῦ λογαριασμοῦ πρὸ τοῦ συνομολογηθέντος χρόνου ἀντίκειται πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ λογαριασμοῦ καὶ εἰς τὴν βούλησιν τῶν ἀνταποκριτῶν, διὰ τοῦτο δικαίωμα προτιμήσεως ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν λῆξιν τῆς συναλλαγματικῆς φαινομένης ὑπὲρ τοῦ ἐκδότου πιστώσεως, δὲν δύναται ὁ κομιστὴς νὰ διεκδικήσῃ, ὥστε νὰ προτιμηθῇ ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως τοῦ ἐκδότου, τῶν λοιπῶν δανειστῶν αὐτοῦ.

Οἱ ἀντιδοξοῦντες (Dietz σελ. 80) προβάλλουσιν ὅτι ἡ στιγμὴ τῆς λήξεως ὁρίζει τὴν ὕπαρξιν τῆς προβλέψεως. Οὐδεὶς ἀρνεῖται τὴν νομικὴν ταύτην ἀλήθειαν, ἀλλ' ἀφοῦ κατὰ τὴν λῆξιν παρίσταται μὲν ἀνωτέρα τῆς τοῦ πληρωτοῦ ἡ τοῦ ἐκδότου πίστωσις, ὁ δὲ πληρωτὴς δύναται νὰ καλύψῃ τὸ ὑπερβάλλον δι' ἀποστολῶν πρὸς τὸν ἐκδότην, ποῦ θέλει στηρίζεσθαι τὸ δικαίωμα τοῦ κομιστοῦ; Παραδεχόμενοι τὴν θεωρίαν τῶν ἀντιπάλων, εὑρισκόμεθα εἰς θέατρον συγκρού-

σεως δύο δικαιωμάτων, ἐξ ὧν θάτερον τούτων δέον νὰ κατισχύσῃ. Ἐὰν δυνάμει τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὁ πληρωτὴς δικαιοῦται εἰς ἀποστολὰς ἀξιῶν πρὸς τὸν ἐκδότην καὶ τοιουτοτρόπως καλύπτεται ἡ ἀξία τῶν πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἐκδότου γενομένων ἀποστολῶν, ἀναμφιβόλως τότε ὁ κομιστὴς δὲν δικαιοῦται νὰ κωλύσῃ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ δικαιώματος τούτου. Ὁ πληρωτὴς θέλει ἀντιτάξῃ πρὸς τὸν κομιστήν. Τί πρὸς ἐμὲ ἐὰν ὁ ἐκδότης δὲν ἐπεμελήθη τὴν πρὸς ἐμὲ ἀποστολὴν ἀξίας ἵνα ειδικῶς χρησιμεύσῃ αὕτη ὡς πρόβλεψις τῆς συναλλαγματικῆς ; Ἀλλὰ διότι ἀποστέλλονται πρὸς ἐμὲ ἀξίαι ὑπὸ τοῦ ἐκδότου, αὗται ἀποτελοῦσι ἄρθρα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ κατ' ἀμοιβαίαν ἡμῶν συναίνεσιν, τουτέστι λαμβάνων ταύτας παρὰ τοῦ ἐκδότου ἀναγράφω τὴν σχετικὴν πίστωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, οὕτω δὲ, ἐκπληρῶ ἁπάσας τὰς πρὸς τὸν ἐκδότην ὑποχρεώσεις μου. (Παρ. Feitu n. 246).

Ὁ Boistel (n. 884) διδάσκει ἕτερον σύστημα ποιούμενος τὴν ἑξῆς διάκρισιν. Ἐὰν μὲν ἡ συναλλαγματικὴ ἐξεδόθη πρὸ τῆς συστάσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὁ κομιστὴς, ὅστις εἶνε ὁ ἐκδοχεὺς τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ ἐκδότου κατὰ τοῦ πληρωτοῦ, ἀποκτᾷ δικαίωμα ἐπ' αὐτῆς, καὶ καθίσταται κύριος αὐτῆς, ὅθεν τὸ ἀδιαίρετον τοῦ λογαριασμοῦ δὲν δύναται ν' ἀντιταχθῇ πρὸς αὐτὸν, ἐνῷ ἅμα ἡ συναλλαγματικὴ ἐξεδόθη μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὁ κομιστὴς ὑπεισέρχεται εἰς τὰς τοῦ ἐκδότου ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν πληρωτήν, ἀφοῦ δὲ ὁ ἐκδότης δὲν ἔχει ἀπαίτησιν κατὰ τοῦ πληρωτοῦ μέχρι τῆς ὁριστικῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαρισμοῦ, οὐδὲ κομιστὴς ἔχει τοιαύτην.

Αἱ διακρίσεις αὗται ὅλως αὐθαίρετοι οὖσαι, προσβάλλουσι τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀδιαιρέτου, ἥτις παρίσταται ὡς πρόσκομμα εἰς πᾶσαν ἐναντίαν τοῦ ζητήματος λύσιν.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ὅσα διελάβομεν, φρονοῦμεν, ὅτι ὁ κομιστὴς τῆς συναλλαγματικῆς, δὲν δύναται ἐκκαθαρίζων τὸν λογαριασμὸν, νὰ ἐξαγάγῃ τὸ ὀφειλόμενον διὰ τῆς πιστώσεως ποσὸν, παρεμβαίνων οὕτω εἰς ἀλλοτρίαν σχέσιν. Ὅτι

ἐὰν ὑπάρχη ἀξία ἐκ μέρους τοῦ ἐκδότου ἀποστολέως, δὲν ἕπεται ὅτι ἡ ἀξία αὕτη, ἀποτελεῖ πρόβλεψιν, διότι ἡ σχέσις τοῦ λογαριασμοῦ εἰς οὐδεμίαν εὑρίσκεται συνάφειαν πρὸς τὸ δικαίωμα τοῦ κομιστοῦ ἐπὶ τῆς προβλέψεως, ἐὰν δὲ ὁ πληρωτὴς κατακρατῇ ἀξίας, αἱ ἀξίαι αὗται, ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενον τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὁ δὲ κομιστὴς, δὲν δικαιοῦται νὰ διεκδικήσῃ δικαίωμα προτιμήσεως ἐπὶ ἀξίας ἥτις ἐν τῷ λογαριασμῷ συγχωνευομένη κατὰ τὸν sui generis αὐτοῦ χαρακτῆρα, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ οὔτε ἀπαίτησις, οὔτε ὀφειλή. Ἵνα ὑπάρξῃ δικαίωμα τοῦ κομιστοῦ ἀποκλειστικὸν, δέον, ὅπως κατὰ τὴν λῆξιν τῆς συναλλαγματικῆς, ὁ πληρωτὴς ὀφείλῃ πρὸς τὸν ἐκδότην, δυνάμενον ν' ἀπαιτήσῃ τὸ χρέος, ὅπερ ἤθελε συμβῇ ὁπόταν, ἢ ἔχει προορίσῃ ἀξίαν τινὰ ὁ ἐκδότης εἰδικῶς διὰ τὴν πληρωμὴν τῆς συναλλαγματικῆς, ἐξαιρέσας αὐτὴν τοῦ λογαριασμοῦ, ἢ εἶχεν ἤδη λήξει ὁ λογαριασμὸς, καθ' ὃν χρόνον ἔληξεν ἡ συναλλαγματικὴ ὁ δὲ πληρωτὴς ἀνεδείχθη ὀφειλέτης πρὸς τὸν ἐκδότην. (Feitu n. 246—Rouen 24 Ἀπριλίου 1845).

Ὑπὲρ τῆς γνώμης μεθ' ἧς συνετάχθημεν, συνηγορεῖ καὶ ὁ Feitu n. 246 — 247, οἱ συντάκται τῶν «Pandectes» «Francaises» n. 583 καὶ αἱ ἑξῆς ἀποφάσεις — Cass. 14 Μαρτίου 1869 26 9)βρίου 1872 καὶ 19 Δ)βρίου 1877— Caen 6 Ἰουνίου 1882 — Bordeaux 11 Δεκεμβρίου 1883. Ἐναντίοι οἱ Da (n. 48 καὶ ἑπομ.) καὶ Boistel (n. 884).

§ 140. Οὔτε ἐπὶ τοῦ προσδοκωμένου ὑπολοίπου τοῦ ἀλληλοχρέου, χωρεῖ δικαίωμα τοῦ κομιστοῦ προτιμήσεως, διότι κατὰ τὴν λῆξιν τῆς συναλλαγματικῆς, δὲν ὑπάρχει ἀπαίτησις τοῦ ἐκδότου, τὸ δὲ ὑπόλοιπον, εἶνε ἀξίωσις ἐνδεχομένη ἀβεβαία καὶ ἀόριστος, ἐπὶ τοιαύτης δὲ ἀξιώσεως εἶνε ἀνέφικτον δικαίωμα κυριότητος τοῦ κομιστοῦ, ὅστις διατελεῖ ἐκτὸς τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ διαρκοῦντος αὐτοῦ (Feitu n. 246).

§ 141. Κατὰ τὸ ἄρθρον 449 § 2 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, εἶνε ἄκυρος καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος ὡς πρὸς τὴν ὁμάδα

πᾶσα πληρωμή, εἴτε ἐπὶ μετρητοῖς, εἴτε δι' ἐκχωρήσεως πωλήσεως συμψηφισμοῦ ἢ ἄλλως ἐνεργουμένη, ἕνεκα χρεῶν μὴ ληξιπροθέσμων, ὡς καὶ πᾶσα πληρωμὴ ἕνεκα ληξιπροθέσμων χρεῶν γενομένη ἄλλως, ἢ ἐπὶ μετρητοῖς ἢ δι' ἐμπορικῶν γραμματίων.

Ἠγέρθη τὸ ζήτημα ἐὰν τὴν ἀκυρότητα τῆς διατάξεως ταύτης δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ἀλλ' ἡ λύσις συνδέεται μετὰ τῆς ἐννοίας τοῦ ἀδιαιρέτου, ἡ δὲ ἰδιότης αὕτη τοῦ λογαριασμοῦ, εἶνε ἡ ἀφετηρία τῆς συζητήσεως. Ἐὰν μὴ τὸ ἀδιαίρετον τοῦ λογαριασμοῦ παρενέβαλεν, οὐδαμῶς ἤθελεν ἀμφισβητηθῇ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθρου τούτου καὶ ἐπὶ τῶν ἐν τῷ λογαριασμῷ καταβολῶν.

Ὅθεν τὸ ζήτημα τίθεται ὡς ἑξῆς. Ἡ παρὰ τοῦ πτωχεύσαντος ἀποστολὴ ἀξιῶν, γενομένη ἀπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ὁρισθείσης παύσεως τῶν πληρωμῶν καὶ ἐντὸς τῶν δέκα πρὸ αὐτῆς ἡμερῶν, δύναται νὰ θεωρηθῇ ἄκυρος κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ νόμου;

Ὁ Alauzet (T. 4 n. 1685 ἀκόλ.) ὑπεστήριξε τὴν καταφατικὴν λύσιν ὑπολαβὼν τὴν εἰς χρήματα συνισταμένην ἀποστολήν, εἴτε εἰς ἐμπορεύματα, ὡς καθ' αὑτὸ πληρωμὴν καὶ συνεπῶς ὑπαγομένην εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄρθρου 449.

Ἀλλ' ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ἀντίκειται εἰς τὸ ἀδιαίρετον τοῦ λογαριασμοῦ. Τρέχοντος τοῦ λογαριασμοῦ, οὔτε ἀπαίτησις οὔτε ὀφειλὴ ὑφίσταται, ἡ δὲ ἀποστολὴ δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ ἐξοφλήσῃ ἀξίαν ἑτέρας ἀποστολῆς μέχρι τοῦ ποσοῦ τῆς ἀποσταλείσης. Τοῦτο εἶνε ὁ σκοπὸς καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποστολῆς, ὅπως ὁ λήπτης ἀναγράψῃ πίστωσιν ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως, αἱ δὲ οὕτω γενόμεναι ἀμοιβαῖαι πιστώσεις, μέλλουσι νὰ συμψηφισθῶσιν, ὥστε αἱ ἀποστολαὶ ἐξαφανιζόμεναι καὶ συγχωνευόμεναι εἰς ἓν ἀδιαίρετον σύνολον, τίκτουσι τὰς πιστώσεις καὶ τὰς χρεώσεις, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἀντικείμενον τοῦ συμψηφισμοῦ. Πῶς θέλομεν παραδεχθῇ ὅτι ἡ ἀποστολὴ ἔσεται ἀντὶ πληρωμῆς, ἀφοῦ καὶ ὀφειλέτης ἀξίας τινὸς ἐὰν τύχῃ νὰ ἦνε ὁ λήπτης, ὅτε θὰ εἶχε δικαίωμα

νὰ καταλογίσῃ τὸ παρ' αὐτοῦ ἀποσταλὲν πρὸς ἐξόφλησιν, ἀναγράφει μολαταῦτα πίστωσιν ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως, ἤτοι ἀναγνωρίζει ἑαυτὸν ὀφειλέτην τῆς ἀποσταλείσης ἀξίας ; Οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦνε ἡ κατάστασις τοῦ λογαριασμοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποστολῆς, ὁ λήπτης πάντοτε παραμένει ὀφειλέτης τῆς ἀποσταλείσης ἀξίας,· εἶνε συνεπῶς ἀδύνατον νὰ εἴπωμεν, προσκρούει δὲ εἰς τὴν βούλησιν τῶν ἀνταποκριτῶν, ὅτι ἡ ἀποστολὴ ἐπέχει τόπον πληρωμῆς, διότι τότε ἀφαιροῦμεν ἀπὸ τὸν ἀποστολέα τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπαιτῆσαι παρὰ τοῦ λήπτου ὅπως οὗτος παρέξῃ τὴν ἀντίστοιχον πίστωσιν (Paris 20 Μαΐου 1873 — Rouen 28 Ἰανουαρίου 1858 (P. Franch. 198.)

Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν ὑπάρχει χρέος ἐν τῷ λογαριασμῷ, οὐδεὶς δύναται νὰ γείνῃ λόγος, ἐὰν πρόκειται περὶ ληξιπροθέσμου ἢ οὐ ἀπαιτήσεως, ἢ ἐὰν ἡ ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀποστολὴ γίνεται διὰ χρημάτων, ἢ δι' ἐμπορευμάτων, ἡ δὲ ὑπόθεσις ὅτι ἡ ἀποστολὴ συνιστᾷ πληρωμὴν χρέους ληξιπροθέσμου, καὶ συνεπῶς ἅμα αὕτη συνίσταται εἰς ἐμπορεύματα ἀποτελεῖ δόσιν ἀντὶ πληρωμῆς, ἥτις θεωρεῖται ἄκυρος κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου τούτου, στερεῖται βάσεως.

Οὔτε περὶ ληξιπροθέσμου χρέους πρόκειται ἐν τῷ λογαριασμῷ, οὔτε περὶ μὴ ἀπαιτητοῦ, ἀλλὰ περὶ ἐλλείψεως χρέους, ἡ εἰς οἱονδήποτε δὲ εἶδος καταβολὴ, δὲν προτίθεται νὰ ἐξοφλήσῃ χρέος (Παρβ. καὶ Douai 10 Αὐγούστου 1835 καὶ Dietz σελ. 111. Da n. 41 — Boistel n. 884—Clement n. 165—Lyon Caen et Ren. n. 830 bis. Rubin de Couder n. 49. Bedarride Faillites T. 1. n. 112 καὶ 217).

§ 142. Ἀλλὰ δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὡς ἐν δόλῳ διατελῶν, ὁ παύσας τὰς πληρωμὰς αὐτοῦ ἀποστολεὺς, ὅστις ἐξακολουθεῖ μετὰ τὴν παῦσιν τὰς διαπραγματεύσεις αὐτοῦ ; Ὁ ἀποστολεὺς ἐξακολουθῶν τὰς ἀποστολὰς, ἐκτελεῖ σύμβασιν εἰς προγενέστερον χρόνον συνομολογηθεῖσαν, αἱ δὲ διαπραγματεύσεις αὐτοῦ, εἶνε ἀπόρροια τῆς σχέσεως ταύτης, ὁ δόλος λοιπὸν τοῦ πτωχεύσαντος ἀποστολέως δὲν τεκμαίρεται ἐκ μόνης τῆς συνεχίσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογα-

ριασμοῦ, ἀλλὰ δέον νὰ συνάγηται ἐξ ἄλλων γεγονότων ὅτε βεβαίως δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἀκυρότης (Douai τῆς 24 Ἀπριλίου 1891 καὶ Rivière Droit Comm. n. 447 — Alger 12 Ἰουνίου 1879—Lyon 5 Μαΐου 1882). Αἱ ἀποφάσεις αὗται ρητῶς ἀποφαίνονται, ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις αἱ γινόμεναι μετὰ τὴν παῦσιν τῶν πληρωμῶν τοῦ πτωχεύσαντος δύνανται ν' ἀκυρωθῶσιν ἐὰν ἔλαβον χώραν πρὸς βλάβην τῶν δικαιωμάτων τῶν δανειστῶν (P. Fr. n. 604).

Ἡ παῦσις τῶν πληρωμῶν, οὐδεμίαν ἐπάγεται ἀλλοίωσιν εἰς τὴν εἰλικρίνειαν τῶν διαπραγματεύσεων, ὁ δὲ ἀνταποκριτὴς δικαιοῦται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἀποστολὰς μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν θέλει κηρυχθῇ διὰ τῆς ἀποφάσεως ἡ πτώχευσις αὐτοῦ, ὅτε ἐπερχομένης τῆς ἀνικανότητος πρὸς διαχείρισιν, ἀκολουθεῖ τὸ ἄμεσον πέρας τοῦ λογαριασμοῦ. (Cass. 10 Μαΐου 1865 — Feitu n. 247 δίς).

Πότε ὑπάρχει δόλος εἶνε ζήτημα τῆς οὐσίας, δέον δὲ τὸ στοιχεῖον τοῦτο ν' ἀφορᾷ εἰς τὴν βλάβην τῶν λοιπῶν δανειστῶν διὰ τῆς γενομένης ἀποστολῆς, διὰ τοῦτο εἰς τὰ δικαστήρια ἀπόκειται ἡ κρίσις, πότε δέον ν' ἀκυρωθῇ ἀποστολή τις, ἐφαρμοζομένου τοῦ ἄρθρου 449 καὶ 450 τοῦ περὶ πτωχεύσεως νόμου (Παράβαλε καὶ Cass. 10 Μαΐου 1865—Colmar 3 Ἰουλίου 1865 — 20 Ἰουλίου 1865 — Cass. 10 Μαΐου 1873—15 Φεβρ. 1875—8 Δ)βρίου 1875—22 Ἀπριλίου 1884—Amiens 22 Ἰανουαρίου 1885—Lyon 26 Ἰουλίου 1888—Douai 24 Ἀπριλίου 1891—Grenoble 13 Ἀπριλίου 1848 - Caen 8 Ἰουλίου 1850—Cass. 17 Φεβρ. 1873 — Alger 12 Ἰουνίου 1879 — Poitiers 27 Μαρτίου 1884 (P. Fr. 601).

Εἶνε περιττὸν νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 449 ἔχει πλήρη τὴν ἐφαρμογήν, ὅταν ἡ ἀποστολὴ ἐγένετο πρὸς ὡρισμένον σκοπὸν ἐκτρεπόμενον τοῦ ἀλληλοχρέου, διότι τότε μέλλει νὰ ἐξετασθῇ αὐτοτελῶς, ὡς μὴ σχετιζομένη παντάπασιν πρὸς τὸν λογαριασμόν. (Cass 7 Δεκεμβρίου 1868.) P. F. 602.

143. Ὅσον καὶ ἂν σεβώμεθα τὴν βούλησιν τοῦ προσώπου, καὶ

τὴν παγίωσιν πάσης σχέσεως ἀπὸ ταύτης ἐξαρτῶμεν καὶ ἀπέναντι τῶν συμϐαλλομένων καὶ ἀπέναντι τῶν τρίτων, ἵνα μὴ ἀλλοιοῦται αὐθαιρέτως ἡ ἐνοχικὴ ἑνότης τῆς ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ δικαίου προαιρέσεως, προσκρούομεν ἐν τούτοις εἰς ἀλλότρια συμφέροντα, ἅτινα ἐπικαθήμενα ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου ἡμῶν, ἀφ' ἧς ἡ ἱκανοποίησις αὐτῶν δύναται νὰ ἐπέλθῃ, κωλύουσιν ἐν μέτρῳ, καὶ ὑπὸ νομικοὺς κανόνας τὴν ἐλευθέραν διαχείρισιν τῆς βουλήσεως.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν τὸ συμφέρον τοῦ τρίτου, ἐκ τῆς νομικῆς σχέσεως οὐδαμῶς παραϐλάπτεται, ἡ βούλησις ἀπολαύει ἐν τῷ δικαίῳ πλήρους καὶ ἀπολύτου ἐλευθερίας. Οἱ ἀνταποκριταὶ συνάπτοντες τὴν ἔννομον τοῦ λογαριασμοῦ σχέσιν, ἐνασκοῦσι δικαίωμα ὅπερ ἐκ τοῦ δικαίου ἀπολαύουσιν, ἀλλ' ἡ περιουσία τῶν ἀνταποκριτῶν, ἀνήκει εἰς τοὺς δανειστὰς αὐτῶν καὶ ἐντεῦθεν γεννᾶται ἡ ἀμηχανία, πῶς θέλομεν ἀποτρέψῃ τοῦ δανειστοῦ τὸ ἄγρυπνον ὄμμα ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ἣν παρουσίασεν εἰς αὐτὸν ἡ αὐλαία τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως τῶν ἐν ἀλληλοχρέῳ διατελούντων.

Εἴπομεν ὅμως, ὅτι οἱ δανεισταὶ οὔτε νὰ κατάσχωσι δύνανται ἀπαίτησίν τινα ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου, οὔτε καταλογισμὸν νὰ προτείνωσιν ἢ συμψηφισμόν, διότι ὁ λογαριασμὸς εἶνε ἀδιαίρετος, ὁ δὲ περιορισμὸς οὗτος τῶν δανειστῶν τῶν ἀνταποκριτῶν φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ἀντικείμενος πρὸς τὰς ἐξαιρέσεις περὶ ὧν γενήσεται λόγος. Δὲν ἔχει ὅμως οὕτω διότι τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀδιαιρέτου εὐλαϐῶς θέλομεν ἀκολουθήσῃ, ποιούμενοι τὴν ἐξαίρεσιν ἣν ἐπιδέχεται.

Ἡ ἐξαίρεσις τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἐκυρώθη ὀρθῶς ἐν τῇ ὑποθήκῃ. Ἵνα δὲ ἀντιληφθῶμεν καλῶς τὸ θέμα περὶ οὗ θέλομεν ἀπασχοληθῇ, περιγράφομεν αὐτὸ καθ' ὡρισμένα σημεῖα.

Ὁ Γεώργιος παρεχώρησε πίστωσιν πρὸς τὸν Δημήτριον δρ. 5000 ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ὁ Δημήτριος ἐχορήγησεν ὑποθήκην πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ποσοῦ τούτου, μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ ἥτις ἤθελε γίνῃ κατὰ τὴν συμφωνίαν αὐτῶν μετὰ παρέλευσιν τεσσάρων ἐτῶν. Ὁ

Γεώργιος κατόπιν ἐνήργησε τὴν ἐγγραφὴν τῆς ὑποθήκης ταύτης ἐπὶ τῆς ἀκινήτου περιουσίας τοῦ Δημητρίου, ἐν δὲ τῇ πράξει τῆς ἐγγραφῆς, ἀνεγράφη ὅτι ἡ διάρκεια τοῦ λογαριασμοῦ εἶνε τετραετής. Ἀλλ' οἱ συμβαλλόμενοι δὲν ἔκλεισαν τὸν λογαριασμὸν κατὰ τὸν συνομολογηθέντα χρόνον, ἀλλὰ παρέτειναν αὐτὸν ἐπὶ ἓν ἔτος εἰσέτι, ὅτε καὶ ἐγένετο ἡ ὁριστικὴ αὐτοῦ ἐκκαθάρισις.

Ἐρωτᾶται, ἡ ὑποθήκη ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς τετραετίας ὑπολοίπου, ἢ ἐπὶ τοῦ μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἐκκαθάρισιν ἐναπολειφθέντος ποσοῦ; Πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας ταύτης, εἶνε ἀναγκαία ἡ νομικὴ τῶν γεγονότων ἐξέτασις.

Ὡς παρατηροῦμεν, ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος δὲν πρόκειται ἁπλῶς περὶ συμφωνίας λαβούσης χώραν μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν. Ὁ παραχωρήσας τὴν ὑποθήκην ἐπὶ τῶν ἀκινήτων αὐτοῦ Δημήτριος, κατέστησε γνωστὸν εἰς τοὺς τρίτους διὰ τῶν βιβλίων τῶν ὑποθηκῶν, ὅτι ἡ ἀκίνητος αὐτοῦ περιουσία βαρεῖται διὰ τοῦ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ προκύψαντος ὑπολοίπου κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἐποχήν, συνεπῶς οἱ τρίτοι ἀπέκτησαν δικαίωμα ἐκ τῆς γνωστοποιήσεως ταύτης παραγόμενον ἐκ τῆς συμφωνίας τῶν ἀνταποκριτῶν, ὡσεὶ ἔλαβον μέρος κατὰ τὴν κατάρτισιν αὐτῆς. Δι' ὃ δὲν δύναται ὁ Δημήτριος παρατείνων τὸν χρόνον τῆς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ, αὐθαιρέτως νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς τρίτους, ὅπως ἀναγνωρίσωσι τὸ δικαίωμα τοῦ παραχωρήσαντος τὴν πίστωσιν Γεωργίου τῶν δρ.5,000, ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ ἐναπομένοντος μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἥτις ἐγένετο μετὰ παρέλευσιν πενταετίας —(Boistel n. 884—Dietz σελ. 78—Da n. 47 Ἐμποροδ. Nantes 9 9)6ρίου 1884). (P. Fr. 528).

Ἐν τούτοις τὸ Ἐφετεῖον Rouen διὰ τῆς ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου 1849 ἀποφάσεώς του, ἐπὶ τοῦ ἀδιαιρέτου ἐρειδόμενον, παρεῖδε τὰ δικαιώματα τῶν τρίτων διαφερομένων. Εἶνε, ἀποφαίνεται, ἀδιαίρετος ὁ λογαριασμός, αἱ διαπραγματεύσεις συγχίζονται, ὁ λογαριασμὸς διαρκεῖ μέχρις ὅτου ἐκκαθαρίσωσιν αὐτὸν οἱ συμβαλλόμενοι, ὅτε παρατείνεται οὗτος καὶ

ἐξακολουθεῖ διὰ νέας συμφωνίας, τρέχων δὲ οὐδένα παριστᾶ ὀφειλέτην καὶ δανειστήν.

Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα ὑποστηρίζουσι βεβαίως τὸν κανόνα τοῦ ἀδιαιρέτου, χωρὶς ὅμως ἐκ τούτων ν'ἀποκρούηται ἡ ὀρθὴ ἐκδοχὴ περὶ ἐξαιρέσεως, ἣν ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀπορρίπτει, σκεπτομένη ὡς ἑξῆς. «Ἡ συνομολογηθεῖσα ὑποθήκη πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς πιστώσεως ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, μέχρις ἐποχῆς ὡρισμένης, καθ' ἣν ὁ λογαριασμὸς θέλει κλεισθῇ καὶ καθορισθῇ ἡ ὀφειλομένη ἀπαίτησις, ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται διὰ τὰς ἀποστελλομένας ἀξίας μετὰ τὴν πάροδον τοῦ ὁρισθέντος χρόνου, ἐὰν τῇ συναινέσει τῶν ἀνταποκριτῶν ὁ λογαριασμὸς δὲν ἐκλείσθη ὁριστικῶς ἀλλ' ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενος.»

Τὴν θεωρίαν ὅμως ταύτην τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου, δὲν ἠσπάσατο τὸ Ἀκυρωτικὸν διὰ τῆς ἀπὸ 22 Μαρτίου 1852 ἀποφάσεώς του, εἰπὸν ὅτι τὸ ποσὸν τῆς ὑποθηκικῆς ἀπαιτήσεως, κανονίζει ὁ χρόνος, καθ' ὃν κατὰ τὴν συμφωνίαν τῶν ἀνταποκριτῶν ὤφειλε νὰ γείνῃ ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ λογαριασμοῦ.

Ἡ γνώμη τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Γαλλίας, στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου. Ἐὰν ὁ τρίτος δανειστὴς ζητήσῃ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συμφωνίαν, καθ' ἣν ὡρίσθη ὁ χρόνος τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ, τίνα παραβλάπτει, καὶ διατὶ νὰ στερηθῇ τοῦ δικαιώματος τούτου;

Ἐπικαλούμενος τὴν ἀρχικὴν συμφωνίαν τῶν συμβαλλομένων ἐπικυροῖ τὴν βούλησιν αὐτῶν εἰς ἣν προσεχώρησε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἀφοῦ ἔλαβε γνῶσιν τῆς ἐγγραφῆς, οὐδ' ἀντιτάσσεται πρὸς τὸν δανειστὴν ἀνταποκριτὴν ὑπὲρ οὗ ἡ ὑποθήκη, ἐπικαλούμενος τὴν ἀρχικὴν σύμβασιν, διότι καὶ οὗτος συνωμολόγησε τὴν ἐξασφάλισιν ὡρισμένου ποσοῦ διὰ τῆς ὑποθήκης, διὰ δὲ τῆς δημοσιότητος τῆς ὑποθήκης παρεχώρησε τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς τρίτους, νὰ θεωρήσωσιν ἐλευθέραν κατὰ τὴν ὑπολειπομένην ἀξίαν τὴν ἀκίνητον περιουσίαν τοῦ ὀφειλέτου καὶ κανονίσωσι τὸ συμφέρον αὐτῶν.

Φρονοῦμεν λοιπὸν μετὰ τῆς πλειονότητος τῶν συγγρα-

φέων, ὅτι τὸ ἀδιαίρετον δὲν εἶνε ἀπόρθητον, ἐνόσῳ ἡ ἰδιότης αὕτη προσβάλλει τὸ συμφέρον τοῦ τρίτου. (Helbronner n.113—Clement n.176.—Lyon Caen et Ren. Precis. n. 1447—Aubry et Rau t.3 n.266—Boistel n.884 καὶ 885 Feitu n. 249. Ἐπίσης. καὶ οἱ συντάκται τῶν Γαλλ. Πανδεκτῶν n. 6166.) Ἑπομένως, ὁ τρίτος δανειστὴς τοῦ παραχωρήσαντος τὴν ὑποθήκην, δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν λῆξιν τοῦ λογαριασμοῦ κατὰ τὸν ὁρισθέντα χρόνον ὅπως ἡ ὑποθήκη ἐπεκταθῇ εἰς τὸ ἐξ αὐτοῦ προκύπτον ὑπόλοιπον (Trib. comm. Nantes τῆς 9 Ἰανουαρίου 1884) τοῦτο δὲ ἔχει συμφέρον νὰ πράξῃ, ὁσάκις τὸ ὑπόλοιπον τὸ ἐκ τῆς ὁριστικῆς ἐκκαθαρίσεως προκύψαν, εἶνε ἀνώτερον ἐκείνου, ὅπερ ἤθελε προκύψῃ, ἂν ὁ λογαριασμὸς ἐκλείετο κατὰ τὸν συνομολογηθέντα χρόνον.

Ὅθεν, ἵνα μᾶλλον ἐπὶ συγκεκριμένου θέματος ἀποφανθῶμεν, ποιούμεθα μνείαν τοῦ ἐν ἀρχῇ τεθέντος παραδείγματος. Ὑπόθες κατὰ τὸ μνησθὲν παράδειγμα, ὅτι ὁ λογαριασμὸς ἐκλείσθη οὐχὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς τετραετίας, ἀλλὰ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς πενταετίας. Ἀλλὰ τὸ μετὰ τὴν τετραετίαν ὑπόλοιπον συμποσοῦται εἰς δρ. 1000 ἐνῷ τὸ μετὰ τὴν πενταετίαν εἰς δρ. 4000. Ποῖον τῶν δύο τούτων ποσοτήτων ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς ὑποθήκης; Πρόδηλον ἐνταῦθα ἀνακύπτει τὸ συμφέρον τῶν δανειστῶν, ὅπως προτείνωσι τὸν περιορισμὸν τῆς ὑποθήκης εἰς τὰς δρ. 1000, τοῦτο δὲ μόνον ἐνταῦθα ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ὁ ἀνταποκριτὴς δὲν δύναται νὰ ἀποκρούσῃ τὴν διαίρεσιν τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ ζητήσῃ νὰ ἐξασφαλισθῇ διὰ τῆς ὑποθήκης τὸ τελευταῖον ὑπόλοιπον τῶν δρ. 4000, διότι ναὶ μὲν δὲν ὑπερβαίνει τὸ ἐξασφαλιθὲν ἀρχικῶς ποσὸν τῶν δρ. 5000, ἀλλ' οἱ δανεισταὶ διὰ τῆς παραχωρήσεως τῆς ὑποθήκης, ἐδικαιοῦντο νὰ ὑποθέτωσιν, ὡς ἐκ τοῦ εἴδους τῆς σχέσεως τοῦ λογαριασμοῦ μὴ ἐπαγγελλομένης βεβαίαν καὶ ὡρισμένην ἀπαίτησιν, ὅτι τὸ κατὰ τὸν συνωμολογηθέντα χρόνον προκύψον ὑπόλοιπον, ἴσως ἤθελεν εἶσθαι ἔλαττον τοῦ ἀρχικῶς ἐξασφαλισθέντος ποσοῦ τῶν δρ. 5000, ὅθεν καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον δὲν δύναται νὰ

ματαιωθῇ ἡ νόμιμος αὕτη ὠφέλεια τῶν δανειστῶν, τὴν ὁποίαν αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ παρέχει αὐτοῖς, καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἤδη παρήχθη ἤδη ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἀλλ' ἡ ῥῆξις νὰ εἴπωμεν τοῦ λογαριασμοῦ, ἐννοεῖται οἴκοθεν, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ κατ' ἄλλα χρονικὰ σημεῖα ἐκτὸς ἐκείνων, ἅτινα ὡρίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνταποκριτῶν, δυνάμει τῶν μεταξὺ αὐτῶν συμβάσεων. Ὥστε, ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἀπὸ τοῦ ὡρισμένου χρόνου πρὸς λῆξιν τοῦ λογαριασμοῦ μέχρι τῆς ὁριστικῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ ἤτοι ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς τετραετίας μέχρι τῆς λήξεως τῆς πενταετίας, ὅτε ἐγένετο ἡ ὁριστικὴ ἐκκαθάρισις, ἡ ὀφειλὴ τοῦ παραχωρήσαντος τὴν ὑποθήκην, ἔφθασε κατὰ τὸν χρόνον τῆς διαρκείας τοῦ λογαριασμοῦ εἰς ποσὸν ὑπέλαττον τοῦ ἀρχικῶς ἐξασφαλισθέντος οἱ δανεισταὶ δὲν δύνανται νὰ προτείνωσι τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὑποθήκης ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τούτου, διότι ἀντίκειται τὸ ἀδιαίρετον, ὅπερ δὲν ἐπιτρέπει τὸν καταλογισμὸν ἢ συμψηφισμὸν μεταξὺ τῶν ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀποστολῶν. Συνοψίζοντες τ' ἀνωτέρω, λέγομεν ὅτι τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον ἐξασφαλίζει ἡ ὑποθήκη, εἶνε τὸ μετὰ τὸν ἀρχικῶς ὁρισθέντα ὑπὸ τῶν ἀνταποκριτῶν χρόνον προκύπτον, ἂν τοῦτο εἶνε ἴσον πρὸς τὸ ἐξασφαλισθὲν ἢ ἔλασσον. Ἐὰν ὅμως τὸ ὑπόλοιπον τοῦτο εἶνε ἀνώτερον, τότε οἱ δανεισταὶ τοῦ παραχωρήσαντος τὴν ὑποθήκην ὀφειλέτου, δικαιοῦνται νὰ περιορίσωσι τὴν ὑποθήκην, μέχρι τοῦ συμφωνηθέντος ἀρχικῶς ποσοῦ. (Παραβ. καὶ Feitu n. 248—256 καὶ Cass. 22 Μαρτίου 1852 — Cour de Montpellier τῆς 7 Δ)βρίου 1860. Ἀθανασιάδης n. 62.)

§ 144. Κατὰ τὸν Γαλλικὸν Ἀστικὸν Κώδικα (ἄρθρον 1084) ὁσάκις γίνεται χάριν τοῦ γάμου δωρεὰ τῆς ὅλης περιουσίας ἢ μέρους αὐτῆς, ὁ δωρητὴς εἶνε ὑπόχρεως νὰ ποιήσηται ἐν αὐτῇ τῇ πράξει τῆς δωρεᾶς δήλωσιν τῶν χρεῶν αὐτοῦ, τῶν ὑφισταμένων κατὰ τὸν χρόνον τῆς δωρεᾶς. Ἐγεννήθη συνεπῶς ἡ ἀπορία, ἐὰν ὁ δωρητὴς ὀφείλει νὰ περιλάβῃ εἰς τὸν πίνακα τῶν χρεῶν αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀφειλόμενα ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ.

Τὸ Ἐφετεῖον Montpellier διὰ τῆς ἀπὸ 7 Δ)βρίου 1860 ἀποφάσεώς του, ἐθεώρησεν ἄκυρον τὴν δωρεάν, διότι ὁ δωρητὴς παρέλειψε νὰ δηλώσῃ μεταξὺ τῶν ἄλλων χρεῶν του, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀλληλοχρέων λογαριασμῶν χρέη αὐτοῦ, ἅτινα ὑφίσταντο κατὰ τὸν χρόνον τῆς δωρεᾶς, εἰπὸν ὅτι οἱ τρίτοι δικαιοῦνται νὰ προτείνωσι τὴν ἀκυρότητα ταύτην. Παρ' ἡμῖν μὴ ὑπαρχούσης τῆς διατάξεως ταύτης τοῦ Γαλλ. Ἀστικοῦ Κώδικος, δὲν δύναται νὰ γεννηθῇ παρόμοιον ζήτημα.

Κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχύον Ρωμαϊκὸν δίκαιον, ἐπὶ δωρεᾶς τῆς ὅλης περιουσίας, μολονότι ὁ δωρεοδόχος δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ καθολικὸς διάδοχος τοῦ δωρητοῦ, διότι γίνεται κύριος ἑκάστου κατ' ἰδίαν πράγματος τὸ ὁποῖον παραλαμβάνει, ἐν τούτοις τεκμαίρεται ὁ ὅρος τῆς εὐθύνης τοῦ δωρεοδόχου, ἀπέναντι τοῦ δωρητοῦ διὰ τὰ χρέη αὐτοῦ κατὰ τὸν κανόνα οὐσία ἐστὶν ἡ μετὰ τὰ χρέη nisi deducto aere alieno. Ἐπὶ δωρεᾶς περιουσίας, οὐχὶ τῆς ὅλης ἀλλὰ μέρους αὐτῆς, ὅπερ ὅμως ἀποτελεῖ τὸ μεῖζον καὶ κύριον αὐτῆς μέρος, διὰ νὰ ὑποχρεωθῇ εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τῶν χρεῶν ὁ δωρεοδόχος πρέπει νὰ τεθῇ ρητῶς τοιοῦτος ὅρος. Κατ' ἀμφοτέρας λοιπὸν τὰς περιπτώσεις, ἀφοῦ ὁ δωρεοδόχος δὲν γίνεται κύριος ἢ τῆς μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν χρεῶν περιουσίας, δέον νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς δωρεᾶς ὑφιστάμενον ἐν τῷ λογαριασμῷ χρέος, εἶνε ἐκ τῶν καθ' αὐτὸ χρεῶν τὰ ὁποῖα βαρύνουσι τὴν δωρηθεῖσαν περιουσίαν;

Βεβαίως δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ἐν τῷ λογαριασμῷ δὲν ὑπάρχει ἀπαίτησις καὶ ὀφειλὴ ἐκκαθαρισμένη, καταλογιστέα πρὸς τὸν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὀφειλέτην ἐνόσῳ ὁ λογαριασμὸς διαρκεῖ. Δὲν πρόκειται ὅμως ἐνταῦθα νὰ διαρρήξωμεν τὴν ἑνότητα τοῦ ἀλληλοχρέου, ἐὰν εἴπωμεν ὅτι τὸ κατὰ τὸν χρόνον τῆς συστάσεως τῆς δωρεᾶς ὀφειλόμενον τυχὸν ὑπόλοιπον, εἶνε ἐκ τῶν χρεῶν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ὀφείλει νὰ σεβασθῇ ὁ δωρητὴς κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς δωρεᾶς, ὅταν αἱ σχέσεις αὐτοῦ, ἐμφαίνουσιν αὐτὸν παθητικῶς διακείμενον πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν του, πρὸς ὃν ἵνα καλύψῃ τὸ ὀφειλόμενον

ὀφείλει ν' ἀποστείλῃ τὰς ἀντιστοίχους ἀξίας. Καὶ ἂν λοιπὸν ἡ ὀφειλὴ τοῦ δωρητοῦ δὲν εἶνε ἐκκαθαρισμένη καὶ ἀπαιτητὴ καὶ ἑπομένως δὲν δύναται κατὰ τὰς ἐκτεθείσας περὶ λογαριασμοῦ ἀρχὰς ν' ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τούτου, ἐν τούτοις ἐμφαίνει τὴν ἐλάττωσιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ, καὶ δέον νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν χρεῶν, ἅτινα θίγουσι τὴν ἀκεραιότητα τῆς δωρεᾶς. Ὡς ἀποφαίνεται ἡ ἀπὸ 13 9)βρίου 1861 ἀπόφασις τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Γαλλίας ἡ πραγματικὴ οἰκονομικῶς θέσις τοῦ δωρητοῦ ἀνταποκριτοῦ κατὰ τὸν χρόνον τῆς δωρεᾶς ὁρίζεται ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ τοῦ ὑφισταμένου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Ἐν τῷ προκειμένῳ θέματι δὲν προσβάλλεται τὸ ἀδιαίρετον τοῦ λογαριασμοῦ. Μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν ὑπάρχει ἡ ἑνότης τοῦ ἀλληλοχρέου καὶ ἑπομένως ἄνευ τῆς συναινέσεως καὶ πάλιν αὐτῶν δὲν ἐξέρχεται τοῦ ἀλληλοχρέου ἀξίωσις δυναμένη νὰ γείνῃ ἀντικείμενον δικαστικῆς διώξεως. Διὰ τῆς δωρεᾶς ὅμως τῆς ὅλης περιουσίας ἢ τῆς δωρεᾶς τοῦ κυριωτέρου μέρους αὐτῆς, ὁ ἀνταποκριτὴς δικαιοῦχος ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ εὑρίσκεται λόγῳ τῶν δωρεῶν τούτων, αἵτινες ἀπογυμνόνουσι τὸν δωρητὴν, ἀπέναντι ἀφερεγγύου ὀφειλέτου, διότι κατ' αὐτοῦ μέλλει βεβαίως νὰ στραφῇ διὰ τὸ μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ ὑπόλοιπον.

Ἡ διάσπασις λοιπὸν τοῦ λογαριασμοῦ, μὴ ἐπιτρεπομένη λόγῳ τοῦ ἀδιαιρέτου μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν, ἐπέρχεται ἀναγκαίως οὐχ ἧττον διὰ τῆς μεταβιβάσεως τῆς περιουσίας τοῦ δωρητοῦ, ὁ δὲ ἀνταποκριτὴς δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ τὴν πληρωμὴν τοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς δωρεᾶς ὑπολειπομένου ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ποσοῦ, παρὰ τοῦ ὀφειλέτου δωρητοῦ, ἢ τοῦ τρίτου δωρεοδόχου, ἐὰν πρόκειται περὶ δωρεᾶς τῆς ὅλης περιουσίας ἢ καὶ μέρους αὐτῆς ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι συνωμολογήθη ἡ ἀφαίρεσις τῶν χρεῶν, ἐνασκῶν τὰ δικαιώματα τοῦ ὀφειλέτου αὐτοῦ.

Τὸ συμπέρασμα εἶνε ὅτι μεταξὺ τῶν χρεῶν τοῦ δωρητοῦ, δέον νὰ καταλογισθῇ καὶ τὸ κατὰ τὸν χρόνον τῆς δω-

ρεᾶς τυχὸν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὀφειλόμενον (Feitu n. 252).

Τὴν λύσιν ταύτην παραδεχόμεθα καὶ ὁσάκις πρόκειται περὶ δωρεᾶς τοῦ μείζονος μέρους τῆς μελλούσης περιουσίας διότι ἡ δωρεὰ τῆς ὅλης μελλούσης περιουσίας ἐν ζωῇ, εἶνε ἀθέμιτος. (L. 5. Cod. de pactis(5. 14.) Ἀρμεν. Α΄. θ΄. 24).

Ἵνα οὐσιαστικώτερον ὁμιλήσωμεν, πρόκειται περὶ ἀπορίας τοῦ δανειστοῦ δωρητοῦ, παρ' οὗ ὁ ἀνταποκριτὴς δὲν θέλει δυνηθῇ νὰ εἰσπράξῃ τὸ τυχὸν προκύψον ὑπόλοιπον, ἡ δὲ ἀπορία εἶνε λόγος ὡς θέλομεν γνωρίσῃ, δίδουσα χώραν εἰς τὴν λῆξιν τοῦ ἀλληλοχρέου.

§ 145. Ἀλλ' οὐ μόνον ὁ ἀνταποκριτὴς δανειστὴς δύναται νὰ ἐνασκήσῃ τὴν πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου ἀγωγὴν κατὰ τοῦ δωρητοῦ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ τρίτου δωρεοδόχου, δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν Παυλιανὴν ἀγωγὴν ἐπιδιώκων τὴν ἀκύρωσιν τῆς δωρεᾶς. Ὡς εἶνε γνωστὸν, βάσις τῆς ἀγωγῆς ταύτης εἶνε ἡ ὕπαρξις χρέους, καθ' ὃν χρόνον συνάπτεται ἡ ἐπιζήμιος πρᾶξις, διότι ὁ ὀφειλέτης ἐν γνώσει τῆς θέσεως αὐτοῦ μετέρχεται δόλον ἅμα προβαίνει εἰς κατάρτισιν συμβάσεων ἐπενεγκουσῶν μείωσιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ἐνασκῶν τὴν ἀγωγὴν ταύτην ὁ ἀνταποκριτὴς ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ λόγου, ὅτι ὁ μεθ' οὗ διατελεῖ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, εἶνε ὀφειλέτης αὐτοῦ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ τούτου, τουτέστιν ἐπικαλεῖται τυπικήν τινα ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐκκαθαρίσεως ταύτης, πρόκειται νὰ προσβάλῃ ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ συμφέροντα αὐτοῦ πρᾶξιν τοῦ ὀφειλέτου, ὅπως προλάβῃ μέλλουσαν ζημίαν του, διότι ἐὰν ἡ περιουσία τοῦ ὀφειλέτου αὐτοῦ μειοῦται ἀπὸ τοῦ νῦν διὰ τῆς δωρεᾶς, ποία ἡ ἐγγύησις περὶ πληρωμῆς τοῦ μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἐκκαθάρισιν ὑπολειφθησομένου ποσοῦ; Ὁ λόγος δὲ, ὅτι πρὸ τοῦ πέρατος τοῦ λογαριασμοῦ δὲν εἶναι γνωστὸν ποῖος θέλει εἶσθαι ὁ δανειστής, δὲν δύναται νὰ κατισχύσῃ ὥστε ν' ἀπαγορευθῇ μέσον πρὸς ἀποφυγὴν ἐπικειμένης ζημίας. (Παρ. καὶ Lyon Caen et Renault Precis n. 1447

bis. — Da n. 51. καὶ ἀποφ. Rennes τῆς 29 Ἰανουαρίου 1872 καὶ Cass. 12 Νοεμβρίου 1872.)

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως ἐξεταζόμενον τὸ ζήτημα, παριστᾷ δεσμόν τινα ἐνοχικὸν ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ Feitu (n. 253) συναφθέντα μεταξὺ τοῦ δανειστοῦ καὶ τοῦ τρίτου, καθ' οὗ ἀπευθύνεται ἡ ἀγωγή, διότι οὗτος εἶνε ὑπεύθυνος πρὸς ἐκεῖνον, διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἐπιβλαβοῦς πράξεως, διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἐνστάσεις αἱ ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ ὀφειλέτου ἀπορρέουσαι, δὲν προτείνονται κατὰ τοῦ δανειστοῦ, διότι οὗτος ἐνεργεῖ ἐν ἰδίῳ ὀνόματι (Παρβ. Aubry et Rau T. 3. n. 313).

ΤΜΗΜΑ Β'.

Ἐπουσιώδεις συνέπειαι

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

Τόκοι

§ 146. Ποία εἶνε ἡ βάσις τοῦ κατὰ τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν ὀφειλομένου τόκου;

Πρόκειται νῦν νὰ ἀνεύρωμεν τὸν λόγον, ἐξ οὗ νομιμοποιεῖται ἡ καταβολὴ τόκων, ἐπὶ τῶν ἀποστολῶν τῶν ἀξιῶν.

Τρεῖς εἶνε αἱ πηγαί, ἐξ ὧν ὀφείλεται ὁ τόκος, ἡ βούλησις, τὸ ἔθιμον καὶ τελευταῖον ὁ νόμος.

Ἅμα μεταξὺ τῶν συναλλασσόντων ὑπάρχει συμφωνία περὶ πληρωμῆς τόκου, ὁ λόγος τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ εἶνε πρόδηλος, ἡ δὲ συμφωνία εἶνε σεβαστή.

Ὅταν ὅμως ἐλλείπῃ πᾶσα τοιαύτη ρητὴ συμφωνία, καὶ ἐν τούτοις εὑρισκόμεθα πρὸ νομικῆς ὑποχρεώσεως πρὸς καταβολὴν τόκου, οὗ οἱ πόροι εἰσὶν ἄδηλοι, ποῦ δέον ν' ἀποδώσωμεν τὴν ἐμφάνισιν;

Τοῦτο εἶνε τὸ ζήτημα ὅπερ ἐπὶ τοσοῦτον ἐλεπτολόγησαν οἱ συγγραφεῖς, ὥστε ἡ ἀκολουθήσασα φυσικῶς κατακερμάτισις, ἐξηφάνισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ἡ δὲ λύσις, ἣν ἀποδίδου-

σιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο, εὑρίσκεται εἰς ἀσυμβίβαστον ἀντίφασιν πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Ἅπασα ἡ προσοχὴ τῶν συγγραφέων ἐστράφη πρὸς τὸν νόμον, καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ μόνου τὴν ἀντίληψιν ἐξεζήτησαν. Οὕτω τὰ ἄρθρα 2001 1936 καὶ 1153 τοῦ Γαλλ. Ἀστικοῦ Κώδικος, εἶνε τὰ βάθρα ἐφ' ὧν ἐπικάθηται ἕκαστον σύστημα.

Ἐπειδή, εἶπον οἱ Massé (Le drort comm. T. 11 n. 2274) καὶ Pardessus (T. 2ος n. 475) οἱ ἀνταποκριταὶ θεωροῦνται ἐντολοδόχοι πρὸς ἀλλήλους, οἱ τόκοι τρέχουσιν αὐτοδικαίως ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς ὡς ἐφαρμοζομένου τοῦ ἄρθρου 2001 τοῦ Κώδικος. Ἀλλ' αἱ τῶν ἀνταποκριτῶν πρὸς ἀλλήλους γενόμεναι ἀποστολαί, καθιστῶσιν ἄρα τοὺς ἀποστολεῖς ἐντολοδόχους ; Ὁ λήπτης διὰ τῆς ἀποστολῆς γίνεται κύριος, ὡς εἴπομεν καὶ ἄλλοτε ἐν τῷ περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου κεφαλαίῳ, ἡ δὲ μεταβίβασις τῆς κυριότητος εἶνε τὶ ἀντικείμενον πρὸς τὴν σχέσιν τῆς ἐντολῆς.

Ἀλλ' ὁ Massé ποιεῖται τὴν ἑξῆς διάκρισιν. Ἐὰν μὲν ἐγὼ παραγγείλω τὸν ἀνταποκριτήν μου νὰ πληρώσῃ πρὸς τὸν Δημήτριον δρ. 500 τὰς ὁποίας ὀφείλω, ὑπάρχει ἐντολή, ἐνῷ ἄλλως ὅταν ἀπ' εὐθείας γίνεται ἡ ἀποστολή. Ἀλλὰ διὰ τῆς τοιαύτης διακρίσεως δὲν ἐξετάζομεν πλέον τὶ εἶνε ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς, ἀλλὰ ποίου εἴδους σχέσεις ἔννομοι περιέχονται ἐν αὐτῷ. Οὐδεὶς ἀρνεῖται ὅτι αἱ ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀποστολαὶ εἶνε ἄμεσοι καὶ ἔμμεσοι προερχόμενοι ἐκ ποικίλων νομικῶν αἰτιῶν, ἑπομένως καὶ ἐξ ἐντολῆς. Ἐὰν ὁ ἀνταποκριτής μου πληρώσῃ δανειστήν μου διὰ λογαριασμόν μου βεβαίως ἡ σχέσις αὕτη παρέχει τὸν τύπον τῆς ἐντολῆς, ἀλλ' ἕπεται ὅτι καὶ ὁ λογαριασμὸς ὅστις περιλαμβάνει εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ τὴν ἐκ τῆς ἐντολῆς ταύτης ἀπαίτησιν διὰ τῆς πιστώσεως τοῦ προκαταβληθέντος ποσοῦ, μεταμορφοῦται εἰς ἐντολήν ;

Οὐδόλως ἐπηρεάζει τὴν σχέσιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἡ ὑπόθεσις ὅτι περιέχει ἐν ἑαυτῷ σχέσεις ἐντολῆς, διότι τὶς εἶνε ἡ φύσις τοῦ λογαριασμοῦ ἐξετάζεται, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀθροίσματος τῶν σχέσεων ὑφ' ὧν σύγκειται, καὶ

ποῖον τὸ ἐκ τοῦ ἀθροίσματος τούτου ἐξαγόμενον, εἴπομεν δὲ ὅτι τὸ ἐξαγόμενον εἶνε ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶνε σχέσις ἰδιάζουσα, ὑπαγομένη εἰς ἰδίους κανόνας καὶ ἔθιμα. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ ἀνταποκριτής μου ἀντὶ νὰ πληρώσῃ τὸν δανειστήν μου ἀποστείλῃ τὰ χρήματα πρὸς ἐμὲ ἀπ' εὐθείας ὅπως πληρώσω ἐγὼ τοῦτον κατὰ τί διαφέρει ἐν τῷ λογαριασμῷ; Καὶ κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἔχομεν διαπραγμάτευσιν, περιλαμβανομένην ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ἥτις ἀποτελεῖ στοιχεῖον αὐτοῦ, ἀδιάφορον ἂν προέρχηται τοῦτο ἐξ ἐντολῆς ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας.

Ὁ ἀνταποκριτὴς προσθέτει ὁ Massé ὅστις πληρόνει διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀνταποκριτοῦ του, καθιστᾷ ἑαυτὸν ἐντολοδόχον, αἱ δὲ καταβολαὶ αὗται ἀποτελοῦσιν τὰς καθ' αὐτὸ λεγομένας προκαταβολὰς ἐπὶ ἐντολῆς, αἵτινες ἀποφέρουσι τόκον, ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐγένοντο.

Ὑπὸ τὸ κράτος τοιαύτης θεωρίας ἔμελλεν ὡς ἦτο φυσικὸν ὁ Massé νὰ εὑρεθῇ ἀπέναντι τῆς ἀπορίας, διατὶ καὶ αἱ ἄμεσοι καταβολαί, αἱ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν ἀνταποκριτὴν γενόμεναι παράγουσι τόκους;

Ἡ συμπλήρωσις τοσούτου κενοῦ, ἐπάγεται τὴν ἄμεσον δικαιολόγησιν, οὕτω δὲ βεβιασμένως ἀπαντᾷ ὁ μὴ ἀπὸ ἀρχῶν γενικῶν οἰκοδομῶν τὰς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ θεωρίας.

Δέον ἀπαντᾷ, νὰ ὦσι τοκοφόροι καὶ αἱ παρὰ τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸν ἕτερον ἀνταποκριτὴν γενόμεναι ἀποστολαί, εἴτε διὰ μετρητῶν ἢ διὰ γραμματίων, διότι αἱ ἀποστολαὶ αὗται, ἔχουσι σκοπὸν νὰ καλύψωσι τὰς γενομένας ἢ μελλούσας γενέσθαι προκαταβολὰς διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀνταποκριτοῦ, αἵτινες εἶνε τοκοφόροι. (t. 3ος n. 1698). Συνελόντι δ' εἰπεῖν, ἐπειδὴ διὰ τὰς διὰ λογαριασμόν μου γενομένας πληρωμὰς πρὸς τρίτους ὀφείλω τόκους λόγῳ τῆς ἐντολῆς, διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἀμέσων καταβολῶν πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν μου, δικαιοῦμαι νὰ αἰτήσωμαι τόκους.

Ὡς βάσιν λοιπὸν τῶν τόκων θεωρεῖ ὁ Massé τὴν ὕπαρξιν τῆς ἐντολῆς, καθ' ἃς περιπτώσεις αἱ ἀποστολαὶ γίνονται πρὸς τρίτον ἐμμέσως, διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἀποστολέως.

Δὲν βλέπομεν ὅμως ποία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ ἀμέσων καὶ ἐμμέσων ἀποστολῶν ἀφοῦ κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις δὲν ἕπεται εὐθύνη πρὸς ἀποστολὴν ἀξίας ἀλλὰ γεννᾶται πίστωσις ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως, ὁ δὲ λήπτης εἴτε πρὸς αὐτὸν ἀμέσως γίνεται ἡ ἀποστολὴ εἴτε πρὸς ἕτερον πρόσωπον διὰ λογαριασμὸν αὐτοῦ, ἔχει τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τῆς ἀξίας γενόμενος κύριος.

Τοιαύτη διαστολὴ ἣν ἀποδέχεται καὶ ὁ Dalloz (compte courant 71—73) καὶ δι' ἧς ἀναγνωρίζεται προνόμιον τόκου, μόνον ἐπὶ τῶν ἐμμέσων ἀποστολῶν καὶ κατ' ἀνάγκην καὶ ἐπὶ τῶν ἀμέσων χάριν τῆς ἰσότητος, ἀποβλέπουσα δὲ εἰς τὰς κατ' ἰδίαν διαπραγματεύσεις, δὲν ἀντλεῖ τὴν αἰτίαν τοῦ τόκου ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὁπόθεν ἔσεται ἀκοπωτέρα ἡ λύσις, σύμφωνος δὲ πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς συνηθείας αἵτινες τὸν λογαριασμὸν διέπουσιν.

Τοῦτο εἶνε τὸ ζήτημα. Ὁ λήπτης τῆς ἀξίας θεωρεῖται ἐντείλας τὸν ἀνταποκριτήν του ὅπως ἐνεργῇ πρὸς αὐτὸν ἀποστολάς; Προσφυῶς ὁ Feitu (n. 262) ἀποδεικνύει ἀνυπόστατον τὴν τοιαύτην ἐντολήν, καὶ διότι πρὸς τοῖς ῥηθεῖσι, δὲν ὑπάρχει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προηγουμένη τῶν μερῶν συμφωνία πρὸς ἀποστολήν, ἥτις ἀπαραίτητος ἐστὶν ἐπὶ ἐντολῆς. Ἡ παρατήρησις αὕτη εἶνε σπουδαία, καθόσον ἐπὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, αἱ διαπραγματεύσεις καὶ αἱ ἀποστολαί, ἐνεργοῦνται κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τὰς ἐμπορικὰς τῶν ἀνταποκριτῶν ἀνάγκας, οὔτε εἶνε ὑπόχρεοι ἐξ ὑπαρχῆς οὗτοι νὰ ἐνεργήσωσι καταβολὰς καὶ πραγματοποιήσωσι σχέσιν ἥτις δὲν εἶνε ὑποχρεωτική, ἐνόσῳ αἱ ἀποστολαὶ δὲν λαμβάνουσι χώραν, ὡς ἐν προλαβοῦσιν εἴρηται.

§ 147. Ἀμφισβητοῦμεν ἤδη τὴν ἑτέραν βάσιν, ἐφ' ἧς ἐρείδεται καὶ ἕτερον σύστημα.

Ἐπεκαλέσθησαν (ὅρα Prand. Franch: 633) τὸ ἄρθρον 1936 τοῦ Γαλ. Ἀστικοῦ Κώδικος ὅπερ πραγματεύεται περὶ τῆς ἀτάκτου παρακαταθήκης. Ἀλλ' ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου τούτου, οὐδαμῶς ποιεῖται μνείαν περὶ τόκων ὀφειλομένων ὑπὸ τοῦ θεματοφύλακος, ἀλλὰ ποιεῖται λόγον περὶ καρπῶν φυ-

σικῶν τοὺς ὁποίους βεβαίως ὀφείλει ὁ θεματοφύλαξ, καὶ περὶ ἀποζημιώσεων ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ὤφειλε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸ παρατεθέν. Ἄπορον πῶς ἠδυνήθησαν νὰ ἀνεύρωσι τὴν πρὸς πληρωμὴν τόκων ὑποχρέωσιν τοῦ λήπτου, ἐν τῇ διατάξει ταύτῃ, ἀφοῦ τὸ ἄρθρον τοῦτο ῥητῶς μάλιστα ἀπαγορεύει νὰ πληρώνηται τόκος ὑπὸ τοῦ θεματοφύλακος. «Il n est droit aucum interèt de l' argent deposé si ce n' est du jour où il a eté mis en demeure de faire restitution». Ἄλλως τὸ ἄρθρον τοῦτο ὁμιλεῖ περὶ παρακαταθήκης τακτικῆς καὶ οὐχὶ ἀνωμάλου, οἱ δὲ δοξάζοντες τὴν ἐκτεθεῖσαν θεωρίαν ὑποστηρίζουσιν ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς μετέχει τῆς ἀνωμάλου παρακαταθήκης, καὶ οἱ τόκοι ὀφείλονται λόγῳ τῆς ἰδιότητος ταύτης, ἐπικαλοῦνται δὲ ἀστόχως τὸ μνησθὲν ἄρθρον τοῦ Γαλλ. Ἀστικοῦ Κώδικος.

Ἀλλ' ἐὰν ἡ προσφυγὴ εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο εἶνε ματαία, διότι πρόκειται ἐν αὐτῷ περὶ τακτικῆς παρακαταθήκης, ἕπεταί τι τοὐλάχιστον ἐκ τῆς ἀνωμάλου παρακαταθήκης ἀναδεικνύον τὸ σύστημα τοῦτο ὀρθόν; Ἡ ἀνώμαλος παρακαταθήκη εἶνε ἡ μετατροπὴ τῆς παρακαταθήκης εἰς δάνειον τῇ συναινέσει τοῦ θεματοδότου, ἀπὸ δὲ τῆς χρήσεως τοῦ παρατεθέντος δὲν ἕπεται τόκος παρ' ἡμῖν ἄνευ ἰδίας συμφωνίας (L. 24 καὶ 26 depos.) (16. 3).

Παραλείπομεν νὰ μνημονεύσωμεν, ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ λογαριασμὸς πρὸς τὴν παρακαταθήκην, καθ' ἣν ὁ θεματοφύλαξ δὲν γίνεται κύριος, εἶνε δὲ ὑπόχρεως ν' ἀποδώσῃ ἀπροφασίστως τὸ παρατεθὲν ἅμα ὡς γένηται αἴτησις περὶ τούτου. (Παρ. καὶ Ἀθαν. n. 64).

§ 148. Ὅσοι ὡς δάνειον ὑπολαμβάνουσι τὸν ἀλληλόχρεον, (Noblet n. 135 — Massé T. 5 n. 2274—Lyon 20 8)βρίου 1857) οὕτω ἑρμηνεύοντες τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, ἀνευρίσκουσι τὸν λόγον τοῦ τόκου ἐν τῇ ἰδιότητι ταύτῃ, λέγοντες ὅτι ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν διαπραγματεύσεων ὀφείλεται τόκος ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀποστολῆς τῆς ἀξίας, μὴ απαιτουμένης ὑπερημερείας. Ἡ τοιαύτη ὅμως πρὸς τοὺς νόμους προσφυγή, ἀφ' ὧν προσεδόκων οἱ συγγραφεῖς ν' ἀποκομίσωσι

τίς ἡ νόμιμος αἰτία τοῦ τόκου, εἶνε καθαρὰ συνέπεια περιορισμένης τοῦ ζητήματος ἐρεύνης, μὴ ἐπεκταθείσης πλατύτερον, ἔνθα ἡ ἐπισκόπησις ἤθελεν εἶσθαι ἀνετωτέρα καὶ σκόπιμος.

Ἐνῷ ὁ νόμος ἀγνοεῖ τίς εἶνε ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἡ ἀξίωσις ἡμῶν, ὅπως παρ' αὐτοῦ ἀντλήσωμεν τὸν λόγον ἐννόμου συνεπείας οἷος ὁ τόκος, εἶνε πείσμων καὶ ἀλλόκοτος.

§ 149. Ἀλλὰ τίνες λοιπὸν εἰσὶν οἱ λόγοι τῆς παραγωγῆς τοῦ τόκου; Οἱ τόκοι οὗτοι εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅτι τρέχουσι αὐτοδικαίως ἄνευ ἰδίας τῶν ἀνταποκριτῶν συμφωνίας, ἡ δὲ νομολογία σταθερῶς ἀπεδέξατο τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, μετὰ τῆς πλειοψηφίας τῶν συγγραφέων (Helbronner n. 121 — Dietz n. 198—Delamarre et Lepoitvin T. 3 n. 387—Dufour σελ. 209 — Da n. 117—Clement n. 117 — Morin σελ. 109—Rubin de Couder n. 51 καὶ ἀκόλ. —Bordeaux 4 Ἰουλίου 1832—9 Αὐγούστου 1840—Cass. 11 Ἰανουαρίου 1841 — Lyon 29 Ἰουνίου 1852 — Cass. 8 Μαρτίου 1853 — Paris 4 Ἰανουαρίου 1854 — Cass. 24 Μαρτίου 1854—Orleans 7 Δ)βρίου 1858 – Grènoble 13 Φεβρ. 1864 —Cass. 12 Ἰουνίου 1876 καὶ 20 Ἰουνίου 1881 — (P. Franch. n. 628.)

Ὡς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν, ἐδημιούργησαν αἱ ἐμπορικαὶ ἀνάγκαι καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ συνήθεια τῶν ἐμπόρων ἀνύψωσεν εἰς σχέσιν ὑψίστης περιωπῆς, ἧς ἄνευ δυσχεραίνει ἡ ἀνάπτυξις τῶν πολυειδῶν διαπραγματεύσεων, ὅσας τὸ κερδοσκοπικὸν πνεῦμα ἀναπτύσσει, οὕτω καὶ τὸν τόκον ὡς απαραίτητον καὶ χρήσιμον πρὸς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν ἡ ἐνάσκησις τῆς ἐμπορίας ἀπεδέξατο, ὡς τὸ μέσον πρὸς ἀσφαλεστέραν τοῦ τέλους ἐπιδίωξιν. Πράγματι προϊὸν τῆς ἐμπορίας ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς, ὑπαγορευθεὶς ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς, περικλείων δὲ ἐν ἑαυτῷ σωρείαν κερδοσκοπικῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς ἄμεσον ὄφελος τῶν ἀνταποκριτῶν, δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ νεκρὰ τὰ ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ συσσωρευόμενα κεφάλαια. Ἡ ὑψίστη τέχνη τῶν ἐμπορευομένων, λέγει

ὁ Feiiu (n. 263) εἶνε ἡ μέθοδος τοῦ χρησιμοποιεῖν καὶ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν καθιστᾶν ἄγονα τὰ κεφάλαια, τοιοῦτος δὲ ὁ σκοπὸς τῆς ἐμπορίας, ὁ δὲ λογαριασμὸς ὡς μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ τοιούτου σκοποῦ, ἔδει νὰ μὴ παρεμβάλῃ κώλυμα πρὸς τὴν παραγωγὴν τῶν ἐκ τῶν κεφαλαίων καρπῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον νὰ συντελῇ ἀκωλύτως, εἰς τὴν αὔξησιν τῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἐμπορίας προωρισμένων κεφαλαίων.

Οὐδεὶς τῶν ἐμπορευομένων ὅσῳ ἐλευθέριος καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ἤθελε συναινέσῃ εἰς τὴν παραχώρησιν κεφαλαίου, τοῦ ὁποίου τὰς ὠφελείας ἀπολαμβάνει τρίτος, ἐνῷ ἐκεῖνος στερεῖται τοῦ κέρδους ὅπερ ἤθελεν ἔχῃ, ἐὰν ἦτο κάτοχος τοῦ κεφαλαίου τούτου. Κατὰ δὲ τὸν λογαριασμὸν, οἱ ἀνταποκριταὶ ἀποστέλλοντες πρὸς ἀλλήλους ἀξίας, γίνονται κύριοι τῶν ἀξιῶν τούτων ἀμοιβαίως, ἑκάτερος δὲ τούτων στερεῖται τοῦ κέρδους τοῦ ἀποσταλέντος κεφαλαίου. Δὲν εἶνε λοιπὸν δίκαιον, οὐδὲ σύμφωνον πρὸς τὸ ἐμπορικὸν πνεῦμα, νὰ παραμένωσιν ἐν χερσὶ τρίτου, κεφάλαια ἄτοκα, ἀφοῦ ὁ λήπτης διαθέτει αὐτὰ κατ' ἀρέσκειαν καὶ ὠφελεῖται τοὺς καρποὺς τῆς διαχειρίσεως αὐτῶν. Ἰδοὺ ἡ ἰσότης, ἐξ ἧς ὁ τόκος ἐπιβάλλεται κατὰ τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν, ἡ δὲ ἐμπορικὴ συνήθεια ἀνέκαθεν ἀνεγνώρισε καὶ καθιέρωσε τὸν τόκον τοῦτον ὁμοιομόρφως ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ λογαριασμοῦ, ὡς τὸ ἀπαραίτητον καὶ σύμφυτον αὐτοῦ ἐπακολούθημα, ἵνα μὴ περιπέσῃ ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς περιωπῆς αὐτοῦ εἰς ὄργανον ζημίας. Ἐφήρμοσε τουτέστιν ἡ ἐμπορικὴ συνήθεια ἐν τῷ λογαριασμῷ, ὅπερ ἀξίωμα θεωρεῖται καὶ ἡ βάσις τοῦ δικαίου, ὅτι οὐδεὶς ὠφελεῖται μὲ ζημίαν τοῦ ἄλλου, τὸ ἀξίωμα δὲ τοῦτο, τοσούτῳ μᾶλλον ἔδει νὰ τηρῆται κατὰ τὰς ἐμπορικὰς διαπραγματεύσεις, ὅπου τὰ πάντα διέπει καὶ προάγει ὁ σκοπὸς τοῦ κέρδους.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ὑποστηρίζεται ὁ τόκος. Ὁ ἀποστολεὺς, δικαιοῦται λαμβάνειν βεβαίως τὸ ἀντίτιμον τῆς ἀποσταλείσης ἀξίας, παραδεχθεὶς ὅπως, ἀντὶ τῆς ἀμέσου πληρωμῆς αὐτοῦ παρὰ τοῦ λήπτου, πιστωθῇ ὑπὸ τούτου.

Ἐὰν δὲν συνεφώνει τοιοῦτόν τι καὶ ἀλληλόχρεως λογαριασμὸς δὲν ὑπῆρχε μετὰ τοῦ ἀνταποκριτοῦ του, ὁ ἀποστο-

λεὺς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ αἰτήσηται δικαστικῶς τὴν πληρωμήν, τῆς ἀγωγῆς δὲ ταύτης στερεῖται οἰκειοθελῶς σήμερον, ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ὁποίας ἐδικαιοῦτο νὰ πληρωθῇ τόκους τῆς ἀπαιτήσεως αὐτοῦ. Οὐδὲν ἄρα ἀντίκειται ὅπως παραιτούμενος τῆς ἀγωγῆς ταύτης μὴ θεωρηθῇ παραιτηθεὶς καὶ τῶν τόκων τοῦ κεφαλαίου τὸ ὁποῖον παρέχει εἰς τὸν ἀνταποκριτήν του ὠφελούμενον (Dufour Rec. de l' Academie de Legislation t. IX σελ. 209.) Ἐὰν παρητήθη τῆς ἀγωγῆς, τοῦτο ἔπραξε χάριν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ὃν συνῆψε μετὰ τοῦ ὀφειλέτου αὐτοῦ, καλῶς δὲ σύνοιδεν ὁ ἐμπορικὸς κόσμος ὅτι δὲν εἶνε δίκαιον χάριν τῆς εὐχερείας περὶ τὴν κυκλοφορίαν τῶν κεφαλαίων ἣν μεθοδεύεται ὁ λογαριασμὸς ν' ἀπολεσθῇ ἡ ἐκ τῶν ἀνταλλασσομένων κεφαλαίων νόμιμος ὠφέλεια. Καὶ ἐντεῦθεν παρήχθη ἡ ἐμπορικὴ συνήθεια, ἥτις περιέχει ἔννοιαν δικαίου ἀποδεκτοῦ γενομένου, ἀφ' ὅτου εἰσέτι ἡ σχέσις τοῦ λογαριασμοῦ διετέλει ἐν τοῖς σπαργάνοις τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰ εἰρημένα, συνάγομεν ὅτι οἱ τόκοι τρέχουσιν αὐτοδικαίως κατ' ἐμπορικὴν συνήθειαν, ἥτις ἔχει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. (Παρ. καὶ Feitu n. 263. Ἐπίσης καὶ οἱ συγγραφεῖς τῶν Pandectes Franchaises n. 631).

§ 150. Ὅταν οἱ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ διατελοῦντες οὔτε ἔμποροι εἰσὶν, οὔτε περιέχει οὗτος ἐμπορικὰς πράξεις τί δέον νὰ παραδεχθῶμεν περὶ τόκου;

Ὁ λογαριασμὸς ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν ἀναγκῶν μορφωθεὶς, ὑφίσταται κατὰ τὸ πλεῖστον μεταξὺ τῶν ἐμπόρων, χάριν τῆς εὐχερείας τῶν κερδοσκοπικῶν αὐτῶν ἐπιχειρήσεων. Τὰ ἐμπορικὰ λοιπὸν ἔθιμα εἶνε ἡ πηγὴ τῆς σχέσεως ταύτης, ταῦτα δὲ καὶ μόνα μέχρι τοῦ τελείου αὐτοῦ σχηματισμοῦ ἐχρησίμευσαν ὡς οἱ νομικοὶ κανόνες, οἱ τὰς συνεπείας τοῦ λογαριασμοῦ ἀναπτύξαντες. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ λογαριασμὸς δὲν εἶνε πρᾶξις ἐμπορικὴ, ἅμα μεταξὺ μὴ ἐμπόρων ὑφίσταται οὔτε ἀφορᾷ εἰς ἐμπορικὰς πράξεις, ἀλλ' ἀφοῦ τὸ ἐμπορικὸν πνεῦμα ἐφεῦρε τὴν μέθοδον ταύτην τοῦ συναλλάτ-

τεσθαι, χάριν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐμπορίου, πᾶς ὁ οὕτω συναινέσας νὰ συναλλάσσηται πρέπει νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς συνεπείας τῆς ἣν ἐξελέξατο σχέσεως, μὴ δυνάμενος ἄνευ ἰδιαιτέρας συμφωνίας, ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοῦ λογαριασμοῦ ἀποτελέσματα, ἀνήκοντα εἰς τὴν φύσιν τῆς σχέσεως ταύτης (Clement σελ. 168—Boistel n. 886—Da n. 120—Feitu n. 266.) Παραδεχθεὶς ἅπαξ τὸν λογαριασμὸν ὁ μὴ ἔμπορος, ὀφείλει ν' ἀποδεχθῇ τοῦτον μεθ' ὅλων τῶν ὑπὸ τῆς ἐμπορικῆς συνθήκης παραδεδεγμένων συνεπειῶν, δὲν εἶνε δὲ δυνατὴ ἡ ὕπαρξις δύο εἰδῶν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἐξ ὧν τὸ ἕτερον μόνον ἀποφέρει τόκους, ἐνῷ ἡ φύσις τοῦ λογαριασμοῦ ὡς μέσου πρὸς πορισμὸν κεφαλαίων δυναμένων νὰ παρέχωσιν ὠφέλειαν πρὸς τοὺς ἀνταποκριτάς, ἀπαιτεῖ τὴν πληρωμὴν τόκων. Ἐὰν ὁ μὴ ἔμπορος μετέρχηται πρᾶξιν ἐθιζομένην ἐν τῇ ἐμπορίᾳ καὶ χρήσιμον ἰδίᾳ τοῖς ἐμπορευομένοις, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς βουληθεὶς νὰ χρησιμοποιῇ τὰ κεφάλαια αὐτοῦ ἐπὶ πιστώσει, χωρὶς ὅμως ν' ἀπολέσῃ καὶ τὴν ἐκ τῆς πιστώσεως δικαίαν ὠφέλειαν. Ὅθεν καθ' ἡμᾶς δὲν εἶνε ὀρθὴ ἡ ἀντίθετος λύσις ἣν παραδέχονται οἱ Helbronner (n. 122) καὶ Dietz (n. 205).

Σπανία δὲ ἄλλως εἶνε ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν ὁ μὴ ἔμπορος ὁ ἐντελῶς ἀπέχων πάσης ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως, ἤθελε συνάψει μετ' ἄλλου ἐπίσης μὴ ἐμπόρου ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. Ἵνα ὑπάρξῃ ἀφορμὴ πρὸς σύναψιν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἀπαιτεῖται ἡ ὕπαρξις ἀνάγκης τινός, τοιαύτη δὲ ἀνάγκη ὑφίσταται μόνον μεταξὺ τῶν ἐμπορευομένων. Ὅθεν ἐὰν κατ' ἐξαίρεσιν ὁ λογαριασμὸς ὑφίσταται μεταξὺ μὴ ἐμπόρων, τὰ πρόσωπα ταῦτα, καίτοι μὴ ἐνασκοῦντα τὴν κυρίως ἐμπορίαν ἵνα ὀνομασθῶσιν ἔμποροι, οὐχ ἧττον εὑρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ συνάψωσιν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἐὰν αἱ ὑποθέσεις αὐτῶν αἱ χρηματικαί, εἰσὶ τοιαῦται μετά τινος προσώπου, ὥστε ἡ διακανόνισις αὐτῶν διὰ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ εἶνε συμφέρουσα. Οὕτω λέγοντες, ἐννοοῦμεν ὅτι ὅπου ὑπάρχει ἀλληλόχρεος λογαριασμός, τεκμαίρεται ἀναμφισβητήτως ἡ ἀνάγκη, ἥτις δυνατὸν

μὲν νὰ μὴ προκύπτῃ ἐξ ἐμπορικῆς ἐνεργείας, ἀλλὰ πάντως παρίσταται ὡς συνέπεια οἰκονομικῆς πολυπραγμοσύνης. Καὶ ὑπὸ τοιούτους ὅρους παρουσιαζομένου τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἐπιτρέπεται νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι δέον νὰ ἐξαιρεθῇ τοῦ λογαριασμοῦ τούτου ὁ τόκος, ὅστις καθιερώθη ἐν τῷ λογαριασμῷ ὡς νόμιμον ἀντάλλαγμα τῆς καρπώσεως τῶν ἀμειβομένων κεφαλαίων; Ὅστις ἐπαφίησι τὰ κεφάλαια αὐτοῦ εἰς χεῖρας τρίτου, ἐνῷ δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ ταῦτα ἀμέσως, ὁ τρίτος δὲ οὗτος ὠφελεῖται ἐκ τῶν κεφαλαίων τούτων, διότι ἔχει τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν, δὲν πράττει δωρεὰν τῆς χρήσεως αὐτῶν, ἐὰν συνάψῃ ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν τοῦ ὁποίου γνωρίζει τὰς συνεπείας, ἄνευ ρητῆς δὲ ἐξαιρέσεως τῆς τῶν τόκων εἰθισμένης συνεπείας, ἡ ὑπόθεσις τῆς μὴ καταβολῆς τόκων δὲν στηρίζεται εἰς τὰς γενικὰς τοῦ δικαίου ἀρχάς. (Παρβ. καὶ Feitu αὐτόθι).

Οὔτε δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν ἀμέλειαν εἰς τὸν ἀνταποκριτὴν ἐκεῖνον, ὅστις δὲν συνεφώνησε ρητῶς περὶ τόκου, οὔτε ἐζήτησε δικαστικῶς τὴν πληρωμὴν τῶν κεφαλαίων του, διότι αὐτὴ ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἐκώλυσεν αὐτὸν τῆς τοιαύτης ἐνεργείας. Τῷ ὄντι συναλλασσόμενος ὁ δανειστὴς ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ μετὰ τοῦ ὀφειλέτου αὐτοῦ, ἔχει ἐνώπιον αὐτοῦ σχέσιν παράγουσαν τόκους αὐτοδικαίως, γινώσκων δὲ τὰς συνεπείας τῆς σχέσεως ταύτης, δὲν ἔχει τὸ ἐνδόσιμον νὰ ποιῆται ματαίας περὶ τόκου συμφωνίας, διότι ὁ τόκος πηγάζει ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ χάριν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἰσότητος τῶν ἐκ τῶν ἀξιῶν κερδῶν. (Ἀντιδοξεῖ ὁ Ἀθανασιάδης ἀριθ. 65).

Εἰς τὴν βούλησιν ἄρα τῶν ἀνταποκριτῶν ἔγκειται ἡ νομιμότης τῆς καταβολῆς τόκων, ἀφοῦ οὗτοι παραδέχονται νὰ κανονίσωσι τὰς σχέσεις αὐτῶν διὰ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅστις δέον νὰ λαμβάνηται ἀκέραιος, ἐνόσῳ οἱ ἀνταποκριταὶ δὲν ἐκδηλοῦσιν ἐναντίαν πρόθεσιν δυναμένην νὰ προκύψῃ σιωπηρῶς.

Τὴν ἐκδοχὴν ταύτην, παρεδέξατο καὶ τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον ἐν ἄρθρῳ 5 ἐδαφ. γ΄. ὁρίσαν, ὅτι ὁ λογαριασμὸς κα-

θιστᾷ τοκοφόρα τὰ ἐν αὐτῷ ἀναγεγραμμένα ποσὰ ἀπὸ τῆς εἰσπράξεως, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀστικοῦ ἢ ἐμπορικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος.

Ὅταν ὁ ἕτερος μόνον τῶν ἀνταποκριτῶν εἶνε ἔμπορος; Κατὰ μείζονα λόγον ἐπιβάλλεται νὰ παραδεχθῶμεν τὴν αὐτὴν λύσιν. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς ὁ ἔμπορος δικαιοῦται εἰς πληρωμὴν τόκων αὐτοδικαίως, ἤθελε ζημιώσῃ τὸν μὴ ἔμπορον ὀφείλοντα μέν, μὴ δικαιούμενον δὲ πρὸς ἀπόληψιν τόκου ἐπὶ τῶν παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸν ἔμπορον ἀποστελλομένων ἀξιῶν. Ὅθεν οἱ τόκοι ἀμοιβαίως ὀφείλονται ἀπὸ τῆς καταβολῆς τῆς ἀξίας, ἡ δὲ ἰσότης τῶν δικαιωμάτων ἐν τῇ ἐμπορίᾳ εἶνε ἡ ἀφετηρία ἀφ' ἧς ὁ κύκλος αὐτῆς ἀναπτύσσεται (Feitu n. 265).

Δύναται ὅμως νὰ συνομολογηθῇ τὸ ἐναντίον, ἤτοι νὰ μὴ ὀφείλωνται τόκοι παντάπασιν, ἢ ἑτέρωθεν μόνον, καὶ ὁρισθῇ καὶ ἡ ποσότης τῶν τόκων καὶ ὁ χρόνος τῆς ἐνάρξεως αὐτῶν. (Caen τῆς 21 Μαρτίου 1849, καὶ 3 Φεβρ. 1880.— (P. Fr. n. 639—640).

§ 151. Κατὰ τὸν Γερμανικὸν Κώδικα ἀριθ. 291, καὶ Βελγικὸν τῆς 20 Δ)βρίου 1890, Ἰταλικόν, ἀρ. 345. Πορτογαλλίας ἀρ. 346. 5., Χιλῆς ἀρ. 602. 2. 3.—Ἀργεντίνης ἄρθρ. 77, πᾶσα ἀξία εἰσερχομένη ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ εἶνε τοκοφόρος αὐτοδικαίως, ἐξαρτωμένου τοῦ ποσοῦ τοῦ τόκου ἐκ τῆς συμφωνίας τῶν συμβαλλομένων, ἢ ἐν ἐλλείψει τοιαύτης ὑπὸ τοῦ νόμου.

§ 152. Εἴπομεν ὅτι αἱ καταβολαὶ ἢ ἀποστολαί, συνίστανται ἐκ διαφόρων ἀντικειμένων ἀξίας, δὲν ἀπαιτεῖται δὲ ὑλικὴ μετάθεσις, ἀλλ' ἀρκεῖ ὅτι ὁ ἀνταποκριτὴς χρεώνει τὸν ἀποστολέα διὰ τῆς ἀξίας, ἣν ἐξ οἱουδήποτε τρόπου θεωρεῖται ἀποκτήσας. Οὕτω δαπάναι διαμαρτυρίας γινόμεναι ὑπὸ τοῦ κομιστοῦ τῆς συναλλαγματικῆς μὴ πληρωθείσης κατὰ τὴν λῆξιν, ἀποτελοῦσι κεφάλαιον χρεώσεως τοῦ ὀπισθογράφου ἀποστολέως, διότι διὰ τὰς δαπάνας ταύτας εἶνε ὑπεύθυνος ὁ τελευταῖος, ἐπομένως ὁ κομιστὴς θεωρεῖται καταβαλὼν τὰς δαπάνας ταύτας διὰ λογαριασμὸν τοῦ ὀπισθογράφου. Ὁ τό-

κος λοιπὸν ὀφείλεται ἐπὶ πάσης ποσότητος ὀφειλομένης ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ πρὸς τὸν ἕτερον, ἤτοι ἐπὶ παντὸς κεφαλαίου πιστοχρεώσεως, ἀφορώσης εἴτε ἀξίαν, ἧς ἐγένετο κύριος ὁ λήπτης διὰ τῆς ἐμμέσου ἢ ἀμέσου ἀποστολῆς ἢ ἀποτελούσης παρακολούθημα καὶ προσθήκην ὡς αἱ μνησθεῖσαι δαπάναι, ὡς ἀναγκαία τῆς διαπραγματεύσεως συνέπεια.

§ 153. Ἵνα δὲ ὁ τόκος ἢ νόμιμος, δέον ν' ἄρχηται ὀφειλόμενος ἀφ' ὅτου ὁ λήπτης δύναται νὰ διαθέσῃ τὴν ἀξίαν καὶ ν' ἀπολαύσῃ τοὺς καρποὺς καὶ τὰς ὠφελείας αὐτῆς, δύναται δὲ νὰ πράξῃ τοῦτο εὐθὺς ὡς περιέλθῃ εἰς τὴν κατοχὴν καὶ κυριότητα αὐτοῦ ὁριστικῶς ἡ ἀξία, ὅτε ἀναγράφεται ὁριστικῶς καὶ ἡ πίστωσις. Εἴδομεν δὲ πότε θεωρεῖται ὁριστικὴ ἡ πίστωσις.

Ἐὰν ἡ εἴσπραξις μέλλει νὰ γίνῃ ὑπὸ προθεσμίαν, ἔκτοτε τρέχει καὶ ὁ τόκος ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως, ὡς φέρ' εἰπεῖν συναλλαγματικὴ ἢ γραμμάτιον ἀποσταλὲν ἵνα εἰσπραχθῇ καθ' ὡρισμένην ἡμέραν (Ἐμποροδ. Bordeaux 7 Μαΐου 1877 (P. Fr. 647.)· ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχῃ ἐναντία συμφωνία.

Ἐπίσης ὀφείλει τόκους ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς ποσότητος τῆς πληρωθείσης διὰ λογαριασμόν του πρὸς τρίτον πρόσωπον, ἀφ' ἧς ἡμέρας κατεβλήθη τὸ ποσὸν τοῦτο, διότι ἔκτοτε μετεβιβάσθη εἰς τὴν περιουσίαν τοῦ δι' ὃν ἐγένετο ἡ πληρωμὴ—(Bordeaux 9 Αὐγούστου 1840—Caen 5 Ἰουλίου 1872, Sous Cass. τῆς 2 Ὀκτωβρίου 1873—Lyon Caen et Renault t. 4ος n. 842).

§ 154. Ἑκάστη πίστωσις ἀντιπροσωπεύει καὶ ἰδίαν ἀξίαν ἐν τῷ λογαριασμῷ, καὶ εἶνε ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς ἄλλης. Ἀλλ' εἶνε ἐνδεχόμενον πίστωσίς τις ἀναγραφεῖσα ἐν τῷ λογαριασμῷ, νὰ μὴ ἔχῃ τὸν λόγον αὐτῆς εἰς ἀποστολὴν κεφαλαίου τινός, ἀλλ' ἁπλῶς νὰ σκοπῇ τὴν ἐξουδετέρωσιν προηγουμένης πιστώσεως, ἥτις δὲν ἔχει λόγον ὑποστάσεως (contrepassation). Ἡ τοιαύτη πίστωσις, ἡ ἐπὶ τοιούτῳ γενομένη σκοπῷ, ἀντιπροσωπεύει οὐχ ἧττον ἀξίαν, διότι ἀνεγράφη ἵνα συμψηφισθῇ πρὸς ἐκείνην τὴν πίστωσιν, δι' ἣν ἡ ἀξία δὲν κατεβλήθη. Οὕτω ἐὰν γραμμάτιον ἢ συναλλαγμα-

τικὴ δὲν πληρωθῇ κατὰ τὴν λῆξιν, ὁ λήπτης δικαιοῦται, ὅπως ἀπαλλαχθῇ τῆς ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως πιστώσεως, νὰ χρεώσῃ αὐτὸν μὲ ἴσον ποσὸν πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς συναλλαγματικῆς προσθέτων καὶ τὰς δαπάνας τοῦ διαμαρτυρικοῦ κλπ. Ἀλλ' ὁ ἐμπορικὸς νόμος ἐν ἄρθρ. 184, ὁρίζει ὅτι, ὁ τόκος τῶν κεφαλαίων τῆς συναλλαγματικῆς, κατὰ τῆς ὁποίας ἐγένετο διαμαρτυρία ἐπὶ μὴ πληρωμῇ, λογίζεται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ διαμαρτυρικοῦ (ὅρα καὶ ἄρθρον 185). Ἔχει ἄρα ἐφαρμογὴν ἡ διάταξις αὕτη, καθ' ἣν περίπτωσιν ἐχρεώθη ὁ ἀποστολεὺς ἐν τῷ λογαριασμῷ διὰ τοῦ ποσοῦ τῆς συναλλαγματικῆς καὶ τῶν ἐξόδων τοῦ διαμαρτυρικοῦ μὴ γενομένης πληρωμῆς κατὰ τὴν λῆξιν; Θελήσας ὁ λήπτης τῆς μὴ πληρωθείσης συναλλαγματικῆς, νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν ματαιωθεῖσαν πίστωσιν, δὲν θεωρεῖται πλέον κομιστὴς τῆς συναλλαγματικῆς, ὀφείλων μάλιστα νὰ ἐπιστρέψῃ ταύτην πρὸς τὸν ἀποστολέα ὀπισθογράφον, διὰ δὲ τῆς χρεώσεως ἣν ἀναγράφει ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἀποστολέως, μεταβάλλεται εἰς δανειστὴν ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἀνανεωθείσης τῆς ἐκ τῆς μὴ πληρωμῆς τῆς συναλλαγματικῆς ἀπαιτήσεως αὐτοῦ κατὰ τοῦ ὀπισθογράφου, ἑπομένως ὁ τόκος τοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν ἐξόδων τοῦ διαμαρτυρικοῦ θέλει ἄρχεσθαι οὐχὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς συντάξεως τῆς διαμαρτυρίας ὡς κελεύει τὸ ἄρθρον 184 τοῦ ἐμπορ. νόμου ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐχρέωσε τὸν ἀποστολέα διὰ τοῦ ποσοῦ τῆς μὴ πληρωθείσης συναλλαγματικῆς καὶ τῶν ἐξόδων. Ἡ λύσις αὕτη, εἶνε σύμφωνος πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, (Fəitu n. 266) καθιστῶσας ἀνεφαρμόστους τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 184 καὶ 185 τοῦ ἐμπορ. νόμου (Cass. 8 Μαρτίου 1853) (P. Fr. 646).

§ 155. Ποῖον ἔσεται τὸ ποσὸν τῶν ἐν τῷ λογαριασμῷ ὀφειλομένων τόκων;

Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχει ἡ ἀπαγορευτικὴ διάταξις τοῦ ἀπὸ 3 7)βρίου 1807 νόμου, κανονίζοντος τὸν κατὰ συμφωνίαν τόκον πρὸς 5 ο/ο ἐπὶ τῶν πολιτικῶν καὶ 6 ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν χρεῶν. Ἐρωτᾶται ὅμως, ἐὰν ὁ νόμος οὗτος ἔχῃ ἐφαρμογὴν

ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Εἶπον, ὅτι ὁ νόμος οὗτος κυρίως ἀποβλέπει πρὸς τὸ δάνειον, ὁ δὲ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς δὲν μετέχει τοῦ χαρακτῆρος τοῦ δανείου, καὶ συνεπῶς ἠδυνήθησαν νὰ σχηματίσωσι τὴν πεποίθησιν, ὅτι διαφεύγει τὴν ἀπαγορευτικὴν διάταξιν ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, ὁ δὲ τόκος δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ καθιερούμενον μέτρον κατὰ τὴν ἐμπορικὴν συνήθειαν.

Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη ἀφίσταται ἐντελῶς τοῦ κειμένου τοῦ νόμου, οὐδὲ δύναται νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ὁ νομοθέτης εἶχεν ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ μόνον τὸ δάνειον, διότι ποιεῖται χρῆσιν τῆς λέξεως pret. Ὡς εἶνε φυσικὸν τὸ δάνειον εἶνε ἡ ὁμαλωτέρα ὄψις τῆς ἐνοχῆς, ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ ἡ συνηθεστέρα καὶ ἰδίως ἐν τῇ ἐμπορίᾳ. Ἀπειρίαν συναλλαγῶν καὶ διαπραγματεύσεων ἤθελεν ἐξαιρέσῃ τῆς προνοητικῆς αὐτοῦ μερίμνης ὁ Γάλλος νομοθέτης, ἐὰν ἠννόει ν' ἀπαγορεύσῃ ἀνώτερον τόκον μόνον ἐπὶ δανείου, ἐγκαταλείπων εἰς τὴν προαίρεσιν τῶν διαφερομένων κατὰ τὰς ποικίλλας ἐξ ἄλλων αἰτιῶν ἐνοχάς, νὰ ὁρίσωσι τὸ μέτρον τοῦ τόκου. Ἡ τοιαύτη ἐκδοχή, ἤθελε περιαγάγῃ τὸν νόμον εἰς ἀχρηστίαν, ματαίας δὲ τὰς τόσῳ φιλανθρώπους διατάξεις αὐτοῦ, διότι τὸ δάνειον ἤθελεν ὑποκρύπτεσθαι ὑπὸ τὸ σχῆμα ἑτέρας συμβάσεως, ὅπως ὁρίζηται ἀνώτερος τόκος κατὰ βούλησιν, ἐντεῦθεν δὲ ἡ καταδολίευσις τοῦ νόμου.

Ὁ Feitu δείκνυσιν ἐνδοιασμόν τινα εἰς ἔκφρασιν ὁριστικῆς γνώμης ἐπὶ τῆς ἐννυίας τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ νόμου τοῦ 1807, διότι ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς σκέπτεται ὅτι ὁ νομοθέτης εἶχε κυρίως ὑπ' ὄψει αὐτοῦ τὴν καθαυτὸ σύμβασιν τοῦ δανείου, ἡ δὲ προσοχὴ αὐτοῦ οὐδόλως εἶχεν ἐπεκταθῇ ἐπὶ τῶν τραπεζιτικῶν ἐργασιῶν, καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἐν τούτοις ἀνομολογεῖ ὅτι ὁ νομοθέτης μετεχειρίσθη τὴν λέξιν δάνειον ὑπὸ ἀσυνήθη ἔννοιαν, καὶ ὅτι ὁ νόμος ἔχει ἐφαρμογὴν καθ' ἁπάσας τὰς συμβάσεις καθ' ἃς γεννᾶται ὑποχρέωσις μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων πρὸς πληρωμὴν ὡρισμένου τινὸς ποσοῦ, συμπεραίνει δὲ ὅτι ὁ δικαστὴς ἔχει τὸ στάδιον ἐλεύθερον τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης ἑρμηνείας, ἀφοῦ λάβῃ ὑπ' ὄψιν

ὅμως καὶ τὴν πρόθεσιν τῶν ἀνταποκριτῶν, ἐὰν ἐσκόπουν οὗτοι συνομολογοῦντες τόκον ἀνώτερον, νὰ δολιευθῶσι τὸν νόμον (Παραβ. καὶ Cass. 24 Ἀπριλίου 1849 — Alger 5 Φεβρ. 1874 Sous Cass. 15 Νοεμβρίου 1875) — (P. Fr. 650). Demolombe n. 639.

Παρατηροῦμεν ὅμως ὅτι ὁ συγγραφεὺς μετέθεσε τὰ σημεῖα τοῦ ζητήματος, καθόσον τοῦτο εἶνε ἐξεταστέον, ἐὰν ὁ νόμος ἀκυροῖ τὸν ἀνώτερον τόκον ἐν τῷ λογαριασμῷ. Ἡ κακὴ τῶν ἀνταποκριτῶν πρόθεσις, ὅπως ἀντιστρατευθῶσιν εἰς τὸν νόμον, δὲν ἔχει ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς κρίσεως περὶ τὴν λύσιν. Τὸ ἔργον τῆς ἑρμηνείας, εἶνε νὰ γνωρίσῃ ἡμῖν, ἂν ὁ νόμος οὗτος ἐφαρμόζηται ἐπὶ πάσης ἐνοχικῆς σχέσεως, πρὸς ἀνεύρεσιν δὲ τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τοῦ νόμου, δὲν εἶνε λογικὸν νὰ ἀντλήσωμεν ἐπιχείρημα ἐκ τῆς προθέσεως τῶν συμβαλλομένων, ὅπως συμπληρώσωμεν τὸ χάος, ὅπερ διαγράφεται ἐκ τῆς ἁπλῆς τοῦ νόμου θεωρίας. Ἐὰν δὲν δυνηθῶμεν ν' ἀποφανθῶμεν ὡρισμένην ἑρμηνείαν, ἀλλ' ἀμφιβάλλομεν, ἡ ἀμφιβολία καὶ τὸ διφορούμενον τῆς ἐννοίας τοῦ νόμου, εἶνε τῆς διαφόρου τῶν ἀνθρώπων ἀντιλήψεως συνέπεια, τὴν δὲ συνέπειαν ταύτην δὲν πρέπει ν' ἀποσοβήσωμεν προσφεύγοντες εἰς μέσα ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς λογικῆς μὴ δικαιολογούμενα.

Ὅθεν ἐὰν μὲν κρίνωμεν ὅτι ὁ νόμος δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς τί σκέπτονται οἱ ἀνταποκριταὶ καὶ ἂν ἠννόουν νὰ δολιευθῶσι τὸν νόμον, διότι περὶ τούτου ὁ νόμος δὲν ἐρωτᾷ, ἐὰν δὲ εἴπωμεν ὅτι μόνον περὶ δανείου ὁμιλεῖ, τότε πῶς θέλομεν παραδεχθῇ ὅτι ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ ἀλληλοχρέου, διὰ τὸν λόγον ὅτι οἱ ἀνταποκριταὶ ἐσκόπουν νὰ συνομολογήσωσι τόκον ἀνώτερον τοῦ νομίμου, ἀφοῦ ὅριον δι' αὐτοὺς ὁ νόμος δὲν ἔθετο.

Παρ' ἡμῖν ἐλλείπει τοιαύτη ἀπαγορευτικὴ περὶ τοῦ ὁρίου τοῦ τόκου διάταξις, τὸ δὲ ποσὸν τοῦ τόκου ὁρίζεται ὑπὸ τῆς συμφωνίας καὶ τῶν ἐθίμων τῶν διαφερομένων, ἅτινα εἰσὶν ἐπικρατέστερα τῶν Ρωμαϊκῶν νόμων, διότι καὶ ἂν ἰσχύῃ ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ τόκου ἡ διὰ τῆς Νεαρᾶς 83 τοῦ Βασιλείου καθιε-

ρωθεῖσα, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ Νεαρὰ 83 τοῦ Λέοντος ἡ ἀνατρέψασα τὴν ἀπαγόρευσιν, δὲν περιέχεται ἐν τῇ ἑξαβίβλῳ τοῦ Ἀρμενοπούλου, ἔχομεν τὸν λόγον τῆς ὑπεροχῆς τῶν ἐθίμων ἐν Ἑλλάδι ἀπέναντι τῶν διατάξεων τῶν Ρωμαίων καὶ Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, ἡ δὲ περὶ τόκου συνήθεια εἶνε ἀναμφισβήτητος, φέρει δὲ ἅπαντα τὰ συστατικὰ τοῦ ἐθίμου ἤτοι τὸ πολυχρόνιον καὶ ἀδιάκοπον.

Διὰ τοῦ ἀπὸ 22 Μαΐου 1882 νόμου ὡρίσθη μόνον ὁ τῆς ὑπερημερείας τόκος εἰς ὀκτὼ ταῖς ο)ο ἐτησίως ἐπὶ παντὸς ἀστικοῦ χρέους καὶ 9 ο)ο ἐπὶ ἐμπορικοῦ (ἄρθρον 1ον). Ὅθεν μὴ ὑπαρχούσης συμφωνίας κατὰ τὸν λογαριασμὸν περὶ τοῦ ποσοῦ τῶν ὀφειλομένων τόκων ἐπὶ τῶν κεφαλαίων τῶν ἀποστολῶν, ἐφαρμόζεται ἡ διάταξις τοῦ νόμου τούτου, ὀφειλομένου τοῦ νομίμου τόκου τῆς ὑπεοημερείας.

Ἡ δὲ Ἐθνικὴ Τράπεζα διὰ τοῦ ἀπὸ 11 Ἀπριλίου 1859 νόμου δὲν δικαιοῦται εἰς τόκον ἀνώτερον τῶν 8 ταῖς ἑκατὸν διὰ τὰς ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ καταβολάς.

Γεννᾶται ὅμως τὸ ἑξῆς περιλάλητον ζήτημα.

Ὅταν ἔθιμον ὁρίζῃ ἀνώτατον ὅριον τόκου, ἰσχύει ἀνωτέρα περὶ τόκου συμφωνία, ἐναντίον τοῦ ἐθίμου τούτου;

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 136 τοῦ 1900 ἀπόφασις τοῦ Ἀρείου Πάγου, φαίνεται δεχομένη ὅτι τοιαύτη συμφωνία εἶνε ἀνίσχυρος, μεταρρυθμίσασα ἀπόφασιν τοῦ Ἐφετείου Λαρίσσης, καὶ διατάξασα ἀποδείξεις περὶ τῆς ὑπάρξεως τοιούτου ἐθίμου, σκέπτεται δὲ ὡς ἑξῆς. «Ἐπειδὴ οἱ ἀναιρεσείοντες διὰ τῶν ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου ἐγγράφων προτάσεών των, ἀπέκρουσαν τὴν περὶ τόκου 36 ο)ο ἐτησίως σύμβασιν ὡς ἀντικειμένην εἰς ἔθιμον ἐν Θεσσαλίᾳ καθιερωμένον ἀπὸ τῆς μακροχρονίου τουρκικῆς κατοχῆς, καθ' ὃ τὸ ἀνώτατον ὅριον τοῦ τόκου εἶνε 12 ο)ο ἐτησίως, καὶ πᾶσα καθ' ὑπέρβασιν αὐτοῦ συμφωνία ἀπηγορευμένη ὡς ἄκυρος ἐστί, τουτέστι προέτειναν ἔθιμον, ὅπερ δυνάμει τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ διὰ τοῦ νόμου ΗΜ' τῆς 19 Μαρτίου 1882 εἰσαχθέντος Β. Διατάγματος τῆς 23 Φεβρ. 1835 κατισχύον τοῦ Βυζαντινοῦ νόμου, κατήργησεν οὐ μόνον τοὺς περὶ τόκου ὁρισμοὺς αὐτοῦ,

ἀλλὰ καὶ τὴν διάταξιν Βασιλ. 67 (ΙΑ΄. ά.) σχόλιον «δύναταί τις πακτεύειν κόντρα *κονουετούνδινεμ.*» εἰς ἣν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν περὶ τόκου σύμβασιν, ἀντίκειται τὸ περιεχόμενον τοῦ ἐθίμου. Ὅθεν τὸ Ἐφετεῖον ἀπορρίψαν τὴν πρότασιν τοῦ ἀνωτέρω ἐθίμου ὡς μὴ ἀσκοῦσαν ἐπιρροήν τινα ἕνεκα τῆς ῥητῆς ἐναντίας αὐτοῦ συμφωνίας περὶ τόκου 36 ο/ο ἐτησίως κατὰ τὴν εἰρημένην διάταξιν τῶν Βασιλικῶν, ψευδῶς ἡρμήνευσε τὸ εἰρημένον Β. Διάταγμα τῆς 23 Φεβρουαρίου 1835, καθ' ὃ τὰ ἔθιμα ὅσον πολυχρόνιος καὶ ἀδιάκοπος συνήθεια ἢ ἀποφάσεις δικαστικαὶ καθιέρωσαν, ὑπερισχύουσι τοῦ Βυζαντινοῦ νόμου ὅπου ἐπεκράτησαν, τοῦθ' ὅπερ ἐπάγεται τὴν ἀναίρεσιν τῆς ἀποφάσεώς του, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 807 § 7 τῆς Πολ. Δικονομίας.» (Θέμις ἔτος 11 σελὶς 226).

Κατὰ τὴν συζήτησιν δὲ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ὁ παρὰ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ δεξιώτατος διαχειριστὴς τῶν νόμων καὶ ἐμβριθέστατος Εἰσαγγελεὺς κ. Τσιβανόπουλος ὑπεστήριξε τὴν ἀναίρεσιν τῆς ἀποφάσεως τῶν Ἐφετῶν, δι' ἐξόχου μὲν ἀγορεύσεως, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἔποψιν μόνον τοῦ κοινωνικοῦ συμφέροντος καὶ τῆς δημοσίας τάξεως, ὑπὲρ ἧς εὐγενῆ ῥήγνυσι φωνὴν ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου δικαστικοῦ βήματος, διότι, ὡς πρὸς τὰς νομικὰς σκέψεις ἐφ' ὧν θεμελιοῖ τὴν γνώμην αὐτοῦ, εὑρισκόμεθα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διαφωνήσωμεν — (αὐτόθι).

Ὁ κ. Εἰσαγγελεὺς παραδέχεται ἀδιστάκτως, ὅτι ὑπάρχουσιν ἔθιμα ἐπιτακτικὸν φέροντα χαρακτῆρα, καθ' ὧν δὲν δύναταί τις *πακτεύειν*, ἀναχωρεῖ δὲ ἀπὸ τῆς σκέψεως ὅτι *ἐν χώραις ἐν αἷς ἰσχύουσι πολιτικοὶ νόμοι δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ ἡ χρησιμότης ἐθίμου πλάττοντος ὁρισμοὺς δημοσίας τάξεως, ἐθίμου ἐπιτακτικοῦ, διότι δὲν δύναταί τις νὰ φαντασθῇ ὅτι διέλαθε τὴν προσοχὴν τοῦ νομοθέτου, ἀντικείμενον ἀφορὸν εἰς τὸ κοινωνικὸν συμφέρον καθ' ὃ τῆς συνειδήσεως τοῦ λαοῦ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐμφανιζομένης διὰ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι παρ' ἡμῖν τοὐναντίον συμβαίνει τὸ ἀντίθετον ὡς πρὸς τὴν δημιουργικὴν δύναμιν τοῦ δικαίου δι' ἐθίμων, καὶ ὡς*

πρὸς τὴν ἐπικράτησιν αὐτοῦ ἀπέναντι τῶν ὁρισμῶν τῶν ἀπηρχαιωμένων ἤδη Ρωμαϊκῶν καὶ Βυζαντινῶν νόμων, συμπεραίνει δὲ ὅτι δύνανται κάλλιστα νὰ ἰσχύσωσιν ἔθιμα ἀναγόμενα εἰς θέματα δημοσίας τάξεως, περὶ ὧν παραλείπει νὰ προνοήσῃ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης.

Τὸ σπέρμα τῆς ἀνατροπῆς τῆς θεωρίας ταύτης φέρει αὐτὴ αὕτη ἡ αἰτιολογία τοῦ κ. Εἰσαγγελέως, διότι ἐνῷ ὀρθότατα παραδέχεται ὅτι ὁ ἀστικὸς νόμος δὲν ἐπιδέχεται ἔθιμα προνοοῦντα περὶ ἀντικειμένων δημοσίου συμφέροντος ἀφ' ἑτέρου ἀποκρούει τὴν ἀναμφισβήτητον ταύτην ἀρχὴν ὡς ἔχουσαν ἐφαρμογὴν καὶ παρ' ἡμῖν, διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχῦον Ρωμαϊκὸν δίκαιον εἶνε ἀπηρχαιωμένον, εἰσαχθὲν παρ' ἡμῖν οὐχὶ ὡς νόμος τοῦ Κράτους ἴδιος ὑπὸ τούτου δημιουργηθείς.

Λίαν βεβιασμένη οὖσα ἡ ἐξαίρεσις τῆς ἀρχῆς ταύτης παρ' ἡμῖν, ἀπολήγει εἰς λύσιν σφαλερὰν τοῦ ζητήματος, κατὰ τοῦτο μόνον δυναμένην νὰ τύχῃ ἐπιδοκιμασίας, ὅτι ὁρμᾶται ὑπὸ τῆς μυστικῆς φωνῆς τοῦ δικαίου τῆς προστασίας τοῦ κοινωνικοῦ συμφέροντος ἀπὸ τὴν πίεσιν καὶ τὴν βίαν τοῦ τοκογλύφου, ὅστις κατέστη ἡ μάστιξ τῶν κοινωνιῶν, ἐκμεταλλευομένου τὴν ἔνδειαν τοῦ ἀτυχοῦς οἰκογενειάρχου, ἢ ὑποθάλποντος ἐν ᾧ χρόνῳ πλουτίζει, τὴν πρὸς τὸν ἄσωτον βίον ῥοπὴν τῶν νέων ὅσων οἱ γονεῖς εὐποροῦσιν.

Ὁμολογοῦμεν ὅτι εὑρίσκομεν δυσχέρειαν περὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς διακρίσεως μεταξὺ τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος Ρωμαϊκοῦ νόμου, καὶ παντὸς ἑτέρου πολιτικοῦ νόμου ἰσχύοντος ἐν ἄλλαις χώραις. Ἐὰν ὁ Ρωμαϊκὸς νόμος εἶνε ἀρχαῖος καὶ δὲν ἀνταποκρίνεται ὡς τὸ ἔθιμον εἰς τὰς σημερινὰς κοινωνικὰς ἀνάγκας, τοῦτο δὲν ἐξετάζεται ἐφ' ὅσον ἡ πολιτεία τοῦτον ἐθεώρησεν ἐπαρκῆ καὶ ἱκανοποιοῦντα τὰς κοινωνικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ δικαίου. Κυρωθεὶς δὲ ὡς νόμος τοῦ Κράτους, περιεβλήθη ἅπασαν τὴν δύναμιν καὶ τὸ κράτος νόμου πολιτικοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, υἱοθετησάσῃ αὐτὸν ὡς γνήσιον καὶ αὐτόχθον νομοθετικὸν προϊόν, ἐὰν δὲ ὁ νομοθέτης διαβλέπῃ τὴν ἀτέλειαν αὐτοῦ, καθῆκον ἔχει νὰ προνοήσῃ νομοθετικῶς περὶ τῆς

συμπληρώσεως τῶν κενῶν ὅσα διανοίγουσιν αἱ ἐνεστῶσαι ἀνάγκαι, ἀφορῶσι δὲ ταῦτα εἰς τὸ κοινωνικὸν συμφέρον, μὴ πράττων ὅμως τοῦτο, μαρτυρεῖ ἀδυναμίαν ἀντιλήψεως τῶν ὑπαρχουσῶν ἐλλείψεων, ἃς κατὰ μείζονα λόγον καὶ κατὰ τεκμήριον, δὲν δύναται ν' ἀναπληρώσῃ ἡ ἀντίληψις τοῦ λαοῦ δι' ἐθίμου καθορίζοντος τὰ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας.

Ὅθεν τὸ ζήτημα ἔγκειται εἰς τοῦτο.

Τὸ περὶ τόκου ἰσχύον ἔθιμον ὅπου ἰσχύει **δύναται** νὰ περιλαμβάνῃ ἀπαγορευτικὰς διατάξεις ὅπως ὁ νόμος αὐτός, ἀνισχύρου θεωρουμένης πάσης ἐναντίας συμφωνίας;

Σέβομαι τὴν γνώμην τοῦ ἀοιδίμου καθηγητοῦ μου Παππαρηγοπούλου, ἣν ἐξήνεγκεν ὡς ἀνώτατος δικαστής, διατυπωθεῖσαν δὲ ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 94 τοῦ 1848 καὶ 272 τοῦ 1850 ἀποφάσεσιν τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἀλλὰ καὶ δὲν δύναμαι νὰ μὴ διαμφισβητήσω τὸ κῦρος αὐτῆς. Ὁ σοφὸς νομοδιδάσκαλος, εἰσηγητὴς ὧν τότε τῶν μνησθεισῶν ἀποφάσεων παρεδέξατο, ὅτι ἡ συμφωνία ἐναντίον τοῦ ἐθίμου εἶνε ἀνίσχυρος, ὅταν τὸ ἔθιμον περιέχῃ ἀπολύτως ἐπιτακτικοὺς ὁρισμούς, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐξομοιοῦται παντελῶς πρὸς νόμον δημοσίας τάξεως, καθ' οὗ πᾶσα ἐναντία συμφωνία εἶνε ἄκυρος.

Ἐκ τῶν κανόνων τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου «*δύναταί τις πακτεύειν κόντρα κονσουετούντινεμ*» καὶ «*τὸ τῶν ἐθίμων δίκαιον ἔχει οἵαν καὶ ὁ νόμος ἰσχύν*», ἐξ ὧν ὅ,τε Παππαρηγόπουλος καὶ ὁ κ. Εἰσαγγελεὺς συμπεραίνουσιν ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται τοιαύτη συμφωνία, ἡμεῖς συναγάγομεν τὴν ἐναντίαν λύσιν ἀναχωροῦντες ἀπὸ τῆς ἑξῆς σκέψεως.

Ἐὰν ἐπιτρέπηται ἡ συμφωνία *κόντρα κονσουεντούντινεμ*, ἕπεται ὅτι τὰ ἔθιμα οὐδέποτε δύνανται νὰ περιλάβωσιν ὁρισμοὺς κοινωνικοῦ συμφέροντος, ἐὰν δὲ *ἔχωσιν οἵαν καὶ ὁ νόμος ἰσχὺν* ἀφοῦ ἐπιτρέπεται ἡ ἐναντίον αὐτῶν συμφωνία, ἕπεται ὅτι τὸ ἔθιμον κέκτηται τὴν δύναμιν νόμου μόνον ἰδιωτικοῦ, οὐδέποτε ὅμως νόμου ἀφορῶντος εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν.

Ὅθεν ἡ ἔρευνα τοῦ ζητήματος, στρέφεται εἰς τὴν σκέψιν

ἂν δύναται τὸ ἔθιμον νὰ περιλάβῃ ἐπιτακτικοὺς ὁρισμούς, καὶ οὐχὶ τί γίνεται, ἂν περιλαμβάνῃ τοιούτους ὁρισμούς.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν οὐδέποτε ἡ συμφωνία ἐναντίον τοῦ ἐθίμου ἀπαγορεύεται, ὁ δὲ κανὼν *δύναταί τις πακτεύειν κόντρα κονσουετούντινεμ* εἶνε ἀπόλυτος μὴ ἐπιδεχόμενος ἐξαίρεσιν, διότι τὸ ἔθιμον οὐδέποτε δύναται νὰ ἐπέχῃ θέσιν νόμου δημοσίας τάξεως, ὅστις εἶνε ἔργον μόνον τῆς νομοθετικῆς τοῦ ἔθνους ἐξουσίας, ὡς δὲ ὁ Καλλιγᾶς ὀρθότατα παρατηρεῖ, τὸ ἔθιμον ὡς σιωπηρὰ συγκατάθεσις, ἐπιδέχεται ῥητὴν ἄρνησιν συγκαταθέσεως δι' ἐναντίας συμφωνίας (Τ. 1. § 69).

Οὕτω λυομένου τοῦ ζητήματος, εἰς τὸν δικαστὴν ἐναπόκειται νὰ ἐξετάσῃ, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον δύναται νὰ ἰσχύσῃ τοιαύτη συμφωνία, ἥτις εἶνε ἐνδεχόμενον ν' ἀντιβαίνῃ πρός τε τὰ χρηστὰ ἤθη καὶ τὸν νόμον, ἅμα τὸ ποσὸν τοῦ τόκου εἶνε ὑπέρογκον, ἢ αἱ περιστάσεις ὑφ' ἃς συνωμολογήθη ἐπιβάλλουσι τὴν ἀκύρωσιν.

Τὴν γνώμην ταύτην ἀποδέχεται καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 9136 τοῦ 1891 ἀπόφασις τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν ἔχουσα οὕτω.

«Ἐπειδὴ εἶνε μὲν νομικῶς ἀναμφισβήτητον ὅτι συμφωνία ἐναντίον τῶν ἐθίμων ἰσχύει, ἀλλ' ὅταν καὶ αὕτη δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν ἠθικὴν τῆς πολιτείας τάξιν ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου συμβαίνει, αὐτὸς δὲ ὁ πολὺς συγγραφεὺς οὗτινος ἐμνήσθημεν καίτοι ὑπέρμαχος τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀπεριορίστου τῶν τόκων γράφει· «ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἕπεται ὅτι ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ὑπάρχει ἐντελῶς ἀφωπλισμένη ἐν Ἑλλάδι ἀπέναντι ἀπλήστων τινῶν τοκιστῶν κερδοσκοπούντων ἐπὶ τῆς εὐηθείας, τῶν κακῶν ἕξεων ἢ τῆς ἀμηχανίας τῶν ἀνθρώπων, καθότι ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι κινεῖται ἀγωγὴ ἐνώπιον τῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων περὶ καταβολῆς ποσοῦ τόκων ἐκ συμβάσεως ἐπιμαρτυροῦντος τὴν κακοήθη πλεονεξίαν ἢ τὴν αἰσχροκέρδειαν τοῦ δανειστοῦ, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι αὕτη θέλει ἀπορριφθῇ ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν δικαστηρίων καθ' ὃ στηριζομένης εἰς συμφωνίαν αἰσχρὰν (Σούτσου Πλουτολ. Τ.

Β. σελ. 284.)»— Ἐπειδὴ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα μέχρι τίνος ποσοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ μὴ προσβαλλομένη ἡ δημοσία ἠθικὴ καὶ ἑπομένως ἰσχύον τὸ ἔθιμον, ἡ λύσις αὐτοῦ ἀποκειμένη ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου δὲν εἶνε δυσχερής, ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐν ταῖς σημεριναῖς συναλλαγαῖς καὶ τῇ ἀφθονίᾳ τῶν κεφαλαίων καθ' ἃς ὁ τόκος ποικίλλει μεταξὺ 6 καὶ 9 ο)ο ἐτησίως, καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ νόμιμος καὶ ὁ τῆς ὑπερημερείας τόκος κατῆλθε δυνάμει τοῦ νόμου τῆς 22 Μαΐου 1882 εἰς 8 καὶ 9 ο)ο ὡς ὕψιστον ὅριον τοῦ ἐκ συμφωνίας τόκου δύναται εὐλόγως νὰ θεωρηθῇ τὸ 12 ο)ο ἐτησίως ὅπερ ὡς νόμιμος ἢ ὑπερημερείας τόκος μέχρι πρὸ μικροῦ ἴσχυε καὶ ἀπέναντι τοῦ ὁποίου οὐδενὸς εὐλόγως ἐξανίσταται ἡ συνείδησις.— Ἐπειδὴ κατὰ ταῦτα ἡ συμφωνία περὶ τόκου 3 ο)ο μηνιαίας ἤτοι 36 ο)ο ἐτησίως οὖσα προφανῶς ἀθέμιτος οὐ μόνον εἶνε ἄκυρος ἀλλὰ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ καὶ ὡς τοκογλυφία τιμωρουμένη ὑπὸ τοῦ Ποιν. νόμου, ἄρα ἀπορριπτέα ἡ σχετικὴ αἴτησις τῆς ἀγωγῆς περὶ τοιούτου τόκου καὶ περιοριστέος οὗτος εἰς 1 ο)ο μηνιαίως ἤτοι εἰς 12 ο)ο ἐτησίως.» (Θέμις ἔτος Β. σελ. 586). Ἐναντία ἡ ὑπ' ἀριθ. 11 τοῦ 1901 ἀπόφασις καὶ 131 τοῦ 1901 τοῦ Ἐφετείου Ναυπλίου (Θέμις ἔτος ΙΓ'. σελ. 302 καὶ 510).

Εἶνε εὐτύχημα ὅμως ὅτι ἡ κοινὴ συνείδησις ἤρξατο ἐξανισταμένη κατὰ τοῦ ἄγαν ὑπερόγκου τόκου, καὶ διὰ τοῦτο εἶνε ἄξιον συγχαρητηρίων τὸ Νομικὸν Τμῆμα τοῦ Παρνασσοῦ, ὅπερ ἐσχάτως κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 23 9)βρίου 1901 μετὰ συζήτησιν προκληθεῖσαν ἐξ ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Ἀρ. Θεοδωρίδου ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ὑπουργεῖον ὑπὲρ νομοθετικοῦ περιορισμοῦ τοῦ συμβατικοῦ τόκου, καθ' ὃν τρόπον ἤθελε κρίνῃ προσφορώτερον ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία (ὅρα τὴν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ἔκθεσιν τοῦ Προεδρείου ἐν Νομικῇ Ἐπιθεωρήσει ἔτος Β. τεῦχος 4 Ἐφημ. Δικαστηρίων σελ. 22 Ἰωάννου Ζέπου).

§ 156. Ὅταν ὅμως ὁ ἕτερος τῶν ἀνταποκριτῶν δὲν εἶνε ἔμπορος; Ὁ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ διατελῶν ἔμπορος

μετὰ μὴ ἐμπόρου, δὲν δύναται νὰ στερηθῇ τοῦ κέρδους ὅπερ παρέχεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ νόμου, ὅστις προστατεύει τὴν χάριν τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων κυκλοφορίαν τῶν κεφαλαίων, ὧν ἡ δαψιλεστέρα γονιμότης ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ δικαίου, ἀφοῦ οἱ κίνδυνοι περὶ τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἐμπορίας εἶνε μείζονες καὶ πολυτρόπως ἐπικείμενοι (Cour de Bourges 14 Φεβρουαρίου καὶ Cass. τῆς 11 Μαρτίου 1856.) Ὁ νόμος λοιπὸν ἠθέλησεν ὅπως κατὰ τὰς τοιούτου εἴδους διαπραγματεύσεις, ἀμείβεται ὁ παραχωρῶν τὰ κεφάλαια αὐτοῦ, πλέον ἐκείνου ὅστις δανείζει ὑπὸ τοὺς συνήθεις καὶ ὁμαλοὺς ὅρους καὶ δὴ ὑπὸ ἐγγυήσεις προσωκειουμένας εἰς περιπτώσεις τακτικῆς καὶ μετρίας τῶν κεφαλαίων ὠφελείας διαφευγούσης τὴν πρόθεσιν τῆς ἐμπορικῆς κερδοσκοπίας· (Feitu n. 269). Διότι δὲ ὁ πρὸς ὃν ἀποστέλλει τὰ κεφάλαια αὐτοῦ δὲν εἶνε ἔμπορος, οὔτε αἱ ἀπὸ μέρους τοῦ λήπτου ἀποστολαὶ ἀφορῶσιν εἰς ἐμπορικὰς πράξεις, δὲν ἕπεται ὅτι ὁ ἐμπορικῶς συναλλασσόμενος δέον νὰ στερηθῇ τοῦ εὐεργετήματος τοῦ νόμου.

Αὕτη εἶνε ἡ πρώτη βάσις ἐφ' ἧς ἐρείδεται ἡ γνώμη ἡμῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Τούτου τεθέντος, ὁ ἔμπορος δικαιοῦται εἰς τόκον πρὸς 9 ο)ο ἐπὶ τῶν καταβολῶν του.

Ἡ διαφωνία ὅμως ἔγκειται εἰς τὴν ἑξῆς περίπτωσιν. Ἐὰν καὶ ὁ μὴ ἔμπορος δικαιοῦται εἰς πληρωμὴν τόκου ἐμπορικοῦ διὰ τὰς πρὸς τὸν ἔμπορον καταβολὰς αὐτοῦ, ὁσάκις αἱ ἐν τῷ λογαριασμῷ περιεχόμεναι πράξεις δὲν εἶνε ἐμπορικαί.

Δὲν δυνάμεθα νὰ συμμερισθῶμεν τὴν γνώμην τῶν ἰσχυριζομένων, ὅτι ὁ μὲν ἔμπορος δικαιοῦται εἰς ἐμπορικὸν τόκον, ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος εἰς ἀστικόν. Εἶνε ἀνίκανος λέγουσιν ὁ μὴ ἔμπορος νὰ ἀποδεχθῇ τόκον ἐμπορικὸν ἐπὶ τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ, μολονότι ὁ ἔμπορος νομίμως δύναται νὰ θεωρηθῇ δικαιούμενος εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοιούτου τόκου.

Ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ, συγκεντροῦνται σχέσεις διάφορον ἔχουσαι τὴν αἰτίαν, ὅσον ὅμως καὶ ἂν ὦσι διαφόρου πηγῆς καὶ ἐκ διαφόρων προκύπτουσι γεγονότων, ἐν τῇ ἑνώσει καὶ

τῷ ἀδιαιρέτῳ ὅπερ δημιουργεῖ ὁ λογαριασμός, δὲν ὑφίσταται διάκρισις μεταξὺ αὐτῶν. Ὅθεν, δέον νὰ μὴ λάβωμεν τοὺς ἀνταποκριτὰς ὡς συμβαλλομένους κατὰ τὰς πολλαπλᾶς ταύτας σχέσεις, ἀλλ' ὡς συμβαλλομένους κατὰ μίαν καὶ μόνην σχέσιν, τὴν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Αἱ διάφοροι σχέσεις, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ ἀντικείμενον τοῦ λογαριασμοῦ, ἀφανίζονται περιστελλόμεναι εἰς σχῆμα μοναδικόν, κατὰ τὸ σχῆμα δὲ τοῦτο πρέπει νὰ κριθῶσιν οἱ συμβαλλόμενοι ἀπέναντι ἀλλήλων. Ὡς ἐν πάσῃ νομικῇ σχέσει δὲν δύνανται νὰ χωρήσωσι διάφορα ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὰ ὑποκείμενα τῆς σχέσεως ταύτης, ἀλλ' ἡ θέσις τῶν συναλασσόντων ἐξισοῦται πρὸς ἀλλήλους, οὕτω τὴν αὐτὴν δέον νὰ ἐφαρμώσωμεν ἀρχὴν καὶ ἐπὶ τοῦ λογαριασμοῦ, ἀφοῦ παρεδέχθημεν ὡς σχέσιν ἔνδικον σχηματιζομένην ἀπὸ ποικίλλα περιουσιακὰ στοιχεῖα, ὀφείλομεν δὲ ν' ἀναγνωρίσωμεν καὶ εἰς τὴν σχέσιν ταύτην, τὰς ἰδιαζούσας κατ' ἀρχὴν συνεπείας ἐπὶ πασῶν τῶν δικαιοπραξιῶν.

Δὲν πρόκειται δὲ ἐν τῷ λογαριασμῷ περὶ ἀμοιβαίων δανείων, διακρινομένων ἀμφοτέρωθεν κατά τε τὸ εἶδος καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἅμα τοῦ ἀδιαιρέτου ἡ διάρρηξις ἀποκρούεται ἐκ τῆς φύσεως τῆς σχέσεως ταύτης. Ὁ ἀλληλόχρεος ἔθετο ἀμφοτέρους τοὺς συμβαλλομένους ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου τῆς νομικῆς ἱκανότητος ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, ἡ δὲ παραβίασις τῆς ἰσότητος ταύτης, εἶνε πηγὴ ἀδικίας ὡς πρὸς τὸν μὴ ἐμπορευόμενον ἀνταποκριτήν. Καὶ ἰδοὺ συγκεκριμένως διὰ τίνα λόγον. Ὅταν ὁ μὴ ἔμπορος, παραχωρεῖ τὰ κεφάλαια αὐτοῦ, ἅτινα δὲν προέρχονται ἐξ ἐμπορικῶν διαπραγματεύσεων, αὐτὸς μὲν λαμβάνων τὸν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν χρεῶν τόκον δὲν ζημιοῦται, ἀλλ' ὁ ἔμπορος ἀνταποκριτής, ὅστις ἅπαντα αὐτοῦ τὰ κεφάλαια διαθέτει εἰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις δανείζων ἐπὶ ἐμπορικῷ τόκῳ, καὶ ὠφελούμενος ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῶν κεφαλαίων τοῦ ἀνταποκριτοῦ του παρὰ τίνος ἕλκει τὴν ὠφέλειαν ταύτην καὶ ποῖος ὁ χορηγὸς τῶν μέσων πρὸς ἀπόκτησιν τοιούτων κερδῶν; Βεβαίως ὁ ἀνταποκριτὴς

αὐτοῦ. Καὶ ἐνῷ μὲν ὁ ἔμπορος ἀφ' ἑνὸς λαμβάνει παρὰ τοῦ μὴ ἐμπόρου τόκον ἐμπορικὸν διὰ τὰ κεφάλαια αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου πληρόνων τόκον ἀστικὸν πρὸς ἐκεῖνον, ὠφελεῖται ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῶν κεφαλαίων τῶν παρὰ τοῦ μὴ ἐμπόρου ἀποστελλομένων. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ εἴπωμεν τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὸν μὴ ἔμπορον, ὅστις μὴ ἔχων ὡς ἐπάγγελμα τὴν ἐμπορίαν, οὐδὲ ἐνεργῶν ἐμπορικὰς πράξεις κατὰ τεκμήριον, ἀφοῦ οὔτε ἐν τῷ λογαριασμῷ ἐργάζεται ἐμπορικῶς, δὲν κέκτηται τὰς ὠφελείας ὧν ἀπολαύει ὁ ἔμπορος ἐκ τῆς ἐνασκήσεως τῆς ἐμπορίας αὐτοῦ, διαθέτων κεφάλαια τοῦ μὴ ἐμπόρου εἰς ἀγορὰν ἐμπορευμάτων καὶ μεταπώλησιν αὐτῶν καὶ λοιπὰς ἄλλας κερδοσκοπικὰς ἐπιχειρήσεις.

Οὐ μόνον λοιπὸν τὸ κατὰ τύπους δίκαιον ὁμιλεῖ ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐμπόρου ἀνταποκριτοῦ, λόγῳ τῆς ἐξισώσεως τῆς θέσεως ἣν ἐπιβάλλει ἡ ἑνότης τοῦ λογαριασμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ κατ' οὐσίαν, διότι εἶνε μὲν θεμιτὸν νὰ ὠφελῆται ὁ ἔμπορος ἀνταποκριτής, πλέον τοῦ μὴ ἐμπόρου ὡς ὑποβαλλομένων τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ εἰς μείζονας κινδύνους, ἀλλ' ἡ ὠφέλεια ἥτις δύναται νὰ προσπορισθῇ εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ μὴ ἐμπορευομένου, ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως ἀπολαύῃ καὶ οὗτος τὸν αὐτὸν οἷον ἀποδίδει τόκον.—Ὅθεν συμφώνως πρὸς τὸν ἀπὸ 22 Μαΐου 1882 ἡμέτερον νόμον περὶ τόκου ὑπερημερείας, ὁ τόκος ἐπὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ καθ' ὃν ὁ ἕτερος δὲν εἶνε ἔμπορος, δέον νὰ ὑπολογισθῇ καὶ ὡς πρὸς αὐτὸν πρὸς 9 ο/ο.

Αὕτη εἶνε καὶ ἡ ἐπικρατεστέρα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου λύσις, ἣν ἀποδέχεται καὶ ἡ ἀπὸ 10 Μαρτίου 1856 ἀπόφασις τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Γαλλίας. Ἡ ἀπόφασις αὕτη κυρίως ἐπερείδεται εἰς τοῦτο, ὅτι ἡ ἀμοιβαιότης εἶνε ἡ σπουδαιοτέρα τοῦ λογαριασμοῦ αἵρεσις. (Ἐπίσης καὶ ὁ Feitu n. 269).

Ὁ σοφὸς συντάκτης τοῦ περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ νομοσχεδίου, ἔχων ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ ἁπάσας τὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀμφισβητήσεις, τῶν τε συγγραφέων καὶ τῆς νομολογίας τῶν δικαστηρίων, ἠκολούθησε τὴν ἐπικρατεστέ-

ραν ἐκδοχήν, διότι ὡς ἐν τῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει φέρεται ἀντίκειται εἰς τὴν μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων ἰσότητα ἄνισος τόκων ὀφειλὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐννόμου σχέσεως, ἔχει δὲ οὕτω τὸ ἄρθρον 5ον.

«Ὁ τόκος λογιζόμενος ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, εἶνε ἐφ' ὅσον οἱ συμβαλλόμενοι δὲν συνεφώνησαν ἄλλως, ὁ ἐπὶ ἐμπορικῶν χρεῶν νόμιμος τῆς ὑπερθέσεως τόκος, ἀνεξαρτήτως τῆς τυχὸν ἀστικῆς φύσεως τοῦ ἀλληλοχρέου ὡς πρὸς τὸν ἕτερον τῶν συμβαλλομένων».

Εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι ἅμα δὲν ὑπόκειται λογαριασμὸς μεταξὺ ἐμπόρων, οὐδ' ἀφορᾷ εἰς πράξεις ἐμπορικάς, ὀφείλεται ὁ ἐπὶ ἀστικῶν χρεῶν νόμιμος τῆς ὑπερθέσεως τόκος.

§ 157. Ὅπου ὑπάρχει νόμος κανονίζων τὸ μήκιστον τοῦ τόκου ὅριον, τὴν δὲ ὑπέρβασιν ἀκυρῶν, δύναται νὰ γεννηθῇ ζήτημα πότε ὑπάρχει ἡ τοῦ νόμου παράβασις. Οὕτω, ἐρωτᾶται ἂν ἦνε ἰσχυρὰ ἡ σύμβασις, δι' ἧς ὁ μὲν ἀπολαμβάνει τόκον φέρ' εἰπεῖν 6 ο)ο ὁ δὲ ἕτερος ἢ οὐδαμῶς, ἢ κατὰ πολὺ ἐλάχιστον τοῦ τοῦ ἀνταποκριτοῦ του. Ὁ Dietz ἀπαντᾷ καταφατικῶς δικαιολογῶν τὴν γνώμην αὐτοῦ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν σχέσεων αἵτινες περιέχονται ἐν τῷ λογαριασμῷ. Δὲν ὑπάρχει παράβασις λέγει τοῦ νόμου, ὁσάκις πρόκειται ὡς ἐν τῷ λογαριασμῷ περὶ ἐνοχῶν διαφόρων. Ὁ νόμος δὲν ἀπαγορεύει εἰς τὸν τραπεζίτην ὅπως συνομολογῇ τόκον 6 ο)ο ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου καταβάλλει τόκον ὀλιγώτερον δανειζόμενος παρὰ τοῦ τρίτου κεφάλαια, ἢ οὐδὲν καταβάλλων. Ἐὰν μὲν λαμβάνῃ ὁ ἔμπορος τόκον πλέον τοῦ νομίμου, βεβαίως πράττει τι παράνομον, διότι δὲ δὲν καταβάλλει διὰ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτοῦ παντάπασι τόκον ἢ ὀλιγώτερον ἐκείνου τὸν ὁποῖον λαμβάνει διὰ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ, συμπεραίνει ὅτι δὲν ὑπάρχει τοκογλυφία, οὐδὲ παράβασις τοῦ νόμου καίτοι δύναται νὰ ὠφελῆται ὁ τοιοῦτος ἀνταποκριτὴς ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ ποσοῦ τοῦ τόκου (σελ. 212 καὶ 213).

Βεβαίως, ἐὰν θεωρήσωμεν τὰς σχέσεις τῶν ἀνταποκριτῶν ὡς ἐντελῶς ἀπ' ἀλλήλων διακρινομένας, κρίνομεν ὀρθὴν τὴν παρατήρησιν τοῦ Dietz. Ἀλλ' ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώ-

στης, ὁ Dietz πειρᾶται νὰ ἐφαρμόσῃ ἀλήθειαν ἥτις ἐν τῷ λογαριασμῷ εἶνε ἀνεφάρμοστος. Ἑκάστη ἀπαίτησις ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἔχει βεβαίως τὸν ἴδιον αὐτῆς τόκον, ἀλλ' αἱ ἀμοιβαῖαι ἀπαιτήσεις ἢ μᾶλλον αἱ ἀμοιβαῖαι πιστώσεις, ἔχουσι κοινὴν τὴν αἰτίαν, πηγάζουσαι ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, μὴ δυνάμεναι νὰ ληφθῶσι κεχωρισμένως, ὁ δὲ τόκος εἶνε παρακολούθημα τῆς πιστώσεως, συνδεόμενος μετ' αὐτῆς καὶ ἀπολαμβάνων οὕτω τοῦ εὐεργετήματος τῆς ἑνότητος τοῦ λογαριασμοῦ. Ὁ τόκος λοιπὸν δὲν εἶνε προϊὸν διαφόρων διακεκριμένων συμβάσεων, ἀλλ' ἀποτελεῖ στοιχεῖον, ἀνῆκον εἰς τὸν λογαριασμόν, ἑπομένως μέρος τοῦ ἀντικειμένου τοῦ λογαριασμοῦ, τὸ δὲ ἀντικείμενον τούτου τὸ ἐκ διαφόρων αἰτιῶν συγκείμενον, δὲν εἶνε ἐπιδεκτικὸν διαιρέσεως. Ἐκ τῆς αὐτῆς λοιπὸν ἐνοχικῆς σχέσεως παράγεται διάφορος τόκος, οἱ δὲ ἀνταποκριταὶ δὲν ἀπολαύουσιν ἀμφότεροι τῆς κατὰ τὸν λογαριασμὸν ἀπαιτουμένης ἰσότητος, ἥτις εἶνε ἡ βάσις τοῦ ἀλληλοχρέου, διότι ἐκ τῆς διαφορᾶς ταύτης τοῦ τόκου ὠφελεῖται ὁ μὲν πρὸς ζημίαν τοῦ ἑτέρου, ἡ δὲ ὠφέλεια, ἔστω καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀποτελεῖ ὑπέρβασιν τοῦ νομίμου ὁρίου τῶν 6 ο)ο.

Ἡ θεωρία αὕτη τοῦ Dietz μάχεται ὅπως παραβιάσῃ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ βαίνει δὲ ἄντικρυς τοῦ ἀπαγορευτικοῦ νόμου, τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα δέον νὰ μὴ ἐξατμισθῇ ὑπὸ τοὺς περιορισμένους θόλους ἑρμηνείας στενῆς. Οἱ νόμοι τῆς δημοσίας τάξεως ἅμα ἑρμηνεύονται κατὰ γράμμα, θέλουσιν ὑποστῇ τὸν ἐξ ἀχρηστίας θάνατον, διότι ἡ ἐπίνοια τῶν ἐπιδιωκόντων τὸ κέρδος δύναται νὰ παραμορφώσῃ τὰς συναλλαγὰς ὑπὸ τὰς πολυπλοκωτέρας συνθήκας πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀπαγορευτικῶν τοῦ νόμου συνεπειῶν. (Παρ. Feitu n. 273).

Παρ' ἡμῖν ὅμως, μὴ ὑπαρχούσης παρομοίας διατάξεως περιοριζούσης τὸν κατὰ συμφωνίαν τόκον μέχρις ὡρισμένου μέτρου, ποίαν δέον νὰ παραδεχθῶμεν λύσιν ; Εἶνε ἀναντίρρητον, ὅτι ἡ διαφορὰ τοῦ τόκου ἐπὶ τῶν ἀμφοτέρωθεν ἀποστολῶν εἰς οὐδεμίαν ἀπαγόρευσιν ὑποπίπτει, διότι ὁ νόμος

περὶ τοῦ τόκου τῆς ὑπερημερείας ὁρίζει τὸ ποσὸν αὐτοῦ ἐν ἐλλείψει ἰδιαιτέρας συμφωνίας, οἱ δὲ ἀνταποκριταί, δικαιοῦνται νὰ συνομολογήσωσι τὸν τόκον κατ' ἀρέσκειαν, ἀλλ' οὐχ ἧττον διὰ τοὺς οὓς ἐξεθέσαμεν λόγους, ἡ ἄνισος αὕτη περὶ τόκων συμφωνία, παραβιάζει τὴν ἰσότητα τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ἡ ἀδιαίρετος σχέσις τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ συνεπῶς φρονοῦμεν ὅτι εἶνε ἀνίσχυρος. Οἱ Delamarre et Lepoitvin (Contrat de commission T. 2 n. 499) καὶ 'Αθανασιάδης (ἀριθ. 69) παραδέχονται τὴν ἀκυρότητα εἰς περίπτωσιν κακῆς τοῦ ἑτέρου τῶν συμβαλλομένων πίστεως πρὸς ἀπόληψιν παρανόμου τόκου.

§ 158. Ἡ συμφωνία ὅπως οἱ τόκοι ἄρχωνται κατὰ διαφόρους ἐποχὰς δι' ἕκαστον τῶν ἀνταποκριτῶν, ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἶνε ἀνίσχυρος. Μολαταῦτα εἴθισται παρὰ τοῖς τραπεζίταις ἡ συνομολόγησις ὅπως ὁ μὲν τόκος ἐπὶ τῶν ἀποστολῶν τοῦ τραπεζίτου ἄρχηται ἀπὸ τῆς καταβολῆς, ὁ δὲ ὑπὲρ τοῦ ἀνταποκριτοῦ πιστούχου, μεθ' ἡμέρας τινὰς ἀπὸ τῆς εἰσπράξεως. Τὸν λόγον τῆς κατὰ συμφωνίαν τοιαύτης ἀνισότητος τοῦ τόκου, στηρίζουσιν εἰς τὴν σκέψιν, ὅτι ὁ μὲν τραπεζίτης πιστωτὴς ἀποστολεὺς τῆς ἀξίας, στερεῖται ἀμέσως τῆς ὠφελείας τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἔχει διαθέτων δι' ἑαυτὸν τὰ κεφάλαια, ἅτινα ἵνα προμηθεύσῃ πρὸς τὸν ἀνταποκριτὴν αὐτοῦ καταβάλῃ κόπους καὶ προσπαθείας, προσφέρων οὕτω ὑπηρεσίας πρὸς αὐτόν, ἐνῷ ὁσάκις λαμβάνει οὗτος παρὰ τοῦ ἰδιώτου κεφάλαια, εἶνε ἀβέβαιον ἂν θὰ διαθέσῃ ἐπωφελῶς, ἀφ' ἧς ἡμέρας περιῆλθον ταῦτα εἰς τὴν κατοχὴν αὐτοῦ.

Ὁ λόγος τῆς τοιαύτης διακρίσεως εἶνε ἀνακριβὴς δὲν ἐρείδεται δὲ ἐπὶ τῶν πραγμάτων, διότι κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις οὐδαμῶς κωλύεται ὁ τραπεζίτης νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ κεφάλαιον. Βεβαίως ἐὰν πρόκειται περὶ γραμματίων ἢ συναλλαγματικῶν ἀποσταλέντων πρὸς ἐμέ, τῶν ὁποίων ἡ εἴσπραξις εἶνε μέλλουσα, ὁ τόκος εἶνε δίκαιον ν' ἄρξηται ἀπὸ τῆς εἰσπράξεως, διότι πρὸ ταύτης, δὲν ἔχει εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὁ λήπτης κεφάλαιον διαθέσιμον, ἵνα ὑπο-

χρεωθῇ εἰς πληρωμὴν τόκου. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἕτερος λόγος ὅτι ὁ τραπεζίτης δικαιοῦται εἰς προμήθειαν, καὶ δέον ν' ἀπολαύσῃ πλείονος τόκου, εἶνε πρόφασις ὑπὸ τὴν ὁποίαν ὀχυροῦται ἡ πρὸς πλουτισμὸν διαρκὴς προσπάθεια τῶν τραπεζιτῶν, διότι ἐν ταῖς διαπραγματεύσεσι τοῦ λογαριασμοῦ, περιλαμβάνεται καὶ δικαίωμα προμηθείας, ἣν νομίμως δικαιοῦνται οἱ συμβαλλόμενοι ν' ἀπολαμβάνωσι, εἶνε δὲ ἀσυγχώρητος ἡ ἀπόληψις διπλῆς προμηθείας (Feitu n. 271— Noblet n. 134 — Paignon n. 294— 296 — Peigné— Monginot σελ. 424 Dalloz n. 86. 87. 88. — Ἀθανασιάδης n. 69.—Ἀντιδοξεῖ ὁ Boistel n. 885).

Ἐνταῦθα ποιούμεθα μνείαν τῆς ἀπὸ 11 Μαΐου 1842 ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου Colmar. Ἡ ἀπόφασις αὕτη παραδεχομένη ὡς νόμιμον τὴν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἔναρξιν τῶν τόκων, ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ λόγου ὅτι ὁ ἔμπορος, ὅστις ἀποστέλλει ἐν λογαριασμῷ κεφάλαια πρὸς τὸν τραπεζίτην, ἀποστέλλει ταῦτα ἄνευ ἰδίας περὶ τούτου εἰδοποιήσεως, συνεπῶς ὁ τραπεζίτης, ἀναγκαζόμενος οὕτω ν' ἀποδέχηται κεφάλαια ἀπροόπτως, εὑρίσκεται ἀπέναντι τῆς δυσχερείας νὰ μὴ δύναται ἀμέσως νὰ διαθέσῃ τὰ κεφάλαια ταῦτα, τῶν ὁποίων ἄλλως τὴν λῆψιν δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀρνηθῇ ὅσον μέτρια καὶ ἂν ὦσι.

Ἡ ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν ἐξέτασις τοῦ ζητήματος, ἐνέχει μὲν εὐλογοφανῆ τινα σημεῖα, διότι εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐνίοτε εἶνε δυσχερὴς ἡ ἄμεσος διάθεσις τῶν κεφαλαίων. Ὅπερ δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ ἐννοήσωμεν εἶνε τοῦτο, διατὶ νὰ ἐπιτρέψωμεν μόνον εἰς τὸν ἕτερον τῶν ἀνταποκριτῶν νὰ ἀπολαύῃ τοῦ εὐεργετήματος τῆς μὴ πληρωμῆς τόκου ἀμέσως ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς ἀξίας. Ἐὰν θελήσωμεν ν' ἀνεύρωμεν τὴν δικαιολογίαν ἐξ ὅσων οἱ τραπεζῖται ἐπιφέρουσι παρατηρήσεων ὧν ἐμνήσθημεν, καὶ ἐπ' αὐτῶν οἰκοδομοῦντες, θεωρήσωμεν ἰσχυρὰν τὴν ἐν λόγῳ συμφωνίαν, αὕτη θέλει εἶσθαι τοὐναντίον ἀνίσχυρος, διότι δυνάμει ταύτης δὲν ἀπολαύει καὶ ὁ ἕτερος ἀνταποκριτὴς τοῦ αὐτοῦ δικαιώματος, ἀλλὰ λαμβάνων τὰ κεφάλαια παρὰ τοῦ τραπεζίτου καταβάλλει ἀμέσως

τόκους ἀπὸ τῆς λήψεως. Μὴ καὶ δι' ἐκεῖνον ἡ αὐτὴ δυσχέρεια τῆς διαθέσεως τῶν ληφθέντων κεφαλαίων δὲν ὑφίσταται; Οἱ ἀνταποκριταὶ εὑρίσκονται πρὸς ἀλλήλους ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, διότι ὁ λογαριασμὸς ἐξισοῖ ἀμφοτέρους, διατελοῦσι δὲ ὑπὸ τὰς αὐτὰς περιστάσεις, οἱονδήποτε δὲ γεγονὸς κωλῦον τὴν ἄμεσον διάθεσιν, εἶνε δι' ἀμφοτέρους κοινόν. Δι' εἰδικοῦ μάλιστα νόμου ἀπηγορεύθη (τῆς 11 Ἀπριλίου 1859) ἡ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἀπόληψις τόκου διὰ τὰς ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ πιστώσεις ἀνωτέρου τῶν 8 ο)ο. Ὅθεν αἱ τραπεζιτικαὶ αὗται συνήθειαι συντείνουσιν εἰς ὑπέρβασιν τοῦ ἀνωτάτου ὁρίου τοῦ τόκου ἐν ταῖς μεταξὺ Τραπέζης καὶ πιστούχου συναλλαγαῖς, καὶ ὑπάρχει πρόδηλος τοῦ νόμου παράβασις.

§ 159. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐξεταστέον, ἐὰν συνομολογηθῇ ὅπως τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ παραγάγῃ τόκους, τὸ δὲ ὑπὲρ σοῦ οὐχί, ἢ ὑπὸ ἐλάσσονα τόκον. Μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ὁ λόγος δὲν ὑφίσταται πλέον, ἡ δὲ σχέσις αὕτη ἐκλείπει τοῦ λοιποῦ παντελῶς. Τὸ ὑπόλοιπον ὅπερ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ προκύπτει, δὲν εἶνε κεφάλαιον πιστοχρεώσεως, ἀλλ' ἀπαίτησις ὁριστικὴ ὀφειλομένη παρὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ἀνταποκριτῶν. Ἐνόσῳ βεβαίως διαρκεῖ ὁ λογαριασμὸς καὶ ὑπάρχουσιν ἀμοιβαῖαι πιστώσεις καὶ χρεώσεις, ἅπασαι ὁμοῦ ὑπόκεινται εἰς τοὺς αὐτοὺς κανόνας καὶ τὰς αὐτὰς συνεπείας, ἀμοιβαῖαι δὲ εἶνε καὶ αἱ ὠφέλειαι αἱ ἐκ τῶν πιστώσεων τούτων προκύπτουσαι, μετὰ τὴν λῆξιν ὅμως τοῦ λογαριασμοῦ, ἔχομεν τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα αὐτοῦ, ἤτοι μίαν ὀφειλήν. Ἀλλ' ἡ ὀφειλὴ αὕτη, συνιστᾷ μίαν καὶ μόνην ὑποχρέωσιν ὑπὲρ θατέρου τῶν ἀνταποκριτῶν, καὶ δὲν πρόκειται πλέον περὶ ἀνισότητος τοῦ ἐκ τοῦ τόκου κέρδους, διότι τὸ κέρδος τοῦτο θὰ ὠφεληθῇ ἐκεῖνος ὅστις ἐκτήσατο τὴν ἀπαίτησιν, δὲν ὑπάρχει δὲ ἑτέρα ἀπαίτησις τῆς ὁποίας τὸ κέρδος πρόκειται ν' ἀπολέσῃ ὁ ἕτερος τῶν ἀνταποκριτῶν. Ἐκλειπούσης ἄρα τῆς ἀμοιβαιότητος τῶν ἀπαιτήσεων διὰ τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ, ἐκλείπει καὶ ἡ ἀνισότης τῆς ὠφελείας, ἥτις εἶνε τὸ πρόσκομμα, καὶ οὕτω ἡ

συνομολόγησις τοιαύτης συμφωνίας δέον νὰ θεωρηθῇ ἰσχυρὰ (Παρβ. καὶ Delamarre et Leportvin t. 3 n. 339 Dalloz Compte Courant σελ. 88 — Paignon n. 150 καὶ 298—Peigné σελ. 425—Feitu n. 273. Οὕτω καὶ ἡ ἀπὸ 21 Μαρτίου 1849 ἀπόφασις Cour de Caen).

§ 160. Ἐπεκράτησε παρὰ τοῖς τραπεζίταις ἡ συνήθεια, ὅπως λαμβάνοντες οὗτοι παρὰ τῶν ἀνταποκριτῶν αὐτῶν γραμμάτια ἢ συναλλαγματικάς, ἀναγράφουσι πίστωσιν οὐχὶ δι' ὁλόκληρον τὸ ποσὸν τοῦ τίτλου, ἀλλὰ διὰ τὸ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν τόκων ἀπὸ τῆς παραλαβῆς μέχρι τῆς λήξεως ὑπολειπόμενον ποσόν. Διὰ τοῦ τρόπου ὅμως τούτου ἐπέρχεται βλάβη πρὸς τὸν ἀποστολέα, διότι οὗτος πιστοῦται διὰ ἐλάσσονος τῆς ἀληθοῦς ἀξίας καὶ ἀπολαύει οὗτος συνεπῶς καὶ τόκον ἐλάσσονα. Ἀλλ' ἡ λῆψις τόκου λέγουσιν ὑπὸ τοῦ τραπεζίτου, δικαιολογοῦντες τὴν συνήθειαν ταύτην, ἀποτελεῖ τὸ ἀντάξιον τοῦ τόκου τὸν ὁποῖον ὁ τραπεζίτης πληρώνει πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν του διὰ τῆς ἐκ τῶν προτέρων πιστώσεως τοῦ γραμματίου πρὸ τῆς λήξεως αὐτοῦ. Ὁπωσδήποτε ὅμως εἶνε βέβαιον ὅτι ζημιοῦται ὁ ἀποστολεύς, διότι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς λήξεως τοῦ γραμματίου, ὑπάρχει ἠλαττωμένον τὸ κεφάλαιον ἀποφέρον καὶ ἠλαττωμένον τόκον. (Noblet n. 250—Feitu n. 274).

Τότε μόνον ὁ συμψηφισμὸς ἤθελεν εἶσθαι νόμιμος, ὅταν ἡ μὲν πίστωσις ἀπὸ τῆς λήψεως ἀναγραφῇ ἠλαττωμένη κατὰ τὸ ποσὸν τῶν τόκων μέχρι τῆς λήξεως, ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς λήξεως, ἡ πίστωσις αὐξηθῇ εἰς τὸ ἀκέραιον.

Κατὰ τὸ ἑξῆς παράδειγμα. Ἀποστέλλω πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν μου γραμμάτιον μηνῶν 6 ἀξίας δρ. 500, πιστοῦμαι δὲ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν τόκων μέχρι τῆς λήξεως ἐκ δρ. 20 μὲ δραχμὰς 480. Ἐπελθούσης ὅμως εἰσπράξεως τῶν δρ. 500, ὁ μὲν ἀνταποκριτής μου θέλει ἀπολαμβάνῃ τόκον τοῦ ποσοῦ τούτου ἔκτοτε, ἐὰν δὲ ἐξακολουθήσῃ νὰ ἔχῃ ἐμὲ πιστωμένον μὲ δρ. 480 θέλει εἶσθε ὑπόχρεως εἰς πληρωμὴν τόκου μικροτέρου, διότι τὸ ποσὸν τῆς πιστώσεως

εἶνε ἔλασσον τοῦ εἰσπραχθέντος. Καὶ ἐντεῦθεν πρόδηλος ἡ ζημία μου.

Ἀντὶ νόμου ῥητοῦ παρ' ἡμῖν, δέον νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει τί περὶ τοῦ ἀνωτάτου ποσοῦ τοῦ τόκου εἴθισται, ὅπως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐθιζομένων κρίνομεν πότε ὑπάρχει παράνομος ὠφέλεια, δυναμένη νὰ δώσῃ χώραν πρὸς ἀκύρωσιν. Ἵνα δὲ εἴπωμεν συγκεκριμένως πρὸς ἄρσιν τῶν δυναμένων νὰ προκύψωσιν ἀμφισβητήσεων, ἡ πρόθεσις τῶν ἀνταποκριτῶν πρὸς κερδοσκοπίαν, μὴ ἐπιτρεπομένην ὑπό τε τῶν ἐθίμων καὶ τῆς δικαιοσύνης, συνδυαζομένη πρὸς τὰς περιστάσεις, ὑφ' ἃς ἐκδηλοῦται ἐν ταῖς τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ διαπραγματεύσεσιν, δέον νὰ ἐκτιμᾶται ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ, ὅπως μὴ ἀφ' ἑτέρου κωλύηται ἡ ἐλευθερία τῶν συναλλαγῶν, μεθ' ἧς συνδέεται ἀπαραιτήτως ἡ ἐνάσκησις τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων (Namur σελ. 387—Feitu n. 276). Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, δὲν δύναται νὰ λαμβάνῃ τόκον ἀνώτερον τῶν 8 ο/ο, διὰ τὰς ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ἐν γένει χορηγήσεις, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ ἀπὸ 11 Ἀπριλίου 1859 εἰδικοῦ νόμου, πότε δὲ ὑπάρχει ὑπέρβασις εἶνε ζήτημα πραγματικῆς ἐκτιμήσεως.

§ 161. Ἰσχύει ἡ σύμβασις, ὅπως ὁ ἕτερος τῶν ἀνταποκριτῶν, λαμβάνῃ τόκους ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀποδοχῆς τῆς συναλλαγματικῆς; Ἤτοι ὁ τραπεζίτης πρὸς ὃν ἀπεστάλη συναλλαγματικὴ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, δύναται νὰ καταλογίσῃ τοὺς τόκους τῆς συναλλαγματικῆς ταύτης ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀποδοχῆς, ἐνῷ εἰσέτι δὲν ἐπέστη ὁ χρόνος τῆς πληρωμῆς;

Ἡ συνήθεια αὕτη ἐπικρατεῖ ἐπίσης παρὰ τοῖς τραπεζίταις. Ἐγεννήθη ὅμως ἐν Γαλλίᾳ ζήτημα περὶ τοῦ ἐγκύρου τῆς συνηθείας ταύτης, ἀσχέτως πρὸς τὸν ἀπαγορευτικὸν νόμον περὶ τόκου τοῦ 1807 ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ἀνεξαρτήτως τῶν ἐθίμων καὶ τοῦ ἀπὸ 11 Ἀπριλίου νόμου τοῦ 1859 περὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης, διότι δὲν πρόκειται πλέον περὶ λήψεως τόκου παρανόμου, ἀλλὰ περὶ τόκου δι' ἀπαίτησιν ἀνύπαρκτον. Τῷ ὄντι ὁ τραπεζίτης καθ' οὗ ἡ συναλλαγματική, πρὸ

τῆς πληρωμῆς αὐτῆς, δὲν ἔχει ἀπαίτησιν καὶ οὐδὲ πίστωσιν συνεπῶς ὑπὲρ αὐτοῦ.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀντιθέτου γνώμης ἰσχυρίσθησαν, ὅτι δικαιοῦται ὁ τραπεζίτης ν' ἀποζημιωθῇ διὰ τὰς προσπαθείας αὐτοῦ πρὸς προμήθειαν τοῦ ποσοῦ, ὅπερ μέλλει νὰ κρατῇ ἕτοιμον κατὰ τὸν χρόνον τῆς πληρωμῆς τῆς συναλλαγματικῆς. Ἀλλ' ὁ λόγος οὗτος δὲν δικαιολογεῖ τὴν ἀπόληψιν τόκου, ἐνῷ δικαιοῦται εἰς προμήθειαν ὡς θέλομεν γνωρίσει περαιτέρω. Feitu (n. 272) καὶ Dietz (σελ. 217 καὶ 218). Διότι ἐνῷ παραβιάζεται ἡ ἀπαγορευτικὴ περὶ τόκου διάταξις καὶ ἕτερος λόγος συντρέχει πρὸς παραδοχὴν τῆς ἀκυρότητος, ὁ τῆς ἐλλείψεως ἀπαιτήσεως ἀπὸ τῆς ἀποδοχῆς μέχρι τῆς λήξεως τῆς συναλλαγματικῆς.

162. Ὁ ἀνατοκισμὸς ἐσυζητήθη ποικιλοτρόπως ἂν ἐπιτρέπηται κατὰ τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν.

Ἀλλ' ἴδωμεν πρῶτον ἂν κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ἐπιτρέπωνται οἱ ἐπίτοκοι τόκοι.

Κατὰ τὸ ἀρχαῖον Ρ. δίκαιον, ὁ ἀνατοκισμὸς κατ' ἀρχὴν ἀπηγορεύετο, ἀλλ' ἡ προσθήκη τόκων, δὲν ἐθεωρεῖτο παράνομος, αἱ δὲ δικαστικαὶ ἀποφάσεις διέτασσον καὶ τὴν πληρωμὴν τόκου ἐπὶ ὀφειλομένου τοιούτου. Ἀλλὰ τὴν ἐλευθερίαν ταύτην κατήργησε ρητῶς ὁ Ἰουστινιανὸς διατάξας ὅτι «μηδὲ ὑπὲρ τοῦ τόκου τοῦ μέλλοντος χρόνου, μηδὲ ὑπὲρ τοῦ τόκου τῶν ἤδη παρελθόντων χρόνων, δύνασθαι κατὰ μείζονα τρόπον τόκου τόκον ἐπερωτηθῆναι (L. 28. C. de usuris (4. 32.) ΚΓ. γ'. 73 Νομ. 2 § 5. Πανδ. (22. 1.) (de usuris) Ἀρμενοπούλου Γ. ζ'. 3. Nulo modo usurae usurarum a debitoribus exigentur (L. 28. C. de usuris).

Τοσοῦτον μάλιστα ὁ ἀνατοκισμὸς ἀπεχθὴς ἐν τοῖς τότε χρόνοις ἐθεωρήθη, ὥστε ποινὴ ἀτιμίας ἐπεβάλλετο πρὸς τὸν δανειστὴν ἐκεῖνον τὸν ἀπαιτοῦντα τόκους ἐπὶ τῶν τόκων. «Οἱ ἀναισχύντως τοκίζοντες καὶ τόκους τόκων ἀπαιτοῦντες, ἀτιμοῦνται (Ν. 20 Κώδ. 2. 12 (ex quibus causis infamia Βασιλ. XXI. 3. 19 Ἀρμενοπ. Γ' 220)».

Κατὰ τὸ ἀρχαῖον Γαλλικὸν δίκαιον, ἐπίσης ἡ ἀπαγόρευσις

τοῦ ἀνατοκισμοῦ ὑπῆρχεν ἀπόλυτος (Διάταγμα περὶ ἐμπορίου τοῦ 1673 ἄρθρ. 2 τίτλος XI).

Τὸ νεώτερον ὅμως πνεῦμα μᾶλλον ἐλευθέριον καὶ ἀπηλλαγμένον προλήψεων, διαβλέπον ἐν τῷ τόκῳ τὴν κυκλοφορίαν τῶν κεφαλαίων καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν συναλλαγῶν, δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαγορεύσῃ ῥητῶς τὸν ἀνατοκισμὸν ἀλλ' ἐπέτρεψεν αὐτὸν ὑπὸ συνθήκας. Οὕτω κατὰ τὸ ἄρθρον 1154 τοῦ 'Αστικοῦ Γαλλ. Κώδικος, «Les interèts échus des capitaux peuvent produire des interéts ou par une demande de judiciaire, ou par une convention speciale, pourvu que soit dans la demande, soit dans la convention, il s' agisse d' intéréts dus au mois pour une année entière». 'Αλλὰ τοῦ ἄρθρου τούτου ἡ ἑρμηνεία, ἐν σχέσει πρὸς τὸν νόμον τοῦ 1807 τοῦ ὁρίσαντος τὸ ἀνώτατον ὅριον τοῦ τόκου, ποικίλλει κατὰ τὴν διάφορον τῶν τε δικαστηρίων καὶ τῶν συγγραφέων ἀντίληψιν. Οἱ συγγραφεῖς ἀναπτύσσουσιν ἕκαστος διάφορον σύστημα, λαμβάνοντες ἰδίως ὡς βάσιν τὴν ἐμπορικὴν συνήθειαν, καὶ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς διαπραγματεύσεσι, δὲν εἶνε εὔλογον ν' ἀφαιρῆται τὸ ἐκ τῶν κεφαλαίων ἐκπορευόμενον κέρδος, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἡ ἐμπορικὴ δρᾶσις ἐκλείπει ἀπονεκρουμένη. Οὕτω τὸ ζήτημα ὅπερ ἀπησχόλησεν αὐτοὺς εἶνε τόδε. 'Εφαρμόζεται ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 1154 τοῦ Γαλ. 'Αστικοῦ Κώδικος ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων καὶ δὴ εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ὅταν οὗτος κλείηται κατὰ περιόδους ἐλάσσονας τοῦ ἔτους ;

'Ο Pardessus ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀπεφήνατο ὅτι ἡ συνεχὴς μεταβολὴ τῶν ὑποχρεώσεων ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ἕνεκεν τῶν ἀλλεπαλλήλων διαπραγματεύσεων, ἐπιφέρει σύγχυσιν τοῦ τε κεφαλαίου καὶ τῶν τόκων, ὥστε δὲν δύναται νὰ γνωρίζῃ ἕκαστος ἀνταποκριτὴς τί ἀκριβῶς ὀφείλεται κατὰ κεφάλαιον καὶ τόκους, ὡς ἐκ τῆς ἀγνοίας δὲ περὶ τὴν εἰς ἣν εὑρίσκονται θέσιν πρὸς ἀλλήλους οἱ ἀνταποκριταί, δὲν εἶνε δίκαιον νὰ ἐπέρχηται βλάβη πρὸς τὸν μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ λογαριασμοῦ ἀναφαινόμενον δανειστήν, διότι οὗτος θεω-

ρεῖται ὡσεὶ προκαταβαλὼν κεφάλαια, ἐπὶ τῶν ὁποίων ζητεῖ τὴν πληρωμὴν τόκων. Ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν ἐξεταζομένου τοῦ λογαριασμοῦ, ρητὴ συμφωνία ἐπιλέγει δὲν ἀπαιτεῖται περὶ ἀνατοκισμοῦ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, διότι ἡ διάνοια τῶν ἀνταποκριτῶν πρὸς τὸν ἀνατοκισμὸν ἀπευθύνεται σιωπηρῶς, ὅτι ἐπὶ τέλους ἡ συγκεφαλαίωσις τῶν τόκων, εἶνε τί ἀνῆκον εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Τὸ συμπέρασμα τοῦ Pardessus εἶνε ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται εἰδικὴ συμφωνία, ἀρκεῖ ὅτι ὁ λογαριασμὸς κλείεται κατὰ τὴν συμφωνηθεῖσαν περίοδον (Rep. de Dalloz Compte Courant σελ. 593—Feitu n. 281).

Ὁ Massé τοὐναντίον ὄχι μόνον δὲν θεωρεῖ νόμιμον τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ἐπὶ λογαριασμοῦ ὑπάρχει σιωπηρὰ συμφωνία τῆς ἀνακεφαλαιώσεως τῶν τόκων, ἀλλὰ καὶ τὴν ρητὴν ἐξ ὑπαρχῆς συμφωνίαν, ὅπως πληρώνηται τόκος ἐπὶ τόκου κατὰ χρονικὸν διάστημα ἔλασσον τοῦ ἑνὸς ἔτους, δὲν ἀναγνωρίζει ὡς ἰσχυράν, διότι ἀντίκειται πρὸς τὸ ἄρθρον 1154, ἐν τούτοις ἡ κατὰ μικροτέρας τοῦ ἔτους περιόδους κλεῖσις τοῦ λογαριασμοῦ ἐπιφέρει ἀνατοκισμόν, οὐχὶ λόγῳ τῆς συμφωνίας προσθέτει, ἀλλ' ἐκ τοῦ γεγονότος τοῦ κανονισμοῦ (Massé et Vergé. Le droit civile francaise de Zachariæ t. 3. σελ. 407 σημ. 17).

Ἕτεροι ὡς ὁ Dalloz ἔν τινι σχετικῇ αὐτοῦ διατριβῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ Revue pratique de droit francaise, λέγουσιν ὅτι εἶνε ἀναγκαία εἰδικὴ συμφωνία, οὐχὶ ὅμως ἀπαραίτητος καὶ ἡ πραγματικὴ κλεῖσις τοῦ λογαριασμοῦ κατὰ τὰς συμφωνηθείσας προθεσμίας λ. χ. τῶν τριῶν ἢ ἕξ μηνῶν (τοῦ 1864 σελ. 289 καὶ ἑπόμενα).

Μᾶλλον ὅμως ἀσθενεστέρα τῶν λοιπῶν, εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ Dufour ἐξενεχθεῖσα γνώμη, ὅστις παρεδέξατο μὲν ὡς ἀντικειμένην τὴν κατὰ τριμηνίαν ἢ ἑξαμηνίαν ἀνακεφαλαίωσιν τῶν τόκων πρὸς τὰς ἀπαγορευτικὰς τοῦ νόμου διατάξεις περὶ τόκου, ἀλλ' οὐχ ἧττον τὸ πολύτροπον τῶν διαπραγματεύσεων, εἶνε λόγος ἐπιλέγει ἐνίοτε, ὅπως καθίσταται δυσχερὴς ἡ περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἐκκαθάρισις τοῦ λογα-

ριασμοῦ, καὶ συνεπῶς φαίνεται φρονῶν ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτραπῇ ἡ κατὰ περιόδους ἐλάσσονας τοῦ ἔτους συγκεφαλαίωσις τῶν τόκων.

Ὑπὸ τοιοῦτον κυκεῶνα συστημάτων, καὶ ἡ δικαστικὴ ἑρμηνεία δὲν ἠκολούθησεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου σταθερὰν γνώμην. Εἶπον τὰ δικαστήρια, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ δὲν ἀπαιτεῖται εἰδικὴ συμφωνία περὶ ἀνατοκισμοῦ, ἀλλ' ἀρκεῖ ὅτι κλείεται ὁ λογαριασμὸς μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἔτους κατὰ τὰς ἐμπορικὰς συνηθείας. (Cour d'Orlean τῆς 27 Αὐγούστου 1841). Ἕτεραι δὲ ἀποφάσεις παραδέχονται, ὅτι αἱ ἐκκαθαρίσεις κατὰ τὰ ἐμπορικὰ ἔθιμα γίνονται καὶ κατὰ μικροτέρας τοῦ ἔτους περιόδους, κατὰ δὲ τὴν σχέσιν τοῦ λογαριασμοῦ, εἶνε ἀναγκαία καὶ φυσικὴ ἡ συγκεφαλαίωσις τῶν τόκων ἀποφαινόμεναι ἀνεφάρμοστον τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 1154 τοῦ Γαλλ. Κώδικος. (Cass. 12 Μαρτίου 1851—Cour Nimes τῆς 6 Δβρίου 1860 — Crenoble 16 Φεβρουαρίου 1836—Dijon 24 Αὐγούστου 1832 καὶ 17 Δ)βρίου 1851—Caen τῆς 8 Ἰουλίου 1850).

Ἐὰν δὲ μεταξὺ τῶν ἀποφάσεων τούτων ἐρευνήσωμεν τὴν μέσην γνώμην, ἐξάγομεν ὅτι τὸν ἀνατοκισμὸν θεωρεῖ ἡ νομολογία ἐπιτρεπόμενον κατὰ τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ἀλλ' ὑπὸ τοὺς ἑξῆς τρεῖς ὅρους ά). Ἐὰν ὑπάρχῃ εἰδικὴ συμφωνία β'). Ἐὰν ὁ λογαριασμὸς ὑφίσταται μεταξὺ ἐμπόρων καὶ γ'). Ἐὰν ὁ λογαριασμὸς ἐκλείσθη κατὰ τὰς ὁρισθείσας περιόδους. (Cass. 14 Αὐγούστου 1845—12 Μαρτίου 1851 — 18 Μαρτίου 1850 — 14 Μαΐου 1850 —καὶ 16 Δ)βρίου 1851). Στηρίζεται δὲ ἐπὶ τῆς σκέψεως ὅτι τὸ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ προκύπτον ὑπόλοιπον μετὰ τὴν καθ' οἱανδήποτε χρόνον ἐκκαθάρισιν, συνιστᾷ εἶδος προκαταβολῆς ἐκ μέρους τοῦ ὑπὲρ οὗ προέκυψε, καὶ συνεπῶς εἶνε δίκαιον ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τούτου τῆς προκαταβολῆς νὰ πληρωθῇ τόκος, οὐδαμῶς δὲ ἐλέγχεται ὁ σκοπὸς τῆς τοκογλυφίας παρὰ τοῖς ἀνταποκριταῖς, διότι ἐξ ὑπαρχῆς ἴση ἀμφοτέρων ἡ αἵρεσις, μὴ ὑπάρχοντος ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς τῶν ἀνταποκριτῶν βεβαίου ἐκ τῶν προτέρων δικαιώματος ἀπαιτήσεως μέχρι τῆς ἐκκαθαρίσεως

τοῦ λογαριασμοῦ, ὥστε νὰ ὑποτεθῇ οὗτος ἀποβλέπων εἰς τοκογλυφικὸν τόκον πρὸς ζημίαν τοῦ ἑτέρου ἀνταποκριτοῦ, κυρίως δὲ τοιοῦτον σκοπὸν ἀποκρούει ἡ ἐμπορικὴ συνήθεια, ἡ παραδεξαμένη τὴν πληρωμὴν τόκου ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου, μολονότι ἐν τούτῳ περιέχονται ἀναμὶξ καὶ τόκοι.

Παρατηροῦμεν ὅτι αἱ νεώτεραι ἀποφάσεις, μᾶλλον κλίνουσι πρὸς παραδοχὴν ἐξαιρέσεως ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καὶ τοῦτο δέον ν' ἀποδοθῇ ἴσως εἰς τὴν ὁσημέραι ἐπικράτησιν σχετικοῦ ἐμπορικοῦ ἐθίμου, ὅπερ σεβομένη ἡ νομολογία ἀποδύσπετεῖ νὰ παραβιάσῃ—(Cass. 8 Αὐγούστου 1871, ἥτις τὸν ἀνατοκισμὸν ἀποδέχεται ἀπολύτως).

Ὁ Feitu αὐστηρότερον ἑρμηνεύων τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 1154 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν νόμον τοῦ 1807 περὶ ἀνωτάτου ὁρίου τοῦ τόκου, παραδέχεται ὅτι οἱ νόμοι οὗτοι εἶνε δημοσίας τάξεως σκοποῦντες τὴν καθ' ἁπάσας τὰς σχέσεις πρόληψιν τῆς τοκογλυφίας, τὰ δὲ ἐμπορικὰ ἔθιμα δὲν δύνανται νὰ κατισχύσωσι τῶν ἀπαγορευτικῶν τοῦ νόμου διατάξεων, ἀκολουθῶν τὴν γνώμην τῶν Delamarre καὶ Lepoitvin οἵτινες τὴν ἐμπορικὴν συνήθειαν ἀποκαλοῦσι τοκογλυφικήν. (Τ. 3 n. 338 καὶ Τ. 2 σελ. 875). Ἐπίσης καὶ ἡ ἀπὸ 30 Ἰουνίου 1841 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Liege, ὅπερ ὅμως κατόπιν μετέβαλε γνώμην, εἰπὸν ὅτι εἶνε νόμιμος ὁ ἀνατοκισμὸς ἄνευ περιορισμοῦ (τῆς 16 Ἰανουαρίου 1864) καὶ ἡ ἀπὸ 6 Ἰανουαρίου 1844 τοῦ ἐφετείου Rennes ὁμοφωνοῦσα μετὰ τῆς πρώτης.

Παρ' ἡμῖν, ἡ διατύπωσις λύσεως ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ἤθελεν εἶσθαι περιττή, ἀπέναντι τοῦ νόμου τοῦ 1882 περὶ τόκου ὑπερημερείας, ὅστις πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἀμφισβητήσεως καὶ τῶν δυναμένων νὰ προκύψωσι δισταγμῶν, προβλέπει ρητῶς περὶ τοῦ κατὰ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις ἀνατοκισμοῦ, ἔχων δὲ ὑπ' ὄψιν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης τὴν πρὸ τοῦ νόμου ἐπὶ τῆς ἑρμηνείας τοῦ ἄρθρου 1154 τοῦ Γαλλ. Κώδικος διχοστασίαν τῶν γνωμῶν, αἴρει τὴν διαμάχην ὁρίζων ὅτι «ἐν τῇ ἐμπορίᾳ ὁ τόκος τόκου ρυθμίζεται κατὰ τὰ εἰθισμένα,» ὅ-

θεν ὁ ἀνατοκισμὸς ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἐμπορικὴ συνήθεια παραδεχομένη αὐτὸν δὲν ἀπαγορεύεται. Ἡ ὑπ' ἀριθ. 39 τοῦ 1846 ἀπόφασις τοῦ Ἀρείου Πάγου, δέχεται τὴν συνήθειαν τοῦ ἀνατοκισμοῦ, εἰς οὐδένα ὑποβαλλομένου περιορισμοῦ ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς συγκεφαλαιώσεως.

Οἱ ειδικοὶ κανονισμοὶ τῆς Τραπέζης (ἄρθρον 12 τοῦ νόμου τοῦ 1859) ὁρίζουσι τὸν χρόνον καθ' ὃν γίνεται ἡ συγκεφαλαίωσις τῶν τόκων (ὅρα καὶ ἄρθρ. 26 τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ ἔτους 1843) ἤτοι καθ' ἑξαμηνίαν, ὅθεν ἡ συγκεφαλαίωσις τῶν τόκων πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ ἑξαμήνου ἀντίκειται πρὸς τὸν ὀργανισμὸν αὐτῆς, πᾶσα δὲ ἐναντία συμφωνία δέον νὰ θεωρηθῇ ἀνίσχυρος. (Παρβ. καὶ Ἀθανασιάδου ἀριθ. 71).

163. Ἀποφάσεις τινὲς καὶ συγγραφεῖς ὡς ὁ Noblet (n. 157) καὶ Paignon (Traité des operation de banque n. 166) πρὸς παραδοχὴν τοῦ ἀνατοκισμοῦ, ἀπαιτοῦσι καὶ τέταρτόν τινα ὅρον. Ὁ λογαριασμὸς λέγουσι, δέον νὰ ᾖ ἀμοιβαῖος καὶ οὐχὶ ἁπλοῦς, διὰ τῆς ἰδιότητος δὲ τοῦ ἀμοιβαίου, ἐννοοῦσι λογαριασμόν, δι' οὗ ἀμφοτέρωθεν καὶ διαδοχικῶς οἱ ἀνταποκριταὶ εἶνε δανεισταὶ καὶ ὀφειλέται ἤτοι ἀποστολεῖς καὶ λῆπται ἐξ ἰδίας ἕκαστος διαπραγματεύσεως. (Bourges 14 Φεβρ. 1854).

Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη στηριζομένη ἐπὶ τῆς διακρίσεως ταύτης δὲν εἶνε ὀρθὴ καθ' ἡμᾶς, διότι ὁ λογαριασμός, εἴτε ἁπλοῦς εἶνε, εἴτε ἀμοιβαῖος, ὑπόκειται πάντοτε εἰς μίαν μορφήν, ὑποβαλλομένην εἰς ἑνιαῖον σύστημα νομικῶν κανόνων, διεπόντων τὴν σχέσιν ταύτην. Οὐδαμῶς παραλάσσει ὁ χαρακτὴρ καὶ ἡ φύσις τοῦ λογαριασμοῦ, ἐὰν οὗτος εἶνε ἁπλοῦς, διότι καὶ αἱ ἑτέρωθεν μόνον τελούμεναι ἀποστολαὶ ἀξιῶν, συνιστῶσι πλήρη τὴν σχέσιν τοῦ ἀλληλοχρέου. Οὕτω, ἐὰν ἀποστείλω σοι δρ. 500 θέλεις πιστώσῃ ἐμὲ διὰ τὴν ἀξίαν ταύτην, καὶ χρεώσῃ ἑαυτόν. Ἰδοὺ ὅτι ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ πράξει κατηρτίσθη ἀλληλόχρεος λογαριασμός, διότι καὶ ἀποστολὴ ἐγένετο, καὶ ἡ πίστωσις ὡς τὸ ἀντάλλαγμα

τῆς ἀποστολῆς ταύτης, ἀνεγράφη. Ὁ ἁπλοῦς οὗτος λογαριασμὸς κατὰ τί διαφέρει τοῦ ἀμοιβαίου; Κατ' οὐδέν, ἢ μόνον ὅτι ὁ ἕτερος τῶν ἀνταποκριτῶν δὲν ἀποστέλλει ἀξίας ἐξ ἰδίας διαπραγματεύσεως, ἀλλ' ἡ ἔλλειψις αὕτη οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἐνασκεῖ ἐπὶ τῆς συστάσεως τοῦ λογαριασμοῦ, διότι τοῦτο ἀρκεῖ πρὸς σύστασιν αὐτοῦ, ἀποστολὴ καὶ πίστωσις. Τούτου τεθέντος ἡ διάκρισις οὐδεμίαν ἔχει βάσιν, διότι ἐὰν ἐπιτρέπηται ὁ ἀνατοκισμὸς εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἀνταποκριτάς, ἐπιτρέπεται καὶ εἰς τὸν ἕτερον. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ὁ νόμος ἢ τὰ ἤθη ἀπαγορεύουσι τὸν ἀνατοκισμόν, δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τοῦτον ὡς ἐπιτρεπόμενον λόγῳ ἀμοιβαιότητος, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἀνακηρύσσομεν ὅτι ἐπιτρέπεται ὁ συμψηφισμὸς παρανόμων ὠφελειῶν, ὅπερ ματαιοῖ τὴν ἀπαγόρευσιν (Παρβ. καὶ Feitu n. 882).

§ 164. Ρητῶς ὁ Κῶδιξ τῆς Ἑλβετίας ἐπιτρέπει τὸν ἀνατοκισμὸν ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων ἀπολύτως (ἄρ. 335. 2.) ὅθεν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Περιορισμὸν μόνον ἔθεντο ὅ τε τῆς Χιλῆς ἐμπορικὸς τοῦ 1865 διὰ τοῦ ἄρθρου 614 καὶ τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας τοῦ 1890, ἀπαγορεύοντες τὸν ἀνατοκισμὸν ἐπὶ ἀλληλοχρέου κατὰ περιόδους ἐλάσσονας τῶν 6 μηνῶν.

§ 165. Τῆς ἐμπορικῆς συνηθείας τῆς τὸν ἀτατοκισμὸν ἐπιτρεπούσης παρ' ἐμπόροις, κατισχύει ἡ ἰδιαιτέρα τῶν ἀνταποκριτῶν συμφωνία, περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν θέλει γίνῃ συγκεφαλαίωσις, μὴ ὑπαρχούσης ὅμως τοιαύτης συμφωνίας περὶ τούτου, ὁ ἀνατοκισμὸς ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ἐμπορικὴν συνήθειαν.

§ 166. Ρητῶς καθορίσαντος τοῦ νόμου τοῦ 1882, ὅτι τὰ τοῦ ἀνατοκισμοῦ ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς σχέσεσι διέπει ἡ συνήθεια, ἕπεται ὅτι ὁσάκις ὁ ἀλληλόχρεος δὲν ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, εἴτε διότι οἱ συμβαλλόμενοι δὲν εἶνε ἔμποροι εἴτε διότι ὁ λογαριασμὸς δὲν ἀφορᾷ εἰς πράξεις ἐμπορικάς, ὁ ἀνατοκισμὸς δὲν ἐπιτρέπεται ἄνευ τῶν προϋποθέσεων τοῦ νόμου.

§ 167. Ἀλλὰ ἰσχύει ἐναντία συμφωνία, δι' ἧς συνομο-

λογεῖται ἀνατοκισμὸς ἐπὶ λογαριασμοῦ ἀστικὸν φέροντος χαρακτῆρα; Τοιαύτη συμφωνία εἶνε φρονοῦμεν ἀνίσχυρος ὡς ἀντικειμένη πρὸς τὸν νόμον ἀποβλέποντα εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν, ἥτις διασαλεύεται ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἀπολήψεως τόκου, καθιερούσης σύστημα πλεονεξίας ἀθέμιτον.

Ἐπεκτείνεται ἡ συμφωνία περὶ ἀνατοκισμοῦ ἢ ἡ ἐμπορικὴ συνήθεια καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου ; Περὶ τούτου γίνεται λόγος ἐν παραγράφῳ 238.

§ 168. Ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου, καίτοι διαφεύγουσα τὸν αὐστηρὸν κύκλον τῶν καθαυτὸ συναλλαγμάτων, εἶνε οὐχ ἧττον ἔνδικος, καθ' ἣν ἡ βούλησις εἶνε τὸ κυριαρχοῦν ἐν αὐτῇ στοιχεῖον, διὰ τοῦτο, ἐν ἐλλείψει ἰδιαιτέρων συμφωνιῶν, δέον νὰ ἐφαρμοσθῶσιν οἱ νόμοι τοῦ τόπου τῆς καταρτίσεως τοῦ λογαριασμοῦ καὶ αἱ ἐμπορικαὶ συνήθειαι. (Παρ. καὶ Ἀθαν. ἄρ. 71).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

Δικαίωμα προμηθείας.

§ 169. Ἐν πάσῃ ἐμπορικῇ ἐπιχειρήσει, ἡ πρὸς ἀπόκτησιν κέρδους σπουδὴ εἶνε τὸ ἀμεσώτερον ἐλατήριον, ἡ γλυκεῖα δὲ καὶ παρήγορος ἀνακούφισις τῶν καταβαλλομένων κόπων καὶ προσπαθειῶν πρὸς εὐόδωσιν τοῦ σκοποῦ. Ὁ πρὸς ὠφέλειαν πόθος, ἀκατασχέτως ἐλαυνόμενος ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ τῆς αὐτοσυντηρήσεως καὶ τῆς εὐημερίας συναισθήματος, περιπλέκων δὲ τὸν ἐμπορευόμενον εἰς τὰς μᾶλλον ἐπισφαλεῖς καὶ κινδυνώδεις ἐπιχειρήσεις, ἀπειλεῖ ἐνίοτε παντελῆ οἰκονομικὸν ὄλεθρον, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐλπὶς σημαντικοῦ τινος κέρδους, ῥίπτει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν πέπλον τῆς ἐξαφανίσεως ἐπικειμένης ἐμπορικῆς ἀποτυχίας.

Πᾶσα ἄρα ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις, δὲν γίνεται ἄνευ ὑλικοῦ κέρδους. Ἡ ἀνάπτυξις μάλιστα τῆς συναλλαγῆς, προϋποθε-

σιν ἔχει τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς ἐργασίας πρὸς ὤθησιν εὐρυτέρας κυκλοφορίας τῶν ἐμπορικῶν κεφαλαίων, ἧς ἄνευ αἱ πολλαπλαῖ τοῦ ἀτόμου ἀνάγκαι ἐν τῇ κοινωνίᾳ, παραμένουσιν ἀνεκπλήρωτοι. Διὰ τοῦτο ἀνέκαθεν μεταξὺ τῶν ἐμπορευομένων ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀμοιβὴ τῆς ἐργασίας πρὸς παροχὴν κεφαλαίων ὡς ἡ ἀφετηρία τῆς ἐμπορικῆς δράσεως, ἡ φυσικὴ δὲ παραγωγὸς αἰτία ἡ προτρέπουσα εἰς ἀμοιβαίαν τῶν ἐμπόρων συνδρομήν, ὅπως ἡ ἐμπορία, μὴ ἐναπομένῃ μόνον τῶν ὀλίγων πλεονέκτημα.

Ἡ ἀποζημίωσις τῆς ἐργασίας ἡ παρ' ἄλλου καταβαλλομένη, ἀνήκει εἰς τὴν ἀπονομὴν τοῦ κοινοῦ δικαίου μὴ ἐπιτρέποντος τὴν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων κόπων ὠφέλειαν. Ἀλλ' ἂν ἡ ὑπηρεσία χάριν τῶν ἐμπορικῶν πράξεων προσφέρεται, ἐξ ὧν τὸ κέρδος ἀναμένεται μεῖζον, ὁ δὲ δι' ἡμᾶς ἐργαζόμενος ὅπως προμηθεύσῃ κεφάλαια διατρέχει παντοίους κινδύνους προσιδιάζοντας τῇ ἐμπορίᾳ, κατὰ μείζονα λόγον δικαιοῦται εἰς ἀποζημίωσιν.

Αὕτη εἶνε ἡ βάσις τοῦ δικαιώματος τῆς προμηθείας (droit de commission) ὅπερ καὶ ὁ νόμος ἀνήγαγεν εἰς περιωπὴν ἀναντιρρήτου νομιμότητος, ποιούμενος μνείαν αὐτοῦ κατὰ διάφορα χωρία· (ἄρθρ. 2 τοῦ περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων νόμου καὶ 181 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου ὅπερ κατατάσσει τὴν προμήθειαν μεταξὺ τῶν νομίμων δαπανῶν).

§ 170. Διαφέρει λοιπὸν ὁ τόκος κατ' οὐσίαν τῆς προμηθείας. Ὁ μὲν τόκος οὐδεμίαν ἔχων σχέσιν πρὸς τὸ πρόσωπον, ἀναφέρεται εἰς τὸ καταβαλλόμενον κεφάλαιον καὶ ἐξ αὐτοῦ ἕλκει τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ, ἀντιπροσωπεύων τὸ τίμημα τῆς χρεώσεως τοῦ κεφαλαίου, ἐνῷ ἡ προμήθεια τοὐναντίον εἶνε ὁ μισθὸς τῆς προσωπικῆς ἐργασίας καὶ ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν προσφερομένων ὑπηρεσιῶν ὑπὲρ ἀλλοτρίων συμφερόντων. Τοσοῦτον δὲ συμφυὴς τῇ ἐμπορίᾳ εἶνε ἡ ἀποζημίωσις τῆς χάριν αὐτῆς προσφερομένης προσωπικῆς θυσίας, ὥστε οὐδέποτε ὑπεβλήθη εἰς τύπους καὶ ἰδιαιτέρας ρητὰς ἢ σιωπηρὰς συμφωνίας πρὸς ἐμφάνισιν. Οἴκοθεν ἐξυπα-

κουόμενον τὸ δικαίωμα τῆς προμηθείας, οὐδέποτε προσέκοψεν εἰς τὴν δυστροπίαν καὶ τὴν ἄρνησιν ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς διαπραγματεύσεσι, διότι τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι αὐτόχρημα ἡ στασιμότης καὶ ὁ μαρασμὸς τῆς ἐμπορίας.

Οὐδὲν κοινὸν λοιπὸν ἔχει ὁ τόκος πρὸς τὴν προμήθειαν, οὔτε δέον νὰ θεωρηθῇ τὸ δικαίωμα τοῦτο ὡς ἡ ἐπαύξησις τοῦ τόκου, δυναμένου οὕτω νὰ ὑπερβῇ τὸ ἀνώτατον ὅριον ὅπερ ὁ νόμος ἔταξεν ἐν Γαλλίᾳ, ὡς ὑπεστηρίχθη. (Duvergier n. 269, 293, 297 καὶ 298—Fremery Etudes du droit commerc. σελ. 80.—Dalloz Νομολογία n. 115 —Dietz σελ. 229—231) Διότι οὐδεὶς εἶνε δίκαιον ν' ἀπολέσῃ τοὺς καρποὺς τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ, ὅπως οὐδεὶς ἐπίσης τὴν ἀνταμοιβὴν τῶν ἰδιαιτέρων ὑπηρεσιῶν ἃς προσφέρει ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου. Τὰ ὅρια ἀμφοτέρων τούτων τῶν δικαιωμάτων ἐντελῶς διακρινόμενα διὰ τὴν διάφορον αἰτίαν ἐξ ἧς ὁρμῶνται, εἰς οὐδεμίαν περιάγονται σύγχυσιν, ἡ δὲ παραγνώρισις τῆς διακρίσεως ταύτης, ἤθελεν εἶσθαι ἀδικαιολόγητος ἄρνησις τῶν διατάξεων τοῦ κοινοῦ δικαίου.

Τάχα, διότι ὁ παραχωρῶν τὰ κεφάλαια αὐτοῦ δικαιοῦται νὰ λάβῃ τόκους, ἕπεται ὅτι ἐν τῇ ὠφελείᾳ ταύτῃ ἔγκειται καὶ πᾶσα ἀποζημίωσις δι' ὅσας κατέβαλεν οὗτος προσπαθείας πρὸς προμήθειαν τοῦ κεφαλαίου τούτου ;

Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς προμηθείας ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ τόκου, καὶ χρησιμεύει μόνον πρὸς συμπλήρωσιν μέχρις ἐξισώσεως, εἶνε τὸ αὐτὸ ὡσεὶ ἀπαρνούμεθα τὴν βάσιν τῆς προμηθείας, συγχίζοντες δὲ ταύτην πρὸς τὸν τόκον, ἀποκρούομεν παντελῶς ἐκεῖνο ὅπερ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀνύπαρκτον, ἐνόσῳ ἡ κοινὴ συνείδησις ἀνθίσταται, ὡς ἴδιον δικαίωμα ἀνακηρύσσουσα.

§ 171. Κατὰ τοὺς ἐμπορικοὺς Κώδικας, Ἰταλίας (ἄρθρ. 346,) Χιλῆς (602 § 23) καὶ Πορτογαλλίας (ἄρθρ. 347,) ἀνεξαρτήτως τῶν τόκων, οἱ συμβαλλόμενοι ὑποχρεοῦνται ἀμοιβαίως πρὸς καταβολὴν προμηθείας καὶ τῶν δαπανῶν, διὰ τὰς συναλλαγὰς ὅσαι σχετίζονται πρὸς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ρητῶς δὲ τὸ ἄρθρ. 347 τοῦ τελευταίου Κώ-

δικος ἀναγράφει, ὅτι ὀφείλεται ἐκτὸς τοῦ τόκου, καὶ ἡ ἀνταμοιβὴ τῶν ὑπηρεσιῶν.

§ 172. Ἀναπτύξαντες τὴν βάσιν τοῦ δικαιώματος τῆς προμηθείας, θέλομεν παρεκκλίνῃ πράγματι αὐτῆς, ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι πᾶσα παροχὴ κεφαλαίου ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς διαπραγματεύσεσι, δίδει χώραν πρὸς προμήθειαν. Ἐκεῖνος μόνον δικαιοῦται ν' ἀμειφθῇ, ὅστις εἰργάσθη ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ ἄλλου ἐν τῇ ειδικῇ περιπτώσει περὶ ἧς πρόκειται.

Ἐν τούτοις μεγίστη ἠγέρθη ἔρις παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, ἐὰν ὁ τραπεζίτης δικαιοῦται νὰ λάβῃ προμήθειαν, δι' ὅλας τὰς καταβολὰς ἃς ποιεῖται πρὸς τὸν πιστοῦχον μεθ' οὗ διατελεῖ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ἢ μόνον ἐπ' ἐκείνων δι' ἃς κατέβαλεν ἰδιαιτέρας ὑπηρεσίας καὶ φροντίδας. Οἱ Bedarride (du dol et de la fraude n. 1144) Boistel (σελ. 602) Dalloz (Banquier 39 43—compte courant 109 110 116.) καὶ Dietz (σελ. 223—237) ἀποδέχονται ἐφ' ὅλων τῶν καταβολῶν τὸ δικαίωμα τῆς προμηθείας, εἶπον δὲ ὅτι δικαιοῦται γενικῶς ὁ τραπεζίτης εἰς ἀπόλαυσιν προμηθείας, ἐρειδόμενοι ἐπὶ τοῦ λόγου, ὅτι οὗτος ὀφείλει ἀμέσως ἅμα τῇ αἰτήσει τοῦ πιστούχου, νὰ ἔχῃ ἕτοιμον πρὸς καταβολὴν τὸ ποσὸν τῆς ὑποσχεθείσης πιστώσεως, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει, εἶνε ὑπόχρεως νὰ ἐπιμεληθῇ τὴν παρ' ἄλλων προμήθειαν τοῦ ποσοῦ τούτου, ὑφιστάμενος ἐνίοτε οὕτω καὶ ζημίας ἐὰν ἀναγκάζηται νὰ προμηθευθῇ τὸ χρῆμα ὑπερτετιμημένον, καὶ ἐπὶ τέλους ὑποχρεούμενος νὰ ἔχῃ ἕτοιμον τὸ ποσὸν τῆς πιστώσεως εἰς πρώτην ζήτησιν τοῦ πιστούχου, παραφυλάσσει τοῦτο ἄγονον ἐν τῷ ταμείῳ αὐτοῦ, οὐδεμίαν ὠφέλειαν προσποριζόμενος. Ὅτι ὁ τραπεζίτης διατηρεῖ γραφεῖον, καταβάλλει μισθοὺς ὑπαλλήλων, δαπάνας ἀλληλογραφίας, καὶ ἐν γένει ὑποβάλλεται εἰς ἀξίας λόγου χρηματικὰς θυσίας πρὸς διατήρησιν τραπεζιτικοῦ καταστήματος, κερδοσκοπῶν ἐπὶ τῶν παρ' αὐτοῦ παραχωρουμένων κεφαλαίων.

Βεβαίως, πᾶσαι αὗται αἱ θυσίαι εἶνε σπουδαῖαι, ὥστε νὰ

δικαιολογήσωσι μίαν ἀνταμοιβὴν παρ' ἐκείνου, ὅστις λαμβάνει παρὰ τοῦ τραπεζίτου τὰ κεφάλαια αὐτοῦ. Ἐὰν ὅμως ὁ τραπεζίτης, χάριν τῶν ἐμπορικῶν αὐτοῦ συμφερόντων ἐκτίθεται εἰς δαπάνας ἀπαραιτήτους διά τε τὸ εἶδος καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτοῦ, αἱ δαπάναι αὗται καὶ αἱ προσφερόμεναι ὑπηρεσίαι πρέπει νὰ σχετίζωνται πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ πιστούχου καὶ ν' ἀφορῶσιν εἰς αὐτὸν τοῦτον εἰδικῶς καὶ ὡρισμένως, ὅπως δικαιολογηθῇ σπουδαίως τὸ τῆς προμηθείας δικαίωμα. Ἐὰν ὑπὲρ τοῦ δεῖνα καταβάλληται ὑπηρεσία τις καὶ δαπάνη πρὸς χορήγησιν κεφαλαίου, τί πρὸς ἐκεῖνον πρὸς ὃν παρεχωρήθη ἐπίσης κεφάλαιον ἄνευ ἰδιαιτέρας τινὸς καταβολῆς θυσίας. Ὁ θεσμὸς τῆς ἐνοχῆς, ὑφίσταται μόνον μεταξὺ τοῦ τραπεζίτου καὶ τοῦ ἀνταποκριτοῦ αὐτοῦ, ἅμα παρεσχέθη ὑπὸ τοῦ πρώτου ἡ ὑπηρεσία, οὐδ' εἶνε ὑπεύθυνος ὁ τελευταῖος ν' ἀποζημιώσῃ τὸν τραπεζίτην δι' ὑποθέσεις εἰς ἃς δὲν ἀνεμίχθη, οὔτε ὁρῶσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ὁ τραπεζίτης διατηρῶν γραφεῖον ὑποβάλλεται εἰς δαπάνας, τὰς δαπάνας ταύτας καταβάλλει ὑπὲρ τῶν ἰδίων καὶ οὐχὶ ὑπὲρ ἀλλοτρίων συμφερόντων. Ἀληθῶς τὶς δύναται νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὁ τραπεζίτης παρέχων παντοιοτρόπως καὶ δι' οἱονδήποτε λόγον τὰ κεφάλαια αὐτοῦ, παρέχει ταῦτα ἀποβλέπον πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ τρίτου; Ἤθελον εἶσθαι παράλογος ἡ ὑπόθεσις καὶ ἐναντίον τοῦ πνεύματος τῆς τραπεζιτικῆς ἐργασίας, ἀφορώσης κυρίως εἰς τὴν ἐπὶ τῶν ἰδίων κεφαλαίων κερδοσκοπίαν, ὅτι ὁ τραπεζίτης ἐν τῇ μέθῃ τοῦ προσδοκωμένου κέρδους, προνοεῖ περὶ συμφερόντων ἀλλοτρίων.

Ἐνόσῳ ἄρα ἡ ἐνέργεια τοῦ τραπεζίτου, ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν τραπεζιτικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν, δὲν ἀναφέρεται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς τρίτον πρόσωπον ἤτοι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ μεθ' οὗ συναλλάσσεται, οὐδαμῶς ὁ τρίτος εὐθύνεται, διότι δὲν ὠφελήθη, ἅμα ὅμως ἐν εἰδικῇ τινι πράξει, καὶ χάριν αὐτῆς τῆς πράξεως, καὶ τοῦ ἐνδιαφερομένου προσώπου, κατέβαλε δαπάνην καὶ ὑπηρεσίας, δὲν εἶνε δίκαιον νὰ στερηθῇ τῆς νομίμου ἀποζημιώσεως, παρ' ἐκείνου ὑπὲρ οὗ

ἡ θυσία αὕτη ἐγένετο. Τότε μόνον ὑπάρχει σχέσις ἐνοχική, μεταξὺ τραπεζίτου καὶ ἀνταποκριτοῦ, ἅμα ὁ τελευταῖος, προεκάλεσε τὰς μερίμνας τοῦ τραπεζίτου, καὶ αὐτὸς οὗτος εἶνε ὁ αἴτιος πάσης δαπάνης, διότι ὑπὲρ τῶν συμφερόντων αὐτοῦ ὁ τραπεζίτης ἐνήργησε.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους, παραδεχόμεθα καὶ ἡμεῖς, ὅτι ἡ προμήθεια ὀφείλεται πρὸς ἀποζημίωσιν ὑπηρεσιῶν καὶ δαπανῶν, αἵτινες καταβάλλονται εἰδικῶς χάριν τοῦ συμφέροντος τοῦ ἀνταποκριτοῦ (Cour de Rouen τῆς 27 Μαρτίου 1847 Grenoble 6 Μαρτίου 1840—Limoges 25 Ἰουλίου 1865 Feitu n. 285—Ἀθαν. ἀριθ. 77).

Ἐν Γαλλίᾳ ἔνθα ὑπάρχει ἡ περὶ τόκου ἀπαγορευτικὴ διάταξις, καθίσταται μᾶλλον ἐπίμαχον τὸ ζήτημα, ἵνα μὴ ἡ προμήθεια ἀποβῇ μέσον πρὸς πορισμὸν τόκου ὑπερόγκου παραβιαζομένου τοῦ νόμου.

§ 173. Ἐξεταστέον νῦν εἰδικώτερον τινὰς ἐκ τῶν πολλῶν περιπτώσεων αἵτινες δίδουσι χώραν πρὸς προμήθειαν.

Ὡς διὰ τὴν παροχὴν τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ ὁ τραπεζίτης δικαιοῦται εἰς προμήθειαν ἅμα προσέφερεν ὑπηρεσίας, οὕτω δικαιοῦται εἰς προμήθειαν ἐπίσης ὅταν κατὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν κεφαλαίων τούτων ὑπάρχει ἀνάγκη ἰδίας ὑπηρεσίας. (Bourges 18 Δ)βρίου 1839.) Διὰ τοῦτο ἐξαιρεῖται τῆς προμηθείας, ἡ περίπτωσις καθ' ἣν ὁ πιστοῦχος, ὑπογράφει γραμμάτια ἀπέναντι τῆς πιστώσεως, ἀποστέλλων αὐτὰ πρὸς τὸν πιστωτήν, διότι οὐδεμία ὑπηρεσία ἐκ μέρους τοῦ δανειστοῦ προσφέρεται, ἀφοῦ δὲν προώρισται νὰ λάβωσι τὰ γραμμάτια ταῦτα κυκλοφορίαν. (Rouen 27 Μαρτίου 1847. Bourges 11 Ἰανουαρίου 1851).

Δικαιοῦται ὅμως εἰς προμήθειαν ὁ πιστωτής, ὅταν παρὰ τοῦ πιστούχου ἀποσταλῶσιν αὐτῷ γραμμάτια ἢ συναλλαγματικαί, ὅπως εἰσπράξῃ τὴν ἀξίαν αὐτῶν παρὰ τοῦ ὀφειλέτου, διότι βεβαίως ἡ εἴσπραξις ἀπαιτεῖ τὴν καταβολὴν ἰδιαιτέρας ὑπηρεσίας, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ὁ πιστοῦχος διὰ τῆς ἀποστολῆς τοιούτων τίτλων, ἐνῷ ὁ πιστωτὴς οὐδεμίαν φέρει ὑποχρέωσιν πρὸς τοιαύτας θυσίας, δικαιούμενος μό-

νον νὰ λάβῃ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ πιστούχου τὴν ἀξίαν τῆς πιστώσεως. (Rouen 11 Ἰανουαρίου 1851 — Dijon 2 Ἰανουαρίου 1865).

Τὸ αὐτὸ ἐὰν οἱ τίτλοι ἀπεστάλησαν πρὸς πληρωμὴν τοῦ μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ ὑπολοίπου. (Feitu n. 280 Ἀθαν. n. 78 ά.).

§ 174. Ἀλλὰ δικαιοῦται ὁ πιστωτὴς εἰς προμήθειαν διὰ τὰ πρὸς τὸν πιστοῦχον καταβαλλόμενα ποσὰ τῆς πιστώσεως, μόνον ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι πρέπει νὰ φυλάττῃ αὐτὰ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πιστούχου;

Οὔτε δαπάνην, οὔτε ὑπηρεσίαν προσφέρει ὁ πιστωτὴς φυλάσσων τὰ χρήματα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πιστούχου. Ἐὰν δὲ δὲν ἀπολαμβάνῃ τόκους ἄγονα παραφυλάττων αὐτά, τοιαύτη ἦτο ἀπ' ἀρχῆς ἡ διάνοια αὐτοῦ καὶ ἡ πρόθεσις, ὅπως καταστήσῃ παραγωγὰ τὰ κεφάλαια αὐτοῦ ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἤθελεν αἰτήσηται ταῦτα ὁ πιστοῦχος. Εἴπομεν δὲ ἄλλως, ὅτι τὴν ἔλλειψιν τῶν τόκων δὲν δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ ἡ προμήθεια, διότι ἡ βάσις τῆς προμηθείας εἶνε διάφορος τῆς τοῦ τόκου, ἅμα δὲ δὲν ὑπάρχει νόμιμος αἰτία προμηθείας, ἥτις ἐστὶν ἡ καταβολὴ προσωπικῶν ὑπηρεσιῶν, δὲν δύναται νὰ δοθῇ ἀποζημίωσις διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ τόκου.

Ἀλλ' εἶπον ὅτι ὁ τραπεζίτης ἂν δὲν ἔχῃ διαθέσιμα χρήματα, ὀφείλει νὰ προμηθευθῇ ἄλλοθεν, καὶ ἰδοὺ ὅτι προσφέρει ὑπηρεσίαν (Feitu αὐτόθι). Ἀλλ' εἶνε ἀδιάφορος διὰ τὸν πιστοῦχον, πᾶσα ἐνέργεια τοῦ πιστωτοῦ πρὸς ἐξεύρεσιν τοῦ κεφαλαίου τῆς πιστώσεως, ἀφοῦ πρόκειται διὰ τῆς προμηθείας τούτων ὁ πιστωτὴς νὰ ἐκπληρώσῃ ὑποχρέωσιν ἰδίαν, μετερχόμενος δὲ διάφορα μέσα πρὸς ἐξεύρεσιν τοῦ κεφαλαίου τῆς πιστώσεως, πράττει ὑπὲρ τοῦ ἰδίου συμφέροντος ὅπως παραχωρήσῃ πίστωσιν ὑποσχεθεῖσαν, ἐξ ἧς προσδοκᾷ τὰς τοῦ τόκου ὠφελείας. Ὁ πιστοῦχος μάλιστα ἐνόσῳ ὁ πιστωτὴς ὑπόσχεται νὰ ἐκτελέσῃ, ὁπόταν ὁ πρῶτος ἐκφράσῃ τὴν πρὸς τοῦτο δήλωσιν, πληροφορεῖται ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ὁ πιστωτὴς θέλει ἔχῃ χρήματα ἕτοιμα καθ' οἱονδήποτε χρόνον, χωρὶς νὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ

τοιαῦτα ἀλλαχοῦ, καταβάλλων ὑπηρεσίας καὶ δαπάνας. Ὅπως λοιπὸν δὲν δικαιοῦται εἰς προμήθειαν διὰ τὰ ἀμέσως πρὸς τὸν πιστοῦχον καταβαλλόμενα κεφάλαια, οὕτω καὶ διὰ τὰ ἐμμέσως κτώμενα φρονοῦμεν ὅτι δὲν ἔχει ἀπαίτησιν, ἑαυτὸν μόνον δυνάμενος νὰ αἰτιᾶται, διότι εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ μὴ δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ἰδίας ἑαυτοῦ ὑποχρεώσεις, πᾶν δὲ ὅτι πράττει ὁ πιστωτὴς ὅπως προμηθευθῇ τὸ κεφάλαιον, πράττει ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ ὡς τραπεζίτου, ἐνῷ ὡς πρὸς τὸν πιστοῦχον οὐδεὶς δεσμὸς ἐνοχῆς γεννᾶται. (Dalloz n. 106—Ἀθαν. ἀρ. 80. Ἐναντία ἡ ἀπὸ 24 Φεβρουαρίου 1841 ἀποφ. Crenoble καὶ Colmar ἀπὸ 11 Μαΐου 1842 Παρβ. καὶ ἀριθ. 72).

§ 175. Ἡ ἀνανέωσις τῶν γραμματίων, παρέχει ἄρα δικαίωμα πρὸς προμήθειαν; Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἀνανέωσις, οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν προκαλεῖ, οὔτε ἰδιαιτέρας φροντίδας, δὲν ἀποτελεῖ δὲ πραγματικὴν καταβολὴν χρημάτων πρὸς τὸν πιστοῦχον, ἀλλὰ συνιστᾷ ἁπλῶς ἀναγνώρισιν προηγουμένης καταβολῆς, κατ' αὐτὴν δὲ ἐὰν προσεφέρθησαν ὑπηρεσίαι πρὸς ἐξοικονόμησιν τῆς χορηγηθείσης πιστώσεως, ἐλήφθη προμήθεια (Cour de Douai τῆς 20 Φεβρουαρίου 1841). Ἀντεῖπον ὅμως (Bazot Revue Pratique t. 4ος σελ. 422), ὅτι ὁ τραπεζίτης ὑπολογίζει ὡς βεβαίαν τὴν κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ γραμματίου πληρωμήν, μὴ πληρονόμενος ὅμως, εἶνε ἠναγκασμένος θὰ προβαίνῃ εἰς διαβήματα πρὸς προμήθειαν χρημάτων, ὅπως ἱκανοποιήσῃ τὰς ὑποχρεώσεις αὐτοῦ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ συναφθείσας. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐκώλυσε τὸν τραπεζίτην νὰ ζητήσῃ τὸ ἴδιον, οἰκειοθελῶς δὲ συνήνεσεν εἰς τὴν ἀνανέωσιν τοῦ γραμματίου, ὅπερ τεκμηριοῖ τὴν ὑπόθεσιν ὅτι δὲν εὑρίσκετο ὑπὸ τοιαύτας ἀνάγκας (Feitu n. 189), ἄλλως δὲ ἡ ἀνανέωσις τοῦ γραμματίου δύναται νὰ θεωρηθῇ ἁπλῶς ὡς παράτασις προθεσμίας τῆς πληρωμῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν παράτασιν ταύτην, δὲν ἐννοοῦμεν ποία ἕπεται ἡ προσφερομένη προσωπικὴ ὑπηρεσία.

§ 176. Χωρεῖ προμήθεια ἐπὶ τοῦ εἰς νέον λογαριασμὸν μεταφερομένου ὑπολοίπου; Ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων

διὰ πλείστων ἀποφάσεων ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς καταφατικῆς λύσεως (Cour d' Aix. 15 Ἰανουαρ. 1854—Cour de Dijon 2 Ἰανουρίου 1865) διδοῦσα ἐν τῇ μεταφορᾷ τοῦ ὑπολοίπου εἰς νέον λογαριασμόν, προκαταβολὴν ἢ ἀποστολὴν ἀξίας, ὡς εἶνε πᾶσα ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ λογαριασμοῦ ἀποτελοῦσα τὰ τῆς πιστώσεως ἄρθρα, πράγματι δὲ ὅτι θεωρεῖται τὸ ὑπόλοιπον ὡς ἐξελθὸν τοῦ ταμείου τοῦ ὑπὲρ οὗ προέκυψεν ἀνταποκριτοῦ, καὶ ἑπομένως εἶνε ἐπιδεκτικὸν προμηθείας ὡς ὅλα τὰ ἐν τῷ λογαριασμῷ καταβαλλόμενα ποσά. (Grenoble 15 Μαρτίου 1844).

Τὰ δικαστήρια παραπλανηθέντα ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι ὁ τραπεζίτης δέον πάντοτε ν' ἀμοίβηται διὰ τὰς παρ' αὐτοῦ ἐνεργουμένας πράξεις, ἀδιάφορον ἐὰν προσφέρῃ πραγματικὰς ὑπηρεσίας ἢ οὔ, ἀρκεῖ ὅτι ὁπωσδήποτε ἐπαφίησι τὰ κεφάλαια αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ ἰδίου ταμείου, ἠκολούθησαν σύστημα σφαλερόν, ὅπερ ἐδιδάχθη μέν, οὐδέποτε ὅμως ἔτυχε τῆς καθόλου ὑποδοχῆς τῶν νομικῶν.

Ἐπειδὴ εἶπον αἱ διαπραγματεύσεις τοῦ τραπεζίτου εἶνε διαρκεῖς ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν, οὗτος δὲν πρέπει νὰ στερῆται τοῦ κέρδους τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ, τῶν ὁποίων ἡ ἀδιάλειπτος εἴσπραξις καὶ καταβολὴ συνιστᾷ τὰς τραπεζιτικὰς ἐργασίας. Ὅτι διαπραγμάτευσις ἐπίμοχθος ὡς ἐκ τῆς μακρᾶς αὐτῆς διαρκείας δέον ν' ἀνταμείβηται συνηθέστερον. Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, τὸ σύστημα τοῦτο ἀφίσταται τῆς ἐννοίας τῆς βάσεως ἐφ' ἧς ἐρείδεται τὸ δικαίωμα τῆς προμηθείας, καὶ παρορᾷ δι' ἀλλοτρίων τῆς φύσεως τῆς προμηθείας ἐπιχειρημάτων, τὴν ἀληθῆ τοῦ δικαιώματος τούτου βάσιν.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ, εἶνε προϊὸν διαπραγματεύσεων προγενεστέρων, ἡ δὲ ἐκκαθάρισις τοῦ λογαριασμοῦ, δὲν συνιστᾷ τραπεζιτικὴν ἐργασίαν. Τὸ ὑπόλοιπον ἁπλῶς ἐκ τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ ἀπορρέον, εἶνε ἄμεσος συνέπεια τοῦ συμψηφισμοῦ, καὶ οὐδαμῶς ἀποτελεῖ πράγματι προκαταβολὴν νέαν.

Ἀφοῦ δὲ τὸ ὑπόλοιπον εἶνε συνέπεια τοῦ συμψηφισμοῦ,

ὑπέρβασις δὲ τῶν κεφαλαίων τῆς πιστοχρεώσεως, ἕπεται ὅτι τὸ περιπλέον τοῦτο ἔχει ἤδη ἀποσταλῇ ἢ καταβληθῇ ἐκ τῶν προτέρων ὑπὸ τοῦ τραπεζίτου, ἐὰν δὲ ὑποθέσωμεν κατὰ τὴν ἐναντίαν δόξαν, ὅτι ἡ μεταφορὰ συνιστᾷ νέαν προκαταβολήν, ἡ καταβολὴ αὕτη ὑφίσταται κατὰ πλάσμα, ἐπὶ τοιαύτης δὲ καταβολῆς δὲν στηρίζεται τὸ δικαίωμα τῆς προμηθείας. (Cass. 17 Δ)βρίου 1851).

Ἀλλὰ στερεῖται λέγουσιν τοῦ κεφαλαίου ὁ δανειστής, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο ν' ἀπαιτήσῃ καὶ διαθέσῃ οὕτω ἐπωφελῶς πρὸς τρίτους καὶ διὰ τοῦτο δέον νὰ ἀμειφθῇ διὰ προμηθείας. Ὑπὲρ τίνος ὅμως ἐπαφίησι τὸ ὑπόλοιπον εἰς νέον λογαριασμὸν ὁ τραπεζίτης; Βεβαίως ὑπὲρ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ συμφέροντος καὶ οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ τοῦ ἀνταποκριτοῦ αὐτοῦ. Ἐὰν ἐβούλετο νὰ παραχωρήσῃ πρὸς ἄλλον τὸ κεφάλαιον τοῦτο, εἶχε τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαιτήσῃ τούτου τὴν πληρωμήν, μὴ πράξας ὅμως τοῦτο ἐπροτίμησε τὴν ἐν τῷ νέῳ λογαριασμῷ ἐκ τῶν τόκων ὠφέλειαν.

Ὡς ἐπὶ τῆς ἀνανεώσεως τῶν γραμματίων δὲν δικαιοῦται ὁ τραπεζίτης εἰς προμήθειαν (ἀριθ. 175), οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς μεταφορᾶς τοῦ ὑπολοίπου εἰς νέον λογαριασμόν, διότι διὰ τῆς συνιστωμένης ἀνανεώσεως, δὲν ὑπάρχει πραγματικὴ καταβολὴ ἀξίας, οὔτε ἰδιαίτεραι ὑπηρεσίαι καὶ φροντίδες κατεβλήθησαν, ὅθεν τὸ ἐπιχείρημα τῶν ἀντιδοξούντων τὸ ἐπὶ τῆς ἀνανεώσεως ἐπερειδόμενον εἶνε νομικῶς ἀβάσιμον. (Παρ. καὶ Ἀθαν. ἀριθ. 80 γ').

Ἡ καταφατικὴ λύσις τοῦ ζητήματος τοσοῦτον ἐκτρέπεται τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς νομίμου αἰτίας τῆς προμηθείας, ὥστε περιπίπτει εἰς τὰ μᾶλλον κατάφορα ἄτοπα, δημιουργεῖ δὲ δικαιώματα ἐπὶ δικαιωμάτων ἐπικαθήμενα τὸν ἀθέμιτον πλουτισμὸν ὑπαγορεύουσα ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῆς προμηθείας.

Τὸ δικαίωμα τῆς προμηθείας, βάσιν ἔχον τὴν ἐκτέλεσιν πραγματικῆς ἐργασίας, πρὸς συντέλεσιν ἐμπορικῆς διαπραγματεύσεως, πηγάζει ἐκ συμβάσεως σιωπηρῶς ἀναγνωριζομένης ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, ἤτοι ἐκ σχέσεως ἀνωνύμου du ut tes. Ἵνα ὑποχρεωθῶ εἰς προμήθειαν, πρέπει νὰ ἐργασθῇς ὑπὲρ

ἐμοῦ ἐπωφελῶς. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποχωρήσωμεν, διότι ἡ ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἐμπόρου ἑδραιωθεῖσα πεποίθησις ἐπὶ ταύτης τῆς ἀρχῆς βαίνουσα, σύνοιδε κατὰ συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπον συνήθειαν, τὸ δίκαιον τῆς τοιαύτης ἀνταμοιβῆς. Ἀλλ' ἅπαξ ληφθεῖσα ἡ ἀνταμοιβὴ αὕτη, δὲν δύναται νὰ ἐπαναληφθῇ ἐπὶ τῆς αὐτῆς διαπραγματεύσεως, χωρὶς νὰ προσβληθῇ τὸ τοῦ δικαίου ἀξίωμα, ὅτι «*οὐδεὶς δικαιοῦται δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ non bis in idem*. Τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ, εἶνε κρᾶμα τῶν διαφόρων χρηματικῶν καταβολῶν, δι' ἑκάστην τῶν ὁποίων ἐπληρώθη ἰδία προμήθεια, καθόσον ἐννοεῖται τοιαύτη ὠφείλετο. Ἐὰν δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου τούτου εἴπωμεν ὅτι ὀφείλεται καὶ πάλιν προμήθεια, δίδομεν τὸ δικαίωμα εἰς τὸν τραπεζίτην νὰ πληρωθῇ δὶς προμήθειαν ἐπὶ ἑκάστης τῶν καταβολῶν αὐτοῦ ὅπερ παράνομον.

Ἐὰν δὲ ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ λογαριασμοῦ γίνεται κατὰ μικρὰς περιόδους, εἶνε φανερὸν ὅτι ἡ προμήθεια θέλει πληρώνεσθαι καὶ τρὶς καὶ τετράκις τοῦ ἔτους, ἐὰν π. χ. κλείηται ὁ λογαριασμὸς κατὰ τετραμηνίαν, ἢ τριμηνίαν. Ἀλλὰ τὸ ἄτοπον τοῦτο τῆς πολλαπλῆς προμηθείας ἐπὶ τῶν καταβληθέντων κεφαλαίων δὲν πρόκειται μόνον διὰ τῆς πληρωμῆς προμηθείας ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου. Τὸ ὑπόλοιπον περιέχει ἐκτὸς τῶν κεφαλαίων καὶ τόκους. Ἐὰν ὑπολογίσωμεν λοιπὸν προμήθειαν ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου, ἡ προμήθεια αὕτη θέλει ἀναφέρεσθαι καὶ εἰς τοὺς τόκους. Ὥστε ἐνῷ ὁ τραπεζίτης ἀφ' ἑνὸς ἀπολαμβάνει τόκους διὰ τὰς καταβολάς του, ἤτοι πληρώνεται τὴν χρῆσιν τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου ἐπὶ τῶν τόκων τούτων λαμβάνει καὶ προμήθειαν.

Τοιαῦτα ἄτοπα, δημιουργεῖ ἡ ἀντίθετος γνώμη τῆς νομολογίας καί τινων συγγραφέων, ἀρνουμένων τὴν βάσιν τῆς πρόμηθείας, ἐξ ὑπερβολικοῦ ζήλου πρὸς προστασίαν τῆς περιουσίας τοῦ τραπεζίτου.

Ἡ ἔκπληξις τοῦ Feitu, μεθ' ἧς ἐπιλαμβάνεται τῆς ἀνασκευῆς τῆς ἀντιθέτου γνώμης, δὲν εἶνε ἀδικαιολόγητος. Ἐφ' ὅσον βαθύτερον ἐρευνᾶται τὸ ζήτημα, ἐπὶ τοσοῦτον ἀ-

νακύπτουσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὰ παραδοξώτερα τῶν ἀτόπων, ὅσα ποτὲ ἐφωράθησαν ἐν τῇ μελέτῃ νομικῆς τινος γνώμης. Ἀνταμοιβὴ διπλῆ, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ἀνταμοιβὴ τριπλῆ, τετραπλῆ, ἐὰν ὁ λογαριασμὸς κλείηται κατὰ τριμηνίαν, ὁ τραπεζίτης λαμβάνει ἐκτὸς τῆς προμηθείας δι' ἑκάστην καταβολήν, τέσσαρας προμηθείας κατ' ἔτος, οἱ τόκοι συγκεφαλαιούμενοι καθ' ἑκάστην τρίμηνον ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, καθίστανται ἀντικείμενον δικαιώματος προμηθείας, αἱ προμήθειαι δὲ αὗται λαμβανόμεναι ἐπὶ τοῦ ὅλου τῶν εἰς νέον λογαριασμὸν ποσοτήτων, καὶ συγχωνευόμεναι πρὸς τὰ ποσὰ τὰ ἀπὸ τῆς μιᾶς τριμηνίας πρὸς τὴν ἑτέραν μεταφερόμενα, ἀποτελοῦσι ἐπίσης τὸ ἀντικείμενον προμηθείας. (Παρ. καὶ Bazot. Rev. Pratiqæ t. 4 σελ. 423.) Οὕτω ἐπιλέγει ὁ Feitu προμήθειαι πολλαπλασιαζόμεναι, προμήθειαι ἐπὶ τόκων, προμήθειαι ἐπὶ προμηθειῶν, εἶνε τοκογλυφία, καὶ ἐπὶ τέλους ἀδίκημα. (Σύμφ. καὶ αἱ ἑξῆς ἀποφάσεις. Cass. 2 Ἰουλίου 1845—14 Μαρτίου 1852 —Colmar 11 Μαρτίου 1182—Dijon 24 Αὐγούστου 1832 καὶ Cass. 12 9)βρίου 1834— Grenoble 16 Φεβρουάρ. 1836—31 Αὐγούστου 1837 — Cass. 14 Ἰουλίου 1840— Orlean 22 Αὐγούστου 1840 – Grenoble 24 Φεβρ. 1841 – Colmar 11 Μαΐου 1842—Cass. 2 Ἰουλίου 1845 -- Colmar 27 Μαΐου 1846—Rouen 27 Μαρτίου 1847—Bourges 11 Ἰανουαρίου 1851—Angers 1 Μαΐου 1868).

Τὴν ὀρθὴν λύσιν παρεδέξατο καὶ τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον (ἄρθρ. 6 ἐδάφ. 3.) «Προμήθεια ὅμως δὲν ἐπιτρέπεται ἐπὶ τοῦ μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ ὑπολοίπου τοῦ εἰς νέον λογαριασμὸν μεταφερομένου».

§ 177. Εἶνε ἔγκυρος ἡ σύμβασις, δι' ἧς ὁ μὲν εἷς δικαιοῦται εἰς προμήθειαν, καίτοι μὴ καταβάλλων ὑπηρεσίας, ὁ δὲ ἕτερος καίτοι καταβάλλων δὲν δικαιοῦται; Φρονοῦμεν ὅτι ἡ περὶ προμηθείας σύμβασις, δὲν δύναται νὰ περιορισθῇ, ἀλλ' οὐχ ἧττον δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν ἰσχυράν, ἅμα δὲν ὑπόκειται λόγος τις δι' ὃν ὁ ἕτερος τῶν ἀνταποκριτῶν παραιτεῖται ἐν γνώσει τοῦ δικαιώματος τῆς προμηθείας.

Οὕτω φαίνονται φρονοῦντες καὶ οἱ Dalloz (com. cour 119) καὶ Ἀθανασιάδης (ἀριθ. 76) καὶ Cassat. 25 Μαΐου 1864.

§ 178. Ἡ ἰσότης τῶν δικαιωμάτων τῶν συναλλασσόντων εἶνε ἴδιον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ πλεονέκτημα. Ὅσῳ μονόπλευρος καὶ ἂν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ λογαριασμός, ἢ ἁπλοῦς ὥς τινες παραδέχονται, δὲν ἀποβάλλει τὸν χαρακτῆρα οὔτε τὰ στοιχεῖα λογαριασμοῦ ἀλληλοχρέου, ἡ δὲ ἐκ τῶν ὑστέρων ἔλλειψις διαπραγματεύσεων παρὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ἀνταποκριτῶν, δὲν εἶνε λόγος ἀλλοιῶν τὰ συνεστηκότα. Μολοντοῦτο, ἐσυζητήθη ἂν δικαιοῦνται οἱ ἀνταποκριταὶ ἀμοιβαίως εἰς προμήθειαν. Παραδεχόμεθα μετὰ τοῦ Feitu (n. 293) καὶ Ἀθανασιάδου (ἀριθ. 75) ὅτι καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει λογαριασμοῦ, καθ' ὃν ὁ τραπεζίτης χορηγεῖ πίστωσιν ὑπὲρ τοῦ ἀνταποκριτοῦ αὐτοῦ, καὶ ὁ πιστοῦχος δὲν παραμένει ἀμέτοχος τοῦ δικαιώματος τῆς προμηθείας, ὅταν οὗτος καταβάλλῃ ὑπηρεσίας ὑπὲρ τοῦ πιστωτοῦ, ὡς λ. χ. ἐὰν ὁ τραπεζίτης, ἀντὶ ν' ἀποστείλῃ ἀπ' εὐθείας χρήματα πρὸς τὸν πιστοῦχον, ἐκπληρῶν τὴν ὑπόσχεσιν τῆς πιστώσεως, ἀποστέλλει γραμμάτιον ἢ συναλλαγματικήν, ὅπως εἰσπράξῃ τὴν ἀξίαν αὐτῶν ὁ πιστοῦχος, διότι ἡ εἴσπραξις ἐμβάλλουσα εἰς ἀσχολίας καὶ μερίμνας τὸν πιστοῦχον, παράγει ὑπὲρ αὐτοῦ δικαίωμα ἀποζημιώσεως. (Παραβ. καὶ Noblet Compte cour n. 166 καὶ Dalloz compte cour. 117. Banquier. 43.). Δὲν νομίζομεν ὅμως ὅτι ἡ προμήθεια ἀνήκει εἰς τὸν ἀνταποκριτὴν λόγῳ ἀμοιβαιότητος, ἀλλ' ὡς δικαίωμα ἀπονεμόμενον εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἕκαστον τούτων ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ ἑτέρου, ὅθεν δύναται νὰ συμβῇ ὥστε θάτερος αὐτῶν νὰ δικαιωθῇ εἰς προμήθειαν ὅταν μόνον οὗτος παρέσχεν ὑπηρεσίας.

§ 179. Τὸ ποσὸν τῆς προμηθείας, ὁρίζει ἡ ἐμπορικὴ συνήθεια καὶ ἡ συμφωνία τῶν συναλλασσομένων. Ἀλλὰ δύναται νὰ τεθῇ περιορισμός τις εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦ ποσοῦ; Κατ' ἀρχὴν ἡ παρακώλυσις τοιαύτης ἐλευθερίας, ἤθελε προσκρούσῃ εἰς τὸ ἐλευθέριον τῆς ἐμπορίας πνεῦμα, μὴ ἀνεχομένης τὰ στενὰ ὅρια, ἐφ' ὅσον ὅμως ἡ πλεονεξία τῶν

ἐμπορευομένων δὲν φωρᾶται ἀχαλίνωτος. Ἐὰν θέσωμεν ὡς βάσιν ἐν τῇ προμηθείᾳ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀποζημιώσεως ἐπὶ πραγματικῶν ὑπηρεσιῶν, προσέχομεν μὲν εἰς τοῦτο, ἀλλ' αἱ ὑπηρεσίαι ποικίλλουσιν ἐνίοτε καὶ κατὰ χρόνον καὶ κατὰ τόπον. Ὑπάρχουσι περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ παρὰ τοῦ τραπεζίτου, ἢ τοῦ ἐμπόρου ἐν γένει ἀποστολὴ προκαταβολῶν ἐπάγεται μείζονας θυσίας ἀναλόγως τῶν συνηθειῶν τοῦ τόπου ἔνθα πρόκειται νὰ λάβῃ χώραν ἡ διαπραγμάτευσις καὶ τῆς ἀφθονίας τοῦ χρήματος ἐν ὡρισμένῃ ἀγορᾷ. (Grenoble 16 Φεβρ. 1836.) Διὰ τοῦτο ὡς ἔλεγχος περὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ποσοῦ τῆς προμηθείας, δέον νὰ χρησιμεύσῃ τὸ πλέον ἢ ἔλασσον τῆς εὐχερείας, μεθ' ἧς αἱ προκαταβολαὶ προπαρασκευάζονται (Feitu n. 294 Coen 12 Δ)βρίου 1883—Paris 20 Ἀπριλίου 1849—Dijon 2 Ἰανουαρίου 1865.) Τὸ ὑπέρογκον λοιπὸν τοῦ ποσοῦ τῆς προμηθείας, δὲν δύναται νὰ δώσῃ χώραν πρὸς ἀκύρωσιν τῆς συμφωνίας, ἐὰν δὲν ἐκτιμηθῇ καὶ ἡ σημασία καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἀναφυεισῶν δυσχερειῶν, δὲν ἐξαφανίζεται δέ, ὅ,τι συνεφωνήθη καλῇ τῇ πίστει ὡς δίκαιον ἐκληφθέν, διότι ἀμείβεται ἡ ἐργασία κατὰ τὴν ἐκ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου κρίσιν τῶν διαφερομένων. Συμπεραίνομεν ἄρα, ὅτι τὰ δικαστήρια τῆς οὐσίας δέον νὰ λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψιν τὰς διαφόρους περιστάσεις ὑφ' ἃς προσεφέρθη ἡ ὑπηρεσία πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν κεφαλαίων, ἵνα ἐκτιμήσωσι τὸ ἄκυρον ἢ μὴ τῆς περὶ προμηθείας συμφωνίας. (Dalloz Banquier 40 41—Ἀθαν. ἀριθ. 74).

Κατὰ τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον τὸ ποσὸν τῆς προμηθείας ὁρίζεται ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων, ἢ ἐν ἐλλείψει συμφωνίας περὶ τούτου, ὑπὸ τῶν ἐμπορικῶν ἐθίμων ἄρθρ. 6. § 2. Ὁ Ἐμπορικὸς Κῶδιξ τῆς Χιλῆς ἄρθρ. 606 2. 3. καὶ Ἀργεντίνης ἄρθρ. 777 ἐπίσης τὴν αὐτὴν περιέχουσι διάταξιν.

Ὅσα εἴπομεν περὶ προμηθείας, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς τραπεζίτας, ἐφαρμόζονται καθ' ἁπάσας τὰς περιπτώσεις καὶ ἐπὶ παντὸς ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ὑφισταμένου μεταξὺ οἱωνδήποτε προσώπων.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Πέρας τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

ΤΜΗΜΑ Α΄.

Πῶς λύεται ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

Ἑκουσία λῆξις.

§ 180. Διεξήλθομεν ἅπαντα ἐν γένει τὰ στοιχεῖα ἅτινα τὸν ἀλλήλόχρεον συνιστῶσι, τὰ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις, πολλὰ δὲ ζητήματα ἅπερ ἐγεννήθησαν ἔν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πρακτικῇ, κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἡμῖν, τῇ συνδρομῇ τῶν συγγραφέων καὶ τῆς δικαστικῆς ἑρμηνείας ἐξητάσαμεν.

Νῦν ὑπολείπεται ἡ μελέτη τοῦ πέρατος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Μεταφέροντες τὸν φυσικὸν νόμον καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἥτις τὰς ἐνδίκους σχέσεις ἐρευνῶσα, εὑρίσκεται πρὸ γεγονότων ὑπὸ τοῦ προσώπου ἐκδηλουμένων, παρατηροῦμεν ὅτι ἑκάστη σχέσις εἶνε ἀναπόφευκτον νὰ παύσῃ ὑφισταμένη. Ἡ αἰτία, οὖσα ἡ δημιουργὸς τοῦ φαινομένου ἐν τῇ ὕλῃ, ἐὰν ἐκλείψῃ ἐξαφανίζει σὺν αὐτῇ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα. Εἰς τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα, ὑπείκουσιν ἅπασαι αἱ ἐνοχικαὶ σχέσεις, ὁ δὲ ἀλληλόχρεος ἐξ ἐνοχικοῦ δεσμοῦ ἀποκομίζων τὰ ἔννομα αὐτοῦ ἀποτελέσματα, τελευτᾷ ἅμα ἐξέλειψεν ὁ λόγος τῆς περαιτέρω ὑποστάσεως αὐτοῦ, λύεται δὲ διὰ τὸ μέλλον ἐκεῖνο, ὅπερ ἀδιαιρέτως συνεῖχεν ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ πανδαιμόνιον ἐνοχῶν ἐκ ποικίλων αἰτιῶν παραγόμενον.

Ἡ λύσις τοῦ λογαριασμοῦ εἶνε ἡ παῦσις τῶν διαπραγματεύσεων, αὗται δὲ δὲν δύνανται νὰ ἐξακολουθῶσιν ἐπ᾽ ἄπει-

ρον, εἴτε διότι δὲν ἀναφαίνονται ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐξ οὗ συνάγεται τεκμήριον ἐναντίας βουλήσεως, εἴτε διότι ὁ ἐνδιαφερόμενος ἑκουσίως ἀποφεύγει τὰς μετὰ τοῦ ἀνταποκριτοῦ συναλλαγάς, πρὸς ὃν δὲν ἔχει πλέον τὴν προσήκουσαν πίστιν, ἢ διότι ἐξέλειψε τὸ διαφερόμενον πρόσωπον.

Ὁ λογαριασμὸς τὴν πίστιν ὡς θεμέλιον τῶν ἐργασιῶν προϋποθέτων, εἶνε σχέσις διαρκοῦς συνεργασίας καὶ ἀμοιβαίας συνδρομῆς, πρὸς ὡρισμένον σκοπὸν ἀποβλέπουσα, ὑπὸ μέθοδον ἀπαλλάσσουσαν τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς ἄμεσον ἐξόφλησιν τῶν χρεῶν, μέχρις ὡρισμένου χρόνου. Ἵνα ὅμως ἐπέλθῃ τοιαύτη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συννενόησις, δὲν ἀρκεῖ ἡ συμφωνία, ἄνευ καὶ τῶν προσόντων ἐκείνων, δι' ὧν θέλει ἐπιτευχθῇ τὸ ἐπιδιωκόμενον τέλος. Ἡ ἔλλειψις τῆς πίστεως συνεπάγεται τὴν ἀξίωσιν πρὸς ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῶν ὑποχρεώσεων τῶν συμβαλλομένων. Ὁσάκις ὅμως ἐνυπάρχει ἡ πίστις ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῶν ἀκεραία, τότε ἡ ἐντὸς ὡρισμένου, ἢ ἀορίστου χρόνου μὴ καταζήτησις τοῦ χρέους, δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἀσυνήθων περιπτώσεων, ὅταν μάλιστα ἡ πίστωσις αὕτη παραχωρῆται ἀμοιβαίως μεταξὺ προσώπων, ἐν διηνεκεῖ διατελούντων συναλλακτικῇ σχέσει. Τοιαύτη πίστις, εἰς τὸ ζενὶθ ἀφικνουμένη τῆς ἐντάσεως αὐτῆς, εἶνε τὸ ἔδαφος ἐξ οὗ ἀνεβλάστησεν ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ἀλλ' ὁ γενεσιουργὸς οὗτος λόγος, δὲν εἶνε ἄφθαρτος καὶ ἀΐδιος ὡς δὲν εἶνε ἀμετάβλητος ἡ πλοκὴ τῶν περιστάσεων καὶ τῶν γεγονότων, ἐκ δὲ τῆς μεταβολῆς ταύτης, συμπαρασύρεται καὶ κολοβοῦται καὶ ὁ ἀκεραιότερος χαρακτήρ, ὁπόθεν δημιουργεῖται ἡ ἀνατροπὴ τοῦ θεμελίου λίθου τῆς σχέσεως τοῦ λογαριασμοῦ.

Ὑπὸ τοιούτους ὅρους, εἶνε ἀδύνατος ἡ συνέχισις τῶν διαπραγματεύσεων, πρόδηλος δὲ ἡ ζημία τῶν συναλλασσομένων. Ὅπου τὸ συνάλλαγμα ἐρείδεται ἐπὶ τῆς καλῆς πίστεως, μέλλει κατὰ φυσικὸν λόγον νὰ παύσῃ ὑπάρχον, ὅταν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ὑπάρξεως τοῦ στοιχείου τούτου, λαμβάνει ὑπόστασιν τὸ ἀδίκημα. Ὅπως ἡ ἑταιρία οὕτω καὶ ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ἐνέχουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν κατάργησιν,

ἅμα τῆς κακῆς πίστεως ἀποκαλυφθῇ ἡ δυσειδὴς εἰκών. Ἀλλὰ καὶ ἡ καλὴ πίστις ἐὰν ἐξακολουθῇ ὑπάρχουσα, τί γίνεται ὅταν στειρεύσῃ ἡ ὕλη ἐξ ἧς ἀπαρτίζεται τὸ σύνολον τοῦ λογαριασμοῦ; Βεβαίως ἀφοῦ ἐκλείψωσιν αἱ διαπραγματεύσεις, αἵτινες δὲν δύνανται νὰ διαρκῶσιν ἐπ' ἄπειρον, ὁ λογαριασμὸς ἀτροφεῖ καὶ ἐκλείπει μετ' αὐτῶν. Ὅ,τι λέγομεν περὶ ἑταιρίας, τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ (Paul L. 70 pro socio—Feitu n. 297).

Ὁ λογαριασμὸς λοιπὸν περατοῦται, ὅταν δοθῇ πέρας εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῶν ἀνταποκριτῶν.

Ἀλλὰ τὸ πέρας τοῦτο τῶν διαπραγματεύσεων ἐπέρχεται οὐ μόνον τῇ οἰκείᾳ τῶν συμβαλλομένων συναινέσει, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλους λόγους μὴ ἀναφερομένους εἰς τὴν βούλησιν, ὅτε λέγομεν ὅτι ὁ λογαριασμὸς λήγει ἀναγκαίως.

§ 181. Ἡ ἐκκαθάρισις ἐνίοτε τοῦ λογαριασμοῦ δι' ἄλλον σκοπὸν γενομένη, δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν ὁριστικὴν λύσιν αὐτοῦ, ἀλλ' ἔχει ἄλλα τὰ ἐλατήρια. Οὕτω ὑπάρχει συνήθεια παρὰ τοῖς ἐμπόροις, ἵνα τὸ ἰσοζύγιον τοῦ λογαριασμοῦ (balance) γίνεται κατὰ τριμηνίαν ἢ ἑξαμηνίαν, ἐνῷ ὁ λογαριασμὸς ἐξακολουθεῖ. Ἡ ἐκκαθάρισις αὕτη ἐξυπηρετεῖ διάφορα συμφέροντα οἷον τὴν συγκεφαλαίωσιν τῶν τόκων κλπ. (Cass. 12 9)βρίου 1834—Grenoble 16 Φεβρ. 1836 —Lyon 19 Ἰουλίου 1852—Nancy 29 Δ)βρίου 1876 (P. F. 448) Alauzet T. 1ος n. 89—Clément n. 252—Da n. 153—Dietz σελ. 248 καὶ ἑπόμ. Boistel n. 886).

Διὰ τοῦτο ἡ ἐργασία αὕτη δὲν προϋποθέτει τὸ ὁριστικὸν πέρας τοῦ λογαριασμοῦ, ἐὰν μὴ ἐξ ἄλλων λόγων προκύπτῃ, οὓς θέλομεν ἐξετάσῃ, ἀναφερομένων εἰς τὴν βούλησιν ἢ εἰς ἕτερα γεγονότα, ἐπελθούσης ὅμως τῆς λήξεως, ἡ ἐκκαθάρισις εἶνε συνέπεια ἄμεσος, ἵνα δι' αὐτῆς καθορισθῇ ἡ πρὸς ἀλλήλους θέσις τῶν ἀνταποκριτῶν. Αἱ ἔννοιαι λοιπὸν αὗται τῆς ἐκκαθαρίσεως καὶ τῆς λήξεως τότε μόνον ἀποβαίνουσιν ἀδιάσπαστοι ἅμα ἡ λῆξις τοῦ λογαριασμοῦ προηγεῖται.

Ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ λογαριασμοῦ εἶνε ἀναγκαία, ἵνα ἐν δεδομένῳ χρόνῳ οἱ ἐνδιαφερόμενοι λαμβάνωσι γνῶσιν τῆς καταστάσεως αὐτῶν (Boistel n. 886). Ἡ ὕπαρξις τῆς καλῆς πίστεως ἥτις εἶνε τὸ ἀπαραίτητον ἐφόδιον τοῦ λογαριασμοῦ πρὸς ἐξακολούθησιν αὐτοῦ, παγιοῦται διὰ τῆς γνώσεως τοῦ περιεχομένου ἐν αὐτῷ, ὁ ἔλεγχος δὲ τῆς τηρήσεως τῶν ἀπαιτουμένων, εἶνε ἡ ἐκκαθάρισις, δι' ἧς ἕκαστος ἀναμετρῶν τί κατὰ τὸ παρελθὸν ἐναπέθεσεν εἰς χεῖρας τοῦ ἀνταποκριτοῦ αὐτοῦ, θέλει ἀποφασίσῃ περὶ τῆς διατηρήσεως ἢ μὴ τῆς παρακαταθήκης ταύτης, οὕτω δὲ δύναται μετὰ μείζονος θάρρους νὰ προβαίνῃ εἰς τὴν συνέχισιν τῶν διαπραγματεύσεων. (Παρ. καὶ Dalloz n. 120 121 compte cour.—Feitu n. 298—'Αθαν. ἀρ. 86.—Cass 12 Ἰουνίου 1818—Bordeaux 4 Μαΐου 1869. (P. Fr. 339. 342.)

§ 182. Ἡ ὁμαλωτέρα λύσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, εἶνε ἡ ἐκ τῆς οἰκείας τῶν συμβαλλομένων βουλήσεως ἐπερχομένη ῥητῶς ἢ σιωπηρῶς.

Ἀλλ' ἡ βούλησις ὁσάκις, εἴτε ῥητῶς εἴτε σιωπηρῶς ἐξεφράσθη κατὰ τὴν σύναψιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς γενικῆς βουλήσεως τῶν ἐμπορευομένων, συγχωνευομένη ἐν τῇ ἐκδηλώσει παραδεδεγμένου καὶ πολυχρονίου ἐθίμου, ὁρίζοντος τὸν χρόνον καθ' ὃν οἱ λογαριασμοὶ τελευτῶσι.

Ἄρα εἴτε ειδικὴ εἶνε ἡ βούλησις εἴτε γενική, αὕτη συνιστᾷ τὴν ἑκουσίαν λῆξιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

§ 183. Ὅταν ὑπάρχῃ ἔθιμον ἐμπορικόν, δι' οὗ ὁρίζεται ὁ χρόνος τῆς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ, οὐδαμῶς δύναται νὰ προταθῇ ὡς τὸ κώλυμα πρὸς ἐνάσκησιν δικαιώματος μονομεροῦς λύσεως σχέσεως, τῆς ὁποίας τὴν διάρκειαν δὲν βούλεται ὁ ἀνταποκριτής. Ἀπέναντι τῆς γενικῆς βουλήσεως, κατισχύει ἡ εἰδικὴ βούλησις διότι αὕτη ἐδηλώθη ἀρχῆθεν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς καλῆς πίστεως, σήμερον ἤδη ἐκλειπούσης. Ἤθελεν εἶσθαι ἄδικον ἐὰν ὁ ἀνταποκριτής, ὁ θεώμενος καὶ προβλέπων ἐπικείμενον οἰκονομικὸν ὄλεθρον τοῦ ἀνταποκριτοῦ αὐτοῦ, δὲν ἠδύνατο νὰ προλάβῃ κακὸν ἀναπόφευ-

κτον, οἷον ἐκ πτωχεύσεως ἢ ἐξ ἄλλης ἀτυχοῦς περιστάσεως. (Παρβ. καὶ Feitu n. 300).

§ 184. Ὅσον ὅμως καὶ ἂν ἡ ἐλευθερία τῆς μονομεροῦς λύσεως τοῦ συναλλάγματος εἶνε ἀπεριόριστος, οὐχ ἧττον δεσμεύεται, ἅμα οἱ ἀνταποκριταὶ συνεφώνησαν ὅπως ὁ λογαριασμὸς λήξῃ εἰς ὡρισμένην προθεσμίαν. Διὰ τῆς τοιαύτης συμφωνίας ὁρίζεται ὁ χρόνος, καθ' ὃν οἱ ἀνταποκριταὶ δικαιοῦνται ν' ἀπολαύσωσι κατὰ κυριότητα καὶ καρπωθῶσιν ὡς ἀπόλυτοι κύριοι τὰς ἀποστελλομένας ἀξίας, τὸ δὲ συνάλλαγμα τοῦτο παρέχον πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς ἀνταποκριτὰς τὴν ἐξουσίαν ταύτην, δὲν δύναται νὰ διαρρηχθῇ μονομερῶς, ἐὰν δὲ ἡ πίστις ἐξέλειψεν, ἐκτίθεται δὲ εἰς κινδύνους ἡ περιουσία τοῦ ἀνταποκριτοῦ λόγῳ τῆς ἀφερεγγυότητος τοῦ ἑτέρου, τὸ κακὸν προλαμβάνεται, ὅταν οὗτος παύσῃ τὰς διαπραγματεύσεις αὐτοῦ ματαιῶν οὕτω τὴν ἀποστολὴν καὶ ἑτέρων ἀξιῶν. (Dalloz com. cour. n. 123.—Feitu n. 299 300 Boistel n. 884. Ἀθανασ. σελ. 94).

Ἡ Ἐθνικὴ ὅμως Τράπεζα δύναται καὶ πρὸ τῆς συμπεφωνημένης προθεσμίας, νὰ κλείσῃ τὸν λογαριασμὸν δι' ἀποφάσεως τοῦ συμβουλίου αὐτῆς. Οὕτω κατὰ τὸ ἄρθρον 27 τοῦ Καταστατικοῦ αὐτῆς, «οἱ τοιοῦτοι λογαριασμοί, δύνανται νὰ κλεισθῶσι καὶ εἰς πάντα ἄλλον καιρὸν ἅμα τὸ συμβούλιον, ἤθελεν ἀποφασίσῃ διὰ παράβασιν τῶν διαγεγραμμένων συμφωνιῶν, δι' οἱανδήποτε ἄλλην αἰτίαν τῆς ὁποίας δὲν χρεωστεῖ νὰ δώσῃ λόγον».

Κατὰ τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον (ἄρθρ. 7.) ἡ λῆξις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καὶ ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ ὑπολοίπου, γίνεται ἑκάστοτε κατὰ τὸ πέρας τῶν διὰ τῆς συμβάσεως ἢ κατὰ τὰ ἐμπορικὰ ἔθιμα τεταγμένων προθεσμιῶν, ἐν ἐλλείψει δὲ ἀμφοτέρων κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ Ἰουνίου καὶ τοῦ Δ)βρίου ἑκάστου ἔτους.

§ 185. Κατὰ τὸν Γερμανικὸν Κώδικα τοῦ 1869 (ἄρθρ. 291. 2.) ὁ ἀλληλόχρεος κλείεται κατὰ τὸν Δ)βριον ἑκάστου ἔτους, ἐν ἐλλείψει ἰδίας τῶν συμβαλλομένων συμφωνίας. Τὰς αὐτὰς διατάξεις περιέχει καὶ ὁ Ἰταλικὸς ἄρθρ.

347.1 καὶ ὁ Πορτογαλλικὸς ἄρθρ. 348.1 καὶ 349, διαφέρει ὅμως κατὰ τοῦτο ὅτι ἐν ἐλλείψει συμφωνίας, ὁ λογαριασμὸς κλείεται κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ ἔτους ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ ἀρχομένου, ὁ τῆς Χιλῆς ἄρθρ. 611 καὶ τῆς Ἀργεντίνης ἄρθρ. 782, ἀμφότεροι ὅμως οἱ τελευταῖοι Κώδικες, δὲν ὁρίζουσιν ὅτι ὁ λογαριασμὸς κλείεται κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἅμα δὲν ὑπάρχει συμφωνία.

§. 186. Εἶνε ζήτημα πραγματικόν, πότε ὁ λογαριασμὸς θεωρεῖται παύσας, ἄνευ ρητῆς τῶν συμβαλλομένων δηλώσεως. Ἡ τελεία παῦσις τῶν διαπραγματεύσεων συνιστᾷ τὴν βούλησιν πρὸς τὸ πέρας τοῦ λογαριασμοῦ, ἀλλ' ἡ παῦσις αὕτη δέον ὁπωσδήποτε νὰ ᾖ παρατεταμένη, ἐκ δὲ τῆς διαρκείας τοῦ χρόνου τῆς ἀργίας, θέλει τεκμαίρεσθαι ὁ σκοπὸς τῆς διαλύσεως, διότι διὰ νὰ ἐξαγάγωμεν τὴν πρόθεσιν ταύτην τοῦ ἀνταποκριτοῦ, δέον νὰ ἐκτιμήσωμεν καὶ τὰς περιστάσεις ὑφ' ἃς ἐγένετο ἡ διακοπή. Οὕτω ἐὰν ὡς ἔκ τινος παρεμπεσόντος κωλύματος, οἷον περιστάσεως ἀτυχοῦς, ἠναγκάσθην νὰ διακόψω τὰς ἐμπορικάς μου συναλλαγάς, ἐκ τούτου δὲν ἕπεται ὅτι ὁ λογαριασμὸς ἐλύθη ὁριστικῶς, διότι ἡ ἀργία εἶνε προσωρινή, (Feitu n. 30—Bois.el n. 887) ἡ δὲ ἀναστολὴ τῶν σχέσεων οὐδαμῶς κωλύει τὴν διάρκειαν τοῦ λογαριασμοῦ, δυναμένου νὰ ἐξακολουθήσῃ διὰ τῆς ἐπαναλήψεως αὐτῶν. Ἐνόσῳ λοιπὸν δὲν ἔχομεν βεβαιωμένον ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις διεκόπησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς λύσεως τοῦ ἀλληλοχρέου, ὁ λογαριασμὸς ὑφίσταται. Ὅθεν τὸ πόρισμα τῆς πεποιθήσεως τοῦ δικαστοῦ ἀφίεται εἰς τὰς ἑκάστοτε περιστάσεις. (Rouen 27 Μαρτίου 1847—24 Ἰουλίου 1851—Sous Cass. 29 9)βρίου 1882—Cass. 5 Ἰουνίου 1872—P. Fr. n. 704).

Διὰ τοῦτο, οὔτε ἡ ἔλλειψις τῆς ἀποστολῆς ἀξιῶν συνιστᾷ συναίνεσιν πρὸς διάλυσιν, ἂν δὲν προκύπτῃ καὶ ἄλλως ὅτι ἡ ἔλλειψις τῆς ἀποστολῆς ἔχει λόγον τὴν πρὸς διάλυσιν βούλησιν τοῦ ἀνταποκριτοῦ (Ἐμποροδ. Μασσαλίας 19 Ἰανουαρίου 1865. (P. Fr. 711).

Τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα δύναται νὰ ἐπιφέρῃ καὶ ἡ ἐγκατά-

λειψις τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπαγγέλματος, διότι ἡ σύστασις καὶ διατήρησις τῆς σχέσεως τοῦ λογαριασμοῦ, ἔχει τὸν λόγον αὐτῆς εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας.

Ἐπίσης ὡς ὀρθῶς ἀποφαίνονται οἱ Da (n. 154) καὶ Boistel (n. 887) ἡ ἔκδοσις συναλλαγματικῆς εἰς βάρος τοῦ ἀνταποκριτοῦ παρὰ τοῦ ἑτέρου, κλείει τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν.

Ὅσον ὅμως καὶ ἂν ἦνε ἀπεριόριστον τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας διαλύσεως τοῦ λογαριασμοῦ, δὲν δύναται τοῦτο κατὰ γενικὸν κανόνα, νὰ γίνῃ πρόξενον ζημίας πρὸς τὸν ἕτερον τῶν ἀνταποκριτῶν. Ὅπως ἐπὶ ἐντολῆς καὶ ἐπὶ ἑταιρίας ἡ ἀνάκλησις ἢ ἡ διάλυσις ἐνασκεῖται ἀζημίως, οὕτω καὶ ἐπὶ λογαριασμοῦ, δέον νὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ αὐταὶ ἀρχαί, διότι ἀμφότερα τὰ συναλλάγματα ἐρείδονται ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας πίστεως. Βεβαίως δὲν εἶμαι ὑπόχρεως ἐγὼ νὰ διατελῶ εἰς σχέσεις ἀλληλοχρέου μετ' ἀνταποκριτοῦ πρὸς ὃν ἔπαυσα νὰ ἔχω τὴν προτέραν πίστιν, διότι ἡ πίστις δὲν ἐπιβάλλεται, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἡ ἐξεπίτηδες ἢ καὶ ἐξ ἀμελείας ἢ εἰς ἀναρμόδιον χρόνον διακοπὴ τῶν ἐργασιῶν, καὶ ἡ ἀξίωσις πρὸς ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, δὲν εἶνε ἄμωμος πρᾶξις καὶ ἀνεύθυνος, ὁσάκις συνεπάγεται ζημίαν κατὰ τοῦ ἀθώου ἀνταποκριτοῦ. (Helbronner n. 193—Da n. 154—Lyon Caen et Ren. n. 1456—Boistel n. 887—Rubin de Couder n. 470—Delamarre et Lepoitvin. T. 3. n. 378).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

Ἀναγκαῖα λῆξις.

§ 187. Τὸ πέρας τοῦ λογαριασμοῦ ἐπέρχεται καὶ αὐτοδικαίως, ἅμα συντρέχει περίπτωσις ἀνεξάρτητος τῆς βουλήσεως τοῦ ἀνταποκριτοῦ.

Οἱ λόγοι δὲ οὗτοι πάντες, ἀνάγονται εἰς αἴτια, ὧν ἕνεκεν ἐκλείπει παντελῶς τὸ δικαίωμα τοῦ συναλλάττεσθαι.

Καὶ δὴ ὁ φυσικώτερος τρόπος εἶνε ὁ θάνατος τοῦ προσώπου. Ἡ σχέσις τοῦ λογαριασμοῦ, ἀποκλειστικῶς προσωπικὴ οὖσα, συνέχεται ἀδιαρρήκτως μετὰ προσώπων, ἅτινα ἀποϐλέπουσιν εἰς τὴν ἀμοιϐαίαν πίστιν, ὡς δὲ ἐπὶ εταιρίας καὶ ἐπὶ ἐντολῆς, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὁ θάνατος ἐπιφέρει τὴν ἀναγκαίαν αὐτοῦ διάλυσιν. Οὐδεὶς εἶνε ὑπόχρεως νὰ ἐξακολουθῇ παρέχων πιστώσεις πρὸς τὸν κληρονόμον τοῦ ἀνταποκριτοῦ, μεθ' οὗτινος ἐν οὐδεμιᾷ διετέλει σχέσει. Πόσον ἄδικος ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἐναντία ὑπόθεσις, ἐὰν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ὑπεισερχομένου τοῦ κληρονόμου εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀνταποκριτοῦ μου, εὑρίσκομαι ἀπέναντι προσώπου ἀγνώστου μοι κατά τε τὸν χαρακτῆρα, καὶ τὰς γνώσεις, καὶ τὴν πεῖραν περὶ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν. Ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ἐνοχικοῦ δικαιώματος, ὅπερ συνδέεται μετὰ τῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου μου, βεβαίως ὁ κληρονόμος αὐτοῦ ὑπεισέρχεται εἰς τὴν ἐκ τῆς ἐνοχῆς ταύτης ὑποχρέωσιν, ἵνα λαϐὼν παρὰ τοῦ κληρονόμου, πληρώσῃ ἐκ τῶν ληφθέντων, ἀλλ' ἡ σύμϐασις τοῦ συναλλάττεσθαι μετά τινος προσώπου, τελευτᾷ ἐκεῖ ἔνθα καὶ τὸ πρόσωπον, διότι τὴν ἐπιτυχῆ ἔκϐασιν τῶν συναλλαγῶν, ἐξήρτησαν οἱ συναλλάσσοντες ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐγνωσμένης τιμιότητος καὶ ἐμπειρίας, ἤθελεν δὲ ἀδικηθῇ ὁ ἀνταποκριτής, ἐὰν ἐκλείψαντος τοῦ ὅρου τούτου τῆς ἐπιτυχίας καὶ εὐοδώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων, ἦτο ὑπόχρεως νὰ ἐξακολουθῇ συναλλαγάς, ἐξαρτωμένας πλέον ἐκ τῆς τύχης καὶ τῶν περιστάσεων.

Διὰ τοῦτο ὁ λογαριασμὸς τελευτᾷ μετὰ τοῦ προσώπου τοῦ ἀνταποκριτοῦ, ὁ δὲ κληρονόμος αὐτοῦ, κατὰ τοῦτο εἶνε ὑπόχρεως ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ, ἐφ' ὅσον παραμένει ὑπόλοιπον εἰς χρέωσιν τοῦ κληρονομουμένου, ὅπερ εἶνε χρέος τῆς κληρονομίας. Ὅθεν ἐν περιπτώσει ἐξισώσεως τῆς ἀμοιϐαίας πιστοχρεώσεως κατὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνταποκριτοῦ, ὁ κληρονόμος οὐδεμίαν φέρει ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὑποχρέωσιν, καὶ οὕτω ὡς προσφυῶς φέρεται ἔν τινι ἀποφάσει τῶν Γαλλικῶν δικαστηρίων tout se touve terminé pour eux

par le decés de leur auteur (Annecy τῆς 7 Αὐγούστου 1886—Noblet n. 200—Da n. 156—Feitu n. 303—Clement n. 255—Boistel n. 887—Rubin de Couder n. 76—Rouen 11 Δ)βρίου 1877—Cass. 25 Αὐγούστ. 1879).

Ὡς ὁ θάνατος, οὕτω καὶ ἡ διάλυσις τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς ἑταιρίας, ἐπιφέρει τὴν λύσιν τοῦ ἀλληλοχρέου (Α. Π. 45 τοῦ 1890).

§ 188. Καὶ τοῦ θανάτου ὅμως ἐπελθόντος, δύναται νὰ ὑπάρξῃ περίπτωσις, καθ' ἣν ὁ λογαριασμὸς ἐξακολουθεῖ. Ἀλλ' αὕτη δὲν ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος, καθ' ὃν ἡ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ σχέσις δὲν μεταβαίνει εἰς τοὺς κληρονόμους, ἀλλ' εἶνε συνέπεια νόμιμος ἐπακολουθοῦσα τὰς τοῦ δικαίου ἀρχάς. Ἐὰν ὁ ἀποβιώσας ἀνταποκριτὴς διετέλει μέλος καὶ διευθυντὴς ἑταιρίας τινός, διὰ δὲ τοῦ καταστατικοῦ αὐτῆς παρείχετο τὸ δικαίωμα ὅπως ἐξακολουθήσωσι αἱ ἐμπορικαὶ ἐργασίαι τῆς ἑταιρίας καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἑνὸς τῶν συνεταίρων, ὁ ἐπιζήσας ἀνταποκριτής, δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸν θάνατον, ὡς λόγον ἀναγκαίας λύσεως τοῦ λογαριασμοῦ, διότι γινώσκων τοὺς ὅρους τοῦ καταστατικοῦ συνεβλήθη μετὰ τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς ἑταιρίας, ὅπως μετ' αὐτῆς διατελῇ εἰς σχέσεις ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καὶ οὐχὶ ἀτομικῶς μετὰ τοῦ ἀποβιώσαντος ἀνταποκριτοῦ, ἀφοῦ δὲ ἡ ἑταιρία κατὰ τὸ καταστατικὸν αὐτῆς ὑφίσταται μέχρι τοῦ τελευταίου συνεταίρου, δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ παύσωσιν αἱ ἐμπορικαὶ αὐτῆς σχέσεις, καὶ συνεπῶς καὶ ἡ τοῦ ἀλληλοχρέου—(Noblet n. 200—Da n. 156—Feitu n. 303—Clement n. 255—Boistel n. 877—Rubin de Couder n. 76 Cass. 25 Αὐγούστου 1879).

Τούτου δοθέντος, αἱ συνεπείᾳ τῶν ἀρξαμένων διαπραγματεύσεων ἀποστολαὶ ἀξιῶν δὲν ἀνακαλοῦνται, διότι ταύτας κατέλαβεν ἡ ἑταιρία μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνταποκριτοῦ συνεταίρου.

Ἡ ἔκλειψις λοιπὸν τῶν προσώπων κατὰ τὴν ἀνωτέρω περίπτωσιν, οὐδεμίαν μεταβολὴν ἐπιφέρει εἰς τὰς σχέσεις τοῦ λογαριασμοῦ, ὁ δὲ ἀνταποκριτὴς δικαιοῦται ἐὰν μὴ συναινῇ

εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἀλληλοχρέου νὰ ζητήσῃ τὴν ταχεῖαν λύσιν αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται δὲν ὑπάρχει κώλυμα, οἷον προθεσμία συνομολογηθεῖσα.

§ 189. Ἡ ἔλλειψις τῆς νομικῆς ἱκανότητος ἐπέρχεται διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως, δικαστικῆς ἢ νομίμου. Ὅθεν δὲν δύναται ὁ ὑποστὰς τὴν τοιαύτην ἐναλλαγὴν καταστάσεως νὰ διατελῇ εἰς σχέσιν ἔνδικον παράγουσαν νομικὰς συνεπείας, οὕτω δὲ ἅμα τῇ τελεσιδικίᾳ τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως ἀποφάσεως, ὁ λογαριασμὸς τελευτᾷ καὶ γίνεται ἡ ἐκκαθάρισις αὐτοῦ (Da σελ. 156—Clement n. 256—Feitu n. 304). Ἐν γένει δὲ ἐφαρμόζεται καὶ ἐνταῦθα ὅ,τι καὶ ἐπὶ πάσης σχέσεως συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἀστικοῦ νόμου.

Ἀλλ' ἡ δικαστικὴ διακήρυξις περὶ τῆς ἀνικανότητος τοῦ προσώπου, δὲν εἶνε καὶ ἡ μόνη ἥτις ἀποβάλλει τὸν παράφρονα τοῦ κύκλου τῶν νομικῶν συναλλαγῶν, ὅθεν ὅταν ἡ παραφροσύνη ἐνδείκνυται ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς εἰς φιλανθρωπικὸν κατάστημα καθείρξεως, ἡ αὐτὴ ἀκολουθεῖ συνέπεια.

Ἐπίσης καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀφανείας τοῦ ἀνταποκριτοῦ ὅταν αὕτη πιστοποιηθῇ νομίμως (Hellbronner. σελ. 156).

§ 190. Ὁ ἀνήλικος χειράφετος καὶ ἡ ὕπανδρος γυνὴ δὲν δύνανται νὰ μετέρχωνται τὴν ἐμπορίαν ἄνευ τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζομένων διατυπώσεων, ὅθεν στεροῦνται ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο, τῆς δεούσης ἱκανότητος καὶ συνεπῶς ἡ ἐκ τῆς ἀνακλήσεως τῆς ἀδείας ἐπερχομένη ἀνικανότης, ἐπιφέρει τὴν παῦσιν τοῦ λογαριασμοῦ.—(Boistel n. 837).

§ 191. Διὰ τῆς πτωχεύσεως, ἐπέρχεται ἡ στέρησις τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθέρας διαχειρίσεως τῆς περιουσίας. Τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ, ἡ νομικὴ ἱκανότης τοῦ ἐμπόρου κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποβάλλεται, μεταβαλλομένης τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, οὐσιωδῶς, ὅθεν τὸ γεγονὸς τῆς πτωχεύσεως δέον νὰ ταχθῇ μεταξὺ τῶν λόγων, οἵτινες ἐπιφέρουσι τὴν παῦσιν τοῦ λογαριασμοῦ. (Morin σελ. 119—Feitu n. 305—Ru-

bin de Couder n. 79—Cass. 19 9)βρίου 1888 καὶ 8 Ἰουλίου 1891).

§ 192. Αὗται εἰσὶν αἱ περιπτώσεις αἵτινες δίδουσιν χώραν εἰς ἀναγκαίαν τοῦ λογαριασμοῦ διάλυσιν.

Ἅμα μία ἐκ τῶν περιπτώσεων τούτων ἐπέλθῃ, ὁ λογαριασμὸς λύεται αὐτοδικαίως, ἡ δὲ ἄγνοια τοῦ ἑτέρου ἀνταποκριτοῦ, οὐδαμῶς κατισχύει ὅπως δικαιολογήσῃ τὸ κῦρος διαπραγματεύσεως γενομένης μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ γεγονότος τούτου. Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ἐπικρατεῖ ἀπολύτως ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, καθιερωθεῖσα δὲ ὑπό τε τῶν συγγραφέων καὶ τῆς νομολογίας, ἀποτελεῖ οἱονεὶ ἐξαίρεσιν τῆς ἐν τῷ συναλλάγματι τῆς ἐντολῆς ἢ τῆς ἑταιρίας παραδεδεγμένης ἐπιεικοῦς ἀρχῆς, ὅτι ὁ ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἀνακλήσεως τῆς ἐντολῆς ἢ τῆς λύσεως τῆς ἑταιρίας συναλλαχθεὶς τρίτος, ἐγκύρως συναλλάσσεται μετὰ τῆς ἑταιρίας ἢ τοῦ ἐντολοδόχου, ὡσεὶ μὴ ἐπῆλθε διάλυσις ἢ ἀνάκλησις τῆς ἐντολῆς. Εἴπομεν ὅμως οἱονεὶ ἐξαίρεσιν, διότι ὁμιλοῦντες περὶ τῆς λύσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἀποβλέπομεν εἰς τὰς σχέσεις τὰς μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν ὑφισταμένας, καὶ οὐχὶ εἰς σχέσεις τρίτων ὅπως ἐπὶ ἑταιρίας ἢ ἐντολῆς ἀναφερομένας εἰς τὰ συναλλάγματα ταῦτα. Κυρίως οἱ λόγοι οὓς ἀνεφέραμεν ὡς ἐπαγομένους τὴν διάλυσιν, προσβάλλουσιν αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν τοῦ συναλλάγματος τοῦ λογαριασμοῦ, διότι ἀφαιροῦσιν παρὰ τοῦ ἀνταποκριτοῦ τὴν ἱκανότητα τοῦ συναλλάττεσθαι, ὅθεν δὲν εἶνε δεκτὸς ὁ ἕτερος τῶν ἀνταποκριτῶν, πρὸς τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ συμφέρον νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ λογαριασμοῦ μετὰ προσώπου μὴ ἔχοντος τὴν προσήκουσαν νομικὴν ἱκανότητα. Ὡς δὲ λέγει ὁ Massé (T. 2 n. 1192) δὲν πρόκειται ἐνταῦθα πλέον περὶ καλῆς πίστεως ἀλλὰ περὶ ζητήματος ἱκανότητος.

Κατὰ συνέπειαν πᾶσα διαπραγμάτευσις καίτοι ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἀνικανότητος τοῦ ἀνταποκριτοῦ γινομένη, θέλει θεωρεῖσθαι ἄκυρος καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος, αἱ δὲ ἀποστολαὶ ἀξιῶν οἷον διὰ συναλλαγματικῶν ἢ γραμματίων κλπ. δὲν ἀποτελοῦσι κεφάλαια τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὁ δὲ ἀπο-

στολεὺς δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν τίτλων.

Τὴν ἀρχὴν ταύτην περὶ τῆς ἀμέσου καὶ ἀπολύτου ἀνικανότητος, δὲν δυνάμεθα ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον ν' ἀποδώσωμεν εἰς εἰκαζομένην γνῶσιν τοῦ ἀνταποκριτοῦ περὶ τῆς ἐπελθούσης ἀνικανότητος τοῦ ἑτέρου. Ὅπως ἀποσοβήσωμεν πᾶσαν τοιαύτην ὑπόθεσιν, ποιούμεθα μνείαν τῆς ἀπὸ 13 Μαΐου 1835 ἀποφάσεως τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Γαλλίας, ἥτις ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ἀνικανότης πρὸς διαχείρισιν ἕνεκεν τῆς πτωχεύσεως φέρει πολὺ μακρὰν τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς καὶ κατὰ χρόνον καὶ κατὰ τόπον, ὅτι ὁ λογαριασμὸς ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς περὶ πτωχεύσεως ἀποφάσεως θεωρεῖται λελυμένος, ἀδιάφορον ἐὰν ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ πτωχεύσαντος καὶ τοῦ ἑτέρου ἀνταποκριτοῦ εἶνε μεγίστη, καὶ εἶνε δυσχερὴς ἡ παρὰ τοῦ ἑτέρου γνῶσις τοῦ γεγονότος τούτου, ἢ ὁ ἀνταποκριτής μου ἐπτώχευσεν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. (Cass. 18 Ἰανουαρίου 1887 (P. Fr. 717).

§ 193. Τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον διὰ τοῦ 8ου ἄρθρου αὐτοῦ, ὁρίζει τὰς περιπτώσεις αἵτινες δίδουσι χώραν πρὸς λύσιν τοῦ λογαριασμοῦ, κατατάσσει δὲ τὸ γεγονὸς τῆς παρελεύσεως τῆς συμφωνηθείσης προθεσμίας ἢ τὴν δήλωσιν τοῦ ἑτέρου τῶν συμβαλλομένων ἐν ἐλλείψει συμφωνίας, εἰς τοὺς λόγους οἵτινες ἐπάγονται αὐτοδικαίως τὴν λύσιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἔχει δὲ τὸ ἄρθρον τοῦτο ὡς ἕπεται. «Τὸ συνάλλαγμα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, λύεται αὐτοδικαίως α) διὰ τῆς παρελεύσεως τῆς συμφωνηθείσης προθεσμίας β') ἐλλείψει συμφωνίας διὰ τῆς περὶ τούτου δηλώσεως τοῦ ἑτέρου τῶν συμβαλλομένων γ') διὰ τῆς πτωχεύσεως τοῦ ἑτέρου δ') διὰ τῆς διαλύσεως τῆς ἐν σχέσει ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ διατελούσης ἑταιρίας ε') διὰ τῆς ἀνακλήσεως τῆς πρὸς τὴν ὕπανδρον γυναῖκα ἢ τῆς πρὸς τὸν χειράφετον ἀνήλικον δοθείσης ἀδείας πρὸς τὸ ἐμπορεύεσθαι. Ἐν περιπτώσει θανάτου, ἀπαγορεύσεως, ἢ νομικῆς ἀνικανότητος τοῦ ἑτέρου τῶν συμβαλλομένων, δύναται νὰ ζητηθῇ ἡ λύσις τοῦ συναλλάγματος παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ θανόντος καὶ τοῦ

νομίμως ἐκπροσωποῦντος τὸν ἀπηγορευμένον, ὡς καὶ παρὰ τοῦ ἑτέρου τῶν συμβαλλομένων».

Ἀλλὰ τίς ὁ λόγος τῆς τελευταίας ταύτης διατάξεως;— Ὁ σοφὸς συντάκτης τοῦ νομοσχεδίου, προβάλλει ἐν τῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει αὐτοῦ, ὅτι τὴν καινοτομίαν ταύτην ἐποιήσατο ὅπως ἐπιτραπῇ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς συμβαλλομένους νὰ ζητήσωσι τὴν λύσιν ἐπὶ τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς κατὰ τὸν Ἰταλικὸν νόμον ὁ ἕτερος τῶν συμβαλλομένων, ἐξ οὗ ὁ λόγος τῆς λύσεως, δύναται νὰ ζητήσῃ ταύτην, διότι τοῦ συναλλάγματος τοῦ ἀλληλοχρέου, ἐρειδομένου κυριώτατα ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας πίστεως, δὲν πρέπει νὰ δεσμεύηται ὁ ἕτερος, ὅπως ἐξακολουθῇ διατελῶν ἐν σχέσει ἀλληλοχρέου καὶ μετὰ τῶν κληρονόμων τοῦ μετ' αὐτοῦ συμβληθέντος, ἂν οὗτοι δὲν ἤθελον ζητήσῃ τὴν λύσιν τοῦ λογαριασμοῦ.

Ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ μὴ ἀποκρύψωμεν τὴν ἔκπληξιν ἣν προξενεῖ ἡ ἀνάγνωσις τοῦ τελευταίου ἐδαφίου τοῦ ἄρθρου τούτου. Ὁ θάνατος ὡς εἴπομεν εἶνε λόγος ἐπιφέρων αὐτοδικαίως τὴν λύσιν τοῦ ἀλληλοχρέου, ἕπεται δὲ ὅτι μετὰ τὸν θάνατον ὁ λογαριασμὸς δὲν ὑφίσταται καὶ συνεπῶς ὁ ἐπιζήσας τῶν ἀνταποκριτῶν δὲν δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἄνευ τῆς συναινέσεως τῶν κληρονόμων τοῦ ἀποβιώσαντος, (ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ ἀπολέσαντος τὴν νομικὴν ἱκανότητα, ἐὰν πρόκειται περὶ στερήσεως αὐτῆς) ὥστε εἶνε προφανῶς περιττὴ ἡ πεφροντισμένη εἰσαγωγὴ ἐν τῷ νομοσχεδίῳ ὁρισμοῦ, δι' οὗ καθιεροῦται, ὅτι ἀμφότεροι ὅ,τε κληρονόμος ἢ ὁ ἐκπροσωπῶν τὸν ἀνίκανον καὶ ὁ ἕτερος τῶν συμβαλλομένων ἔχουσι δικαίωμα νὰ ζητήσωσι τὴν λύσιν τοῦ συναλλάγματος. Καθ' ἡμᾶς καὶ ἡ διάταξις τοῦ Ἰταλικοῦ νόμου (ὃν ἐπικαλεῖται ὁ συντάκτης) ὅστις ἐπιτρέπει μόνον εἰς τὸν ἕτερον τῶν συμβαλλομένων, ἐξ οὗ ὁ λόγος τῆς λύσεως νὰ ζητήσῃ τὴν λύσιν, εἶνε περιττή, διότι ἡ τοιαύτη ἐλευθερία κεῖται ἐκτὸς τῶν τοῦ δικαίου κανόνων. Τῇ ἀληθείᾳ πῶς δύναμαι νὰ ἐπικαλεσθῶ δικαίωμα πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἀφοῦ οὗτος ἐλύθη, ὁ δὲ ἕτερος δὲν συναινεῖ; Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης καθιεροῦται ἡ ἀρχή, ὅτι ἐκ τῶν γεγονότων

τούτων δὲν ἐπέρχεται ἡ ἀναγκαία λύσις τοῦ λογαριασμοῦ, ἀλλ' αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς βουλήσεως τῶν διαφερομένων. Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἡ καινοτομία αὕτη τοῦ Ἰταλικοῦ νόμου ὃν ἠκολούθησε τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον μετὰ προσθήκης ἰδίας, ἀντιμάχεται πρός τε τὴν φύσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, οὔσης προσωπικῆς ἄγαν καθ' ὃ ἐρειδομένης ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης.

§ 194. Καὶ οἱ Κώδικες Χιλῆς ἄρθρ. 611 καὶ Ἀργεντίνης ἄρθρ. 782, ἀναγράφουσιν ὡς λόγους λύσεως τὸν θάνατον, πτώχευσιν κλπ.

§ 195. Ποία ὅμως ἡ τύχη τῶν γενομένων διαπραγματεύσεων ἀπὸ τῆς παύσεως τῶν πληρωμῶν μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀπαγγελλούσης τὴν πτώχευσιν ἀποφάσεως;

Εἴπομεν πραγματευόμενοι περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅτι εἶνε σχέσις ἀμφοτεροβαρής, πᾶσα δὲ ἀποστολὴ γίνεται ἐπὶ σκοπῷ ἀνταλλάγματος, προκειμένου δὲ περὶ ἀμφοτεροβαρῶν πράξεων τὰς ὁποίας ὁ ἐμπορικὸς νόμος δὲν κηρύσσει ἀνισχύρους καίτοι μετὰ τὴν παῦσιν τῶν πληρωμῶν γενομένας, (ἀριθ' 450) αἱ τὸν ἀλληλόχρεον συνιστῶσαι ἀποστολαὶ δέον νὰ θεωρηθῶσιν ἰσχυραὶ μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς τὴν πτώχευσιν κηρυττούσης ἀποφάσεως. (Clement n. 257).

Εἶνε ἀναντίρρητον ὅμως ὅτι ὁ λογαριασμὸς ἀκυροῦται, ἅμα αἱ ἀποστολαὶ τῶν ἀξιῶν δὲν εἶνε ἀμέτοχοι δόλου. (Clement αὐτόθι).

Ἀφοῦ λέγομεν ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶνε πρᾶξις ἀμφοτεροβαρής, καὶ συνεπῶς κρίνεται ἰσχυρὰ κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς παύσεως τῶν πληρωμῶν δίοδον μέχρι τῆς περὶ πτωχεύσεως ἀποφάσεως, ἕπεται ὅτι χωρεῖ τὸ κῦρος μέχρι τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ. Ὅθεν οἱ ἀνταποκριταὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο δύνανται κατ' ἀμοιβαίαν συναίνεσιν νὰ κλείσωσι τὸν λογαριασμόν, καὶ ζητήσωσι τὴν πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου.

Ἐκτὸς ὅμως τοῦ λόγου τούτου διαρκοῦντος τοῦ λογαριασμοῦ, ἐπραγματεύθημεν ἤδη, ὅτι οὔτε ἀπαίτησις ὑπάρχει οὔτε ὀφειλή, ὁ δὲ καταλογισμὸς εἶνε ἀνέφικτος διότι αἱ ἀμοι-

βαῖαι ἀποστολαὶ συμψηφίζουσι τὰ ἄρθρα τῶν ἀμφοτέρωθεν πιστοχρεώσεων, ἐνῷ τὸ ἐκ τοῦ ἰσολογισμοῦ ὑπόλοιπον ἀναδεικνύει τὸν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ δικαιοῦχον. Ὅθεν πᾶσα ἀποστολὴ δὲν θεωρεῖται γινομένη πρὸς πληρωμὴν χρέους, ἀφοῦ τοιοῦτον δὲν ὑφίσταται, ἀλλὰ περιέχει ἐκτέλεσιν τῆς περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ συμφωνίας, μὴ ὑποπίπτουσαν εἰς τὴν ἀκυρότητα τοῦ ἄρθρου 449 (Cass. 22 Ἀπριλίου 1884 —Amiens 22 Ἰανουαρίου 1885 (P. Fr. n. 563). Τὸ Πρωτοδικεῖον Σύρου διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 700 τοῦ ἔτους ..... ἀποφάσεώς του ἠκολούθησεν ὀρθῶς τὰς σκέψεις ταύτας ἐπὶ τῆς ἑξῆς ὑποθέσεως. Οἱ σύνδικοι πτωχεύσεως διὰ τῆς ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1888 ἀγωγῆς των, ἠξίωσαν ὅτι ὁ πτωχεύσας Α. ὤφειλε πρὸς τὸν Β. ἐκ χρεῶν μὴ ληξιπροθέσμων, καὶ ὅτι πρὸς ἐξόφλησιν τούτων, τῷ μετεβίβασε δι' ὀπισθογραφήσεως δύο συναλλαγματικὰς ἐκ λιρῶν Ἀγγλίας 300 πληρωτέας παρὰ τοῦ ἐν Μάντζεστερ ἀποδέκτου Γ. μετὰ μῆνας τρεῖς ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως, καὶ αἵτινες ἐγένοντο δεκταί, ἐπληρώθησαν δὲ παρὰ τοῦ ἀποδέκτου. Ὅτι ὁ Α. ἐκηρύχθη εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 232 τοῦ 1887 ἀποφάσεως, ἀνέδραμε δὲ ἡ πτώχευσις μέχρι τῆς 2 Ἀπριλίου 1887, ὅτι ἑπομένως αἱ συναλλαγματικαὶ αὗται μετεβιβάσθησαν τὴν 31 Μαρτίου, οὕτω δὲ συμπίπτει ἡ γενομένη αὕτη μεταβίβασις ἐντὸς τοῦ δεχαημέρου τοῦ ἄρθρου 449 καὶ ἑπομένως ὅτι ὀφείλει νὰ πληρώσῃ τὸ ποσὸν τοῦτο ἐκ λιρῶν 300 εἰς τὴν ὁμάδα ὡς πληρωμὴν γενομένην διὰ χρέος μὴ ληξιπρόθεσμον. Ὁ ἐναγόμενος ἰσχυρίσθη ὅτι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πτωχεύσαντος ὑπῆρχεν ἀλληλόχρεος λογαριασμός, ὅστις ἐξηκολούθει μέχρι τῆς πτωχεύσεως, καὶ ἑπομένως ἡ μεταβίβασις δὲν ἐπέχει τόπον πληρωμῆς. Τὸ δικαστήριον μετὰ ἐπανειλημμένας ἀποφάσεις αἵτινες δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὴν νόμιμον ταύτην ἔνστασιν, καίτοι συνεχῶς ἐπαναλαμβανομένην, καὶ ἐξ ἧς ἐξηρτᾶτο ἡ λύσις τῆς διαφορᾶς, ἐσκέφθη ἐπὶ τέλους οὕτω. «Ἐπειδὴ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ λόγῳ τῆς ἀδιαιρετότητος αὐτοῦ, δὲν ὑπάρχουσι κυρίως εἰπεῖν οὔτε πίστωσις οὔτε ὀφειλαί, δὲν δύναται νὰ

γείνη λόγος περὶ πληρωμῆς, οὔτε περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἀκυρότητα πράξεων γενομένων ἔν τισι περιστάσεσιν ὑπὸ τοῦ πτωχεύσαντος πρὸ τῆς κηρυττούσης τὴν πτώχευσιν ἀποφάσεως (ἄρθρ. 449 Ἐμπορ. νόμου. Precis de droit commercial Lyon Caen et Ren. T. 1ος Fascicule 111 § 1447. Consequences de indivisibilité du compte curant. σελ. 811 — Boistel n. 945) ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲ ὁ ἐναγόμενος ἰσχυρίζεται ὅτι εὑρίσκετο μετὰ τοῦ πτωχεύσαντος εἰς λογαριασμὸν τρεχούμενον ἀμοιβαίας πιστοχρεώσεως, τῶν τε παρ' αὐτοῦ καταβολῶν, καὶ τῶν γινομένων ἐπὶ ὑποσχέσει προβλέψεως ἀποδοχῶν συναλλαγματικῶν ἐκ μέρους αὐτοῦ καὶ ἀποστολῆς ἐκ μέρους τοῦ πτωχεύσαντος τῶν σχετικῶν προβλέψεων, καθ' ὃν χρόνον ἐγένετο ὑπὸ τοῦ πτωχεύσαντος ἢ δι' ὀπισθογραφήσεως ἐκχώρησις πρὸς τὸν ἐναγόμενον τῶν ἐπιδίκων συναλλαγματικῶν, τὸ ἀντίτιμον τῶν ὁποίων, ἀπαιτοῦσιν οἱ ἐνάγοντες, ὁ τρεχούμενος λογαριασμὸς δὲν εἶχε κλεισθῇ, καὶ συνεπῶς αἱ συναλλαγματικαὶ αὗται ἀποσταλεῖσαι ὡς κονδύλια τοῦ τρεχουμένου, δὲν ἀποτελοῦσι πληρωμὴν χρέους μὴ ληξιπροθέσμου, ὑπόχρεως ἐστὶν ὅπως τὸν ἀμφισβητούμενον τοῦτον ἰσχυρισμόν του ἀποδείξῃ διὰ παντὸς νομίμου μέσου καὶ διὰ μαρτύρων λόγῳ τῆς ἐμπορικῆς φύσεως τῆς διαφορᾶς.»

§ 196. Γεννᾶται ὅμως ἡ ἑξῆς ἀπορία. Κατὰ τὸ ἄρθρον 449 ἐδάφ. 2. κηρύσσεται ἄκυρος πᾶσα πληρωμὴ ἕνεκα ληξιπροθέσμων χρεῶν μὴ γενομένη διὰ μετρητῶν ἢ δι' ἐμπορικῶν γραμματίων. Τούτου τεθέντος, ἐὰν ἀντὶ μετρητῶν ἢ ἐμπορικῶν γραμματίων τὸ ὑπόλοιπον πληρωθῇ ὑπὸ τοῦ πτωχεύσαντος ἀνταποκριτοῦ διὰ παραδόσεως ἀξίας ἑτέρου εἴδους οἷον ἐμπορεύματος, τότε θέλει θεωρεῖσθαι ἰσχυρὰ ἡ τοιαύτη ἀντὶ καταβολῆς δόσις *datio in solutun* ;

Τὴν τοιαύτην πληρωμὴν ὁ ἐμπορικὸς νόμος ἀποκλείει ἅμα γίνεται ἐν τῷ ὑπόπτῳ χρόνῳ, διότι παραδίδοντος τοῦ ὀφειλέτου κινητὰ ἢ ἀκίνητα πρὸς ἐξόφλησιν τῆς ὀφειλῆς αὐτοῦ, ὑποτίθεται ὅτι εὑρίσκεται εἰς παθητικὴν θέσιν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέ-

ρου ὁ οὕτω πληρονόμενος δανειστὴς λαμβάνει γνῶσιν τῆς καταστάσεως τοῦ ὀφειλέτου, ἤτοι ὅτι οὗτος ἀδυνατεῖ διὰ χρημάτων νὰ καταβάλῃ τὰ χρέη αὐτοῦ καὶ ἀναγκάζεται νὰ διασκορπίζῃ τὴν λοιπὴν αὐτοῦ περιουσίαν πρὸς ἐξόφλησιν τῶν χρεῶν αὐτοῦ. Παρ' ἀμφοτέροις λοιπὸν τῷ τε ὀφειλέτῃ καὶ δανειστῇ τεκμαίρεται ἡ κακὴ πίστις, καὶ ἡ δόσις αὕτη ἀντὶ τῆς καταβολῆς ἀκυροῦται, ὑποχρεουμένου τοῦ λαβόντος εἰς ἀποκατάστασιν τοῦ ληφθέντων.

Ἡ ἀπαγόρευσις ὅμως τοῦ ἄρθρου 449 δὲν δύναται νὰ τύχῃ ἐφαρμογῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐξοφλεῖται διὰ παραδόσεως ἀντικειμένου ἀξίας, οἷον ἐμπορεύματος φέρ' εἰπεῖν εἴτε ἀκινήτου, διότι ἡ τοιούτου εἴδους πληρωμὴ εἶνε καθαὑτὸ ἀποστολὴ ἀξίας γενομένης πρὸς ἐξώφλησιν τῆς ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ παραγομένης ὑποχρεώσεως.

Αἱ ἀποσταλαὶ ἐν τῷ λογαριασμῷ δύνανται νὰ ὦσι διαφόρου φύσεως καὶ εἴδους, οἷον ἐκ μετρητῶν, ἐμπορικῶν γραμματίων, συναλλαγματικῶν, ἐκχωρήσεων ἀπαιτήσεων κλπ. καὶ ἐν τούτοις ὡς εἴρηται ἀνωτέρω οὐδαμῶς παραβλάπτεται τὸ κῦρος τοῦ λογαριασμοῦ. Ἡ πληρωμὴ τοῦ ὑπολοίπου, εἶνε πρᾶξις τοῦ λογαριασμοῦ, κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρουσα τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ γενομένων, καθόσον εἶνε ὑποχρεωτική, τουτέστιν ἔχομεν ἀποστολὴν ἀξίας ἐν λογαριασμῷ ἀναγκαίαν, μὴ ἐξαρτωμένην ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ ἀνταποκριτοῦ. Ὡς ἀμφοτεροβαρὴς δὲ σχέσις καὶ μὴ ἀκυρουμένη ἐκ τοῦ νόμου, ἐξακολουθεῖ προβαίνουσα εἰς ἁπάσας αὐτῆς τῆς συνεπείας ἀποτελεσματικωτέρα τῶν ὁποίων εἶνε ἡ πληρωμὴ τοῦ ὑπολοίπου. Ἡ πληρωμὴ λοιπὸν τοῦ ὑπολοίπου, εἶνε συνέπεια τοῦ ἀμφοτεροβαροῦς τῆς σχέσεως τοῦ λογαριασμοῦ, ἡ δὲ καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐξόφλησις αὐτοῦ εἶνε δικαίωμα ἀνῆκον εἰς τὴν φύσιν τοῦ λογαριασμοῦ, οὗτινος αἱ ἀποστολαὶ τυγχάνουσι ποικίλαι κατ' εἶδος.

Τάχα διατὶ δὲν θεωροῦνται ἄκυροι αἱ ἀποστολαὶ αἱ μετὰ τὴν παῦσιν τῶν πληρωμῶν μέχρι τῆς πτωχεύσεως γενό-

μεναι; Ὁ λόγος εἶνε ὡς εἴρηται, ὅτι αὗται συνιστῶσι σχέσιν ἀμφοτεροβαρῆ, ἐνῷ δόλος δὲν τεκμαίρεται. Τοῦτ' αὐτὸ πρέπει νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς πληρωμῆς τοῦ ὑπολοίπου κατὰ τὸ μεσόχρονον τοῦτο διάστημα, ἅμα αὕτη γίνεται διὰ δόσεως ἀντὶ καταβολῆς, ἀφοῦ πρόκειται περὶ ἐκτελέσεως ὑποσχέσεως ἐξ ἀμφοτεροβαροῦς συμβάσεως.

Φρονοῦμεν ἄρα ὅτι ἡ διὰ δόσεως ἀντὶ καταβολῆς ἐξόφλησις τοῦ ὑπολοίπου εἶνε ἰσχυρά, μὴ τεκμαιρομένου τοῦ δόλου τοῦ πτωχεύσαντος καὶ τοῦ τρίτου, ὅστις λαμβάνει πρᾶγμα ἀντὶ τιμήματος, ἐνόσῳ δὲν ἔχομεν ἀποδεδειγμένον τὸν τοιοῦτον δόλον.

§ 197. Τούτων τεθέντων, γνωρίζομεν ὅτι ὁ λογαριασμὸς προβαίνει ἀπρόσβλητος μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐξεδόθη ἡ ἀπαγγέλλουσα τὴν πτώχευσιν ἀπόφασις, καὶ μέχρις αὐτῆς οἱ συμβαλλόμενοι, ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἐξακολουθήσωσι κατ' ἀρέσκειαν τὸν λογαριασμόν, ἢ νὰ κλείσωσιν αὐτόν. Ἐν γένει τὸ γεγονὸς τῆς πτωχεύσεως, ἐπιφέρον τὴν ἀνικανότητα τοῦ πτωχεύσαντος, οὐδαμῶς ἔχει ὀπισθενεργὸν δύναμιν, ἀλλ' ἡ λύσις τοῦ λογαριασμοῦ ἀκολουθεῖ αὐτοδικαίως τὴν πτώχευσιν.

Ἡ καλὴ πίστις τῶν ἀνταποκριτῶν τεκμαίρεται μέχρι τῆς πτωχεύσεως, ἡ ἐναντία δὲ ἀπόδειξις ἀπόκειται εἰς τὸν ἐνδιαφερόμενον. (Feitu n. 306).

§ 198. Ὁ μετὰ τοῦ πτωχεύσαντος συμβαλλόμενος τρίτος, δὲν δύναται τὸ παράπαν νὰ ἐπικαλεσθῇ ζημίαν ἐκ τῆς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ λόγῳ τῆς πτωχεύσεως, διότι τὸ πέρας τοῦ λογαριασμοῦ πηγάζει ἐκ τῆς ἀνικανότητος, ἡ δὲ ἀνικανότης ἐκ τῆς πτωχεύσεως δὲν παρέχει λόγον ἀποζημιώσεως ὡς γεγονὸς ἀνεξάρτητον τῆς θελήσεως τοῦ ἀνταποκριτοῦ.

Ἄλλο τὸ ζήτημα ἐὰν καταδιωχθῇ ὁ πτωχεύσας ὡς ἔνοχος δολίας ἢ καὶ ἁπλῆς χρεωκοπίας, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρόκειται περὶ ζημίας ἐχούσης τὸν δόλον ἢ τὴν ἀμέλειαν ὡς γενεσιουργὸν λόγον.

§ 199. Μετὰ τὴν ἀναγκαίαν λῆξιν τοῦ λογαριασμοῦ, οὐδε-

μία ἀξία εἰσέρχεται ἐν αὐτῷ, ἐὰν δὲ τοιαύτη τυχὸν ἀποσταλῇ, αὕτη ἀποκαθίσταται, ὡς σταθερῶς ἀπεφήνατο ἡ νομολογία (Παρ. Cass. 18 Ἰανουαρίου 1887—Bordeaux 17 Ἰουνίου 1857—Nantes Ἐμπορ. 8 Ἀπριλίου 1890. (P. Fr. n. 718 καὶ ἀκόλ. καὶ Helbronner n. 39—Noblet n. 142—Feitu n. 104 καὶ ἀκόλ.) «Ἐπειδή, λέγει, ἡ ὑπ' ἀριθ. 45 τοῦ 1880 ἀπόφασις τοῦ Ἀρ. Πάγου ἡ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Α. καὶ τὴν λῆξιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἀποστολὴ ὁπωσδήποτε χρηματικῶν ἀξιῶν ὑπὸ τῶν κληρονόμων τοῦ ἀποβιώσαντος εἶνε ἄκυρος, καὶ οὗτοι δύνανται νὰ τὰς διεκδικήσωσι, καὶ ἐπομένως νὰ προτείνωσιν αὐτὰς εἰς συμψηφισμόν, ὅθεν οἱ ἐφεσίβλητοι, ὀφείλουσι ν' ἀποδείξωσι τὸν ἀμφισβητούμενον τοῦτον ἰσχυρισμόν των, ὅτι μετὰ τὸ 1865 ἔκαμον τὰς ἃς ἐπικαλοῦνται καταβολάς, ἡ ἀπόδειξις δὲ αὕτη θέλει χρησιμεύσῃ ἂν ἡ Β. προσαγάγῃ τὰς ἐπιβληθείσας αὐτῇ ἀποδείξεις, δὲν δύνανται δὲ οἱ ἐφεσίβλητοι νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὸν μετὰ τῆς ἀγωγῆς κοινοποιηθέντα ἀλληλόχρεον καὶ νὰ ἐξαγάγωσιν ἐξ αὐτοῦ ὁμολογίαν περὶ τῶν καταβληθέντων, διότι ἡ ὁμολογία αὕτη εἶνε ἀδιαίρετος, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἰδιαζούσης φύσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καθ' ἣν οὗτος περιέχει ἀμοιβαίας καταβολὰς ἀποβαλλούσας τὴν ἰδίαν ἀτομικότητα καὶ ὕπαρξιν, καὶ συντελούσας πρὸς μόρφωσιν τοῦ τελικοῦ ὑπολοίπου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν ἀληθῆ ἀπαίτησιν.»

Ὁ ὅρος τῆς εἰσπράξεως παραμένει καθόλου ἀκέραιος καὶ μετὰ τὴν πτώχευσιν, ὡς ἐν ἁρμοδίῳ τόπῳ ἐμνήσθημεν. Οὕτω, ὁ λαβὼν ἐμπορικὰ γραμμάτια ἢ συναλλαγματικὰς καὶ πιστώσας τὸν ἀποστολέα, δύναται ἐὰν ἀποτύχῃ ἡ εἴσπραξις τῆς ἀξίας αὐτῶν, μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς πτωχεύσεως νὰ θεωρήσῃ διαγεγραμμένην τὴν πίστωσιν (Ἐμπορ. Nantes 8 Ἀπριλίου 1890), οἱ δὲ σύνδικοι εἰσὶν ὑπόχρεοι νὰ παραδεχθῶσι τὴν τῆς πιστώσεως ταύτης τοῦ ἀποστολέως ἀφαίρεσιν. Ὥστε τὸ κατὰ τὸν χρόνον τῆς πτωχεύσεως προκύπτον ὑπόλοιπον, δὲν καθιστᾷ ἡ πτώχευσις ὁριστικόν, διότι ἐνδεχόμενον ν' αὐξήσῃ ὡς ἐκ τῆς προσθήκης τῆς μὴ πληρωθείσης ἀ-

ξίας τῶν τίτλων, τῆς ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως ἀναγραφείσης ἐν τῷ λογαριασμῷ.

ΤΜΗΜΑ Β΄.

Περὶ ἐκκαθαρίσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καὶ τοῦ ὑπολοίπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1.

Περὶ ἑκουσίας ἐκκαθαρίσεως.

§ 200. Ἀφοῦ λήξῃ ὁ λογαριασμὸς συνεπείᾳ τῶν λόγων τῶν ἐπιφερόντων ἑκουσίως ἢ ἀναγκαίως τὴν λύσιν αὐτοῦ, ἄρχεται τὸ στάδιον τῆς ἐκκαθαρίσεως.

Δύο εἰσὶ τὰ σημεῖα ἅτινα μέλλει νὰ διανύσῃ ὁ λογαριασμός.

Ἐνόσῳ ὑφίστανται αἱ ἀμοιβαῖαι σχέσεις, ἐξακολουθεῖ ὁ λογαριασμὸς μέχρις ὅτου ἐπέλθῃ τὸ αἴτιον ὅπερ εἴτε ἑκούσιον, εἴτε ἀναγκαῖον, πρόκειται νὰ ἐπιφέρῃ τὸ ὁριστικὸν πέρας. Μετὰ τοῦτο ἄρχεται ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ἤτοι ἡ ἐργασία πρὸς τὸ ἰσοζύγιον τῆς ἀμοιβαίας πιστοχρεώσεως.

Συνελόντι δ' εἰπεῖν τὰ ὁριστικὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἀναφαίνονται μετὰ τὴν λῆξιν. Διαρκοῦντος αὐτοῦ, ὑφίσταται ἐκκρεμότης δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων, ὧν ἡ ἀπόλαυσις καὶ τὸ βάρος ποικίλλει ἢ ἐξαφανίζεται ἀλληλοδιαδόχως.

Καθ' οἱονδήποτε λοιπὸν σημεῖον καὶ ἂν διακοπῇ ἡ συνέχεια τοῦ λογαριασμοῦ, τὸ ἐνδεχόμενον εἶνε νὰ παραμείνῃ ὑπόλοιπον ὡς ἡ ἀμεσωτέρα τοῦ λογαριασμοῦ ἀκολουθία, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦτο εἶνε πληρωτέον, ἐξαιρέσει τῶν περιπτώσεων καθ' ἃς εἰσεχώρησε πλάνη ἢ δόλος, δίδων χώραν εἰς διόρθωσιν τοῦ λογαριασμοῦ.

§ 201. Δύο εἰσὶν ἐπίσης οἱ τρόποι καθ' οὓς δύναται νὰ γίνῃ ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ λογαριασμοῦ. *Ὁ ἑκούσιος*, καὶ *ὁ δικαστικός*.

Ὁ πρῶτος εἶνε ὁ ἁπλούστερος καὶ φυσικώτερος, διότι προάγεται ἐκ τῆς ἀκριβοῦς καὶ εὐσυνειδήτου ἐκπληρώσεως τῶν συμπεφωνημένων, χωρὶς τὸ παράπαν ν' ἀναμιχθῇ ἡ δικαιοσύνη, διὰ τοῦτο ὅμως δὲν εἶνε καὶ ὁ συνηθέστερος, ἅμα πρόκειται περὶ σχέσεως πολλαπλᾶς ἐνδίκους σχέσεις συνεχούσης, ὁπόθεν ἡ δυστροπία τοῦ προφητεύοντος ἑαυτὸν ὀφειλέτην, δύναται νὰ εὕρῃ στάδιον δικαστικῆς διενέξεως.

Ὅταν ὅμως ὁ ἀνταποκριτὴς ἀρνεῖται ἀποκρούων τὴν παρ' ἐμοῦ γενομένην ἐκκαθάρισιν, διότι κατ' αὐτοῦ ἀποφέρει τὸ ὑπόλοιπον ὁ λογαριασμός, ἕπεται ἡ δικαστικὴ ἐπέμβασις.

§ 202. Δύο εἰσὶ τὰ ἐκ τῆς λήξεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἀπορρέοντα δικαιώματα, τὸ τῆς *ἐκκαθαρίσεως* καὶ τὸ *ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου*, ὅπερ δικαιοῦται νὰ ἀπαιτήσῃ ὁ ἀνταποκριτής. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα γεννῶνται, εὐθὺς ὡς ὁ λογαριασμὸς ἔπαυσε τρέχων, διότι ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἡ θέσις τῶν συμβαλλομένων ἀποβάλλει τὴν σκέπην τοῦ ἀμφιβόλου, καθισταμένη ὁριστική.

Τούτου τεθέντος, τὸ ἐνδιαφερόμενον πρόσωπον, ὅπερ ἐστὶ ἐκεῖνος ὅστις ἀξιοῖ ἑαυτὸν δανειστήν, δικαιοῦται πρὸς ἄρσιν μελλουσῶν ἀμφισβητήσεων ἐκ τῆς παρελεύσεως τοῦ χρόνου, νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐξέλεγξιν τοῦ λογαριασμοῦ.

Δύο δὲ εἰσὶ τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν σύγκειται οὗτος, ἡ *πίστωσις* καὶ ἡ *χρέωσις*. Ἑκάστη διαπραγμάτευσις, ἐξ οἱασδήποτε αἰτίας παραγομένη ἐν τῇ ἀναλύσει αὐτῆς, παριστᾷ δικαίωμα καὶ ὑποχρέωσιν, οὕτω δὲ ὁ λογαριασμὸς ἑκάστου ἀνταποκριτοῦ περιέχει δύο στήλας, τὴν τοῦ *δοῦναι* καὶ τὴν τοῦ *λαβεῖν*, αἱ δύο δὲ αὗται στῆλαι ἀμφοτέρων τῶν λογαριασμῶν, ἀπαρτίζουσι τὸ σύνολον τοῦ ἀλληλοχρέου. Ἅμα λοιπὸν ὁ ἀνταποκριτής μου ἐκκαθαρίσῃ τὸν ἴδιον λογαριασμόν, ἐγένετο καὶ τοῦ ὅλου ἀλληλοχρέου ἡ ἐκκαθάρισις, ὑποτιθεμένου πάντοτε, ὅτι ἀμφότεροι οἱ λογαριασμοὶ εἰσὶ σύμφωνοι καὶ τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου. Ἀφοῦ κατὰ ταῦτα ὁ ἀνταπο-

κριτὴς ποιήσηται τὴν ἐξέλεγξιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἀποστέλλει πρὸς τὸν ἕτερον πίνακα τῶν ἀμοιβαίων δοσοληψιῶν, καὶ τοῦ ἐκ τῆς μαθηματικῆς ἐργασίας καταλοίπου, οὗτος δὲ ἀποδέχεται ὡς ἔχει τὸν λογαριασμόν, ἐὰν εὑρίσκῃ τὸν ἰσολογισμὸν ἀκριβῆ, μετὰ τοῦ ὑπολοίπου. Ἡ ἀποδοχὴ δὲ τοῦ ὑπολοίπου δηλοῦται διὰ μόνον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ὀφειλέτου κατὰ τὰ ἐν τῷ ἐμπορίῳ εἰθισμένα, ἀποστέλλοντος ἐπιστολὴν πρὸς ἐκεῖνον ὅστις ἀπέστειλε τὸν λογαριασμόν. (Rouen 13 Ἰουνίου 1891—Sous Cass. 5 Ἰουνίου 1872—Caen 5 Ἰουλίου 1872—Rennes 13 Μαρτίου 1876 — 24 Φεβρουαρ. 1879—(P. Fr. n. 729)—Da n. 62—Boistel n. 309).

§ 203. Καὶ σιωπηρῶς δύναται νὰ γείνῃ ἡ ἀποδοχή, ἀλλ' ἡ σιωπὴ καὶ μόνη, δὲν ἀρκεῖ πρὸς παραδοχὴν τοιούτου τεκμηρίου, ἐνόσῳ δὲν συντρέχουσιν ἰδιαίτεραι περιστάσεις ἐξ ὧν ἤθελε συνάγεσθαι ἡ πραγματικὴ ἀναγνώρισις τοῦ λογαριασμοῦ καὶ ἀποδοχὴ τοῦ ὑπολοίπου (Παρ. καὶ Feitu n. 889—Rouen 13 Ἰουλίου 1871—Sous Cass. 2 Δ)βρίου 1873—Rennes 13 Μαρτίου 1876). Οὕτω φέρ' εἰπεῖν, ἐὰν ὁ ὑπὲρ οὗ τὸ ὑπόλοιπον, ἐκδώσῃ συναλλαγματικὴν εἰς βάρος τοῦ ἀνταποκριτοῦ ὀφειλέτου, οὗτος δὲ ἀποδεχθῇ αὐτήν, βεβαίως τὰ δικαστήρια δύνανται νὰ θεωρήσωσιν, ὅτι τὴν παρὰ τοῦ ἐκδότου γενομένην ἐκκαθάρισιν ἀνεγνώρισεν ὁ πληρωτὴς καὶ ἀποδέχεται τὸ ἐξ αὐτῆς ὑπόλοιπον. (Rubin de Couder n. 74 ἐν λέξει). Λέγομεν δὲ ὅτι δύνανται τὰ δικαστήρια, διότι ἴσως ὑπάρχουσι περιστάσεις καθ' ἃς ἀποκρούεται ἡ σιωπηρὰ ἀποδοχὴ καὶ ἐπὶ τοῦ τεθέντος παραδείγματος, οἷον ἐὰν ὁ δικαιοῦχος τοῦ ὑπολοίπου, ἔχει ἤδη ἀποστείλῃ πρόβλεψιν πρὸς τὸν ὀφειλέτην, ἵνα δι' αὐτῆς πληρώσῃ οὗτος τὴν ἐκδοθεῖσαν συναλλαγματικήν, ἡ πρόβλεψις δὲ αὕτη κατ' ἀμοιβαίαν συναίνεσιν δὲν ἀπετέλεσε κεφάλαιον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἡ ἀποδοχὴ τῆς συναλλαγματικῆς δὲν προϋποθέτει ἀναγνώρισιν τοῦ ὑπολοίπου.

Ὅπου ὅμως ὑπάρχῃ δόλος, εἰσεχώρησε δὲ ἀξία τις ἐν τῷ

λογαριασμῷ, εἶνε αὐταπόδεικτον, ὅτι ἡ σιωπηρὰ ἀποδοχὴ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὑποχρεωτικὴν ἰσχύν, διότι καὶ ἡ ρητὴ ἀποδοχὴ δὲν καλύπτει τὴν ἀκυρότητα τοιαύτης ὑποχρεώσεως. (Da n. 169).

Ἡ ἀποδοχὴ δύναται νὰ γείνῃ καὶ ὑπὸ τὴν ρητὴν ἐπιφύλαξιν, ὅπως ἐπακολουθήσῃ μεταγενεστέρως ἡ ὁριστικὴ ἀποδοχή. Μόνον ὑπὸ τοιοῦτον ὅρον ἀποδοχὴ χορηγεῖ τὸ δικαίωμα εἰς τὸν ὀφειλέτην ν' ἀποδεχθῇ ἢ οὒ τὸν λογαριασμόν. (Alger 21 Ἰουνίου 1888 Sous Cass. 6 9)βρίου 1888). Ὀρθῶς δὲ ἡ ὑπ' ἀριθ. 60 τοῦ 1894 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Κερκύρας μετερρύθμισε ἀπόφασιν τοῦ Πρωτοδικείου, ἐσφαλμένως παραδεχθεῖσαν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη ρητῆς ἐπιφυλάξεως πρὸς διατήρησιν τοῦ τοιούτου δικαιώματος. «Ἑπομένως δεχθὲν τὸ Πρωτοδικεῖον διὰ τῆς ἐκκληθείσης ἀποφάσεώς του ἐπὶ λέξεσιν ὅτι ἡ ἀναγνώρισις αὕτη δὲν συνεπάγεται ποσῶς τὴν ἀπόδειξιν παραιτήσεως νομίμου δικαιώματος πρὸς ἔγκρισιν εἰδικὴν τῆς σχετικῆς τῷ φορτίῳ ἐνεργείας τοῦ ἐναγομένου, καὶ ὅτι δὲν ἦτο ἀνάγκη ἐκπεφρασμένης ἐπιφυλάξεως διὰ τὸ ἐν λόγῳ κονδύλιον ἐκ μέρους τοῦ ἐνάγοντος, προδήλως ἥμαρτεν.» (Θέμις Τ. 6 σελ. 283).

§ 204. Ἐν Γαλλίᾳ ἐγεννήθη τὸ ζήτημα λόγῳ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 1326 τοῦ Κώδικος, ἐὰν μόνη ἡ ὑπογραφὴ πρὸς ἀποδοχὴν ἀρκεῖ ὡς πρὸς τὸν μὴ ἔμπορον πρὸς ἔγκρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἢ ἀπαιτεῖται ὡς ἀναφέρει τὸ ἄρθρον τοῦτο, νὰ ἐμφαίνηται γεγραμμένη ἡ ἀποδοχὴ διὰ τῆς χειρὸς τοῦ ὑποχρέου ὁλόκληρος μετὰ τῆς ὑπογραφῆς, οἱ δὲ συγγραφεῖς καὶ ἡ νομολογία διῃρέθησαν. (Feitu n. 309— Orlean 22 Αὐγούστου 1860—Lyon 8 Φεβρουαρ. 1851— Sous Cass. 25 Ἰουλίου 1853. (P. Fr. n. 62).

Ἀλλ' ὑπὸ τὸ γράμμα τῆς ἡμετέρας δικονομίας μὴ διαστελούσης, ὅ,τε ἔμπορος καὶ ὁ μή, διὰ μόνης τῆς ὑπογραφῆς του δηλοῖ τὴν ἀποδοχὴν αὐτοῦ.

§ 205. Ἀλλ' εἶνε ἐπάναγκες ὅπως ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ λογαριασμοῦ συντάσσηται εἰς διπλοῦν κατὰ τὸ ἄρθρον 440 τῆς

Πολ. Δικονομίας; Ὁ λογαριασμὸς εἶνε μὲν ἀμφοτεροβαρὲς συμβόλαιον ἐν τῇ συστάσει καὶ τῇ διαρκείᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον πρόκειται ἡ ἐκτέλεσις τοῦ σκοποῦ ὃν προέθεντο οἱ συμβαλλόμενοι, γίνεται μονομερῶς ἡ ἐκτέλεσις, ὅθεν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον κυρίως ἀποβλέποντες, εὑρισκόμεθα πρὸ ὑποσχέσεως καὶ ἀναγνωρίσεως ποσοῦ ὀφειλομένου παρὰ τοῦ μὲν πρὸς τὸν δέ, *unilateral*, ὁπόθεν ἐλλείπει ἡ ἀμοιβαία ὑπόσχεσις ἣν προϋποθέτει τὸ ἄρθρον 410 τῆς ἡμετέρας Δικονομίας. Ὅθεν ἡ ἀποφατικὴ λύσις εἶνε ἀναντίρρητος, καθ' ὃ σύμφωνος πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ λογαριασμοῦ (Ἀθαν. ἀριθ. 90 σημ. 1η). Ἐν Γαλλίᾳ καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην προέκυψεν ἀμφισβήτησις ὡς πρὸς τοὺς μὴ ἐμπόρους ἀλλ' ἐπεκράτησεν ἡ ὀρθὴ γνώμη. (Dalloz Compte cour. n. 124—Conget et Merget com. cour. 40.41)—Duranton n. 172 — Toullier n. 306 — Aix 12 Ἰουλίου 1813—Orleans 22 Αὐγούστου 1840—(P. Fr. n. 351).

§ 206. Ὡς θέλομεν παρατηρήσῃ καὶ ἐν δέοντι τόπῳ, ἡ ἀποδοχὴ οὐδόλως κωλύει τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ λογαριασμοῦ διὰ λογιστικὰ λάθη, παρεισφρύσαντα ἐκ δόλου πλάνης ἢ ἀμελείας. Ἐνόσῳ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ γνησιότης τοῦ λογαριασμοῦ δὲν προκύπτει σαφὴς καὶ ἀναμφισβήτητος, ἡ δικαιοσύνη δὲν ἀνέχεται τὸ ἐκ τῆς ἀταξίας τοῦ λογαριασμοῦ παράνομον ὄφελος. Δὲν ἕπεται ὅμως ὅτι ἡ ἀποδοχὴ οὐδένα νομικὸν συνάπτει δεσμόν. Ἐὰν ἡ τοῦ συμψηφισμοῦ ἰσότης ἀπαιτεῖ τὴν ἐξίσωσιν τῶν ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων, ὅσαι ἔχουσι βεβαίαν τὴν ὑπόστασιν, εἰς οὐδὲν λογιζομένης τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ὑπολοίπου, ἡ ἀποδοχὴ δὲν δύναται νὰ ᾖ καὶ ἐστερημένη παντελῶς πάσης ὑποχρεωτικῆς ἰσχύος. Οὕτω αἱ βάσεις ἐφ' ὧν συνέστη τὸ συνάλλαγμα τοῦ ἀλληλοχρέου, διὰ τῆς ἀποδοχῆς, καθίστανται ἀναμφισβήτητοι, οἷον τὸ ποσὸν τῆς προμηθείας καὶ τῶν συμπεφωνημένων τόκων. Τὸ Ἐμποροδικεῖον Nantes (τῆς 2 Αὐγούστου 1879) ἀπεφήνατο ὅτι ὁ πρὸς ὃν ἀπεστάλη ὁ λογαριασμὸς πρὸς ἔγκρισιν, ἀποδεχθεὶς αὐτόν, δὲν εἰσακούεται προτείνων ὅτι ἡ ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀξιουμένη προμήθεια δὲν εἶνε ἡ συμπεφωνημένη. Ἡ

λύσις αὕτη εἶνε ὀρθὴ καὶ σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀποδεχομένου τὸ ὑπόλοιπον, διότι οὗτος διὰ τῆς ἀποδοχῆς αὐτοῦ ἐκφράζει ὅτι συναινεῖ εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου ὑπὸ τὸν ἐξυπακουόμενον τῆς ἰσότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης ὅρον, ὅτι τοῦτο ἀναγνωρίζει, ἐφ' ὅσον τὰ κεφάλαια τοῦ λογαριασμοῦ τῆς ἀμοιβαίας πιστοχρεώσεως ἀντιπροσωπεύουσιν ὄντως ἀντιστοίχους ἀποστολὰς γνησίας καὶ εἰλικρινεῖς. Ὁ ὅρος ὅμως οὗτος, δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ ἐξυπακουόμενος, ἐκεῖ ἔνθα ὁ ἀνταποκριτὴς καθορᾷ καὶ σύνοιδε τὰς ἰδίας ἑαυτοῦ πιστοχρεώσεις, ἢ συνομολογεῖ σήμερον διὰ τῆς ἀποδοχῆς του ὅτι δέχεται τὸ δεῖνα ἢ δεῖνα ποσὸν τοῦ τόκου ἢ τῆς προμηθείας.

Τὸ ποσὸν ἄλλως τῆς προμηθείας ἢ τῶν τόκων ἐνδείκνυται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν ἀνταποκριτῶν διὰ τῆς ἀλληλογραφίας, ὅτε τοσούτῳ μᾶλλον δεσμεύει ἡ ἀποδοχή, διότι ὁ ἀνταποκριτὴς ἠδύνατο νὰ διαμαρτυρηθῇ καὶ παρέλειψεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2.

Περὶ δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως.

§ 207. Ἀρνουμένου τοῦ ἀνταποκριτοῦ τὴν ἑκουσίαν ἢ φιλικὴν λεγομένην ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἕπεται ἡ δικαστικὴ ἐπέμβασις. Ἐνάγων δὲ δὲν παρίσταται μόνον ἐκεῖνος, ὅστις ἀξιοῖ ἑαυτὸν δανειστὴν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ, διότι μὴ γενομένης εἰσέτι ἐκκαθαρίσεως, εἶνε ἄδηλον τὶς ἀναδείκνυται δανειστής, τὸ δὲ συμφέρον ἀμφοτέρων τῶν συμβαλλομένων πρὸς διακανόνισιν τοῦ λογαριασμοῦ καὶ διάλυσιν τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων, ἀπαιτεῖ τὴν ἐξίσωσιν τῶν πρὸς ἀγωγὴν δικαιωμάτων τῶν ἀνταποκριτῶν. Ὅθεν ἡ ἀγωγὴ ἐκείνου, ὅστις ἐκ τῆς δικαστικῆς ἐκκαθαρίσεως ἀνεφάνη ὀφειλέτης, δὲν ἀπορρίπτεται ἐλλείψει δικαιώματος, ὅπερ ἤθελε συμβῇ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι δικαιοῦται εἰς ἀγωγὴν μόνον ὁ ὑπὲρ οὗ προκύπτει πράγματι τὸ ὑπόλοιπον, ἀλλὰ κανονισθέντος τοῦ λογαριασμοῦ διὰ τῆς δικαστικῆς χειρός, κα-

ταδικάζεται ὁ ἕτερος τῶν ἀνταποκριτῶν εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου, ἀδιάφορον ἂν ἦνε οὗτος ἐνάγων ἢ ἐναγόμενος, ἤτοι ἡ ἀγωγὴ αὕτη εἶνε *διπλῆ* duplex.

Ἡ συνέπεια αὕτη πηγάζει ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς ἐν λόγῳ ἀγωγῆς, σκοπούσης τὴν διαρρύθμισιν τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων καὶ τὴν διάλυσιν τῶν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ δυναμένων νὰ προκύψωσι διενέξεων.

§ 208. Ἡ ἀγωγὴ αὕτη διακρίνεται εἰς *καθολικὴν* ὁσάκις ἐπιδιώκεται ἡ γενικὴ τοῦ λογαριασμοῦ ἐκκαθάρισις, καὶ εἰς *εἰδικὴν* ἅμα ἡ διένεξις στρέφεται περὶ τὴν γνησιότητα πιστώσεώς τινος, action en reglement general, et action en reglement partiel. Βάσιν δὲ ἔχει τὴν ὕπαρξιν προσωπικῆς ἀξιώσεως ἤτοι ἐνοχικοῦ δικαιώματος, σκοποῦσα νὰ καταστήσῃ κύριον τὸν ἐνάγοντα, ποσότητος ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὀφειλομένης. Ἀφοῦ διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀξιῶν ἕκαστος τῶν ἀνταποκριτῶν γίνεται κύριος δικαιούμενος νὰ ζητήσῃ ταύτας κατ' ἀρέσκειαν, ἕπεται ὅτι γεννᾶται ἀγωγὴ προσωπικὴ ἀπ' εὐθείας ἐπιδιώκουσα ὡρισμένην ἀπαίτησιν. Δὲν γίνεται δὲ διαχείρισις ἀλλοτρίας περιουσίας καθ' ὃ ἀποκρουομένης τῆς ἐντολῆς ἐκ τῆς ἐννοίας καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀλληλοχρέου ὡς ἐρρέθη, καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ζητεῖται λογοδοσία ἵνα ἐπακολουθήσῃ ἡ διαδικασία τοῦ ἄρθρου 695 τῆς Πολ. Δικονομίας (Ἀθαν. ἀριθ. 61).

Ἀντικείμενον τῆς γενικῆς ἀγωγῆς εἶνε ἡ δικαστικὴ ἐκκαθάρισις, ἐγείρεται δὲ αὕτη ὅταν οἱ ἀνταποκριταὶ δὲν συναινῶσιν εἰς τὴν ἐξώδικον ἐκκαθάρισιν. Ἵνα ὅμως ὁ λογαριασμὸς ἐξελεγχθῇ καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὰ σημεῖα, καὶ γίνῃ ἡ τελεία ἐκκαθάρισις, δέον ὅπως καθορίζωνται ἐν τῇ ἀγωγῇ ἐπακριβῶς αἱ πράξεις αἵτινες ἔλαβον χώραν μεταξὺ τῶν ἀνταποκριτῶν καὶ ἀποτελοῦσι ἅπαν τὸ περιεχόμενον τοῦ λογαριασμοῦ, ἵνα ὁ δικαστὴς ἔχων ἐνώπιον αὐτοῦ ἅπασαν τὴν ὕλην τῆς σχέσεως ταύτης, δύναται ν' ἀποφασίσῃ ποῖον εἶνε τὸ ὑπόλοιπον καὶ ποῖος ἀναδείκνυται ὀφειλέτης αὐτοῦ. Ὡς ὀρθῶς ἀπεφήνατο ἡ ὑπ' ἀριθ. 53 τοῦ 1892 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν, ἵνα ᾗ πλήρης ἡ παράστασις τῆς ὁ-

λης ὕλης τοῦ λογαριασμοῦ, δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ ἀναφορὰ τοῦ διαδίκου εἰς προηγούμενον λογαριασμόν, ἀλλ᾽ εἶνε ἐπάναγκες ὅπως ὁρισθῶσιν αἱ καθ᾽ ἕκαστα ἐνεργηθεῖσαι πράξεις αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ ὑπόλοιπον τοῦ προηγουμένου λογαριασμοῦ. «Ἐπειδὴ προκειμένου νὰ κλεισθῇ μονομερῶς καὶ ὁριστικῶς ὁ λογαριασμός, καὶ ἀμφισβητουμένης τῆς ὑπάρξεως τούτου, ἢ τῶν ἐν αὐτῷ κονδυλίων, ἀναγκαῖον ἀπολύτως ἐστίν, ἵνα ἐν τῇ περὶ τούτου ἀγωγῇ καθορίζωνται μετὰ πάσης λεπτομερείας καὶ σαφηνείας, οὐ μόνον αἱ διάφοροι πράξεις τούτου, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐντεῦθεν πηγάσαντα ὑπόλοιπα τῶν ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων, ὅπως οὕτω καὶ εἰς τὸν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὀφειλέτην, καθίσταται δυνατὴ ἡ ἀπάντησις καὶ εἰς τὸ δικαστήριον ἐφικτὴ ἡ διαμόρφωσις θέματος ἀποδείξεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τὰς ἀμφισβητήσεις ἀφορώντων ἀμοιβαίων ἰσχυρισμῶν. Ἐπὶ δὲ τοῦ προκειμένου ἐν τῇ ἐπιδίκῳ ἀγωγῇ, ἧς τὴν ἱστορικὴν βάσιν ἐν συνόλῳ ἀμφισβητοῦσιν οἱ ἐναγόμενοι, ἀρνούμενοι τὰς ἐργασίας ἐξ ἧς ἀπέρρευσε τὸ ζητούμενον ὑπόλοιπον οὔτε αἱ καθ᾽ ἕκαστον πράξεις καθορίζονται, οὔτε αἱ ἀμοιβαῖαι πιστοχρεώσεις, ὧν συνέπεια εἶνε τὸ ἀθρόως αἰτούμενον ὑπόλοιπον, ἐκτίθενται καὶ διατυποῦνται κατὰ τὸν προσήκοντα καὶ στοιχειώδη τρόπον, ὅπως ᾖ ἐφικτὸν νὰ κατασταθῶσιν ἀντικείμενον ἐρεύνης, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κατ᾽ αὐτῶν ἀντιρρήσεων νὰ διατυπωθῶσι σαφῆ καὶ ὡρισμένα θέματα ἀποδείξεως, ὡς ἀπαιτεῖ ὁ νόμος (ἄρθρ. 533 καὶ 249 Π. Δ.) Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι μετὰ τῆς ἀγωγῆς προσάγεται καὶ ὁ ἐν αὐτῇ ἐπισυνημμένος λογαριασμός, ὅστις ἐν τῇ καθόλου ἐννοίᾳ αὐτοῦ ἐστὶ συναφὴς καὶ μέρος ἀποτελεῖ αὐτῆς ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς πραγματικῆς αὐτῆς παραστάσεως, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ παρόμοιαι ὑπάρχουσιν ἀτέλειαι καὶ ἀοριστίαι καθόσον οὔτε ἐν τούτῳ ἐκτίθενται αἱ λεπτομέρειαι τῶν ἀμοιβαίων ὑποχρεώσεων τῶν διαδίκων, ὧν συνέπεια εἶνε τὸ αἰτούμενον ὑπόλοιπον, διότι οὗτος ἄρχεται οὐχὶ διὰ τῆς περιγραφῆς καὶ τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐπαλλήλων πράξεων, ἀλλὰ δι᾽ ἀναφορᾶς εἰς προηγούμενον λογαριασμὸν μόνον κατὰ χρονολογίαν καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν καθ᾽ ἑκα-

στα πράξεων ὁριζόμενον, ἐνῷ οἱ ἐναγόμενοι, καθ' ἃ διείληπται ἀρνούμενοι ἐν συνόλῳ τὴν ἱστορικὴν βάσιν τῆς ἀγωγῆς, ἀρνοῦνται τὰς λεπτομερείας τοῦ ἀλληλοχρέου, εἰς ὃν αὕτη ἀναφέρεται, οὕτω δὲ ἀνέφικτον καθίσταται νὰ καθορισθῶσι καὶ εἰς θέματα ἀποδείξεως νὰ διατυπωθῶσιν οἱ τὴν ἱστορικὴν βάσιν τῆς ἀγωγῆς ἀποτελοῦντες πραγματικοὶ ἰσχυρισμοί. Κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἐπίδικος ἀγωγὴ ἀόριστος οὖσα κατὰ τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς διατύπωσιν καὶ ἀνάπτυξιν, ἀπορριπτέα καθίσταται μεταρρυθμιζομένων τῶν ἐκκαλουμένων ἀποφάσεων». (Θέμις ἔτος Γ. σελὶς 206).

Ἡ ἱστορικὴ βάσις τῆς ἀγωγῆς, εἶνε αἱ καθέκαστα πράξεις ὅσαι ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ περιέχονται. Ὅθεν ὁ ἐνάγων εἶνε ὑπόχρεως εἰς ἀπόδειξιν ἑκάστης σχέσεως ἐξ ἧς ἀπορρέει ἕκαστον ἄρθρον τοῦ λογαριασμοῦ, ἡ ἄρνησις δὲ τοῦ ἐναγομένου στρέφεται εἰς τὴν παντελῆ ἔλλειψιν ὡρισμένης διαπραγματεύσεως, ἢ τὴν ἀνακρίβειαν ὡρισμένου κονδυλίου κατὰ ποσόν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν τίς βαρεῖται τῇ ἀποδείξει; Τὸ Ἐφετεῖον Ἀθηνῶν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 969 τοῦ 1896 ἀποφάσεώς του, ὑπεχρέωσε τὸν ἐναγόμενον, ἀντιτάξαντα ὅτι ὁ ἐνάγων εἰσέπραξε πλείονα τοῦ ἐν τῷ λογαριασμῷ περιεχομένων εἰς ὡρισμένην σχέσιν, ν' ἀποδείξῃ τοῦτο, θεωρῆσαν ὅτι πρόκειται περὶ νέου ἰσχυρισμοῦ, σκεφθὲν ὡς ἀκολούθως. «Ἐπειδὴ ὀρθῶς ἐβαρύνθη ὁ ἐναγόμενος τῇ ἀποδείξει τῆς τιμῆς εἰς ἣν ἐπωλήθη ὁ σταφιδοκαρπὸς αὐτοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ ἀφοῦ ἠμφισβήτησε τὰς ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ καὶ ταῖς ἐκκαθαρίσεσι σημειουμένας ὑπὸ τοῦ ἐφεσιβλήτου τιμὰς ὡς κατωτέρας τῶν πραγματικῶν, ἡ δὲ διὰ τῆς πωλήσεως καὶ εἰσπράξεως τοῦ τιμήματος πίστωσις τοῦ ἐναγομένου, δὲν εἶνε στοιχεῖον τῆς ἀγωγῆς, ἵνα ἀποδειχθῇ ὑπὸ τῆς ἐναγούσης, ἀλλὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ ἐναγομένου, ἥτις ὁμολογεῖται ἐκ προοιμίων ἐν τῇ ἀγωγῇ ἐν ὡρισμένῳ μέτρῳ, ὥστε ἀμφισβητῶν ὁ ἐναγόμενος τὴν ἀκρίβειαν τῶν εἰς τὸ εἰσπραχθὲν τίμημα ἀναγομένων κονδυλίων τοῦ λογαριασμοῦ καὶ διατεινόμενος ὅτι πλείονα εἰσεπράχθησαν, ὑποβάλλει ἴδιον ἰσχυρισμὸν ὑπ' αὐτοῦ ἀποδεικτέον. (Θέμις ἔτος

Η'. σελὶς 443). Ἡ τοιαύτη ἐκδοχὴ δὲν φαίνεται οὖσα ὀρθή. Ὁ ἐνάγων πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου, ὅπερ εἶνε τὸ ἀριθμητικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ συμψηφισμοῦ τῶν ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων, εἶνε ὑπόχρεως ν' ἀποδείξῃ, ὅτι εἶνε ἀκριβὴς ὁ λογαριασμὸς κατὰ τὰ μέρη αὐτοῦ, καὶ ὅτι τὰ δεῖνα ποσὰ εἰσεπράχθησαν, τούτου δὲ γενομένου εἶνε περιττὴ ἡ ὑπὸ τοῦ ἐναγομένου ἀπόδειξις ὅτι εἰσεπράχθησαν πλείονα, ἄλλως ἡ τοιαύτη ἀντίρρησις εἶνε καθ' αὑτὸ ἄρνησις τῆς βάσεως τῆς ἀγωγῆς, ὁ δὲ ἐναγόμενος κατ' ἀνταπόδειξιν δύναται ν' ἀποκρούσῃ τὴν ἀγωγήν. Τὴν γνώμην ταύτην ἀσπάζονται καὶ οἱ συντάκται τῆς Θέμιδος (αὐτόθι).

§ 209. Ποῖον ὅμως τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ἀγωγῆς ταύτης;

Ἡ ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου πηγάζουσα ἀγωγὴ εἰς οὐδεμίαν ὑπαγομένη ἐξαίρεσιν, εἶνε καθαρῶς προσωπική, ἐπιδιώκουσα ἀπαίτησιν, τὸ δὲ εἶδος τῆς ἀπαιτήσεως οὐδαμῶς δικαιολογεῖ ἐξαίρεσιν τῶν κανόνων τῆς γενικῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἐναγομένου, ἁρμόδιον δὲ δικαστήριον ἐνώπιον τοῦ ὁποίου δέον νὰ εἰσαχθῇ ἡ ἐν λόγῳ ἀγωγὴ εἶνε τὸ τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου. Ἡ λύσις αὕτη εἶνε ἡ ὀρθοτέρα, ἐγένετο δὲ ἀποδεκτὴ ὑπό τε τῶν πλείστων συγγραφέων καὶ τῆς νομολογίας τῶν δικαστηρίων. (Feitu n. 314 — Ἀθαν. 126 — Dietz σελ. 255 — Da n. 165 — Rubin de Couder n. 90 — Boitard Lecons, de proced. civile n. 796.)—Bordeaux 18 Ἀπριλίου 1832—Douai 18 Ἰουλίου 1833—Toulouse 18 Ἀπριλίου 1834—Lyon 12 Ἰανουρίου 1855—Cass. 1 Μαρτίου 1877—Bordeaux 25 Μαΐου 1887—Trib. com. Seine 28 Μαΐου 1890—(P. Fr. 745).

Διαφέρει ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν ὡρίσθη ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων τόπος πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου, διότι πρόκειται πλέον περὶ δωσιδικίας τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως τοῦ συναλλάγματος, ὅτε ἁρμόδιον εἶνε τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου τούτου, ὡς ὀρθῶς ἀποφαίνεται ἡ ὑπ' ἀριθ. 420 τοῦ 1867 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Κερκύρας. «Ἐπειδὴ ἰδιάζουσα φύσις τοῦ ἰδιογενοῦς συναλλάγματος τοῦ ἀλληλοχρέου λογα-

ριασμοῦ ἐστίν, ὅτι ἅπασαι αἱ ἐν τούτῳ καταχωρούμεναι ἀμοιβαῖαι πιστοχρεώσεις ἀποτελοῦσιν ἁπλῶς ἀνοικτὰς μερίδας ἀμοιβαίων χρεώσεων καὶ πιστώσεων, καὶ μόνον τὸ τελευταῖον ἐξαγόμενον κλειομένου τοῦ λογαριασμοῦ, ἀναδεικνύει τὸν δανειστὴν καὶ ὀφειλέτην. Ἐντεῦθεν προδήλως ἕπεται, ὅτι ἅμα καταχωρουμένης ἐν αὐτῷ πιστοχρεώσεως, ἐπέρχεται ἀνανέωσις ἥτις ἀποσβέννυσι τὴν πρώτην ἐνοχικὴν σχέσιν καὶ γεννᾷ νέαν τὴν ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ παραγομένην, ὅθεν ἡ δικαιοδοσία τοῦ δικαστηρίου κανονίζεται, οὐχὶ ἐξ ἑκάστης τῶν προτέρων συμβάσεων, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ λογαριασμοῦ, τοῦ ὑπολοίπου δὲ τούτου, μὴ ὑπαγομένου εἰδικῶς, εἰς οὐδεμίαν τῶν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ἰδιαιτέρων συμβάσεων, ἀλλ' ἐξαγομένου ἐκ τῆς συγχωνεύσεως καὶ ἐκ τῆς ἀνανεώσεως ἁπασῶν, ἡ ἁρμοδιότης τοῦ δικαστηρίου, δὲν δύναται νὰ κανονισθῇ ἐκ τοῦ τόπου τῆς τελέσεως ἢ τῆς πληρωμῆς ἑκάστης τῶν συμβάσεων κατὰ τὸ ἄρθρον 22 § 7 Π. Δικονομίας ὡς ἰσχυρίζεται ὁ ἐκκαλῶν ἀλλ' ἐκ τοῦ ὑπολοίπου, καὶ τότε μὴ ἐφαρμοζομένης τῆς ἐξαιρέσεως τοῦ μνησθέντος ἄρθρου ἕνεκα τῆς ῥηθείσης συγχωνεύσεως καὶ ἀνανεώσεως, δέον νὰ ἰσχύσῃ ὁ γενικὸς κανὼν τῆς γενικῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἄρθρου 16 τουτέστιν ἡ ἀγωγὴ πρέπει νὰ κινηθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, ἐκτὸς ἐὰν διὰ ῥητῆς ἢ καὶ προδήλου σιωπηρᾶς συμφωνίας οἱ συμβαλλόμενοι παρεδέξαντο ἵνα πᾶσα πληρωμὴ καθὼς καὶ τὸ ὑπόλοιπον τοῦτο καταβάλληται ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ καταδεικνυομένου ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ πιστωτοῦ.» (Ἐφημερὶς τῶν Δικαστηρίων ἔτος Α'. σελ. 273, Ε. Λουριώτου καὶ Σ. Μπαλάνου).

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 1286 τοῦ 1898 ἀπόφασις τοῦ Πρωτοδικείου Σύρου περιέπεσε μολαταῦτα εἰς σύγχυσιν περί τε τὰ στοιχεῖα, τοὺς κανόνας καὶ τὰς συνεπείας τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, διότι ὑπέλαβεν ὅτι αἱ ἀμοιβαῖαι ἀποστολαὶ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ ἃς ἀποκαλεῖ μερικὰς καταβολὰς ἡ ἀπόφασις, κανονίζουσι τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ δικαστηρίου, πανθ' ὅσα δὲ ἐξεθέσαμεν ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ οὐδαμῶς ἐλήφθησαν

ὑπ' ὄψιν, καίτοι προταθέντα παρὰ τοῦ ἐναγομένου, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν ἔχουσιν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Ἐκ τοῦ κειμένου τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἧς τὸ αἰτιολογικὸν παραθέτομεν ἐνταῦθα γίνεται κατάδηλος ἡ παντελὴς ἄγνοια τῶν ἰδίων ἀρχῶν καὶ κανόνων, ὑφ' ὧν διέπεται ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. «Ἐπειδὴ ἡ περὶ ἀναρμοδιότητος ἔνστασις τοῦ ἐναγομένου, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι προκειμένου περὶ ὑπολοίπου ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἁρμόδιον δικαστήριον εἶνε τὸ τῆς κατοικίας τοῦ ὀφειλέτου μὴ βάσιμος ἐλεγχομένη ἀπορριπτέα ἐστί, καθόσον ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς μερικῆς καταβολῆς ἀναγνωρίζεται ὡς τόπος τῆς ἐκτελέσεως τοῦ συναλλάγματος ἡ Σῦρος, οὐδ' ἔχουσιν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου αἱ ἀποφάσεις καὶ οἱ συγγραφεῖς οὓς ἐπικαλεῖται ὁ ἐναγόμενος, οἵτινες πραγματεύονται περὶ ὅλως ξένου τοῦ ὑπὸ κρίσιν θέματος, ἐνώπιον τίνος δικαστηρίου δηλονότι εἰσαχθήσεται ἡ ἐξ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἀγωγή, καὶ οὐχὶ ἡ ἐξ ὑπολοίπου ἄλλου λογαριασμοῦ τοιαύτη, καὶ ἀποφαίνονται ὀρθότατα ὅτι προκειμένου περὶ προσωπικῆς ἀγωγῆς ἁρμόδιον εἶνε τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ὀφειλέτου.» (Ὅρα τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐν Δικαστικῇ Ἐφημερίδι μου τῶν Κυκλάδων ἔτος 1. σελὶς 8).

Τὸ αὐτὸ ὅμως δικαστήριον, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 229 τοῦ 1901 ἀποφάσεώς του, τῇ εἰσηγήσει τοῦ Πρωτοδίκου κ. Γ. Χοϊδᾶ, καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως εἰς μεταγενεστέραν συζήτησιν, καθ' ἣν ὑπεβλήθη καὶ πάλιν τὸ ζήτημα τῆς ἁρμοδιότητος, ἀπέρριψε μὲν τὴν ἔνστασιν, ἀλλὰ διὰ λόγους οἵτινες ἐμφαίνουσι τὴν τελείαν γνῶσιν τῶν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ στοιχείων καὶ τοῦ εἴδους τῶν ἰδιογενῶν αὐτοῦ ἀποτελεσμάτων, σκεφθὲν ὡς ἑξῆς. «Ἐπειδὴ ἐπὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἁρμόδιον δικαστήριον πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ἐξ αὐτοῦ ἀγωγῆς πρὸς ἔλεγχον τοῦ λογαριασμοῦ καὶ ἀπόληψιν τοῦ καταλοίπου, θεωρεῖται γενικῶς ἕνεκα τῆς ἐν αὐτῷ συγχωνεύσεως ὅλων τῶν καθ' ἕκαστα δικαιοπραξιῶν αἵτινες συνιστῶσι τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀλληλοχρέου διὰ τῆς ἐπερχομένης ἀνανεώσεως, καὶ διὰ τὸ εἶνε αὐτὸν ἀδιαίρετον, τὸ

δικαστήριον τοῦ τόπου τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, μὴ δυναμένης νὰ ἔχῃ ἐφαρμογὴν διὰ τὸν εἰρημένον λόγον, ἄνευ τῆς συνδρομῆς ἄλλης τινὸς περιστάσεως τῆς ἐκλεκτικῆς ἁρμοδιότητος τοῦ ἄρθρου 22 Πολ. Δικ. Οὐδὲν ἧττον ὅμως δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ ἁρμοδιότης αὕτη, ὁσάκις σαφῶς προκύπτουσι τὰ στοιχεῖα ταύτης, τουτέστι ὅταν ἀναμφισβητήτως εἶνε ὡρισμένος ὁ τόπος, ἔνθα συνήφθη ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου, ἢ ἔνθα συνωμολογήθη ῥητῶς ἢ σιωπηρῶς νὰ γίνηται ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἐξ αὐτοῦ ἐνοχῆς, ἤτοι ἡ πληρωμὴ τοῦ ὑπολοίπου, ὅπερ ἤθελε προκύψῃ ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου τῶν μερῶν, διότι τότε αἴρεται ἡ ἐκ τῆς ἀνωτέρω συγχωνεύσεως πηγάζουσα δυσχέρεια περὶ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἁρμοδίου δικαστηρίου καθόσον οὐδαμῶς ἐν τῷ νόμῳ ἀπαγορεύεται τοῦτο (Παραβ. Lyon Caen et Ren. T. IV N° 851 καὶ τὴν αὐτόθι νομολογίαν). Συνεπῶς καὶ ἐν προκειμένῳ ἀναμφισβητήτου ὄντος, ὅτι ἡ ἐναγομένη ἀπέναντι τοῦ μέλλοντος καταλοίπου, ἐνήργει ἑκάστοτε καταβολὰς τῇ ἐναγούσῃ ἐνταῦθα καὶ ὅτι κλεισθέντος τοῦ ἀλληλοχρέου ὑπεσχέθη αὐτῇ ὅτι πᾶν ὅτι ἔχει λαμβάνειν ἡ ἐνάγουσα θέλει τὸ πληρωθῇ προδήλως ἐνταῦθα, ὡς τοῦτο συνάγεται ἀριδήλως ἔκ τε τῆς προηγουμένης συνηθείας, καθ' ἣν τὰ ἐμβάσματα ἐγένοντο ἐνταῦθα καὶ ἐκ τῶν φράσεων τῆς ειδικῆς σχετικῆς ἐπιστολῆς ἀπὸ 16/28 Ν)βρίου 1898 νομίμως προσαγομένης καὶ ἀναμφισβητήτου, ἐν ᾗ ἡ ἐναγομένη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἑταιρία ὑπόσχεται τῇ ἐναγούσῃ ἐνταῦθα ὅτι θέλει τῇ ἐμβάσῃ, ὅ,τι δήποτε ἤθελεν ἔχει λαμβάνειν, ἀνενδοιάστως προκύπτει ὅτι ἡ πληρωμὴ τοῦ ὑπολοίπου ὑπὲρ τῆς ἐναγούσης συνεφωνήθη καὶ ῥητῶς καὶ σιωπηρῶς νὰ γίνῃ ἐνταῦθα καὶ οὕτως ἁρμοδίως εἰσήχθη εἰς τὸ δικαστήριον τοῦτο ἡ ἀγωγὴ δυνάμει τοῦ ἄρθρου 22 § 7 τῆς Πολ. Δικ. ὅπερ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει προσδίδει τὴν ἁρμοδιότητα εἰς αὐτό, καὶ ὀρθῶς διὰ ταῦτα καὶ διὰ τοὺς ἐν τῇ προλαβούσῃ ἀποφάσει λόγους, ἀπερρίφθη ἡ περὶ ἀναρμοδιότητος ἔνστασις ἣν ἐπαναφέρει ἡ ἐναγομένη ἐπιμόνως πρὸς συζήτησιν, καὶ τὴν ὁποίαν καὶ αὖθις ἀπορριπτέαν κρίνει τὸ δικαστήριον».

§ 210. Συζητεῖται ὅμως ἐν Γαλλίᾳ, ἂν ἐπιτρέπηται ἡ ἐκ τοῦ κανόνος τούτου παρέκκλισις, ὅταν πρόκειται περὶ πτωχεύσεως, διότι τὸ ἄρθρον 59 τῆς Γαλλ. Πολ. Δικ. ὁρίζει ὅτι ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως, πᾶσα ἀγωγὴ παρὰ τῶν συνδίκων τῆς πτωχεύσεως ἐγειρομένη εἰσάγεται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας τοῦ πτωχεύσαντος «en matière de faillite devant le juge du domicile du failli» (Παρϐ. καὶ Dalloz compte civile 128 καὶ ἀκόλ.—Feitu n. 315 καὶ ἀκόλ.—Ἀθαν. ἀριθ. 126 ὑποσημ. 2.—Helbronner n. 167—Douai 14 Φεϐρ. 1844.—Bordeaux 2 Ἰουνίου 1871 —Cass. 2 Αὐγούστου 1882). Παρ' ἡμῖν ἡ δωσιδικία αὕτη τῆς πτωχεύσεως εἶνε ἀνύπαρκτος, καθ' ὃ μὴ ἀναγνωριζομένη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 17 τῆς Πολ. Δικονομίας.

§ 211. Πρόκειται νῦν νὰ γνωρίσωμεν πότε ὁ λογαριασμὸς εἶνε ἐμπορικὸς διότι μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν ἐμποροδικείων, ὑπολείπεται ἡ ἐμπορικὴ διαδικασία εἰς ἣν μέλλει νὰ ὑποϐληθῇ ἡ διαφορά.

Εἴπομεν καὶ ἄλλοτε ὅτι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ σχέσις τοῦ λογαριασμοῦ δὲν ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, διότι συνάπτεται πρὸς εὐκολίαν τῶν συναλλασσομένων, δύναται δὲ νὰ ὑπάρξῃ λογαριασμὸς καὶ μεταξὺ προσώπων οὐδαμῶς ἐμπορευομένων. Διὰ τοῦτο δέον ν' ἀποϐλέψωμεν εἰς τὰ συναλλασσόμενα πρόσωπα καὶ ἀναλόγως τῆς ἰδιότητος αὐτῶν νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸν λογαριασμόν, καὶ ἐὰν μὲν ὑφίσταται μεταξὺ ἐμπόρων θεωρητέος ἐμπορικός, τεκμαιρομένου ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις αἱ τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ ἀποτελοῦσαι εἶνε ἐμπορικαί.

Τὸ τεκμήριον τοῦτο, ὑπόκειται γενικῶς ὡς πρὸς ὅλα τὰ ἐν τῷ λογαριασμῷ περιεχόμενα κεφάλαια, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαιρέσεως. Οὕτω ἐὰν πίστωσίς τις ἀστικὴν ἔχουσα τὴν αἰτίαν ὡς ἐκ μισθώματος ἀκινήτου, ἢ τιμήματος τροφίμων δι' οἰκιακὰς ἀνάγκας, ἀναγραφῇ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, διὰ τῆς ἐπερχομένης ἀνανεώσεως, μεταϐάλλει χαρακτῆρα ἡ ἀστικὴ ὀφειλὴ ἀποτελοῦσα κεφάλαιον τοῦ ἀλληλοχρέου, ὅστις μεταξὺ ἐμπόρων ὑφιστάμενος καθιστᾷ ἐμ-

πορικὰς ἁπάσας τὰς ἐν αὐτῷ ἀπαιτήσεις. Ἀλλὰ τὸ τεκμήριον τοῦτο, ἰσχύει μέχρις ἐναντίας ἀποδείξεως κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ἐμπορικοῦ Κώδικος.—(Encyclopedie du droit Compte courant n. 22—Feitu n. 317—Boistel n. 886 καὶ 887—Dietz n. 253 — Da n. 164 — Cass. 19 Δεκεμβρίου 1877).

§ 212. Ὑπολείπεται ἡ ἐξέτασις, τί γίνεται ὅταν ὁ λογαριασμὸς ὑφίσταται μεταξὺ μὴ ἐμπόρων. Εἶνε ἀναντίρρητον, ὅτι ἡ ἐμπορικὴ διαδικασία εἶνε ἀνεφάρμοστος, ἅμα οὔτε ἔμποροι εἶνε οἱ συναλλασσόμενοι, οὔτε εἰς ἐμπορικὰς πράξεις ἀφορᾷ ὁ ἀλληλόχρεος. Ὁσάκις ὅμως κατὰ τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ λογαριασμοῦ αἱ ἐν αὐτῷ περιεχόμεναι πράξεις εἰσὶν ἐμπορικαί, ὁ λογαριασμὸς κατὰ τὴν ὀρθοτέραν γνώμην εἶνε ἐμπορικός, ὑποτιθεμένου ὅτι ἡ ἐπιχείρησις τῶν ἐμπορικῶν διαπραγματεύσεων ἐχρησίμευσεν ὡς ὁ λόγος πρὸς σύστασιν αὐτοῦ (Feitu n. 318).

Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἕτερος τῶν συμβαλλομένων εἶνε ἔμπορος, διχοτομεῖται ὁ λογαριασμὸς καθ' ὅσον ὁρᾷ τὴν ἰδιότητα αὐτοῦ, καὶ συνεπῶς τὸ εἶδος τῆς διαδικασίας ποικίλλει. Ὅθεν ὁ μὲν ἔμπορος ἐνάγεται ἐμπορικῶς, ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος ὑποβάλλεται εἰς τὴν ἀστικὴν διαδικασίαν. (Cour de Paris 5 Ἀπριλίου 1811 — καὶ 25 Αὐγούστου 1857— Lyon Caen et Ren. n. 1459 — Feitu 369. Helbronner n. 157).

Ἡ λύσις ὅμως αὕτη ἠμφισβητήθη ὑπὸ τῶν συγγραφέων καί τινες μὲν ὡς ὁ Pardessus καὶ ὁ Paignon (Theorie legale des operations de banque n. 466) σκεπτόμενοι ὅτι ἡ ἀστικὴ ἢ κοινὴ διαδικασία περιλαμβάνει ἅπαντα τὰ πρόσωπα καὶ τὰς διαφοράς, ἡ δὲ ἐμπορικὴ ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν, παραδέχονται ὅτι δύναται νὰ παραιτηθῇ ὁ μὴ ἔμπορος ἐνάγων, χωρὶς νὰ δύναται νὰ παραπονεθῇ ὁ ἔμπορος ἐναγόμενος ὅτι στερεῖται τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας. (Boistel n. 886—Rubin de Couder n. 8. καὶ Da n. 164—Bourges 8 Φεβρ. 1847.—Cass. 20 Νοεμβρίου 1848 (P. Fr. 742). Ἕτεροι δὲ ὡς ὁ Feitu (n. 320) ἀποφαίνονται, ὅτι ὁ

μὴ ἔμπορος ἐνάγων ὑποχρεοῦται νὰ ἐναγάγῃ τὸν ἔμπορον ἐμπορικῶς στερούμενος τοῦ τῆς ἐπιλογῆς δικαιώματος, διότι τὰ ἐμποροδικεῖα εἰσὶν ἀπολύτως ἁρμόδια πρὸς ἐκδίκασιν ἐμπορικῆς διαφορᾶς, ὁ δὲ νόμος, ὁ ὁρίσας τὴν ἁρμοδιότητα ἑκάστου δικαστηρίου εἶνε δημοσίας τάξεως, διὰ δὲ τῆς ἰδιωτικῆς βουλήσεως τὸ κοινὸν νόμιμον οὐχ ἐναλλάσσεται.

Ὅπου δὲν ὑπάρχουσιν ἐμποροδικεῖα ὡς παρ' ἡμῖν, τὸ ζήτημα δὲν στερεῖται σημασίας, διότι ἐκ τῆς λύσεως αὐτοῦ, ἐξήρτηται τὸ παραδεκτὸν τῆς ἀγωγῆς, ὡς πρός τε τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῆς διὰ τοῦ ἁρμοδίου πινακίου καὶ τὴν διαδικασίαν εἰς ἣν ὑποβληθήσεται αὕτη.

Προσδίδει ἄρα πλεονέκτημα ἡ ἐμπορικὴ διαδικασία εἰς τοὺς διαδίκους; Βεβαίως εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι ὁ ἐνάγων ἀπολαμβάνει τοῦ δικαιώματος ἐπιεικεστέρων μέσων ἀποδείξεως, αὐστηροτέρων δὲ μέσων τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως, πρὸς δὲ καὶ τοῦ πλεονεκτήματος τῆς ταχυτέρας ἐκδικάσεως τῆς διαφορᾶς. Ἀλλὰ ὑπὸ τοιούτους ὅρους, ἀφοῦ ἀνακουφίζεται ὁ ἐναγόμενος τῆς αὐστηρότητος τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας, δὲν παραβλάπτει ὁ ἐνάγων τὸ συμφέρον τοῦ ἐναγομένου, καλῶν τοῦτον, ἐνώπιον τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων, ἢ ἐπικαλούμενος τὴν ἐφαρμογὴν τῆς κοινῆς διαδικασίας, ὅπου δὲν ὑπάρχουσιν ἐμποροδικεῖα.

Ἀλλὰ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς ἐμπορικῆς διαδικασίας δὲν εἶνε ἀμέτοχος καὶ ὁ ἐναγόμενος, διότι δι' αὐτῆς εὐχερέστερον καὶ ταχύτερον ἐκδικάζεται ἡ διαφορά, ἀπηλλαγμένη αὐστηρῶν κανόνων καὶ τύπων, ὅπερ εἶνε τὸ συμφέρον καὶ ἡ ἐπιθυμία παντὸς καλῆς πίστεως ἐναγομένου, ὅπως ἐκκαθαρισθῇ ἡ θέσις αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ ἐνάγοντος ἀνταποκριτοῦ αὐτοῦ.

Εἰς τὴν ἐμπορικὴν διαδικασίαν ὑπάγεται πᾶσα μεταξὺ οἱωνδήποτε διαφορὰ ἀφορῶσα πράξεις ἐμπορικὰς (ἄρθρ. 1 τοῦ περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων νόμου). Ἐκ τοῦ γράμματος τῆς διατάξεως ταύτης προκύπτει σαφῶς, ὅτι ὁ νόμος δὲν ἐξετάζει τὰ πρόσωπα ἀλλὰ τὴν φύσιν τῆς πράξεως. Ὥστε ἐὰν ἀμφότεροι οἱ διάδικοι δὲν εἶνε ἔμποροι, ἀλλ' ὁ ἕτερος

τούτων μόνον, εἶνε ἀδιάφορον διὰ τὸν νόμον, ἡ τοιαύτη δὲ ἁρμοδιότης τῶν ἐμποροδικείων καὶ δὴ ἡ ἐμπορικὴ διαδικασία σήμερον δὲν ἔγκειται εἰς τὴν βούλησιν τῶν διαδίκων, διότι προκύπτει ἐκ διατάξεως σκοπὸν ἐχούσης γενικώτερον, τὴν διακανόνισιν τῶν διαφορῶν πρὸς ἐντελεστέραν τῆς δικαιοσύνης ἀπονομὴν ἐν σχέσει πρὸς τὸ εἶδος τῆς διαφορᾶς, ὁ δὲ νόμος περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἄρθρα 24 καὶ 25 τῆς Πολ. Δικον. καθ' ἃ τὸ δικαστήριον αὐτεπαγγέλτως ἐξετάζει τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἁρμοδιότητα, δέον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς θεσμὸς δημοσίας τάξεως, καθ' οὗτινος ἡ βούλησις τοῦ διαδίκου δὲν κατισχύει.

Φρονοῦμεν λοιπὸν ὅτι ὁ ἐνάγων δὲν δύναται νὰ ὑποβάλῃ τὸν εναγόμενον ἔμπορον ὑπὸ τοὺς τύπους τῆς πολιτικῆς διαδικασίας, ἀλλ' ὀφείλει νὰ παραδεχθῇ τὴν ἐμπορικὴν διαδικασίαν, ἀποκρούοντες τὴν ἐκδοχὴν ὅτι εἰς τὸν ἐνάγοντα ἀνήκει τὸ τῆς ἐπιλογῆς δικαίωμα. (Παρβ. καὶ Feitu n. 321 καὶ Clemeut n. 262).

§ 213. Τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον ὁρίζει ἐν τούτοις ὅτι πᾶσα διαφορὰ πηγάζουσα ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὑπάγεται εἰς τὴν ἐμπορικὴν διαδικασίαν, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀστικοῦ ἢ ἐμπορικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος ὡς πρὸς τὸν εναγόμενον, οὔσης κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν τῆς ἀποφάσεως προσωρινῶς ἐκτελεστῆς (ἄρθρ. 2).

Ἡ καινοτομία τοῦ νομοσχεδίου βασίζεται ἐπὶ δεδομένων δικονομικῶν διατάξεων, σκοπεῖ δὲ τὴν ἀποσόβησιν ἀτελευτήτων συζητήσεων, καὶ τὴν διατήρησιν τῆς ἑνότητος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ὅπως κατὰ τοὺς τύπους μιᾶς καὶ μόνης διαδικασίας, ἐξελεγχθῇ ἅπαν τὸ περιεχόμενον τοῦ λογαριασμοῦ, χάριν τοῦ ἀδιαιρέτου ὅπερ συνέχει τὰς ἀμοιβαίας πιστοχρεώσεις. Διότι ἐν ᾗ περιπτώσει ὁ μὴ ἔμπορος ἐνάγει τὸν ἔμπορον ἐμπορικῶς, ὁ τελευταῖος δὲν θέλει δυνηθῇ νὰ προβάλῃ ἀνταγωγικὰς ἀξιώσεις κατὰ τοῦ ἐνάγοντος, καθ' ὃ μὴ ὑποβαλλομένου εἰς τὴν ἐμπορικὴν διαδικασίαν καὶ τἀνάπαλιν ὁ ἔμπορος ὑποβάλλων τὸν μὴ τοιοῦτον εἰς τὴν πολιτικὴν διαδικασίαν, δὲν θέλει ὑπόκεισθαι εἰς τὴν ἀνταγω-

γὴν τοῦ ἐναγομένου, ὡς μὴ ὑποβαλλόμενος εἰς τὴν πολιτικὴν διαδικασίαν (ἄρθρον 564 Π. Δ.) Αἱ ἀνταγωγικαὶ ἀξιώσεις τοῦ ἐναγομένου θέλουσιν εἶσθαι αἱ ἀντίθετοι πιστώσεις αἱ πρὸς συμψηφισμὸν προτεινόμεναι, ἅμα δὲ ὁ δικαστὴς δὲν δύναται νὰ ἐξετάσῃ τὰς συσχετικὰς πιστοχρεώσεις, ἐξ ὧν ὁ λογαριασμὸς συνίσταται, ἡ περὶ αὐτοῦ δικαστικὴ κρίσις εἶνε ἀνέφικτος. Δὲν εἶνε δὲ καινοφανὴς τῆς διατάξεως ταύτης ἡ ἄποψις, ἀφοῦ λάβωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐλειτούργουν ἐμποροδικεῖα παρ' ἡμῖν, ἡ ἐμπορικὴ ἁρμοδιότης ἐπεξετείνετο καὶ ἐπὶ ἀστικῶν διαφορῶν, ρυθμιζομένων ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς ἀποδείξεως ὑπὸ τῶν κανόνων τῶν ἰσχυόντων ἐπὶ ἀστικῶν σχέσεων. Πρόχειρον παράδειγμα ἔχομεν τὸ τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων νόμου, ὅπερ ὑποβάλλει εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ἐμποροδικείου, τὰς ἐκ συναλλαγματικῶν, ὅσαι θεωροῦνται ὡς ἁπλᾶ συνυποσχετικά, καὶ γραμματίων μὴ ἐμπορικῶν, καὶ τοῦ ἄρθρου 4, καθ' ὃ, ἀγωγαὶ κατὰ ἐμπορικῶν ὑπαλλήλων, μολονότι ὑπόκεινται εἰς τοὺς κοινοὺς περὶ ἀποδείξεως κανόνας, ὑπάγονται εἰς τὰ ἐμποροδικεῖα. Σήμερον ὅτε ἐξέλειψαν τὰ ἐμποροδικεῖα, παρέμεινε δὲ μόνον ἡ ἐμπορικὴ διαδικασία, τοσούτῳ μᾶλλον καθίσταται βασιμωτέρα ἡ διάταξις τοῦ νομοσχεδίου, διότι λογίζεται σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου τοῦ καθιερώσαντος τὰς ἐν λόγῳ ἐξαιρέσεις. Οὗτοι εἰσὶν οἱ λόγοι, οἵτινες ἐχρησίμευσαν ὡς τὸ ἐνδόσιμον πρὸς ἔκφρασιν τῆς σχετικῆς διατάξεως, ἥτις προκαλεῖ μὲν ἐκ πρώτης ὄψεως τὴν ἀπορίαν τοῦ παρατηρητοῦ διὰ τὸ ρηξικέλευθον αὐτῆς, δημιουργεῖ ὅμως τὸ ἄσυλον πρὸς ὃ προσφεύγουσιν οἱ ἀνταποκριταί, διότι δικαιοῦνται νὰ προβάλωσι πᾶσαν ἔνστασιν συναφῆ οὖσαν πρὸς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, καὶ συντελεῖ οὕτω εἰς τὴν συγκράτησιν τῆς ἑνότητος αὐτοῦ.

Ἅμα ἀφαιρέσωμεν τὴν ἐμπορικὴν διαδικασίαν, κατὰ τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον εἰς ἣν ὑποβάλλεται πᾶσα ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου διαφορά, ὁ λογαριασμὸς θέλει κριθῇ κατὰ τὰ λοιπὰ συμφώνως πρὸς τοὺς γενικοὺς ἐπὶ ἀστικῶν ἢ ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων κανόνας. Ὅσον δ' ὁρᾷ τὰ ἐπουσιώδη αὐ-

τοῦ ἀποτελέσματα, οἷον τοὺς τόκους, τὴν προμήθειαν κλπ. δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἡ ἰδιότης τοῦ λογαριασμοῦ, διότι καὶ ὁ ἰδιώτης ὅστις διατελεῖ ἐν ἀλληλοχρέῳ, θεωρεῖται ὑποκύπτων εἰς τοὺς κανόνας οὓς ἡ ἐμπορικὴ συνήθεια καθιέρωσεν, οἷον ὁ μὴ ἔμπορος ὑπόκειται αὐτοδικαίως εἰς πληρωμὴν τόκων ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς. (Feitu n. 87 264 καὶ 265).

§ 214. Μεταξὺ ἀλλοδαπῶν διαμενόντων ἐν Ἑλλάδι, ἁρμόδιον εἶνε τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, ὁσάκις οὗτος εἶνε ἔμπορος ἢ ὁ λογαριασμὸς περιέχει πράξεις ἐμπορικὰς ἢ ὑπάρχουσι σχετικαὶ συνθῆκαι, ἢ ὁ ἐναγόμενος ὑπέβαλεν ἑαυτὸν ρητῶς ἢ σιωπηρῶς εἰς τὰ ἑλληνικὰ δικαστήρια (ἄρθρον 27 καὶ 28 Π. Δ. Rubin de Couder ἐν λέξει n. 753). Ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν συντρέχει οὐδεμία ἐκ τῶν περιπτώσεων τούτων, τὰ ἑλληνικὰ δικαστήρια εἶνε ἀναρμόδια νὰ δικάσωσιν ἀλλοδαπούς. Ὅθεν ἐὰν ὁ λογαριασμὸς ὡς πρὸς τὸν ἐναγόμενον εἶνε πολιτικῆς φύσεως ἡ ἀναρμοδιότης εἶνε ἀναντίρρητος (Paris 60 9)βρίου 1825—(P. Fr. 753.) Τὴν λύσιν ταύτην δὲν ἀνατρέπει τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον, διότι μόνη ἡ ὑπαγωγὴ τῆς ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου διαφορᾶς εἰς τὴν ἐμπορικὴν διαδικασίαν, δὲν μεταβάλλει ταύτην εἰς ἐμπορικήν.

§ 215. Δύο διακεκριμένα ἀντικείμενα ὁρῶσι τὰ τῆς ἀποδείξεως, πρῶτον αὐτὴ ἡ *ὕπαρξις τῆς σχέσεως*, καὶ δεύτερον τὰ *ἐν τῇ σχέσει ταύτῃ περιεχόμενα κεφάλαια*.

Ὁ λογαριασμὸς καθ' ἑαυτὸν δὲν ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν, μολονότι ἐκ τῆς ἐμπορίας ἐσχηματίσθη, ἄλλως οὐδὲ αἱ ἐμπορικαὶ νομοθεσίαι κατατάσσουσι αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων, ρητῶς μάλιστα ὁ Ἰταλικὸς Ἐμπορικὸς Κῶδιξ ἐν ἄρθρῳ 6 ἐδαφ. 2 ἀναγράφει ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς δὲν εἶνε ἐμπορικὴ πρᾶξις ὡς πρὸς τὸν μὴ ἔμπορον, ἐκτὸς ἐὰν περιέχῃ αἰτίαν ἐμπορικήν. Διὰ τοῦτο δέον νὰ διακρίνωμεν, ἐὰν περιέχῃ πράξεις ἐμπορικάς, καίτοι ὁ συμβαλλόμενος δὲν εἶνε ἔμπορος (Lyon Caen et Ren. Traité T. 4. n. 799,) ὅτε ὁ λογαριασμὸς θέλει θεωρεῖσθαι ἐμπορικός, ἡ δὲ μαρτυρικὴ ἀπόδειξις ἐπιτραπήσεται κατὰ τοῦ ἐ-

ναγομένου ὅταν ὡς πρὸς αὐτὸν ὁ λογαριασμὸς εἶνε ἐμπορικός, ἐνῷ θέλει εἶσθαι ἀπαράδεκτος εἰς ἐναντίαν περίπτωσιν (Aubry et Rau T. 8. σελ. 236). Τὸ ζήτημα δὲ ἂν ὁ λογαριασμὸς εἶνε ἐμπορικὸς ἢ ἀστικός, ἀνήκει εἰς τὰ δικαστήρια τῆς οὐσίας. (Cass. 16 Μαρτίου 1858—24 Μαΐου 1870 (P. Fr. 173).

Ἐὰν ὅμως περιέχῃ ὡς πρὸς τὸν ἐναγόμενον μικτὰς ὑποχρεώσεις ἀστικάς τε καὶ ἐμπορικάς; Κατὰ τοὺς συγγραφεῖς Dietz (n. 63) Helbronner (σελ. 31) Feitu (n. 82) Da (n. 21) καὶ Boistel (n. 884) τὸ μέσον τῆς ἀποδείξεως θέλει κανονίσῃ ἡ φύσις τῆς πλειονότητος τῶν ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀναφερομένων πράξεων.—(Οὕτω καὶ Cass. 19 Δ)βρίου 1827 —8 Μαρτίου 1853 καὶ 8 Μαρτίου 1870 (P. Fr. 51).

Ἐὰν ὁ λογαριασμὸς ὑφίσταται μεταξὺ ἐμπόρων, ἡ ἰδιότης αὕτη τῶν ἀνταποκριτῶν, καθίστησιν αὐτὸν ἐμπορικὸν ἐπιτρεπομένης ἐναντίας ἀποδείξεως πρὸς ἀνταπόδειξιν τοῦ τεκμηρίου (Boistel n. 881—Helbronner n. 26—Rubin de Couder n. 21 καὶ ἀκόλ. — Feitu n. 83 — Ἐμπορ. Metz τῆς 7 Ἰανουαρίου 1857—Nancy 30 Δ)βρίου 1848. —Douai 11 Ἰουνίου 1873).

Ἀλλ' ὁ λογαριασμὸς δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ δύο προσώπων, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἕτερος μόνον ἤθελεν εἶσθαι ἔμπορος.

Καίτοι ρητὴ εἶνε ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ περὶ ἁρμοδιότητος τῶν ἐμποροδικείων νόμου, (Γαλ. Ἐμπορ. Κώδ. 632) ὀνομάσαντος πράξεις ἐμπορικὰς τὰς μεταξὺ τῶν ἐμπόρων ὑποχρεώσεις, τὸ Ἀκυρωτικὸν τῆς Γαλλίας διὰ τῆς ἀπὸ 11 Μαρτίου 1856 ἀποφάσεώς του, ἀπεφήνατο, ὅτι ἐπειδὴ ὁ ἀλληλόχρεος εἶνε πρᾶξις ἐμπορική, ἐξακολουθεῖ οὖσα τοιαύτη καὶ διὰ τὸν μὴ ἔμπορον καθ' ὃ λαβόντα μέρος εἰς ἐμπορικὴν πρᾶξιν. Ἀλλ' ἡ θέσις τοιούτου κανόνος ἀντίκειται πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ ὀρθῶς ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τῶν συγγραφέων. Ὁ ἀλληλόχρεος ἀναλυόμενος, παριστᾷ δύο διακεκριμένους λογαριασμοὺς ἐν ἑκατέρῳ δὲ τούτων παρίσταται πίστωσις καὶ χρέωσις, ἀποτελοῦσαι οὕτω κεχωρισμένας πράξεις. Ὁ Α ἀποστέλλει πρὸς

τὸν Β ἀξίαν τινά. Ἰδοὺ μία πρᾶξις, δι' ἣν ὁ μὲν δοὺς πιστοῦται, ὁ δὲ λαβὼν χρεοῦται. Ἡ πρᾶξις αὕτη διακρίνεται τῆς ἑτέρας, δι' ἧς ὁ Β ἀποστέλλει πρὸς τὸν Α ἑτέραν ἀξίαν, ὁπόθεν ὁ Β πιστοῦται, ὁ δὲ Α χρεοῦται. Ἀμφότεραι αὗται αἱ πράξεις ἐν συνόλῳ, ἀποτελοῦσι τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. Οὕτω δὲ διακρίνοντες, δὲν εἶνε ὀρθὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς ἀποτελεῖ ἐμπορικὴν πρᾶξιν καὶ ὡς πρὸς τὸν μὴ ἔμπορον συμβαλλόμενον, ὅθεν κατὰ τοῦ μὴ ἐμπόρου, ἢ μὴ μετελθόντος ἐμπορικὰς πράξεις ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἡ σύστασις αὐτοῦ δέον ν' ἀποδειχθῇ διὰ τῶν κατὰ τὸν ἀστικὸν νόμον ἀποδεικτικῶν μέσων. (Παρβ. καὶ Feitu u. 332.) Ἀντιδοξεῖ ὁ Ἀθανασιάδης (ἀριθ. 28), λέγων ὅτι ἡ σύστασις τοῦ λογαριασμοῦ δύναται νὰ ἀποδειχθῇ διὰ παντὸς νομίμου μέσου καὶ μαρτύρων.

Ταῦτα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς συστάσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ποίους ὅμως κανόνας δέον ν' ἀκολουθήσωμεν ὡς πρὸς τὴν ἀπόδειξιν τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων κεφαλαίων; Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μὴ ἐφαρμώσωμεν καὶ ἐνταῦθα τὴν αὐτὴν ἀρχήν, ἤτοι ὅτι ἕκαστον κεφάλαιον, δέον ν' ἀποδειχθῇ διὰ τῶν συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν αὐτοῦ, ἂν ἦνε ἀστικὸν ἢ ἐμπορικόν, ἀποδεικτικῶν μέσων.

§ 216. Τὴν ὀρθὴν λύσιν ἀπεδέξατο καὶ ὁ συντάκτης τοῦ ἡμετέρου νομοσχεδίου, διότι εἰς τοὺς αὐτοὺς περὶ ἀποδείξεως κανόνας ὑπέβαλε τήν τε σύστασιν τοῦ ἀλληλοχρέου καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἀναγεγραμμένα κεφάλαια, ἀναγραφέντος ὅτι ἀμφότερα ταῦτα ἀποδεικνύονται διὰ τῶν νομίμων ἐπὶ ἀστικῶν ἢ ἐμπορικῶν πράξεων ἀποδεικτικῶν μέσων, κατὰ τὰς διαστολὰς ἃς ποιεῖται ἐν ἄρθρῳ 4, ἤτοι ὁσάκις ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἐμπορικὴν ὁ ἀλληλόχρεος, ἥ τε σύστασις καὶ τὰ κεφάλαια αὐτοῦ ἀποδεικνύονται ἀναλόγως τῆς φύσεως αὐτῶν, τουτέστιν ἡ φύσις τῶν πράξεων, εἴτε ἡ ἰδιότης τοῦ ἐμπόρου, ρυθμίζει τ' ἀποδεικτικὰ μέσα.

§ 217. Ὁ Ἰταλικὸς Κῶδιξ δὲν περιέχει διάταξιν σχετικὴν περὶ ἀποδείξεως, ἀλλ' οὐχ ἧττον τὸ ὁριστικὸν σχέδιον τοῦ Ἐμπορ. Κώδικος ὅπερ ὑπεβλήθη εἰς τὴν ψῆφον τῶν νομο-

θετικῶν σωμάτων περιεῖχε διάταξιν, δι' ἧς ἡ ὕπαρξις τοῦ συναλλάγματος τοῦ ἀλληλοχρέου, ἔδει ν' ἀποδεικνύηται ἐγγράφως. Ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη, ἥτις καὶ ἐν ταῖς διαφόροις ἐπιτροπαῖς μόνον κατὰ πλειονοψηφίαν εἶχε γίνῃ δεκτή, ἀπεκρούσθη κατὰ τὴν ἐνώπιον τῶν νομοθετικῶν σωμάτων συζήτησιν ἀπαλειφθεῖσα (ὅρα αἰτιολογ. ἔκθεσιν νομοσχεδίου). Κατὰ τὸν Κώδικα τῆς Χιλῆς, ἡ σύστασις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἀποδεικνύεται δι' ὅλων τῶν νομίμων μέσων, ἐκτὸς τοῦ τῶν μαρτύρων, ἄρθρ. 618 καὶ Ἀργεντ. ἄρθ. 789.

§ 218. Ὁ ἐναγόμενος δικαιοῦται νὰ προτείνῃ τὴν ἔνστασιν τοῦ δεδικασμένου *rei judicatæ*, ὅταν ζητῆται καὶ πάλιν ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ λογαριασμοῦ, ἢ τὴν ἔνστασιν τῆς παραγραφῆς, ἀφοῦ παρέλθῃ ὁ νόμιμος τῆς τριακονταετίας χρόνος ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ρητῆς ἢ τῆς σιωπηρᾶς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ, διότι ἡ ἀγωγὴ πρὸς ἐκκαθάρισιν καὶ κανονισμὸν τοῦ λογαριασμοῦ, ὡς πᾶσα προσωπικὴ ἀγωγή, παραγράφεται διὰ τῆς συνήθους τῶν ἀγωγῶν παραγραφῆς.— (Rouen 10 9)βρίου 1817 καὶ 6 Μαρτίου 1821—Da n. 167 —Helbronner n. 170—171—Boistel n. 887—Noblet n. 253).

§ 219. Ὁ λογαριασμὸς συγκλείει τὸ σύνολον διαφόρων συναλλαγῶν, ἐν ᾧ αὗται συγχωνευόμεναι μεταμορφοῦνται εἰς νέον τι καὶ αὐτοτελὲς σύστημα ὑπὸ ἰδίας συνεπείας, διὰ τοῦτο ὅταν ἡ ἀγωγὴ ἀπορριφθῇ λόγῳ ἐλλείψεως ἀποδείξεως περὶ τὴν σύστασιν τοῦ ἀλληλοχρέου, ἕκαστος τῶν ἀνταποκριτῶν ἀνακτᾷ ἅπαντα τὰ δικαιώματα αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἑτέρου, καὶ δύναται νὰ ἐνασκήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ κεχωρισμένως (Παρβ. καὶ Ἀθαν. n. 128).

§ 220. Σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς εἶνε ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ λογαριασμοῦ. Τὸ δικαστήριον ὅμως ὅταν ὁ λογαριασμὸς περιλαμβάνῃ πολυπλόκους σχέσεις καὶ γεννᾷ δυσεπιλύτους ἀμφισβητήσεις καὶ δυσχερείας, δύναται κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ, νὰ παραπέμψῃ τοὺς διαφερομένους ἐνώπιον εἰσηγητοῦ δικαστοῦ ἢ συμβολαιογράφου, ἢ εἰς συμβιβαστὰς κατὰ τὸ ἄρθρον 731 τῆς Πολ. Δικονομίας. (Feitu n. 325 Cass. 12 Floreal an.

XII—Α. Π. 376 τοῦ 1885 Νομολ. Μπαλάνου καὶ Γκίνη—Μέρος Α. σελ. 622.) Ἐὰν δὲ ἡ ἐξέλεγξις τοῦ λογαριασμοῦ ἀπαιτεῖ ἰδιάζουσαν ἐμπειρίαν λογιστικῆς, φρονοῦμεν ὅτι δύναται νὰ γείνῃ διορισμὸς ἐμπειροτεχνῶν, κατὰ τὸ ἄρθρ. 291 καὶ ἑπόμ. Π. Δικονομίας.

Ἀμφισβητουμένων τῶν κεφαλαίων τοῦ λογαριασμοῦ, δέον ν' ἀποδειχθῇ ἡ ἀξιουμένη ὕπαρξις αὐτῶν διὰ τῶν νομίμων μέσων, ὅπως οὕτω προκύψῃ δήλη ἡ αἰτία ἑκάστης πιστοχρεώσεως καὶ τὸ ποσὸν αὐτῆς, τὸ δὲ δικαστήριον, δύναται ἐὰν κρίνῃ τοῦτο ἀναγκαῖον, νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς διαδίκους νὰ προσαγάγωσι τὰ βιβλία αὐτῶν.

Ὁ ἐνάγων εἶνε ὑπόχρεως πρὸς ἀπόδειξιν τῶν κεφαλαίων τῆς ἀγωγῆς, οὐδὲ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς αὐτοτελὴς ἰσχυρισμός, ἡ παρὰ τοῦ ἐναγομένου γενομένη ἀμφισβήτησις κατὰ ποσὸν κεφαλαίου τινός, ὡς ὀρθότατα ἀπεφήνατο καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 895 τοῦ 1901 ἀποφ. τοῦ Ἐφετείου Πατρῶν ἔχουσα ὡς ἑξῆς. «Ἐπειδὴ ἡ ἀγωγὴ τοῦ ἐφεσιβλήτου στηρίζεται εἰς τὸ συνάλλαγμα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ὅπερ, ὡς τὸ δικαστήριον τοῦτο πείθεται ἔκ τε τῶν προτάσεων τῶν διαδίκων, τῆς ἀγωγῆς καὶ τῶν ἀναμφισβητήτων τὴν γνησιότητα (μετὰ τὴν διεξαχθεῖσαν ἀπόδειξιν) ἐπιστολῶν τοῦ ἐναγομένου, εἶχε συστῇ μεταξὺ τῶν διαδίκων σιωπηρῶς, συντεθέντος ἵνα αἱ ἀπαιτήσεις, αἵτινες ἠδύναντο νὰ προκύψωσιν ἐκ τῶν ἐννόμων σχέσεων αὐτῶν, καταχωρίζωνται ἐν τῷ λογαριασμῷ χάνουσαι τὴν ἰδίαν ἑκάστη αὐτοτέλειαν καὶ ἀποτελοῦσαι ἁπλᾶ ἄρθρα πιστώσεως ἢ χρεώσεως ὥστε νὰ ᾖ ἀπαιτητὸν μόνον τὸ τελικὸν μετὰ τν ἰσολογισμὸν ἐξαγόμενον τῶν τοιούτων πιστώσεων καὶ χρεώσεων. Ὁ ἐνάγων δὲ ἰσχυριζόμενος διὰ τῆς ὑποδίκου ἀγωγῆς ὅτι ἐκ τῆς τοιαύτης συναλλαγῆς δικαιοῦται λαμβάνειν τὸ ποσὸν δραχμῶν 10761, ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ οὐ μόνον τὴν ὕπαρξιν τῆς τοιαύτης συμβάσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ποσότητα τοῦ ζητουμένου χρέους. Κατ' ἀκολουθίαν πάντα τὰ στοιχεῖα καὶ συστατικὰ τοῦ τοιούτου ποσοῦ, διότι πάντα ταῦτα ἀπαρτίζουσι τὰς προϋποθέσεις τῆς κατὰ τὸ ζητούμενον ποσὸν θεμελιώσεως τῆς ἀξιώσεώς του, ἥτις εἰς δί-

κην ὑποβάλλεται· ἐπὶ τοῦ πρακειμένου δὲ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὀφειλῆς τοῦ ζητουμένου καταλοίπου, ὁ ἐνάγων ὀφείλει νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν, κατά τε τὸ ὑποστατὸν καὶ τὸ ἀναγεγραμμένον ἐν τῇ ἀγωγῇ ποσὸν ἑνὸς ἑκάστου ἄρθρου τοῦ ἀλληλοχρέου, κατ' ἄμφω αὐτοῦ τὰ σκέλη, τό τε «δοῦναι» καὶ τὸ «λαβεῖν», καθότι τὸ ζητούμενον κατάλοιπον παρίσταται ὡς διαφορὰ προκύπτουσα ἐκ τῆς μαθηματικῆς ἐργασίας τῆς ἀφαιρέσεως, ἐν ᾗ μειωτέος μὲν εἶναι τὸ ποσὸν τοῦ «δοῦναι», ἀφαιρετέος δὲ τὸ ποσὸν τοῦ «λαβεῖν» καὶ ὁ ἐνάγων πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ζητουμένου ὑπολοίπου, ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ οὐ μόνον τοῦ μειωτέου τὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ ἀφαιρετέου, ὡς συντρεχόντων καὶ τούτων διὰ τὴν γένεσιν τοῦ διωκομένου καταλοίπου. Ἀμφισβητήσαντος ἄρα τοῦ ἐναγομένου κατὰ τὸ ποσὸν τὸ τελευταῖον ἄρθρον τοῦ «λαβεῖν» τοῦ λογαριασμοῦ καὶ ἰσχυρισθέντος ὅτι τὸ τίμημα τοῦ βαλανιδίου, τοῦ ἀποσταλέντος τῷ ἐνάγοντι παρ' αὐτοῦ δὲν ἀνήρχετο εἰς τὸ ποσὸν δραχ. 2672 17/00 μὲ τὸ ὁποῖον ἐπιστώθη, οὐχὶ ὀρθῶς τὸ δικάσαν πρωτοδικεῖον, κατὰ μετάθεσιν τοῦ βάρους τῆς ἀποδείξεως, ὑπεχρέωσε τὸν ἐναγόμενον εἰς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ καθαροῦ τιμήματος, ὅπερ ὤφειλεν, ὡς προϊὸν τῆς ἀξίας τοῦ σταλέντος βαλανιδοκάρπου, νὰ ἀποτελέσῃ τὸ συσχετικὸν ἄρθρον τοῦ «λαβεῖν», ἐνῷ δὲν προὔκειτο περὶ ἐνστάσεως τούτου, ἀλλὰ περὶ ἀρνήσεως ἑνὸς τῶν στοιχείων τῆς ἀγωγῆς». (Θέμις. Ἔτος ΙΓ. σελ. 443).

Ἐν ἐλλείψει ὅμως εἰδικῆς συμφωνίας περὶ τῶν ὅρων ὑφ' οὓς συνέστη ὁ λογαριασμός, τὰ δικαστήρια δέον νὰ προβαίνωσιν εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, συμφώνως πρὸς τὰς ἐμπορικὰς συνηθείας. Οὕτω ἀπεφήνατο καὶ ἡ ἀπὸ 24 Φεβρ. 1879 ἀπόφασις τοῦ Πρωτοδικείου Rouen. Ἡ πηγὴ δὲ καὶ ὁ νόμιμος λόγος ἐξ οὗ ὁρμᾶται πᾶσα ἀναγραφὴ πιστοχρεώσεως, παραμένει ἀναλλοίωτος, ἐνῷ μόνον αἱ συνέπειαι ἑκάστης σχέσεως μεταβάλλονται, διὰ τοῦτο ἡ ἐξέτασις τῆς νομίμου αἰτίας, ἐπιβάλλεται μετ' ἰδιαζούσης προσοχῆς, ἵνα μὴ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ ἀλληλοχρέου λογαρια-

σμοῦ, ὑποκρύπτονται σχέσεις ἀθέμιτοι καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαγορευόμεναι, ἢ γενόμεναι κατὰ χρόνον καθ' ὃν ὁ ἀνταποκριτὴς ἐστερεῖτο τοῦ δικαιώματος νὰ ἐνεργήσῃ αὐτάς. Ἰδίως ὅταν ὁ ἕτερος τῶν ἀνταποκριτῶν διατελεῖ ἐν πτωχεύσει, ὡς παρατηροῦσιν οἱ Delamarre καὶ Lepoitvin (Τόμ. 3ος n. 335) καὶ Feitu (n. 325), ἡ προσαγωγὴ τῶν βιβλίων τοῦ πτωχεύσαντος, εἶνε ἀπαραίτητος ὅπως μορφώσῃ τὸ δικαστήριον πεποίθησιν περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν κεφαλαίων, καὶ τῆς χρονολογίας αὐτῶν καὶ ἐν γένει ὡς πρὸς ἅπαντα τὰ στοιχεῖα ὅσα περικλείει ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός.

Ἐκ τινος ἀποστολῆς ἀξιῶν τίκτεται πίστωσις ἀφ' ἑνὸς καὶ χρέωσις ἀφ' ἑτέρου, ἀμφότερα δὲ τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα εἶνε φυσικῶς καὶ νομικῶς ἀδιαίρετα, ὅθεν ἅμα ἀποδειχθῇ κονδύλιόν τι τοῦ λογαριασμοῦ, τοῦτο λαμβάνεται ἀδιαιρέτως, οὕτως ὥστε ἀποδειχθείσης τῆς πιστώσεως ἀποδεικνύεται καὶ ἡ χρέωσις καὶ τἀνάπαλιν. (Bordeaux 3 Δ)βρίου 1829).

Τὸ αὐτὸ λέγομεν καὶ ὁσάκις κονδύλια συσχετικὰ ἀποδεικνύονται δι' ὁμολογίας, ἥτις ἀδιαιρέτως ἐπιδρῶσα καθίστησιν ἀποδεδειγμένην τὴν πιστοχρέωσιν τῶν ἀνταποκριτῶν (Cass. 8 Ἰουνίου 1842—P. F. 758).

§ 221. Ἡ ἑτέρα ἀγωγή, ἡ *εἰδικὴ* λεγομένη, μερικὴ οὖσα, ἔχει ἀντικείμενον οὐχὶ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ διότι περὶ τούτου συμφωνοῦσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι, ἀλλὰ τὴν ἀξίωσιν διαφόρων κεφαλαίων τῆς πιστοχρεώσεως ὡρισμένων, ὡς ἀποτελούντων τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Ὅταν λοιπὸν οἱ ἀνταποκριταὶ εἰσὶ σύμφωνοι ὡς πρὸς τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, διαφωνοῦσιν ὅμως ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τούτου, ὑπάρχει περίπτωσις νὰ ἐγερθῇ ἡ προκειμένη ἀγωγή.

§ 222. Ποῖον ὅμως τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον; Εἶπον, (Noblet com. cour. n. 224) ὅτι ἐπειδὴ πρόκειται περὶ ἀγωγῆς ἐχούσης ἀντικείμενον ὡρισμένα κεφάλαια ἀναφερόμενα εἰς ὡρισμένας διαπραγματεύσεις, καὶ οὐχὶ τὴν γενικὴν τοῦ

λογαριασμοῦ ἐκκαθάρισιν, ὀφείλομεν ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὰς ἀμφισβητουμένας ταύτας σχέσεις, διότι ἑκάστη αὐτῶν δὲν μεταβάλλει φύσιν διὰ τῆς ἐν τῷ λογαριασμῷ εἰσχωρήσεως, ἡ δὲ σχετικὴ ἀγωγὴ δύναται νὰ εἰσαχθῇ ἢ εἰς τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, ἢ εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ τόπου τῆς συστάσεως καὶ παραδόσεως τοῦ ἐμπορεύματος, ἢ εἰς τὸ τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως τῆς πληρωμῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 420 τῆς Γαλλ. Πολ. Δικ. (devant celui dans l' arrondissement duquel la promesse a eté faite et la marchandise livré, et devant celui dans l' arrondissement duquel le paiement devait être effectué», ἡ δὲ διάταξις αὕτη, εἶνε σύμφωνος πρὸς τὴν ἡμετέραν Δικονομίαν ἄρθρ. 22 (4 καὶ 7) ἐκτὸς τοῦ ὅρου τῆς παραδόσεως τοῦ ἐμπορεύματος τὸν ὁποῖον δὲν ἀπαιτεῖ, καὶ ὅστις συνδυάζεται κατὰ τὴν Γαλλ. Δικονομίαν μετὰ τῆς συστάσεως τοῦ συναλλάγματος. (Παρ. καὶ Οἰκον. § 38 ὑποσημ. 6η).

Ἀλλ' ἡ θεωρία αὕτη ἀντίκειται πρὸς τὰ παραδεδεγμένα περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λογαριασμοῦ. Ἐὰν παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ Noblet, οὐδὲν ἄλλο πράττομεν ἢ ἀποχωρίζομεν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὡρισμένα κεφάλαια, διασπῶντες τὴν ἑνότητα αὐτοῦ, οὕτω δὲ ἀναιροῦμεν ὅ,τι ἡ σχέσις τοῦ λογαριασμοῦ ἐδημιούργησε. Πᾶσα ἐνοχικὴ σχέσις, διὰ τοῦ λογαριασμοῦ, συμφωνοῦμεν μὲν ὅτι δὲν ἀποβάλλει τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς φύσιν καὶ τὴν αἰτίαν ὡς ὀρθῶς ἰσχυρίζονται οἱ ἀντιδοξοῦντες, ἀποβάλλει ὅμως τὰς ἰδίας συνεπείας, προσωκειουμένη τὰς τὸν λογαριασμὸν ἀκολουθούσας, ἐπερχομένης τελείας ἀνανεώσεως πάσης συμβάσεως.

Δύο ἔμποροι λέγει ὁ Noblet διατελοῦντες ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ καὶ κατοικοῦντες ὁ μὲν εἰς Παρισίους, ὁ δὲ εἰς Μασσαλίαν, συναντῶνται εἰς Λυών. Ὁ πρῶτος, πωλεῖ πρὸς τὸν δεύτερον ἐμπορεύματα, τὰ ὁποῖα παραδίδει, ἀλλὰ κατόπιν, ἐγείρεται ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ ἐμπορεύματος, τοῦ ὁποίου τὸ τίμημα ἀνεγράφη εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. Ἡ ἀγωγὴ αὕτη δύναται νὰ ἐγερθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς Λυών, διότι αὐτόθι συνέστη τὸ συνάλ-

λαγμα τῆς ἀγοραπωλησίας καὶ παρεδόθη τὸ ἐμπόρευμα.

Δὲν ὑπάρχει ὅμως λόγος ἅμα πρόκειται περὶ τῆς ειδικῆς ταύτης ἀγωγῆς, νὰ γίνῃ ἐξαίρεσις ὡς πρὸς τὴν ἁρμοδιότητα, διότι καὶ ἡ ἀγωγὴ αὕτη βάσιν ἔχουσα τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν δὲν διαφέρει τῆς γενικῆς ἀγωγῆς· (Παρβ. καὶ Dalloz com. cour. 461—Pardessus de la competence n. 550—Feitu n. 327—Da n. 166—Lyon Caen et Ren. Precis n. 1458—Ἀθαν. ἄρ. 130).

Κατὰ ταῦτα τὸ ζήτημα οὐδαμῶς ἐπιδέχεται τὴν διάκρισιν, ἣν ποιοῦνται τινὲς τῶν συγγραφέων. (Boistel n. 886—Clement n, 270—Dietz σελ. 94 καὶ 255). Κατ' αὐτούς, ἐὰν μὲν ἡ ἀμφισβήτησις στρέφηται περὶ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ, γεννᾶται ἡ προσωπικὴ κατὰ τοῦ ἐναγομένου ἀγωγή, εἰσαγομένη ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς κατοικίας αὐτοῦ, καθ' ὃ προκειμένου περὶ ἐκτελέσεως τοῦ συναλλάγματος τοῦ ἀλληλοχρέου, ἐὰν ὅμως ἡ ἀμφισβήτησις ἀφορᾷ εἰς ὡρισμένα κεφάλαια, ἅτινα περιελήφθησαν ἐν τῷ λογαριασμῷ, αἱ σχετικαὶ διαπραγματεύσεις διατηροῦσι τὸν ἀρχικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα, καὶ ἁρμόδιον εἶνε τὸ δικαστήριον ὅπερ ἔμελλε νὰ ἐπιληφθῇ μεμονωμένως τῆς ἐκδικάσεως τῆς διαφορᾶς ταύτης.

Ἡ διάκρισις αὕτη τείνει ἐπίσης εἰς παράλυσιν τῆς ἑνότητος τοῦ λογαριασμοῦ καὶ δημιουργεῖ ζητήματα ἁρμοδιότητος ἄνευ εὐλογοφανοῦς αἰτίας, συνεπῶς ὁ ἐγείρων τὴν ειδικὴν ταύτην ἀγωγὴν δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 22 ἐδάφ. 4 καὶ 7 τῆς Πολ. Δικ. τὸ δὲ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου εἶνε ἀποκλειστικῶς ἁρμόδιον.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διαδικασίαν, εἰς ἣν δέον νὰ ὑποβληθῇ ἡ ἐν λόγῳ ἀγωγή, ἀστικὴν ἢ ἐμπορικήν, ἐφαρμόζονται πανθ' ὅσα ἐξεθέσαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ, ἤτοι ἡ ἰδιότης τοῦ λογαριασμοῦ ἂν ἦνε ἀστικὸς ἢ ἐμπορικὸς λύει τὸ ζήτημα.

§ 223. Ὅταν ὁ ἐναγόμενος, ἀμφισβητεῖ τὰς ἀξιώσεις τοῦ ἐνάγοντος, ἰσχυριζόμενος ὅτι τὸ δεῖνα κεφάλαιον δέον νὰ μὴ

περιληφθῇ εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ τὴν ἐξαίρεσιν. Τὰ βιβλία δὲ καὶ ἡ ἀλληλογραφία, εἶνε τὸ τακτικώτερον καὶ συνηθέστερον μέσον πρὸς ἀπόδειξιν. Εἴπομεν ὅμως, ὅτι ἡ γραφὴ δὲν εἶνε ἀπαιτούμενον στοιχεῖον τοῦ λογαριασμοῦ, ἀρκεῖ ὅτι ἐγένετο ἡ ἀποστολή. (Cour de Grenoble 15 'Ιουλίου 1884—Feitu n. 328). 'Ακριβῆ ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος τούτου ἐποιήσατο τὸ Πρωτοδικεῖον Douai (17 'Ιοννίου 1876) ὅπερ ἀπηγόρευσε τὴν διεκδίκησιν τίτλων ἀποσταλέντων πρὸς τὸν πτωχεύσαντα πρὸ τῆς πτωχεύσεως, οἵτινες εὑρέθησαν μετὰ τὴν πτώχευσιν αὐτοῦ ἐν φακέλλῳ ἐσφραγισμένῳ ὡς εἶχον ἀποσταλῆ, ἐνῷ δὲν εἶχον ἀναγραφῇ εἰς πίστωσιν τοῦ ἀποστολέως (P. Fr. 428) θεωρῆσαν ὀρθῶς, ὅτι οἱ τίτλοι οὗτοι ἀποτελοῦσι κεφάλαια τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ εἰς πίστωσιν τοῦ ἀποστολέως.

Ὑπάρχοντος ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, τεκμαίρεται ὅτι πᾶσα ὀφειλὴ περιλαμβάνεται ἐν αὐτῷ, προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἐν λόγῳ ἀγωγῆς, ἥτις γεννᾶται ὁσάκις οἱ ἀνταποκριταὶ εἰσὶ σύμφωνοι ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἀμφισβητεῖται δὲ μόνον ἡ ὕπαρξις ὡρισμένων κεφαλαίων, πᾶσα ὑπόθεσις περὶ μὴ ὑπάρξεως τοῦ λογαριασμοῦ εἶνε ἀποκρουστέα. Ὅθεν ἡ ἀμφισβήτησις ἢ θέλει στρέφεσθαι περὶ τὴν ἄρνησιν τοῦ ἐναγομένου ὅτι ἔλαβε χώραν ἡ πώλησις φέρ' εἰπεῖν, ἐξ ἧς ἡ πίστωσις, ἢ ὅτι ἐγένετο μὲν αὕτη, ἀλλὰ τὸ ἐκ τῆς πωλήσεως τίμημα δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν.

Δεδομένου ὄντος, ὅτι ἡ ἀγωγὴ αὕτη ἔχει βάσιν τὴν ἀξίωσιν τοῦ ἐνάγοντος, ὅπως περιληφθῇ εἰς τὸν λογαριασμὸν κεφάλαιον ὅπερ ἀμφισβητεῖ ὁ ἐναγόμενος, ἐνῷ ἡ σύστασις τοῦ λογαριασμοῦ δὲν ἀμφισβητεῖται, φρονοῦμεν ὅτι δέον νὰ γείνῃ ἡ ἑξῆς διάκρισις. Ἐὰν μὲν ὁ ἐναγόμενος ἀρνεῖται τὴν ὕπαρξιν τῆς σχέσεως ἐξ ἧς παράγεται ἡ πίστωσις, βεβαίως ἐπειδὴ πρόκειται περὶ γεγονότος ἀσχέτου πρὸς τὸν λογαριασμόν, ὁ ἐνάγων ὀφείλει τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ, ὡς ἀποτελοῦντος τὴν βάσιν τῆς ἀγωγῆς του, ἐὰν ὅμως ὁ ἐναγόμενος συνομολογεῖ μὲν ὅτι ἔλαβε χώραν ἡ σχέσις, ἀρνεῖται ὅμως ὅτι τὸ τίμημα αὐ-

τῆς ὑπεισῆλθεν εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, οὗτος εἶνε ὑπόχρεως ν' ἀποδείξῃ ὅτι τὸ δεῖνα κεφάλαιον δὲν ἀπετέλεσε μέρος τοῦ λογαριασμοῦ, ὡς ἐξαιρεθὲν δυνάμει ρητῆς ἢ σιωπηρᾶς συμφωνίας ἢ κατ' ἄλλον τρόπον ἀποσβεσθέν, ἐξαφανίζον οὕτω τὸ ὑπὲρ τοῦ ἐνάγοντος τεκμήριον, ὅτι ὑπάρχοντος ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ πᾶσα ἀπαίτησις περιλαμβάνεται ἐν αὐτῷ. Ὁ Feitu ἐν τούτοις ἀπολύτως εἰς τὸν ἐνάγοντα ἀποθέτει τὸ βάρος τῆς ἀποδείξεως.

§ 224. Οὐδεμία πρότασις παραγραφῆς εἶνε δεκτὴ παρὰ τοῦ ἐναγομένου ὡς πρὸς ὡρισμένον κεφάλαιον. Διὰ τῆς εἰς τὸν λογαριασμὸν εἰσόδου πᾶσα ἀπαίτησις διατηρεῖ μὲν τὸν νόμιμον αὐτῆς λόγον, ἐξ οὗ ἕλκει τὴν γένεσιν, ἀποβάλλει ὅμως τὴν ἰδίαν ἑαυτῆς ἀτομικότητα, μεταμορφουμένη εἰς πιστοχρέωσιν. Ὅθεν ἕκαστον τῶν κεφαλαίων πλέον, δὲν ὑπόκειται εἰς τὴν προσιδιάζουσαν αὐτῷ παραγραφήν, ἀλλ' εἰς τὴν παραγραφὴν ἥτις ἁρμόζει εἰς τὴν σχέσιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἤτοι τὴν κοινὴν τριακονταετῆ ἀρχομένην ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ. Τοῦτο εἶνε συνέπεια τῆς ἀνανεώσεως. Ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει χρέος ἀπαιτητὸν ἐν τῷ λογαριασμῷ, καὶ ὁ ἀποστολεὺς δὲν δύναται νὰ ἐνασκήσῃ ἀγωγὴν πρὸς πληρωμὴν αὐτοῦ, οὔτε παραγραφὴ ἄρχεται, ἡ δὲ παραδοχὴ τοῦ ἐναντίου ἀντίκειται εἰς τὴν βούλησιν τῶν ἀνταποκριτῶν, οἵτινες διὰ συμφωνίας περὶ συστάσεως ἀλληλοχρέου, ἀπεδέξαντο ἀναστολὴν τῆς παραγραφῆς τῶν ἐν αὐτῷ περιληφθέντων κεφαλαίων. (Cass. 12 Δ)βρίου 1838—Caen 5 Μαρτίου 1843 (Cour de Paris 26 9)βρίου 1859—Cass. 10 Ἰανουαρ. 1872 — Ἀθαν. ἀριθ. 145).

§ 225. Ὁ Dietz (σελ. 107 καὶ 286) ἐξέφρασε γνώμην παντελῶς ἀντικειμένην πρὸς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. Κατ' αὐτὸν ἡ παραγραφὴ διακόπτεται ἀπὸ τῆς ἐν τῷ λογαριασμῷ εἰσόδου τῆς ἀξίας, καὶ ἄρχεται νέα ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου, οὕτως ὥστε μετὰ παρέλευσιν τριακονταετίας, ἐὰν ζητηθῇ ἡ ἀναγνώρισις τοῦ κεφαλαίου τούτου, ἡ πρὸς τοῦτο ἀγωγὴ ἀποκρούεται διὰ παραγραφῆς. Διὰ τῆς ἐκδοχῆς ὅμως ταύτης, ἐκτὸς τοῦ ὅτι παραβιάζεται ἡ ἔννοια καὶ ἡ φύσις

τοῦ λογαριασμοῦ, ὑποχρεοῦμεν καὶ τοὺς ἀνταποκριτάς, ὅπως ἐπιμεληθῶσι τὴν λῆξιν καὶ ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ πρὸ τῆς παρελεύσεως τῆς τριακονταετίας ἀπὸ τῆς εἰσόδου ἐν τῷ λογαριασμῷ πάσης ἀπαιτήσεως, ἵνα μὴ εὑρεθῶσι παραγεγραμμένα τὰ κεφάλαια τοῦ ἀλληλοχρέου, οὕτω δὲ περιορίζομεν τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐμπορευομένων τοῦ παρατείνειν τὸν λογαριασμὸν κατ' ἀρέσκειαν (Clement n. 136).

Τινὲς ἀποφάσεις τῶν Γαλλικῶν δικαστηρίων, παρεδέξαντο ὅτι ἡ εἴσοδος ἐν τῷ λογαριασμῷ γραμματίου ἀποσταλέντος ὑπὸ τοῦ ἐκδότου καὶ μὴ πληρωθέντος, περιέχει ἀναγνώρισιν τοῦ ἐκ τοῦ γραμματίου τούτου χρέους, οἵαν ἐννοεῖ τὸ ἄρθρον 189 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, δι' οὗ ὁρίζεται ὅτι πᾶσα ἀγωγὴ ἀφορῶσα συναλλαγματικὰς ἢ εἰς διαταγὴν γραμμάτια, παραγράφεται μετὰ πέντε ἔτη ἀπὸ τῆς χρονολογίας τοῦ διαμαρτυρικοῦ.....ἢ ἐὰν τὸ χρέος τοῦτο δὲν ἀνεγνωρίσθη δι' ἰδιαιτέρου ἐγγράφου.(Cass. 10 Ἰανουαρίου 1872—Ἐμπορ. Μασσαλίας 11 Αὐγούστου 1870—Paris 4 Μαρτίου 1875). Τουτέστιν ὑπέλαβον ὅτι ἡ συναίνεσις πρὸς καταχώρισιν τοῦ γραμματίου εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν ἀποτελεῖ ἀναγνώρισιν. Οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ ὅτι διὰ τῆς εἰσόδου τῆς ἀξίας εἰς τὸν λογαριάσμὸν ἡ ἀπαίτησις ἀνανεοῦται, διότι ὁμολογεῖται τοιουτοτρόπως τὸ χρέος καίτοι δὲν ἐξεδόθη ὡς ὁ νόμος ὁρίζει ἰδιαίτερον ἀναγνωρίσεως ἔγγραφον, ἀλλὰ τίνα σημασίαν δύναται νὰ ἔχῃ ἡ τοιαύτη ὁμολογία, ἀφοῦ κατὰ κανόνα παραδεχόμεθα ὅτι πᾶσα ἀπαίτησις συγχωνευομένη ἐν τῷ λογαριασμῷ, ὑπόκειται εἰς τὴν τριακονταετῆ παραγραφὴν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ ; Συνέπεια τοῦ κανόνος τούτου, εἶνε ὅτι ἡ παραγραφὴ ἀναστέλλεται μέχρι τοῦ χρόνου τῆς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ, ἤτοι πολὺ πλέον τῆς διακοπῆς, ἣν ἐθεώρησαν τὰ δικαστήρια ὡς ἐπερχομένην.

§ 226. Παρὰ Γάλλοις ἐγεννήθη τὸ ζήτημα πότε ἄρχεται ἡ παραγραφὴ τῶν τόκων ἐπὶ τῶν κεφαλαίων τοῦ λογαριασμοῦ λόγῳ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 2277 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, ὅπερ καθιεροῖ πενταετῆ παραγραφὴν τῶν

ἐκ τοῦ δανείου τόκων. Παρ' ἡμῖν ὅμως δὲν ὁρίζεται εἰδικὴ περὶ τόκων παραγραφή, ὅθεν οἱ τόκοι παραγράφονται διὰ τῆς συνήθους παραγραφῆς, ὡς καὶ πᾶσα ἀπαίτησις τοῦ ἀλληλοχρέου.

§ 227. Κατὰ τὸν Κώδικα τῆς Χιλῆς ἄρθρ. 619 ἐδάφ. 2 καὶ Ἀργεντίνης ἄρθρ. 790 οἱ τόκοι ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ παραγράφονται μετὰ πέντε ἔτη ἀφ' ὅτου καταστῶσιν ἀπαιτητοί.

§ 228. Ἐὰν τὸ ἀμφισβητούμενον κεφάλαιον δὲν ἀποδειχθῇ, τὸ δικαστήριον ἀφαιρεῖ τοῦτο ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ, ἢ ὑπολογίζει ἐν αὐτῷ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει. Ἐὰν ὅμως ἀπορριφθῇ τὸ κεφάλαιον, ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐσφαλμένης αὐτοῦ καταχωρίσεως ἐν τῷ λογαριασμῷ δὲν ἐπῆλθεν ὡς πρὸς αὐτὸ ἀνανέωσις, οὐδέποτε ἐπαύσατο ὑπεῖκον εἰς τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ παραγραφὴν ἐὰν τῷ ὄντι δὲν στερεῖται ὑποστάσεως, καὶ συνεπῶς κινδυνεύει νὰ εὑρεθῇ παραγεγραμμένον, ἐνῷ ὅταν διαταχθῇ ἡ καταχώρισις κεφαλαίου τινὸς ἐσφαλμένως μὴ περιληφθέντος, σώζει τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ, διότι καὶ ἂν παρῆλθεν ἤδη ἡ πενταετὴς φέρ' εἰπεῖν παραγραφή, ὑποβάλλεται εἰς τὴν τοῦ ἀλληλοχρέου τριακονταετῆ.

§ 229. Ὁ ἐναγόμενος δύναται νὰ προτείνῃ τὸ δεδικασμένον, ἤτοι ὅτι ὁ λογαριασμὸς κατὰ τὰ ἀμφισβητούμενα κεφάλαια ἐξεκαθαρίσθη δικαστικῶς (Rennes 6 Ἰαν. 1821).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3.

Περὶ τοῦ ὑπολοίπου.

§ 230. Τί εἶνε τὸ ὑπόλοιπον;

Ἅμα ὁ λογαριασμὸς λήξῃ, ἡ ἐκκαθάρισις ἥτις εἶνε τὸ ἰσοζύγιον τῶν ἀμοιβαίων πιστώσεων, ἐπιφέρει τὴν ἀναίρεσιν αὐτῶν, τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως τῆς ἀναιρέσεως ταύτης, καὶ δὴ τοῦ συμψηφισμοῦ, δὲν εἶνε συνήθως ἡ ἐντελὴς ἐξαφάνισις τῶν ἀπαιτήσεων, διότι αἱ διαπραγματεύσεις ποικίλλουσι κατὰ

ποσότητα, ἀλλ' ἡ *ὑπέρβασις* τῆς παρὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ἀνταποκριτῶν ἀποσταλείσης ἀξίας.

Ἡ ὑπέρβασις δὲ αὕτη, ἤτοι ἡ ποσότης ἡ εἰς βάρος θατέρου τῶν ἀνταποκριτῶν ἐναπομένουσα μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἀποτελεῖ τὸ ὑπόλοιπον (Solde).

Ἔγνωμεν ἐν προλαβοῦσιν, ὅτι ἡ πτώχευσις τοῦ ὀφειλέτου, δὲν ἐνασκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ λογαριασμοῦ. Τοὐναντίον ἡ πτώχευσις ἐπελθοῦσα, εἶνε λόγος λήξεως ἀκουσίας, οὐδεμίαν μεταβολὴν ἐπαγομένη. (Cour de Bordeaux τῆς 3 Δ)βρίου 1827—Feitu n. 332). Διὰ τῆς πτωχεύσεως ἕπεται τὸ αὐτὸ ὅπερ ἤθελεν ἐπακολουθήσῃ, ἐὰν ὁ λογαριασμὸς ἐκλείετο οἰκειοθελῶς, ἢ συνεπείᾳ θανάτου τοῦ ἀνταποκριτοῦ.

Ἰδιαίτερος χαρακτὴρ τοῦ ὑπολοίπου, εἶνε ὅτι τοῦτο κατὰ κανόνα εἶνε ἀπαιτητόν, ὁπωσδήποτε ὅθεν καὶ ἂν ἐκκαθαρισθῇ ὁ λογαριασμός, εἴτε κατὰ συναίνεσιν ἀμοιβαίαν, εἴτε δικαστικῶς, γεννᾶται ἀγωγὴ ἐπιδιώκουσα τὴν πληρωμὴν αὐτοῦ. Ἡ ἐλευθέρα διάθεσις τῶν ἀποστελλομένων ἀξιῶν παύει διὰ τῆς κλείσεως τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ ἕκαστος τῶν ἀνταποκριτῶν ὀφείλει δοῦναι λογαριασμὸν πρὸς τὸν ἕτερον (Clement. n. 277).

§ 231. Ἐνδέχεται νὰ καταχωρισθῇ πίστωσίς τις ἐν τῷ λογαριασμῷ, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς εἰσπράξεως (*sauf encaissement*) ὅτε μὴ ἐξελθόντος τοῦ ὅρου τούτου, ἀκυροῦται δι' ἐναντίας πιστώσεως ἰσαξίας (*contrepassation*). Ὑπὸ τοιαύτας προϋποθέσεις, θέλει συμβῇ ὥστε τὸ ὑπόλοιπον νὰ μὴ ᾖ ἐκκαθαρισμένον ἅμα ἡ λῆξις τοῦ λογαριασμοῦ προέλαβε τὴν λῆξιν τοῦ γραμματίου π. χ. Ὁ Πέτρος διετέλει ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ μετὰ τοῦ Παύλου, ὅστις ἐκηρύχθη εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως. Καὶ ἡ μὲν πίστωσις τοῦ Πέτρου ἀνέρχεται εἰς φράγκα 60,000 ἡ δὲ χρέωσις αὐτοῦ εἰς φραγ. 50,000, ὅθεν ὁ Πέτρος εἶνε δανειστὴς 10,000, ἀλλ' οὐχ ἧττον, ἐὰν ὁ Πέτρος ἐποιήσατο ἀποστολὰς ἀξιῶν διὰ τίτλων ὧν ἡ ἀξία εἰσέτι δὲν εἰσεπράχθη, εἶνε ὑπὸ ὅρον δανειστὴς 10,000 καὶ συνεπῶς ἡ τυχὸν πληρωμὴ τοῦ ὑπολοίπου τούτου, θέλει διατελῇ ὑπὸ τὸν διαλυτικὸν ὅρον τῆς

ἐπιστροφῆς αὐτοῦ ἐν περιπτώσει διαμαρτυρήσεως ἐπὶ μὴ πληρωμῇ τῶν οἰκείων τίτλων.

§ 232. Ἐν περιπτώσει πτωχεύσεως τοῦ ὀφειλέτου κατὰ τὸ ἄνω παράδειγμα, ὁ δανειστὴς δικαιοῦται εἰς ἐπαλήθευσιν τοῦ ποσοῦ τῶν 10,000 ἀλλ' ὑπὸ τὴν αἵρεσιν ἐὰν εἰσπραχθῇ ἡ ἀξία τῶν τίτλων ὑπὸ τῶν συνδίκων τῆς πτωχεύσεως, ἡ δὲ ὁμὰς τῶν δανειστῶν δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ ἀσφάλειαν παρὰ τοῦ δανειστοῦ, ἐὰν ἡ διανομὴ τοῦ μερίσματος λάβῃ χώραν πρὸ τῆς εἰσπράξεως. (Παραβ. καὶ Pardessus n. 121).

§ 233. Ἀφοῦ ἐκκαθαρισθῇ ὁ λογαριασμὸς καὶ ἀναγνωρισθῇ τὸ ὑπόλοιπον ἑκουσίως, γεννᾶται ἡ πρὸς πληρωμὴν ὑποχρέωσις τοῦ ὑπολοίπου.

Μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ὁ ὀφειλέτης εἶνε ὑπόχρεως πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου, ὀφείλει μάλιστα νὰ καταβάλῃ τοῦτο ἀμέσως κατὰ τὴν ἐμπορικὴν συνήθειαν, ποιούμενος ἀποστολὰς πρὸς τὸν δανειστὴν αὐτοῦ πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ ἐν λόγῳ χρέους.

Ἐὰν πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ὑπολοίπου ἔχει παραχωρηθῇ ὑποθήκη, ἐνέχυρον ἢ ἐγγύησις, ὁ δανειστὴς ἐνασκεῖ ἁπάσας τὰς σχετικὰς ἀγωγάς, δύναται μάλιστα καὶ νὰ ἐνεργήσῃ συντηρητικὴν κατάσχεσιν εἰς χεῖρας τοῦ ὀφειλέτου, ἢ τρίτου.

§ 234. Συζητεῖται, ἐὰν δύναται ὁ δανειστὴς νὰ ἐκδώσῃ συναλλαγματικὴν εἰς βάρος τοῦ ὀφειλέτου διὰ τὸ ὑπόλοιπον, ὅπερ δικαιοῦται λαβεῖν παρὰ τοῦ τελευταίου, ἄνευ τῆς συναινέσεως αὐτοῦ. Ἀρχῆθεν τὰ δικαστήρια ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἠρνήθησαν τὸ τοιοῦτον δικαίωμα εἰς τὸν δανειστήν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καταστήσῃ δυσχερεστέραν τὴν θέσιν τοῦ ὀφειλέτου ἀνταποκριτοῦ, ἀκόμη καὶ ἂν ἔμπορος τυγχάνει οὗτος, ὅπερ εἶνε ἐπακολούθημα τῆς συναλλαγματικῆς. (Cour de Lyon τῆς 30 Ἰουλίου 1858). Ἀλλ' ἐν τῇ ἐμπορίᾳ ὑποτίθεται σιωπηρῶς ἡ συναίνεσις τῶν ἐμπορευομένων, ὅπως οὗτοι μετέρχωνται ὅλα τὰ μέσα, δι' ὧν ἐπιδιώκεται ἡ κυκλοφορία τῶν ἐμπορικῶν κεφαλαίων, διὰ τοῦτο εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι ὅταν ὁ ἀνταποκριτὴς εἶνε ἐμ-

πορος, ἐπιτρέπεται ἡ κατ' αὐτοῦ ἔκδοσις συναλλαγματικῆς. Ἐὰν ὅμως ὁ ὀφειλέτης δὲν εἶνε ἔμπορος τί δέον νὰ εἴπωμεν; Βεβαίως αἱ ὑποχρεωτικαὶ συνέπειαι τῆς συναλλαγματικῆς εἶνε πολλῷ βαρύτεραι ἁπλῆς ἐνοχικῆς ὑποχρεώσεως, διότι διὰ τοῦ μέσου τούτου τῆς πληρωμῆς ὁρίζεται καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἐκτελέσεως, ἀπαγορεύεται ἡ πρότασις ἀνεκκαθαρίστων ἐνστάσεων, αἱ δὲ δαπάναι αὐξάνουσιν ἐν περιπτώσει μὴ πληρωμῆς ἕνεκεν τῆς διαμαρτυρίας καὶ τῶν λογαριασμῶν ἐπιστροφῆς, στερεῖται δὲ ἄλλως ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς τακτικῆς αὐτοῦ δικαιοδοσίας, ὑποβαλλόμενος εἰς αὐστηροτέραν τοιαύτην.

Ἡ ἀπὸ 30 Ἰουλίου 1858 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Λυών, ἐρειδομένη ἐπὶ τοιαύτης βάσεως, ἀπεφήνατο ὅτι ὁ δανειστὴς δὲν ἔχει τοιοῦτον δικαίωμα, ἐπίσης καὶ ἡ ἀπὸ 17 Φεβρ. 1860 τοῦ Πρωτοδικείου Limoges (P. Fr. 577) Παρβ. καὶ Noblet n. 239).

Μολαταῦτα ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχει ἡ ἐναντία ἐμπορικὴ συνήθεια κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Namur (T. 1. σελ. 262). Κατὰ τὴν συνήθειαν ταύτην ὁ δανειστὴς δικαιοῦται νὰ ἐκδώσῃ συναλλαγματικὴν εἰς βάρος τοῦ ὀφειλέτου τοῦ ὑπολοίπου, ὅστις οὐδαμῶς δύναται νὰ παραπονεθῇ, διότι ὑποτίθεται ὅτι σιωπηρῶς ὑποκύπτει εἰς τὰς ἐμπορικὰς συνηθείας, ἅμα δὲν ἐδήλωσεν ἐναντίαν βούλησιν, συνῆψε δὲ σχέσιν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. (Pardessus n. 364 — Delamarre et Lepoitvin T. 2. σελ. 326 — Feitu n. 337—Da n. 177). Παρ' ἡμῖν καθόσον γνωρίζομεν δὲν ὑπάρχει τοιοῦτον ἔθιμον, καὶ συνεπῶς φρονοῦμεν ὅτι δέον νὰ ἰσχύσῃ ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπαγορεύσεως ὅταν ὁ ὀφειλέτης δὲν εἶνε ἔμπορος. Διαφέρει ἐὰν ἔλαβε χώραν συμφωνία τῶν ἀνταποκριτῶν περὶ ἐκδόσεως συναλλαγματικῆς διὰ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ, ἢ γενικῶς δι' ἁπάσας τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνεται καὶ τὸ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὑπόλοιπον.

Προσθετέον ὅμως, ὅτι δὲν ἀρκεῖ ἡ ἁπλῆ ὑπόθεσις περὶ προκύψαντος ὑπολοίπου πρὸς ἔκδοσιν συναλλαγματικῆς κατὰ τοῦ ὑποτιθεμένου ὀφειλέτου, ἀλλὰ δέον νὰ γείνῃ ἀποδεκτὸς ὁ λογαριασμὸς καὶ ἀναγνωρισθῇ τὸ ὑπόλοιπον ὡς ὀφειλόμενον,

ἵνα ὑπάρχῃ ἐκ τῶν προτέρων ὡρισμένη ἡ ἀπαίτησις ἥτις θέλει ἀποτελέσῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς συναλλαγματικῆς. (Pardessus T. 1ος n. 364 καὶ 465).

§ 235. Τὸ δικαίωμα τοῦ δανειστοῦ πρὸς ἔκδοσιν συναλλαγματικῆς εἰς βάρος τοῦ ὀφειλέτου διὰ τὸ ὑπόλοιπον, ἐκυρώθη νομοθετικῶς ὑπὸ τοῦ Ἐμπορικοῦ Κώδικος τῆς Χιλῆς τοῦ 1865 ἄρθρ. 616, καὶ τῆς Ἀργεντίνης τοῦ 1890 ἄρθρ. 787, ῥητῶς ἀναγνωριζόμενον. «Ὅταν ὁ ὀφειλέτης ἀναβάλλῃ τὴν πληρωμήν, ὁ δανειστὴς δύναται νὰ ἐκδώσῃ συναλλαγματικὴν διὰ τὸ ποσὸν τοῦ ὑπολοίπου».

§ 236. Ὀφείλεται τόκος ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου; Οἱ παραδεχόμενοι ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς μετέχει τοῦ συναλλάγματος τῆς ἐντολῆς, ἀρνοῦνται τὴν νομιμότητα τῶν τόκων ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου (Cour de Paris 24 Ἰουνίου 1812).

Ὁ Noblet (n. 153) τοὐναντίον, παραδέχεται μὲν ὅτι οἱ τόκοι τρέχουσιν αὐτοδικαίως ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου, ἐξαιρεῖ ὅμως τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ὀφειλέτης ὀφείλει νὰ κρατῇ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ δανειστοῦ τὸ ὑπόλοιπον. (Cass 11 Ἰανουαρίου 1886). Ὅτι ὅμως τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ εἶνε τοκοφόρον κατ' ἐμπορικὴν συνήθειαν εἶνε ἀναμφισβήτητον. Δι' ὃν λόγον αἱ ἀποστολαὶ ἀξιῶν ἀποφέρουσι τόκον ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς ἵνα μὴ παραμένωσιν ἄγονα χρήματα ὧν ὁ ἕτερος ἀπολαύει τῆς ὠφελείας αὐτῶν, οὕτω καὶ τὸ ὑπόλοιπον ἀπόρροια ὂν τῶν καταβολῶν καὶ τοῦ λογαριασμοῦ ἀποτέλεσμα, ἤδη καθίσταται γόνιμον μὴ ἀπονεκρούμενον διότι ὁ λογαριασμὸς ἐτελεύτησε, τὸ ὑπόλοιπον δὲ ἄλλως σύγκειται ἐκ προκαταβολῶν αἵτινες φέρουσιν αὐτοδικαίως τόκον, τούτου δὲ δοθέντος, ἤθελεν εἶσθαι ἀνακόλουθος ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ τόκου ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου—(Feitu n. 339—Da n. 158 καὶ 178—Boistel n. 887—Dietz σελ. 339. Helbronner n. 165—(Clement n. 279). Σύμφωνος εἶνε καὶ ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων παραδεξαμένη τὸν τοιοῦτον τόκον (Cass. 11 Ἰανουαρίου 1886 καὶ 17 Μαΐου 1824 (P. Fr. 780).

Ὅθεν δὲν εἶνε εὔλογος ἡ ἐξαίρεσις ἣν ποιεῖται ὁ Noblet, διότι εἶνε παραδεδεγμένον ὑπὸ τῆς ἐμπορικῆς συνηθείας,

ὅτι ὁ τόκος ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου ὀφείλεται κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν αὐτοδικαίως, τὸ δὲ ἐμπορικὸν πνεῦμα θεωρεῖ ὑπεύθυνον πρὸς πληρωμὴν τόκων τὸν ἀνταποκριτήν, καὶ ὁσάκις συνεφωνήθη νὰ κρατῇ τὸ ὑπόλοιπον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀποστολέως. Διαφέρει ἐὰν γίνῃ προσφορὰ ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου πρὸς τὸν δανειστὴν ἢ τοὺς δικαιοδόχους αὐτοῦ ὅτε εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅτι οἱ τόκοι παύουσιν ἀπὸ τῆς προσφορᾶς διότι οὕτω δεικνύει ὁ ὀφειλέτης ὅτι δὲν συναινεῖ νὰ φυλάσσῃ τὸ ὑπόλοιπον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ δανειστοῦ (Cass 11 Ἰανουαρίου 1866. Ὅλως ἐναντία πρός τε τὰ εἰθισμένα καὶ τοὺς συγγραφεῖς εἶνε ἡ ὑπ' ἀριθ. 157 τοῦ 1876 ἀπόφασις τοῦ Ἀρείου Πάγου, (Μπαλάνου καὶ Γκίνη Νομολογία Τ. Α'. Μέρος Γ. σελ. 6) δεχομένη ὅτι τόκος ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου δὲν ὀφείλεται, πρὶν ὁ ὀφειλέτης καταστῇ ὑπερήμερος διά τινος νομίμου τρόπου, περὶ τὴν καταβολὴν τοῦ καθυστερουμένου ὑπολοίπου.

Τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον ρητῶς ἀναγνωρίζει τὸν τόκον ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου, ὁρίζον, διὰ τοῦ ἄρθρου 7, ὅτι ὁ τόκος ἐπὶ τοῦ εἰς πίστωσιν τοῦ ἑτέρου τῶν συμβαλλομένων ὑπολοίπου λογίζεται ἀπὸ τῆς χρονολογίας τῆς ἐκκαθαρίσεως.

237. Ἐπίσης κατὰ τὸν Ἐμπορικὸν Κώδικα τῆς Ἰταλίας ἀρθρ. 347.—2 τῆς Χιλῆς ἀρθρ. 614 καὶ τῆς Ἀργεντίνης ἀρθρ. 785, ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου ὀφείλεται τόκος ἀπὸ τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ.

238. Ἡ ἀνακεφαλαίωσις τῶν τόκων ἐν τῷ λογαριασμῷ ὡς εἴπομεν καθιεροῦται ὑπὸ τῆς ἐμπορικῆς συνηθείας, ὁ δὲ νόμος μάλιστα τοῦ 1882 περὶ ἀνατοκισμοῦ διαλαμβάνων, καὶ ὁρίζων τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς ἐπιτρέπεται, ἐξαιρεῖ τὰς ἐμπορικὰς πράξεις. Ἀλλ' ἡ συνήθεια αὕτη δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τῶν τόκων τοῦ ὑπολοίπου, ὅπερ ἀκολουθεῖ τὸ πέρας τοῦ λογαριασμοῦ. Ἐνόσῳ διαρκεῖ ὁ λογαριασμός, ἐπακολουθοῦσιν ἅπασαι αἱ συνέπειαι τῶν ἐμπορικῶν ἐθίμων καὶ ἔχουσι ταῦτα πλήρη τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν, παύσαντος ὅμως τοῦ λογαριασμοῦ πᾶσα ἀκολουθία νόμιμος, μετ' αὐτοῦ ἐξαφανίζεται ἔκτοτε δὲ παράγεται κοινή τις ἀπαί-

τησις ὑποκειμένη εἰς τοὺς κοινοὺς κανόνας (Παρβ. καὶ Feitu n. 340) ὅθεν δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ ὁ νόμος τοῦ 1882, ὑφ' οὓς ὅρους ἐπιτρέπει τὸν ἀνατοκισμὸν εἰς τὰς ἀστικὰς σχέσεις (Helbronner n. 165—Dietz σελ. 251—Boistel 889. bis καὶ Cass. 28 Ἰουνίου 1876—Trib. Seine 29 9βρίου 1881 —Lyon 19 Φεβρ. 1879. --).

Οὔτε ἡ σύμβασις περὶ ἀνατοκισμοῦ, γενομένη κατὰ τὴν σύναψιν τοῦ ἀλληλοχρέου ἢ διαρκοῦντος αὐτοῦ, δύναται νὰ ἰσχύσῃ πέραν τῆς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ καὶ ἐπεκταθῇ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου ὡς ὀρθῶς καὶ συμφώνως πρὸς ὅσα ἐξεθέσαμεν ἀπεφήνατο ἡ ἄνω μνησθεῖσα ἀπόφασις, ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχῃ ἐναντία συμφωνία. Οὕτω ἀπεφάσισε καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος σκεφθεὶς ὡς ἑξῆς. «Ὅτι εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ τρεχουμένου λογαριασμοῦ ἡ τῶν μερῶν περὶ συγκεφαλαιώσεως τόκου συμφωνία ἰσχύει μέχρις ἀποπερατώσεως τοῦ τρεχουμένου λογαριασμοῦ, ἀλλ' ἀφοῦ ὁ τρεχούμενος λογαριασμός, ἀπεπερατώθη ἔκτοτε, καὶ ἑπομένως ἐπῆλθε τὸ τέρμα τῆς μεταξὺ τῶν διαδίχων περὶ συγκεφαλαιώσεως τόκου συμφωνίας, καὶ ἔπαυσεν ὁ λογαριασμὸς νὰ ἦνε τρεχούμενος, ὀρθῶς τὸ δικαστήριον δὲν συνεκεφαλαίωσε τὸν τόκον πρὸς ἀνατοκισμὸν καὶ διὰ τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον. (Ἀπόφασις 143 τοῦ 1857. Μπαλάνου καὶ Γκίνη Νομολ. Τ. Α΄. Μέρος Γ. σελ. 2.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4.

Ἀγωγὴ πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου καὶ ἐξασφάλισις αὐτοῦ.— Ὑποθήκη.— Ἐγγύησις.— Ἐνέχυρον.— Παραγραφή.

239. Ὁ ἀρνούμενος τὴν πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου, ὑπόκειται εἰς ἀγωγήν, σκοπὸς δὲ αὐτῆς, εἶνε ἡ ἀναγνώρισις τῆς πρὸς πληρωμὴν ὑποχρεώσεως τοῦ ὀφειλέτου, τὸ δὲ ἀντικείμενον αὐτῆς, ἀποτελεῖται ἐκ τῆς μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν ὑπολειπομένης ἀξίας.

Ἡ καταδίκη ὅμως τοῦ ὀφειλέτου ἐπακολουθεῖ, καὶ ὁσάκις δι' ἀγωγῆς ἐξαιτεῖται ὁ συμβαλλόμενος τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἅμα ἑκουσίως δὲν ἔλαβε χώραν διὰ τῆς πρὸς ἐκκαθάρισιν γενικῆς ἀγωγῆς, διότι μετὰ τὴν δικαστικὴν ἐξέλεγξιν τοῦ λογαριασμοῦ, δὲν ὑπολείπεται ἢ ἡ πληρωμὴ τοῦ ὑπολοίπου παρ' ἐκείνου ὅστις ἀνεδείχθη ὀφειλέτης, διὰ τοῦτο ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐπέρχεται ἡ ἕνωσις ἀμφοτέρων τῶν ἀγωγῶν, τῆς περὶ ἐκκαθαρίσεως καὶ τῆς πρὸς πληρωρὴν τοῦ ὑπολοίπου, καὶ ἡ συγχώνευσις αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ἵνα λοιπὸν ὑπάρξῃ περίπτωσις ἐνασκήσεως τῆς ἀγωγῆς περὶ ἧς πρόκειται, εἶνε ἀναγκαία ἡ προϋπόθεσις ὅτι τὸ ὑπόλοιπον εἶνε ἐκκαθαρισμένον καὶ ἀπαιτητόν, ἡ ἐκκαθάρισις δὲ αὕτη ἐγένετο ἑκουσίως καὶ ἐξωδίκως, ἐκφράσαντος τοῦ ὀφειλέτου τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ὑπολοίπου.

Εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ὅταν ὁ λογαριασμὸς δὲν ἐξεκαθαρίσθη δικαστικῶς, δύο τινὰ εἶνε ἐνδεχόμενα, ἢ ὁ λογαριασμὸς ἀπεστάλη καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὸς ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου, ἢ τοὐναντίον ἀπεστάλη μέν, δὲν ἐγένετο ὅμως ἀποδεκτός. Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περίπτωσιν, ἡ ἀγωγὴ πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου ἐπέχει τόπον ἀγωγῆς περὶ ἐκκαθαρίσεως, διότι ὁ ἐναγόμενος μὴ ἀποδεχθεὶς τὸν λογαριασμόν, ἀμφισβητεῖ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ καθ' ὅλου ἢ ἐν μέρει, καὶ συνεπῶς θέλει προηγηθῇ ἡ περὶ ἐκκαθαρίσεως διαδικασία. Ἀφοῦ ὁ λογαριασμὸς δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὸς ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου, δὲν ὑπάρχει βεβαία ἀπαίτησις ἵνα ἐγερθῇ ἡ ἀγωγὴ πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου, ἡ δὲ ἀγωγή, ἀμφισβητοῦντος τοῦ ἐναγομένου τὰ κεφάλαια τοῦ λογαριασμοῦ καὶ δὴ τὸ ἐκ τοῦ συμψηφισμοῦ τούτων συναγόμενον, εἶνε ἀγωγὴ καθ' αὐτὸ περὶ ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ.

§. 240 Εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τίνος δικαστηρίου ὑπάγεται ἡ ἀγωγὴ αὕτη; Τὸ ζήτημα τοῦτο ἠγέρθη καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς ταύτης (§ 209.) διαιρέσαν τοὺς συγγραφεῖς καὶ τὴν νομολογίαν. Ο Noblet (com. cour. n° 227) διακρίνει, ἐὰν ἐνεκρίθη ὁ λογαριασμὸς καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὸν τὸ ὑπό-

λοιπόν. Καὶ κατὰ τοιαύτην περίπτωσιν θεωρεῖ ἁρμόδιον τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, ἄλλως δὲ ἁρμόδιον τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἔμελλε νὰ ὑπαχθῇ ἡ ἐκδίκασις τῆς ἐκ τῶν ἀμφισβητουμένων πράξεων διαφορᾶς, ἐκτὸς ἐὰν αὗται ὑπάγονται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα διαφόρων δικαστηρίων, ὅτε καὶ πάλιν τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου θεωρεῖ ὡς ἁρμόδιον. Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Noblet παρεδέχθησαν πλεῖσται ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων (Lyon 2 Δεκεμβρίου 1829 — Bordeaux 16 Μαρτίου 1831—Poitiers 28 Ἰουνίου 1832—Cass. 15 Ἰουλίου 1834—Rordeaax 9 Ἰανουαρ. 1849 (P. Fr. 790)).

Ἀλλ' ἡ ἐκδοχὴ αὕτη προσκολλωμένη εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀμφισβητουμένου συναλλάγματος, παρορᾷ τὰς συνεπείας ἃς μεθοδεύεται ὁ λογαριασμός, ὅστις ὑποβάλλει εἰς ἑνιαῖον καὶ μοναδικὸν σύστημα ἁπάσας τὰς ἐν αὐτῷ σχέσεις. Τίς δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ, ὅτι διὰ τῆς εἰσόδου τῶν νομικῶν σχέσεων ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἀποβάλλουσιν αὗται ἀπολύτως τὴν ἰδίαν ἀτομικότητα; Τούτου δὲ δοθέντος ὑπὸ ποίαν πρόφασιν θέλομεν ἀποσπάσῃ σχέσεις ὡρισμένας ἐξ αὐτοῦ ἵνα ἐξετάσωμεν ταύτας κεχωρισμένας καὶ ἴδωμεν ποῖαι αἱ συνέπειαι αἱ πρὸ τῆς εἰσόδου ἐν τῷ λογαριασμῷ ἀκολουθοῦσαι; Τὰ ἐπιχειρήματα ἅτινα προβάλλουσιν οἱ ἀντιφρονοῦντες, κεῖνται ἔναντι τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λογαριασμοῦ, ὅσοι δὲ τὸν λογαριασμὸν ὡς ἁπλοῦν πίνακα (tableaux) ἐκλαμβάνουσι, οὗτοι εὐχερέστερον ἀποδέχονται γνώμας δημιουργούσας τὴν κατακερμάτισιν τοῦ λογαριασμοῦ.

Τὴν ἐναντίαν γνώμην, ἤτοι ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς ταύτης ἁρμόδιον εἶνε τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, ἣν καὶ ἡμεῖς ἀποδεχόμεθα διδάσκουσιν οἱ Helbronner (n. 167) Feitu (n. 344) Dietz (σελ. 155 καὶ 263) Da (n. 581) Lyon Caen et Ren. Precis (n. 1457) Boistel (n. 887) καὶ Ἀθανασιάδης (ἀρ. 131). Ἐν γένει δὲ ἀναφερόμεθα εἰς ὅσα ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω πραγματευόμενοι περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῆς ἀγωγῆς περὶ ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ (ἀριθ. 209 καὶ 222), διότι ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις τῶν λό-

γων, δι' οὓς κρίνεται ἀποκρουστέα ἡ ἐναντία γνώμη, ἤθελεν εἶσθαι ματαία καθόσον ἡ μελέτη τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἐν τοῖς πρόσθεν, ἀρκούντως κατέδειξε ποία ἡ θέσις αὐτοῦ ἐν τῷ δικαίῳ κατά τε τὴν στοιχείωσιν αὐτοῦ καὶ τὰς νομίμους συνεπείας.

§ 241. Πρωτίστη τοῦ ἐνάγοντος ὑποχρέωσις εἶνε ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀποδοχῆς τοῦ ὑπολοίπου ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου διότι ἡ ἀποδοχὴ ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς ἀγωγῆς ταύτης. Ὁ Feitu (n. 344) φρονοῦμεν ὅτι συγχίζει ἐνταῦθα τὰ ὅρια τῆς ἀγωγῆς πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου μετὰ τῆς ἀγωγῆς περὶ ἐκκαθαρίσεως, πραγματευόμενος δὲ περὶ τῶν μέσων τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ ἐναγομένου, διδάσκει ὅτι ἐὰν οὗτος δὲν ἀπεδέχθη τὸ ὑπόλοιπον, δύναται νὰ προτείνῃ ὅτι ἡ τοιαύτη σχέσις δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. Ὅταν ὅμως δὲν ἔλαβε χώραν ἀποδοχὴ τοῦ λογαριασμοῦ, δὲν ὑπάρχει καὶ ἐξώδικος ἐκκαθάρισις, καὶ ἑπομένως ἡ ἐγειρομένη ἀγωγὴ ἔχει τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀγωγῆς περὶ ἐκκαθαρίσεως.

Ἀποδειχθείσης τῆς ἀποδοχῆς τοῦ λογαριασμοῦ, ὁ ἐναγόμενος εἶνε ὑπόχρεως ν' ἀποδείξῃ τὴν ἐξόφλησιν τοῦ ὑπολοίπου, ἐὰν ἐπικαλεῖται τὸ τοιοῦτον.

§ 242. Ἐν Γαλλίᾳ ἀμφισβητεῖται ἐὰν δύναται τὸ δικαστήριον καταδικάζων τὸν ὀφειλέτην, νὰ παραχωρήσῃ προθεσμίαν τινὰ πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 1244 τοῦ ἀστικοῦ Κώδικος, ὅπερ ἐπὶ πολιτικῶν ὑποθέσεων χορηγεῖ τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς τὸν δικαστήν. Ὁ Diets (σελ. 265) παραδέχεται ὅτι τὸ ἄρθρον τοῦτο δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν ἐπὶ ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, καὶ συνεπῶς ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, ἂν οὗτος εἶνε ἐμπορικός, ὁ δὲ Noblet (n. 244) διακρίνει ἐὰν τὸν λογαριασμὸν ἀπεδέχθη ὁ ὀφειλέτης, ὅτε καὶ μόνον θεωρεῖ ἐφαρμοστέαν τὴν διάταξιν ταύτην τοῦ Κώδικος. Ἐπεκράτησε μάλιστα συνήθεια καὶ πρὸ τοῦ Κώδικος ὅπως χορηγεῖται προθεσμία πρὸς πληρωμὴν τοῦ χρέους μέχρι τριῶν μηνῶν εἰς τὸν ὀφειλέτην. (Feitu n. 348 — Da n. 182

— Boistel n. 885 — Helbronner n. 168 — Massé t. 4ος n. 2144 — Alauzet i. 2ος n. 929 καὶ Bourges 6 Ἰουνίου 1840 — Cass. 20 Δ)βρίου 1842 — Paris 11 Αὐγούστου 1860—(P. Fr. 796). Παρ' ἡμῖν δὲν δύναται νὰ γείνῃ λόγος περὶ τοιούτου δικαιώματος τοῦ δικαστηρίου, καθόσον οὔτε διάταξις τοιαύτη ὑπάρχει ἐν τῇ Πολ. Δικονομίᾳ οὔτε ἐκ τῆς διατάξεως τοὐναντίον τοῦ ἄρθρου 157 τοῦ Ἐμπορ. νόμου, μὴ ἐπιτρέποντος εἰς τὸν δικαστὴν νὰ παρατείνῃ δι' ἀναβολῆς τὴν πληρωμὴν τῆς συναλλαγματικῆς, ἕπεται τὸ ἐναντίον ἐξ ἀντιδιαστολῆς.

§ 243. Ἀλλ' ἔχει ἄρα ἐφαρμογὴν τὸ ἄρθρον 709 τῆς Πολ. Δικονομίας ἐπὶ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ; (Γαλ. Δικ. 535). Εἴπομεν ὅτι τὸ δικαστήριον δύναται νὰ διορίσῃ εἰσηγητὴν ὅπως ἐνώπιον αὐτοῦ διεξαχθῇ ἡ διαδικασία τῶν ἀντιρρήσεων. Ἐρωτᾶται ἤδη, ὁ ἀναγνωρίσας ἑαυτὸν ὀφειλέτην ὡρισμένης ποσότητος, δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ ἀμέσως ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν πληρωμὴν τούτου. Ἡ τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν ὁρῶσα διένεξις δὲν στρέφεται ὡς κατὰ τὸν κοινὸν λογαριασμὸν διαχειρίσεως εἰς τὴν λογοδοσίαν τῆς παρὰ τοῦ δοσιλόγου κατεχομένης περιουσίας, ὅτε μόνος οὗτος δύναται νὰ γνωρίζῃ πῶς καὶ ποῦ ἐδαπάνησεν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ἀμοιβαίων πιστώσεων, τῶν προερχομένων ἐξ ἀποστολῶν ἀξιῶν, ἕκαστος δὲ τῶν ἀνταποκριτῶν ἀξιοῖ ὅτι ἀπέστειλεν ἀξίας καὶ ζητεῖ διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ ὅπως φθάσῃ εἰς ὡρισμένον μαθηματικὸν ἀποτέλεσμα, ὅθεν ἡ ἁπλῆ ὁμολογία τοῦ ἀνταποκριτοῦ, δὲν δύναται νὰ ὑποχρεώσῃ αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ δανειστοῦ, χωρὶς νὰ γείνῃ γενικὴ τοῦ λογαριασμοῦ ἐξέλεγξις καὶ παραβληθῶσιν ἀμφοτέρωθεν τὰ διάφορα σχετικὰ κεφάλαια καὶ αἱ ἀμοιβαῖαι ἀποστολαί, γίνωσι δὲ αὗται ἀποδεκταί. Ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμός, συνιστᾷ διαχείρισιν ἀδιαίρετον ἀνεπίδεκτον διασπάσεως διὰ τῆς μονομεροῦς δηλώσεως. Ἐφ' ὅσον ὁ δανειστὴς δὲν ἀποδέχεται τὸν τοιοῦτον λογαριασμόν, ἡ ἁπλῆ ὁμολογία τοῦ ἀνταποκριτοῦ δὲν δύναται νὰ δώσῃ χώραν εἰς ἄμεσον ἐκτέλεσιν — (Noblet n. 234.—Cle-

ment σελ. 235 — Bruxelles 21 Φεβρ. 1810 — Cass. 15 9)βρίου 1875 (P. Fr. 797). Ὅθεν μόνον διὰ τῆς ὁριστικῆς ἐκκαθαρίσεως μέλλει νὰ ὑποχρεωθῇ ὁ ὀφειλέτης εἰς τὴν πληρωμήν, πᾶσα δὲ δι' ὁμολογίας αὐτοῦ ἀναγνώρισις κατὰ τὴν προδικασίαν, δὲν ἐπάγεται τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 702 τῆς Πολ. Δικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5

Ἐξασφάλισις τοῦ ὑπολοίπου.

§ 244. Ὡς πᾶσα ἀπαίτησις, οὕτω καὶ τὸ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὑπόλοιπον δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ δι' ὑποθήκης. Ἐὰν ὁ ὀφειλέτης κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ λογαριασμοῦ εἶνε ἀφερέγγυος, ἢ διατελεῖ ἐν πτωχεύσει, ὁ δανειστὴς δὲν ἀπόλλυσι τὴν ἀπαίτησιν αὐτοῦ ἅμα ἐπρονόησε περὶ ἐξασφαλίσεως τοῦ ὑπολοίπου δικαιούμενος νὰ ἐνασκήσῃ τὴν ἐκ τῆς ὑποθήκης ἀγωγήν, ἐπειδὴ δὲ εἶνε ἄδηλον τίς τῶν ἀνταποκριτῶν μέλλει νὰ καταστῇ ὀφειλέτης, ἕκαστος αὐτῶν ἔχει συμφέρον πρὸς λῆψιν μέτρων, ἐγγυωμένων τὴν πληρωμήν.

§ 245. Ὁ Ἐμπορικὸς Κώδιξ τῆς Χιλῆς ἄρθρ. 615 καὶ τῆς Ἀργεντίνης ἄρθρ. 786 μόνον, ποιοῦνται μνείαν περὶ τοῦ δικαιώματος τούτου τῆς ὑποθήκης πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ὑπολοίπου.

§ 246. Ὑπεστηρίχθη ὑπό τινων συγγραφέων ὅτι τοιαύτη ὑποθήκη εἶνε ἀνίσχυρος διότι δὲν ὑπάρχει ἀπαίτησις ὡρισμένη, καὶ κατὰ τὴν σύναψιν τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ οὐδεὶς τῶν ἀνταποκριτῶν ὑπόσχεται νὰ γείνῃ ὀφειλέτης τοῦ ἑτέρου (Dietz σελ. 277—Le Francois n. 71 καὶ 73 καὶ ἀκόλ.) ἀλλ' ἡ θεωρία αὕτη μὴ οὖσα ἀκριβής, δὲν ἀνατρέπει τὴν βάσιν, καθ' ἣν καὶ μέλλουσα ἐνοχὴ κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχύον δίκαιον δύναται ν' ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον ἐνοχῆς. (Καὶ Γαλλ. Ἀστ. Κώδιξ ἄρθρ. 1130—Paris 25 Ἰουνίου

1836—Cass. 11 Δ)βρίου 1848—22 Μαρτίου 1852 (P. Fr. n. 804—Παρβ. καὶ Clement n. 290).

§ 247. Κατὰ τὸν περὶ ὑποθηκῶν νόμον τὸ δικαίωμα τῆς ὑποθήκης ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐγγραφῆς. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐρωτᾶται ἂν ἐφαρμόζηται ὁ κανὼν οὗτος, ἢ τοὐναντίον πρέπει ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὸν χρόνον ἑκάστης τῶν καταβολῶν τῶν γενομένων πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ συναλλάγματος τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Εἶπον (Merlin, Questions de droit Hypoteque § 3 n. 2 καὶ Troplong Privil. et hypoteques t. 2ος n. 478 καὶ ἀκόλ.) ὅτι ἡ ἰσχὺς τῆς ὑποθήκης, ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἀφ' ἧς ἤθελε γίνῃ χρῆσις τῆς πιστώσεως ὑπὸ τοῦ πιστούχου ἔχοντες ὑπ' ὄψιν περίπτωσιν συνήθη παροχῆς πιστώσεως παρὰ τραπεζίτου, διότι ἡ ὑποθήκη εἶνε παρεπόμενον δικαίωμα λαμβάνον ἰσχὺν ἀφοῦ γεννηθῇ ἡ ἐνοχὴ δι' ἣν παρεχωρήθη, ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπάρχει χρέος πρὸ τοῦ χρόνου ἀφ' οὗ ὁ τραπεζίτης καταβάλλει πρὸς τὸν πιστοῦχον κεφάλαια, οὔτε ὑποθήκη συνεπῶς ὑπάρχει. (Παρ. καὶ Toullier t. 6ος n. 546 καὶ Zachariæ t. 2ος σελ. 143). Οὐδεμίαν δὲ σημασίαν ἔχει κατ' αὐτοὺς ἡ ἐγγραφή, μόνη δὲ ἡ καταβολὴ τῆς πιστώσεως ἰσχυροποιεῖ τὴν ὑποθήκην, οὐδὲ ἀνατρέχει ἡ ἰσχὺς αὐτῆς μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐγγραφῆς.

Τὴν λύσιν ταύτην δέχονται οἱ ἐν λόγῳ συγγραφεῖς ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν σχέσιν τοῦ τραπεζίτου, ὅστις χορηγεῖ πίστωσιν εἰς ὡρισμένον πρόσωπον, λέγοντες ὅτι ἡ πίστωσις ἤρτηται ἀπὸ αἱρέσεως, καὶ δὴ ἐξουσιαστικῆς (potestativa) διότι ἀπὸ τῆς βουλήσεως τοῦ πιστούχου ἐξαρτᾶται ἡ χρῆσις τοῦ δικαιώματος τῆς πιστώσεως, πρὸ τῆς χρήσεως δὲ τοῦ δικαιώματος τούτου, δὲν ὑφίσταται ἀπαίτησις τοῦ πιστούχου, καὶ ἡ ὑποθήκη εἶνε ἀνίσχυρος. Ἀλλ' ἡ βάσις αὕτη δὲν εἶνε ἑδραία, διότι ὅταν τοιαύτη περὶ παραχωρήσεως πιστώσεως συμφωνία ἐγένετο, αὕτη εἶνε ἰσχυρὰ νομικῶς, οὖσα καθ' αὑτὸ ὑπόσχεσις δανείου, δι' ἧς ὁ πιστωτής, ὑποχρεοῦται νὰ καταβάλῃ τὴν πίστωσιν, ἡ δὲ τοιαύτη συμφωνία γενομένη παρὰ Τραπεζιτῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἐπιδιδομένων

εἰς κερδοσκοπικὰς ἐπιχειρήσεις, προϋποθέτει πρὸ πάντων τὸ συμφέρον τοῦ τραπεζίτου, ἤθελε δὲ εἶσθαι τὰ μάλιστα εὐνοϊκὴ καὶ ἐπιεικὴς ἡ ὑπόθεσις, ὅτι ἐκ τῆς διαθέσεως τοῦ πιστούχου, ἐξαρτᾶται ἡ πραγματοποίησις τῆς πιστώσεως, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁ πιστωτὴς ἤθελεν εἶσθαι ὑπόχρεως νὰ κρατῇ ποσὰ ἐν τῷ ταμείῳ αὐτοῦ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀποστολέως. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ πιστωτὴς ὑποχρεοῦται νὰ φυλάττῃ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ πιστούχου κεφάλαια, διατὶ νὰ στερηθῇ ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦ δικαιώματος τῆς ἀσφαλείας;

Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτῶν οἱ ἀντιδοξοῦντες ἐπεκαλέσθησαν διάταξίν τινα τῶν Πανδεκτῶν (20. 4.) καθ' ἥν. «*Ἐὰν ὑποθήκας ἐπὶ δανείῳ λάβωσι δύο τινὲς καὶ ὁ δεύτερος πρῶτος ἀριθμήσῃ, προτιμᾶται, ἐξῆν γὰρ τῷ ὑποθεμένῳ μὴ δανείσασθαι παρὰ τοῦ πρώτου*». Ἀλλὰ τὸ χωρίον τοῦτο ἐφαρμόζεται ἐπὶ ὑποσχέσεως ἁπλοῦ δανείου, ὁπότε ὁ δικαιοῦχος, κατὰ τὸ δοκοῦν δύναται νὰ ποιήσηται χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου, ἀφοῦ δὲ ἅπαξ ἔλαβε παρὰ τοῦ ἑνὸς τὸ δάνειον, ἐξεδήλωσε πρόθεσιν ὅτι δὲν θέλει δανεισθῇ παρὰ τοῦ ἑτέρου, καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ προτιμᾶται ὁ δεύτερος ὡς ὁρίζει ἡ διάταξις. Ἀπέναντι τετελεσμένου γεγονότος ἀναδεικνύοντος ὡρισμένον δανειστὴν τὸν δεύτερον, ἡ πρὸς αὐτὸν χορηγηθεῖσα ὑποθήκη βεβαίως δέον νὰ προτιμηθῇ.

Ἐὰν ταῦτα λέγομεν ἐπὶ συμφωνίας περὶ παροχῆς πιστώσεως, τοσούτῳ μᾶλλον προκειμένου περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καθ' ὃν ἀντίθετοι ἀμοιβαῖαι ἀποστολαὶ ἀξιῶν λαμβάνουσι χώραν, δι' ἑκάστην δὲ αὐτῶν ἀναγράφεται ἡ σχετικὴ πιστοχρέωσις. Δυνάμει τῆς συμφωνίας τῶν ἀνταποκριτῶν, περὶ συστάσεως ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, δὲν δύναται ν' ἀρνηθῇ ἕκαστος αὐτῶν τὰς ἀποστολὰς ἀξιῶν, ἀλλ' εἶνε ὑπόχρεως νὰ δεχθῇ ταύτας καὶ καταχωρίσῃ τὸ τίμημα εἰς πίστωσιν, ὅθεν ἡ ἀπαίτησις δι' ἣν ἐδόθη ἡ ὑποθήκη, ἢ ἡ ὀφειλή, θὰ προκύψῃ πάντως εἴτε ὑπὲρ τοῦ ἑνός, εἴτε ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου ἀνταποκριτοῦ, οὖσα συνέπεια τῆς ἀποστολῆς τῶν κεφαλαίων καὶ τοῦ συμψηφισμοῦ. Κυρίως δέον

νὰ προσέχωμεν εἰς τὴν ὑποχρέωσιν ἣν ἔχει ὁ ἀνταποκριτὴς ν' ἀποδεχθῇ τὰ ἀποστελλόμενα κεφάλαια, ἅμα δὲ αἱ ἀποστολαὶ ὑποχρεωτικῶς ἀνταλλάσσονται, ἕκαστος τῶν ἀνταποκριτῶν δικαιοῦται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ συμφέρον αὐτοῦ, διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ συμψηφισμὸς δὲν ἤθελεν ἐξισώσῃ τὰς ἀμοιβαίας ἀποστολάς. Ἄρα ἡ ἀπαίτησις εἶνε μέλλουσα καὶ ἐνδεχομένη, δὲν εἶνε δὲ ὡς φρονοῦσιν οἱ ἀντιδοξοῦντες, ὑπὸ αἵρεσιν ἐξουσιαστικήν, διότι ἡ ἔννοια τῆς αἱρέσεως ταύτης, εἶνε ὅτι ὁ ὀφειλέτης τῆς ἀπαιτήσεως δι' ἣν ἡ ὑποθήκη, δύναται νὰ θεωρηθῇ τοιοῦτος, ἅμα θελήσῃ, ἀφοῦ ὅμως ὁ ἀνταποκριτὴς αὐτοῦ ἀποστέλλει τὴν ἀξίαν ἵνα καταχωρισθῇ αὕτη εἰς τὸν λογαριασμόν, ὁ λαμβάνων ταύτην ὑποχρεοῦται νὰ τὴν ἀποδεχθῇ καὶ καταστῇ ὀφειλέτης πιστόνων τὸν ἀποστολέα. Ὅθεν ἡ περὶ ἐξουσιαστικῆς αἱρέσεως θεωρία ἐλέγχεται ἀδόκιμος, μὴ ἐφαρμοζομένη οὐδὲ κατὰ κεραίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος.

Πᾶσα ἀποστολὴ ἀξιῶν, ὁρμωμένη ἐκ δικαιώματος τῶν ἀνταποκριτῶν, καὶ ὑποχρεώσεως αὐτῶν πρὸς ἀποδοχήν, περιέχει ἐκτέλεσιν τῆς περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ συμφωνίας, ἡ δὲ ὑποθήκη ἡ χορηγουμένη πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ἐνδεχομένου ὑπολοίπου δέον νὰ ἰσχύσῃ ἀπὸ τῆς ἐγγραφῆς.

Ἡ λύσις αὕτη δὲν παραβλάπτει τὰ δικαιώματα τῶν τρίτων, διότι οὗτοι λαμβάνουσι γνῶσιν τῆς ὑποθήκης διὰ τῆς ἐγγραφῆς.

Πρὸ ἡλίκου κυκεῶνος ἠθέλομεν εὑρεθῇ, ἐὰν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς διὰ τῆς χορηγηθείσης ὑποθήκης ἐξασφαλιζομένης ὀφειλῆς, ἠθέλομεν ἀκολουθῇ τὸ ἀλλεπάλληλον τῶν καταβολῶν τοῦ λογαριασμοῦ. Ὁ ἐνυπόθηκος δανειστὴς ἤθελεν εἶσθαι ὑπόχρεως νὰ ἐνεργῇ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ὅπως γνωρίσῃ τὴν θέσιν τοῦ ἀνταποκριτοῦ αὐτοῦ, ἐνῷ συγχρόνως ἡ ἐνέργεια τῶν διαπραγματεύσεων, ἤθελε συσκοτίζῃ τὴν ἐργασίαν ταύτην συμπύρουσα τὰ πάντα ἐν τῇ δίνῃ τῶν διακυμάνσεων τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ἡ τοιαύτη δὲ κατάστασις, ἤθελε παρεμβάλῃ προσκόμματα εἰς

τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ, ἀνατρεπομένου τοῦ σκοποῦ εἰς ὃν ἡ σχέσις αὕτη ἀφορᾷ.

Διὰ τοῦτο οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων καὶ ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων ἠκολούθησαν τὴν ὀρθὴν λύσιν. (Feitu n. 359—Da n. 186—Boistel n. 888—Lyon Caen et Renault n. 1400 καὶ 1401 — Helbronner n. 168— Le Francois n. 133—Aubry et Rau t. 3ος n. 266—Demolombe t. 25 n. 352—Massé t. 4ος n. 3003—Pont Privil. Hypot. t. 2ος n. 719—Paris 30 Μαρτίου 1842—Poitiers 9 Ἰανουαρίου 1844—Colmar 21 Μαΐου 1844—Besancon 30 9)βρίου 1848—Cass. 21 9)βρίου 1849—Paris 15 Ἰανουαρίου 1852 —Cass. 8 Μαρτίου 1853 — Rouen 3 Αὐγούστου 1864 (P. Fr. n. 809.) Παρβ. καὶ Dalloz n. 1323 privil et hypoteq et compte courant n. 65 καὶ 66 ὅστις τὴν ἐναντίαν παραδεξάμενος γνώμην μετέβαλε ταύτην ὁμολογήσας τὸ βάσιμον τῆς ὀρθῆς λύσεως. Ἐπίσης συγγραφεῖς ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς ἐκδοχῆς εἶνε οἱ Perril t. 1ος Questions chap. 4. § 3 — Grenier t. 1ος n. 26 — Tavard-Repert. hypoteq. sect. 2 § 3 n. 2—Pardessus n. 1137—Rolland hypotegs n. 55—Rattur t. 2ος n. 283 - Bedarride t. 1ος n. 126 — Lainne σελ. 71 καὶ Ἀθανασιάδης ἀριθ. 106).

Εἶνε ἀληθές, καὶ τοῦτο ἔφερον ὡς ἐπιχείρημα οἱ ἀντιφρονοῦντες (Dietz σελ. 276) ὅτι δυνάμει νόμων, ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδρομὴ τῆς ὑποθήκης, μέχρι τοῦ χρόνου τῆς συνομολογήσεως αὐτῆς, ὅπου δὲ τοῦτο λέγουσιν ρητῶς διὰ νόμου δὲν ἐπιτρέπεται, ἡ ἰσχὺς τῆς ὑποθήκης ἄρχεται ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως τοῦ χρέους (Νόμος τῆς 10 Ἰουνίου 1853 ἄρθρ. 4. Περὶ κτηματικῆς Τραπέζης Credit Foncier). Αἱ τοιαῦται ὅμως Τράπεζαι ἐπειδὴ δανείζουσι κατὰ κανόνα ἐπὶ πρώτῃ πάντοτε ὑποθήκῃ, συνομολογοῦσι τὸ δάνειον, ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον ἐὰν δὲν ὑπάρχωσι προνομιοῦχοι ἐκ τοῦ νόμου ὑποθῆκαι ἐπὶ τοῦ χορηγουμένου εἰς ὑποθήκην κτήματος, ἵνα δὲ προηγουμένως γίνῃ περὶ τούτου ἐξέτασις καὶ πεισθῇ ἡ Τράπεζα περὶ τοῦ ἀνυπάρκτου τοιούτων νομίμων ὑποθηκῶν, τὸ

δάνειον συνομολογεῖται ὑπὸ τὴν αἵρεσιν τῆς προηγουμένης ἐρεύνης, δυνάμει δὲ τῆς συμφωνίας ταύτης προβαίνουσιν αἱ ἐγγραφαὶ τῆς τοιαύτης αἱρετικῆς ὑποθήκης. Ἡ οὕτω πως δὲ συναφθεῖσα σύμβασις τοῦ δανείου, μέλλει νὰ καταστῇ ὁριστικὴ καὶ ἀμετάκλητος ἅμα τὴν ἐξέτασιν ἐπακολουθήσῃ ἡ βεβαιότης, ὅτι τὸ κτῆμα εἶνε ἐλεύθερον νομίμου ὑποθήκης. Ἡ ἐγγραφή, λοιπὸν τῆς ὑποθήκης δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἔννομα ἀποτελέσματα ἀφ' ὅτου ἐγένετο, καὶ διὰ τοῦτο ἔδει διὰ νόμου νὰ καθιερωθῇ τοιαύτη ἀναδρομή. Προκειμένου ὅμως περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, καθ' ὃν ἡ περὶ αὐτοῦ σύμβασις δύναται νὰ γεννήσῃ ὑποχρεωτικὰς συνεπείας διὰ τοὺς ἀνταποκριτὰς καὶ νὰ καταστήσῃ τούτους ὀφειλέτας, ἡ ἀφομοίωσις εἶνε ἀνεπιτυχής, διότι ὁ μὲν ἀνταποκριτὴς δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ τὰς συνεπείας τῶν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὑποχρεώσεων αὐτοῦ, ἐνῷ ὁ τραπεζίτης συνιστᾷ ὁριστικῶς τὸ συνάλλαγμα, ἀφοῦ πρῶτον καταστῇ βέβαιον γεγονός τι, οἷον τὸ τῆς μὴ ὑπάρξεως νομίμου ὑποθήκης. (Παρβ. καὶ Clement n. 294).

§ 248. Τί κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ρ. δικαίου ; Ἐν πρώτοις γνωρίζομεν ὅτι διὰ μέλλον χρέος ἐγκύρως παραχωρεῖται οἱαδήποτε ἀσφάλεια.

Τούτου δοθέντος, πότε ἄρχεται ἰσχύουσα ἡ ὑποθήκη ἀπὸ τῆς ἐγγραφῆς, ἢ ἀπὸ τῆς ὁριστικῆς ὑπάρξεως τῆς ἐνοχῆς ;

Μέλλον χρέος εἶνε καὶ τὸ ὑπὸ αἵρεσιν ἢ ὑπὸ προθεσμίαν, καὶ αἱ μὲν τυχαῖαι καὶ μικταὶ αἱρέσεις, προστιθέμεναι εἰς ἐνοχὴν καθιστῶσι τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς ἐκκρεμῆ μέχρι τῆς ἐξόδου, ἐνῷ τοὐναντίον αἱ ἐξουσιαστικαὶ ὡς ἐξουθενοῦσαι τὸν δεσμὸν τῆς συμβάσεως οὐδέποτε καταρτίζουσι τοιαύτην. Ἡ αἵρεσις λοιπὸν εἶνε ἐξουσιαστικὴ ὅταν ἐκ τῆς προαιρέσεως τοῦ φέροντος τὴν ὑποχρέωσιν ἐξαρτᾶται ἡ πλήρωσις αὐτῆς. «Ἐπερώτησις τῆς προαιρέσεως ἠρτημένη τοῦ ὁμολογοῦντος οὐκ *ἔρρωται*.»—(L. 17 46 § 3) ὅθεν προκειμένου περὶ καθαρᾶς ἐξουσιαστικῆς αἱρέσεως, ἡ σύμβασις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶνε ἄκυρος, καὶ συνεπῶς καὶ ἡ χάριν αὐτῆς δοθεῖσα ὑποθήκη. «*Ἐὰν μέλλω δανείζεσθαι, ποιήσω γραμμα-*

τεῖον καὶ ὑπόθωμαι πράγματά μου, καὶ πρὶν ἢ λάβω τὰ χρήματα τινὰ τῶν ὑποθέντων ἐκποιήσω καὶ οὕτως ἀπαριθμηθῶ οὐχ ὑπόκεινται τὰ ἐκποιηθέντα, ἐξουσίαν γὰρ εἶχον καὶ μετὰ τὸ γραμματεῖον μὴ δανείσασθαι» (L. 4.). καὶ ἀλλαχοῦ. *Καὶ ὁ αἱρετὸς γὰρ δανειστὴς προτιμᾶται τοῦ μετ' αὐτὸν ὑποθήκην λαβόντος εἴ γε μὴ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ χρεώστου ἦν μὴ ἐξελθεῖν τὴν αἵρεσιν.* (L. 9. § 1).

Ἕτερος ὅμως νόμος εἰδικὴν προβλέπων περίπτωσιν, φαίνεται ἀντικείμενος πρὸς τοὺς ἀνωτέρω «*ὑπὲρ γυναικὸς ὡμολόγησα προῖκα τοῦ ἀνδρὸς ὑποθεμένου μοι ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς προικός, καὶ μέρος δεδοκότος μοι τῆς προικός, ὁ ἀνὴρ ὑπεθέτό σοι τὰ ὑποτεθέντα μοι καὶ οὕτως ἐπληρώθη τὴν προῖκα, προγενέστερός σου εἰμί. Ἐπειδὴ γὰρ ἠναγκαζόμην τὰ ὁμολογηθέντα πληρῶσαι, οὐ προσέχομεν τῷ χρόνῳ τῶν καταβολῶν ἀλλὰ τοῦ συναλλάγματος.*» (L. 1. 20. 4) Πανδ. καὶ Βασιλ. 25. 5. 1. qui potieres.

Ἡ φαινομένη ὅμως αὕτη ἀντινομία διαλύεται ἅμα λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ Ρωμαίους ἡ ὑπόσχεσις διὰ ψιλοῦ συμφώνου δανείου *pactum de mutuo* contrahendo δὲν ἦτο ὑποχρεωτική, καὶ συνεπῶς πρὸ τῆς ἀριθμήσεως οὐδεὶς δεσμὸς ἐνοχῆς ὑφίστατο ἐνῷ ἐὰν συνήπτετο ἐπερώτησις (*stipulatio de mutuo contrahendo*) ὁ ὑποσχόμενος τὸ δάνειον ἦτο ὑπόχρεως πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῆς βάσει τῆς διακρίσεως ταύτης, οἱ νομιμοδιδάσκαλοι ἀποφαίνονται ἑκάστοτε τὴν λύσιν εἰδικῶν περιπτώσεων. Οὕτω ἐπὶ ὑποσχεθείσης προικὸς τῆς ὁποίας ἡ ἐπιστροφὴ ἐξασφαλίζεται δι' ὑποθήκης ὁ Παπινιανὸς ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ἰσχὺς τῆς ὑποθήκης, ἄρχεται ἀπὸ τῆς ὑποσχέσεως τῆς προικός, καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῆς παρὰ τοῦ ὑποσχεθέντος τὴν προῖκα καταβολῆς. Ὅταν ὅμως ἡ ὑπόσχεσις δανείου συνήφθη διὰ ψιλοῦ συμφώνου, καθ' ἣν περίπτωσιν τουτέστι δὲν ἐτηρήθησαν οἱ αὐστηροὶ τόποι τῆς ἐπερωτήσεως, ἡ ἰσχὺς τῆς ὑποθήκης ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἀριθμήσεως, ἡ δὲ λύσις ἣν ἐπιφέρει ὁ Γάϊος (L. 11 pr. qui potior 20. 4.) «*Ἐὰν ὑποθή-*

κας ἐπὶ δανείῳ λάβωσι δύο τινὲς καὶ ὁ δεύτερος πρῶτος ἀριθμήσῃ προτιμᾶται ἐξῆν γὰρ τῷ ὑποθεμένῳ μὴ δανείσασθαι παρὰ τοῦ πρώτου,» προϋποθέτει τὴν διὰ ψιλοῦ συμφώνου ὑπόσχεσιν δανείου, ἥτις δὲν ἦτο ὑποχρεωτικὴ διὰ τὸν ὑποσχόμενον τὸ δάνειον.

Σήμερον ἀπολυτρωθεῖσα πᾶσα σύμβασις τῶν τύπων, ἢ ὑ- [redacted]ἐπάγεται ἐνοχήν, τὸ δὲ συνάλλαγμα εἶνε πλῆρες.

Συνεπῶς ἡ σύμβασις περὶ παροχῆς πιστώσεως credit ouvert, καθιστᾷ ὑπόχρεων τὸν πιστωτὴν νὰ χορηγήσῃ τὸ δάνειον πρὸς τὸν πιστοῦχον, οὐδὲ ἐξετάζεται ἐὰν ὁ πιστοῦχος δύναται ν' ἀρνηθῇ δανεισθῆναι, διότι ἕκαστος ἔχει δικαίωμα νὰ παραιτῆται τοῦ ἰδίου δικαίου. Ἀποβλέποντες λοιπὸν εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ πιστωτοῦ, δέον ν' ἀποφανθῶμεν ὅτι ἡ ἐν λόγῳ σύμβασις εἶνε ὁριστική, ἡ δὲ θεωρία περὶ ἐξουσιαστικῆς αἱρέσεως, δὲν εἶνε βάσιμος, διότι ὁ δεσμὸς τοῦ δικαίου ἐν πάσῃ συμβάσει, συνίσταται οὐχὶ εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ ἑτέρου δυναμένου νὰ ἐνασκήσῃ τοῦτο κατ' ἀρέσκειαν, ἀλλ' εἰς τὴν ὑποχρέωσιν ἥτις γεννᾶται ἐκ τῆς ἐνδίκου σχέσεως.

Κατὰ δὲ τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, δυνάμει τῆς συμφωνίας, τίνες ἕπονται ὑποχρεωτικαὶ συνέπειαι; Βεβαίως οἱ ἀνταποκριταὶ δὲν εἶνε ὑπόχρεοι πρὸς ἀποστολὴν ἀξιῶν, διότι τοῦτο δὲν ἔγκειται ἐν τῇ συμβάσει, ὡς συνέπεια αὐτῆς. Αἱ ὑποχρεώσεις αὐτῶν, συνίστανται εἰς τὴν ἀμοιβαίαν πίστωσιν, ἐὰν αἱ καταβολαὶ πραγματοποιηθῶσιν, ἤτοι ὁ δεσμὸς τοῦ δικαίου, συνίσταται εἰς τὸ ἑξῆς, ἐὰν ἑκάτερος αὐτῶν ἀναγκασθῇ ὡς ἐκ τῶν ἐμπορικῶν περιστάσεων ν' ἀποστείλῃ διαφόρους ἀξίας πρὸς τὸν ἀνταποκριτήν του, τὸ ἀντίτιμον τούτων δὲν θέλει πληρόνεσθαι τοῖς μετρητοῖς καὶ παραυτίκα, ἀλλὰ διὰ πιστώσεως, ἀναγραφομένης ὑπὲρ τοῦ ἀποστολέως. Ὁ λήπτης λοιπὸν παρέχει πίστωσιν ὢν πρὸς τοῦτο δεσμευμένος ἐκ τῆς περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ συμφωνίας. Ὅθεν ἡ πίστωσις δὲν ἐξήρτηται ἐξ αἱρέσεως ἐξουσιαστικῆς ἀλλ' εἶνε ὁριστικὴ ὑποχρέωσις, διατελοῦσα σύμφωνος πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ ἀποστολέως.

Ἐν τῇ συμβάσει περὶ παραχωρήσεως πιστώσεως (credit

ouvert) ἴσως ὁ ὀφειλέτης πιστοῦχος δύναται νὰ μὴ φέρῃ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δανεισθῇ ὅταν δὲν θελήσῃ, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶνε ἀβέβαιος ἡ ὕπαρξις τοῦ μέλλοντος χρέους ὅτε καὶ πάλιν κατὰ τὴν λύσιν ἣν δίδουσιν οἱ Ρωμαῖοι νομοδιδάσκαλοι, ἡ ὑποθήκη ἄρχεται ἄνωθεν, διότι ἀρκεῖ ὁ ἕτερος τούτων, ὁ δανειστὴς ἢ ὁ ὀφειλέτης, νὰ ὦσιν ἀπ' ἀρχῆς ὑπόχρεοι πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς πιστώσεως.

§ 249. Ἀνεξαρτήτως τοῦ κειμένου τῶν Ρ. νόμων, ἐκ τοῦ περὶ ὑποθηκῶν νόμου τὴν αὐτὴν ποριζόμεθα λύσιν.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 16 ἡ ὑποθήκη ἀποκτᾶται διὰ τακτικῆς ἐγγραφῆς εἰς τὸ βιβλίον τῶν ὑποθηκῶν, ἔκτοτε δὲ λαμβάνει πᾶσα ἀπαίτησις τὰ ὑποθηκικὰ δικαιώματα *οἱοσδήποτε καὶ ἂν ἦνε ὁ τίτλος τῆς ὑποθήκης*. —Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρον 20 ἡ ἡμέρα τῆς ἐγγραφῆς, κανονίζει τὴν προτίμησιν τῶν ὑποθηκῶν.

Οὐδαμοῦ τοῦ νόμου τούτου εὕρηται διάταξις, ἀπαγορεύουσα τὴν ἐγγραφὴν ὑποθήκης, διὰ μέλλον χρέος. Τοὐναντίον ἐκ τῆς γενικῆς τοῦ νόμου διατάξεως τοῦ ἄρθρου 1ου καθ' ὃ ἡ ὑποθήκη εἶνε δικαίωμα πραγματικὸν ἐπὶ ἀλλοτρίων ἀκινήτων κτημάτων, πρὸς ἐξασφάλισιν ἀπαιτήσεως, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθρον 16 δι' οὗ ὁρίζεται ἡ ἔναρξις ἀπὸ τῆς ἐγγραφῆς, ἄνευ διακρίσεως τίτλου, συνάγεται ἀσφαλῶς ὅτι καὶ διὰ μέλλουσαν ἀπαίτησιν δύναται νὰ γίνῃ ἐγγραφὴ ὑποθήκης (ὅρα καὶ ἄρθρ. 991 § 4 Πολ. Δικον.) Ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ, ἄνευ ρητῆς τοῦ νόμου ἐξαιρέσεως, ἤθελεν εἶσθαι ἐναντία τῆς ἀρχῆς τῆς δημοσιότητος, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ βάθρον τοῦ συστήματος τῆς ὑποθήκης, ἡ παραδοχή, ὅτι καίτοι γενομένης ἐγγραφῆς, ἡ ἰσχὺς αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῆς παρὰ τοῦ πιστωτοῦ ἀριθμήσεως τῶν χρημάτων πρὸς τὸν πιστοῦχον, ἢ ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀξιῶν ἐν ἀμοιβαίῳ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ, ἐνῷ ὁ τρίτος δὲν κινδυνεύει νὰ ἐμπέσῃ εἰς παγίδα, διότι πειθόμενος εἰς τὰ βιβλία τῶν ὑποθηκῶν, ἐξ ὧν διαπυνθάνεται τὸ βάρος τοῦ κτήματος, καὶ τὸν νόμον εἰδώς, ὅστις κανονίζει τὴν ἰσχὺν ἀπὸ τῆς ἐγγραφῆς διὰ πᾶσαν ἀπαίτησιν, ἀπέχει ἀπὸ πάσης πρὸς τὸν ὀφειλέτην συναλλαγῆς.

Ἕπεται ἄρα ἀσφαλὴς ἡ λύσις καὶ ἐκ τοῦ περὶ ὑποθηκῶν νόμου, ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσέχωμεν εἰς τὸν χρόνον τῆς καταβολῆς ἀλλ' εἰς τὸν χρόνον τῆς ἐγγραφῆς τῆς ὑποθήκης. Τὴν γνώμην ταύτην ἀσπάζεται καὶ ὁ Ἀθανασιάδ. (n. 108.) Οὕτω δὲ ἀποφαίνεται καὶ ἡ ἀπὸ 15 Ἰανουαρίου 1852 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Παρισίων: «Ἀφοῦ ἡ ἰσχὺς τῆς ὑποθήκης, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἠνοίχθη ἡ πίστωσις παρὰ τοῦ πιστωτοῦ, ἕπεται ὅτι πᾶσα ἀποστολὴ ἀξιῶν καὶ μετὰ τὴν παῦσιν τῶν πληρωμῶν τοῦ πιστούχου γενομένη ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς ὑποθήκης.»

§ 250. Ἀλλ' ἀπαιτεῖται πρὸς ἀπόδειξιν τῶν γινομένων καταβολῶν δημόσιον ἔγγραφον; Ὑπεστηρίχθη ἡ καταφατικὴ λύσις.—(Battur n. 283 — Alger 8 9)βρίου 1870 P. Fr. 814). Ἀλλ' οὐχ ἧττον δὲν εὗρεν ἠχὼ παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν συγγραφέων, διότι οὐδαμοῦ τοῦ νόμου στηρίζεται. Οἱ τρίτοι διὰ τῆς ἐγγραφῆς τῆς ὑποθήκης ἥτις συνέστη διὰ δημοσίου ἐγγράφου, ἔλαβον γνῶσιν τοῦ ποσοῦ, ὅπερ αὕτη ἐξασφαλίζει, ἡ δὲ σύστασις τῆς ἀπαιτήσεως δύναται ν' ἀποδειχθῇ κατὰ τοὺς κοινοὺς κανόνας καὶ δι' ἰδιωτικοῦ ἐγγράφου. Ὡς ὀρθότατα παρατηροῦσιν οἱ ἀείμνηστοι νομοδιδάσκαλοι Καλλιγᾶς καὶ Παπαρηγόπουλος, οὔτε χάριν τῶν τρίτων δυνάμεθα ν' ἀπαιτήσωμεν δημόσιον ἔγγραφον, διότι ἐκ τῆς δημοσίας ἐγγραφῆς ἐπληροφορήθησαν οὗτοι μέχρι τίνος ἀξίας ἠδύνατο νὰ ἐπεκταθῇ ἡ ὑποθήκη, οὔτε χάριν τῶν συμβαλλομένων, διότι μεταξὺ αὐτῶν τὰ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα ἀποτελοῦσι πλήρη πίστιν ἅμα δὲν ἀμφισβητεῖται ἡ γνησιότης. Ἐὰν δὲ συμπαιγνία ἔλαβε χώραν μεταξὺ τούτων, οἱ τρίτοι δύνανται νὰ προσβάλωσι τὰ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα διὰ τὸν λόγον τοῦτον—(Παρβ. Merlin Cuest. Hypoteq. § 5. Troplong Privil. 508.—Dalloz Privil. 1324 καὶ Dalloz n. 533.) Ὁ τελευταῖος μάλιστα τῶν συγγραφέων ὁμολογεῖ ὅτι μὴ δυνηθεὶς ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν ὁμοφωνίαν τῶν τε συγγραφέων καὶ τῆς νομολογίας ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἀποφατικὴν λύσιν μολονότι εἶχεν ἄλλοτε ὑποστηρίξει τὴν ἐναντίαν. (Aubry et

Rau t. 3 (n. 266).—Boistel (n. 888),—Dietz (σελ. 270) καὶ ἀκόλ.—Pont Revue crit. 1859 t. 12 (σελ. 203) καὶ Douai 17 Δ)βρίου 1883).

§ 251. Ἀφοῦ δυνάμει τοῦ περὶ ὑποθηκῶν νόμου δέον νὰ ᾖ ὡρισμένη ἡ ὀφειλὴ δι' ἣν ἐγγράφεται ἡ ὑποθήκη, εἶνε ἐπάναγκες νὰ ὁρισθῇ τὸ ἐξασφαλιστέον ποσόν, ἐφ' οὗ ἐκτείνεται αὕτη. Ὁρισθέντος δὲ τοῦ ποσοῦ τούτου, καὶ τοῦ ὑπολοίπου ὑπερβαίνοντος αὐτό, ἡ ὑπέρβασις παραμένει ἀνασφάλιστος. Οὕτω ἐὰν ὁρισθῇ τὸ ποσὸν εἰς 25000 δραχμάς, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἀνέρχεται εἰς 50,000, διὰ τῆς ὑποθήκης ἐξασφαλίζονται μόνον αἱ 25000 (Feitu 351. Cass. 29 Δ)βρίου 1880) οὐδόλως δὲ προσέχομεν εἰς τὸν λόγον δι' ὃν ἐπέρχεται ἡ αὔξησις τοῦ ὑπολοίπου, ὅθεν ἐὰν ἡ αὔξησις τοῦ ὑπολοίπου ἐπῆλθε μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν, εἴτε διότι ἀνεκαλύφθησαν λάθη περὶ τὸν λογαριασμόν, εἴτε διότι δὲν εἰσεπράχθη ἡ ἀξία γραμματίων ἢ συναλλαγματικῶν ἀποσταλέντων παρὰ τοῦ ὀφειλέτου τοῦ ὑπολοίπου, ἡ ὑποθήκη δὲν ἐκτείνεται πέραν τοῦ ἀρχικῶς συμφωνηθέντος ποσοῦ. (Douai 7 Μαΐου 1846 — Poitiers 28 Ἰανουαρίου 1848) Francois n. 130 καὶ ἀκόλ.) Ἄς ὑποθέσωμεν ὅμως ὅτι δι' ἐναντίας πιστοχρεώσεως ὑπὸ τοῦ λήπτου (δικαιούχου τοῦ ὑπολοίπου) τῆς συναλλαγματικῆς ἢ τοῦ γραμματίου, ἡ αὔξησις τοῦ ὑπολοίπου δὲν ὑπερβαίνει τὸ ποσὸν ὅπερ ἐξησφαλίσθη διὰ τῆς ὑποθήκης, ὁ δὲ λήπτης ἀντὶ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν διαγραφὴν (contrepassation), ἐπροτίμησε νὰ μετέλθῃ τὰ τοῦ κομιστοῦ δικαιώματα. Ἡ ὑποθήκη ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τοῦ τίτλου τούτου; Ὄχι φρονοῦμεν, διότι διὰ τῆς ἐνεργείας του ταύτης, ὁ λήπτης ἐξαιρεῖ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ τὴν τιμὴν τῶν γραμματίων τούτων, προτιμᾷ δὲ νὰ πληρωθῇ τὴν ἀξίαν, δι' ἣν ἐχρεώθη παρὰ τοῦ ἀποστολέως, οὐχὶ παρὰ τούτου δι' ἐναντίας πιστώσεως, ἀλλὰ παρὰ τῶν τρίτων ὑποχρέων πρὸς πληρωμὴν (Παρ. καὶ Dietz σελ. 281.)

§ 252. Οἱ συμβαλλόμενοι, δύνανται βεβαίως νὰ μὴ ὁρίσωσι τὸν χρόνον τῆς διαρκείας τοῦ λογαριασμοῦ, διότι πρὸς

τοῦτο εἶνε ἐλεύθεροι. Ἐνόσῳ ὅμως πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ὑπολοίπου, παραχωρεῖται ὑποθήκη, οἱ τρίτοι ἔχουσι συμφέρον νὰ λάβωσι γνῶσιν τοῦ χρόνου, καθ' ὃν μέλλει νὰ κλείσῃ ὁ λογαριασμὸς καὶ καταστῇ ἀπαιτητὸν τὸ ὑπόλοιπον, εἴπομεν δὲ ἀνωτέρω (§ 143) ὅτι τὸ συμφέρον αὐτῶν δὲν δύναται νὰ προσκρούσῃ πρὸς τὴν ἰδιότητα τοῦ λογαριασμοῦ, ἀλλ' οὗτοι δικαιοῦνται νὰ αἰτήσωνται, ὅπως ἡ ὑποθήκη ἐξασφαλίσῃ τὸ ὑπόλοιπον, ὅπερ προέκυπτε κατὰ τὸν συμφωνηθέντα χρόνον πρὸς ἐκκαθάρισιν αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶνε ἔλασσον τοῦ μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἐκκαθάρισιν προκύψαντος. Ὅθεν ἐν τοῖς βιβλίοις δέον νὰ δηλοῦται ῥητῶς ὁ συνομολογηθεὶς χρόνος. (Cass. 1 Μαΐου 1876 (P. Fr. n. 815).

§ 253. Ἀφοῦ ἡ ὑποθήκη εἶνε παρακολούθημα τῆς ἀπαιτήσεως μὴ δυναμένης νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ αὐτῆς, ἕπεται ὅτι συνεκχωρεῖται μετὰ τῆς ἀπαιτήσεως ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἐναντία συμφωνία, ῥητῶς δὲ ἐπιτρέπεται καὶ ἡ ἐκχώρησις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ νόμου. (ἄρθρ. 37).

Ὅθεν τί ἕπεται ἐν ᾗ περιπτώσει ὁ πιστοῦχος λαβὼν δάνειον ἐξέδοτο ἐμπορικὰ γραμμάτια, ταῦτα δὲ μετεβιβάσθησαν εἰς τρίτους παρὰ τοῦ πιστωτοῦ; Ὑπείκοντες εἰς τὸν κανόνα τοῦ ἀδιαιρέτου τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, λέγομεν ὅτι οἱ τρίτοι δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι πλείω δικαιώματα τοῦ πιστωτοῦ, ὅστις μόνον ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ σωζομένου, δικαιοῦται νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ὑποθήκην αὐτοῦ, δὲν δύναται δὲ νὰ ἐξαιρεθῇ ἀπαίτησίς τις ὅπως θεωρηθῇ ἰδία καὶ ἀνεξάρτητος πρὸς τὴν ἑνότητα τοῦ λογαριασμοῦ καὶ ἀποτελέσῃ οὕτω στοιχεῖον ἐξασφαλιζόμενον δι' ὑποθήκης αὐτοτελοῦς. Ἡ ὀφειλὴ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ μέλλοντος ὑπολοίπου, καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν κατὰ μέρος καταβολῶν ὅσας ὁ πιστωτὴς ἐν ἀνοικτῷ λογαριασμῷ θέλει ἐκτελέσῃ, τὸ δὲ δικαίωμα αὐτοῦ τὸ ὑποθηκικὸν, ἀναφερόμενον μόνον ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου, εἰς οὐδεμίαν σχέσιν εὑρίσκεται πρὸς τὰς παρεχομένας ἑκάστοτε πιστώσεις. (Παρβ. καὶ Αθαν. ὑπ. ἀριθ. 110.) Ἄρα τὸ δικαίωμα τοῦ κομιστοῦ ἀφομοιοῦται πρὸς τὸ τοῦ παραχωρήσαντος

πιστωτοῦ καὶ ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ λογαριασμοῦ.

Εἴθισται ἐν τῇ ἐμπορίᾳ, νὰ τίθηται ἐπὶ τῶν τοιούτων γραμματίων ἡ ῥήτρα « *ἀξία ἐξησφαλισμένη δι' ἀνοίξεως πιστώσεως.*» Διὰ τῆς τοιαύτης δὲ δηλώσεως, καθίσταται βεβαία ἡ βούλησις τοῦ πιστωτοῦ ὀπισθογράφου, ὅπως ἡ ἐκ τοῦ γραμματίου ἀπαίτησις ἐκχωρεῖται μετὰ τοῦ ὑποθηκικοῦ δικαιώματος. (Toulouse 18 Μαρτίου 1885 (P. F. n.824) Boistel n. 888.)

§ 254. Τίς ὅμως προτιμᾶται μεταξὺ τῶν δύο ὁ πιστωτὴς ἢ ὁ κομιστής; Οἱ Grenier (t. 193) καὶ Troplnog (priv. et hypoteques § 367) ἰσχυρίζονται ὅτι προτιμᾶται ὁ τρίτος κομιστής, ὅστις εἶνε ἐκδοχεὺς τῆς ἀπαιτήσεως, διότι ἀντίκειται εἰς τὴν καλὴν πίστιν νὰ παρεμβάλλῃ πρόσκομμα εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ ἐκδοχέως ὁ ἐκχωρητὴς μέρους τῆς ἀπαιτήσεως.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐκχωρήσεως, ὁ ἐκχωρητὴς δὲν ἐνέχεται διὰ τὴν ἀφερεγγυότητα τοῦ ὀφειλέτου, ἀλλὰ μόνον διὰ τὴν ὕπαρξιν τῆς ἀπαιτήσεως, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ ταύτῃ, ἡ ἰσότης ἀπαιτεῖ ὅπως οὐδεμία προτίμησις μεταξὺ τῶν μερικῶν ἐκδοχέων τῆς αὐτῆς ἀπαιτήσεως εἶνε δεκτὴ (Παρ. καὶ Καλλιγᾶ t. 2 n. 537) λαμβανομένης μάλιστα ὑπ' ὄψιν καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀδιαιρέτου τῆς ὑποθήκης, καθ' ἣν πᾶν μέρος τοῦ ἀκινήτου ἐξασφαλίζει τὴν ὅλην ἀπαίτησιν καὶ τὸ ὅλον ἀκίνητον πᾶν μέρος αὐτῆς, et tota in toto et tota in qualibet parte. Διὰ τοῦτο ἄλλοι διακρίνουσιν, ἂν ὁ ἐκχωρητὴς ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην τῆς πληρωμῆς διὰ συμφωνίας (Dalloz Privil. et hypot. n. 494 — Αθαν. 110) ὅτε ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει φρονοῦσιν ὅτι δέον νὰ προτιμηθῇ ὁ ἐκδοχεύς.

Ἐπὶ τῶν ἐκχωρήσεων τῶν ἐμπορικῶν γραμματίων ἡ θέσις τοῦ ὀπισθογράφου εἶνε διάφορος τῆς τοῦ κοινοῦ ἐκχωρητοῦ, διότι ὁ πρῶτος θεωρεῖται ὑπεύθυνος πρὸς τὸν κομιστὴν περὶ τῆς πληρωμῆς. Ὅθεν τὴν συμφωνίαν ταύτην περὶ εὐθύνης ἐπὶ κοινῆς ἐκχωρήσεως ἀντικαθιστᾷ ἐπὶ ὀπισθογραφήσεως γραμματίων ἡ διάταξις τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, ἡ καθιστῶσα ἀλληλέγγυον ὀφειλέτην τὸν ἐκχωρητὴν ὀπισθογράφον

μετὰ τοῦ ἐκδότου, ἑπομένως θεωροῦμεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὀρθοτέραν τὴν λύσιν, ἣν ἀποφαίνονται οἵ τε μνησθέντες συγγραφεῖς καὶ τὰ δικαστήρια, ὅτι μεταξὺ ὀπισθογράφου πιστωτοῦ καὶ τρίτου κομιστοῦ προτιμᾶται ὁ τελευταῖος.(Rouen 9 Μαΐου 1854—Αθαν. αὐτόθι), διότι ἐνέχεται περὶ τῆς πληρωμῆς πρὸς τὸν κομιστήν.

§ 255. Διάφοροι ὅμως κομισταὶ τοιούτων γραμματίων δέον νὰ καταταχθῶσι συμμέτρως, διότι τοῦτο εἶνε συνέπεια τοῦ ἀδιαιρέτου τοῦ τε λογαριασμοῦ καὶ τῆς ὑποθήκης. Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ προτίμησις μεταξὺ τῶν διαφόρων κομιστῶν, ἀφοῦ ὡς ὀρθῶς ἀποφαίνεται ὁ Ἀθανασιάδης ἀκολουθῶν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Boistel καὶ Dalloz (hypot. n. 1328) ἕκαστον γραμμάτιον δὲν ἀποτελεῖ ἰδίαν ἀπαίτησιν, ἀλλὰ μέρος ἀδιαίρετον τοῦ ὑπολοίπου, ὅπερ ἀδιαιρέτως διὰ τῆς ὑποθήκης ἐξησφαλίσθη.

Ἅπαντα τὰ δικαιώματα τῶν κομιστῶν τῶν γραμματίων τούτων ὡς πρὸς τὴν ἐξασφάλισιν, ἀναφέρονται εἰς τὴν ὑποθήκην τοῦ ὑπολοίπου, δυναμένων οὕτω, νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μία ὁμὰς πρὸς ἣν μετεβιβάσθη ἡ ὑποθήκη.

§ 256. Ἡ ὑποθήκη ἐκτείνεται εἰς τοὺς τόκους τοὺς συμπεριλαμβανομένους εἰς τὸ ὑπόλοιπον; Τὸ ὑπόλοιπον εἶνε κρᾶμα διαφόρων καταβολῶν μετὰ τῶν τόκων αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἑκάστοτε ἀποστολῆς τῆς ἀξίας, πᾶσα δὲ καταβολὴ ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἄμεσον ἀναγραφὴν τόκων, οὕτως ὥστε καὶ οἱ τόκοι ἀποτελοῦσι κεφάλαιον τοῦ λογαριασμοῦ, αὐτοδικαίως ἀκολουθοῦν τὴν κυρίαν ἀπαίτησιν. Ὁ σκοπὸς τῆς ὑποθήκης εἶνε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀξίαν ἥτις ἤθελεν ἀπολειφθῇ κατόπιν τῶν ἀμοιβαίων διαπραγματεύσεων μετὰ τῶν συνεπειῶν αὐτῶν, ἡ δὲ ἀξία αὕτη θεωρεῖται ὡς ἀπαίτησις κυρία, οὐδὲ ἐξετάζεται ποῖα εἶνε τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν σύγκειται ἂν ἦνε κύρια ἢ ἑπόμενα, διότι τὸ ὑπόλοιπον ἀποτελεῖται ἐξ ἀμφοτέρων, ἤτοι ἐξ ἀποστολῶν ἀξιῶν αὐτοτελῶν, τόκων τούτων, προμηθείας καὶ διαφόρων δαπανῶν, εἶνε δὲ τὸ πόρισμα συμψηφισμοῦ τῶν ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων, ὅπερ οἱ συμβαλλόμενοι ἐξασφαλίζουσι. Ὅθεν οὐδεμία εἰδικὴ ἐγγρα-

φὴ ἀπαιτεῖται διὰ τοὺς τόκους τούτους τοῦ ὑπολοίπου. (Dietz σελ. 283 — Lyon Caen et Renault. Precis n. 1459—Pont. n. 1028—Αθαν. ἀριθ. 111.)

§ 257. Διαφέρει ὅμως ἐὰν εἶνε ἀνάγκη νὰ γίνηται ρητὴ μνεία ἐν τῇ ἐγγραφῇ ὅτι τὸ ὑπόλοιπον εἶνε τοκοφόρον, ἵνα πληρωθῶσιν ἐκ τῆς ὑποθήκης οἱ τόκοι τοῦ ἐν τῷ ἄρθρῳ 31 τοῦ περὶ ὑποθηκῶν νόμου ὁριζομένου χρονικοῦ διαστήματος. Οἱ Troplong καὶ Duranton (n. 147) ἀποφαίνονται, ὅτι δὲν εἶνε ἀναγκαία ἡ ἐφαρμογὴ τῆς διατάξεως ταύτης, διότι οἱ τόκοι δυνάμει ἐθίμου ἀκολουθοῦσιν αὐτοδικαίως ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου, ὁ δὲ τρίτος γινώσκει ἄνευ εἰδικῆς ἐγγραφῆς ὅτι τὸ ἐνυπόθηκον βαρεῖται καὶ διὰ τοὺς τόκους οὓς τὸ ἄρθρον 31 θεωρεῖ ἐξασφαλιζομένους ὑπὸ τοῦ κτήματος· (ἤτοι τοὺς ἑνὸς ἔτους πρὸ τῆς ἀγωγῆς καὶ τοὺς μετ' αὐτὴν μέχρις ἐξοφλήσεως.) Ἐπίσης καὶ ὁ Dalloz (hypoteq n. 1564) τὴν αὐτὴν γνώμην παραδέχεται, Ὁ Ἀθανασιάδης φρονεῖ ὅτι δυνάμει τῆς ἐν ἄρθρῳ 17 καθιερουμένης ἀρχῆς, καθ' ἣν τὸ ποσὸν πρέπει νὰ ᾖ ὡρισμένον πρὸς γνῶσιν καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν συμφερόντων τῶν τρίτων δανειστῶν, δέον νὰ παραδεχθῶμεν ἀποφατικὴν λύσιν, ἀλλ' οὐχ ἧττον συντάσσεται μετὰ τῆς ἀντιθέτου γνώμης τῶν μνησθέντων συγγραφέων ὠθούμενος ὑπὸ τῆς σκέψεως ὅτι ὀφείλουσιν οἱ τρίτοι νὰ γινώσκωσι τὸ ἐμπορικὸν ἔθιμον δυνάμει τοῦ ὁποίου τὸ ὑπόλοιπον αὐτοδικαίως ἐπιφέρει τόκους. Ἡ λύσις αὕτη δὲν εἶνε ὀρθὴ καθ' ἡμᾶς, διότι τὸ ἄρθρον 31 τοῦ περὶ ὑποθηκῶν νόμου ἀπαιτεῖ νὰ γίνηται μνεία ἂν ἡ ἀπαίτησις εἶνε τοκοφόρος, ἡ πηγὴ δὲ τῶν τόκων δὲν ἐξετάζεται ἂν τουτέστιν εἶνε συμφωνία ἢ ἔθιμον. Ὁ τρίτος ὅστις συμβουλεύεται τὰ βιβλία, δὲν πληροφορεῖται δὲ ἐξ αὐτῶν ἐὰν ἡ ἀπαίτησις αὕτη εἶνε τοκοφόρος, γινώσκει δὲ τὸν νόμον ὅστις παραγγέλλει νὰ γίνηται ρητὴ περὶ τόκου μνεία, δὲν εἶνε ὑπόχρεος νὰ σπεύσῃ πρὸς συλλογὴν πληροφοριῶν, ἐὰν κατ' ἔθιμον ἐμπορικὸν τὸ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὑπόλοιπον ἀποφέρει τόκους, ὁσάκις μάλιστα οὗτος δὲν εἶναι ἔμπορος, καὶ συνεπῶς δὲν ὑποτίθεται γινώσκων τὴν ὕπαρξιν τοιούτου ἐθίμου. Τοιαύτην ἐπιμέλειαν παρ'

οὐδενὸς δικαιούμεθα ν' ἀπαιτήσωμεν. Τὸ ἔθιμον τοῦτο δὲν ἀνήκει εἰς σχέσεις τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ὅπερ διέπει τὰ συμφέροντα παντὸς ἀτόμου ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὥστε νὰ θεωρηθῇ πασίδηλον μὴ διαφεῦγον τὴν ἀντίληψιν οὐδενὸς, μολονότι καὶ ἡ παραδοχὴ αὕτη ἤθελεν εἶσθαι ὑπὲρ τὸ δέον αὐστηρά, ἀλλ' εἰς ὡρισμένον κλάδον συναλλαγῶν, τῶν τῆς ἐμπορίας, αἵτινες λαμβάνουσαι χώραν μεταξὺ τοῦ κύκλου ὡρισμένων ἀτόμων, διαφεύγουσι τὴν γνῶσιν τῶν μὴ ἐμπορευομένων.

Ὅθεν ὁ δανειστὴς δὲν δικαιοῦται μὴ ποιησάμενος εἰδικὴν μνείαν περὶ τόκου, νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 31 τοῦ νόμου, διότι ὁ τρίτος εὑρισκόμενος πρὸ ἀπαιτήσεως ἐξασφαλιζομένης ἄνευ οὐδεμιᾶς περὶ τόκων ἰδιαιτέρας μνείας, ἐνῷ ἡ ὑπόθεσις περὶ τῆς παρ' αὐτοῦ γνώσεως τοῦ ἐθίμου εἶνε ἀδικαιολόγητος, δὲν εἶνε ὀρθὸν νὰ ζημιωθῇ ἐξ ἐλλείψεως τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ἡ ραθυμία τοῦ ἐνυποθήκου δανειστοῦ.

§ 258. Ἡ ὑποθήκη δύναται νὰ χορηγηθῇ καὶ διαρκοῦντος τοῦ λογαριασμοῦ. Τούτου γενομένου τὸ αὐτὸ ἕπεται ἀποτέλεσμα, διότι ἐξασφαλίζεται τὸ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ὑπόλοιπον, ἡ τοιαύτη δὲ ὑποθήκη ἀναφέρεται πρὸς ἁπάσας τὰς καταβολάς, ἀνεξαιρέτως τάς τε προηγουμένας τῆς συστάσεως καὶ τὰς μεθεπομένας, διότι τὸ ὑπόλοιπον σύγκειται ἐκ τῶν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ λογαριασμοῦ ἀποστολῶν, δὲν δυνάμεθα δὲ ν' ἀφαιρέσωμεν μέρος τοῦ λογαριασμοῦ ἐκ τῆς ὑποθήκης χωρὶς νὰ προσκρούσωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀδιαιρέτου. Οὕτω ἀπεφήνατο καὶ ἡ ἀπὸ 29 Δβρίου 1880 ἀπόφασις τοῦ ἀκυρωτικοῦ τῆς Γαλλίας. Ἐὰν δὲ ὁ πιστοῦχος ἐκηρύχθη βραδύτερον εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως, ἡ δὲ ὑποθήκη συνέστη μετὰ τὴν παῦσιν τῶν πληρωμῶν αὐτοῦ τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐπίσης οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχῃ σημασίαν, διότι ὡς εἴπομεν ἀλλαχοῦ μόνον ἡ πτώχευσις ἐπιφέρει τὴν διακοπὴν τῶν σχέσεων τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, αἱ δὲ μετὰ τὴν παῦσιν τῶν πληρωμῶν καὶ πρὸ τῆς κηρύξεως τῆς πτωχεύσεως ἐνεργηθεῖσαι διαπραγματεύσεις καὶ ἀποστολαὶ ἀξιῶν, εἰς οὐδεμίαν ὑποπίπτουσιν νόμιμον ἀπαγόρευσιν, οὕτω

δὲ καὶ ἡ ὑποθήκη χάριν τῶν διαπραγματεύσεων τούτων γενομένη καθ' οἱονδήποτε χρόνον, δὲν θεωρεῖται κατ' οὐδένα λόγον συσταθεῖσα χάριν ὡρισμένων κεφαλαίων τοῦ λογαριασμοῦ ἢ μέρους αὐτοῦ, ἀλλ' ἀναφέρεται ἀναγκαίως εἰς ὁλόκληρον τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἀλληλοχρέου, ὅπερ δέον νὰ ᾖ γνήσιον καὶ σύγκηται ἐξ ἁπάντων τῶν κεφαλαίων τῆς πιστοχρεώσεως, ὅσα τὸν λογαριασμὸν ἀποτελοῦσιν (Παραβ. καὶ Poitiers 20 'Απριλίου 1885 — Sous Cass. 28 'Απριλίου 1887 (P. Fr. 831). Τὰ δικαστήρια ὀρθῶς ἀποφαίνονται ὅτι ἡ ὑποθήκη πρέπει ν' ἀναφέρηται εἰς ἐξασφάλισιν τοῦ ὑπολοίπου σπουδαίως καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ φαινόμενον, διότι, ἐὰν ὡς σκέπτεται ἡ ἀπὸ 17 Μαρτίου 1873 ἀπόφασις τοῦ 'Ακυρωτικοῦ, ἡ ὑποθήκη συνωμολογήθη ἵνα ἐξασφαλίσῃ τὴν πληρωμὴν τῶν γραμματίων τῆς ὑπογραφῆς τοῦ πιστούχου κατεχομένων ὑπὸ τοῦ πιστωτοῦ, ἐνῷ κατὰ τύπους φαίνεται συσταθεῖσα πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ ἐκ τῆς παροχῆς πιστώσεως μέλλοντος ὑπολοίπου καὶ μετὰ τὸν χρόνον τῆς παύσεως τῶν πληρωμῶν, εἶνε ἀνίσχυρος.

Τί ἕπεται ὅμως, ἐὰν κατὰ τὸν ἀπηγορευμένον χρόνον ὁ πιστωτὴς ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ ποιεῖται νέας προκαταβολὰς καὶ συνιστᾷ ὑποθήκην δι' ἁπάσας αὐτοῦ τὰς πιστώσεις; Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ταύτην θέλει τεκμαίρεσθαι ὁ δόλος τοῦ πιστωτοῦ, σπεύδοντος ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὰς προγενεστέρας αὐτοῦ καταβολάς, πρὸς τοῦτο δὲ ποιεῖται καταβολὰς ἐλαχίστης ἀξίας ὅπως ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ τούτου, ἐνίοτε μάλιστα ἡ νέα αὕτη καταβολή, ἴσως ἐγένετο καὶ ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ δελεάσῃ τὸν πιστοῦχον καὶ συναινέσῃ οὗτος εἰς τὴν παραχώρησιν ὑποθήκης λαμβάνων ὡς ἀντίτιμον τῆς συναινέσεως αὐτοῦ πίστωσιν νέαν. Ὁ Bedarride (Faillite n. 723) πραγματευόμενος τὸ ζήτημα εἰκότως δοξάζει, ὅτι δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ αὐστηρῶς ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 449 ἐδαφ. 3 τοῦ ἡμετέρου ἐμπορ. νόμου (Γαλλ. 446) θεωρηθῇ δὲ ἄκυρος ἡ ὑποθήκη καθ' ὅλου. Ὁ σκοπὸς τοῦ νόμου κατὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν πληροῦται κατὰ κεραίαν ἅμα ἀπαγγείλωμεν τὴν ἀκυρότητα τῆς τοιαύτης ὑποθήκης, διότι

ὁ νόμος εἰκάζει, ὅτι ὁ δανειστὴς ὅστις σπεύδει νὰ ἐξασφαλίσῃ ἑαυτὸν κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς πτωχεύσεως τοῦ ὀφειλέτου, πράττει τοῦτο σκοπίμως πρὸς ἰδίαν ἐξασφάλισιν, ἀπέναντι ἐνδεχομένης ἣν προβλέπει ζημίας, ἡ ἐλαχίστη δὲ ἐπιείκεια ἤθελεν εἶσθαι προτροπὴ πρὸς καταδολίευσιν τοῦ νόμου. Σύμφωνος εἶνε καὶ ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων (Nancy 4 Αὐγούστου 1860. — Cass. 7 Ἰανουαρίου 1879 καὶ 13 Αὐγούστου 1883 (P. Fr. n. 834) καὶ οἱ συγγραφεῖς Alauzet (t. 6. n. 3515) Bravard—Veyrières et Demangeat (t. 5. σελ. 241) Rubin de Couder (Faillite n. 379). Ὅταν μάλιστα αἱ προγενέστεραι προκαταβολαὶ εἶνε ἐξησφαλισμέναι δι' εἰδικῶν ἐνεχύρων, ἡ καταστρατήγησις τοῦ νόμου εἶνε καταφανής.

Ὁ δόλος ἄρα εἰκάζεται ὅταν ἡ χορηγουμένη πίστωσις εἶνε μικρά, δίδεται δὲ κυρίως αὕτη πρὸς ἐξασφάλισιν προγενεστέρας ὀφειλῆς, ὅπερ ἀπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ νόμου (449). Ἐὰν ὅμως ἡ ποσότης τῆς νέας πιστώσεως δὲν εἶνε ἀσήμαντος καὶ ἐλαχίστη, τὸ τεκμήριον τοῦτο τοῦ δόλου ὁσάκις μάλιστα τὰ πραγματικὰ περιστατικὰ συντρέχουσιν ἐκλείπει, τὰ δὲ δικαστήρια τῆς οὐσίας εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ὁποίων ἀπόκειται ἡ λύσις, δύνανται νὰ περιορίσωσι τὸ κῦρος τῆς ὑποθήκης ὡς πρὸς τὴν νέαν μόνον ἀπαίτησιν, ὡς διδάσκει ὁ Badarride (αὐτόθι) μετὰ τῆς γνώμης τοῦ ὁποίου συντασσόμεθα.

§ 259. Τὸ ὑπόλοιπον δύναται νὰ ἐξασφαλισθῇ καὶ δι' ἐγγυήσεως, εἴτε καθόλου, εἴτε ἐν μέρει μέχρις ὡρισμένου ποσοῦ. Ἡ χορηγουμένη δὲ ὑπὸ τοῦ ἀνταποκριτοῦ ἐγγύησις, ἐπεκτείνεται ἀδιακρίτως ἐφ' ὅλων ἐν γένει τῶν διαπραγματεύσεων ὅσαι περιέχονται εἰς τὸν λογαριασμόν, λόγῳ τοῦ ἀδιαιρέτου αὐτοῦ, ἐκτὸς ἐὰν δι' εἰδικῆς συμφωνίας περιορίζεται ἡ ἐγγύησις εἰς ὡρισμένας ἀποστολάς. (Cass. 17 Ἰανουαρίου 1849).

Ἐρωτᾶται ἤδη, ἐὰν ὡρίσθη χρόνος πρὸς ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, οἱ δὲ συμβαλλόμενοι παρέτειναν ἐκ συμφώνου τὸν χρόνον τῆς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ, ποία ἡ εὐθύνη τοῦ

ἐγγυητοῦ; Ὅ,τι εἴπομεν ἐπὶ ὑποθήκης (ἀριθ. 143) ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ ἐγγυήσεως, ἤτοι ὁ ἐγγυητής, ἐνέχεται διὰ τὸ ὑπόλοιπον, ὅπερ προκύπτει κατὰ τὸν ἀρχῆθεν ὁρισθέντα χρόνον, καὶ οὐχὶ δι' ἐκεῖνο ὅπερ προκύπτει κατὰ τὴν λῆξιν τοῦ χρόνου τοῦ κατόπιν συνομολογηθέντος. Ἐπὶ ἐγγυήσεως ἄλλως, ἐνέχεται πρόσωπον συνάπτον συνάλλαγμα μετὰ τοῦ δανειστοῦ δι' ὡρισμένον χρόνον, ἡ δὲ νεωτέρα συμφωνία τῶν ἀνταποκριτῶν περὶ περαιτέρω διαρκείας τοῦ λογαριασμοῦ, δὲν δύναται νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν ἐγγυητὴν μὴ προσχωρήσαντα εἰς τὴν συμφωνίαν ταύτην. Ἐὰν ἐπὶ παραχωρήσεως ὑποθήκης προβλέπεται τὸ συμφέρον τῶν τρίτων δανειστῶν, μὴ ὑποχρεουμένων νὰ ὑποκύψωσιν εἰς ὅσα γεγονότα δὲν ἀναφέρονται ἐν τοῖς δημοσίοις βιβλίοις, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπὶ ἐγγυήσεως, καθ' ἣν τὸ πρόσωπον συνομολογεῖ τὴν εὐθύνην αὐτοῦ δι' ἰδίας συμβάσεως. Ὅθεν ἐὰν τὸ ὑπόλοιπον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δυνάμει τῆς πρώτης συμφωνίας ἐπερχομένης λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ εἶνε 10 δραχμαὶ κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν τῆς ὁριστικῆς ἐκκαθαρίσεως 20, ὁ ἐγγυητὴς εὐθύνεται διὰ τὰς 10 μόνον, ἐὰν δὲ ἠσφάλισεν ὡρισμένον ποσόν, ἐνέχεται μέχρις αὐτοῦ. (Παρβ. Da n. 58 καὶ Boistel n. 887.)

§ 260. Ἡ ἐγγύησις δύναται νὰ χορηγηθῇ ἢ κατὰ τὸν χρόνον τῆς συστάσεως τοῦ λογαριασμοῦ ἢ κατὰ τὴν δίοδον αὐτοῦ. Διαρκοῦντος τοῦ λογαριασμοῦ ἐὰν δοθῇ ἡ ἐγγύησις, αὕτη θέλει ἀναφέρεσθαι πρὸς ἁπάσας τὰς προκαταβολὰς προγενεστέρας τε καὶ μελλούσας ἢ τοὐναντίον πρὸς τὰς μελλούσας μόνον; Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ῥητὴ συμφωνία εἰς τοῦτο βεβαίως προσέχομεν. Ἐν σιωπῇ ὅμως τῶν συμβαλλομένων τὰ δικαστήρια ἐκ τῶν διαφόρων ὅρων τῆς συμβάσεως καὶ τῶν ἰδιαιτέρων περιστατικῶν δύνανται κυριαρχικῶς νὰ συναγάγωσι τὴν πρόθεσιν τοῦ ἐγγυητοῦ, διότι τὸ ζήτημα εἶνε πραγματικόν. (Aubry et Rau t. 4. § 426. — Pont, Petits contrats t. 2. σελ. 97 καὶ ἀκολ. — Cass. 9 Μαΐου 1877 καὶ Douai 5 Μαΐου 1877 (P. Fr. 841). Ἐνώπιον ὅμως τῶν δικαστηρίων παρουσιάσθη τὸ ἑξῆς σχετικὸν ζήτημα.

§ 261. Εἶνε ὑπεύθυνος ὁ ἐγγυητὴς διὰ τὴν πληρωμὴν γραμματίων τὰ ὁποῖα μολονότι ἀπεστάλησαν παρὰ τοῦ ὀφειλέτου πρὸ τῆς ἐγγυήσεως καὶ δι' αὐτῶν ἐπιστώθη ὁ ἀποστολεὺς (ὑπὲρ οὗ ἡ ἐγγύησις) ἐπῆλθεν ὅμως μετὰ τὴν ἐγγύησιν ἡ λῆξις αὐτῶν, ἡ δὲ πληρωμὴ ζητηθεῖσα δὲν ἐπετεύχθη; Γνωρίζομεν ἤδη, ὅτι ἐὰν ὁ λήπτης τίτλου πρὸς εἴσπραξιν δὲν ἐπιτύχῃ τὴν πληρωμὴν τοῦ τίτλου, δύναται νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν χρέωσιν ταύτην διὰ πιστώσεως ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἴσου ποσοῦ (contrepassation). Τὸ ἑπόμενον παράδειγμα θέλει συντελέσῃ εἰς θετικωτέραν ἀνάλυσιν. Ὁ Γεώργιος διατελεῖ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ μετὰ τοῦ Δημητρίου. Ὁ Γεώργιος ἀπέστειλε πρὸ τῆς ἐγγυήσεως πρὸς τὸν Δημήτριον, γραμμάτιον ἀξίας δρ. 2000, πληρωτέον μετὰ τὴν σύναψιν τῆς ἐγγυήσεως, ἐπιστώθη ἄρα ὁ Γεώργιος διὰ δραχμὰς 2000, καὶ ἐχρεώθη ὁ Δημήτριος δι' ἴσου ποσοῦ. Λήξαντος ὅμως τοῦ γραμματίου μετὰ τὴν ἐγγύησιν δὲν ἐγένετο ἡ πληρωμὴ αὐτοῦ, ὁ δὲ Δημήτριος πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῆς ἰδίας χρεώσεως ἐπίστωσεν ἑαυτὸν διὰ τοῦ ποσοῦ τῶν 2000 δραχμῶν καὶ ἐχρέωσεν ἀφ' ἑτέρου τὸν Γεώργιον. Οὕτω δὲ μετὰ τὴν ἐγγύησιν φαίνεται ὁ Γεώργιος λήπτης ποσοῦ δρ. 2000. Ἡ οὕτω ἀναγραφεῖσα πίστωσις ὑπὲρ τοῦ Δημητρίου λήπτου τοῦ γραμματίου δὲν συνιστᾷ νέαν ἀπαίτησιν, ἀλλ' εἶνε τρόπος ἀποσβέσεως χρέους, οὗτινος ἡ ὕπαρξις ἠρτήθη ἀπὸ τοῦ ὅρον τῆς μὴ πληρωμῆς. Ὁ ἐγγυητὴς λοιπὸν εὑρίσκεται πρὸ ἀποστολῆς 2000 δραχμῶν γενομένης μετὰ τὴν σύναψιν τῆς ἐγγυήσεως πρὸς ἐκεῖνον τὸν ἀνταποκριτήν, ὑπὲρ οὗ ἐγγυήθη, ἡ ἀποστολὴ ὅμως αὕτη εἶνε εἰκονική, καὶ φέρεται κατὰ τύπους πρὸς διαρρύθμισιν σχέσεων, λαβουσῶν χώραν πρὸ τῆς ἐγγυήσεως, ὅθεν δέον νὰ ἀφαιρεθῇ τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἐκ τοῦ δοῦναι τοῦ ὑπὲρ οὗ ἡ ἐγγύησις, καὶ μὴ καταλογισθῇ εἰς τὸ παθητικὸν πρὸς ὑπολογισμὸν τοῦ ὑπολοίπου, δι' ὃ ἐχορηγήθη ἡ ἐγγύησις. Τὸ Ἐφετεῖον Limoge ἐθεώρησεν ὑπεύθυνον τὸν ἐγγυητὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος, ἀλλὰ τὸ Ἀκυρωσικὸν ἀνήρεσε τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ βασιζόμενον ἐπὶ τῶν ὀρθῶν σκέψεων. (τῆς 10 Ἰουλίου

1872 (Παραβ. καὶ Feitu n. 533 — Da n. 188 καὶ Clement n. 305.)

§ 262. Ἡ ἀσφάλεια δύναται νὰ συνίσταται καὶ εἰς παραχώρησιν ἐνεχύρου.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἄρθρον 449 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, εἶνε ἄκυρος ἡ παραχώρησις ἐνεχύρου ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου, πρὸς ἐξασφάλισιν προγενεστέρας ὀφειλῆς, ἐὰν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου μετὰ τὴν παῦσιν τῶν πληρωμῶν, ἢ τοῦ πρὸ αὐτῆς δεκαημέρου. Ὅθεν ὅ,τι εἴπομεν περὶ ὑποθήκης, (ἀριθ. 258) ἐὰν αὕτη χορηγηθῇ διὰ νέας καταβολὰς ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐξασφαλίσεως προγενεστέρων καταβολῶν ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ ἐνεχύρου (Cass. 18 Ἀπριλίου 1887 — Poitiers 20 Ἀπριλίου 1885 (P. Fr. 847— 848) Alauzet t. 6. n. 2518—Rubin de Couder. faillite n.379.)

§ 263. Ἐνδεχόμενον εἶνε νὰ συσταθῇ ἐνέχυρον διὰ μεταβιβάσεως τίτλου τινὸς εἰς τὸν κομιστήν, οἷον διὰ φορτωτικῆς ἢ δι' ἀποδείξεως καταθέσεως' ἐμπορευμάτων ἔν τινι δημοσίῳ ἀποδοχείῳ οἷον τῷ Τελωνείῳ (warrant). Ἡ τοιούτου εἴδους ἀπόδειξις καταθέσεως δύναται νὰ μεταβιβασθῇ δι' ὀπισθογραφήσεως, ὁ δὲ κομιστὴς δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ τὴν παράδοσιν αὐτῶν ὡς ὁ κομιστὴς τῆς φορτωτικῆς, συνεπῶς ἐκ τῆς ὀπισθογραφήσεως δέον νὰ προκύπτῃ ἂν αὕτη σκοπεῖ τὴν μετάθεσιν κυριότητος ἢ τὴν ἐνεχυρίασιν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον πρέπει κατὰ τὸ ἄρθρον 91 τοῦ ἐμπορ. νόμου τῆς Γαλλίας νὰ περιέχῃ τὴν φράσιν *ἀξία ἐπὶ ἐνεχύρῳ* ἄλλως δέον νὰ τηρηθῶσιν αἱ διατυπώσεις τοῦ περὶ ἐνεχύρων νόμου, ὡς ὀρθῶς ἀπεφήνατο τὸ Ἀκυρωτικὸν (τῆς 8 Δβρίου 1875), διότι ἡ ἀποστολὴ ἁπλῶς τοιούτου τίτλου συνιστᾷ καταβολὴν ἀξίας, ἤτοι κεφάλαιον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ καὶ ἑπομένως εἶνε ἰσχυρὰ μὴ ἀκυρουμένη, διότι ἐγένετο μετὰ τὴν παῦσιν τῶν πληρωμῶν, ἢ ἐντὸς τοῦ πρὸ αὐτῆς δεκαημέρου, καθόσον οὔτε ὡς πληρωμὴ ἄσχετος πρὸς τὸν λογαριασμὸν δύναται νὰ θεωρηθῇ, οὔτε ὡς ἐνέχυρον.

Ἡ λύσις αὕτη εἶνε ἀναμφισβήτητος ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ νεωτέρου νόμου τῆς 28 Μαΐου 1863 ὅστις ἐπέ-

τρεψε τὴν δι' ὀπισθογραφήσεως ἐνεχυρίασιν τίτλων εἰς τὸν κομιστὴν ἅμα ἐν αὐτῷ δηλοῦται ὅτι συνίσταται ἐνέχυρον, (valeur en garantie). Οὕτω δὲ ἐξέλειψε μετὰ τὸν νόμον τοῦτον ἡ ἀμφισβήτησις περὶ τὴν ἔκτασιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἄρθρου 2084 τοῦ 'Αστικοῦ Γαλλ. Κώδικος (ἄρθρ. 12 τοῦ ἡμετέρου περὶ ἐνεχύρου νόμου) ἂν ὑποβάλλῃ τουτέστιν οὗτος ἅπαντα τὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα εἰς τὴν ἐξαίρεσιν, ἢ μόνον τὸ τοῦ ἄρθρου 93 καὶ 95.

Παρ' ἡμῖν ὅμως ἕπεται διάφορος ἡ λύσις ἐν ἐλλείψει παρομοίας διατάξεως. Δεδόσθω ὅτι ὁ Α, ὅστις διατελεῖ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ μετὰ τοῦ Β. ἢ τρίτος τις ὑπὲρ τοῦ Β. ἀπέστειλεν πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ ὑπολοίπου συναλλαγματικὴν ἢ φορτωτικὴν ἢ ἄλλον τινα τίτλον, ὀπισθογραφήσας αὐτὸν εἰς διαταγὴν τοῦ Α.

'Ερωτᾶται, ἡ παράλειψις τῶν διατυπώσεων τοῦ περὶ ἐνεχύρου νόμου ἐπάγεται τὴν ἀκυρότητα τοιαύτης ἐνεχυριάσεως ;

Τὸ ἄρθρον 12 τοῦ περὶ ἐνεχύρου νόμου ἔχει οὕτω : «Αἱ ἀνωτέρω διατάξεις δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα, εἰς τὰ ἐπὶ ἐνεχύρῳ δανειστήρια, τὰ δι' ἀδείας τῆς ἀρχῆς συνεστηκότα οὐδ' εἰς τὰς Τραπέζας, ὅσαι ἤθελον λάβει ἐν τῷ καταστατικῷ αὐτῶν ἐγγράφῳ τὴν ἄδειαν νὰ δανείζωσιν ἐπὶ ἐνεχύρῳ, περὶ τῶν ὁποίων ἰσχύουν οἱ περὶ τούτων ἰδιαίτεροι νόμοι καὶ κανονισμοὶ (ἄρθρ. Γαλλ. Κώδ. 2084).

'Ο νόμος ἐξαιρεῖ τῶν διατυπώσεων τοῦ περὶ ἐνεχύρου νόμου τὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα. 'Αλλ' ἡ ἔννοια τῆς ἐξαιρέσεως ταύτης εἶνε γενικὴ ἢ ἀναφέρεται μόνον εἰς ὅσα συναλλάγματα ὑπάρχει νόμος εἰδικὸς κανονίζων ἄλλως τὰ περὶ τούτου ; 'Ο Troplong (n. 157—184) ἑρμηνεύων πρὸ τοῦ νέου νόμου ἐν Γαλλίᾳ τὴν διάταξιν ταύτην, παραδέχεται ὅτι τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀναφέρεται εἰς νόμους ἐμπορικοὺς εἰδικούς, καὶ δὲν ἐφαρμόζεται εἰς ὅλας τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις, τοιοῦτοι δὲ νόμοι εἰδικοὶ δὲν ὑπάρχουσιν ἐκτὸς τῶν ἄρθρων 93 καὶ 94 τοῦ 'Εμπορ. Κώδικος προκειμένου περὶ παραγ-

γελίας. Ὅθεν ἡ ἐξαίρεσις τοῦ γενικοῦ κανόνος ἐφαρμόζεται μόνον ἐπὶ τοῦ προνομίου τοῦ παραγγελιοδόχου. Οὕτω φρονεῖ καὶ ὁ Laurint (Principes du droit civile Francais.— Παρβ. καὶ Boistel n. 487) καὶ οἱ παρ' ἡμῖν συγγραφεῖς. (Παραβ. Καλλιγᾶ Σύστημα Ρ. Δ. τ. 3. ἀριθ. 357.)

Καὶ καθ' ἡμᾶς δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ὁ νομοθέτης ἐκτείνει τὴν ἐξαίρεσιν μόνον ἐπὶ τῆς παραγγελίας, σαφέστατα δὲ ἡ ἔννοια αὕτη προκύπτει ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ ἄρθρου 12, καθ' ὃ αἱ διατάξεις τοῦ περὶ ἐνεχύρου νόμου δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα κλπ. περὶ τῶν ὁποίων δηλαδὴ ἐμπορικῶν συναλλαγμάτων ἰσχύουσιν οἱ ἰδιαίτεροι νόμοι καὶ κανονισμοί, προδήλως δὲ οἱ μὲν νόμοι ἀναφέρονται εἰς τὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα, οἱ δὲ κανονισμοὶ εἰς τὰ ἐπὶ ἐνεχύρῳ δανειστήρια καὶ τὰς Τραπέζας. Ἐναντίαι, λύσασαι τὸ ζήτημα καταφατικῶς εἰσὶν αἱ ὑπ' ἀριθ. 63 τοῦ 1845 καί τις τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν (Μπαλάνου Ἑλλην. καὶ Γαλλ. Νομολογία τ. 7. σελ. 503.)

Τοιοῦτοι νόμοι ἰδιαίτεροι παρ' ἡμῖν εἶνε οἱ ἀπὸ 11 Ἀπριλίου 1859, 13 Αὐγούστου 1864, ὑπὸ στοιχ. ΥΟΖ'. τῆς 28 Ἰουλίου 1873 περὶ συστάσεως Τραπέζης τῆς κτηματικῆς πίστεως, ὑπὸ στοιχ. ΩΚΘ'. τῆς 18 Ἀπριλίου 1880 περὶ κυρώσεως συμβάσεως μετὰ τῆς Γενικῆς Πιστωτικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος πρὸς σύστασιν Τραπέζης ἐν Ἑπτανήσῳ, καὶ τὰ ἀπὸ 6 Μαΐου 1880, 7 Μαΐου 1880 καὶ 19 Μαΐου 1880 Β. Διατάγματα, δι' ὧν νόμων καὶ Διαταγμάτων ἀπαλλάσσονται αἱ διάφοροι Τράπεζαι τῶν διατυπώσεων τοῦ περὶ ἐνεχύρου νόμου, ὑποβαλλόμεναι εἰς ἁπλῆν διαδικασίαν κατά τε τὴν σύστασιν τοῦ ἐνεχύρου καὶ τὴν ἐκτέλεσιν πρὸς πληρωμήν. Ὁ δὲ ὑπὸ στοιχ. ΒΤϚΗ'. τῆς 31 Μαρτίου 1896 νόμος ἐπιτρέπει τὴν ἐνεχυρίασιν τῶν ἐν τῇ διαμετακομίσει τῶν Τελωνείων τοῦ Κράτους εὑρισκομένων ἐμπορευμάτων δι' ἁπλῆς ἀναγνωρίσεως γενομένης ἐνώπιον τοῦ ἐπιστάτου τῆς διαμετακομίσεως ὑπό τε τοῦ ὀφειλέτου καὶ τοῦ ἐπὶ ἐνεχύρῳ δανειστοῦ.

Ἄρα ἐφ' ὅσον νόμος εἰδικὸς δὲν προβλέπει περὶ ὡρισμένης

περιπτώσεως, αἱ διατυπώσεις τοῦ περὶ ἐνεχύρου νόμου δέον νὰ τηρηθῶσιν καὶ ἐπὶ παντὸς ἐμπορικοῦ συναλλάγματος.

Τὴν ὀρθὴν ταύτην ἐκδοχὴν ἀκολουθεῖ καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 1040 τοῦ 1891 ἀπόφασις τοῦ 'Εφετείου 'Αθηνῶν, ἔχουσα ὡς ἑξῆς:

«'Επειδὴ αἱ περὶ συστάσεως τοῦ ἐνεχύρου διατάξεις τοῦ 'Αστικοῦ νόμου, ἐφαρμόζονται καὶ εἰς τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, οὐδὲ τροποποιεῖ αὐτὰς τὸ ἄρθρον 12 τοῦ αὐτοῦ νόμου ὁρίζον ὅτι «αἱ ἀνωτέρω διατάξεις δὲν ἐφαρμόζονται εἰς τὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα καὶ τὰ ἐπὶ ἐνεχύρῳ δανειστήρια τὰ δι' ἀδείας τῆς ἀρχῆς καθεστηκότα, οὐδ' εἰς τὰς Τραπέζας ὅσαι ἤθελον λάβῃ ἐν τῷ καταστατικῷ αὐτῶν ἐγγράφῳ τὴν ἄδειαν νὰ δανείζωσιν ἐπὶ ἐνεχύρῳ, περὶ τῶν ὁποίων ἰσχύουν οἱ περὶ τούτων ἰδιαιτέρως γενόμενοι νόμοι καὶ κανονισμοί,» διότι ἐκ τῆς τελευταίας περικοπῆς τοῦ ἄρθρου τούτου, «περὶ τῶν ὁποίων ἰσχύουσιν οἱ περὶ τούτων ἰδιαιτέρως γενόμενοι νόμοι καὶ κανονισμοὶ» ἀναφερομένης εἰς ὅλας τὰς ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ ὑπαρχούσας περιπτώσεις, ἐξάγεται ὅτι, καὶ ἐπὶ ἐμπορικῶν συναλλαγμάτων, περὶ ὧν δὲν ὑπάρχουσιν ἰδιαίτεροι νόμοι, δέον νὰ τηρῶνται αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ νόμου, συνεπῶς δὲ καὶ ἐν προκειμένῳ, τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου οὐδὲν περιέχοντος περὶ συμβατικοῦ ἐνεχύρου, δέον νὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ τοῦ ἄρθρου 2 διατάξεις τοῦ περὶ ἐνεχύρου νόμου, ἐπίσης δὲ οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐν προκειμένῳ ἐφαρμογήν, αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 109 τοῦ 'Εμπορ. νόμου καὶ 304 ἐδάφ. 1 τῆς Πολ. Δικ. διότι τὸ μὲν πρῶτον πραγματεύεται περὶ ἀποδείξεως τῆς πωλήσεως, τοῦ δὲ δευτέρου αἱ διατάξεις ἰσχύουσι καθ' ἃς περιπτώσεις ὁ νομοθέτης δὲν ἀπήτησεν ἐξαιρετικὰς διατυπώσεις. (Παππαρ. τ. 7. § 503, Οἰκονομίδου βιβλ. Β. § 117 σημ. 12, Καλλιγᾶ § 357.—Καὶ ἐν Γαλλίᾳ δὲ πρὸ τοῦ νόμου τῆς 23 Μαΐου 1836, καθ' ὃν καθιερώθη αὐτόθι ἡ ἀρχὴ τῆς διὰ μαρτύρων ἀποδείξεως, περὶ συστάσεως ἐνεχύρου εἰς τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγάς, ἐγερθείσης διαφωνίας περὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 2084 τοῦ Γαλλικοῦ 'Αστικοῦ Κώδικος

ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸ ἄρθρον 12 τοῦ ἡμετέρου νόμου περὶ ἐνεχύρου ἐξενίκησεν ὡς ὀρθοτέρα ἡ γνώμη, ὅτι ἐπὶ ἐμπορικῶν συμβάσεων, ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τοῦ περὶ ἐνεχύρου νόμου, μέχρις οὗ εἰδικὸς νόμος ὁρίσῃ ἄλλως.

Ἡ νομολογία ὅμως τῶν δικαστηρίων παρεδέξατο καὶ ἑτέραν ἐξαίρεσιν ἐκ τοῦ ἄρθρου 136 τοῦ Ἐμπορ. νόμου. Ἐπειδὴ εἶπε κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην ἡ κυριότης τῶν συναλλαγματικῶν καὶ εἰς διαταγὴν γραμματίων μεταβιβάζεται δι' ὀπισθογραφήσεως, ἐξ ἀναλογίας δέον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι καὶ ἐνέχυρον δύναται νὰ συσταθῇ διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου, ἅμα μάλιστα ἐν τῇ ὀπισθογραφήσει δηλοῦται ὁ σκοπὸς τῆς μεταβιβάσεως διὰ τῆς φράσεως «ἀξία ἐπὶ ἐνεχύρῳ (valeur en garantie). (Παρβ. καὶ Aubry et Rau t. IV n. 433 σημ. 3.) τὴν δὲ ἐξαίρεσιν ταύτην παρεδέχθη καὶ ὁ Troplong.

Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, ἡ ἐξαίρεσις αὕτη δὲν στηρίζεται εἰς τὸ ἄρθρον 12 τοῦ περὶ ἐνεχύρου νόμου διότι ἡ ὀπισθογράφησις τοῦ γραμματίου θεωρεῖται ἐμπορικὸν συνάλλαγμα, ἀλλ' εἰς τὸν λόγον ὅτι δύναται νὰ χωρήσῃ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνεχύρου, ἐξ ἀναλογίας ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος, ὅτι τὰ γραμμάτια καὶ αἱ συναλλαγματικαὶ μεταβιβάζονται διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως. Ἀλλὰ διὰ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης δημιουργοῦμεν τύπον ἐνεχυριάσεως, ἐκεῖ ἔνθα ὁ νόμος δὲν καθιεροῖ τοιοῦτον. Ἀφοῦ ἡ ὀπισθογράφησις μεταβιβάζει μόνον τὴν κυριότητα, ὁ δὲ ἐμπορικὸς νόμος ἑτέραν συνέπειαν τῆς ὀπισθογραφήσεως ῥητῶς δὲν ἀναγνωρίζει, ἐξαιρετικὸς δὲ εἶνε ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἀποκτήσεως τῆς κυριότητος ἐπὶ τῶν τίτλων τούτων εἰς τὸν κομιστήν, ἐπὶ τίνι βάσει θέλομεν παραδεχθῇ ὅτι τοιοῦτος τίτλος δύναται νὰ ἐνεχυριασθῇ δι' ὀπισθογραφήσεως ; Ἀφοῦ σκοπὸς τῆς ὀπισθογραφήσεως εἶνε ἡ ἐνεχυρίασις, τὸ μέσον τοῦτο δὲν εἶνε πρόσφορον ὅταν δὲν προτίθεται νὰ μεταβιβασθῇ ἡ κυριότης, ἥτις εἶνε τὸ μόνον ἀποτέλεσμα τῆς ὀπισθογραφήσεως (Παρβ. καὶ Dalloz nant. n. 114 καὶ Καλλιγᾶ τ. 3 ἀριθ. 357.)

Ὅθεν ἡ ἐνεχυρίασις τίτλου εἰς τὸν κομιστὴν διὰ τακτικῆς ὀπισθογραφήσεως, φρονοῦμεν ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται κατὰ τοὺς

κειμένους νόμους, ἔστω καὶ ἂν ἐν τῇ ὀπισθογραφήσει δηλοῦται ὁ σκοπὸς ὅτι μεταβιβάζεται ὁ τίτλος δι' ἀξίαν ἐπὶ ἐνεχύρῳ.

Οὕτω λυομένου τοῦ ζητήματος, οὐδαμῶς ἐνδιαφέρει ἡμᾶς, ἐὰν ὁ σκοπὸς τοῦ ἐνεχύρου δηλοῦται ἐν τῇ ὀπισθογραφήσει, διότι ἡ ὀπισθογράφησις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν συνιστᾷ τύπον ἐνεχυριάσεως, καὶ συνεπῶς ὁ τίτλος δέον ν' ἀποκατασταθῇ πρὸς τὸν ἀποστολέα ὀπισθογράφον.

Ἐὰν ὅμως ὁ ἀποστολεὺς ἠννόει πράγματι νὰ μεταβιβάσῃ τὴν κυριότητα διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ δανειστοῦ του, ὑποκρυπτομένου οὕτω ἐνεχύρου ὑπὸ τύπον πωλήσεως, ὁ ἀληθὴς χαρακτὴρ τῆς πράξεως, καὶ ὁ σκοπὸς τῶν συμβαλλομένων δέον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν, ἀκυρουμένης τῆς ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ μεταβιβάσεως τῆς κυριότητος. (Cour de Paris 18 Ἀπριλίου 1889 — Ἐν «Θέμιδι» τ. 1. σελ. 315. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου παράβαλε τὴν περισπούδαστον μονογραφίαν τοῦ ἐγκρίτου Πρωτοδίκου κ. Παντολέοντος Τσιτσεκλῆ «Περὶ τοῦ συμφώνου τῆς ἐξωνήσεως», δι' ἧς καταδείκνυσι δι' ἐπιχειρημάτων ἀκαταγωνίστων τὸ νόμιμον τῆς ἀκυρώσεως τοιούτων συναλλαγμάτων.)

Ἐνόσῳ καὶ παρ' ἡμῖν νομοθετικῶς δὲν ἐπιτραπῇ ἡ διὰ τῆς ὀπισθογραφήσεως ἐνεχυρίασις, ἡ ἐκτεθεῖσα θέλει εἶσθαι ἡ προσήκουσα λύσις.

Ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοῦ ρηθέντος νόμου συνεπληρώθη τὸ κενὸν τοῦτο διὰ τριῶν ἄρθρων, δι' ὧν ἐπετράπη ἡ ὑπὸ τοῦ ἐμπόρου, ἢ δι' ἐμπορικὴν πρᾶξιν ἐνεχυρίασις σύμφωνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 109 τοῦ ἐμπορ. νόμου, ρητῶς δὲ ὡρίσθη ὅτι τὸ ἐνέχυρον ἐπὶ ἀξιῶν εἰς τὸν κομιστὴν, δύναται νὰ λάβῃ χώραν δι' ὀπισθογραφήσεως ἐμφαινούσης τὸν σκοπὸν τῆς ἐνεχυριάσεως. Τὰ ἄρθρα δὲ ταῦτα προσετέθησαν μετὰ τὸ ἄρθρον 91 ἀποτελέσαντα μέρος τοῦ Ἐμπορικοῦ Κώδικος.

§ 264. Ἡ ἀγωγὴ πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου ὑπόκειται εἰς τὴν συνήθη τριακονταετῆ παραγραφήν.

§ 265. Κατὰ τὸν Κώδικα τῆς Χιλῆς ἄρθρ. 619. 1. καὶ

Ἀργεντίνης ἄρθρ. 790 ἡ αὐτὴ παραγραφὴ ἐφαρμόζεται εἰς ἁπάσας τὰς ἐκ τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ πηγαζούσας ἀγωγάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5

Μεταφορὰ τοῦ ὑπολοίπου εἰς νέον λογαριασμὸν

§ 266. Εἴπομεν, ὅτι ὁ ἀνταποκριτὴς, λήξαντος τοῦ ἀλληλοχρέου, δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ προκύψαν ὑπόλοιπον, διότι τοῦτο καθίσταται ἀπαιτητόν. Ἐνίοτε ὅμως οἱ συμβαλλόμενοι συναινοῦσιν εἰς τὴν συνέχισιν τῶν διαπραγματεύσεων, τὸ δὲ ὑπόλοιπον, ὅπερ μέχρι τοῦ σημείου τούτου ἦτο ἀπαιτητόν, μεταφέρεται εἰς νέον λογαριασμὸν ἀποτελοῦν τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀποστολήν, ἤτοι κεφάλαιον αὐτοῦ, καλούμενον ὑπὸ τῆς ἐμπορικῆς γλώσσης, ὑπόλοιπον εἰς νέον λογαριασμόν.

Διὰ τῆς μεταφορᾶς ταύτης, ὁ δανειστὴς ἀνταποκριτής, παραιτεῖται τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐνασκῆσαι τὴν ἐκ τοῦ λήξαντος λογαριασμοῦ ἀγωγήν, ἡ δὲ ἰδιότης τοῦ ἀπαιτητοῦ τοῦ ὑπολοίπου καταργεῖται ἐξαφανιζομένη.

Ἀλλὰ τίνες αἱ συνέπειαι τῆς μεταφορᾶς ταύτης καὶ τί αὕτη ἀπεργάζεται ; Ἀνανέωσιν ἀπαντῶσιν οἱ συγγραφεῖς.

Τὸ ζήτημα ὅμως περὶ τὸ ὁποῖον ἐστράφη ἡ ἔρις, εἶνε ἂν ἐπέρχηται ἀνανέωσις μόνον διὰ τῆς πρὸς μεταφορὰν τοῦ ὑπολοίπου συναινέσεως, ἢ ἀπαιτεῖται ἡ συνδρομὴ καὶ ἑτέρων στοιχείων πρὸς κατάρτισιν αὐτῆς.

Γνωρίζομεν ἤδη, ὅτι ὁ λογαριασμὸς δημιουργεῖ ἀνανέωσιν διηνεκῆ, διότι περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῷ διαφόρους ἀξίας ἐκ διαφόρων αἰτιῶν πηγαζούσας, οὕτω δὲ ὅσαι ἀποστολαὶ ἀξιῶν τοσαῦται καὶ ἀνανεώσεις, ὁ σκοπούμενος δὲ διὰ τοῦ λογαριασμοῦ συμψηφισμός, παράγει ἀπαίτησιν ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς τῶν ἀνταποκριτῶν, καὶ γεννᾷ δικαίωμα πρὸς δικαστικὴν ἐνάσκησιν αὐτῆς. Τούτου δοθέντος, ἔχομεν ἐκ τῆς συρ-

ροῆς ἀμοιβαίων ἀπαιτήσεων τικτομένην ἐνοχικὴν σχέσιν, ἤτοι ὑποχρέωσιν, πρὸς πληρωμὴν τῆς ὁποίας ἡ ἐκτέλεσις δέον νὰ ἐπακολουθήσῃ ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ.

Ἀλλ' ἡ ἀπαίτησις αὕτη τὴν ὁποίαν ἀμέσως δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ ὁ δανειστής, ἐὰν συναινέσῃ νὰ μεταφερθῇ εἰς νέον λογαριασμὸν ἐπιφέρει ἀνανέωσιν;

Ὁ Feitu (n. 359. 6'.) δοξάζει ὅτι δὲν ἀρκεῖ μόνη ἡ μεταφορὰ τοῦ ὑπολοίπου εἰς νέον λογαριασμὸν πρὸς παραγωγὴν ἀνανεώσεως, ἀλλ' ἀπαιτεῖται ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν βούλησιν τῶν ἀνταποκριτῶν, ἵνα πεισθῶμεν ἐὰν ἐσκόπουν οὗτοι νὰ καταργήσωσι τὴν προτέραν ἐνοχήν, ἢ ἁπλῶς νὰ ἐξακολουθήσωσι τὰς διαπραγματεύσεις αὐτῶν ἤτοι συνεχίσωσι τὸν παλαιὸν λογαριασμόν.

Ἡ ἄποψις αὕτη δὲν εἶνε βεβαίως ἀναμφισβήτητος, διότι τὸ στοιχεῖον animus novandi, εἶνε ἡ βάσις, ἐξ ἧς ἡ ἀνανέωσις καταρτίζεται, φρονοῦμεν ὅμως ὅτι, ἀπὸ περιωπῆς ἄλλης ἐὰν ἐλάμβανε τὴν ἀρχὴν ἡ ἐξέτασις τοῦ θέματος, ἠθέλομεν προχωρήσῃ ὁμαλώτερον εἰς τὴν λύσιν.

Ἡ ἀφετηρία τῆς ἐρεύνης εἶνε τὸ ἀπαιτητὸν ἢ μὴ τῆς τοῦ ὑπολοίπου ἐνοχῆς. Ἵνα δὲ γνωρίσωμεν πότε τὸ ὑπόλοιπον εἶνε ἀπαιτητόν, ἀρκεῖ νὰ ἐξετάσωμεν, πότε συνεφωνήθη νὰ κλεισθῇ ὁριστικῶς ὁ λογαριασμός, ἢ πότε κατ' ἔθιμον κλείονται οἱ λογαριασμοί.

Οἱ λογαριασμοὶ κλείονται ἢ τελευτῶσι δι' ἀμοιβαίας συμφωνίας τῶν ἀνταποκριτῶν ἢ κατ' ἐμπορικὴν συνήθειαν. Ὁ οὕτω κλεισθεὶς λογαριασμός, παρέχει τὸ δικαίωμα εἰς τὸν δανειστὴν νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου. Ἰδοὺ ἡ βάσις ἐφ' ἧς ἐπερειδόμενοι δέον νὰ προβῶμεν πρὸς τὰ πρόσω, ἵνα εἴπωμεν, πότε ὑπάρχει ἀνανέωσις.

Ἵνα μάθωμεν ἂν ἐνοχή τις ὑφίσταται ἀνανέωσιν, εἶνε ἀναγκαία ἡ προϋπόθεσις, ὅτι ὑπάρχει ἐνοχὴ παλαιὰ ἀπαιτητή. Ἀφοῦ δὲ ὁ δανειστὴς λήξαντος τοῦ λογαριασμοῦ δικαιοῦται εἰς τὸ ὑπόλοιπον, συναινεῖ δὲ πρὸς μεταφορὰν τούτου εἰς νέον λογαριασμόν, ἡ ἀνανέωσις εἶνε πρόδηλος. Τὸ

animus novandi ἐξάγεται σαφῶς ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ὑπόλοιπον ἦτο ἀπαιτητόν, ὅπερ εἶνε συνέπεια τῆς ὁριστικῆς ἐκκαθαρίσεως καὶ τοῦ τέλους τοῦ λογαριασμοῦ.

Δὲν ἐξετάζομεν, τί σκέπτεται ὁ δανειστής, ἐνῷ συναινεῖ εἰς μεταφορὰν τοῦ ὑπολοίπου, ἂν τοὐτέστιν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ἐνοχῆς, ἢ τὴν ἐξακολούθησιν, διότι τὸν σκοπὸν αὐτοῦ περὶ ἀνανεώσεως ἔχομεν ἀποδεδειγμένον, ἀφοῦ ἀπαιτητοῦ ὄντος τοῦ ὑπολοίπου πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὁποίου κέκτηται ἄμεσον δικαίωμα, οὗτος παραιτεῖται καὶ ἐπαφίησι τοῦτο ὡς δάνειον εἰς χεῖρας τοῦ ὀφειλέτου, διὰ τῆς ἀναγραφῆς αὐτοῦ ἐν νέῳ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ.

Τὰ στοιχεῖα τῆς ἀνανεώσεως ὑπάρχουσι πλήρη, διότι καὶ animus novandi ἔχομεν τεκμαιρόμενον ἐκ τῆς παραιτήσεως ἀπὸ ἀπαιτητοῦ δικαιώματος, καὶ ἡ παλαιὰ ἀπαίτησις ὑφίσταται ἀλλοίωσιν, ὅπερ ἀπαιτεῖ ἡ ἀνανέωσις, διότι ἐνῷ εἶνε πληρωτέα ἀμέσως, διὰ τῆς μεταφορᾶς ἀποβάλλει τὴν ἰδιότητα ταύτην καθισταμένη κεφάλαιον νέου λογαριασμοῦ. (Massé Compt cour. t.3 n.1300.) Καὶ ὅταν ὁ λογαριασμὸς κλείσῃ ὁριστικῶς, τὸ δὲ ὑπόλοιπον αὐθωρεὶ μεταφερθῇ εἰς νέον, πάλιν δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν παράγεται ἀνανέωσις, διότι τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπαιτῆσαι τὸ ὑπόλοιπον ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐκκαθαρίσεως, ἡ δὲ ἄμεσος μεταφορὰ δὲν ἕπεται ὅτι δὲν ἐπακολουθεῖ εἰς τὴν ἄμεσον παραίτησιν.

§ 267. Ἅμα πρόκειται περὶ ἐκκαθαρίσεων γενομένων κατὰ περιόδους συμπεφωνημένας ἢ ἐκ συνηθείας ἐμπορικῆς, ὅτε οἱ συμβαλλόμενοι δὲν ἀποβλέπουσιν εἰς ὁριστικὴν ἐκκαθάρισιν, ἀλλὰ σκοποῦσι νὰ γνωρίσωσι τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν θέσιν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ, τότε ἐπειδὴ τὸ ὑπόλοιπον ἔγκειται ἐν τῷ σκοπῷ τῶν συμβαλλομένων νὰ μεταφέρηται εἰς νέον λογαριασμόν, ὅστις θεωρεῖται ἐξακολούθησις τοῦ πρώτου, χωρὶς νὰ δικαιοῦται ὁ δανειστὴς εἰς ἀπαίτησιν τοῦ μεταφερομένου ὑπολοίπου, οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ ὅτι δὲν ἐπέρ-

χεται ἀνανέωσις. (Massé αὐτόθι Feitu n. 359. β'.—Dalloz αὐτόθι—Dietz αὐτόθι—'Αθανασιάδης αὐτόθι.)

§ 268. Αἱ ἐγγυήσεις, τὰ ἐνέχυρα καὶ αἱ ὑποθῆκαι ὅσαι ἐχορηγήθησαν πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ μετὰ τὴν ὁριστικὴν ἐκκαθάρισιν ὑπολοίπου τοῦ λογαριασμοῦ, λύονται ὅταν τὸ ὑπόλοιπον τοῦτο μεταφερθῇ εἰς νέον λογαριασμόν, ἡ δὲ λύσις αὕτη εἶνε συνέπεια τῆς ἀνανεώσεως.

§ 269. Ἡ κατὰ τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμὸν ἐπερχομένη ἀνανέωσις, δυνατὸν νὰ συνίσταται καὶ εἰς μεταβολὴν τοῦ προσώπου τοῦ ὀφειλέτου. Ὁ Feitu, μνημονεύει τρεῖς τοιαύτας περιπτώσεις, τὰς ὁποίας μεταφέρομεν ἐνταῦθα. (n. 358.) Ἐν ταῖς περιπτώσεσιν ὅμως ταύταις, ὁ συγγραφεὺς ἀνευρίσκει τὰς ἐξαιρετικὰς ἐκείνας περιστάσεις,αἵτινες προσαπαιτοῦνται σὺν τῇ μεταφορᾷ τοῦ ὑπολοίπου πρὸς ὕπαρξιν τῆς ἀνανεώσεως. Ὁ Πέτρος εὑρίσκεται ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ μετὰ τοῦ Παύλου καὶ 'Ιακώβου συνεταίρων. Εἷς τῶν συνεταίρων, ὁ Παῦλος ἀποθνήσκει, καὶ ὁ λογαριασμὸς ἔληξεν, ἀλλ' ὁ Πέτρος καὶ ὁ 'Ιάκωβος βούλονται νὰ ἐξακολουθήσωσι τὰς διαπραγματεύσεις αὐτῶν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τὸ ὁποῖον ὠφείλετο ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν συνεταίρων, μετεφέρθη ὁλόκληρον εἰς τὸν λογαριασμὸν τοῦ 'Ιακώβου.

Ὡς παρατηροῦμεν, ἀφανὴς καὶ ἄδηλος εἶνε ἐν τῷ προκειμένῳ θέματι ἡ παράστασις περιστατικοῦ τινος ἰδιάζοντος, ὅπερ ἐμφαίνει τὴν βούλησιν τῶν ἀνταποκριτῶν πρὸς σύναψιν ἀνανεώσεως. Ἡ μόνη διαφορὰ εἶνε, ὅτι ἐνῷ ὁ δανειστὴς Πέτρος δικαιοῦται νὰ ἐνασκήσῃ ἀγωγὴν κατά τε τοῦ ἐπιζῶντος καὶ τῶν κληρονόμων τοῦ ἀποβιώσαντος, πρὸς πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου, καθὸ ἐπελθούσης ἀναγκαίας λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Παύλου, παρῃτήθη τοῦ δικαιώματος τούτου καὶ συνήνεσε ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν 'Ιάκωβον ὀφειλέτην ὁλοκλήρου τοῦ ὑπολοίπου. Προϋπόθεσις ἄρα ἐνταῦθα, εἶνε τὸ ἀπαιτητὸν τοῦ ὑπολοίπου λόγῳ τῆς ἀναγκαστικῆς λύσεως τοῦ λογαριασμοῦ, οὗτινος ἡ μεταφορὰ ἀποτελεῖ τὴν *ἀνανέωσιν*. Ἐὰν ὅμως φρονεῖ ὁ συγγραφεὺς ὅτι τὸ ἰδιαίτερον περιστατικὸν τὸ συμπορευόμενον

μετὰ τῆς μεταφορᾶς, εἶνε ἐνταῦθα ἡ μεταλλαγὴ τοῦ προσώπου τοῦ ὀφειλέτου, τοῦτο δὲν εἶνε στοιχεῖον ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀνανεώσεως, ἀλλὰ γεγονὸς δίδον χώραν πρὸς σχηματισμὸν *εἴδους* τινὸς τῆς ἀνανεώσεως, ὃ ἐστὶν *προσομολογήσεως*, ἥτις προσομολόγησις ὡς ἀποτελοῦσα εἶδος *ἀνανεώσεως*, προϋποθέτει ἀνανέωσιν τελείαν, καθ' ἅπαντα αὐτῆς τὰ στοιχεῖα.

§ 270. Ὁ Πέτρος διατελεῖ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ μετὰ ἐμπορικῆς ἑταιρίας, συνισταμένης ἐκ τοῦ Παύλου καὶ Ἰακώβου. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἑταιρίας, ὁ Ἰάκωβος ἀνέλαβε μόνος τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ὑποθέσεων τῆς ἑταιρίας, ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας, σκοπῶν νὰ ἐξακολουθήσῃ τοῦ αὐτοῦ εἴδους διαπραγματεύσεις, ὅπερ ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς δανειστάς. Ὁ Πέτρος δανειστὴς ὢν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ἐξηκολούθησε μετὰ τοῦ Ἰακώβου τὰς ἐμπορικὰς αὐτοῦ σχέσεις, εἶτα δὲ τοῦ Ἰακώβου περιπεσόντος εἰς πτώχευσιν ἤγειρεν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Παύλου ἀξιῶν, ὅτι διετήρησε κατ' αὐτοῦ ἅπαντα τὰ ἴδια δικαιώματα. Ἀλλὰ τὸ Πρωτοδικεῖον Permignan διὰ τῆς ἀπὸ 20 Ἰανουαρίου 1865 ἀποφάσεώς του ἀπέρριψε τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ, εἰπὸν, ὅτι ὁ Ἰάκωβος, ἀνέλαβε τὴν ὀφειλὴν τοῦ Παύλου, ἐπελθούσης ἀνανεώσεως. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐπεκύρωσε τὸ Ἐφετεῖον διὰ τῆς ἀπὸ 5 Ἀπριλίου 1865 ἀποφάσεώς του (Παραβ. καὶ τὴν ἀπὸ 31 Μαΐου 1854 Ἀκυρωτικοῦ.)

§ 271. Ὁ Πέτρος, διατελεῖ ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ μετὰ τοῦ Παύλου, οὗτος δὲ ἀποθνήσκει ἐγκαταλείπων τρεῖς κληρονόμους, ὁ δὲ ἀποβιώσας μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ εὑρίσκεται ὀφειλέτης, καὶ συνεπῶς το ὑπόλοιπον ὀφείλεται ὑπὸ τῶν τριῶν κληρονόμων, εἷς ὅμως τούτων ἐξακολουθεῖ τὰς ἐμπορικὰς ἐργασίας, συναινοῦντος τοῦ Πέτρου, τὸ δὲ παρὰ τοῦ Παύλου ὀφειλόμενον ὑπόλοιπον μεταφέρεται εἰς νέον λογαριασμὸν μετὰ τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν κληρονόμων εἰς χρέωσιν αὐτοῦ.

Οὕτω ἀπεφάσισαν τὰ Γαλ. δικαστήρια καὶ εἰς δίκην ὑφι-

σταμένην μεταξὺ τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰακώβου, ἐξ ὧν ὁ τελευταῖος διετέλει ἐν κοινοκτημοσύνῃ μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ ἀποθανούσης, ὅτε ἐπῆλθεν ἡ διάλυσις τῆς κοινοκτημοσύνης, ἤτοι ὅτι ὁ σύζυγος εἰς τὸν λογαριασμὸν τοῦ ὁποίου μετηνέχθη κοινῇ συναινέσει τὸ παρὰ τῶν κληρονόμων τῆς γυναικὸς ὀφειλόμενον ὑπόλοιπον, θεωρεῖται ὀφειλέτης, καὶ ὅτι ὑπάρχει τελεία ἀνανέωσις (Encyclopedie du droit n. 28 καὶ ἀκόλ.)

Τὸ συμπέρασμα εἶνε, ὅτι ἡ ἀνανέωσις ἐπέρχεται διὰ τῆς μεταφορᾶς τοῦ ὑπολοίπου εἰς νέον λογαριασμόν, ὑπολοίπου ὅμως καταστάντος ἀπαιτητοῦ, ἀλλὰ τὸ ἀπαιτητὸν τοῦ ὑπολοίπου, πηγάζει ἐκ τῆς ὁριστικῆς τοῦ λογαριασμοῦ ἐκκαθαρίσεως, ἥτις ἐπέρχεται ἑκουσίως εἴτε ἀκουσίως ἅμα ἐπέλθῃ γεγονός τι δίδον χώραν εἰς λύσιν τοῦ λογαριασμοῦ, ὡς ὁ θάνατος, ἡ πτώχευσις, ἡ διάλυσις τῆς ἑταιρίας κλπ.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

Περὶ διορθώσεως τοῦ λογαριασμοῦ.

§ 272. Ἡ μὲν λῆξις τοῦ λογαριασμοῦ εἶνε τὸ σημεῖον ἀπὸ τοῦ ὁποίου παύει ἡ ζωή, ἡ διαπνέουσα διὰ τῶν διαπραγματεύσεων τὸν ὀργανισμὸν αὐτοῦ, ἡ δὲ τὸ πέρας αὐτοῦ ἀκολουθοῦσα ἐξώδικος ἢ δικαστικὴ ἐκκαθάρισις, καταργεῖ τὰς ἀμφισβητήσεις περί τε τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς ἐννόμους συνεπείας.

Ὁ κανὼν οὗτος εἶνε γενικός, ἐφαρμοζόμενος ἐπὶ πάσης ἐνδίκου σχέσεως. Ὁ νόμος τῆς βουλήσεως, εἶνε ἐξ ἴσου σεβαστὸς ὡς τὸ δεδικασμένον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀναθεώρησις

ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς, ἵνα ἀναγορευθῇ ὡς ἰσχύουσα ἡ ἀρχὴ ὅτι ἀντὶ ἀληθείας παραλαμβάνεται. Συνέπεια τοῦ κανόνος τούτου, εἶνε ὅτι ἡ ἀναθεώρησις τοῦ ὅλου λογαριασμοῦ δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένη. Συγχωρεῖται ὅμως διόρθωσις λόγῳ λαθῶν περὶ ὡρισμένα κεφάλαια τοῦ λογαριασμοῦ, ἕνεκεν παρεισφρυσάσης πλάνης κατὰ τὴν ἐξώδικον ἢ δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν. «Ἡ διάταξις ἐνομοθέτησε τὴν πλάνην τὴν περὶ τὴν ψῆφον γενομένην, εἴτε ἐξ ἑνὸς συναλλάγματος εἶνε τὰ χρεωστούμενα, εἴτε ἀπὸ πολλῶν τῇ ἀληθείᾳ πρόκριμμα μὴ ποιεῖν, ἐπειδὴ τοῦτο πολλάκις νενομοθέτηται, ὅτι καὶ τοὺς μετά τινας γενομένους πολλάκις λόγους ἔξεστι πάλιν ἀναψηλαφᾶν, εἰμὴ ἄρα ἐκρίθη τὰ περὶ τούτων ἅπαξ ἢ καὶ διάλυσις (συμβιβασμὸς) παρηκολούθησε (L. 61. Βασιλ. 11. 2.)

Παρὰ Γάλλοις τὸ διάταγμα τοῦ 1667 (ἄρθρ. 21 τίτλου 29.) περιέχει παρομοίαν διάταξιν «οὐδενὸς λογαριασμοῦ ἐπιτρέπεται ἡ ἀναθεώρησις, ἀλλ' ἐὰν ὑπόκηται πλάνη, ἢ ἐὰν ἐγένετο παράλειψις κεφαλαίων ἢ χρῆσις ἀνυπάρκτων, οἱ συμβαλλόμενοι δύνανται δι' αἰτήσεως νὰ προκαλέσωσι τὴν διόρθωσιν.»

Ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ διατάγματος τούτου ἐβάδισε καὶ ἡ Πολιτικὴ Δικονομία ἐν ἄρθρῳ 714: «Λάθη περὶ τὸν λογαριασμόν, παραλείψεις περὶ αὐτόν, διπλαῖ ἐγγραφαὶ τῆς αὐτῆς ποσότητος, καὶ ἄλλα τοιαῦτα διορθόνονται κατ' ἀναφορὰν παρὰ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου, νέαι δὲ ἀναθεωρήσεις τοῦ ὅλου λογαριασμοῦ εἶνε ἀπαράδεκτοι (Γαλ. Δικ. ἄρθρ. 541.)

Ἀείποτε ἡ πλάνη ἀντιπροσωπεύει φύσει τὸ νοσηρὸν ἐκεῖνο στοιχεῖον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀποβολὴ ἐκ τῆς δικαιοπραξίας εἰς ἣν εἰσεχώρησεν ἐπιβάλλεται, διότι παραβλάπτουσα τὴν γνησιότητα τῆς βουλήσεως, καθίστησι γεγονός τι ἀλλότριον αὐτῆς, ἡ δὲ νομικὴ ἐπιστήμη βάσιν ἔχουσα τοὺς φυσικοὺς καὶ ἠθικοὺς νόμους ἀποτροπιάζεται, μὴ ἀνεχομένη στοιχεῖα παρείσακτα δημιουργηθέντα ἐξ ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων.

Τὸ ἄρθρον τοῦτο μολονότι ἐμπεριέχεται ἐν τῷ περὶ λογιστικῆς δίκης κεφαλαίῳ τῆς Πολ. Δικονομίας, δέον νὰ ἐφαρ-

μοσθῇ ἐπὶ πάσης δίκης ἀδιακρίτως καθ' ἣν εἰσεχώρησε λάθος περὶ τὴν μαθηματικὴν ἐργασίαν, ἵνα οὕτω πᾶς λογαριασμὸς διορθοῦται, ἀποδίδεται δὲ τὸ πραγματικῶς ὀφειλόμενον (ἀποφ. 31 τοῦ 1887. Ἀρ. Πάγου, δι' ἧς ἐπεκυρώθησαν αἱ ὑπ' ἀριθ, 1291 τοῦ 1884 καὶ 224 τοῦ 1885 ἀποφάσεις τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν. Ἐφημερὶς Ἑλλ. καὶ Γαλλ. Νομολ. Σ. Μπαλάνου τ. 7. σελ. 550.)

Ἠθέλομεν ὅμως προσβάλῃ τὸ κεκανονισμένον σέβας πρὸς τὸ δεδικασμένον, ἐὰν ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀριθμητικοῦ τινος λάθους παρεισφρύσαντος, ἐπεζητοῦμεν τὴν διόρθωσιν λάθους, ὅπερ σχετίζεται μὲν πρὸς μαθηματικὴν ἐργασίαν, ἀλλ' οὐχ ἧττον αἴτιον αὐτοῦ εἶνε ἡ πλάνη περὶ τὴν *νόμιμον βάσιν* τοῦ ὑπολογισμοῦ. Τούτου ἀκριβῆ ἔννοιαν παρέχει ἡ ὑπ' ἀριθ. 320 τοῦ 1877 ἀπόφασις τοῦ Ἀρείου Πάγου, τῆς ὁποίας τὸ αἰτιολογικὸν ἔχει ὡς ἑξῆς. «Ἐπειδὴ ἡ ὑπ' ἀριθ. 906 ἀπόφασις ἀναγαγοῦσα τοὺς διὰ τῆς ἀγωγῆς αἰτηθέντας ὡς παραδέχεται βασιλικοὺς [] πήχεις, εἰς πήχεις [] ἐγχωρίους, ὧν τὴν ἀξίαν κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν ἀπόδειξιν, ἐπεδίκασεν εἰς τὸν ἐκδοχέα τοῦ ἐνάγοντος, ἔλαβε μὲν ὑπ' ὄψιν τὸν περὶ τῆς ἀναλογίας τῶν δύο τούτων εἰδῶν τοῦ πήχεως μὴ ἀμφισβητηθέντα ἰσχυρισμὸν τοῦ ἐνάγοντος, ἀλλὰ καὶ προσέτι τὸ περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν Β. Διάταγμα τῆς 28 7βρίου 1836, τεθεῖσα ὡς βάσιν τοῦ ὑπολογισμοῦ, κατὰ τὴν ἀναγωγὴν ταύτην, τὴν ἀναλογίαν τῶν 100 βασιλ. πήχεων πρὸς 75 τεκτονικοὺς πήχεις, ὅπερ εἰς τὴν γραμμικὴν αὐτῶν ἔκτασιν ἀναφέρεται, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ τετραγώνου αὐτῶν κατὰ πεπλανημένην ἑρμηνείαν τοῦ ἄρθρου 3 § β'. τοῦ εἰρημένου νόμου. Τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, οὐκ ὀρθῶς καὶ κατὰ παραβίασιν τῆς οὐσιώδους διατάξεως τοῦ ἄρθρου 714 τῆς Π. Δ. ἡ ὑπ' ἀριθ. 1213 ἀπόφασις ἐπὶ τῷ ἐσφαλμένῳ λόγῳ, ὅτι κατὰ τὴν ὡς ἀνωτέρω ἀναγωγὴν παρεισέφρυσε λάθος λογιστικὸν (ἐνῷ τοὐναντίον ἐνεφυλοχώρησε πλάνη περὶ τὴν νόμιμον βάσιν τοῦ ὑπολογισμοῦ (γραμμὴ ἀντὶ τετραγώνου) ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἐνάγοντος (ἐκδοχέως) διώρθωσε τὸ διατακτικὸν τῆς ὁριστικῆς ὑπ' ἀριθ. 906

ἀποφάσεως ἀναβιβάσασα τὸ ποσὸν τῶν ἐγχωρίων πήχεων εἰς 696 ἀντὶ τῶν ἐπιδικασθέντων διὰ τῆς προηγουμένης ἀποφάσεως 500. Δὲν ἔχει δὲ ἐπιρροὴν ὁ λόγος, ὅτι καθ' ἣν τὸ Ἐφετεῖον ἔλαβεν ὡς βάσιν τῆς ἀναγωγῆς ἀναλογίαν 100 πρὸς 75) πάλιν ὁ ὑπολογισμὸς εἶνε ἐσφαλμένος, καθότι αἱ 400 βασιλ. πήχεις κατὰ τὴν βάσιν ταύτην ἀποτελοῦσι 533 καὶ οὐχὶ 500 ὡς παρεδέχθη, διότι ἡ ὑπ' ἀριθ. 1213, δὲν διώρθωσε τὸ λάθος τοῦτο, ἀλλ' ἐξ ἄλλης γεωμετρικῆς βάσεως ὁρμηθεῖσα κατέληξεν εἰς τὸ προεκτεθὲν συμπέρασμα παρερμηνεύσασα τὸν νόμον, ὅθεν κατὰ ταῦτα ἀναιρετέα καθίσταται ἡ προσβαλλομένη ἀπόφασις κλπ.» (Δικαστικὰ χρονικά. Τόμος 2. σελ. 52.—Λουριώτου καὶ Μπαλάνου καὶ Σ. Κ. Μπαλάνου καὶ Σ. Δ. Γκίνη καὶ Νομολογία τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐπὶ τῆς Πολ. Δικον. καὶ τοῦ Ὀργαν. τῶν δικαστηρίων σελὶς 620 § 7.)

Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ λογαριασμοῦ, πηγάζει ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου, ὅπως καὶ ἡ διόρθωσις αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν ὁρμᾶται ἀρχῶν καὶ κανόνων. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ ἅπαξ κριθέντα ἵνα μὴ προσβάλλωμεν τὸ δεδικασμένον, καὶ διαιωνίζομεν οὕτω τὰς διαφορὰς πρὸς βλάβην τῆς δικαιοσύνης, οὔτε ἐπιτρέπεται παλινῳδοῦντες νὰ ἀναιρέσωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὰς ἰδίας ἡμῶν σκέψεις καὶ πράξεις, ὁσάκις διὰ τῆς ἐκουσίας καὶ ἐξωδίκου ἐκκαθαρίσεως, ἀπεδέχθημεν αὐτοπροαιρέτως τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λογαριασμοῦ. Διὰ τῆς δικαστικῆς ἢ ἐξωδίκου ἐκκαθαρίσεως ἐγένετο ἐπιθεώρησις καὶ ἐξέλεγξις ὁλοκλήρου τοῦ περιεχομένου τοῦ λογαριασμοῦ, ἤτοι ἁπάντων τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ, κατὰ δὲ τὴν συζήτησιν τῆς ὑποθέσεως, ἢ κατὰ τὴν ἐξώδικον ἐκκαθάρισιν ἐπροτάθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνταποκριτοῦ πάνθ' ὅσα εἰς τὸν λογαριασμὸν ἀφεώρων. Διὰ τοῦτο ἐὰν ζητηθῇ ἡ ἀναθεώρησις τοῦ λογαριασμοῦ, ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ ἐργασία ἄνευ λόγου. «Ἐάν τις βούληται καταδίκην ἀναψηλαφῆσαι προφάσει ἀναλογαριασμοῦ οὐ δίδοται» (L. 2. Cod. de re jud.).

Ὅταν ὅμως ἡ ἀναθεώρησις, στηρίζηται εἰς λόγους, οἵτινες ἠδύναντο νὰ διαφύγωσι τὴν ἀντίληψιν τοῦ δικαστοῦ ἢ τοῦ

ἀνταποκριτοῦ λόγῳ τῆς ἀνθρωπίνης ἀτελείας, μεταβάλλεται ἐντελῶς ὁ χαρακτὴρ τῆς αἰτήσεως. Ἐὰν προφανῶς ἐγένοντο λάθη πέρὶ τὸν λογαριασμόν, ἤτοι κατεχωρίσθησαν ἐκ πλάνης κεφάλαια μὴ καταβληθέντα ἢ λαβόντα ἕτερον προορισμόν, ἢ ἐγένετο διπλῆ χρῆσις ἐγγραφῆς, ἡ πρὸς τὸ δεδικασμένον πίστις ὑποχωρεῖ ἀπέναντι τῆς ἀληθείας «Veritas rerum erroribus gestarum non vitiatur». Καὶ ἕτερον «οὔτε τὶ »γέγραπται σκοποῦμεν ἀλλ' ἐν τῇ ἀληθείᾳ τί ἐπράχθη» (L. 3 Cod. plus val. (4. 22), διότι δὲν ζητεῖται πλέον ἡ ἐπανάληψις ἐργασίας γενομένης ἤδη, ἀλλ' ἡ ἀφαίρεσις λαθῶν ὡρισμένων, ἤτοι ἡ *διόρθωσις* κεφαλαίων ἅτινα παρέμειναν καὶ μετὰ τὴν δικαστικὴν ἢ ἐξώδικον ἐκκαθάρισιν ἐν τῷ λογαριασμῷ, ἢ δὲν κατεχωρίσθησαν ὡς ἔδει νὰ γείνῃ τοῦτο. (Cass. 10 7βρίου 1812—21 Αὐγούστου 1845—Orleans 2 Δβρίου 1853—Cass. 26 9βρίου 1855—11 Ἰανουαρίου 1887 (P. franc. n. 869). (Παραβ. καὶ Da n. 168 Rubin de Couder n. 80, 81). Ἡ ἀριθμητικὴ δὲν ἐπιδέχεται διάφορον γνώμην περὶ τὸ ἄθροισμα τῶν ἀριθμῶν, τὸ δὲ λάθος εἶνε κατάδηλον διότι ἀμέσως ἐξελέγχεται. Ὡς προσφυέστατα ἐκφράζεται ὁ Καλλιγᾶς, τὰ λογιστικὰ λάθη δὲν συνέχονται μετὰ τῶν πραγματικῶν ἢ νομικῶν ζητημάτων, ὅσα διὰ τῆς ἀποφάσεως ἐλύθησαν, οὔτε σκοπὸς τοῦ δικαστοῦ ἦτο νὰ μεταβάλλῃ τοὺς κανόνας τῆς ἀριθμητικῆς (ἀριθ. 552. Ἐνοχ.). Κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν λέγουσιν οἱ Dellamare et Lepoitvin T. 3. n. 310) ὅλος ὁ λογαριασμὸς τίθεται ὑπὸ ἀμφισβήτησιν, ἐνῷ κατὰ τὴν διόρθωσιν μόνον ὡρισμένα κονδύλια, κατὰ τὴν πρώτην πρόκειται περὶ ὅλων τῶν κεφαλαίων τοῦ λογαριασμοῦ, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν περὶ πλάνης ἀφορώσης εἰς ὡρισμένα κεφάλαια, ὅτι ἡ μὲν ἀναθεώρησις ἐπέχει τόπον γενικῆς τοῦ λογαριασμοῦ ἀμφισβητήσεως, ἐνῷ ἡ διόρθωσις προσβάλλει ὡρισμένα σημεῖα. (Παράβαλε καὶ Encyclopedie du droit compte n. 140).

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 3883 τοῦ 1887 ἀπόφασις τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν παραδόξως ἀπεφήνατο ὅτι κατ' ἀποφάσεως τελεσιδίκου δὲν χωρεῖ ἡ περὶ διορθώσεως αἴτησις, ἀλλὰ τὸ

Ἐφετεῖον Ἀθηνῶν παρεδέξατο τὴν κατ' αὐτῆς ἔφεσιν (ὑπ' ἀριθ. 13 τοῦ 1883). Μπαλάνου Τ. 3 σελ. 85, ὅρα τὰς ὑπ' αὐτὴν ὀρθὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Μπαλάνου) ἐνῷ ἡ ὑπ' ἀριθ. 37 τοῦ 1848 ἀπόφασις τοῦ Ἀρείου Πάγου σκέπτεται ὀρθότατα ὡς ἑξῆς «κατὰ τὰ ἄρθρον 714 τῆς Πολ. Δικονομίας ἀναθεώρησις τοῦ ὅλου δοθέντος ἅπαξ λογαριασμοῦ ὑπάρχει, ὅταν μετὰ τὴν γενομένην λογοδοσίαν ζητεῖται ἡ ἐπανάληψις ὅλων τῶν πράξεων, αἵτινες ἀπετέλεσαν ὑπὸ τοῦ ἔχοντος συμφέρον τὴν ἤδη περαιωμένην λογοδοσίαν, οὐχὶ δὲ καὶ ὅταν ἐκτίθενται ὡρισμένα κονδύλια, ὡς κατὰ λάθος ἐγγραφέντα ἢ παραλειφθέντα καὶ ζητεῖται ἡ διαγραφὴ αὐτῶν ἢ ἡ ἐγγραφή, καθότι ἡ τελευταία αὕτη πρότασις εἶνε προδήλως κατὰ τὸ παρατεθὲν ἄρθρον τῆς Δικονομίας αἴτησις διορθώσεως ὡρισμένων λαθῶν καὶ παραλείψεων περὶ τὸν λογαριασμὸν (Νομ. Ἀρ. Πάγ. Μπαλάνου καὶ Γκίνη Μέρος Α' σελ. 621) καὶ 60 τοῦ 1894 ἀποφ. Ἐφετ. Κερκύρας ἐν Θέμ. Τ. 6 σελὶς 283.)

Τὴν αἴτησιν περὶ διορθώσεως δύνανται νὰ ἐνασκήσωσι καὶ οἱ δανεισταὶ τοῦ ἀνταποκριτοῦ ὡς ἕλκοντες τὰ δικαιώματα ἐκ τοῦ ὀφειλέτου αὐτῶν, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 1025 τῆς Π. Δ. (Ἐφετεῖον Colmar 11 Μαΐου 1842).

Τὸ Πρωτοδικεῖον Σύρου ἐν τούτοις φαίνεται περιπεσὸν εἰς σύγχυσιν τῶν διακεκριμένων ὁρίων τῆς *ἀναθεωρήσεως* καὶ *διορθώσεως*, καὶ διὰ τοῦτο διὰ τῆς ἀπὸ 23 Ἰουνίου 1901 ἀποφάσεώς του ὁμιλεῖ ἀδιακρίτως περὶ ἀμφοτέρων. Οὕτω «Ἐπειδὴ κατὰ τὸν νόμον 61 Βασιλ. (11. 2) ἐπιτρέπεται μὲν ἡ *ἀναθεώρησις* καὶ *διόρθωσις* τοῦ ἐξωδίκου λογαριασμοῦ, πλὴν ὁσάκις ἐπακολουθήσῃ συμβιβασμὸς ὡς ἐν προκειμένῳ καθ' ἃ ἀνωτέρω εἴρηται, παύει πᾶσα διόρθωσις αὐτοῦ».

§ 273. Κατὰ τὸν Γερμανικὸν Κώδικα ἡ ἀπόδειξις τῆς πλάνης, ὅταν αἰτεῖται ἡ διόρθωσις τοῦ λογαριασμοῦ ἐπιτρέπεται καὶ μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ ἀποδοχὴν τοῦ ὑπολοίπου, ἄρθρ. 224.

Οὕτω διακρίνοντες τὴν ἀναθεώρησιν τῆς διορθώσεως, προβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν, πότε ἡ αἴτησις στρέφεται περὶ τὴν

διόρθωσιν ἢ ἀναθεώρησιν. Ἐὰν φέρ' εἰπεῖν δὲν περιστρέφεται εἰς διόρθωσιν ὡρισμένων κεφαλαίων καταχωρισθέντων ἐκ πλάνης εἰς τὸν λογαριασμὸν ἢ κατ' ἐπανάληψιν, ἢ παραλειφθέντων, ἀλλὰ ζητεῖται ἡ πληρωμὴ τοῦ δεῖνα ὑπολοίπου τοῦ λογαριασμοῦ ἐκκαθαρισθέντος δικαστικῶς ἢ ἐξωδίκως, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ ἐκκαθαρισθέντος ὑπολοίπου εἶνε πεπλανημένον, τότε βεβαίως ὡς ἀπεφήνατο τὸ Πρωτοδικεῖον Bordeaux (τῆς 10 Ἰουνίου 1828) πρόκειται περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ οὐχὶ περὶ διορθώσεως, διότι ἵνα ἐξεύρωμεν τὸ ὑπόλοιπον, ὅπερ ἀξιοῖ ὁ αἰτῶν ὅτι εἶνε λελανθασμένον, πρέπει νὰ γείνῃ ἐξέλεγξις ἁπάντων τῶν κεφαλαίων τοῦ λογαριασμοῦ, τοιαύτη δὲ γενικὴ θεώρησις, προηγήθη. (Douai Paris 30 Μαρτίου 1827. — Cass. 22 9βρίου 1881.

§ 275. Οὐδεὶς ἀρνεῖται ὅτι κατὰ τῆς ἀποφάσεως οἱ διάδικοι δύνανται νὰ ἐνασκήσωσι ἅπαντα τὰ ἔνδικα μέσα. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὑπάρχουσιν αἱ νόμιμοι προθεσμίαι ἡ ἀπόφασις διορθοῦται διὰ τοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ἐφέσεως, ἀναίρεσις ὅμως δὲν δύναται νὰ ζητηθῇ πρὶν ἢ ἐνεργηθῇ ἡ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 714 καθιερουμένη διαδικασία. (Ἀρ. Πάγ. 149 καὶ 252 τοῦ 1854 78 τοῦ 1866, 267 τοῦ 1878 (Νομολ. Μπαλάνου καὶ Γκίνη. Μέρος Α'. σελὶς 221).

§ 276. Ὁ λόγος ὅτι ὁ ἐπακτὸς ὅρκος ἐπέχει τόπον συμβιβασμοῦ, δὲν ἀποστερεῖ τὸν διάδικον τοῦ δικαιώματος τῆς διορθώσεως μετὰ τὴν δόσιν αὐτοῦ, διότι τὸ θέμα τοῦ ὅρκου θέλει εἶσθαι ἐσφαλμένον βασιζόμενον ἐπὶ πεπλανημένης μαθηματικῆς ἐργασίας, καὶ συνεπῶς δὲν ἐπάγεται παραίτησιν τῆς διορθώσεως ὁ ἐπαχθεὶς καὶ δοθεὶς ὅρκος, ἄλλως ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 714 οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν ἀπόλυτος οὖσα. Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 321 τοῦ 1875 ἀποφάσεως τοῦ Ἀρείου Πάγου ῥητῶς ἀναγνωρίζεται, ὅτι ἡ διόρθωσις τοῦ λογιστικοῦ λάθους, δύναται νὰ ζητηθῇ καὶ μετὰ τὴν δόσιν τοῦ ἐπιβληθέντος ὅρκου. (Νομολ. Ἀρ. Πάγου Μπαλάνου καὶ Γκίνη. Μέρος Α' σελ. 621 § 7).

§ 277. Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναθεωρήσεως ἐξετάζεται αὐ-

τεπαγγέλτως ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ; Ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη τῆς ἀναθεωρήσεως ὡς ἐρειδομένη ἐπὶ τοῦ τεκμηρίου τῆς τελεσιδικίας δὲν προβάλλεται ἐξ ἐπαγγέλματος οὐδενὸς δημοσίου συμφέροντος προσβαλλομένου. (Οἰκονομίδης § 197 ὑποσημ. 1) ὁ δὲ Ἀθανασιάδης οὕτως ἐκφράζεται ἐν τῇ ἀξιολόγῳ μονογραφίᾳ αὐτοῦ περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ (ἀριθ. 117) ἀκολουθῶν τὴν γνώμην τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ, «ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν δικαστικῶν λογαριασμῶν, ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ τεκμηρίου τῆς τελεσιδικίας» αὕτη ὅμως δὲν ἐξετάζεται οἴκοθεν ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἄρθρου 751 τῆς Πολ. Δικονομίας, ὅθεν τὸ δικαστήριον δὲν δύναται ν' ἀπορρίψῃ ἐξ ἐπαγγέλματος τὴν περὶ ἀναθεωρήσεως αἴτησιν, ἕνεκα τοῦ δεδικασμένου ἄνευ προτάσεως τοῦ διαφερομένου ἡ δὲ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ ἐξωδίκου λογαριασμοῦ ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἀμοιβαίας βουλήσεως καὶ πίστεως τῶν διαφερομένων, ὅταν ὅμως οὗτοι ἑκουσίως διὰ τῆς αἰτουμένης ἀναθεωρήσεως ἀναιροῦσι τὴν πρὸς τὰ προκριθέντα ἀμοιβαίαν πίστιν οὐδόλως τὸ κοινωνικὸν συμφέρον ἐνέχεται, οὐδέ προσβάλλεται, διότι τὸ δημόσιον συμφέρον πρὸς περιστολὴν τῶν δικῶν, ἀρωγὸν μόνον προσέρχεται τῇ βουλήσει τῶν διαδίκων, ἐκτὸς ὅταν τοῦτο εἰδικῶς προτάσσηται, καὶ ῥητῶς ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ αὐτεπάγγελτος ἐνέργεια τοῦ δικαστοῦ καθορίζηται, ὅτι δὲ ἡ ἔννοια τῆς ἀπαγορευτικῆς διατάξεως τοῦ νόμου περὶ ἀναθεωρήσεως, προτίθεται μόνον νὰ φρουρήσῃ τὸν μὴ συναινοῦντα διάδικον.

Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἄλλη εἶνε ἡ θέσις τοῦ ζητήματος. Ὁ αἰτῶν τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ λογαριασμοῦ, θέτει ὑπὸ ἀμφισβήτησιν, ὅλα τὰ κεφάλαια τοῦ λογαριασμοῦ, ἐνῷ ταῦτα ἐξηλέγχθησαν καὶ ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ἤτοι ἐπιβάλλει εἰς τὸ δικαστήριον τὴν αὐτὴν ἐργασίαν, ἣν ἅπαξ ἐξετέλεσεν, ὅθεν ἡ ἀναθεώρησις τὴν ὁποίαν ἐπιδιώκει περιέχει διόρθωσιν ὅλων τῶν σημείων τοῦ λογαριασμοῦ. Ἀλλὰ διὰ τίνα λόγον ὁ ἀνταποκριτὴς οὗτος ζητεῖ τὴν ἐπαλήθευσιν ὅλων τῶν κεφαλαίων ; Ἡ αἴτησίς του αὕτη δὲν

ἐμβάλλει ἡμᾶς εἰς ὑπονοίας ἢ μᾶλλον δὲν βεβαιούμεθα ὅτι κακόβουλος διάθεσις πρὸς διαιώνισιν δίκης εἰς βάρος τοῦ καθ' οὗ ἡ αἴτησις ὠθεῖ αὐτὸν εἰς τὴν αἴτησιν ἀναθεωρήσεως; Ἐὰν εἰλικρινῶς καὶ ἀδόλως ἀμφισβητεῖ τὴν ἀλήθειαν τοῦ λογαριασμοῦ διατὶ δὲν στρέφει τὴν αἴτησιν αὐτοῦ εἰς διόρθωσιν ὡρισμένων κεφαλαίων; Τάχα εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποθέσωμεν αὐτὸν ἀγνοοῦντα ποῦ τοῦ λογαριασμοῦ ἔγκειται τὸ λάθος; Μετὰ τὴν πρώτην ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ δικαστικὴν ἢ ἐξώδικον, καὶ ὁ μᾶλλον ἀδιάφορος πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ ἀνταποκριτής, ἀντελήφθη καὶ ἐγνώρισεν ἐπιμελῶς τὸ περιεχόμενον τοῦ λογαριασμοῦ, ὑπὸ τοιαύτας δὲ προϋποθέσεις, ἡ πρότασις περὶ νέας τοῦ λογαριασμοῦ ἐπιθεωρήσεως, ἐνδείκνυσιν ὅτι ὁ αἰτῶν ἐγνώρισε καλῶς καὶ παρεδέξατο ὅτι ὅλα τὰ κεφάλαια εἶνε ἀνεπίδεκτα ἀμφισβητήσεως, δὲν τολμᾷ δὲ συνεπῶς νὰ ζητήσῃ διόρθωσιν βέβαιος ὢν περὶ τῆς ἀποτυχίας, ἀφοῦ δὲν θέλει δυνηθῇ νὰ ἀποδείξῃ λογιστικὸν λάθος ἢ ἐμφιλοχωρήσασαν πλάνην. Ἐὰν δὲ αἰτεῖται ἀναθεώρησιν, τοῦτο πράττει ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς ἐλπίδος ὅτι ἡ ἔνστασις τῆς ἐκκαθαρίσεως ἴσως δὲν θέλει προταθῇ.

Ἄλλως ὁ αἰτῶν τὴν ἀναθεώρησιν ὑποβάλλει ἀόριστον αἴτησιν, ὁ δὲ δικαστὴς καθῆκον ἔχει ν' ἀποκρούσῃ αὐτεπαγγέλτως τὴν αἴτησιν ταύτην, διότι τὸ δικαστήριον δὲν εὑρίσκει ἐνώπιον αὐτοῦ ὡρισμένα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀμφισβητουμένου, ἤτοι ἐλλείπει τὸ ἀντικείμενον τῆς διαφορᾶς. Τὴν λύσιν ταύτην ἀποδεχόμεθα καὶ ὅταν πρόκειται περὶ λογαριασμοῦ ἐξωδίκως ἐκκαθαρισθέντος, διότι καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὁ αἰτῶν ἀμφισβητεῖ τὰς ἰδίας ἑαυτοῦ πράξεις προκαλῶν τὸν δικαστὴν ν' ἀκυρώσῃ ἐκεῖνο ὅπερ οὗτος οἰκειοθελῶς παρεδέξατο, ἄνευ οὐδενὸς νομίμου λόγου, ἤθελε δὲ ἔχει νόμιμον λόγον ἐὰν ἐζήτει τὴν διόρθωσιν ὡρισμένων κεφαλαίων τοῦ λογαριασμοῦ, λόγῳ πλάνης, ἢ λάθους λογιστικοῦ, ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ἐσφαλμένως παρεδέξατο ὡς ὀφειλόμενον τὸ δεῖνα ὑπόλοιπον, ἢ ἐσφαλμένως τὸ δικαστήριον κατεδίκασε τὸν ἀνταποκριτὴν εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ δεῖνα ὑπολοίπου.

Διὰ τοῦτο καθ' ἡμᾶς καὶ ὁ Dalloz (compte cour n.

151) σφάλλει διακρίνων μεταξὺ δικαστικῶς ἐγκριθέντος λογαριασμοῦ ὅτε παραδέχεται τὴν αὐτεπάγγελτον τοῦ δικαστοῦ ἐνέργειαν, καὶ ἐξωδίκως ἐγκριθέντος, ὅτε ἀρνεῖται τὸ δικαίωμα τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς γραμματικῆς ἑρμηνείας τοῦ ἄρθρου 714 προκύπτει ὅτι ὁ νομοθέτης δείκνυται αὐστηρότερος ἐπὶ τῆς προκειμένης ἀπαγορεύσεως, διότι ρητῶς ἐκφράζεται ὅτι «*νέαι δὲ ἀναθεωρήσεις τοῦ ὅλου λογαριασμοῦ εἶνε ἀπαράδεκτοι*». Ἐπὶ τῆς ἀπαγορευτικῆς ταύτης διατάξεως ἐρειδόμενοι καὶ οἱ Γάλλοι συγγραφεῖς, ἀποκλίνουσιν ὑπὲρ τῆς καταφατικῆς γνώμης, οὕτω δὲ ἡρμήνευσεν ἐν τῷ νομοθετικῷ σώματι ὁ Favard τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου τούτου (Chauveau sur Carré ζ. 1886—Revue pratique t. 28. n. 314.)

§ 278. Ποῖοι εἶνε οἱ λόγοι δι' οὓς ἐπιτρέπεται ἡ διόρθωσις τοῦ λογαριασμοῦ; Τὸ ἄρθρον 21 τοῦ διατάγματος τοῦ 1667 περιεῖχε τὰς φράσεις «erreurs, omission de recettes ou faux emplois», τὸ δὲ ἄρθρον 541 ὅπερ ἐλήφθη ἐκ τοῦ διατάγματος τούτου ἔχει ὡς ἑξῆς. «Il ne sera procedé à la revision 's ily a erreurs, omissions, faux ou doubles emplois». Τὴν αὐτὴν δὲ ἔννοιαν περιέχει καὶ τὸ ἄρθρον 741 τῆς ἡμετέρας Δικονομίας. «Λάθη περὶ τὸν λογαριασμὸν, παραλείψεις περὶ αὐτὸν, διπλαῖ ἐγγραφαὶ τῆς αὐτῆς ποσότητος, καὶ ἄλλα τοιαῦτα διορθόνονται κατ' ἀναφορὰν παρὰ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου.» Ἡ ἀρχὴ δὲ αὕτη ἀνέκαθεν ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν Ρωμαϊκῶν νόμων (L. 1. Code de errore calculi) «errorem calculi veritati non affere praejudicium saepe constitutum est», ὅτι ἡ πλάνη δὲν δύναται νὰ παραβλάψῃ τὴν ἀλήθειαν, τοῦ δὲ λογαριασμοῦ ἡ διόρθωσις ἐπιβάλλεται, ἅμα ὁ ἀριθμητικὸς ὑπολογισμὸς εὑρίσκεται πεπλανημένος.

§ 279. Οἱ διάφοροι λόγοι τοὺς ὁποίους ἀναφέρει τὸ ἄρθρον 714 τῆς ἡμετέρας δικονομίας στρέφονται εἰς ἁμαρτήματα περὶ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ λογαριασμοῦ, εἰς ἃ περιπίπτει ἡ ἀπόφασις, μὴ οὖσα σύμφωνος καὶ πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου

712, καθ' ἃς ἐν τῇ ἀποφάσει καταχωρίζονται τὰ ἔξοδα καὶ αἱ πρόσοδοι καὶ προσδιορίζεται ἀκριβῶς τὸ ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ προκύπτον, μετὰ τοῦ ὑπάρχοντος τυχὸν ἐλλείμματος.

Οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ ὅτι ὁμιλῶν ὁ νομοθέτης περὶ λαθῶν περὶ τὸν λογαριασμὸν, ἐννοεῖ λάθη ἀριθμητικά, ὑλικὰ τουτέστιν, καὶ οὐχὶ νομικά. (Thomine— Desmazures sur l' article 541—Feitu n. 365. Οἰκονομίδης (αὐτόθι). Ἀθανασιάδης ἀρ. 133.—Bordeaux 31 Ἰουλίου 1847—Cass. 15 Μαρτίου 1876 — Alger 12 Ἰουνίου 1885 (P. Fr. 876.)

Πρὸς διόρθωσιν τῶν νομικῶν σφαλμάτων, ἐπρονόησεν ὁ νομοθέτης, χορηγήσας τὰ ἔνδικα μέσα κατὰ τῶν ἀποφάσεων.

Ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν ποῖα καὶ πόσα εἶνε τὰ λογιστικὰ λάθη καὶ ἐκ ποίων παράγονται αἰτιῶν καὶ τί προκύπτει ἐκ τοῦ ἄρθρου 541 τῆς Γαλ. Π. Δ. (714 τῆς ἡμετέρας) Ὁ Carré (question 1886 — 4. ἑρμηνεύων τὸ ἄρθρον 541 τῆς Γαλ. Π. Δ. παραδέχεται τέσσαρας περιπτώσεις, καθ' ἃς χωρεῖ ἡ διόρθωσις, ἀκολουθῶν τὴν διάκρισιν ἣν ἐποιήσατο τὸ Ἐφετεῖον Bourges, διὰ τῆς ἀπὸ 21 Αὐγούστου 1821 ἀποφάσεώς του ἤτοι 1) διὰ λογιστικὰ λάθη erreur de calcul, ἤτοι δι' ἁμαρτήματα περὶ τὴν μαθηματικὴν ἐργασίαν (L. 41 Βασιλ. 9. 1. 2) διὰ παραλείψεις κεφαλαίων ἀνεγνωρισμένων ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως omissions. 3) διὰ διπλῆν ἐγγραφὴν τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου *doubles emplois* καὶ 4) δι' ἐσφαλμένην ἐγγραφὴν ἀποδοκιμασθέντων κεφαλαίων, οἷον ἀφοῦ ἀπορρίπτει τὸ δικαστήριον κεφάλαιόν τι ὑπολογίζει αὐτὸ ἐν τούτοις εἰς τὸν λογαριασμόν. Τὰς περιπτώσεις ταύτας ἀποδέχεται καὶ ὁ Οἰκονομίδης (§ 197.)

Ἐκτὸς ὅμως τούτων τῶν ἀναγομένων εἰς λάθη ἀριθμητικὰ ὁ Carré (αὐτόθι) παρεισάγει καὶ ἑτέραν περίπτωσιν, ἤτοι ὁσάκις προτείνονται νέαι ἀξιώσεις δι' ἃς δὲν ἀπεφάσισε τὸ δικαστήριον ὡς μὴ ὑποβληθείσας.

Ἡ ἔννοια τοῦ ἄρθρου 714 δὲν εἶνε ἀφοριστική, διότι αἱ ἐν αὐτῷ περιεχόμεναι περιπτώσεις εἰσὶν ἐνδεικτικαὶ ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ νόμου, ὅπερ ἐπαφίησιν ἐλεύθερον εἰς τὸν δικαστὴν τὸ στάδιον περὶ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ λόγου,

δι' ὃν ζητεῖται ἡ διόρθωσις. Εἰς τοῦτο μόνον ὀφείλομεν νὰ προσέχωμεν, ἵνα ὁ λόγος ἀναφέρηται εἰς λογιστικὸν λάθος ἀριθμητικόν, ἀλλοιοῦν τὸ ἀληθὲς τοῦ λογαριασμοῦ ἀποτέλεσμα. Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 541 τῆς Γαλλικῆς Δικονομίας, μᾶλλον περιωρισμένως ἐκφραζομένης, ἐγεννήθησαν ἐν Γαλλίᾳ ἀμφισβητήσεις περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐννοίας τῶν περιπτώσεων, διὰ τοῦτο δὲ πολλαὶ ἐξηνέχθησαν γνῶμαι. Ὄντως τὸ ἄρθρον τοῦτο περιέχει τὰς φράσεις «S' il y a erreurs, omissions faux ou doubles emplois» τὰς ὁποίας ἴσως αὐστηρῶς ἐὰν ἑρμηνεύσῃ τις θέλει εὑρεθῇ πρὸ δυσχερείας περὶ τὴν ἐκδήλωσιν ὁριστικῆς γνώμης ἂν ἦνε περιοριστικαὶ ἢ ἐνδεικτικαί. Ἀλλὰ τὸ ἀντίστοιχον 714, τῆς ἡμετέρας Δικονομίας, αἴρει πᾶσαν ἀμφιβολίαν, διότι ὡς ὀρθῶς ὁ Ἀθανασιάδης (ἀρ. 34) παρατηρεῖ, περιέχει φράσεις ἀορίστους, οἷον, «λάθη περὶ τὸν λογαριασμὸν» ἐκ τῆς τελευταίας μάλιστα περικοπῆς τοῦ ἄρθρου τούτου «καὶ ἄλλα τοιαῦτα» μὴ φερομένης ἐν ἄρθρῳ 541 τῆς Γαλλικῆς Δικονομίας, ἐξάγεται πρόδηλος ὁ σκοπὸς τοῦ νομοθέτου, ὅπως ἐπιτρέψῃ τὴν διόρθωσιν τοῦ λογαριασμοῦ λόγῳ πλάνης, παρεισφρυσάσης περὶ τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ, ἤτοι τὰ κεφάλαια τῶν ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων, κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἀρχῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου, καθ' ἣν ἡ «ἀλήθεια δὲν παραβλάπτεται ἐκ τῶν κατὰ πλάνην γενομένων».

Ἀλλὰ καὶ ὁ Merlin ἑρμηνεύων τὸ διάταγμα τοῦ 1667 ἀπεφήνατο, ὅτι, πᾶσα πλάνη ἐπιφέρουσα ἀλλοίωσιν τοῦ πραγματικοῦ ἀποτελέσματος τοῦ λογαριασμοῦ δίδει χώραν πρὸς διόρθωσιν. (Questions de droit Compte § 1. Παραβ. καὶ Delamarre et Lepoitvin t. 3 n. 311 καὶ Cass. τῆς 2 Μαρτίου 1831—Feitu n° 365). Τὸ γράμμα τοῦ διατάγματος, συμφωνεῖ πρὸς τὸ τοῦ ἄρθρου 540 τῆς Γαλλικῆς Δικονομίας, τοῦ ἡμετέρου ὅμως ἡ ἔκφρασις εἶνε περιεκτικωτέρα, κατὰ μείζονα λόγον δικαιολογοῦσα τὴν ἐλευθέραν ἑρμηνείαν.

§ 280. Τί ἐννοεῖ ὁ νόμος λέγων παραλείψεις περὶ τὸν λογαριασμόν ;

Ὁ Οἰκονομίδης (ἀρ. 197) ἀναλύων τὴν φράσιν ταύτην τοῦ νόμου omissions, παραθέτει τὰς τρεῖς ἀκολούθους περιπτώσεις, λέγων ὅτι ἡ παράλειψις κεφαλαίου δαπάνης ἢ εἰσπράξεως δύναται νὰ συμβῇ τριχῶς α΄.) δὲν καταχωρίζεται διόλου εἰς τὸν λογαριασμὸν τὸ κεφάλαιον τοῦτο, β΄.) καταχωρίζεται μέν, ἀλλὰ τὸ δικαστήριον ἀφίνει αὐτὸ ἀναποφάσιστον. γ΄.) τὸ δικαστήριον ἀναγνωρίζει τὴν ὀρθότητα τοῦ κεφαλαίου καὶ ἐγκρίνει αὐτό, ἀλλ' ἐν τῇ καταστρώσει τοῦ λογαριασμοῦ παραλείπει νὰ τὸ ὑπολογίσῃ. Ὑποστηρίζει ὅμως ὅτι τὴν τελευταίαν περίπτωσιν περιλαμβάνει τὸ ἄρθρον 714 ἀκολουθῶν τὴν γνώμην τοῦ Carré (ζ. 1885), διότι ἡ μὲν δευτέρα παράλειψις διορθοῦται διὰ τοῦ ἐνδίκου τῆς ἀναψηλαφίσεως μέσου, ἡ δὲ πρώτη οὐδόλως ἀνήκει ἐνταῦθα, καθ' ὅ τοῦ παραλειφθέντος νὰ καταχωρισθῇ ἐν τῷ λογαριασμῷ κεφαλαίου μὴ ἀπαρτίζοντος μέρος αὐτοῦ. Οἱ συγγραφεῖς οὗτοι, περιοριστικῶς ἑρμηνεύοντες τὴν διάταξιν τοῦ νόμου, ἀκολουθοῦσι καὶ τὰς συνεπείας τῆς γνώμης αὐτῶν. Καθ' ἡμᾶς πᾶσα παράλειψις κονδυλίου οἱουδήποτε κεφαλαίου ἀλλοιοῦσα τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λογαριασμοῦ περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἄρθρου 714, ἐὰν δὲ κατὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν δικαιοῦται ὁ διάδικος νὰ ζητήσῃ τὴν ἀναψηλάφισιν τῆς ὑποθέσεως, ἐκ τούτου δὲν ἕπεται ὅτι στερεῖται καὶ τοῦ δικαιώματος νὰ αἰτήσηται τὴν διόρθωσιν τοῦ λογαριασμοῦ διὰ λογιστικὸν λάθος. Ἡ ἀναψηλάφισις μάλιστα δύναται νὰ θεωρηθῇ περιττὴ ὡς ἐξεφράσθη ὁ νομοθέτης ἐν ἄρθρῳ 759 § 1 τῆς Πολ. Δικονομίας προκειμένου περὶ ἐφέσεως, ὅτι αὕτη εἶνε περιττὴ ἐπὶ ἁπλῶν λογιστικῶν σφαλμάτων (παραβ. καὶ Βασιλ. 44 (9, 1) «εἰ δὲ περὶ συμψηφισμὸν ὁ δικαστὴς ἐπλανήθη· διορθοῦται ἡ ψῆφος καὶ χωρὶς ἐκκλήτου».)

Τὴν γνώμην ταύτην ἀποδέχεται καὶ ὁ Ἀθανασιάδης (ἀριθ. 134), διότι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 714 εἶνε ειδικὴ ἐφαρμοζομένη ἐπὶ πάσης ἀδιακρίτως παραλείψεως. (Σύμφωνοι καὶ αἱ ἑξῆς ἀποφάσεις Cass. 22 Ἀπριλίου 1884—11 Ἰανουαρίου 1887. Amiens 22 Ἰανουαρίου 1885 (P. Fr. n° 879).

Ἐὰν ὑποθέσωμεν τὸ ἐναντίον, καθιεροῦμεν ἐξαίρεσιν ἐκεῖ ἔνθα ὁ νόμος δὲν ποιεῖται. Καὶ ἰδοὺ διατί. Τὸ ἄρθρον 714 ὁρίζει, ὅτι διὰ τὰ λογιστικὰ λάθη ἐπιτρέπεται ἡ διόρθωσις. Ἐὰν λοιπὸν ἐν μιᾷ τῶν πολλῶν περιπτώσεων λογιστικοῦ λάθους ἐπιτρέπηται ἡ ἀναψηλάφισις τῆς ὑποθέσεως, παραδεχθῶμεν δὲ ὅτι διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ αἴτησις διορθώσεως, ἐξαιροῦμεν τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐκ τοῦ ἄρθρου 714 καίτοι γενικῶς τοῦτο ἐκφράζεται. Ἄλλως ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Ἀθανασιάδης (ἄρ. 137) ἡ τρίμηνος προθεσμία τῆς ἀναψηλαφίσεως εἶνε ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν τριακονταετῆ παραγραφὴν περὶ διορθώσεως αἰτήσεως. Τῇ ἀληθείᾳ, εἶνε ὀρθὸν νὰ στερηθῶ τοῦ τῆς διορθώσεως τοῦ λάθους δικαιώματός μου μετὰ παρέλευσιν τριῶν μηνῶν, διότι διὰ τὴν διόρθωσιν τοιούτου λάθους ἐπιτρέπεται καὶ ἀναψηλάφισις; Ἀντιθέτως λύει τὸ ζήτημα ἡ ἀπὸ 26 Ἀπριλίου 1843 ἀπόφασις τοῦ Ἀκυρωτικοῦ τῆς Γαλλίας.

§ 281. Ἀλλὰ ποῖα λάθη ἐννοεῖ ὁ νόμος, μόνον τὰ δικαστικά, ἢ καὶ τὰ τῶν διαδίκων;

Ὁ νόμος ἠβουλήθη ὅπως ὁ λογαριασμὸς καθαρισθῇ ἐκ παντὸς λάθους δυναμένου νὰ μεταβάλῃ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λογαριασμοῦ, ἵνα μὴ παραβλάπτηται ἡ ἐκ τῆς σχέσεως ταύτης ἀπαιτουμένη ἰσότης τῶν ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων, ἡ δὲ ἐξέλεγξις αὐτοῦ ἐμφαίνῃ τὴν ἀκριβῆ καὶ γνησίαν τοῦ λογαριασμοῦ κατάστασιν. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι ἀνέκαθεν ὑπὸ τοῦ Ρ. δικαίου ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀρχὴ αὕτη τῆς διορθώσεως τοῦ λογαριασμοῦ, οὔτε γίνεται διάκρισις, μεταξὺ δικαστικῶς ἢ ἐξωδίκως ἐκκαθαρισθέντος. Τοῦτο μόνον ἐπιτάσσει ὁ νόμος ὅτι ὁ λογαριασμὸς διορθοῦται (61 Βασιλ. 11. 2). Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐρείδεται ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 714 καὶ ταύτην ἀναμφιβόλως ἠθέλησεν ὁ νομοθέτης ν' ἀκολουθήσῃ, ἅμα ἐπέτρεψε κατ' ἐξαίρεσιν τῶν κανόνων τῆς τελεσιδικίας τὴν διόρθωσιν ὁριστικῶν καὶ τελεσιδίκων ἀποφάσεων, συνεπῶς ἀποβλέπει πρὸς πᾶν ἐν γένει λάθος λογιστικὸν τοῦ τε δικαστηρίου καὶ τῶν διαδίκων, διότι ὁ λογαριασμὸς ὁ πε-

ριλαμβάνων ἀπειρίαν σχέσεων καὶ κεφάλαια διαφόρων ἀξιῶν δύναται νὰ παραπλανήσῃ καὶ τὸν ἐπιμελέστερον ἀνταποκριτήν, ἤθελε δὲ εἶσθαι ἄδικος ἡ δικαστικὴ ἀπόφασις, ἐὰν ἐπεδίκαζε τὸ δεῖνα ποσὸν, ἢ ἀπέρριπτεν ἐντελῶς ὑπόλοιπον πράγματι ὑφιστάμενον, πρὸ προφανοῦς ἀριθμητικοῦ λάθους κατὰ πλάνην τοῦ δικάστου, ἢ τοῦ διαδίκου.

Ἡ ἐξαιρετικὴ τοῦ νόμου πρὸς τοὺς λογαριασμοὺς εὔνοια τοῦ νομοθέτου εἶνε σοφωτάτη. Ἐνίοτε ὑπάρχουσι σχέσεις ἰδιάζουσαι, αἵτινες ἐκ πρώτης ὄψεως οὐδὲν τὸ ἔκτακτον παρουσιάζουσιν, ἀπορεῖ δὲ ὁ θεώμενος τὸν νόμον, πῶς ἡ τοιαύτη παρέκκλισις αὐτοῦ ἐκ τῶν κοινῶν δικονομικῶν κανόνων. Τὴν ἀπορίαν ὅμως ταύτην διαλύει ἡ παρατήρησις, ὅτι ὁ λογαριασμὸς συνίσταται ἐκ στοιχείων ὡς πᾶσα νομικὴ σχέσις, ἀλλ' ἓν ἐκ τῶν οὐσιωδῶν στοιχείων εἶνε καὶ ἡ ἀποστολὴ ἀξιῶν, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ. Ἡ ἔλλειψις οὐσιώδους τινὸς στοιχείου τῆς συμβάσεως, καθιστᾷ ἀνύπαρκτον αὐτήν, ὁ δὲ δικαστὴς εὑρισκόμενος πρὸ ἀκαταρτίστου σχέσεως, δὲν ἐπιλαμβάνεται τῆς ρυθμίσεως τῶν συνεπειῶν αὐτῆς. Τούτου τεθέντος, ὁ λογαριασμὸς ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἅπαντα τὰ κεφάλαια, ἤτοι ἅπασαι αἱ ἀμοιβαῖαι ἀποστολαὶ ἀξιῶν, αἵτινες πραγματικῶς ἐγένοντο, δὲν παρεστάθησαν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ὑπὸ τῶν διαδίκων ἐκ πλάνης, παρουσιάσθη ἐλλιπὴς κατὰ τὰ οὐσιώδη αὐτοῦ στοιχεῖα καὶ ἠκρωτηριασμένος, ἀφοῦ δὲ τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ εἶνε ἀτελὲς ἡ δικαστικὴ ψῆφος καθίσταται ἀτελὴς καὶ ἄδικος. Πρὸς ἄρσιν ὅμως τοῦ ἀδίκου ὅπερ ἤθελε προσγίνῃ, ἐὰν ἐκ πλάνης οἱ διάδικοι παρέλειψαν νὰ δηλώσωσιν ἀκέραιον τὸ ἀντικείμενον τοῦ λογαριασμοῦ, ὁ νόμος ἐπιτρέπει τὴν παρουσίαν τοῦ ὅλου ἀντικειμένου αὐτοῦ ὡς πράγματι ὑφίσταται, (ὅρα ἀριθ. 208) ὅπως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀληθείας, τὸ δικαστήριον καταρτίσῃ δικαίαν καὶ σύμφωνον πρὸς τὰς ἀμοιβαίας ἀξιώσεις ἀπόφασιν. Ὁ Οἰκονομίδης (ἀριθ. 197) φαίνεται ἐξαιρῶν τῆς ἐννοίας τοῦ ἄρθρου 714 τὰ λάθη τῶν διαδίκων, διότι μόνον περὶ ἁμαρτημάτων περὶ μαθηματικήν τινα ἐργασίαν τοῦ δικαστηρίου ὁμιλεῖ, ἅπασαι δὲ αἱ περιπτώσεις τῶν λαθῶν, τὰς

ὁποίας ἀναφέρει, ἀνάγενται εἰς δικαστικὰ παραπτώματα. Ἀλλ' ὁ Dalloz (180, 184, 191 καὶ 193) ὁ Carré (ζητ. 1886) καὶ ὁ Ἀθανασιάδης, ἀποδέχονται τὴν ὀρθὴν γνώμην.

Καὶ οὕτω μὲν ἑρμηνευτέον τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθ. 744 ὡς πρὸς τὰ λογιστικὰ λάθη τῶν διαδίκων ἢ τοῦ δικαστηρίου. Οὐδαμῶς ὅμως ἡ διόρθωσις δύναται νὰ ζητηθῇ καὶ διὰ λάθη πραγματικὰ εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ὑποπέσῃ τὸ δικαστήριον οἷον ἐσφαλμένη ἀναγραφὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ διαδίκου, ἢ ἐσφαλμένη χρονολογία τοῦ ἐγγράφου κλπ. Ὁ Ἰταλικὸς Κῶδιξ, ὡς πρὸς τοῦτο εἶνε ἐλευθεριώτερος διότι ἐν ἄρθρῳ 473 τῆς Πολ. Δικονομίας ἐπιτρέπει ρητῶς τὴν αἴτησιν περὶ διορθώσεως καὶ τῶν τοιούτων λαθῶν ἐὰν δὲν συναινῶσι πρὸς τοῦτο οἱ διάδικοι, δυνάμενοι διὰ πρακτικοῦ νὰ ἐπιφέρωσι τὴν διόρθωσιν, ἀποτελοῦντος μέρος τῆς ἀποφάσεως. (Παραβ. καὶ Διον. Μαρτελάου «Μελέτη ἐπί τινων ἄρθρων τῆς Πολ. Δικονομίας» σελὶς 45.)

§ 282. Σχετικῶς ὅμως πρὸς τὰ λάθη τῶν διαδίκων ὁ Ἀθανασιάδης (ἀριθ. 137) φρονεῖ ὅτι ἐὰν ὁ διάδικος ἐγγράψῃ ποσότητα μὴ ὀφειλομένην εἴτε ὁλοσχερῶς, εἴτε ἐν μέρει, ἢ μὴ ἀναγομένην εἰς τὸν λογαριασμὸν καὶ ταύτην ἐδέξατο τὸ δικαστήριον μὴ γενομένης ἀντιρρήσεως, δὲν ἐπιτρέπεται διόρθωσις ἕνεκεν τοῦ δεδικασμένου. Δὲν συμφωνοῦμεν μετὰ τοῦ συγγραφέως μολονότι ἐν πολλοῖς σεβόμεθα τὴν γνώμην αὐτοῦ. Ἐὰν ἡ ἔλλειψις ἀντιρρήσεως δὲν τεκμαίρηται παραίτησιν, εἶνε δὲ τοῦτο ζήτημα πραγματικόν, ἀλλὰ προέρχεται ἐκ πλάνης τοῦ διαδίκου, ὑπολαμβάνοντος ὅτι τὸ ἀξιούμενον κονδύλιον εἶνε ἀληθὲς διατὶ νὰ μὴ ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὸν νὰ ζητήσῃ τὴν διόρθωσιν; Ἡ πλάνη μέλλει ν' ἀποδείξῃ τὸ ἀνύπαρκτον τῆς ἀξιουμένης πιστώσεως, καὶ περὶ ταύτης καλεῖται νὰ δικάσῃ τὸ δικαστήριον πρώτην ἤδη φοράν. Καὶ ὁ Feitu (n. 371) φαίνεται παραδεχόμενος τὴν γνώμην τοῦ Ἀθανασιάδου, ἄνευ ὅμως ἰδιαιτέρας τινὸς δικαιολογίας.

§ 283. Ἡ διόρθωσις ζητεῖται κατ' ἐξακολούθησιν, ἐνόσῳ νέαι πλάναι ἀνακαλύπτονται, περὶ ὧν εἰδικῶς δὲν ἀπεφάσισε τὸ δικαστήριον. Πᾶσα πρᾶξις εἰσερχομένη εἰς τὸν ἄλλη-

λόχρεον λογαριασμόν, δέον νὰ ᾖ ἀληθὴς καὶ γνησία, ὅθεν ἡ διόρθωσις ἐπιτρέπεται καθ' ὅλας τὰς πράξεις ὅσαι τὸν λογαριασμὸν ἀποτελοῦσι, καὶ ἂν ὁ ἀλληλόχρεος περιλαμβάνῃ πολλοὺς λογαριασμοὺς τὰ ὑπόλοιπα τῶν ὁποίων περιέχονται ἐν νέῳ λογαριασμῷ.(Feitu n° 366. Cass. 19 Φεβρουαρίου 1834.)

Τοῦ δικαιώματος τῆς διορθώσεως δὲν στερεῖται ὅστις μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ ὑπεσχέθη, ἢ κατέβαλε τὸ ὑπόλοιπον, ἅμα τοῦτο εἶνε ἐσφαλμένον, διότι ὁ ὀφειλέτης ἐπίστευσεν ὅτι ὁ λογαριασμὸς εἶνε ἀκριβής, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῆς πίστεως ταύτης ὑπεσχέθη τὴν πληρωμὴν ἢ ἐξετέλεσεν (Παραβ. καὶ Delamarre et Lepoitvin t. 3. n° 312. καὶ Feitu αὐτόθι). Ἐπίσης δὲν εἶνε ἀπαράδεκτος ἡ περὶ διορθώσεως αἴτησις, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὁ αἰτῶν τὴν διόρθωσιν ἔλαβεν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρρήσεως ἢ ἐπιφυλάξεως τὸ ἐπιδικασθὲν αὐτῷ ποσόν. (Α. Π. 99 τοῦ 1885 Μπαλάνου καὶ Γκίνη Μέρος Α' σελ. 622). Παρὰ τοῖς ἐμπόροις ὅμως ἐπεκράτησε συνήθεια νὰ σημειῶσιν εἰς τὸν λογαριασμὸν ὃν ἀποστέλλουσι μετὰ τὴν λῆξιν αὐτοῦ, τὰ ψηφία Ε. Π. Λ. ἤτοι ἐπιφυλασσομένου παντὸς λάθους.

Κατὰ μείζονα λόγον ἡ ἀποδοχὴ τοῦ λογαριασμοῦ δὲν κωλύει τὸν ἀποδεχθέντα νὰ ζητήσῃ τὴν διόρθωσιν ἕνεκεν σφαλμάτων, παραλείψεων κλπ. ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει περὶ αὐτῶν συμβιβασμὸς ἢ δεδικασμένον. (Α. Π. ἀριθ. 47 τοῦ 1847. Μπαλάνου καὶ Γκίνη Μέρος Γ' σελ. 7).

Οὔτε ἡ δήλωσις τοῦ ἀνταποκριτοῦ, ἡ γενομένη κατὰ τὴν ὁριστικὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ, ὅτι οὐδεὶς κατὰ τοῦ ἑτέρου ἔχει ἀπαίτησιν, ἀφαιρεῖ τὸ δικαίωμα τῆς διορθώσεως, ὅταν λάθη παρεισέφρυσαν (Dalloz compte courant 149. 150—Ἀθανασιάδης ἀριθ. 119).

Τοσούτῳ μᾶλλον ἡ διόρθωσις εἶνε ἀπεριόριστος, ἅμα δολίως παρελείφθησαν ἐν τῷ λογαριασμῷ κεφάλαια, ἢ εἰσήχθησαν ἀνύπαρκτα, ἢ τὸ ἀριθμητικὸν ἀποτέλεσμα δὲν εἶνε τὸ ἀληθὲς ἐξαγόμενον τῆς μαθηματικῆς ἐργασίας.

§ 284. Ὁ νόμος ὁρίζει ὅτι τὰ λάθη διορθοῦνται δι' ανα-

φορᾶς, ἡ λέξις ὅμως αὕτη δὲν λαμβάνεται κυριολεκτικῶς, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἀγωγῆς τακτικῆς ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, διότι ἐν τῷ δικογράφῳ τούτῳ, περιέχονται ὅλα τὰ στοιχεῖα ἰδιωτικῆς διαφορᾶς. Διὰ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ἐπιδιώκεται ἡ διάλυσις ἔριδος περὶ δικαίωμα ἀμφισβητούμενον, πρόκειται δὲ ν' ἀναγνωρισθῇ ἢ ν' ἀπορριφθῇ ἡ πρὸς καταδίκην αἴτησις τοῦ ἐνάγοντος, ἤτοι περιέχει στοιχεῖα δικαστικῆς ἀνορθώσεως δικαιώματος ὑπὸ ῥητοῦ προσώπου προσβληθέντος, συνιστᾷ δὲ δίκην συνοπτικήν.

§ 285. Ἡ αἴτησις αὕτη κοινοποιεῖται κατ' ἀκολουθίαν πρὸς τὸν ἀντίδικον. Ἀλλ' εἶνε ἔγκυρος ἡ πρὸς τὸν πληρεξούσιον ἐπίδοσις; Ἐφ' ὅσον κατὰ τῆς ἀποφάσεως σώζονται τὰ ἁπλᾶ ἔνδικα μέσα, ἤτοι πρὸ τῆς τελεσιδικίας, ἐγκύρως ὁ πληρεξούσιος δέχεται καὶ τὴν αἴτηκιν περὶ διορθώσεως, διότι μέχρι πέρατος τῆς δίκης ἐξακολουθεῖ ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ὅταν ὅμως ἡ δίκη περὶ ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ ἐπερατώθη, ἡ δὲ αἴτησις ἀπευθύνεσαι κατ' ἀποφάσεως ὁριστικῆς καὶ τελεσιδίκου, ὀρθῶς δέχονται οἱ συγγραφεῖς (Dalloz compte n° 194 – Carré quest. 1887 3 Ἀθαν. ἀριθ. 138 σημ. 1) ὅτι παυσάσης τῆς ἐντολῆς τοῦ πληρεξουσίου, ἡ ἐπίδοσις δὲν δύναται νὰ γείνῃ πρὸς τὸν πληρεξούσιον τῆς προηγηθείσης δίκης.

§ 286. Ἡ αἴτησις εἰσάγεται ἐνώπιον τοῦ ἐκδόντος τὴν περὶ λογαριασμοῦ ἀπόφασιν τοῦ δικαστηρίου, ἀδιάφορον ἂν τοῦτο εἶνε Πρωτοδικεῖον ἢ Ἐφετεῖον (Carré quest. 1866.—Οἰκον. § 197 σημ. 3 ὅρα καὶ 170 τοῦ 1870, 145 τοῦ 1877 ἀποφάσεις τοῦ Ἀρείου Πάγου Νόμολ. Μπαλάνου καὶ Γκίνη Μέρος Α' σελ. 621.)

§ 287. Ἀλλ' ἡ αἴτησις κατ' ἀποφάσεως διαιτητικοῦ δικαστηρίου ἐνώπιον τινὸς δικαστηρίου εἰσάγεται; Εἴπον ὅτι τὸ ἄρθρον 714 διὰ τῆς φράσεως, ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου, devant les memes juges, περιλαμβάνει ἐν γένει τά τε τακτικὰ καὶ τὰ ἔκτακτα δικαστήρια, καὶ ὅτι ἑπομένως ἐπὶ ἀναγκαίας διαιτησίας, ἡ αἴτησις εἰσάγεται ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ διαιτητικοῦ δικαστηρίου, ἐὰν τοῦτο ὑφίσταται, ἄλλως

δέον νὰ γίνῃ ἡ ἐκλογὴ διαιτητικοῦ δικαστηρίου ὑπὸ τῶν διαδίκων, ἐὰν τὰ πρῶτα μέλη δὲν ὑπάρχωσιν ἢ κατέστησαν ἀνίκανα (Favard T. 1 σελ. 620. — Carré quest. 1887—2) ἀλλ' ἡ ἐκδοχὴ αὕτη ἐστηρίχθη καὶ ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 51 τοῦ 'Εμπορικοῦ νόμου, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἡ διαιτησία εἶνε ἀναγκαστική.

Τὸ ζήτημα τοῦτο παρ' ἡμῖν θέλει ἔχει σημασίαν, ἐφ' ὅσον ἐπικρατεῖ ἡ ἀμφισβήτησις ἐὰν τὸ ἄρθρ. 51 τοῦ 'Εμπορ. νόμου κατηργήθη ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 108 τῆς Πολ. Δικον. 'Ημεῖς φρονοῦμεν συντασσόμενοι μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 42 τοῦ 1838 ἀποφάσεως τῶν ἐν Ναυπλίῳ 'Εφετῶν καὶ τοῦ Οἰκονομίδου (ἀριθ. 225 σημ. 6) ὅτι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 51 εἶνε εἰδική, ἡ δὲ τοῦ ἄρθρ. 108 γενική, κατὰ δὲ τοὺς περὶ ἑρμηνείας κανόνας, ὁ νεώτερος γενικὸς δὲν ἀναιρεῖ τὸν ἀρχαιότερον εἰδικόν. Εἶνε εἰδικὴ δὲ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 51 διότι ὁρίζει τί γίνεται ἐπὶ διαφορᾶς πηγαζούσης μεταξὺ συνεταίρων, γενικὴ δὲ ἡ τοῦ 108 διότι πραγματεύεται περὶ διαφορῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ἐμπορίαν καὶ τὰς συναλλαγματικάς, ἀλλ' ὅμως ἡ ἑταιρικὴ διαφορὰ ἐξαιρεῖται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 51 τῆς γενικότητος τοῦ εἴδους τῶν ἐμπορικῶν διαφορῶν. ('Αντίθετοι ἀποφάσεις 97 τοῦ 1837 καὶ 210 τοῦ 1838—265 τοῦ 1851 —210 τοῦ 1857—253 τοῦ 1863—35 τοῦ 1869—240 τοῦ 1870—222 καὶ 542 τοῦ 1852 Φλογαΐτου Δικ. Ν. Τ. 1ος σελ. 292.)

'Αλλὰ καὶ ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ ἄρθρον 51 κατηργήθη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 108, καὶ ἡ ἀναγκαστικὴ ἑπομένως διαιτησία ὡς ὑποχρέωσις τῶν διαδίκων κατὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ ἄρθρου 51, τὸ ζήτημα ὑφίσταται ὑπὸ τὸ κράτος τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 108 ἀπολύτως λαμβανομένης. 'Εὰν ὁ ἐνάγων ὁ ἔχων τὸ ἐκλεκτικὸν δικαίωμα νὰ ζητήσῃ τὴν ὑπὸ διαιτητῶν ἐκδίκασιν τῆς διαφορᾶς, ποιήσηται χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου, καὶ ἐκδικασθῇ ἡ διαφορὰ ὑπὸ διαιτητῶν, ἐνώπιον τινὸς δικαστηρίου δέον νὰ εἰσαχθῇ ἡ αἴτησις. Οἱ Carré καὶ Favard ὡς εἴπομεν ἐν τῷ προηγηθέντι παραγράφῳ, παρεδέξαντο ὅτι ἡ αἴτησις εἰσάγεται πάντοτε ἐ-

νώπιον διαιτητῶν ἔστω καὶ διαφόρων, ὑπὸ τῶν διαδίκων ἐκλεγομένων, ἐρειδόμενοι κυρίως ἐπὶ τῆς σκέψεως ὅτι οἱ μόνοι δικασταὶ κατὰ τὰς περιπτώσεις τοῦ ἄρθρου 51 εἶνε οἱ διαιτηταί.

Ἀλλὰ ἀφοῦ ὁ ἐνάγων δύναται νὰ ἐκβιάσῃ τὴν σύστασιν διαιτητικοῦ δικαστηρίου κατὰ τὸ ἄρθρον 108 διὰ τίνα λόγον δὲν θέλομεν παραδεχθῇ ὅτι καὶ τὴν αἴτησιν περὶ διορθώσεως, δικαιοῦται νὰ εἰσαγάγῃ ἐνώπιον διαιτητῶν; Ἐὰν εἶνε ἀληθὲς ὅτι συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 51 οἱ διαιτηταὶ εἶνε ἁρμόδιοι, εἶνε ἐπίσης ἀληθὲς τοῦτο καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ ἄρθρον 108, διότι ὁ ἐναγόμενος εἶνε ὑπόχρεως νὰ δικασθῇ ὑπὸ διαιτητῶν, ἅμα ὁ ἐνάγων προτιμήσῃ τὴν διαιτησίαν.

Καὶ κατὰ τὴν δευτέραν λοιπὸν γνώμην, ἐὰν θεωρηθῇ κατηργημένον τὸ ἄρθρον 51, σώζεται ἡ περίπτωσις ἀναγκαστικῆς διαιτησίας, ἅμα ὁ ἐνάγων ἠτήσατο δυνάμει τοῦ ἄρθρου 108 τῆς Πολ. Δικονομίας τὴν σύστασιν διαιτητικοῦ δικαστηρίου, τῆς ἀποφάσεως δὲ τούτου πρόκειται ἡ διόρθωσις. Ὅθεν ὁ αἰτούμενος τὴν διόρθωσιν δέον νὰ προκαλέσῃ τὸν διορισμὸν τῶν αὐτῶν εἰ δυνατὸν διαιτητῶν, διότι οὗτοι ὡς εἰδότες καλῶς τὰ τῆς ὑποθέσεως, δύνανται νὰ ἐπιληφθῶσι καὶ τῆς διορθώσεως τοῦ λογαριασμοῦ. Ἐκ τῆς φράσεως μάλιστα τοῦ ἄρθρου 714 ὁρίζοντος ὅτι λάθη περὶ τὸν λογαριασμὸν διορθοῦνται παρὰ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου, παγιοῦται ἡ πρὸς τὴν λύσιν ταύτην πεποίθησις.

Ὁ Dalloz (compte n. 194) τοῦ ὁποίου, τὴν γνώμην ἀσπάζεται ὁ Ἀθανασιάδης (ἀριθ. 139) ἀντιδοξεῖ, ἰσχυριζόμενος ὅτι μετὰ τὴν ἀπόφασιν δὲν πρόκειται πλέον περὶ λογαριασμοῦ ἑταιρικοῦ, ἡ δὲ ἁρμοδιότης τῶν διαιτητῶν ἔπαυσεν ἔκτοτε. (Cass. 27 Μαΐου 1872. (P. Fr. 888.)

Ἐναντία εἶνε καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 570 τοῦ 1899 ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν. Ἐπρόκειτο περὶ αἰτήσεως περὶ διορθώσεως λογιστικῶν λαθῶν ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ ἐκκαθαρισθέντος παρὰ τῶν μελῶν τοῦ Ἐφετείου, διορισθέντων ἑκουσίως διαιτητῶν, ἡ δὲ αἴτησις εἰσήχθη ἐνώπιον τοῦ Ἐ-

παίτησιν. Ὡς ἔνστασις λοιπὸν συμψηφισμοῦ, θεωρουμένη ἡ πρότασις νέας ἀξιώσεως, εἶνε νόμιμος φερομένη ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου, καθ' ὃ ἐπιτρεπομένη ρητῶς ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Πολ. Δικονομίας.

Παρ' ἡμῖν ὅμως ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ ἐνδοιασμός τις, ἂν ἐπιτρέπηται ἡ ἔνστασις τοῦ συμψηφισμοῦ, μὴ προταθεῖσα κατὰ τὴν πρώτην συζήτησιν, ἀλλ' ἡ παράλληλος ἐξέτασις τῶν δικονομικῶν νόμων πρὸς τοὺς ἀστικούς, διαλύει τὴν ἀπορίαν. Ἐν τῷ δικαίῳ ὑπάρχουσι δύο εἰδῶν ἐνστάσεις, αἱ μὲν ἐκ τῆς Δικονομίας ἀπορρέουσαι, αἱ δὲ ἐκ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, οἷαι εἰσὶν ἡ ἄφεσις χρέους, ὁ συμψηφισμὸς κλπ. Καὶ ἡ μὲν ἡμετέρα Δικονομία ἐν ἄρθρῳ 160 ὁρίζει ὅτι «Κατὰ τὴν πρώτην τὸ βραδύτερον ἐπ' ἀκροατηρίου συνεδρίασιν προτείνονται ὅλαι αἱ ἐνστάσεις ἀναβλητικαὶ καὶ ἀνατρεπτικαὶ ἐξαιρουμένων ἐκείνων αἵτινες δύνανται νὰ προταθῶσιν ἐξ ἐπαγγέλματος ἢ *κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ νόμου* κατὰ πᾶσαν στάσιν τῆς δίκης. Ἐπειδὴ ὅμως ἐξαιρεῖ τὰς κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ νόμου ἐπιτρεπομένας, πρέπει νὰ γνωρίσωμεν ἂν ὑπάρχῃ νόμος ἐπιτρέπων τὴν ἔνστασιν ταύτην κατὰ πᾶσαν τῆς δίκης στάσιν. Ὁ συμψηφισμὸς εἶνε δικαίωμα οὐσιαστικὸν ἀνῆκον εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον. Ὑπάρχει δὲ διάταξις τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀντωνίου ἐν Κώδικι, τοῦ οὐσιαστικοῦ δικαίου, δι' ἧς ἐπιτρέπεται ἡ πρότασις τοῦ συμψηφισμοῦ διαρκούσης τῆς δίκης. Ἐντεῦθεν ἕπεται, ὅτι ὁ συμψηφισμὸς ἐξαιρεῖται τοῦ ἀποκλεισμοῦ, διότι ἐπιτρέπεται ὡς κελεύει τὸ μνησθὲν ἄρθρον τῆς Δικονομίας κατὰ *ρητὴν διάταξιν τοῦ νόμου*, νόμος δὲ παρ' ἡμῖν ἰσχύων εἶνε ὁ Ρωμαϊκὸς καὶ εἰς τοῦτον δέον νὰ ἀποβλέψωμεν. Διαφέρει ἅμα πρόκειται περὶ ἐνστάσεως ἀνηκούσης εἰς τὴν διαδικασίαν τῶν Ρωμαίων, διότι ἡ διαδικασία αὕτη κατηργήθη ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Δικονομίας, ἐφ' ὅσον ὅμως ὁ ἀστικὸς νόμος δὲν ἀποκλείει τὸν συμψηφισμόν, ἡ δὲ δικονομία ἡμῶν ἀναφέρεται εἰς τὸν νόμον τοῦτον, ὁ συμψηφισμὸς παρ' ἡμῖν δὲν ἀποκρούεται τὸ πρῶτον προτεινόμενος ἐνώπιον τῶν Ἐφετῶν.

Ὁ Οἰκονομίδης μολαταῦτα φαίνεται ἀντιφάσκων, διότι

ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς παραδέχεται ὅτι πρὸ πάντων ἀνατρεπτικὰς ἐνστάσεις τοῦ ἀστικοῦ νόμου δύναται νὰ προτείνῃ ὁ ἐφεσίβλητος (ἀρ. 232 σημ. 5), ἀφ' ἑτέρου ὑποστηρίζει ὅτι τὰ ἐν Γαλλίᾳ γινόμενα δὲν πρέπει νὰ εἰσχωρήσωσι παρ' ἡμῖν διαρρήδην ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 160 τῆς Πολ. Δικονομίας ἀποκρουόμενα (ἀριθ. 110 σημ. 6.) διότι τὸ ἄρθρον 464 τῆς Γαλλ. Πολ. Δικον. ἐξαιρεῖ ῥητῶς τὸν συμψηφισμόν. Ἡ ἀντίφασις εἶνε προφανής, ἐκτὸς ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνατρεπτικῶν ἐνστάσεωντοῦ ἀστικοῦ νόμου δὲν συμπεριλαμβάνει καὶ τὸν συμψηφισμὸν, ὅπερ ἐσφαλμένον.

Ὅθεν ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ πρότασις νέας ἀξιώσεως ἐν ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ εἰς τὴν κατ' ἔφεσιν δίκην ἐξομοιοῦται τελείως πρὸς συμψηφισμόν, τότε οὗτος ἐπιτρέπεται διὰ τὸν λόγον τοῦτον.

Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἕτεροι λόγοι, δι' οὓς ὡς ἐκ τοῦ ἰδιάζοντος χαρακτῆρος, τοιαύτη πρότασις διορθώσεως εἶνε δεκτή.

Πρῶτον τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ παραδοχὴ τῆς καταφατικῆς λύσεως ἤθελε στερήσῃ τὴν νέαν ταύτην ἀξίωσιν τῶν δύο τῆς δικαιοδοσίας βαθμῶν στερεῖται νομικῆς βάσεως. Ὁ νομοθέτης διὰ τοῦ ἄρθρου 714 βαίνων ἐναντίον τοῦ δεδικασμένου, ἐπιτρέπει τὴν διόρθωσιν τῆς ἀποφάσεως ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως, ποῖον εἶνε τὸ ἐκδόσαν αὐτὴν δικαστήριον, ἄρα καὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου τῆς ἐπιδικασάσης τὸ ὑπόλοιπον, ζητεῖται ἡ διόρθωσις. Τῆς αἰτήσεως δὲ γενομένης πρὸς διόρθωσιν ἀποφάσεως, ποῦ ὁ δεύτερος δικαιοδοσίας βαθμὸς ὃν μέλλει νὰ διέλθῃ ἡ ἐν λόγῳ διαφορά; Ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ ἄρθρου 714 «*παρὰ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου*», ἕπεται ὅτι ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ἐγένετο ἐξαίρεσις τῆς ἀρχῆς τῶν βαθμῶν τῆς δικαιοδοσίας. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς ὁριστικῆς ἀποφάσεως τὸ Ἐφετεῖον ὀφείλει νὰ διορθώσῃ ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ διαδίκου, διὰ τίνα λόγον ν' ἀρνηθῇ νὰ πράξῃ διαρκούσης τῆς δίκης; Καὶ διατί ἐν γνώσει νὰ διαπράξῃ τὸ λάθος ὁ δικαστής, ἀφοῦ δύναται νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς τοῦτο, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν πρότασιν τοῦ διαδίκου;

Συντασσόμεθα ὅθεν μετὰ τῆς γνώμης τοῦ Dalloz, Thomine καὶ Ἀθανασιάδου (ἀρ. 142) ἣν θεωροῦμεν ἀσυγκρίτως ὡς τὴν ὀρθοτέραν.

§ 289. Ὁ αἰτῶν ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ τὴν ὕπαρξιν τῆς πλάνης, διότι αὕτη ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς αἰτήσεως δύναται δὲ τοῦτο διὰ παντὸς ἀποδεικτικοῦ μέσου (Feitu n. 368). Grenoble 15 Ἰουλίου 1844 (P. fr. n. 890).

§ 290. Ἡ αἴτησις διορθώσεως χωρεῖ πάντοτε ἐξαιρέσει τῆς περιπτώσεως τοῦ συμβιβασμοῦ, τοῦ δεδικασμένου, καὶ τῆς παραγραφῆς. Τρεῖς λοιπὸν ἐνστάσεις δύναται νὰ προτείνῃ ὁ ἐναγόμενος πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἀγωγῆς. (Ἀθαν. ἀρ. 132).

§ 291. Ἡ πλάνη εἶνε στοιχεῖον ἐγκείμενον ἐν τῷ συμβιβασμῷ, ἡ ὕπαρξις δὲ αὐτῆς καταρτίζει αὐτόν. Διὰ νὰ ἦνε ὅμως ἔγκυρος ὁ συμβιβασμός, ἀπαιτεῖται ὅπως ἡ πλάνη ἀφορᾷ εἰς τὰ ἀμφισβητούμενα στοιχεῖα αὐτοῦ, τουτέστιν περιστρέφεται εἰς τὰ τῆς διαφορᾶς αὐτῆς. Ἡ βεβαιότης ἢ ἡ ἄγνοια περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀπαιτήσεως ἢ περὶ τοῦ ποσοῦ αὐτῆς, εἶνε ὁ λόγος δι' ὃν τελεῖται ὁ συμβιβασμός, ἐπομένως, ἐὰν ἡ πλάνη στρέφηται περὶ ἄλλα στοιχεῖα, περὶ ὧν δὲν ὑπάρχει ἡ ἀμφισβήτησις, ὁ συμβιβασμὸς ἀκυροῦται λόγῳ πλάνης ὡς πᾶσα σύμβασις, ὅταν ἐπίστευσαν οἱ συμβαλλόμενοι ὅτι δὲν ὑπάρχουσι γεγονότα τινά, ὧν ἡ ὕπαρξις κατόπιν ἀποδεικνύεται. Ἵνα εἴπωμεν διηκριβωμένως ἡ πλάνη δέον νὰ ᾖ τὸ αἴτιον τοῦ συμβιβασμοῦ, ἤτοι ὁ συμβιβασμὸς ἐπὶ ὡρισμένης διαφορᾶς νὰ ὁρμᾶται ἐκ τῆς ἀγνοίας τοῦ ἀληθοῦς περὶ τὰ στοιχεῖα ἅτινα ἀπαρτίζουσι τὴν ἐνοχήν. Ἐν ᾧ σημείῳ τῆς διαφορᾶς ὑπάρχει ἡ ἀμφισβήτησις ἐκεῖ καὶ ἡ πλάνη εἶνε ἀπαραίτητος, ἔξω τοῦ σημείου τούτου πᾶσα πλάνη, εἰς οὐδένα εὑρίσκεται σύνδεσμον πρὸς τὸν συμβιβασμόν, καὶ ἐλλείπει ἡ σχέσις τοῦ αἰτίου πρὸς αἰτιατόν. Ἂν ἐκεῖνο, περὶ ὃ ἐστρέφετο ἡ πλάνη δὲν ἦτο φιλονεικούμενον ἀλλ' ἐνῷ ὑπετίθετο ὡς ἀληθὲς περὶ μόνων τῶν συνεπειῶν αὐτοῦ ὑπῆρξε φιλονικεία καὶ ἐγένετο ὁ συμβιβασμός, οὗτος προσβάλλεται ὡς ἄκυρος καὶ διὰ τῆς περὶ ἀχρεωστήτου, οἷον ὅτε ὑπέθετέ τις

κληρονόμον ἢ συγκληρονόμον τὸν μὴ ὄντα, ἢ γνήσιον τὸ πλαστὸν ἔγγραφον ἢ εἰσέφρυσε λογιστικὸν λάθος, περὶ οὗ δηλαδὴ λάθους δὲν ὑπῆρξεν ἀμφισβήτησις. (Παρ. καὶ Ἀρμεν. Α. ί. ί. καὶ ἀκόλ. Ἀποφ. Ἐφετείου Ἀθηνῶν 5532 τοῦ 1849.)

Ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τούτων βαίνοντες, δέον νὰ προσέχωμεν, ἂν ὁ προτεινόμενος συμβιβασμός, κατὰ τῆς αἰτήσεως περὶ διορθώσεως ἀπέβλεπε τὴν διάλυσιν ἔριδος, ἀναφερομένης εἰς τὴν πίστωσιν δι' ἣν ἐγείρεται ἡ δίκη, καὶ δὴ ἂν εἰς τὰ σημεῖα τῆς πιστώσεως ταύτης, ἐφ' ὧν τὸ δικαστήριον καλεῖται ν' ἀποφασίσῃ. Ἐὰν τοῦτο εἶνε ἀληθές, τότε ἡ διόρθωσις ἀποκρούεται λόγῳ συμβιβασμοῦ. (Cass. 13 Φεβρουαρίου 1838—Feitu n. 370.)

§ 292. Τὸ αὐτὸ ἕπεται ἅμα ὁ συμβιβασμὸς εἶνε γενικός, ἀναφερόμενος εἰς ἅπαντα τὰ κεφάλαια τοῦ λογαριασμοῦ, οἷον ὅταν διὰ συμφωνίας παραιτηθῶσιν οἱ ἀνταποκριταὶ πάσης ἀμφισβητήσεως διὰ τὰς πλάνας αἵτινες παρεισέφρυσαν ἐν γένει εἰς τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν. (Cass. ch. req. 13 Φεβρ. 1838.)

Πρὸ τοῦ συμβιβασμοῦ ὑπάρχει διένεξις, ὁ δὲ συμβιβασμὸς ἐπερχόμενος διαλύει τὴν διένεξιν. Ἐὰν λοιπὸν τὸ δικαστήριον καλεῖται νὰ ἐπιληφθῇ διαφορᾶς καταργηθείσης διὰ τοῦ συμβιβασμοῦ, εἶνε τὸ αὐτὸ ὡσεὶ καλεῖται νὰ δικάσῃ ἐκ νέου διαφορὰν ἐκδικασθεῖσαν, ἐνῷ ὁ ἐνδιαφερόμενος προτείνει τὸ δεδικασμένον.

§ 293. Εἶνε ὅμως ἀναμφισβήτητον ὅτι ὁ συμβιβασμὸς ἐπὶ ἀπαιτήσεως ἀθεμίτου, οὐδόλως ὑποχρεοῖ τοὺς συμβαλλομένους καθ' ἃ παρεδέξαντο καὶ τὰ δικαστήρια (Cass. 21 Ἰουλίου 1847—24 Ἀπριλίου 1849 — Angers 24 Αὐγούστου 1865—Cass. 9 Μαΐου 1870 — 28 Ἰουνίου 1876—16 9βρίου 1880 (P. Fr. 893.) Ἄλλως ὅμως, ἐὰν ὁ συμβιβασμὸς ἔλαβε χώραν, μετὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου διότι ὁ καταβαλὼν μὴ εὑρισκόμενος ἔτι ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ δανειστοῦ, ὑποτίθεται παραιτούμενος ἀδιάστως τοῦ δικαιώματος τῆς ἀκυρώσεως. Οὕτω ἀποφαίνονται καὶ οἱ Bedarri-

de (dol et fraude n. 1200) Feitu (n. 378). Da (n. 173) καὶ Dietz (σελ. 259.)

§ 294. Τὸ δεδικασμένον αἴρει τὴν ἀμφισβήτησιν δικαστικῶς, ὡς ὁ συμβιβασμὸς τῇ βουλήσει τῶν διαφερομένων. Καὶ τὰ δύο ταῦτα γεγονότα τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἐπάγονται, διότι ὁρμῶνται ἐκ πηγῶν ἐξ ἴσου ὑποχρεωτικὴν ἐχόντων ἰσχύν. «Unde rationes etiam saepe computatas denuo traitari posset si res judicatae non sunt vel transactio, non intervenit explorati juris est.» (L. 1 de err. calc.)

Ἐκ τοῦ δεδικασμένου γεννᾶται ἔνστασις, τὸ δὲ δικαστήριον δὲν δύναται αὐτεπαγγέλτως νὰ ἐξετάσῃ τοῦτο (ἄρθρ. Π. Δ. 751.)

Δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ ἅπαξ κριθέντα, ἀφοῦ τὸ δικαστήριον ἀπεφάσισεν ἐπὶ τῆς προταθείσης πλάνης περὶ τὴν ὕπαρξιν ὡρισμένου κεφαλαίου τοῦ λογαριασμοῦ, ἡ δὲ ἐπανάληψις τῆς αἰτήσεως περὶ διορθώσεως εἶνε ἀπαράδεκτος. Ὀφείλομεν ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐὰν τὸ δικαστήριον μολονότι ἀπεφάνθη ἐπὶ τῆς προταθείσης πλάνης, οὐχ ἧττον ὑπέπεσεν καὶ αὖθις εἰς λογιστικὸν λάθος, ἤτοι ἐποιήσατο ἐσφαλμένον ἀριθμητικὸν ὑπολογισμόν, ὁ ζημιούμενος δὲν δύναται νὰ στερηθῇ τοῦ δικαιώματος νὰ ζητήσῃ ἐκ δευτέρου τὴν διόρθωσιν τοῦ λογαριασμοῦ, διότι ἡ αἴτησις ἐπιτρέπεται μέχρι τελείας τοῦ λογαριασμοῦ διορθώσεως ἀπὸ παντὸς ἀριθμητικοῦ λάθους.

§ 295. Ἡ αἴτησις περὶ διορθώσεως τῶν ἡμαρτημένων εἰς τίνα παραγραφὴν ὑπόκειται ;

Περὶ τούτου ὑπάρχει ρητὴ τῶν Ρωμαϊκῶν νόμων διάταξις ὁρίζουσα τὴν τριακονταετῆ παραγραφὴν (L.8.de admin. ad civit. pert. Π. 50. 8. 8.) Παραβ. καὶ Delamarre et Lepoitvin t. 3. n. 312—Massé t. 4. n. 235 —8.) Ἐν Γαλλίᾳ ἐγεννήθη ἡ ἀπορία, ἐὰν δύναται νὰ χωρήσῃ ἡ δεκαετὴς παραγραφὴ τοῦ ἄρθρου 1304 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, ἀλλ' ὑπερίσχυσεν ἡ ἐναντία γνώμη (Dalloz ἐν λέξει n. 199.) Ἡ παραγραφὴ αὕτη ἐφαρμόζεται ἐν γένει ἐπὶ τῆς αἰτήσεως

διορθώσεως εἴτε εἰς δικαστικὴν ἐκκαθάρισιν ἀναφερομένης, εἴτε εἰς ἐξώδικον. ('Αθαν. 146.)

§ 296. 'Από τίνος σημείου ἄρχεται ἡ παραγραφὴ αὕτη;

Ὁ Feitu (n. 380) ὑπεστήριξεν, ὅτι ἡ παραγραφὴ αὕτη ἄρχεται ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ, διότι ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου δύναται ὁ ἀνταποκριτὴς ν' ἀνεύρῃ τὰ λάθη καὶ ζητήσῃ τὴν διόρθωσιν τῶν ἡμαρτημένων, ἐκτὸς ἐὰν ἐπληρώθη τὸ ὑπόλοιπον ὅτε ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πληρωμῆς ('Επίσης καὶ οἱ Dietz (σελ. 291) Da (n. 175 καὶ 196) καὶ Hellbronner (n. 172). Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἡ ἀποδοχὴ τοῦ λογαριασμοῦ, ἐὰν πρόκηται περὶ ἐξωδίκου ἐκκαθαρίσεως, ἢ ἡ ἀποδοχὴ τῆς ἀποφάσεως, ἢ ὁ χρόνος τῆς τελεσιδικίας αὐτῆς ἐν ἐλλείψει ἀποδοχῆς ὡς ὀρθῶς δέχεται ὁ 'Αθανασιάδης (ἀριθ. 147) δέον νὰ χρησιμεύσῃ, ὡς ἡ ἀφετηρία τῆς ἐνάρξεως τοῦ χρόνου τῆς παραγραφῆς. Ἡ αἴτησις ἐπετράπη ἐξαιρετικῶς ὑπὸ τοῦ νόμου μέχρι πλήρους διορθώσεως. Ἡ ἀποδοχὴ δὲ τοῦ λογαριασμοῦ ἡ ἐξώδικος ἢ ἡ ἔκδοσις ὁριστικῆς ἀποφάσεως, ἐμφαίνει ὅτι οἱ διάδικοι μέχρι τοῦ χρονικοῦ τούτου σημείου ἐθεώρησαν ἀλάνθαστον τὸν λογαριασμόν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεδέχθησαν αὐτὸν, ἢ μέχρι τῆς τελευταίας συζητήσεως τῆς ὑποθέσεως, δὲν ἐπρότειναν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τὰ εἰκότα. Τὸ τεκμήριον ὅτι οἱ διάδικοι ἐκλαμβάνουσιν ὡς ἀκριβῆ τὸν λογαριασμόν, κυροῦται διὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ λογαριασμοῦ ἢ τῆς ἐκδόσεως τῆς ὁριστικῆς ἀποφάσεως, καὶ εἶνε τὸ κώλυμα πρὸς ἔναρξιν τῆς παραγραφῆς, ἀφοῦ δὲ ὁ ἀνταποκριτὴς δὲν γνωρίζει ὅτι ἔχει ἀπαίτησιν, πῶς θέλει ἄρξηται παραγραφὴ κατ' αὐτοῦ. 'Αλλ' ἀπὸ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἀποφάσεως παύει τὸ τεκμήριον τοῦτο, ὑπάρχει δὲ πιθανότης ὅτι ὁ ἀνταποκριτὴς, δύναται ν' ἀντιληφθῇ τὸ λάθος τοῦ λογαριασμοῦ καὶ διὰ τοῦτο, ὁ νόμος ἐπιτρέπει τὴν διάρρηξιν τῶν γενομένων καὶ τοῦ δεδικασμένου. Ἡ αἴτησις περὶ διορθώσεως, εἶνε ἐξαίρεσις τῶν κανόνων τῆς τελεσιδικίας, ὡς ἡ ἐπανάληψις τῆς διαδικασίας ἢ ἡ ἀναψηλάφησις, ἔχει δὲ τὸν λόγον αὐτῆς εἰς τὸ ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀποδοχὴν καὶ μετὰ τὸ δεδικασμένον, δύναται ν' ἀνακα-

λυφθῇ λάθος, δθεν ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἄρχεται ἡ προστασία τοῦ νόμου, διότι πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ἄλλα μέσα πρὸς ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ. Οὕτω ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ λογαριασμοῦ ἄρχεται τὸ δικαίωμα πρὸς ἐξέλεγξιν αὐτοῦ, καὶ πληρωμῆς τοῦ ὑπολοίπου, κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τῆς διαδικασίας ταύτης, καὶ μέχρι τοῦ πέρατος αὐτῆς, οἱ διάδικοι μετέρχονται ὅλα τὰ μέσα ὅσα δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι τελείαν τοῦ λογαριασμοῦ ἐκκαθάρισιν. Ὅθεν ἡ προστασία τοῦ νομοθέτου ἄρχεται ἀφ' ὅτου πλέον οἱ διάδικοι στεροῦνται τῆς εὐκαιρίας νὰ διορθώσωσι τὰ λάθη, ἔκτοτε δὲ χωρεῖ ἡ παραγραφὴ τοῦ δικαιώματος πρὸς διόρθωσιν.

Ἔτι ἀσθενεστέρα εἶνε ἡ θεωρία ὅτι ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ λάθους δέον νὰ ἄρξηται ἡ παραγραφή, διότι ἡ ἀμέλεια περὶ τὰ ἴδια συμφέροντα, δὲν δύναται νὰ καταστήσῃ ἀπαράγραπτα τὰ δικαιώματα τοῦ ἐνδιαφερομένου.

Ὁ Helbronner, ὑπεστήριξεν ὅτι, ἅμα πρόκειται περὶ κεφαλαίου παραλειφθέντος, τοῦ ὁποίου ζητεῖται ἡ καταχώρισις, ἡ παραγραφὴ ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἀφ' ἧς χρονολογεῖται ἡ ἐπίδικος διαφορά, ἀλλὰ κατ' οὐδεμίαν περίπτωσιν ἐπιτρέπονται διακρίσεις, διότι καὶ ἡ παραλειφθεῖσα αὕτη ἀπαίτησις ἀποτελεῖ κεφάλαιον τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ καὶ ὑπόκειται εἰς τὴν ἐκ τῆς σχέσεως ταύτηςἀκολουθοῦσαν παραγραφὴν (Παρβ. καὶ Clement n. 399).

§ 297. Ἐὰν ἡ πλάνη δίδῃ χώραν εἰς διόρθωσιν τῶν ἡμαρτημένων, ἡ δολία ἀφαίρεσις τῆς περιουσίας τοῦ ἑτέρου, εἶνε τὶ ἀποτρόπαιον, προσβάλλον καιρίως τὴν ἐκ τῆς δικαιοσύνης ἀπορρέουσαν ἰσότητα. Τὸν δόλον δὲ τοῦτον μετέρχεται καὶ ὅστις παρεμβάλλει εἰς τὸν λογαριασμὸν ἀθεμίτους τόκους. Οἱ τοιοῦτοι τόκοι εἰσερχόμενοι εἰς τὸν λογαριασμόν, καθίστησι καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὰ κεφάλαια, ἤτοι ἐν γένει τὸν λογαριασμὸν ἐλαττωματικὸν, καὶ συνεπῶς οὗτος ἔχει ἀνάγκην γενικῆς ἐκκαθαρίσεως. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν συγγραφέων, ἐν τῇ περιπτώσει τῆς τοκογλυφίας, γίνεται ἐξαίρεσις τοῦ ἀπαγορευτικοῦ περὶ ἀναθεωρησεως κανόνος, διότι πρόκειται περὶ δόλου, ὅστις ἐπιφέρει ἀκύρωσιν κατὰ

πᾶσαν σχέσιν, (*frans omnia corrumpit,*) καὶ ναὶ μὲν ὁ νόμος δὲν ἀναγράφει οὔτε προβλέπει ῥητῶς τὴν ἐξαίρεσιν ταύτην, ἀλλ᾽ αὕτη προκύπτει ἐκ τῶν γενικῶν τοῦ δικαίου ἀρχῶν. Δὲν ἐξετάζεται ἄρα πρὸς ποῖον ὡρισμένως κεφάλαιον ἔχει συνάφειαν καὶ συνδέεται ὁ ἀθέμιτος τόκος, ἀλλ᾽ ἡ ἀπὸ τοιούτου τόκου ἀποκάθαρσις τοῦ λογαριασμοῦ δέον γενέσθαι ἀφ᾽ ὅλων αὐτοῦ τῶν σημείων ἔνθα ἐπικάθηται ἡ παράνομος ὠφέλεια. Ὅθεν ἡ τοκογλυφία ἐπιφέρει τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἤτοι τὴν γενικὴν ἐξέλεγξιν αὐτοῦ. Ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατος ἡ διόρθωσις τοῦ λογαριασμοῦ, ἐὰν ἡ αἴτησις βασίζεται ἐπὶ τόκων καθαπτομένων ὅλων τῶν κονδυλίων τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀναθεώρησις ἐπέρχεται ἀναγκαίως, οὐδὲ εἶνε δυνατὸν ν᾽ ἀπαγορευθῇ ὡς δῆθεν παραβιαζομένης τῆς ἀπαγορεύσεως, διότι τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι καὶ τῆς διορθώσεως ἀπαγόρευσις. Ἡ ἀναθεώρησις αὕτη οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἄρθρον 714 τῆς Πολ. Δικονομίας, διότι τοῦτο ἀπαγορεῦον τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ λογαριασμοῦ ἐπιτρέπει μόνον τὴν διόρθωσιν διὰ λόγους ὡρισμένους. Ἡ λόγῳ τοκογλυφίας ἐξέλεγξις τοῦ λογαριασμοῦ περιέχει καθαυτὸ τὰ στοιχεῖα τακτικῆς ἀγωγῆς περὶ ἀκυρώσεως χρέους ἀθεμίτου, ὡς μὴ ἔχοντος νόμιμον ὑπόστασιν, δολίως δὲ φερομένου ἐν τῷ λογαριασμῷ ὡς ὀφειλομένου. Τὴν ἀγωγὴν ταύτην δυνάμεθα ν᾽ ἀποκαλέσωμεν ἀγωγὴν ἀχρεωστήτου δι᾽ ἔλλειψιν νομίμου αἰτίας (sine causa). Ὅθεν δὲν ποιούμεθα ἐξαίρεσιν τοῦ ἄρθρου 714 τῆς Π. Δ. Ἐὰν ἀναγνωρίσωμεν τὸ πρὸς τοιαύτην ἀγωγὴν δικαίωμα τοῦ ὀφειλέτου ἀνταποκριτοῦ, ἐφαρμόζομεν ἀρχὴν τοῦ δικαίου, ἀπὸ τοιαύτης δὲ ἀπόψεως λαμβανομένης τῆς ἐρεύνης τοῦ ζητήματος, ἡ σιωπὴ τοῦ νομοθέτου δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄλλην ἔννοιαν. (Ὅρα καὶ τὴν ὑπ᾽ ἀριθ. 353 τοῦ 1879, Μπαλάνου καὶ Γκίνη Νομολ. Ἀρείου Πάγου Μέρος Γ. σελ. 7.)

§ 298. Ἡ αἴτησις λοιπὸν πρὸς ἀφαίρεσιν παρανόμως εἰσχωρησάντων τόκων ὁσάκις οἱ τόκοι ἀναφέρονται εἰς ὅλα τὰ κεφάλαια τοῦ λογαριασμοῦ, λαμβάνει κατ᾽ ἀνάγκην τὸν χαρακτῆρα αἰτήσεως ἀναθεωρήσεως, διότι πρόκειται περὶ

ἀκυρώσεως ὑποχρεώσεως ἀθεμίτου. (Orleans 22 Αὐγούστου 1840 - Cass. 15 9βρίου 1875 — Παραβ. καὶ Dietz σελ. 259—Da n. 169 καὶ Feitu 374 καὶ 382.) Παρ' ἡμῖν δὲν ὑπάρχει νόμος ὁρίζων τὸ ἀνώτατον ὅριον τοῦ τόκου ὑπὲρ τὸ μέτρον τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τοκισμὸς παράνομος ὡς ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἄνευ ἰδιαιτέρας συμφωνίας ὁ νόμιμος τόκος τῆς ὑπερημερίας ἔχει ἤδη ὁρισθῇ ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1882 εἰς 8 0/0 ἐπὶ ἀστικῶν καὶ 9 0/0 ἐπὶ ἐμπορικῶν διαφορῶν. Ἐὰν ἐν τῷ λογαριασμῷ τεθῇ τόκος ἀνώτερος τοῦ ποσοῦ τούτου, χωρὶς νὰ προϋπάρξῃ περὶ τούτου συμφωνία ἢ ἔθιμον ἐμπορικὸν, βεβαίως ὁ τόκος οὗτος εἶνε παράνομος καὶ συνεπῶς ἐξοβελιστέος (ὅρα καὶ ἀριθ. 155). Τὸ ἡμέτερον μάλιστα νομοσχέδιον διὰ τοῦ ἐδαφίου γ'. τοῦ ἄρθρου 5 ῥητῶς ἀνέγραψεν ὅτι ὁ τόκος εἶνε ὁ ἐπὶ ἐμπορικῶν χρεῶν νόμιμος τῆς ὑπερθέσεως τόκος, ἀνεξαρτήτως τῆς τυχὸν ἀστικῆς φύσεως τοῦ ἀλληλοχρέου ὡς πρὸς τὸν ἕτερον τῶν συμβαλλομένων.

§ 299. Ἡ αἴτησις αὕτη εἰσάγεται εἰς τὸ δικαστήριον τῆς κατοικίας τοῦ ἐναγομένου, συμφώνως πρὸς ὅσα ἐξεθέσαμεν περὶ τῶν ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ τικτομένων ἀγωγῶν.

§ 300. Κατὰ τῆς ἀγωγῆς ταύτης ὁ ἐναγόμενος δύναται νὰ προτείνῃ τὴν ἔνστασιν τοῦ συμβιβασμοῦ, ἢ τῆς παραιτήσεως ἢ τῆς ἀναγνωρίσεως. Ἀλλὰ τὰ γεγονότα ταῦτα, ἵνα συντελέσωσι πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἀγωγῆς, δέον νὰ λάβωσι χώραν μετὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ ὑπολοίπου, διότι μόνον ἔκτοτε ὑποτίθεται παραιτούμενος ὁ ὀφειλέτης τοῦ δικαιώματος νὰ ἐγείρῃ τὴν ἐκ τοῦ νόμου χορηγουμένην ἀγωγὴν, ἐφ' ὅσον ὅμως ἐκτέλεσις δὲν ἐγένετο, ὁ συμβιβασμὸς ἢ ἡ παραίτησις δὲν δύναται νὰ ἐξαγνίσῃ τὸν λογαριασμὸν τοῦ ἐλαττώματος τοῦ δόλου, διότι ὁ ὀφειλέτης ὅστις συμβιβάζεται πρὸ τῆς πληρωμῆς ὑποτίθεται ὑποχωρῶν εἰς τὴν ἠθικὴν πίεσιν τοῦ δανειστοῦ του. (Bedarride traité du dol et de la fraude n. 1200—Feitu n. 378—Cass. 32 Δ)βρίου 1833—Toulouse 16 Ἰανουαρίου 1835 — Grenoble 31 Αὐγούστου 1839—Orleans 21 Αὐγούστου 1840, Colmar 11 Μαΐου

1842—Cass. 21 Ἰουλίου 1847 καὶ 24 Ἀπριλίου 1849).

§ 301. Ἀντιτάσσεται ὅμως τὸ δεδικασμένον, ὅταν ὁ ὀφειλέτης κατεδικάσθη εἰς πληρωμήν, ἐκκαθαρισθέντος τοῦ λογαριασμοῦ δικαστικῶς, χωρὶς νὰ γίνῃ πρότασις ἐκ μέρους αὐτοῦ περὶ παρανόμων τόκων;

Οἱ Feitu (n. 371) καὶ Da (n. 170) παραδέχονται τὴν γνώμην τῆς ἀπὸ 26 Δ)βρίου 1840 ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου Toulouse. Κατ' αὐτήν, ἐπειδὴ ὁ διάδικος δὲν ἐπρότεινε τὴν ἔνστασιν ταύτην, ἀφίσας νὰ καταδικασθῇ εἰς τὴν πληρωμήν, δὲν εἶνε δεκτὸς προτείνων βραδύτερον ὅτι ὁ λογαριασμὸς περιέχει τόκους παρανόμους, διότι τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ νέαν αἴτησιν, ἀλλὰ τὴν κατὰ τῆς ἀγωγῆς ὑπεράσπισιν. Ἡ ἐκτίμησις ὅμως τοῦ ζητήματος,προσαπαιτεῖ καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ ἄρθρου 714 τὸ ὁποῖον ἡ ἀπόφασις αὕτη φαίνεται ὅτι παρορᾷ. Σκοπὸς τῆς διατάξεως ταύτης, δι' ἧς ἐπιτρέπεται ἡ διόρθωσις λόγῳ πλάνης, εἶνε νὰ καταστήσῃ τὴν θέσιν τῶν ἀνταποκριτῶν ἀβλαβῆ καὶ καθιερώσῃ τὴν ἰσότητα τῶν ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων, διότι τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ. Ἐνόσῳ λοιπὸν δὲν προετάθη γεγονός τι κατὰ τὴν πρὸς ἐκκαθάρισιν τοῦ λογαριασμοῦ δίκην, ἐξασκοῦν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ ὑπολοίπου, ἐπέτρεψεν ὁ νόμος νὰ προταθῇ καὶ κατόπιν μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς ὁριστικῆς ἀποφάσεως, τὴν δὲ ἔννοιαν τοῦ δεδικασμένου δὲν περιορίζει μόνον εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀποφάσεως ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ λογαριασμοῦ, ἀλλ' ἐπεκτείνει καὶ ἐπὶ τῶν διαφόρων τοῦ λογαριασμοῦ σημείων, κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ κανόνος, ἤτοι βούλεται ὁ νομοθέτης, ὅπως τὸ δικαστήριον ἀποφασίσῃ ἐπὶ παντὸς στοιχείου τοῦ λογαριασμοῦ, διότι τότε μόνον ἐπιτυγχάνεται ἡ γνησία καὶ εἰλικρινὴς τοῦ λογαριασμοῦ ἐπιθεώρησις. Ἂν λοιπὸν ἐπιτρέπηται ἡ διόρθωσις ἕνεκεν πλάνης, διατὶ δὲν θέλει ἐπιτραπῇ ἕνεκεν δόλου; Ὅταν ὡρισμένως γνωρίζῃ ὁ ὀφειλέτης ποῦ τοῦ λογαριασμοῦ ὑπάρχει τεθειμένος ὁ παράνομος τόκος, ἔστω καὶ εἰς ἅπαντα αὐτοῦ τὰ κεφάλαια, ἡ αἴτησις πάντοτε διατελεῖ οὖσα αἴτησις διορθώσεως τοῦ λογαριασμοῦ καὶ οὐχὶ ἀναθεωρήσεως.

Ἡ δολία παρένθεσις κεφαλαίων ἐν τῷ λογαριασμῷ, συνιστᾷ χρέος ἀνύπαρκτον, ψευδές, ὅπερ δὲν ἀνέχεται ὁ νόμος, ἐὰν δὲ ἡ ἔνστασις τοῦ δόλου μὴ προταθεῖσα καλύπτεται, ἐκ τούτου δὲν ἕπεται ὅτι καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει δέον νὰ καλυφθῇ, διότι καὶ ἡ πλάνη καλύπτεται κατὰ νομικὸν κανόνα, ἀλλ' οὐχ ἧττον κατὰ τὴν ειδικὴν περίπτωσιν τοῦ ἄρθρου 714 τὰ πάντα ἀνατρέπονται μετὰ τὸ δεδικασμένον, ὅθεν δὲν βλέπομεν τὸν λόγον διατὶ ἀποβάλλει τὸ δικαίωμα ὁ ὀφειλέτης νὰ ζητήσῃ τὴν διόρθωσιν, ἀφοῦ τὸ δικαστήριον μάλιστα δὲν ἀπεφάσισεν ειδικῶς περὶ τοῦ ἂν ὑπάρχῃ ὁ ἀξιούμενος δόλος καὶ συνεπῶς δὲν ὑπάρχει δεδικασμένον, ἀντικείμενον εἰς τὴν αἴτησιν τῆς ἀγωγῆς. Ὁ νόμος δὲν ἀναμένει ν' ἀκούσῃ παρὰ τοῦ ὀφειλέτου ὅλα τὰ γεγονότα ὅσα ἀφορῶσιν εἰς τὸν λογαριασμὸν κατὰ τὴν δίοδον τῆς περὶ ἐκκαθαρίσεως διαδικασίας ἐπὶ ποινῇ ἀποκλεισμοῦ, κατὰ τὸ δικονομικὸν ἀξίωμα τοῦ ἄνευ ἐπικουρίας δικάζεσθαι, ἀλλ' ἀποβλέπει εἰς τὴν τελείαν διόρθωσιν τοῦ λογαριασμοῦ ὡς τὸ τελικὸν τῆς δίκης ἀποτέλεσμα.

§ 302. Ἡ αἴτησις αὕτη ὑπόκειται ἐπίσης εἰς τὴν τριακονταετῆ παραγραφὴν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ λογαριασμοῦ ἢ τῆς ἀποφάσεως, ἢ τῆς τελεσιδικίας αὐτῆς ἐν ἐλλείψει ἀποδοχῆς.

Σκοπὸς τῆς αἰτήσεως ταύτης, εἶνε νὰ διαταχθῇ ἡ ἀφαίρεσις παντὸς παρανόμου τόκου ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ, καὶ ὑποχρεωθῇ ὁ πρὸς ὃν ἐγένετο ἡ πληρωμὴ τοῦ ὑπολοίπου εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν παρανόμως ληφθέντων.

§ 303. Ἡ προσωπικὴ κράτησις ὡς μέσον πρὸς ἀναγκαστικὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐκ τῶν ἐμπορικῶν πράξεων προκυπτουσῶν ὑποχρεώσεων, δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἀπολύτως ἐπὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ, διότι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἐμπορικήν. Ὅθεν τὸ μέσον τοῦτο ὁρίζει ἡ ἰδιότης τοῦ ἀνταποκριτοῦ ὡς ἐμπόρου, καὶ ὁ χαρακτὴρ τῆς περὶ ἧς πρόκειται πράξεως ὡς πρὸς τὸν ἐναγόμενον.

Τούτου δοθέντος εἶνε ἐσφαλμένη ἡ διάκρισις ἣν ποιεῖται ὁ

Noblet (compte cour. n. 242) φρονῶν ὅτι μόνον ἐὰν ὁ λογαριασμὸς ἐξεκαθαρίσθη ἐξωδίκως, ἐπιβάλλεται προσωπικὴ κράτησις.

Τὴν τοιαύτην ὅμως διάκρισιν, δικαίως ἀποκαλοῦσιν ἕτεροι συγγραφεῖς ἀκατάληπτον, διότι ἐπιφέρει, σκοτεινὴ οὖσα, σύγχυσιν καὶ ἀνατροπὴν τῶν ἀρχῶν, ἐφ' ὧν ἐρείδεται ἡ σχέσις τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

Τὸ ἡμέτερον νομοσχέδιον διὰ τοῦ τελευταίου ἄρθρου αὐτοῦ, (9) οὕτω ὁρίζει τὰ περὶ προσωπικῆς κρατήσεως. «Ἐπὶ ἀπαιτήσεων βάσιν ἐχουσῶν τὸν ἀλληλόχρεον λογαριασμόν, κατὰ τοῦ μὴ ἐμπόρου δὲν ἀπαγγέλλεται προσωπικὴ κράτησις, πλὴν ἐὰν πᾶσαι αἱ ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ λογαριασμῷ πράξεις εἶνε ὡς πρὸς τὸν μὴ ἔμπορον ἐμπορικαί.»

Διὰ τοῦ νεωτέρου ὅμως νόμου ΒΧΟϚ'. τῆς 9 Μαρτίου 1900 μόνον κατ' ἐμπόρου ἐπιβάλλεται προσωπικὴ κράτησις ὅθεν καὶ ἂν ὁ λογαριασμὸς περιέχῃ πράξεις ἐμπορικάς, ἵνα ἀπαγγελθῇ κατὰ τοῦ ἀνταποκριτοῦ προσωπικὴ κράτησις, δέον οὗτος νὰ ἦνε ἔμπορος.

Εἶνε ἀναντίρρητον, ὅτι αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 713 καὶ 1000 § 1 τῆς Πολ. Δικονομίας, εἶνε ἀνεφάρμοστοι ἐπὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ.

ΤΕΛΟΣ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ

Ἐπειδὴ ἐκ παραδρομῆς παρελείφθη νὰ καταχωρισθῇ ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει τοῦ βιβλίου ἡ περὶ χαρτοσημάνσεως τοῦ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ παράγραφος, συμπληροῦμεν τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἐνταῦθα, οὕτω δὲ ἡ παράγραφος αὕτη ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς παραγράφου 29 τοῦ βιβλίου.

Ἡ ὕπαρξις τοῦ ἀλληλοχρέου, ἀποδεικνύεται ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων διὰ τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων, ἅμα ταῦτα εἰσὶν νομίμως χαρτοσημασμένα καὶ μονογεγραμμένα ὑπὸ τοῦ Προέδρου, διὰ τῶν ἐπιστολῶν ἰδίως, μαρτυρουσῶν τὰς ἑκάστοτε ἐνεργουμένας ἐμπορικὰς πράξεις ὅσαι ἐν τῷ ἀλληλοχρέῳ περιέχονται, καὶ διὰ μαρτύρων μὴ ἀποκλειομένων ἐπὶ ἐμπορικῶν διαφορῶν. (Παραβ. καὶ Ἐφετ. Ἀθηνῶν ἀποφ. 324 τοῦ 1887. «Θέμις« τ. 9. σελ. 92.)

Ὅταν ὅμως ἐξ ὑπαρχῆς πρόκειται νὰ συναφθῇ συμβόλαιον περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ τηρηθησομένου μεταξὺ δύο ἀνταποκριτῶν, ποῖον ἔσεται τὸ ἀναλογοῦν χαρτόσημον;

Ἡ περὶ ἀλληλοχρέου λογαριασμοῦ σύμβασις ὑπόκειται ὡς πᾶσα νομικὴ σχέσις εἰς ὑποβολὴν χαρτοσήμου ἀναλογικοῦ, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου (ΑΧΚΕ΄ τοῦ 1887 ἄρθρ. 12 καὶ 14). Βεβαίως ἀντικείμενον τῆς συμβάσεως εἶνε τὸ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ λογαριασμοῦ καὶ τὴν ἐκκαθάρισιν κατάλοιπον, ὅπερ ὅμως δὲν εἶνε γνωστὸν ἐκ τῶν προτέρων. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὸ κατάλοιπον τοῦτο περισώζεται ἡ ὑποχρέωσις τῆς ἐκ τοῦ λογαριασμοῦ ἐνοχῆς, δύναται δὲ νὰ ὁρισθῇ ἐκ τῶν προτέρων ποία ἔσεται ἡ παρὰ τοῦ ἑτέρου τῶν ἀνταποκριτῶν πρὸς τὸν ἕτερον παραχωρουμένη πίστωσις, δέον νὰ ὁρίσωσιν οἱ συμβαλλόμενοι τὸ ποσὸν μέχρι τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ παραχωρήσωσι πρὸς ἀλλήλους πίστωσιν, τὸ ἀνώτερον δὲ τοῦτο ποσὸν θέλει εἶσθαι ἡ βάσις τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ χαρτοσήμου. Οἷον ὁ Α. καὶ ὁ Β. συμφωνοῦσιν ὅπως μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχῃ

ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς πρὸς ἐνέργειαν διαφόρων ἢ ὡρισμένων ἐμπορικῶν ἢ μὴ ἐργασιῶν, ὅστις θέλει κλεισθῇ μετὰ πάροδον ἑνὸς ἔτους, καὶ ὁ μὲν Α. θέλει ἐνεργῇ ἀποστολὰς γαιανθράκων πρὸς τὸν Β. οὗτος δὲ ἀποστέλλῃ σιτηρὰ ἢ διαφόρους τίτλους πρὸς εἴσπραξιν, γραμμάτια λ. χ. ἢ συναλλαγματικάς, ὅτι δὲ αἱ ἀποστολαὶ τῶν γαιανθράκων δὲν θέλουσιν ὑπερβῇ τὸ ποσὸν τῶν 100,000 δραχ. Βάσις τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ χαρτοσήμου εἶνε ἡ ἀξία τῶν 100,000. Ἐν ἐλλείψει τοιαύτης δηλώσεως καὶ ὁρισμοῦ τοῦ ποσοῦ τῆς πιστώσεως, ὁ συμβολαιογράφος ὑποχρεοῦται ν' ἀρνηθῇ τὴν σύνταξιν τοῦ συμβολαίου, διότι πρόκειται περὶ συνάψεως συμβάσεως περιεχούσης ἀμοιβαίας ἀποστολὰς ἀξιῶν μεταβαλλομένων εἰς πιστώσεις καὶ χρεώσεις, ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι δέον νὰ ἐξετάσωμεν ποία εἶνε ἡ παρὰ τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸν ἕτερον διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων διαπραγματεύσεων παρεχομένη μεγαλειτέρα πίστωσις, ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ λογαριασμοῦ, ἂν οὗτος εἶνε ἐμπορικὸς ἢ ἀστικὸς θέλει κανονισθῇ τὸ χαρτόσημον.

Ἤτοι δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐξ ἀναλογίας τὸ ἄρθρον 30 τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου, καθ' ὃ ἐπὶ συμβολαίων ἀνταλλαγῆς τὸ τέλος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ πολυτιμωτέρου τῶν ἀνταλλασσομένων πραγμάτων.

Ὁ ἀλληλόχρεος λογαριασμὸς δὲν εἶνε ἄλλο ἢ ἀνταλλαγὴ ἀξιῶν ἐπὶ σκοπῷ ἐξισώσεως.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Γράφε	ἐκποδὼν ἀντὶ ἐκποδών.	σελ. 78
»	ὅτι δύνανται νὰ διεκδικηθῶσιν, ἀντὶ ὅτι δὲν δύνανται νὰ διεκδικηθῶσιν.	» 111
»	§ 67 ἀντὶ 57.	» 120
»	porteur ἀντὶ perteur	» 143
»	κανόνας τοῦ καταλογισμοῦ ἀντὶ κανόνας τοῦ λογαριασμοῦ.	» 209
»	δι' ἐξόχου ἀντὶ διὰ ἐξόχου.	» 265
»	τίμημα τῆς χρήσεως ἀντὶ τίμημα τῆς χρεώσεως.	» 288
»	Σήμερον ἀπολυτρωθεῖσα πᾶσα σύμβασις τῶν τύπων ἐπάγεται ἐνοχήν, ἀντὶ Σήμερον ἀπολυτρωθεῖσα πᾶσα σύμβασις τῶν τύπων ἡ ὑπόσχεσις ἐπάγεται ἐνοχήν.	» 368

